ΕΡΓΑ
ΑΠΟ ΤΙ
ΝΕΟΕΛΙΝΙΚΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ»
ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ
1937

Д3
4352

ΕΡΓΑ ΑΠΟ ΤΙ ΝΕΟΕΛΙΝΙΚΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(Στιν επιλογι πίραν μέρος
ι ς. ς. Ι. ΙΟΡΔΑΝΙΔΙΣ, Θ. ΓΡΙΓΟΡΙΑΔΙΣ, Κ. ΚΑΝΟΝΙΔΙΣ)

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ“
ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ
1937

Δ. ΒΥΤΙΡΑΣ.

ΤΟ ΝΚΡΕΜΙΖΜΑ ΤΟΝ ΘΕΟΝ.

Χριςαφένιι θει μ' έναν μικρο χάλκινον, ιπςόνονταν ςτυς πίργυς, προςτάτες τυ νιςιυ τον αρχόντον, κε μέςα ςτυς πολίςτιλυς διαδρόμυς, ςτις μεγάλες έθυςες, άλι ζογραφιςτι ςτυς τίχυς ιπίρχαν.

Κε απ' τις άκρες τον πίργον ι χριςαφένιι θει φενόντανε να κιτάζυν πέρα, τον ορίζοντα, να επιβλέπυν τι θάλαςα, το δρόμο τον πλίον, πυ μακρια πάντα, περνύςαν, χορις να πλιςιάζυν ποτε ςτο μέρος, πυ αφτι ιπςόνονταν.

Το φρύριο τυ μεγάλυ άρχοντα ίτανε χτιζμένο ςτιν πιο απότομι κε άγρια ακτι τυ νιςιυ, πάνο ςε βράχυς, πυ κάτο, ςχεδον πάντα, το κίμα βριςκόταν ταραγμένο.

Κε ςε μεγάλι απόςταςι απ' το φρύριο το μαβριζμένο απ' τα χρόνια κε τις μπόρες, ςπίτι, καλίβα, ί μέγαρο δεν ιπίρχε. Εριμια μεγάλι κρατύςε. Φίλακες περνύςαν κάθε τόςο τιν έριμι έκταςι, κε κάποτε άρχοντες, πυ με ςινοδίες μεγάλες, πίγεναν να επιςκεφτυν τον ανότερο Αρχοντα.

Κε το μέρος εκίνο, έμενε πάντα κε ακαλιέργιτο.

Εκι πυ τελίονε το απαγορεμένο μέρος, κε αρχίζαν τα χορια, ι πόλις, ςκοπιες φιλάκον ιπςόνονταν κε μικρα φρύρια.

Μα κε ςτι θάλαςα το ίδιο γινόταν. Γιατι ςτιν ακτι, πυ βριςκόταν το φρύριο τυ μεγάλυ άρχοντα κε πυ ιπςόνονταν ι θει τυ χριςυ, πλίο, βάρκα πςαράδον, ποτε δεν πλιςίαζε, αλα πάντα απο μακρια, πολι μακρια, περνύςαν.

Αντι ςκοπιες όμος εκι φιλάκον, ίφαλι, άπιρι ίφαλι, ςπαρμένι δο κε κι, μεγάλι, μικρι, να φένονταν λίγο, άλι πολι, κε άλι ςκεπα-

ζμένι απ' το κίμα, ςοςτα δόντια τις θάλαςας, φενόντανε να απαγορέβυν τι διάβαςι κε το πλιςίαζμα.

Πλίθος γλάρι γίριζαν εκι ςτα βράχια, ςτυς ιφάλυς κε ι κραβγί-τυς αφτι μόνι ακυγότανε γίρο εκι.

Σιχνα, μα πολι ςιχνα, άνθροπι ςιδεροδέζμιι με πλίθος φίλακες κοντά-τυς, περνύςαν τιν έριμι έκταςι κ' έφταναν ςτο φρύριο.

Ι κλιςτες πίλες τυ φρυρίυ άνιγαν τότε, κε ι δεμένι άνθροπι έμπεναν μέςα. Ιςτερα πάλι κςανάκλιναν αφίνοντας έκςο τυς φίλακες, πυ θα γίριζαν πίςο, ςτις χόρες κε ςτα χορια πυ φίλαγαν, για να φέρυν άλυς ανθρόπυς δεμένυς.

Κάτο ςτα βάθι τον πίργον, πυ ιπςόνονταν ι χριςαφένιι θει, ιπίρχαν φιλακες, φιλακες βαθιες, ςκαμένες μές' ςτα βράχια. Πιγάδια βαθια με ςκάλες για ίςοδο, πρότα, κε μετα διάδρομι μεγάλι ςκοτινι, όπυ οδιγύςανε ςτα κελια.

Εκι εκίνος, πυ έμπενε, έχανε για πάντα το φος τις ιμέρας. Απ' τιν όρα κίνι άρχιζε μια παντοτινι νίχτα. Οχι ακτίνα ιλίυ δε θάβλεπε πια, αλ' ύτε ένα πολι οχρο κομάτι τις ιμέρας.

Σκοτάδι βαθι κε τίποτα άλο. Κε δεν ίκςεραν ςιγα-ςιγα, κε πότε ίτανε μέρα έκςο, κε πότε νίχτα. Ι δεζμοφίλακες, πυ πίγεναν να τυς δόςυν το κςερο πςομι κε το νερο, για να περάςυν τρις, ί τέςερις ιμέρες, κε πυ κρατύςαν πάντα φος, δε λέγανε τίποτα, όταν τυ ροτύςαν. Κρατύςαν ςιοπι. Μα νίχτα ίχαν έκςο, προι, μεςιμέρι,απόγεμα...

Σιχνα, ςιχνότατα τις νιχτερινες όρες κάπια πίλι τυ φρυρίυ θ'άνιγε κε άνθροπι κρατόντας κάτι, θάβγεναν κε θα πλιςίαζαν ςτυς βράχυς, πυ κάτο μανιαζμένο το κίμα ταραζόταν.

Εκι ι άνθροπι αφτι δε θάμεναν πολι, γρίγορα πάλι θα γίριζαν ςτο φρύριο, χορις το κάτι κίνο. Κε ι βαρια ςιδερένια πόρτα θάκλινε με κρότο.

***

Ενα προι το φρύριο ίτανε ςιμεοςτόλιςτο. Χιλιάδες ςιμέες κιμάτιζαν, κε πςιλα ςτυς πίργυς, απ' τα πόδια τον χριςαφένιον θεον κε τυ χάλκινυ, άςπρι κάπνι θιςίας, έβγεναν ςκιφτι.

Ι φίλακες ι περιςότερι, βριςκόνταν έκςο απ' το φρύριο, πυ αφτιν τιν ιμέρα, ίχε τις βαριες πόρτες-τυ ολάνιχτες, κε ςτρατιότες πολι πιγενοέρχονταν απ' τον πλατι δρόμο. Ο δρόμος αφτος, πυ πέρνοντάς-τον κανις, έβγενε μετα όρας πορία ςτι μεγάλι πόλι,

δεν ίταν ίσιος. Λίγο, μάλιστα, μακρια απ' το φρύριο ςα να χανόταν πέφτοντας ςε μια απότομι κατιφορια.

Ο Σπαθοκέφαλος, ένας φίλακας ακυμπιζμένος στι λόνχι-τυ, κίταζε τυς στρατιότες πυ περνύςαν κ' έμπεναν στο φρύριο. Ενος ι μορφι τυ φάνικε γνοστι.

— Μάκο! τυ φόνακςε.

Ο στρατιότις ςτάθικε:

— Βρε, Σπαθοκέφαλε!.. Βρε!.. Εδο ίςε;..

Κε τον πλιςίαςε.

— Εδο κ' εδο!..

— Τί κάνις;..

— Καλα!.. Εδο ίμε θαβμάςια!

— Το πιςτέβο...

— Γιά πές-μυ, πότε ίρθες;..

— Χτες. Ιρθα με το πλίο, πυ ςινόδεπςε τυς νικιμένυς άρχοντας.

— Α γιά πές-μυ, γιά πές-μυ πύ ίνε αφτι τόρα; Τυς ίδες;..

— Πός δεν τυς ίδα! Ταπινι κε μαζεμένι ςαν τυς ςκίλυς, πυ τρόνε κςίλο!..

— Κε πΰνε τόρα αφτι;..

— Πύ ίνε!.. Στο παλάτι τυ Αρχοντα Ζέο. Νά, ίςτερα απο λίγο θα τυς δις κε ςι. Δεν το κςέρις αφτο;..

— Πός δεν το κςέρο;..

— Εγο κιμίθικα στο πλίο κε άμα κςιμέροςε πίρα άδια για νάρθο εδο. Εχο ένα γράμα να δόσο στο Δαμα.

— Γιά πές-μυ, έμαθες τί θα πλιρόςυν;..

— Τα μαλια τις κέφαλίς-τυς!

— Μα λένε κε πος θα δόςυν κε δεν κςέρο, πόςυς ανθρόπυς νέυς;.. Νάνε αλίθια αφτο;..

— Πός δεν ίνε;.. Πιός τυς λέι; Θέλιςαν να τα βάλυν με το μεγάλο Αρχοντα, δεν ίταν εφχαριςτιμένι, πΰχαν κάπια ελεφθερια... Κε τόρα, άμα τυς δις θα τυς λιπιθις!.. Αλα γιά στάςυ να πάο να δόςο το γράμα στο Δαμα. Θάνε μέςα πιςτέβο;

— Αφτος δε λίπι ποτε!... μέςα ίνε.

— Λιπον, πάο...

— Μα γιά πές-μυ...

— Στάςυ να δόςο το γράμα κε μυ λες, ότι θέλις!..

Κε ο Μάκος έφιγε κε μπίκε μέσα στο φρύριο.

Ι αβλι ίτανε γεμάτι απο στρατιότες κε φίλακες, πυ μιλύσανε, σιζιτύσαν.

Σιμέες μικρες, μεγάλες ίταν κρεμαζμένες παντυ, κε μαζι τρόπεα πολα, πολες λόνχες, ασπίδες, μπαλτάδες κε στι μέσι κρανία ανθρόπινα σκελετομένα, γιμνα απο σάρκες...

Ο Μάκος δεν άργισε να βρι μέσα στο φρύριο κίνον, πυ ζιτύσε. Τύδοσε το γράμα κε βγίκε πάλι στιν αβλι, για να πάι να βρι έκσο το Σπαθοκέφαλο.

Για μια στιγμι, πυ στάθικε για ν' ανάψι το τσιμπύκι-τυ, άκυσε τυς στρατιότες κε τυς φίλακες να λένε:

— Καλα τον έχυνε δεμένο μές' στα ιπόγια...

— Πιόνα; τυς ρότισε ο Μάκος.

— Το Λάμνα...

— Το Λάμνα!.. Μα τί έκανε;

— Τί έκανε!.. Μα δεν το κσέρις; Πύ ίσυν σι;..

— Τόρα ίρθα... Γιά πέτε-μυ τί έκανε;

— Α, νά! ίπε πος ι θάλασα ιπσόνετε σιγα-σιγα, κε γρίγορα ί αργα θα καταστρέψι το φρύριο κε όλο το νισι!.. Άκυς!.. Πίγε κε κόντρα στι διαταγι τυ μεγάλυ Αρχοντα, να τρόμε ανθρόπινο κρέας!

— Μπα, τί μυ λες;

— Νέ, νέ! Εμις έχυμε χαρα, πυ θα τρόμε σιχνα ανθρόπινο κρέας, πυ πριν μόνο ι αρχόντι τρόγανε, κι αφτος πίγε να χτιπίσι τι διαταγι κε τιν ιπόσχεσι, πυ μας έδοσε ο μεγάλος Αρχοντας! Κε κσέρις τ' ίνε, να μιλυν ι θει με το στόμα τυ Αρχοντα τυ μεγάλυ κε να συ βγι ένας τιποτένιος κε να συ λέι, κσίλα, κύτσυρα!

Ο Μάκος βγίκε έκσο. Στιριγμένο στι λόνχι-τυ βρίκε το Σπαθοκέφαλο να κιτάζι τι θάλασα.

— Μα, Σπαθοκέφαλε, τυ ίπε, πιάσανε το Λάμνα το σοφο, κε δε μύπες τίποτα!..

— Νέ, νόμιζα πος τόκσερες...

— Πύ να το μάθο!..

— Νέ, τον πιάσανε, γιατι χτίπισε αφτα πυ γίνοντε, το ανθρόπινο κρέας, πυ άρχισε ο λαος, πάλι, να τρόι κατα διαταγι τυ μεγάλυ Αρχοντα, κε τον πόλεμο, πυ κάνυμε. Λέι πος τον κά-

νυμε, για να πάρυμε δύλυς κε ςάρκα ανθρόπινι κε ότι ι εχθρί μας δε μας φτέκςανε!..

— Πιός το λέι;

— Αφτος! Τόρα τον έχυνε δεμένο κε νιςτικο μές' τα κελια τον ιπογίον...

— Μα γιατί αφτο;

— Δεν κςέρο! Αφτο ίνε δυλια τυ μεγάλυ Αρχοντα!

— Νέ, μα...

— Κανένα, μα!..

— Μα ςτάςυ!.. Λες να τον αφίςυνε να πεθάνι απ' τιν πίνα...

— Τίποτα δεν κςέρο. Το καθίκον-μυ μόνο! Εδο φιλάο.

Ο Μάκος έπαπςε κε κίταζε τι θάλαςα απ' τιν πςιλι μερια, πυ ςτεκόνταν.

Ι ματιά-τυ πίγε ςτυς κοντινυς ιφάλυς, πυ ςα δόντια τις θάλαςας έτιμα ν' αρπάκςυν, έβγεναν έκςο...

Μα ςα νάδε, ότι δεν ιπίρχαν διο-τρις μικρι. Ι θάλαςα τυς ίχε ςκεπάςι...

— Μα πόςι ίφαλι ίτανε εκι, ςτιν πρότι γραμι; — ρότιςε.

— Τί λες;..

— Πόςι ίφαλι ίτανε ςτιν πρότι γραμι, κοντα ςτα βράχια, γιατι ςα να μι βλέπο τόςυς, όςι ίτανε...

— Φένετε, Μάκο πος έχις κε ςι όρεκςι να πας ςτα μπυντρύμια τον πίργον... Φυςκοθαλαςια ίνε βλάκα!.. Πίςτεπςες κε ςι τί λέι ο τρελό-Λάμνας;

— Μα δεν ίνε τρελος!

— Τρελος ίνε!..

— Καλα, ίνε τρελος.

Ο Μάκος ςόπαςε κε κίτακςε το πέλαγος. Σε λίγο ίπε:

— Κςέρις; Θάχυμε μπόρα!

— Πολα λες, Μάκο, πρόςεχε, εδο δεν ίνε ςτρατόπεδο!

— Μα νά, βρε αδελφε, βλέπο πέρα!.. Γιά κίτα κε ςι κε θα δις!.. Κίτα, κίτα, πος ίνε ο υρανος εκι κάτο! Σα ςκυριες, έμα...

— Κανένα μπελα θάβρις, δίχος άλο κε δεν αναкατέβυμε!

Κε ο Σπαθοκέφαλος τραβίχτικε λίγα βίματα μακρια απ' το Μάκο. Αλα καθος γίριςε κ' ίδε το δρόμο, πυ χανόταν πέρα ςτιν κατιφορια τιν απότομι, ίπε:

— Ι άρχοντες!

— Πΰνε; — ρότιςε ο Μάκος.

— Νά, δε βλέπις!

Ο Μάκος ίδε νάχυνε φανι στιν άκρι τυ δρόμυ κάτι παράκςενα ζόα, πυ κάποτε ςικόνονταν όρθια, πιδύςαν, κε πάλι πέφτανε κε περπατύςανε με τα τέςερα.

— Μα τί ζόα ίνε αφτα! Δεν ίνε ςκίλι... Μα τί ζόα ίνε αφτα; — ρότιςε.

— Μα ύτε αφτο δεν κςέρετε ςις, εκι στο ςτρατόπεδο! Δεν κςέρετε, πος τα ωρέα ςκιλια τον αρχόντον πέθαναν, αροςτίςανε κε καταχςεςχίςανε κόζμο! Δεν κςεςχίςανε τον άρχοντα Ζύρι, κε κάνανε να πεθάνι απ' τις πλιγές-τυ ο άρχοντας Φάλας!.. Μα εςις βλέπο, τίποτα δε κςέρετε!.. Ε, όλα τα ςκιλια τον αρχόντον κε όλις τις χόρας διέταχςε ο μεγάλος Αρχοντας κε τα ςκοτόςανε! Δεν αφίςανε κανένα, ύτε για δίγμα! Αλά πός έπρεπε ι άρχοντες να κάνυν, πυ δεν ίχαν πια ςκιλια να τυς ακολυθυν, να προπορέβοντε, όταν βγέναν έκςο, κε να τυς φιλάνε; Ιχανε ςτενοχορεθι πολι ι άρχοντες. Ο Αρχοντας όμος Φι τυς έβγαλε απ' τιν ςτεναχόρια. Ιπε κε ζίτιςαν ανθρόπυς να κάνυν τα ςκιλια!! Χιλιάδες παρυςιαςτίκανε! Κε αφυ τυς γιμνάςανε λίγον κερο, τυς βάλανε ςτι θέςι τον ςκιλιον! Α, τί να ςυ πο, Μάκο, χιλιάδες φορες χιρότερι κε αγριότερι ίνε αφτι απ τυς ςκίλυς τον αρχόντον! Δεν περνα μέρα να μι ςκοτόςυν πέντε, δέκα ανθρόπυς! Κυνίθικες λίγο όταν περνα άρχοντας; Πας χαμένος! Ινε τρομερι ι ςκιλάνθροπι! Μόνο εμας τυς φίλακες φοβύντε κε ςέβοντε κε μετα ςας τυς ςτρατιότες!

Το πλίθος τον ςκιλανθρόπον μεγάλονε ςτον πλατι δρόμο. Αλι κςεφίτροναν απ' τιν απότομι κατιφορια. Μετα όμος φάνικε να προβάλι ςινοδία ιπέον.

Ενα ςάλπιζμα τότε έγινε πάνο ςτυς πίργυς κε κάτο βύιξαν τα μεγάλα τίμπανα...

Σαν απάντιςι ς' αφτα, γάβγιζμα τρομερο ακύςτικε απ' το πλίθος τον ςκιλανθρόπον.

Ολι μαζι γαβγίςανε.

Στυς πίργυς τόρα, ςάλπινκες πολες χτιπύςαν, κε κάτο ςτι μεγάλι αβλι τυ φρυρίυ μικρα τίμπανα. Κε ςε λίγο, απ' τιν πόρτα τι μεγάλι τυ φρυρίυ ςτρατια ολόκλιρι φιλάκον κε ςτρατιοτον βγίκε κε παρατάχτικε έκςο, ςε διο μεγάλες γραμες...

Ι ςκιλάνθροπι ι πρότι, πλιςίαςαν. Κε ο Μάκος τυς ίδε καλα.

Φορύσαν όλι δέρματα ζόον με το τριχοτο μέρος απ' έκσο, κε στο κεφάλι-τυς, πυ κι αφτο ίταν τιλιγμένο με δέρμα, μια λόνχι τρομερα μιτερι, κε με σχίμα κεράτυ, βρισκότανε στερεομένι...

Κε ι σκιλάνθροπι βαδίζανε με τα τέσερα, με τάκσι, χορις να σικόνοντε διόλυ τόρα, κε αφίνοντας κάθε τόσο ένα γάβγιζμα όμιο, ομιότατο με τον σκίλον.

***

Σε μια μεγάλι, απέραντι έθυσα τυ φρυρίυ, πυ φοτιζόταν απο μακρόστενα πολα παράθιρα, βλέποντας τα περισότερα στι θάλασα, ίχε στροθι το τραπέζι.

Τρόπεα στυς τίχυς τι στόλιζαν, κοντα στυς ζογραφιζμένυς θευς, κε ανθρόπινα κρανία πάνο απ' τις πλατιες πόρτες ίτανε βαλμένα.

Ι δύλι σιγα βαδίζανε κε σιοπιλι. Κε σιοπι ς' όλο το φρόριο. Κε άλο δεν ακυγόταν παρα ο κρότος τυ κίματος, πυ έπεφτε ανκαλιάζοντας τυς βράχυς.

Για μια' στιγμι όμος, έγινε ένας θόριβος. Δύλι μπίκανε μέσα κρατόντας σιδερένιο κλυβι, πυ μέσα βρισκόταν ένας άνθροπος με μακρια γένια μάβρα. Γιμνος σχεδον, με βαθυλα μάτια, αλα λαμπερα, καθόταν κάτο, έχοντας ανκαλιαζμένα τα γόνατά-τυ.

Σε μια γονια τις μεγάλις έθυσας τοποθέτισαν το κλυβι, σε μια γονια όπυ πάνο ιπίρχαν τρόπεα πολα, λόνχες, εχτρον, ασπίδες κε διο κεφάλια βυτιμένα στο έμα, μεγάλον αρχιγον με μεγάλι γενιάδα κε μαλια μακρια.

Ι δύλι έμπεναν, έβγεναν ετιμάζοντας το τραπέζι, στολίζοντάς-το με άνθι, ενο στις πόρτες φίλακες με τις λόνχες στα χέρια, τυς κίταζαν.

Ο φιλακιζμένος τις κλύβας έμενε ακίνιτος κε χορις ι μορφί-τυ τίποτα να φανερόνι. Αλ' όταν ίδε τα άνθι, πΰφερναν ι δύλι, ένα χαμόγελο χάρακσε μικρο, τι μορφί-τυ κε κύνισε το κεφάλι.

Μια σάλπινκα ακύστικε έκσο ξαφνικα, να σιμένι. Κε με μιας ι δύλι, πυ γίριζαν μές' στιν απέραντι έθυσα, σπέψσανε να φίγυν.

Τόρα όλο το μέρος βόιζε απο τίμπανα, σάλπινκες κε απο φονες. Κε δεν πέρασε κε πολι κε ι άρχοντες ανέβεναν τι μαρμαρένια σκάλα.

Απ' τα κράνι-τυς τα χρισα, τις λόνχες, απ' τυς λαμπερυς

θόραχες έβγεναν αςτραπες, θάμπονάν χίνυς, πυ τυς χίταζαν. Κε το βίμα-τυς έπιτα το βαρι, ο χρότος τον ςπαθιον, τον ςπιρυνιον, αντίχιςε μές' τυς μεγάλυς διαδρόμυς...

***

Τρόγανε χε πίνανε. Κε ι μυςιχι, ςε χάθε πρόποςι, έπεζε ενθυςιαςτιχα χομάτια.

Δύλι αχίνιτι, έτιμι να τρέχςυνε ςτο παραμιχρο νέβμα, ςε μιχρι απόςταςι. Κε γινέχες μιςόγιμνες, με τα ςτίθια έχςο, χε ςτεφανομένες με άνθι, χαθόντυςαν χοντα ςτυς άρχοντες χε ςτυς μεγάλυς πολεμιςτες.

Τα χρέατα τα ανθρόπινα τάφερναν μάβρι δύλι ςε ταπςια μεγάλα χε τάριχναν ςτις πιατέλες τυ τραπεζιυ.

Πολες γινέχες όμος, άρπαζαν απ' τα ταπςια τις ανθρόπινες ςάρχες, μι περιμένοντας να τις βάλυν ςτις πιατέλες.

Απο χάτο, απ' τις άλες έθυςες τυ φρυρίυ φονες αχύγονταν να έρχοντε, ζιτοχραβγες. Κε χι γλεντςύςαν, γλεντύςαν, ι μιχρότερι άρχοντες, βαθμύχι, φίλαχες. Μα χε απ' έχςο χάθε τόςο ένα γάβγιζμα τρομερο ιπςονόταν. Κ' ίταν αφτο απ' τυς ςχιλανθρόπυς πυ χςαπλομένι όπος τα ςχιλια ςτις πλάχες τις αβλις τρόγανε, χε με γαβγίζματα χςεδίλοναν τι χαρά-τυς.

Ο μεγάλος άρχοντας χαθιζμένος ςε πςιλο, χριςο θρόνο, χόρια απ' τυς άλυς, χ' έχοντας εμπρός-τυ μιχρο τραπέζι, αλα πολι πςιλότερο απ' το τεράςτιο τραπέζι, πΰτρογαν ι άρχοντες χε ι μεγάλι πολεμιςτες, μόλις έτρογε. Χάιδεβε τα πςαρά-τυ γένια χε ι ματιάτυ γίριζε παντυ. Κίταζε τυς διχύς-τυ άρχοντας, τυς ςιμάχυς-τυ, τυς μεγάλυς πολεμιςτες, τον αρχιερέα, πυ χοντά-τυ ίχε μια πέδυλα. Πίγενε έπιτα ι ματιά-τυ ςτυς νιχιμένυς άρχοντες χε τυς έβλεπε με χριφι χαρα, να τρόνε με τιν ίδια εφχαρίςτιςι χε λεμαργία, πυ έτρογαν ι διχί-τυ, τις ςάρχες τον ιπιχόον-τυς, να γλίφυν τα χόχαλα, να ρυφόνε το μεδύλι. Ιςτερα ι ματιά-τυ ςτιλονότανε ςτον άνθροπο, πυ βριςχότανε μέςα ςτο χλυβι.

Αλα χε ο άνθροπος αφτος, χαθιζμένος χάτο χε χρατόντας τα γόνατά-τυ, έχανε ςχεδον το ίδιο με το μεγάλο Αρχοντα.

Ι ματιά-τυ πίγενε ςτυς νιχιτες, ςτυς νιχιμένυς, ςτον αρχιρέα, ςτις γινέχες, χ' έπιτα ςτο μεγάλο άρχοντα.

Προ ολίγυ όμος, όλι αφτι, πριν αρχίςυνε να τρόνε, τον ίχαν

πιράχςι· όλι ίχαν ςταθι γίρο απ' τιν κλόβα-τυ κε τύλεγαν χίλια δίο λόγια πιραχτικα. Αλ' αφτος χορις να ταραχτι διόλυ έμενε, κρατόντας τα γόνατά-τυ, ςα να μιν άκυγε, να μιν έβλεπε. Κι αφτι όμος επέμεναν. Κε τότε τον άφιςαν, όταν ι έθυςα εγέμιςε απο μιρυδιες πςιτυ κρέατος, πυ έφερναν ι δύλι. Κε ςε λίγο τον λιζμόνιςαν. Ο μεγάλος άρχοντας όμος, όχι.

Σε μια ςτιγμι ι ματια τυ φιλακιζμένυ κε ι ματια τυ μεγάλυ Αρχοντα αντικρίςτικαν. Ο μεγάλος Αρχοντας έςφιχςε κε τράβιχςε δινατα τα πςαρά-τυ γένια, κ' ίςτερα ίπε:

— Δόςτε τυ να φάγι κι' αφτυνυ, έχι δίο μέρες πυ μόνο νερο τύχυνε δόςι!..

Ενας δύλος έκοπςε μεγάλο κομάτι πςιτο κρέας ανθρόπινο κε το πίγε ςτο φιλακιζμένο.

— Νά, — τυ ίπε, — ςτο δίνι ο μεγάλος Αφέντις!

Ο φιλακιζμένος χορις να κυνιθι διόλυ, δίχος ν' αφίςι τα γόνατά-τυ πύχε ανκαλιαζμένα, κίταχςε γιά μιά ςτιγμι, το δύλο, κ' έπιτα ίπε:

— Δεν τρόγο 'γο ανθρόπινο κρέας! Υτε ακόμα τον ζόον!..

Ενας θόριβος θιμυ έγινε ςτο τεράςτιο τραπέζι. Ο μεγάλος όμος άρχοντας γέλαςε:

— Θα το δύμε!.. — ίπε. — Υτε νερο δε θα ςυ δόςυν τόρα!..

— Κε τί άςχιμο: ίνε!.. — έκανε μια γινέκα με ςτεφάνι απο ρόδα ςτο κεφάλι-τις.

— Κε φοβετςιάρις!.. — ίπε ένας πολεμιςτις μεγάλος, δε θέλιςε ποτέ-τυ να πιάςι όπλο!..

— Ο, ο!..

— Λαγος ςοςτος!..

— Υκςο φοβετςιάρι!..

— Υκςο-λαγε!..

— Αςχιμομύρι!..

— Τέρας!..

***

Χορταζμένι τόρα, δεν άπλοναν ςτα κρέατα, αλα πίνανε, γέμιζαν τα ποτίρια-τυς, κάτι μεγάλα ποτίρια, απο κραςι μάβρο, δινατο...

Κςαφνικα ς'ένα νέβμα τυ μεγάλυ Αρχοντα ι δύλι φίγανε

γρ:γορα. Κε ι φίλακες, πυ με τις λόνχες, μένανε στις πόρτες, κε αφτι χαθίκαν.

Γινέκες, τότε, πολες ςικόθικαν πετόντας τα ελαφρά-τυς ρύχα, κε βγίκανε να χορέπςυν:

Στι θέα τις γιμνις ςάρκας, ι άρχοντες κε ι μεγάλι πολεμιςτες άφιςαν μια φονι, πυ έμιαζε με μύνκριζμα τάβρυ. Ο μεγάλος Αρχοντας όμος χτιπόντας τις παλάμες, τυς ανάνκαςε να ςοπάςυν. Κε άμα έγινε ςιοπι, ίπε δινατα.

— Εμπρος!..

Ι μυςικι κριμένι, χορις διόλυ να φένετε, άρχιςε να πέζι ζοιρο, τρελο χορο...

***

Ο χορος κςακολυθύςε, αλα μια ςκοτινια ίχε πέςι, ο λαμπρος ίλιος, πυ φότιζε έκςο, ίχε χαθι.

— Μα γιατί ςκοτίνιαςε έτςι;

— Σινεφια, μαβρίλα έκςο!..

— Σικόςτε τις κυρτίνες!..

Μεγάλι πολεμιςτες πεταχτίκανε γρίγορα κε τράβιξαν τις κυρτίνες προς τυς τίχυς για να μπι φος. Κε πάλι τρέκςανε στις θέςις-τυς, για να μι χάςυν το χορο τον ορέον γινεκον.

Σε μια διακόπι του χορυ ο αρχιερέας τυ θευ τυ Εματος, ςικόθικε κε κρατόντας κίπελο γεμάτο μάβρο κραςι, μίλιςε:

— Οταν ο μεγάλος-μας αφέντις κε ο Αρχον τον αρχόντον, έδοςε τιν προςταγι τυ πολέμυ, ίκςερε καλα, πος ι νίκι θάταν δική-μας! Οταν μιλα ο μεγάλος άρχοντάς-μας, μιλυν ι θει με το στόμα-τυ. Οτι λέι αφτος, το λένε ι θει! Οταν ίπε ι νίκι ίνε δική-μας, το ίπαν ι θει! Αλα κ' εγο ο ταπινος αρχιερέας τυ θευ τυ Εματος, κε ταπινος ιπίκοος τυ μεγάλυ-μας Αρχοντα, κάτι έκανα για τι νίκι! Κάθε μέρα θιςίαζα κε προςεφχόμυνα στο θεο τυ Εματος! Κε ο θεος τυ Εματος άκυςε τι δέιςι τυ αρχιερέα-τυ κε μας έδοςε τι νίκι μαζι με τυς άλυς θευς τυ Χριςυ! Ο πόλεμος ίταν πολιχρόνιος, αλα τί έχι να χάνι; Τα κρανία πολον μεγάλον πολεμιςτον τον εχθρόν-μας, στολίζυν τόρα, τις έθυςες, κε τα κρέατά-τυς τα καταβροχθίζυν ι γενέι-μας άρχοντες κε ι μεγάλι πολεμιςτές-μας.

Κε ο λόγος τυ αρχιερέα κςακολύθιςε μέςα σε μια ςιοπι

μεγάλι, ενο απο κάτο ερχόταν ο αχος τον μικρον ακξιοματύχον, τον φιλάκον κε το γάβγιζμα τον ανθροπόςκιλον.

Πάνο όμος ς'αφτο ένας μεγάλος κρότος έγινε, πυ έςιςε τον πίργο, μαζι με μια τρομερι βοι, ςφιρίγματα, κςεφονιτα, ορλιάζματα ςα να κικλόθικε ο πίργος, κςαφνικα απο χιλιάδες δέμονες πυ φόναζαν, ορλιάζανε.

— Μα τ' ίνε αφτο, τ' ίνε αφτο;

Ι άρχοντες κε ι μεγάλι πολεμιςτες ζίτιςαν τα ςπαθιά-τυς.

— Θίελα μεγάλι! — τυς φόνακςε ο αρχιερέας.

Αλα το φρύριο άρχιςε να τρέμι, να ταράζετε ςαν απο μεγάλο ςιζμο.

Ολι ίχανε ςικοθι κε τρέκςανε ςτα παράθιρα.

Μια φονι τρομάρας όμος βγίκε απ' τα ςτίθια-τυς, άμα κίταкςαν έκςο.

Ιδαν τι θάλαςα νάχι άνεβι απ' το βάθος, πυ βριςκόταν, κε να πλιμιρα τιν παραλία, ςκεπάζοντας τα βράχια. Κε πέρα, πέρα ςτον ορίζοντα, ίδαν κάτι, πυ τυς τρόμακςε ακόμα.

Ενα ςίνεφο με χρόμα ςκοτινο έματος, ίχε απλοθι κε φενότανε να έρχετε...

Κε ι θάλαςα αγριεμένι τιναζότανε, χτιπόντας τόρα τυς τίχυς τυ φρυρίυ. Κε το νερό-τις ιπςονόταν.

Απο μια πόρτα μπίκανε πολι φίλακες με πρόςοπα φοβιςμένα:

— Μεγάλε Αρχοντα, αφέντι, — φόνακςαν, — ι θει τυ Χριςυ νκρεμίςτικαν απ' το δινατο άνεμο!

— Ο, ο βέβιλος! — μπόρεςε να φονάκςι ο αρχιερέας.

— Θα τιμοριθι κι αφτος! — ίπε ο μεγάλος Αρχοντας, τρέμοντας κε ςίροντας τι γενιάδα-το.

— Κε ςκότοςαν, πυ πέςανε, ένα ςορο ςκίλυς...

— Τί μας μέλι για τυς ςκίλυς!

Πλίθος φίλακες κε μικρι άρχοντες φανίκανε με φονες να έρχοντε, κε μαζί-τυς δυλι κε ςκιλάνθροπι όρθιι τόρα, χορις να γαβγίζυν, αλα να βγάζυνε ςοςτες ανθρόπινες φονες τρομάρας:

— Ι θάλαςα ανέβικε, ανέβικε! — φόναζαν.

Κανις δεν τυς έδοςε προςοχι, δεν τυς απάντιςε, γιατι κίταζαν το ςίνεφο, πυ ερχόταν κ' επλιςίαζε ακυμπόντας, ί έχοντας τι βάςι-τυ ςτα νερα!..

Αλ' ένα δινατο γέλιο έγινε κςαφνικα.

Παγομένι κίταζαν κ' ίδαν το φιλακιζμένο όρθιο στο κλυβί-τυ το ςιδερένιο.

— Ι θάλαςα ανέβικε, ανέβικε! Πέτρα ςε πέτρα δε θ' αφίςι!.. — φόνακςε αφτος κρατόντας τα ςίδερα τυ κλυβιύ-τυ.

— Σόπα καταραμένε! — με φονι πΰτρεμε απ' το φόβο, τυ ίπε ο αρχιερέας.

— Σκοτόςτε-τον!.. — διέτακςεν ο μεγάλος Αρχοντας.

Πολι ορμίςανε στο κλυβι με γιμνα ςπαθια. Κανις, όμος, απ' τυς άλυς δεν πρόςεκςε τί γίνικε, γιατι όλι βλέπανε το ςίνεφο, πυ πλιςίαζε.

Αλα δεν ίτανε ςίνεφο τόρα, το διέκριναν καλα, έβλεπαν ότι ίταν ένας όνκος τεράςτιος ιγρος, ένα τεράςτιο κίμα, βυνο απ' έμα, πςιλο, πανίπςιλο, πυ ερχόταν βυίζοντας καταχθόνια...

Κε με μιας, καθος έφθανε αφτο, πλιςίαζε κε το νερο κε έπερνε όλο ανεβένοντας, το χρόμα τυ έματος· ςορία, μιριάδες πτόματα, ακέφαλα τα περιςότερα, βγίκαν απ' τα βάθι κε τρέχανε μές' στα κόκινα, ταραγμένα νερα.

Αλα το τεράςτιο κίμα, το βυνο τυ έματος έφταςε βυίζοντας, φονάζοντας φρικαλέα, ςα να φόναζαν χιλιάδες εκατομίρια ανθρόπον μανιακον, κ' έφταςε πανίπςιλο ανκίζοντας πςιλα τα ςίνεφα με τις άπιρες κοριφές-τυ, πυ κινιόνταν, πέφτανε, για να ιπςοθυν άλες μεγαλΐτερες...

. . . .

Κε τόρα, στο μέρος εκίνο, πυ ιπίρχε το νιςι τον αρχόντον με το μεγάλο φρύριο, δεν ιπάρχι άλο παρα μια θάλαςα ιρινικια, κε τίποτα δε μένι να θιμίζι τι δόκςα τον μεγάλον αρχόντον. Τα πλία περνυν άφοβα απ' εκι, πιγένοντας στις φιλικες, στις αδελφομένες χόρες.

ΚΑΚΕΣ ΜΕΡΕΣ.

Κρατόντας ο Φάρις το πακέτο-τυ έφταςε μόνος ςπίτι-τυ. Ο αδελφός-τυ ίχε μίνι πίςο πολι, τον ενοχλύςε τΰνα-τυ παπύτςι κε τον έκανε να πιγένι κυτςένοντας.

Ιδε πος δεν ίχε φος το δομάτιο τις μάνας-τυ, κε γρίγορα ανίγοντας τιν πόρτα ίπε με κάπιο τρόμο:

— Μάνα!

— Τ' ίνε πεδί-μυ, — άκυσε τιν αδίνατι φονί-τις να το λέι.

— Μα πός σκοτινα;

— Δεν ίρθε κανις, πεδί-μυ, πιος να τ' ανάπσι! Ο Μίμις τί έγινε;

— Ερχετε, έρχετε.

Ακύμπισε, πσάχνοντας για να βρι ελέφθερο μέρος, σ' ένα τραπέζι το κρέας, κ' ίστερα ζίτισε τα σπίρτα-τυ στιν τσέπι-τυ κε άναπσε φος. Κε μόλις φοτίστικε το δομάτιο, γίρισε κε κίτακσε τι μάνα-τυ. Τιν ίδε πιο μαραμένι, πιο κίτρινι.

— Πός ίσε; — τι ρότισε.

— Πός νάμε, πεδί-μυ, τα ίδια κε τα ίδια!

— Οχι τα ίδια δα;

— Τα ίδια, τα ίδια, για να μιν πο χιρότερα!

— Ισος τόρα, πυ νίχτοσε· πάντα βαρένυν ι άροστι τι νίχτα!

Αφτι δεν ίπε τίποτε, κύνισε μόνο ελαφρα το κεφάλι-τις.

— Α, να συ πο κ' ένα εφχάριστο! — τις ίπε ο γιός-τις. — Πιστέβο άμα τ' ακύσις, θα γίνις καλα!

— Γιά λέγε-το, πεδί-μυ, ν' ακύσομε επιτέλυς κ' ένα εφχάριστο!

— Ιδύ-το.

Σταμάτισε, γιατι άκυσε τον αδελφό-τυ να έρχετε.

— Ο Μίμις.

— Πός ίνε; — ρότισε αφτος μπένοντας.

— Πός νάνε, κάτι καλίτερα!

— Ε μάνα;

— Κάτι καλίτερα, — έκανε αφτι μ' ένα μικρο χαμόγελο.

Κ' ίστερα στο μεγάλο γιό-τις!

— Γιά λέγε λιπον, το καλο.

— Νε, — ίπε αφτος, ρίχνοντας μια ματια στον αδελφό-τυ, — το καλο κε το εφχάριστο ίνε αφτο, άκυσέ-το. Βρίκα μια θέσι καλύτσικι, ο μισθος καλος αλα το πιο καλο ίνε, ότι δε θα μπορύνε να με πετάκσυν οπόταν τυς καπνίσι! Ινε ισόβια θέσι!

— Δόκσα-σι ο θεος, δόκσα-σι ο θεος! Κε πότε πεδί-μυ, τι βρίκες, πός;

— Σίμερα! Ιταν απο μέρες, αλα σίμερα τελίοσε κε επίγα μάλιστα κε ορκίσθικα! Δε στόπα, γιατι μπορύσε κε να μι γίνι!

Ο αδελφός-τυ, αμίλιτος τον κίταζε καλα.

Ι μάνα-τυ ρότισε:

— Κε μ' αφτα τα ρύχα πίγες, πεδί-μυ, δεν ίνε τα σταχτιά-συ, ί μυ φένετε;

— Νε, τα σταχτιά-μυ! Τί να φορέσο τα καλα; ίσα-ίσα να δίχσο, πος ίμε φτοχός!

Σα γίρισε το κεφάλι-τυ προς το τραπέζι, ίδε εκι ένα μπυκάλι κ' ένα κυτάλι κοντά-τυ.

— Πίρες φάρμακο; — ρότισε τι μάνα-τυ.

— Πιός να μυ το δόσι;

— Μα δεν ίρθε κανις;

— Κανις.

— Ορίστε! — έκανε ο Φάρις στον αδελφό-τυ, — άλοτε δεν πρέπι να τιν αφίνυμε μόνι!

Κε πλισίασε στο τραπέζι.

— Πάρε το κρέας, — ίπε, — κε πίγενέ-το μέσα, κε αν θέλις άναπσε φοτια.

Ο αδελφός-τυ, χορις να μιλίσι, το πίρε κ' έφιγε. Ο Πέτρος πάλι, πίρε το μπυκάλι κε το κσεβύλοσε.

Κίνι τι στιγμι ι πόρτα χτίπισε κε τον ανάνκασε ν' αφίσι το μπυκάλι, κε να πάι ν' ανίκσι.

Ιταν ένα φτοχο αντρόγινο, ι μόνι άνθροπι πΰχανε δίκσι ενδιαφέρο στιν αρόστια τις μάνας-τυ. Ι γινέκα χοντρι, κόκινι, με το κεφάλι τιλιγμένο σ' ένα άσπρο πανι, κε πιο πίσο ο άντρας-τις κσεσκύφοτος, αδίνατος, με μυστάκια, χοντρα κε τα μάτια ολοστρόνκιλα κε φυσκοτα.

— Νά-μας! — ίπε ι γινέκα κε το χαμόγελά-τις έσκαπσε διο μικρα λακάκια στα μάγυλα.

— Θάνε καλίτερα, πιστέβο; — μίλισε κε ο άντρας-τις γυρλόνοντας τα μάτια, σα να τα ετίμαζε ν' αρπάκσι τιν απάντισι μ' αφτα.

— Τα ίδια... — ίπε σιγα ι μάνα τυ Φάρι.

— Τα ίδια!

Ι χοντρι γινέκα μπίκε, χόθικε μέσα με τα πλάγια, κ' έτρεκσε αλαφρια, σα να μιν ίχε πάχος, αλ' αέρα κε πλισίασε τι μάνα τυ Φάρι.

— Δεν το πιστέβο, δεν το πιστέβο! — έλεγε γελαστα. Καλε, έτσι το κάνι, χαιδέβετε!

Κε ο άντρας-τις, αφυ έκλιςε τιν πόρτα σιγα, ίπε ςα νἄταν ιχο τον λόγον τις γινέκας-τυ:

— Ετςι ίνε, το κάνι, για να χαιδέβετε!

Ι ματιά-τυ πίγε κςαφνικα στο τραπέζι κ' ίδε το μπυκάλι κςεβυλομένο...

— Τις έδοςες γιατρικο; — ρότιςε.

— Βρε! — έκανε ο Πέτρος, — το λιζμόνιςα!

Κε πλιςίαςε στο τραπέζι κε πίρε το μπυκάλι κε το κυτάλι. Ο άντρας όμος τις χοντρις τον εμπόδιςε:

— Αφιςέ-με εμένα να το δόςο! — τυ ίπε.

— Οχι, όχι...

— Αφιςέ-με εμένα! — επέμενε εκίνος.

Ι. γινέκα-τυ μπίκε στι μέςι.

— Αφιςέ-τον, κίριε Πέτρο, έχι καλο χερικο ο Δύκας.

Ο Πέτρος τον άφιςε. Ο Δύκας πίςτεβε, ότι θα τις κάνι καλο, όχι το φάρμακο τόςο, όςο που θα τὄδινε αφτος με το χέρι-το!

Αφτο τὄχε απο χερο πιςτέπςι, ί αναχαλίπςι στον εαφτό-τυ. Κε τὄχε μιςτικο, ύτε στι γινέκα-τυ τὄλεγε, ίςαμε μια μέρα, πυ πάνο σε χαρα μεγάλι, γιατι έγινε καλα αφτι απο αρόςτια, κ' ίχε θαβματυργίςι κε τότε το χέρι-τυ, τις τὄπε.

Κε απο τότε ι γινέκα-τυ, πυ το πίςτεπςε, το φόναζε, τὄλεγε παντυ, όπυ στεκόταν κε βριςκόταν κε προςπαθύςε να το πιςτέπςυν κ' ι άλι.

Κε έτςι ο κιρ Δύκας με ίφος επίςιμο, έδοςε το φάρμακο στι μάνα τυ Φάρι, λέγοντας σιγα κε κάτι λογάκια...

Ι γινέκα-τυ ςίκοςε κ' έςιακςε καλα ένα σκέπαζμα, πυ κρεμόταν κάτο στο πάτομα, κε έπιτα κάθιςε κι αφτι σε μια άκρι τυ κρεβατιυ.

— Πάρε μια καρέκλα, — ίπε στον άντρα-τις.

Αφτος πίρε μια καρέκλα κε κάθιςε, χορις να δίνι προςοχι στυς τριγμύς-τις κε στο λίγιζμά-τις.

***

Ο Πέτρος τυς άφιςε κε πίγε να δι τί έκανε ο αδελφός-τυ. Τον βρίκε μέςα σε καπνυς με μάτια να τρέχυν...

— Αναπςε, — τυ ίπε αφτος, — αλα μὔβγαλε τιν πίςτι! Τόρα γιά πες-μυ, τ'ίνε αφτα, πὔλεγες στι μάνα-μας;

— Τί τις έλεγα; Α, για τι θέςι; Νε, βρίκα! Αλίθια ίνε!

Αφτος τον κίταχσε με τα δακριζμένα απ' τυς καπνυς μάτια-τυ.

— Μα τί θέλις να μυ πις! — τυ ίπε. — Τόρα, τόρα, τα κςεπύλιςες, πάνε ρολόγια, ρύχα...

— Ε, κε; Τί θα πι αφτο; Οςο να πάρο το μιςθο, μίπος τον δίνυνε μπροςτά; Ελα, έλα ι φοτια άναπςε, βάλε το κρέας κε άφιςέ-τα αφτα!

Ο αδελφός-τυ πίρε το κρέας, τόπλινε, έπιτα έβαλε νερο ς' ένα τςυκάλι, όπος έβλεπε τι μάνα-τυ να κάνι, κε τόριχςε μέςα.

— Κε κρεμίδι! — τυ ίπε ο Πέτρος, πυ κίταζε.

— Σιγα, ςιγα ντε!

Εκοπςε κε κρεμίδι, τόριχςε μέςα κε τ' ακύμπιςε στι φοτια.

— Τίποτα άλο θα βάλυμε; — ρότιςε στρέφοντας στον αδελφό-τυ.

— Κςέρο γο! τί άλο ρίχνυνε; Α, αλάτι, πιπέρι.

— Να τα ρίχςο τόρα;

— Κςέρο 'γο; Να ροτίςυμε! Ανιξε όμος κίνο, το πορτέλο καλα για να πέρνι αέρα ι φοτια.

Κινίςανε να πάνε έπιτα μαζι μέςα. Δεν ίχανε όμος περάςι το δομάτιό-τις κε ακύνε τι φονι τις μάνας-τυς να λέι αλαγμένι:

— Τί θέλι αφτο το μάβρο ςκιλι εδο! Κίνο, κάτο απ' το τραπέζι, δικό-ςας ίνε;

— Πιό ςκιλι! εμις δεν έχυμε ςκιλι!

— Χριςτος κε Παναγία!

Ο Φάρις βρέθικε μέςα κίτρινος. Σκιλι δεν ίδε πυθενα. Αγριοκίταχςε το αντρόγινο για να ςοπάςι, κε χορις να χάςι κερο:

— Εκςο, έκςο! — έκανε κε χτίπιςε το τραπέζι, το κύνιςε με ορμι, πυ έριχςε τιν μποτίλια τυ φαρμάκυ κάτο, κ'έςπαςε.

— Μα πός μπίκε, πιανυ ίνε, — έλεγε ι μάνα-τυ. — Πο, πο πός με κιτάζι! Πεδί-μυ!

— Εκςο καταραμένο, έκςο! — φόναχςε ο Πέτρος.

Κε με μια ορμι άγρια, άρπαχςε ένα ραβδι κε με φονι μανίας έςκιπςε κάτο απ' το τραπέζι χτιπόντας.

— Εκςο, έκςο καταραμένο! — φόναζε.

— Νά, φέβγι! Αχ!

— Λιγάκι κςίδι! — ίπε αφτος στον αδελφο, κιτάζοντάς-τον με μάτια αναμένα.

— Πύ ίνε; — ρότιςε ι χοντρι κε κινίθικε.

Ο αδελφός-τυ έφιγε γρίγορα, κε πίςο ι γινέκα. Ο Πέτρος έτρεκςε στιν πόρτα κε τιν άνικςε.

— Εκςο καταραμένο!

— Πάι!

— Καταραμένο!

Κ' έκλιςε τιν πόρτα.

— Τρέκςε,—τυ φόνακςε ο Λύκας κατακίτρινος.

Ι μάνα-τυ μ' ένα στεναγμο ίχε λιποθιμίςι.

Αμα τιν έφεραν στις εςθίςις-τις, βιθίςτικε στον ίπνο.

Το αντρόγινο έφιγε ςιγοπατόντας.

***

Μετα μέρες μέσα στο σπίτι-τυς, έριμο απο μάνα, έλεγε ο Πέτρος στον αδελφό-τυ:

— Ενα πράγμα έχο, πυ μ'εφχαριστι κε μυ δίνι κάπια ανακύφιςι! Ι μάνα-μας πέθανε, νομίζοντας, ότι εγο έχο θέςι ιςόβια, ότι αφίνι τα πεδιά-τις εφτιχιςμένα!

Αφτο ζιτύςα κ'εγο!

Π. ΡΟΔΑΚΑΝΑΚΙΣ.

Ι ΚΙΡΑΔΕΣ.

Δεν το πιςτέβις αφτο, πυ αχυς, κε όμος ίνε τόςο αλιθινο, όςο με βλέπις κε ςε βλέπο, μυ ίπε ο αδερφός-τυς, ένας γεροντάκος με λεπτο κάταςπρο μυςτάκι κε τόςο κςεριανκιανος, πυ θαρύςες, άμα τον κίταζες, πος όλες ι κακες περιςτάςις, με το να έχυν ςτριμοχτι γίρο-τυ, τυ ίχαν ςτίπςι το κορμι απαράλαχτα, όπος ι ςτιβαρες χοριάτιςες τα ρύχα, ςαν τα λεφκένυν ςτι ρεματια.

— Δε βλέπις κ'εμένα δα, εκςακολύθιςε ο γέρος· νά! τα χαίρια-τυ. Ιμε τριάντα χρόνια εδο μπροςτα καρφομένος, πορτιέρις τυ κάθε ιπυργυ. Απο το πρωι ςτις οχτο ίςαμε τι μια κε τις διο, ςτέκομε ςτιν πόρτα. Μυ δίνυν μια όρα κερο, ςαν φίγι ο ιπυργος, να πάο ςπίτι-μυ, να τςιμπίςο κάτι κε να γιρίςο με τιν μπυκυνια ςτο ςτόμα. Μόλις προφτένο να πο διο λόγια τις γινέκας-μυ, γιατι κάθομε πολι μακρια, πίςο απο το Στάδιο κε ίνε κε ανίφορος. Επιτα έρχομε κε ςτέκομε μπροςτά ς' αφτι τιν πόρτα ίςαμε τις δέκα το βράδι κε ςαν έχυν φαςαρίες ςτι Βυλι, βλαςτίμα-τα· τότες δα ίνε, πυ δεν κυνο απ' αφτυ ίςαμε να κςιμερόςι. Κε τί μυ δίνυν; Εβδομίντα δραχμές με ςιμπάθιο. Τριάντα χρονον ιπερεςία, εβδομίντα δραχμες. Ψωμοφαγία· κε απο ρυχικι, μπάλομα ςτο μπάλομα. Σε θένε, λέι, να φορας κε παςτρικο κολάρο. Ιμαρτον θέ-μυ! Φαντάςυ, πος δεν πέρνο ύτε ςίνταξι. Απο τα διο πεδια, πυ έκανα, ι Αφθαλία, το κορίτςι, πέθανε φθιςικο. Θεος ςχορές'-το, κι ο γιόςμυ ο Σταμάτις, πυ να μι δι χαίρι κε προκοπι, βιάςτικε να βάλι ςτέφανο. Πεντάρα τςακιςτι δεν κςέρο απο δάφτον. Αν ροτας δα κε για τιν νίφι-μυ, τι Στεςία, περιςότερο γλοςυ κε κςετςίποτι γι-

νέκα δεν εγένισεν ακόμα ο ντυνιας. Ι γριά-μυ ίνε πιαζμένι κε κίτετε. Οταν, λιπον, καταπέσο κ' εγο, τί θα γίνομε; Νά, τόσι όρα, πυ σε μιλο, με συβλαν τα γόνατά-μυ. Τριάντα χρονον ορθοστασία, πόδια ίνε, δεν ιν' παλύκια... Απ' το προι στις οχτο...

Ο γέρο-πορτιέρις εκσακολυθύσε να σέρνι στον ίδιο πένθιμο τόνο τι λιπιτερί-τυ ιστορία. Τι φτόχια-τυ κε τιν κακομιριά-τυ τιν απόδινε σε μια γρυσυζια, πυ κατάτρεχε το σπιτικό-τυς απο χρόνια τον χρονόνε. Γιατι μια φορα κ'ένα κερο ι δικί-τυ ίταν ι αρχόντι τις Μίκονος· κι όταν ι βενετσάνι κιβέρναγαν τα νισια, αφτι ίχαν κάστρο στι χόρα, πυ ι πίργι-τυ γέρνυνε τόρα πάνο απ' το γιαλο, θέλοντας, θαρις, να νκρεμιστυν στι θάλασα κε να εκσαφανιστυν, με το να βλέπυν τριγίρο-τυς να μαζόνοντε ι σιμερινες χιδέες ικοδομες!

Ι καταστροφι αρχίνισεν απο τον παπύλι-τυ, τον μαστρο-Φραντζέσκο, με τα μετακσοτα σαλβάρια κε το βαρι κομπολόι, όλο χοντρα κεχριμπάρια. Ι μπαρμπαρέζι τυ ίχαν πιάσι τα καράβια-τυ όκσο απο το Τύνεζι, ίκοσι δικάταρτα καράβια, στόλον ολόκλιρο. Επιτα ο γιος τυ παπύλι, ο μπαμπας τυ γερυ-Διμίτρι, πυ ίνε τόρα πορτιέρις στο ιπυργίο, γιρίζοντας απο λιμάνι σε λιμάνι για να μαζόκσι τα χρέι, όσα ίχε να πάρι απο χριστιανυς κε τύρκυς ο μαστρο-Φραντζέσκος, πυ ίχε πεθάνι, έτιχε στι Χίο τιν ιμέρα τις σφαγις κ' έτσι χάθικε κι αφτος. Νά, πός ο κιρ-Διμίτρις βρέθικε μοναχος στον κόζμο, δίχος κανένα προστάτι, αφτος κε ι δίο αδερφάδες-τυ.

Ι λίπι για το θάνατο τυ αντρός-τις έκανε τι μακαρίτισα τι μιτέρα-τυς, να τυς αφίσι χρόνυς κε να πάγι κι αφτι να βρι το σιχορεμένο. Ζύσε, λιπον, ο κιρ-Διμίτρις με τις διό-τυ αδερφάδες, το Δεσπινάκι κε το Κατίνιο, διο κοπελύδες σαν το κρίο νερο, μαβρομάτες, σπαθοφρίδες κε με κάτι μάγυλα σαν τα μίλα τυ Βόλυ, διο κοπελύδες, πυ μιάζαν τόσο, όσο διο λυλύδια πορτοκαλιας πάνο στο ίδιο κλαδάκι ανιγμένα.

Μέναν στο απέραντο πατρογονικό-τυς σπίτι. Ενα παλατάκι στολιζμένο με παλεα βαρια έπιπλα. Μέσα στα μπαύλα-τυς ι κιράδες — έτσι τιτλοφορύ ανε το Δεσπινάκι κε το Κατινιο ι νισιότες, απο σεβαζμο για το μεγάλο-τυς σόι — ίχανε ολόκλιρα σερβίτσια απο πορσελάνι χροματιστι, πυ ο παπύλις-τυς τα ίχε φέρι απο τιν Ισπανία. Τα μαχεροπίρυνά-τυς ίτανε ασιμένια, δόρο κάπιυ πασα τυ Εγριπυ. Αν ροτάτε κε για το πατρικό-τυς κρεβάτι, αφτο σικονότανε σε μια γονια ολόκλιρο απο καρίδια, σοστο δομάτιο σκεπαζμένο,

όπος ίταν το χρεβάτι με βελύδινες κυρτίνες πράσινες, κεντιμένες με κλαδια ασιμένια. Απο τυς τίχυς τις σάλας κίταζαν μεγάλες ελεογραφίες προγόνον, αλόκοτα φορεμένον, πυ δεν ίχαν καμια ομιότιτα με τον κιρ-Διμίτρι κε τις αδερφές-τυ κε πυ ίταν κσεχαζμένο απ' αφτυς κε το πότε ζίςανε κε το πός λεγόντυςαν.

Οταν ι μακαρίτιςα ι μιτέρα-τυς στάβροςε τα χεράκια-τις στο στίθος, — άςπρα κε διάφανα ςαν το κερι, — ο κιρ-Διμίτρις, πυ ίνε τόρα πορτιέρις ςτο ιπυργίο, έκανε τυς λογαριαζμύς-τυ, έβγαλε απο τα ςιρτάρια-τυ κάτι κιτρινιζμένα χαρτια κε ςτο τέλος κατάλαβε, πος εκςον απο ένα αμπέλι, τίποτε άλο δεν τυς έμενε για να ζίςυν. Ολα ίχανε πυλιθι τα τελεφτέα χρόνια, για να κάνυν εφχάριςτες τις ιςτερνες μέρες τις ςιχορεμένις, πυ έκλιςε τα μάτια-τις ςαν το πυλάκι χορις να πάρι ίδιςι, πος ι φαμελιά-τις λίγο κε θα βριςκότανε ςτιν ψάθα.

Απο το ιςόδιμα τυ αμπελιυ μόλις κε θα ζύςανε ι διο κιράδες. Γι' αφτο ο κιρ-Διμίτρις αποφάςιςε να ταкςιδέπςι, να πάι ίςαμε τιν Αθίνα κε εκι, δυλέβοντας μέρα κε νίχτα κε βγάζοντας κι απο τις πέτρες ζυμι, πυ λέι ο λόγος, να τυς στέλνι μερικα λεφτυδάκια για να μπορέςυν να βαςτάκςυνε τι θέςι-τυς αναμετακςι ςτυς νιςιότες, πυ ςαν άνθροπι τυ λαυ, ιδιέτερα θα χερόντυςαν, όταν βλέπανε άλυς απο μεγάλι γενια ανθρόπυς να κςεπέφτυν κε να γίνοντε τις ελειμοςίνις. Ενας μακρινός-τυ θίος ανάλαβε να προςτατέβι τις κιράδες κε να φροντίζι για τ' αμπέλι.

Το Δεςπινάκι κε το Κατινιο θα ίταν τότε, ι πρότι δεκαπέντε κε ι δέφτερι δεκαοχτο χρονο. Ρίχτικαν ςτο λεμο τυ αδερφύ-τυς κε τον φίλιςαν, όταν ετιμαζότανε να πιδίκςι ςτι βάρκα. Ο κιρ-Διμίτρις, ςα ςιλογιέτε κε τόρ' ακόμι εκίνι τι ςτιγμι, ραγίζι ι καρδιάτυ, καθος μυ ίπε, κε τα ζαρομένα μάτια-τυ βυρκόνυν κε γίνοντε ακόμι πιο μικρα, ςα να θέλυν να τραβιχτι απο πάνο-τυς το πετςι τυ προςόπυ, για να θαφτυν ολοζόντανες ι οπτικες ικόνες τον αναμνίςεον.

Το ςόι-τυς όμος το κατάτρεχε λέι μια γρυςυζια, πυ δεν έχι το τέρι-τις ςε άλι φαμελια διςτιχιζμένι. Αφτος ίνε ο λόγος, πυ ο κιρ-Διμίτρις μόλις πάτιςε το πόδι-τυ ςτιν Αθίνα κε απ' εδο ίχε απ' εκι ίχε, τα κατάφερε να διοριςτι πορτιέρις ςτο ιπυργίο, μπερδέφτικε με μια βατραχονιςιότιςα κε μόνον όταν τι βλογίθικε, ίδε, πος, όςα τυ ίχαν τάκςι τα πεθερικα, ίταν αέρας κοπανιςτος. Πονόψιχος όμος κ' εβγενικος, δεν ιθέλιςε να πικράνι τι γινέκα-τυ, ένα

αλλόο πλάζμα κι αφτι. Σε κάπιο γράμα λιπον, πυ έριχσε στο ταχιδρομίο για τις κιράδες, τυς έλεγε, πος παντρέφτικε, πος ίνε χαρύμενος, τυς έστελνε πολα φιλια απο τι νίφι-τυς κέ άλα πολα καλα ίχε το γράμα, όμος για λεφτα ύτε φονι ύτε ακρόασι.

Κε όμος εκίνες, το Δεσπινάκι κε το Κατινιο, βρισκόντυσαν σε τόσι ανάνκι, σε τόσιν ικονομικι στενοχόρια — μια πίχι τσίτι δεν ίχαν να πάρυν — όστε μόλις ανίκσανε το φάκελο, ι ματιά-τυς κυτρυβάλισε τρέμοντας ίσαμε τιν ιπογραφι, προτυ διαβάσυν το τί τυς έλεγε το γράμα, έτσι απο λαχτάρα για να δυν, αν ίτανε κάπυ χομένο κανένα νύμερο, το ποσο, πυ θα τυς έστελνε ο αδελφός-τυς...

Γιατι, όπος ίπαμε, ι κιράδες διστίχισαν κι αφτες. Ο μακρινος θίος τυς, ο προστάτις, πέθανε. Το μεγαλίτερο μέρος τυ αμπελιυ το ίχε καταπατίσι ένας πλύσιος γεοχτίμονας, πυ το χοράφι-τυ άνκιζε το αμπέλι τον ορφανον. Αφτος άλοτε ίτανε δύλος τυ μπαμπά-τυς. Ομος έγινε άνθροπος με το να τον κλέβι στα φανερα κε στα κριφα, κε τόρα, ορίστε πός κσεπλίρονε τιν εβγνομοσίνι-τυ. Ιδαν κι απόιδαν ι κιράδες να παραχορίσυν όσο μέρος τυς ίχε απομίνι απο το αμπέλι-τυς σ' έναν παπα. Ι παραχόρισι έγινε με τι σιμφονία να έχυν το χρονιάτικό-τυς πσομι, το λάδι τυς, τον καφέ-τυς, μερικα κυκια κε φασόλια, λίγα κάρβυνα, κε τυ Χριστυ, το Πάσχα κε τις Παναγιας, τρις φορες το χρόνο, απο ένα αρνι.

Ο κιρ-Διμίτρις τα ίχε μάθι αφτα τόσο απο άλυς νισιότες, πυ τονε σιναντύσαν κομια φορα στιν αγορα κε μ' εφχαρίστισί-τυς βέβεα τυ εμεγάλοναν τι διστιχια τον κιράδον, όσο κι απο τα γράματα εκίνον τα λιγοστα, όπυ τον παρακαλύσαν πάντα να τυς στίλι κάτιτι, κι ας ίνε κε πολι ολίγα. Στα γράματα αφτα απαντύσε ο κιρ-Διμίτρις με ιποσχέσις, ανεκπλίροτες όμος. Οχι γιατι ίτανε άχαρδος κε κσεχνύσε τόρα τις αδερφάδες-τυ. Μα γιατι όσο κε αν προστάθαγε να κάνι μια ικονομία κόβοντας απ' εδο κι απο κι, τόσο περισότερο δεν μπορύσε να φέρι τι μιαν άκρια με τιν άλι. Πότε μια αρόστια, πότε ι γινέκα-τυ ίθελε κενύργιο φυστάνι, τιν άλι φορα έπρεπε να παρανκίλι για τον εαφτό-τυ ένα χοντρο ζεβγάρι μπότες, γιατι τον πίραζεν ι ιγρασία, σίμερα ετύτο, άβριο εκίνο, ποτε δεν τυ απόμινε δροσια στ' αχίλι-τυ για να δόσι κε στις αδερφέστυ... Επιτα κε τα έκσοδα τον περικίκλοσαν απο όλες τις μεριες. Ι γινέκα-τυ στα τρία χρόνια έκανε κορίτσι, τιν Αφθαλία. Γάλα δεν ίχε. Στιν αρχι στίλανε το μορο σε μια βιζάστρα για να το θρέπσι. Δε

έτρογαν αφτί, για να τις ικονομυν λεφτα. Κε ίτανε μια διαστραμένι. Οταν αργύσαν να τις δόσυν το βδομαδιάτικο, κσεκινύσε απο τα Αναφιότικα κε έφερνε το μορο πίσο απο το Στάδιο, με βροχι κε με μπυμπυνιτα. Το πέταγε μπροστα στιν πόρτα κε φόναζε τέτιες βρισιες με τιν αγριοφονάρα-τις, πυ σικονότανε το πετσι τυ ανθρόπυ:

— Το μπασταρδάκι-σας... Κακο χρόνο νάχετε... Σις βγάλατε τα μάτια-σας κ' εγο φτίνο έμα...

Πύ λιπον να προτοφτάκσι ο κιρ-Διμίτρις; Δόσε δεκσια, δόσε αριστερα· αγόρασε κε μια κατσίκα, έπιτα γένισε ι γινέκα-τυ κε τ' αγόρι, το Σταμάτι — πυ να μιν έσονε να βγι ζοντανο — ακολύθισαν σκολια, βιβλία, χίλιο λογιο έκσοδα, πύ να προκάμι να φράζι καθε τρίπα τυ δικύ-τυ σπιτικυ ο κακομίρις; Κε όλ' αφτα με εβδομίντα πσοροδραχμες. Καταλαβένις ί δεν καταλαβένις;..

Ετσι περνάγαν τα χρόνια κι απ' το άλο μέρος ι κιράδες στο νισι μαρενόντυσαν. Τόρα τα τρία έγιναν πέντε κε τα δέκα ίκοσι κι τα ικοσιπέντε τριάντα χρόνια. Πέρασαν σα σίνεφυ σκια επάνο σε πλαγια βυνυ. Κε πύ να βρεθι ο γαμπρος στο αναμετακσι; Πεντάρα δεν ίχαν.

Πιός να τις φορτοθι στι ράχι; Αλα δεν ίτανε μόνο αφτα. Απ' εδο κε τριάντα χρόνια, απο τι φορα διλαδι, πυ σινόδεψαν για τελεφτέα φορα τον αδερφό-τυς στιν ακρογιαλια, το Δεσπινάκι κε το Κατινιο γιρίσανε στο σπίτι τυς κε κλίστικαν, χορις να διασκελίσυν πια το σκαλόπατι τις πόρτας-τυς.

Τριάντα χρόνια τόρα, ι κιράδες, πυ γνόρισε το νισι μέσα στι γλικάδα τις αρχοντικις ομορφιάς-τυς κε στι λάσπι τυ πλύτυ-τυς, πυ τις έκανε να μιάζυν άνθι πορτοκαλιας στο ίδιο κλαδι ανιγμένα, κρίφτικαν πίσο απο τα παράθιρά-τυς κε κανις δεν κσέρι τόρα, πυ τις πλάκοσαν τα γερατια, τί πρόσοπα έχυν, κανις άλος απο τον παπα, πυ τυς φέρνι ο ίδιος τις προμίθιες για να ζίσυν. Υτε στιν εκλισια δεν πιγένυν. Γιατι πός να βγύνε όκσο τόρα, πυ τα ρύχατυς έχυν παλιόσι κε ίνε ραμένα, όπος έφτιαναν τα φορέματα τριάντα χρόνια πριν; Πός να βγύνε έκσο περιφρονιμένες αφτες, πυ ίνε κόρες τον αφεντάδον τυ νισιυ; Πός να πάνε στιν εκλισια κε να τριμοχτυν αφτες, πυ ίχαν θέσι πλάι απο το θρόνο τυ δεσπότι; Κε πός να δεχτύνε τις μοχθιρες κε ιρονικες ματιες τον προτιτερα ιποταχτικόν-τυς, πυ τόρα αφτι κε ι γινέκες-τυς, βυτιγμένι μέσα στα καλα κε στα διαμαντικα τυ κόζμυ, θα τις κοροιδέβυν για το ξασκα-

ριλίκι πόπαθαν να μιν έχυν ένα ρύχο τις ανθροπιας κι αφτες να φορέσυν; Οχι, θα μίνυν θαμένες μέσα στ'αρχοντικό-τυς, μασυλίζοντας το κριθαρίσιο πσομι κε τα κυκια, πυ τυς φέρνι ο παπας, κε όταν ι μια πεθάνι, θα φροντίσι ι άλι να καρφόσι καλα τιν κάσα απο πάνο, για να μι δι μάτι ανθρόπυ στο λίπσανο, τι φτόχια τις ντισιάς-τις κε τιν καταστροφι, πυ έκαναν τα διστιχιζμένα γερατια στιν παρθενικι ομορφιά-τις. Το ίδιο κε ι άλι, πυ θα έμενε μονάχι, θ' άφινε τ'αρχοντικό-τις κλιρονομία στο σχολιο, με τιν ιποχρέοσι να τις σφαλίκσυνε τιν κάσα κε να μιν τι δι μάτι ανθρόπυ, όταν θα τιν κατεβάζυν στο λάκο.

Κάποτε, ένας προτίτερα δύλος-τυς κι απο τυς τορινυς φανταζμένυς πρύχοντες, έστιλε τον παπα κε τυς πρότινε ν' αγοράσι τ' αρχοντικό-τυς. Ι τιμι, πυ τυς έδινε, θα τυς εκσασφάλιζε ζοι εφχάριστι στα ιστερνά-τυς. Μ' αφτες, μόλις ακύσανε τιν πρότασι, εσθάνθικαν ν'ανεβένι το έμα-τυς στο κεφάλι, σα να γίρεβε να τις πνίκσι απο αγανάχτισι για το βάρος τις προζβολις. Εδικσαν θιμομένες τιν πόρτα στον παπα, πυ απο τότες ίνε δισαρεστιμένος μαζί-τυς, γιατι θάπερνε χορις άλο γερι μεσιτία, κε τόρα τυς στέρνι λάδι τανκομένο, βάζοντας κε στον καφέ-τυς περισότερο ρεβίθι παρα καφε. Τις Παναγίας μάλιστα εκίνι τι χρονια έκανε, πος κσέχασε να περάσι απο το σπίτι-τυς κε να τυς δόσι αγία μετάλιπσι.

Ετσι εκσακολυθύνε να ζύνε θαμένες ολοζόντανες μέσα στο πατρογονικό-τυς, ι διο αδερφάδες, το Δεσπινάκι κε το Κατινιο, ι διο κιράδες τις Μίκονος, πυ κανις δεν τις ίδε απο δο κε τριάντα χρόνυς, ύτε θα τις ίδι ακόμι κι όταν ο παπας γονατιζμένος στιν άκρι τυ λάκυ-τυς θα χίνι πάνοθε τις κάσας-τυς το λάδι τον νεκρον.

Στο νισι μένι κε θα μένι εόνια άγνοστο, αν απο τα γιρατια ι κιράδες καμπύριασαν, αν τα μαλιά-τυς άσπρισαν κε ι φονί-τυς, ι τόσο γλικια, εβράχνιασε μέσα στο λεμό-τυς, πυ ζάροσε. Ακόμι κε ο αδερφός-τυς, ο κιρ-Διμίτρις, πυ ίνε θιρορος στο ιπυργίο, δεν κσέρι τί απόγιναν απο κερο, γιατι αποφέβγι πια να κατεβένι στιν αγορα, όπυ σιναντύσε προτίτερα τυς σιντοπίτες-τυ, κε ι αδερφάδες τυ πάλι δεν τυ γράφυν κι αφτες, γιατι, ος φένετε, δεν μπορυν να εκσικονομίσυν για να πάρυν γραματόσιμο.

Α. ΤΡΑΒΛΑΝΤΟΝΙΣ.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΥΓΕΝΑ ΤΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΥ.

Εκι πυ με κόπο ανεβένανε στο λόφο τυ αγίυ Ισάβρυ, ρότισα τον οδιγό-μυ τον Παχσινο:

— Γιατί αφτον τον αδίνατο, πυ μας χερέτισε στι Φυντάνα, τον ίπες Αμερικάνο;

Κε ο Παχσινος οδιγός-μυ έτιχε φλίαρος κε μυ διιγίθικε ολόκλιρι τιν ιστορία.

— Νά, έτσι· τόνε λένε Αμερικάνο, επιδίτις κε πίγε στιν Αμεριχι· έμινε δέκα — δεκαπέντε χρόνια ς' ένα μέρος, Παστον, Μπαστον, κάπος έτσι το λένε.

— Πιγένυν λιπον κ' ι Παχσινι στιν Αμεριχι;

— Κάπυ-κάπυ κανένας. Αφτος, να ς' ορίσο, έφιγε εχσετίας απο μια κοπέλα π' αγαπύσε, τζα, τιν κσέρις κε τυ λόγυ-συ, κίνι τι Ζαχαρένια, πυ φονάκσαμε στιν Ιπαπαντι. Ιδες πύπες τυ λόγυ-συ για τιν καθαριότιτα τυ σπιτιυ, διλαδι πυ ς' άρεσε πολι, κε βγίκε κίνι κε μας φίλεπσε κοπελίτσια, πυ λέμε μις εδο αφτα τα λυλύδια· τυ λόγυ-συ τάπες κιλάμια κικλάμια, κάπος έτσι.

— Ομορφι κοπέλα, αλίθια.

— Τόρα όμορφι μ' έχσι πεδια κε με φτόχια χιρότερι απ' τι δικί-μυ! να τιν έβλεπες αφτι τότε, εδο κε δεκάχσι χρόνια κε νάλεγες· Ζαχαρένια αλίθια ίτανε· κόρι τυ παπα-Σίμυ, ίδες εκινυ τυ παπα, πυ μας πίγε στιν Ιπαπαντι, πυ ίπες τυ λόγυ-συ «αφτος ίνε σοστος παπα-Φλέσας».

— Κε τόρα πιόν έχι άντρα ι Ζαχαρένια;

— Εχι ένα καλο πεδι, το Παρεδρίτσι, πυ λέμε μις· έτσι το

παρανομάζυμε, γιατι ο πατέρας-τυ ίταν μια φορα πάρεδρος· τ' όνομά-τυ ίνε Τζόρτζι Μιςάλις, ςινκενις τυ Διμάρχυ.

— Κε γιατί δεν επίρε τον Αμερικάνο;

— Ετςι· δεν τον ίθελε ο παπα:· τυ φένονταν ακαμάτις κε φανταζμένος· θέλιςε καλίτερα το Παρεδρίτςι· ίτανε φρόνιμο πεδι, ίχε κε κάμποςα δέντρα· τότε ίχαμε κε ςοδιες ταχτικες· ςυ λέι το καθιμερινό-τυ δε θα τυ λίπςι· ι κοπέλα όμος κ' ι μάνα-τις, ι παπαδια, ίθελαν τύτον τον Αμερικάνο, να πύμε· κε τύτος πάλε ζυρλένυνταν για τι Ζαχαρένια· απο μικρο πεδι τιν αγαπύςε· τόκςερε όλος ο Λονκος, κ' ίχε να κάνι με τι ζύρλια-τυ. Τι ζίτιςε διο-τρις φορες, δεν τυ τιν έδοκαν. Ιςτερα τι ζίτιςε το Παρεδρίτςι, τυ τιν έδοκαν. Ι παπαδια κάτι θέλιςε να πι, μα ο παπα-Σίμος δεν χορατέβι, ίνε Παργινος· έπιαςε τιν πρεζβιτέρα, τις έδοςε ένα χέρι κςίλο, κ' ένα γερο φοβέριζμα τις Ζαχαρένιας· γίνικαν ι αραβόνες· ανίμερα τον χριςτυγένον ίτανε. Κε τότες ο άλος, τύτος να πύμε ο αμερικάνος — Αργιρος ίνε ι γενιά-τυ — γίνικε άφαντος· μπίκε ς' ένα καίκι, πυ πίγενε ςτ' Αλέφκι, κε τόνε χάςαμε. Διο χρόνια έκαμαν ι γονέι-τυ να μάθυν, αν ζι. Απάνο ςτα διο χρόνια ίρθε ένα γράμα απ' τιν Αμερικι, ςτο γιατρο τον Ανεμογιάνι, κε ίρθε κ' ένα χαρτι να λάβι ο Βαςίλις ο Αργιρος δέκα λίρες, πυ τις έςτελνε ο γιός-τυ απ' τιν Αμερικι, τύτος να πύμε ο Αμερικάνος. Κ' έλεγε το γράμα ςτον πατέρα-τυ να τόνε ςιχορι, πυ έφιγε χορις να τυς αποχερετίςι, κε τόρα ίνε καλα, κε έχι δυλια καλι κε με το θέλιμα τυ θευ θα τυς ςινδράμι. Κε ςτο τέλος έλεγε· «ας όπςετε ο παπα-Σίμος, μα θάρθι μέρα να βαρέςι το κεφάλι-τυ» ςα να πύμε για τον πλύτο.

Το πίρε το γράμα ο Αργιρος κε γίριςε Γαι κε Λονκο, πυ λέι ο λόγος, κε τόδιχνε· πίγε ςτι Λάκα, ςτα μαγαζια, ςτι Φοντάνα κε τόδιχνε κ' έδιχνε κε τις λίρες· κε ο καθένας έλεγε τα δικά-τυ. Πίγε κε ςτιν Ιπαπαντι κε τόδικςε τις παπαδιας· φίλακςε μια όρα, πυ έλιπε ο παπας κε το Παρεδρίτςι. Ι παπαδια τόβαλε κατάκαρδα, πος χάςανε τέτιο γαμπρο, κε τάβαλε με τον παπα. Απο τότε έπεςε ι νκρίνια ςτο ςπίτι τυ παπα-Σίμυ, ίρθανε κε κακες χρονιες, ι ελιες δεν έδιναν τίποτα, τυς πλακόςαν κε τα πεδια, κάθε χρόνο κε γένα — ι φτόχια αφέντι-μυ φέρνι πολα κακα. Κε μ' όλο τύτο ο Αμερικάνος κάθε μίνα, κάθε διο μίνες κ' ένα γράμα, κ' ένα πακέτο λίρες. Ο Βαςίλις ο Αργιρος κατάντιςε άρ-

χοντας μεγάλος, έριχνε δεκάρα στο δίςκο κε κάθε χρόνο κε κενούργιο πλατοβράκι· όλι του βγάναν το καπέλο· «καλιμέρα, κιρ-Βαςίλι».

Το Παρεδρίτςι το καιμένο δούλεβε όςο μπορούςε, μα τί να ςυ κάμι! Κατάνταγε με τι δίκοπι να πςιλόνι κςένες ελιες. Καταλάβενε κε τι νκρίνια, που ίταν ςτο ςπίτι εκςετίας-του κε τις Ζαχαρένιας τα μούτρα, κε τις παπαδιας τα λόγια τα φαρμακερα, όταν έβλεπε τι γινέκα του Αργιρου με κενούργιο φουςτάνι, κάθε λίγο κε πολι. Κι όλο ςτο χιρότερο πίγεναν ετούτι, κι όλο περίςεβε ι νκρίνια. Του τόδιχναν φανερα του γαμπρου, πος ίτανε μετανιομένι, που δεν πίραν τον Αμερικάνο. Ος κι ο παπα-Σίμος τάριχςε κε δεν ίχε κίνα τα όφριδα, πούχε πριν. Περνούςανε μίνες, χορις να δίρι τιν παπαδια.

Κοντα το πάςχα το Παρεδρίτςι ςτενοχορέθικε πολι, που δεν ίχε να πάρι ούτε ένα μαντίλι τις γινέκας-του, κι αποφάςιςε να δανιςτι· μα απο πιόν; ι αρχόντι-μας πέρνουν χίλια τα εκατο, κε τ' αρνι κε το τομάρι· κςέπεςε ςτον Αργιρο, τον πατέρα του Αμερικάνου· πίγε τρέμοντας ο θλιμένος — δανίςτικες ποτέ-ςυ αφέντι; αν δανίςτικες, κςέρις τί πάι να πι χρέος· κάλιο ο άνθροπος να μένι νιςτικος, παρα να πέςι ςε χρέος· μα ανάθεμα τις περιςτάςις πες.

Μ' όλο τούτο, ο Βαςίλις δεν του φέρθικε κακα· του τάδοκε με διο τα εκατο (το μίνα πα να πι) κε διο κςέςτες λάδι. Χαμογέλαςε μονάχα μ' ένα τρόπο, που τόςφαχςε το Παρεδρίτςι· κε φέβγοντας πίρε τιν απόφαςι να περιμένι ός τον Αβγουςτο, κι αν ι ςοδια πάι κακα, να το ςκάςι κι αφτος για τιν Αμερικι· ί να χαθι ί να ζίςι μια μέρα ςαν άνθροπος κι αφτος.

Αλα τί τα θέλις, αφέντι-μου! Ας έρθι εκίνο το χρόνο μια τέτια ςοδια, που γερόντι δεν τιν θιμούντανε ποτε· άλο να ςυ λέο, κι άλο να τόβλεπες· φίλα δεν έβλεπες· όλο καρπος! λες κε τον ίχανε ςτο γιαλι τεφαρίκι, χέρουνταν ι πςιχί-ςυ.

Ι φτοχι δεν πίςτεβαν ςτα μάτια-τυς· το Παρεδρίτςι έκανε το ςταβρό-του κε — όπος ίταν το θλιμένο μαθιμένο ςτι διςτιχία — απο μέρα ςε μέρα πάντεχε, πος θα πέςουν. Μα να ςυ κάμι εκίνι τι χρονια έναν Αβγουςτο βροχερο κ' έναν θερτι χιονάτο, αλίθια, κι ας έρθι να δόςι κάθε δέντρο κι αλεςια· νά· κάθε δέντρο κι αλεςια· κε τί αλεςιες! μιά — μιςι κςέςτα, διο κςέςτες, δια κε γαλόνι! Ακους εκι διο κε γαλόνι.

Πιάς'-τυς Πίλιο τυς Παχςινους κε το Παρεδρίτςι το θλιμένο. Αλέθοντας κε πουλόντας, κε ικονομούντανε απ' όλα· πίραν γένιμα,

ντίθικαν, έφτιαςε ράςο ο παπας, βελέςι ι παπαδια, άλο βελέςι ι Ζαχαρένια, έντιςαν τα πεδιά-τυς. Εβλεπες τι Ζαχαρένια κε γίριζε με το καλαθάκι γελαςτι, γελαςτι· γελύςε κ' ι παπαδια, κε ο παπα-Σίμος πίρε όφριδα πάλι. Κε το Παρεδρίτςι καλοκάρδιζε το μάβρο· ίπε κι αφτο να κάμι μια φορεςια ρύχα καλα, κ' έβαλε ςτιν πάντα εκατο δραχμες· μα άλο ίχε ςτο νύ-τυ· ίθελε να πλιρόςι το χρέος τυ Αργιρυ, πυ τόχε κριφα απ' τι γινέκα-τυ κε τιν πεθερά-τυ· ο παπας μονάχα τόκςερε.

Επίρε το λιπον μια φτινι φορεςια, έβαλε τα άλα ςτιν τςέπι, κε πίγε ςτο Γάι, πυ κατικύςε τόρα ο Βαςίλις ο Αργιρος· ίχε πςιλόςι, βλέπις, κι αφτος κε κατικύςε ςτο Γάι· ίχε ςαν να πύμε γραφίο· πιός; ο Βαςίλις, πυ δεν ίκςερε διο άλφες· μα τί έκανε ι λίρα αφέντι!

Πάι το λιπον το Παρεδρίτςι κε βρίςκι τον κίρ-Βαςίλι, να κάθετε ςαν τραπεζίτις ςτο τραπέζι κε να φυμάρι· μα κε το Παρεδρίτςι δεν τόριχνε κάτο· κςέρις τί πα να πι, να πλιρόνις χρέος κε πριν λίκςι μάλιςτα ι προθεζμία; ίνε μια μεγάλι χαρα, αφέντι μεγαλίτερι παρα αν δεν ίχες διόλυ χρεοθι.

Να πύμε τιν αλίθια, ο Βαςίλις δεν ίτανε κακος άνθροπος· το δέχτικε καλα το Παρεδρίτςι.

— Ιρθα, λέι, κιρ-Βαςίλι, να ςυ γιρίςο εκίνα τα όβολα· έκαμε ο θεος κε εφκολίνθικα.

— Μα γιατί να βιαςτις αδερφε, τυ λέι ο Βαςίλις· τί ανάνκι ίτανε;

— Ε! ίπα, — λέι το Παρεδρίτςι, — καλίτερα να τα φέρο, μιν έχις κ' ι αφεντιά-ςυ καμιαν ανάνκι.

Σ' αφτο έςφαλε το Παρεδρίτςι.

— Ανάνκι! — λέι ο κιρ-Βαςίλις, — κίριε ελέιςον· ακυς ανάνκι! άς ίνε καλα ο Αμερικάνος· (έτςι τον έλεγε κι αφτος το γιό-τυ, απο καμάρι). Κε τόρα δα, πυ θάρθι κιόλας, με το ελέφτερο να ζιτάτε, ότι θέλετε.

— Θάρθι! — ίπε το Παρεδρίτςι, κε το τςάκιςε κρίος ιδρότας.

— Θάρθι δα· δεν το κςέρις; ίνε τόρα μια βδομάδα, πυ μυ τόγραπςε θετικα· πριν τα χριςτύγενα θα τον έχυμε ςτύς Πακςυς· μια φορα ίςαςτε φίλι· να ιδύμε τόρα θα ςε γνορίςι; Αφτος τόρα γιέ-μυ άλακςε· μας έςτιλε τι φοτογραφία-τυ εδο κε διο χρόνια, μα δεν τυ έμιαζε καθόλυ, γιατι ίταν κάπος ανίμπορος, όταν τιν

έβγαλε. Αφισε δα απο γλόσες κι απο κόζμο! Αφτος τρόι όλο με ιποργυς εκι ςτιν Αμέρικα πυ ίνε. Τΰχανε κε μια προκςενια — μα να μίνον εδεπα πυ τα λέμε — απο ένα καλο πρόςοπο — ο πατέρας-τις ίνε ςα να πύμε κολονέλος — μα κςέρις αφτος... άς ίνε δα, ας έρθι με το καλό...

Ο κιρ-Βαςίλις ίχε όρεκςι να πι ακόμα, όπος κάνυνε ι γονιι, άμα καμαρόνυνε τα πεδιά-τυς· μα το Παρεδρίτςι δεν ίχε δίναμι ν' ακύςι άλα· πλίροςε γλίγορα το χρέος· ο κιρ-Βαςίλις άνικςε μια καςαφόρτε γεμάτι λίρες κε χαρτια κε τΰδοςε πίςο το χαρτι· το Παρεδρίτςι το πίρε κ' έφιγε ςα χαμένο χορις να χερετίςι μίτε. «Θάρθι, ςυ λέι, ο Αμερικάνος ςτυς Πακςυς! κε πότε; τόρα πυ ίδαν ςτο ςπίτι κάπια ιςιχία, τόρα πυ κε ι παπαδια κε ι Ζαχαρένια κόντεβαν να τον λιζμονίςυν! Α! τελίοςε· δεν τΰθελε ο θεος να πάρι αφτος τι Ζαχαρένια· αμαρτία έκαμε, πυ τιν αφέρεςε απ' τον Αμερικάνο, κε να τον έχι κε φίλο! κε νά κςέρι τιν αγάπι πυ ίχανε! κι αφτος να μπι ςτι μέςι ςαν πιραζμος, να τυς χορίςι! κρίμα μεγάλο τυ φένυνταν, πος ίχε κάμι κε πεπρομένο δεν ίταν να τι χαρι ίςιχος· γινέκα-τυ τιν έκαμε, πεδια έκαμε με δάφτι, μα — τΰνιοθε καλα το Παρεδρίτςι — το νύ-τις, τιν καρδιά-τις, δεν τιν ίχε κάμι δικί-τυ. Αφτος ίτανε ςαν τίρανος εκι μέςα κε ο θεος ίθελε να τον πεδέπςι γι' αφτο. Κε νά-ςυ! τι ςτιγμι, πυ τυ φάνικε, πος θα ζίςι τέλος εφτιχις, αφτι τι ςτιγμι διάλεκςε ο θεος να τον βαςανίςι· ακριβα θα πλιρόςι τι λίγι χαρα τις τελεφτέας χρονιας· ο Αμερικάνος θε νάρθι ςτυς Πακςυς· όμορφος, καλοντιμένος ςπυδαζμένος, κοζμογιριζμένος κε το ςπυδεότερο, πλύςιος, γεμάτος λίρες· θα πάι ςτιν Ιπαπαντι να λιτυργιθι· θα ρίκςι ςτο δίςκο λίρα· όλος ο κόζμος θα παραμερίζι κε θα τον χερετάι, πιός κςέρι, αν δεν τόνε βγάλυν κε βυλεφτι! Κε ι Ζαχαρένια θα τα ιδι όλα αφτα. Κε πιός θα βαςτάι ίςτερα τιν παπαδια. Κε τί θάνε αφτος, το Παρεδρίτςι, μπροςτά-τυ, με λίγες πςοροελιες, πυ τυ φάνικε, πος κάτι ίνε!

Κε τί μιςόλογα ίτανε εκίνα τυ Αργιρυ; πος τάχα ο γιός-τυ δεν παντρέβετε, γιατι έχι ςτο νύ-τυ τι Ζαχαρένια; Αχ! άς έρθι κε έρθι λιπον! θα ιδις τί ςκιλι ίνε κι αφτος· χρόνια τόρα τα βαςτάι ςα γάιδαρος όλα, μα άς έρθι κε ίρθε· άς ρίκςι μια ματια ςτι Ζαχαρένια, άς πι ένα λόγο ι ς-ρίνκλα ι παπαδια, κε τότε βλέπυνε τί θα πι Παρεδρίτςι, απελπιζμένο!»

Ετςι τυ φένονταν τυ κακομίρι, πος μπορύςε να κάμι κακύργιμα. Μα εγο, αφέντι, ς' αφτο τον κόζμο ένα πράμα έχο καταλάβι· πος άλι γενιόντε πςοφίμια· κε άλι γενιόντε όρνια κε τρόνε τα πςοφίμια· κε το Παρεδρίτςι, καθος φένετε δε μπορύςε να γίνι απο πρόβατο λίκος. Οςο να φτάςι στιν Ιπαπαντι το Παρεδρίτςι, ίχανε κάπος αλάκςι τα μιαλά-τυ, ςαν να τον ιςίχαςε ο δρόμος, κε πίρε μια απόφαςι πιο λογικι: «Τόρα, ςκέφτικε, δε θα πο τίποτα για τον Αμερικάνο, ίτε έρχετε, ίτε δεν έρχετε· κε άμα έρθι, κε δο, πος δε μπορύμε να ζίςυμε κ' ι διο στον ίδιο τόπο, το ςκάζο κε πάο στιν Αμερικι· αν έκαμε λίρες αφτος ο ακαμάτις κι ο κςεμιαλιζμένος, δε θα κάμο εγο!»

Κε ίθελε στιν απόφαςι αφτι να ιςιχάςι· μα ίχε ακόμα να τραβίκςι πολα.

Σε διο τρις μέρες ο ερχομος τυ Αμερικάνυ διαδόθικε ς' όλο το νιςι· ο κιρ-Βαςίλις έβαλε τρυμπέτα, πυ λένε· κι απο Γάι ός Λάκα άλι κυβέντα δε γινότανε, μπορο να ςυ πο, πος θάρθι ο Αμερικάνος, πος θα φέρι μιλιύνια, πος τρόι με ιπυργυς, πος δε θέλιςε να παντρεφτι στιν Αμερικι, γιατι ίχε το νύ-τυ στυς Παχςυς· κε όλα όςα έλεγε ο πατέρας-τυ, πέρνανε δρόμο κε μεγαλόνανε απο ςτόμα ςε ςτόμα· γιατι ο λόγος, αφέντι, ίνε ςάν αφτο το ρέμα, βλέπις· ςτιν πιγί-τυ ίνε μικρο κε ίςιχο· όςο πάι μεγαλόνι, πλατένι, βροντάι, ακύετε μακρια, κε δεν πάβι ν' ακύετε, παρα όταν κςεθιμάνι στι θάλαςα, ςα να πύμε με τον κερο. Ετςι κε τότε ο κόζμος δε ίχε κρατιμο. Αλι λέγανε να τον κάμυν δίμαρχο, άλι βυλεφτι, κ' ι γονιι, πυ ίχανε κοπέλες κ' ίχανε κάπια χάρι, ίτε πρίκα, λέι ο λόγος, ίτε ομορφια, ίτε τίποτα εκςιπνάδα, αμέςος έβαλαν στο νύ-τυς να τον κάμυνε γαμπρο. Κε δός-τυ λιβάνια, κε δός-τυ παρακάλια τυ Βαςίλι κε τις Βαςίλενας, κι αφτι καμάρονταν ςα γίφτικα ςκεπάρνια.

Ι παπαδια κ' ι Ζαχαρένια έπεςαν να πεθάνυν· ο παπα-Σίμος δεν ίκςερε τί να κάμι· καμια φορα έλεγε στιν πρεζβιτέρα-τυ.

— Μορι ζυρλι, τί ίςε ζυρλι, κακομίρα; αν τον έπερνε τότε ι Ζαχαρένια, δε θα πίγενε στιν Αμερικι κε δε θα γινότανε αφτο, πυ γίνικε τόρα, πυ να μιν ίχε γίνι κι αφτος κε ςι κ' ι κόρι-ςυ αντάμα!

— Να μιν ίχες γίνι εςι κε ο γαμπρό-ςυ! — τύλεγε ι παπαδια, — κε να μιν ίχατε βρεθι να πάντρεβα τιν κοπέλα-μυ, όπος

τις άκςιζε, κε όχι να μαρένι ι φτόχια τέτια κάλι.

Κόπιαςε τόρα νάβρις άκρι με τις γινέκες.

Το Παρεδρίτςι γίνικε απο τότες βυβο κε κυφο, λες κε περπατύςε χορις νάχι ζοι· όλο ςκέφτονταν, ςκέφτονταν κε τίποτα άλο.

Τέλος πάντον ένα απόγιομα απο κιριακι, ο τιλεγραφιτις έδοκε ςτον κιρ-Βαςίλι ένα τιλεγράφιμα κε τύπε: «καλος να τον δεχτις, ο γιός-ςυ ίνε ςτιν Κέρκιρα, κ' έρχετε με το βαπόρι· άβριο ςτις διόμιςι — τρις απο τα μεςάνιχτα θάνε δο».

Καταλαβένις τί γίνικε τότε· όλος ο Γάις ςτο ποδάρι· κατεβίκανε κι απ' το Λονκο, ίρθανε κι απ' τι Λάκο πολι· ο καφενες τυ Σγόμπυ μίλο δε χορύςε· κ'εκανε ένα κρίο! παραμονες τον χριςτυγένον, βλέπις, καρδια τυ χιμόνα· κε όλι αφτι τιν ομιλία· άλι βγίκανε ςινκενίς-τυ, κςαδέρφια, ςιμπεθέρι· άλι βρίςκυνταν παλιί-τυ φίλι· κε ο καθένας θιμύντανε ένα λόγο-τυ ί ένα πεγνίδι-τυ ί μια διαςκέδαςι, πυ κάμανε μαζι· άλι έδιχναν κάτι, πυ τυς ίχε χαρίςι..., τί κάνι ο έρμος ο παρας, αφέντι! Ι περιςότερι λέγανε, πος τόδιχνε απο μικρος, πυ θα γίνι μεγάλος άνθροπος, άλι πάλι έλεγαν «πιός τόλπιζε απ' αφτο το πεδι! δεν εφένονταν αδερφε!»

Ι γινεκύλες πάλι, πύχανε μαζεφτι ςτα γιτονικα ςπίτια, λογαριάζανε τιν παντριά-τυς.

— Ερχετε, λέι, για να παντρεφτι ςτυς Πακςυς· τάχα πιά έχι ςτο μάτι; πιάς καλότιχις να δυλέβι ι μίρα-τις;

Κε ςιγα-ςιγα λέγανε τ' όνομα τις Ζαχαρένιας.

— Μα τόρα, αφτι ίνε παντρεμένι κε με πεδια.

— Ε, καλα ίςε, — έλεγε ι άλι, — φτάνι ένα λόγο να πι, κε δε τι χορίζυνε τάχα! ι παπαδια, γιέ-μυ, ςτέκετε απίκυ.

Αλι πάλι μεγαλίτερι, τυς έλεγε να ςοπάςυν κε να μι λένε πράματα, πυ δε γίνυντε, γιατι ίνε αμαρτία να τα λένε.

Κε πύ μπορο να ςυ πο τυ κόζμυ τις κυταμάρες όλες!

Να μι τα πολιλογύμε, ι όρα πλιςίαζε· πολι κίταζαν τα ρολόγια-τυς κε λογάριαζαν: «Τόρα ίνε ςτ'Αλέφκι, τόρα περνάι τον κάβο — Πιάνκο, τόρα κςαγνάντιςαν τι Λάκα».

Ο Βαςίλις κε ι Βαςίλενα δεν εφένονταν ακόμα· περίμεναν ςτο ςπίτι-τυς απάνο.

Κάπια όρα ι βαρκάριδες κςαγνάντιςαν το φος τυ βαποριύ κε τρέκςανε να ιδοπιίςυν τυς γονιύς-τυ: «Εφταςε, έφταςε».

Καρδ: οχτίπι ίχαν όλι, διχί-τυ κε κσένι.

Ο Βαςίλις κε ι Βαςίλενα κατέβικαν ςτο μόλο. Ιτανε τιλιγμένι με γύνες Αμερικάνικες, κ'ένα ςορο ςτολίδια· διο-τρις πίγεναν μπροςτα με τα φανάρια· ι βάρκα τυ τελονίυ, για μεγαλίτερι, ίταν ςτρομένι κε ςτολιζμένι με φαναράκια· μπίκανε μέςα ι Βαςιλέι, μπίκανε κε ι πλυςιότερι απ' τυς ςινκενίς-τυ κε πριν το βαπόρι φτάςι στιν Παναγία, κςεκίνιςαν· κςεκίνιςαν κε κάμποςες άλες βάρκες μαζι· τόρα μιλύςανε όλι ςιγα, πύ το κακο, πυ γίνετε τις άλες μέρες;

Το βαπόρι φυντάριςε τιν άνκιρα, πυ ςπάνια φυντάρι· όλι ίπαν, πος τὄκαμε για τιμι τυ Αμερικάνυ. Με ιςιχία πλιςίαςαν ι βάρκες· κι άμα κανις έκανε κάπος θόριβο, ο κιρ-Βαςίλις φόναζε:

— Ιςιχα, ίςιχα, μορε πεδια, μιν τυ φανύμε βάρβαρι, γιατι αφτος ίνε μαθιμένος απο άλο κόζμο.

Κε ι άλι έλεγαν ο ένας ςτον άλο: „ίςιχα, ίςιχα, μορε πεδια".

Ετςι με ιςιχία ςαν εκίνι, πυ δεν κάνυνε ύτε ςτιν εκλιςία, ανεβίκανε ςτο βαπόρι· ανέβικε πρότος ο πατέρας-τυ, έπιτα ι μάνα-τυ, ίςτερα ανέβικε ο τελόνις, κε κάτι άλι ιπάλιλι, πυ φοβύντανε μι γίνι βυλεφτις. Ανέβικα κ'εγο απο περιέργια με τυς πρότυς, για να τον δο. Εγο ίμυνα τιποτένιος άνθροπος, θα πις· μα ίχα κ'εγο περιέργια βλέπις. Στο βαπόρι ι νάφτες δεν έκαναν τόςι ιςιχία, κι αφτο μας φάνικε ςαν παράκςενο· οςτόςο ο πατέρας-τυ ρότιςε ένα ναφτόπυλο:

— Να ςυ πο πατριότι, πύ ίνε αφτος ο πλύςιος, πυ έρχετε απ' τιν Αμερικι;

— Ο πλύςιος απ' τιν Αμερικι; δεν κςέρο, κίριε, να ροτίςετε τον καμαρότο, — ίπε ο νάφτις.

Ο κιρ-Βαςίλις μπροςτα κε ι κιρ-Βαςίλενα μπράτςο κε άλι ακολυθόντας, προχορίςαμε λίγο, ςκονταφτόντας ςε κάθε λογις μπαγάζια τυ βαποριυ· λίγο παρέκι, ο κιρ-Βαςίλις ςταμάτιςε πάλι κε ρότιςε διο καλοντιμένυς, πυ φένονταν τις πρότις θέςις.

— Να ςας πο, κίρι· πυ ίνε αφτος ο πλύςιος ο Πακςινος, πυ έρχετε απ' τιν Αμερικί; κςέρετε;

— Πλύςιος Πακςινος! — ίπε ο ένας ςτον άλο, — α! νέ· θα λέτε αφτον τον άροςτο, πυ μπίκε ςτιν Κέρκιρα· κάτο ίνε· ροτάτε τον καμαρότο.

— Αροςτος! — ίπαμε όλι, ςα να νἄπεςε κεραβνος· άροςτος ίνε;

Κι ο κιρ-Βαςίλις με τι φονι παραλαγμένι, πςιθίριςε: «όχι άρο-ςτος» κε με τρεμυλιαςτο βίμα προχόριςε στιν πρότι θέςι.

Ι κιρα Βαςίλενα έμινε απάνο κε μις όλι μίναμε ακίνιτι κιτά-ζον ας ςτι ςκάλα, ςα να ίχανε παγόςι όλα-μας τα μέλι.

Κάπια όρα φάνικε ο κιρ-Βαςίλις, ςέρνοντας στο μπράτςο ςαν ένα βαρι πανοφόρι, όπος μας φάνικε στιν αρχι στο μιςοςκόταδο. Κε μολοτύτο, αφτος ίτανε ο Αμερικάνος, ο περίφιμος Αμερικά-νος, πυ έπεζε με τις λίρες. Αλο πυ ςυ τον παραςτένο, αφέντι, κι άλο να τον ίχες δι τότε· τόρα κάτι ςέρνετε λίγο, πυ τον βλέ-πις· ο αέρας τον Πακςον τον οφέλιςε κε τύδοςε κανένα χρόνο ζοι ακόμα· μα να τον έβλεπες τότε! μέςα απ' το πανοφόρι επρόβαλε ένα προςοπάκι τόςο δα, κε κίτρινο ςαν τις λίρες-τυ, πυ να τύλιπαν. Κε τίποτα άλο δεν έβλεπες απο άνθροπο. Ρύχα, γύνες, κακύμια, γάντια όςα θέλις. Αγάλια-αγάλια ςίρθικε κοντά-μας κε με μια φονι βραχνι ίπε ςτι μάνα-τυ «καλός τιν ίβρε», εκίνι ίτανε ςαν απολιθο-μένι, κε μόλις, όταν έπεςε στιν ανκαλιά-τις, κςίπνιςε κε άρχιςε να τον ανκαλιάζι, να τον φιλα κε να κλέι, κλάματα δινατα, με φονες, ςαν να δεχότανε λίψανο, κι όχι γαμπρο, όπος τόνε περιμέναμε.

Εμις ι άλι μίναμε κάπος μακρια ςαςτιζμένι. Πρότος ο πατέ-ρας-τυ πίρε κάπιο θάρος κε μας ίπε, πος «το ταξίδι τόνε ζάλιςε λίγο» τάχα ίτανε έτςι απο τι θάλαςα· κ' ίςτερα ίπε στο γιό-τυ.

— Νά, πεδί-μυ· δε γνορίζις τυς φίλυς ςυ; τόςα χρόνια τόρα. τζα, πύ να τυς θιμάςε!

Κι άρχιςε να λέι τυ καθενος τ' όνομα. Πλιςιάςαμε κε μις τότε κε τυ πιάςαμε το χέρι· μα δεν ίχε δίναμι ύτε να μας ςφίκςι το χέρι ύτε να μας μιλίςι· λίψανο ςοςτο· έλεγε μόνο κανένα εφχα-ριςτο, κ' ίςτερα ίπε:

— Πάμε, γιατι κάνι κρίο.

— Πάμε, πάμε, — ίπε κε ο κιρ-Βαςίλις, — κε άβριο να κα-λοκςιμερόςυμε, τον χερετάτε πεδια. Ινε κομάτι ζαλιζμένος απ' τι θάλαςα, κοτζαμ ταξίδι βλέπις απ' τον άλο κόζμο.

Κε μις ίπαμε μέςα-μας:

— «Κε για τον άλο κόζμο».

Καβάλα, πες, τον κατεβάςανε στι βάρκα, κε κι ακύμπιςε πάνο στι μάνα-τυ, κ' ι βάρκα κίνιςε ςιγα-ςιγα για να μιν τον τα-ράκςι. Ενοίτε, πριν φτάςι ι βάρκα τυ τελονίυ, ίχαν φτάςι στι ςκάλα άλες βάρκες κ' ίχαν δόςι τιν ίδιςι:

— «Ο Αμερικάνος ίνε άροστος» — «ο Αμερικάνος πεθένι». Πολι μάλιστα έλεγαν, πος ίνε κε πεθαμένος· όςτε πυ, όταν φτάςαμε ςτι ςκάλα, τυς βρίκαμε όλυς βυβυς κε ίςιχυς· μόλις άκυγες κανένα πςιθιριςμο. Ο κιρ-Βαςίλις ίπε πάλι δινατα, πος «ίνε κομάτι ζαλιςμένος απ' το ταξςίδι κε να πάτε ςπίτι κε άβριο με το καλο τον χερετάτε».

Κε κίνιςαν, μπροςτα το λίπςανο — ςα να πύμε — κε πίςο ςινοδία βυβι, όςο πυ έφταςαν ςτιν πόρτα τυ κιρ-Βαςίλι κε τον ανέβαςαν απάνο ι γονιί-τυ. Τότε διαλιθίκαμε κε τότε λίθικε κε ι γλόςα-μας. Ε! κε νάςυνα τότε ν' άκυγες κε να καταλάβενες τί ίνε ο άνθροπος! μιδε κιμίθικε κανις εκίνο το βράδι! Ος το προι ο καφενες τυ Ζγόμπυ, γεμάτος· κε τί να ςυ πο, αφέντι! Ο άνθροπος ίνε κακος· όςι χαρα εφένονταν, όςο τον καρτερύςαν, διπλι ζογραφιζότανε τόρα ςε όλυς, κε θαρο, πος τύτι ι δέφτερι χαρα ίτανε ι αλιθινι.

Κε πιός να προτοπι τόρα κε πιός να προτογελάςι με τις λίρες κε με τιν προκοπι τις Αμερικις! Θαρύςες, πος ο καθένας απαλάχτικε απο φοβερο βάρος, πυ ίχε ςτιν καρδιά-τυ, κε πος τόρα όλι ένιοθαν τον εαφτό-τυς εφτιχι.

Κι ο καθένας ρόταγε τί αρόςτια νάχι· κε ο καθένας έλεγε, ότι τυ κατέβενε ςε βάρος τυ διςτιχιςμένυ.

Δεν ίδαμε τιν όρα να ξιμερόςι κε να ροτίςυμε τυς γιατρυς:

— Τί έχι, γιατρε; θα πεθάνι;

Κ' ι γιατρι απαντύςαν με αδιαφορία:

— Φτίςι φένετε, πος ίνε· απο καταχρίςις ίςος, απο μεγάλυς κόπυς, απο κακι ζοι· ίςος αν ίχε έρθι προτίτερα, θα οφελιόταν απ' το κλίμα· κε πάλι μπορι ν' αναλάβι κάπος κε να ζίςι λίγον κερο ακόμα.

Το προι βγίκε ο πατέρας-τυ ν' αγοράςι κότες κε αβγα.

— Τί κάνι κιρ-Βαςίλι; — τόνε ροτύςαν.

— Καλα ίνε, — έλεγε ο κίρ-Βαςίλις, — έτςι ίτανε λίγο ζαλιςμένος απ' τι θάλαςα· τόρα ίνε καλα, πολι καλα· άβριο νάχομε ιγία, θάρθι ςτιν εκλιςία.

Μα πύ εκλιςία, πύ χριςτύγενα! Στιν εκλιςία πίγε πυ πίγε το Παρεδρίτςι το καιμένο γερο-γερο κε ζοιρο. Πίγε κ' ι Ζαχαρένια, κε ι παπαδια· κε — παράξενο πράμα! — ίταν χαρύμενες κι αφτες.

Το μεσιμέρι γίνικε στυ παπα-Σίμυ τυ Κυτρύλι ο γάμος. Ο παπα-Σίμος ός τότε δεν ίχε πι τίποτα, γιατι έμελε να λιτυργίςι· όταν όμος εκάτςαν στο τραπέζι κ' έφαγαν κ' ίπιε κε διο-τρία καρτύτςα Αντιπαχςιότικο, τότε τυ κςανακάικε για τιν νκρίνια τις παπαδιας· κε μπροςτα στο γαμπρο λέι:

— Σ' άρεςε μορι, — λέι, — ο Αμερικάνος τόρα, ίθελες να τον έχις γαμπρο; έ;

Ι παπαδια δεν έλεγε λέκςι, μα ο παπας θίμονε απ' τα ίδια-τυ τα λόγια· κι όςο έβριζε, τόςο άναβε, όςο πύ ςικόθικε απ' το τραπέζι κι άρπακςε ένα πλάςτι, απο κίνυς πυ πλάθυν τα φίλα για τις πίτες κε πύ τιν πονι, πύ τίνε σφάζι τιν καλί-συ τιν πρεζβιτέρα. Οςο φαρμάκι ίχε ποτιςτι τόςον κερο, τὄβγαλε κίνι τιν όρα.

Ι παπαδια άλο δεν έλεγε παρα — «κάτςε, βλογιμένε-μυ, — τὔλεγε· — πιός τον ίθελε άροςτο, κε πιός ίπε για γαμπρο! ας ίνε καλα το παλικάρι, πυ έχυμε, να μας ζίςι· ςίχαςε, παπά-μυ, κ' ίνε χρονιάρα μέρα· μπα! κςορκιζμένος νἆνε κι αφτος κ' ι λίρες-τυ, πυ μας έφερε ςε ςίχιςι τέτια μέρα».

Κι όλο με το καλο τον έπερνε τον παπα-Σίμο, γιατι καταλάβενε το άδικό-τις.

Εκαμε κ' ι Ζαχαρένια να μπι στι μέςι, έφαγε κε κίνι το μερδικό-τις· κε τότε μονάχα ιςίχαςε ο παπας. Κάτςανε πάλι στο τραπέζι, τυς μέθιςε όλυς ο παπα-Σίμος, μέθιςε κε το Παρεδρίτςι, κε το ρίκςανε στο τραγύδι· έ! λέγανε:

Παχςι κι Αντίπαχςι
Λόντρες δεκαχςι·

Γάι κε Λονκο
Παρίςια δεκαχτο.

Μπορο να συ πο, πός ο αλιθινος γάμος τις Ζαχαρένιας έγινε κίνο το βράδι. Κε το προι τόςο ίταν εφχαριςτιμένι, πυ λιπίθικαν ςτ' αλιθινα κε τον κακομίρι τον Αμερικάνο.

Γ. ΤΣΟΚΟΠΥΛΟΣ.

Ι ΝΕΡΑΙΔΑ.

(Ι αλιθινι ιςτορία τυ Γιάνι τυ Αραχλυ).

— Αά, Ρύςα!.. Αι γιά-ςυ, κςανθί-μυ!.. Λιγάκι ακόμα κ' εφτάςαμε, κιρά-μυ... Νά, ο άι-Διμίτρις ο Μαβρολίθαρος, μεγάλι ι χάρι-τυ... Κυράγιο κςανθί-μυ, κε θα κςαπλοθις στον ίςκιο τις ελιας να κςαποςτάςις ός το βράδι...

Κε με τιν πλατιά-τυ παλάμι ο Γιάνις ο Αραχλος χτιπύςε αλαφρα — μάλον χάδεβε — τα δινατα, τα ολοςτρόνκιλα καπύλια τις ορέας φοράδας.

— Αι Ρύςα-μυ, κιρά-μυ!.. Θα γεμίςυμε τις ςτάμνες νερο απ' τιν πιγι, κε θα τις κατεβάςυμε ςτι χόρα... Τέςερις δεκάρες ι ςτάμνα, Ρυςύ-μυ... Διο δραχμές ςοςτές. Θα βγι κε το δικό-μυ το πςομάκι κε πίτυρο για ςένα κιρά-μυ... Κι άβριο πάλι έχι ο θεος.

Ι φοράδα ανέβενε τόρα το διςκολότερο ανίφορο απ' όςυς έχι το Πέταλο, το βυνο, πυ ιπςόνετε ςαν πέταλο αλόγυ γίρο απο τι χόρα. Με το λεμο τεντομένο, με τα πόδια ςαν κςίλινα, προςπαθύςε ν' ανεβένι χορις να γλιςτρίςι ςτα πέτρινα ςκαλοπάτια, πυ ίχαν ςκαλίςι ι βενετςιάνι απο τον κερο, πυ επίραν ςτιν εκςυςία-τυς το νιςι. Απ' τα ρυθύνια-τις έβγενε πικνος αχνος κε απ' το ςόμα-τις έςταζε ο ίδρος, κε απο το ςτίθος-τις βαθια ακυγότανε το λαχάνιαζμα τυ κόπυ.

Μα κε ο Γιάνις ο Αραχλος δεν ίτανε ςε καλίτερι κατάςταςι. Μυςκεμένος απ' τον ιδρότα, λαχανιαζμένος, χορις ςκύφο, με τα μαλιά-τυ κολιμένα ςτο πρόςοπο κε με τα ςτίθια ανιχτα προςπαθύςε να δόςι κυράγιο ςτο ζόο-τυ, μα ίχε ανάνκι κυράγιο κι ο ίδιος.

Το ταξίδι απο τι χόρα στιν πιγι ο νερουλας ποτε δεν τόχανε τια όρα, μές' το μεσιμέρι, Ιούλιο μίνα. Κσεκινούσε πάντα τα χαράματα κε κσαναγίριζε στι χόρα κατα τις δέκα. Κ' έφεβγε πάλι βράδι-βράδι, για να γεμίσι κε να φτάσι στι χόρα κατα τις δέκα.

Εκίνι τιν ιμέρα κσεχάστικε κάτο στο λιμάνι, στιν ταβέρνα, κι αν δεν ίχε μαζί-του τι Ρούσα να του θιμίσι τι δουλια, ακόμα θα κουτσόπινε μαζι με τους άλους χασομέριδες γίρο απ' το τραπεζάκι.

Τόρα ζίγονε μεσιμέρι. Ο ίλιος, μεσούρανα πια, τσουρούφλιζε σαν φοτια απο κουκουνάρια. Ο μπάτις δεν ίχε πάρι ακόμα για να δροσίσι, κε φίλο δεν εκουνιότανε στα δέντρα.

Ο Γιάνις ο Αραχλος, ένιοθε στεγνο το λαρίνκι-του κε δεν ίχε όρεκσι πιά να μιλίσι ούτε στι Ρούσα. Οσο κόντεβε στιν κόρφι του βουνου, το ζόο κόντενε το βίμα-του κι ο Γιάνις εστανότανε περισότερι τιν κούρασι. Μια στιγμι του ίρθε να κρατίσι τι Ρούσα εκι, να κσαπλοθι μαζί-τις πάνο σ' ένα βενετσιάνικο σκαλοπάτι, να κιμιθι όσπου να πέσι ο ίλιος. Μα σιλογίστικε πάλι, πος θα τον περιμένουνε κάτο ι κσένι, που ίθελαν νερο, κε πος θα πίγενε άλος να τους δόσι, κε πος θα τους έχανε απο πελάτες. Κε έβγαλε ακόμα μια φονι!

— Αα!.. Ρούσα-μου... Κουράγιο!..

Ι φοράδα τέντοσε τ' αφτιά-τις, τα κούνισε γλίγορα-γλίγορα κ' επίρε πάλι δρόμο.

— Α,— ίπε ο Γιάνις ο Αραχλος,— μ'εκατάλαβες, έ;.. Ετσι σε θέλο κιρά-μου...

Πός τιν αγαπούσε τι Ρούσα-του!.. Πολες φορες το ίχε πι:

— Αν ψοφίσι ι Ρούσα-μου, να μὲ κσεγράψετε. Δε θα τονε βαστάκσο τον καιμό τις...

Πιόν άλο ν' αγαπίσι ο άμιρος!.. Δεν ίχε κανένα στον κόζμο ο Γιάνις ο Αραχλος. Πατέρα δε γνόριζε, κε ι μάνα-του πέθανε, όταν αφτος ίτανε μικρο πεδι ακόμα. Πός έζισε όσπου να μεγαλόσι, αφτος κε ο θεος το ίκσερε. Κι όταν μεγάλοσε, έγινε νερουλας.

Κακοκαμομένος, άσκιμος, καμπούρις, με το ένα χέρι κοντότερο απ' το άλο, με το ένα μάτι αλίθορο, με τα μαλια κίτρινα σα μαραμένα στάχια, φτοχος πάντα-του, χορις κατάντια, χορις φίλους, ίτανε ο τρόμος τον μικρον πεδιον κε το περίγελο τον κοριτσιον του νισιού. Γινέκες, που ίθελαν να κάμουν το μορό-τους να σοπάσι, του έλεγαν:

— Τόρα νάρθι ο Γιάνις ο Αραχλος κε θα δις!..

Ι πσαράδες, πυ κατεβένανε το πρωι για να βγύνε στο πσάρεμα, αν τον απαντύσαν, άλαζαν δρόμο κε τύλεγαν:

— Εσι μορε κακομίρι, βρέθικες μπροστά-μυ πρωι-πρωι;..

Κε τα κορίτσια τις παντριας, όταν τον έβλεπαν, έλεγαν ι μια στιν άλι:

— Νάχις τιν τίχι να σε πάρι ο Γιάνις ο Αραχλος!..

Κε ο Γιάνις, πυ δεν ίθελε ανθρόπυ κακο, πυ άλαζε δρόμο, για να μιν πατίσι μερμίνκι, σιγα-σιγα τον εσιχάθικε τον κόζμο, κε δε ζίγονε πια κανένα κε περίμενε να 'μεθίσυν ι θαλασινι κάτο στιν ταβέρνα, να μεθίσυν πολι, πυ να μιν τον γνορίζυν, για να πάι μαζί-τυς κε ν' ακύσι ομιλία ανθρόπυ.

Κάποτε, όταν περνύσε απο κοντα κανένα απ' τα ορέα κορίτσια τυ νισιυ, ο Γιάνις ο Αραχλος το άφινε να προσπεράσι, χορις να σικόσι τα μάτια-τυ· κι όταν το κορίτσι δεν τον έβλεπε πια, γίριζε ο Γιάνις κε το παρακολυθύσε με το βλέμα-τυ, όσπυ να γιρίσι στον άλο δρόμο. Κε τότε αναστέναζε βαθια κε κσακολυθύσε το δρόμο τυ, μυρμυρίζοντας απο μέσα-τυ:

— Αφτι δεν ίνε για σένα κακομίρι. Εσι τράβα το δρόμο-συ Αραχλε.

Κε όλι πια τιν αγάπι, πυ ίχε στιν πσιχί-τυ, κε πυ δεν τιν ίθελαν, κε πυ τιν περιφρονύσαν κε τιν περιγελύσαν ι άνθροπι, τιν έδοκε στι Ρύσα. Αφτι ίταν ι μάνα-τυ, ι αδερφί-τυ, ι αραβονιαστικιά-τυ, ι ερομένι-τυ. Πεδι δεν αγάπισε τι μάνα-τυ, όπος αγαπύσε αφτος τι φοράδα-τυ. Αδερφος δεν επροστάτεπσε τιν αδερφί-τυ. όπος ο Γιάνις τι Ρύσα. Κε κανις αραβονιαζμένος δεν ίπε τα λόγια τις αγάπις, πυ έλεγε ο άνθροπος εκίνος στο ζόο-τυ.

Ενας παλιος μίλος, έριμος κε ριμαζμένος απο χρόνια, σ' ένα ίπσομα απάνο απ' τον Κάβο τις Κιρας, έγινε ι κατικία τυ ανθρόπυ κε τυ ζόυ. Αφυ ο μίλος δεν ίχε νικόκίρι, ο Γιάνις ο Αραχλος έκαμε κατοχι. Σιγα-σιγα μονάχος-τυ μάζεπσε τα κσίλα, πυ εχριάζυνταν για να γίνι μια στέγι να μιν περνάι ι βροχι. Στι μια γονια έστισε με διο στρίποδα το φτοχικό-τυ κρεβάτι. Στιν άλι γονια έκαμε ο ίδιος, με τα χέρια-τυ, ένα παχνι για τι Ρύσα. Κε τι νίχτα, πριν κιμιθι αφτος στο κρεβάτι τυ, σκόρπιζε σανο καθαρο για να κιμιθι αναπαφτικα ι φοράδα.

Απο τι φτοχικί-τυ δυλια έβγαζε, ότι χριαζόταν γι' αφτον κε

για το ζόο-τυ. Κε άμα τίχενε να τυ δόςυν ι πελάτες-τυ κάτι παραπάνο, ι Ρύςα ίχε το βράδι, εχτος απο το φαί-τις, κε λίγυς ζβόλυς ζάχαρι.

— Σΰφερα κε το γλικό-ςυ, — έλεγε ςτι φοράδα ο φίλος-τις. — Απόπςε θα διπνίςυμε ςαν άρχοντες!..

***

Ι Ρύςα έκαμε τόρα μια ςτροφί κε φάνικε μπροςτα ςτο Γιάνι το πεζύλι τις εκλιςίας τυ άι-Διμίτρι τυ Μαβρολίθαρυ, πυ πίρε το όνομά-τυ απο ένα μεγάλο μάβρο λιθάρι, κςεχαζμένο απο τον κερο τον βενετςιάνον ςτον αβλόγιρο τις εκλιςίας.

— Α, θέλις νερο!.. — ίπε ο Γιάνις ςτι φοράδα. — Ελα λιπον να πιύμε κε να κςαποςτάςυμε διο λεφτα τις όρας.

Προχόριςε μπροςτα απ' το άλογο κε βρέθικε ςτο πιγάδι. Ο κυβας, κρεμαζμένος απ' το μάνκανο, κι ο ίςκιος, πυ έριχναν απο πάνο τα κιπαρίςια, ι δρόςια πυ ανέβενε απ' το ανιχτο ςτόμα τυ πιγαδιυ, όλα αφτα μαζι καλύςαν τον άθροπο κε το ζόο να πιυν, να δροςιςτυν, να κςαποςτάςυν.

Ο Γιάνις γίριςε το μάνκανο κ' έςτιλε τον κυβα ςτα βάθι τυ πιγαδιυ. Εκίνι τι ςτιγμι ίδε απο πάνο απ' το πιγάδι έναν άνθροπο, πυ κςαπλομένος ςτον ίςκιο μιςοκιμότανε. Απο τον κρότο, πυ έκαμε το μάνκανο, ο άνθροπος άνικςε τα μάτια-τυ, τεντόθικε, κε κίτακςε το Γιάνι.

— Εςί-ςε μορε κακομίρι; — ίπε. — Τί γιρέβις τέτια όρα εδο;..

— Πάο ςτιν πιγι για νερο, — ίπε ο Αραχλος, — κ' εςτάθικα να ποτίςο τι Ρύςα κε να πιο κ' εγο.

— Μορε, καταμεςμερα κάνις διο όρες δρόμο; — ίπε ο νιςιότις, ένας χοντρος κε δινατος φορτοτις ςτα βαπόρια.

— Κςεχάςτικα κάτο ςτι χόρα με τιν παρέα-μυ...

— Με τιν παρέα-ςυ;.. Μορε τί μυ λες;.. Εχις λιπον κε παρέα;.. Μπραααάβο!..

Ο Γιάνις δεν απάντιςε. Ο κυβας γεμάτος κρίο νερο ίχε γιρίςι απάνο, κ' ι Ρύςα έπινε με όρεκςι μές' ςτι ςτέρνα, κι ο Γιάνις έπινε κι αφτος, κ' έρικςε όςο νερο απόμινε ςτο κεφάλι-τυ για να δροςιςτι.

Επιτα κρέμαςε πάλι τον κυβα ςτον μάνκανο κ' ετιμάςτικε να κςεκινίςι.

— Εςι δε θα πας κάτο; — ίπε στον άλο.

— Εγο;.. Δεν τρελάθικα, — ίπε ο φορτοτις. — Το βαπόρι, θάρθι βράδι—βράδι. Θα καθίςο εδο να κιμιθο, όςπυ να γίρι ο ίλιος. Κ' έπιτα τί να ςυ πο, μορε Γιάνι, φοβάμε.

— Τί φοβάςε;..

— Τις νεράιδες. Οπυ κι αν ίνε, χτιπάι μεςιμέρι. Ινε ι όρα-τυς, πυ βγένυνε. Λίγο τύχις να φανι καμια μπροςτά-ςυ κε να ςυ πάρι τι μιλια;

Ο Γιάνις ένιοςε μια ανατριχίλα.

— Δεν τα πιςτέβο γο αφτα, — ίπε.

Ο άλος θίμοςε.

— Μορε!.. άνθροπος να μιν τα πιςτέβι!.. — ίπε.—Το γραματιζμένο θέλι να μας χάνι κε ι εβγενία-τυ!.. Κακομίρι-μυ, ο θεος να μι ςυ το χροςτάι... Ανκαλα, εςένα ι νεράιδα να ςε δι, θα πάρι δρόμο!..

Ο Γιάνις δεν απάντιςε. Πίρε πάλι το ςχινι τις Ρύςας κε τράβιχςε μπροςτα, πιο δροςερος κε πιο φρέςκος τόρα.

Οταν βγίκε απ' τον αβλόγιρο, έβαλε πάλι τι φοράδα μπροςτα.

— Ελα, Ρύςα-μυ. Δεν έχι πια ανίφορο, κιρά-μυ. Τόρα αρχινα ο κατίφορος. Μια όρα δρόμο κε φτάκςαμε.

Κι αλίθια, απ' το μέρος πυ έφταναν, φενότανε τόρα κάτο, ι πλαγια τυ βυνυ ός το ποτάμι, κι απο κι ο κάμπος ολόκλιρος με τις νεραντζιες κε τα πλατάνια στι ςιρα, στον όχτο τυ κςεροπόταμυ.

Κε μέςα στις νεραντζιες κςεπρόβαλε άςπρο το ορέο ςπιτάκι, πυ ίχε χτίςι κοντα ςτιν πιγι ένας πλύςιος απο τιν Αλεκςάντρα, για να περνάι εκι το καλοκέρι-τυ. Ιχε έρθι μια φορα — χρόνια τόρα — άροςτος απο τιν Αλεκςάντρα, έμινε ς'ένα χοριατόςπιτο κοντα ςτιν πιγι, κ' έγινε καλα. Τον άλο χρόνο γίριςε πάλι, αγόραςε γίρο τα χοράφια κ' έχτιςε ένα ςπίτι για το καλοκέρι. Γίρο-γίρο, φίτεπςε δέντρα κε λυλύδια κε στι θέςι τυ χοριατόςπιτυ έκαμε ένα αλιθινο παράδιςο. Κάθε καλοκέρι αφτος, ι γινέκα-τυ κ' ι ιπιρέτριές-τυ, έβγεναν στο νιςι φορτομένι όλα τα καλα τυ κόζμυ κε τραβύςαν για το χοριό-τυς. Κε ςιχνα ι χοριάτες κ' ι νερυλάδες έβλεπαν τιν κιρία τις πιγις, μια ορέα πςιλι-πςιλι κε γεμάτι κιρία, άςπρι κε κςανθι, να κατεβένι το προι καβάλα στο μυλάρι-τις κάτο στι θάλαςα, για να κολιμπίςι.

Ο Γιάνις ο Αραχλος έριξε μια ματια στο ορέο σπίτι, πυ άσπριζε μέσα στις νεραντζιες κε στις λεμονιες, με τιν κόκινι σκεπί-τυ, με τυς μιτερυς πίργυς-τυ, με το μεγάλο-τυ περιστεριόνα κ' εμυρμύρισε απο μέσα-τυ:

— Ε, γι' αφτυς ίνε ο κόζμος!.. Εμας τυς άλυς τί θέλι ο παντοδίναμος να μας κάνι!..

***

Ι Ρόσα κατέβενε τόρα τα σκαλοπάτια ανάμεσα σε μεγάλυς σκίνυς, πυ έφραζαν δεξια κε αριστερα το δρόμο. Τα σκαλοπάτια, φαγομένα απο τα χρόνια, δεν κρατύσαν καλα τα πόδια τυ ζόυ κε σιχνα τα πόδια τις φοράδας γλιστρύσαν κ' ι στάμνες απάνο στι ράχι-τις χτιπύσαν αναμεταξί-τυς.

Ο Γιάνις ακολυθύσε με τα μάτια μισοκλιζμένα. Γίρο-τυ το φος τόνε στράβονε, κ' ι γι άχνιζε απο τι φλόγα τυ ίλιυ. Ι νίχτα γίρο, κε κάτο νεκρος ο κάμπος. Κάπυ-κάπυ καμια σάβρα πεταγόταν απ' τα σκίνα κε πίγενε να κριφτι μές' στα χορτάρια. Ο νερυλας εσίκοσε το κεφάλι-τυ. Ο ίλιος ίταν πια απο πάνο τυ. Θα ίχε χτιπίσι μεσιμέρι.

Κι ο Γιάνις, χόρις να το θέλι, θιμίθικε τις νεράιδες, πυ τύχε πι ο φορτοτις. Στο νύ-τυ τόρα ξαναγίριζαν όλες ι ιστορίες, πυ ίχε ακύσι, όταν ίτανε μικρος, τρομαχτικες ιστορίες στιχίον κε φανταζμάτον. Θιμίθικε, ότι ι νεράιδες βγένυνε το μεσιμέρι, άξαφνα μέσα στα δέντρα, κοντα στις πιγες τον νερον, κε ολόγδιμνες, με τα μαλια ριγμένα στις πλάτες, φονάζανε το διαβάτι να πάι κοντάτυς. Αλίμονο όμος στο διαβάτι αν πάι, κε τρίσαλί-τυ αν δεν πάι. Αν πάι, θα χάσι τι μιλιά-τυ· κι αν δεν πάι, θα χάσι τι ζοί-τυ.

Πόσα χρόνια ίνε, πυ ένας νερυλας σαν κι αφτον, ο Διονίσις τυ Πέστροφα, πεδι ίκοσι χρονο, καθος κατέβενε μεσιμέρι απο τιν πιγι, έπεσε άξαφνα κάτο χορις μιλια. Ι άλι αγογιάτες, πυ πέρασαν τ'απομεσίμερο, τόνε βρίκανε χάμυ, τόνε φορτόσανε στο μυλάρι κε τον κατεβάσανε στι χόρα. Τρελι ι μάνα-τυ έστιλε να φέρι το γιατρο. Μα ο γιατρος ίπε, πος τόνε φονάξανε αργα, κε πος το πεδι δεν έχι ζοι. Φονάξανε κε τον παπα να τόνε διαβάσι, μα ύτε το διάβαζμα δεν τύχανε τίποτα. Κε πριν βραδιάσι ο Διονίσις τυ Πέστροφα, χορις ν' ανίξι τα μάτια-τυ, χορις να βγάλι μιλια απο το στόμα-τυ, ξεψίχισε, ίκοσι χρονο παλικάρι. Τί άλο ίτανε ι ετία,

παρα ι νεράιδες, πύ θα τυ φάνιχαν στο δρόμο-τυ; Κε γιατί δε μίλισε ο άρρωστος ός τι στιγμι, πυ ξεψύχισε; Γιατι ι νεράιδες τυ πίρανε τι μιλιά-τυ.

Κε ο Κοζμας, ο δραγάτις τις πιγις, δεν τύλεγε, πος τιν ίδε τι νεράιδα με τα μάτια-τυ ένα μεσιμέρι, πυ χόρεβε μέσα ς' ένα ανεμοστρόβιλο; Ο Κοζμας έτρεξε κ' εχόθικε στον αβλόγιρο τυ άι-Διμίτρι τυ Μαβρολίθαρυ, κε βύτιξε το κεφάλι-τυ στον κυβα με το νερο. Μα απο τότε ο Κοζμας δε βγίκε μεσιμέρι απ' τιν καλίβα-τυ· κε για να κατέβι στι χόρα, άφινε πρότα να πέσι ο ίλιος.

Κι αφτος, ο Γιάνις ο Αραχλος, γίριζε τόρα στο καταμεσίμερο μέσα στα βυνα...

Κρίος ιδρότας τον περίλυσε κε με τιν πλατιά-τυ παλάμι χτίπισε τα καπύλια τις Ρύσας να κάνυν γλίγορα, να φτάσυν μια όρα αρχίτερα στον κάμπο με τις νεραντζιες.

Ετραντάχτικε ι Ρύσα, ξαφνιάστικε, τίναξε το κεφάλι-τις, σίκοσε τ' αφτιά-τις. Σε τέτια χάδια δεν τιν ίχε σινιθίσι ο φίλος-τις. Κ' εκατέβικε τόρα διο-διο τα βενετσιάνικα σκαλοπάτια.

Τρομαγμένος κίταξε γίρο-τυ ο Γιάνις ο Αραχλος κ' έπιτα πιάστικε απ' τιν υρα τις Ρύσας κ' έκλισε τα μάτια-τυ. Ετσι τυλάχιστο δεν θάβλεπε τι νεράιδα, κι αν εφενότανε, κι αν χόρεβε, κι αν τυ έκανε νοίματα, έτσι, ίσος μπορύσε να γλιτόσι ός πυ να φτάσι στις νεραντζιες.

Πιαζμένος στο ζόο κε ο άνθροπος τράβιξε ακόμα λίγο δρόμο. Κάπυ-κάπυ ο νερυλας άνιγε τα μάτια-τυ ίσα-ίσα όσο χριαζότανε για να κιτάξι μόνο μπροστα στα πόδια-τυ, αν πιγένι καλα...

Τόρα, ερχότανε πια απο μακρια κάπια βυι, ι βυι τυ νερυ, πυ έτρεχε απ' τιν κορφι ενος βράχυ, κ' έπιτα με ορμι στο ξεροπόταμο. Ψιλος δέκα μέτρα ο βράχος, καταπράσινος απ' το χορτάρι, άνιγε μέσ' τι μέσι πελόριο στόμα κε το νερο έπεφτε κάτο στα βότσαλα κάτασπρο κι αφριζμένο, κ' έπιτα στις ρίζες τον πλατάνον.

Τι βυι τυ νερυ τιν άκυσε με χαρα ο Γιάνις ο Αραχλος, όχι μονάχα γιατι έδιχνε, πος ο δρόμος-τυ δεν ίτανε πια πολις ός το σπίτι τις πιγις, αλα κε γιατι εκίνι ι βυι τύδινε κάπιο θάρος. Δεν ίτανε πια εκίνι ι ατέλιοτι σιοπι τις εξοχις, ι νέκρα πυ

εβάρενε τι πςιχί-τυ. Κε ςιγότερα τόρα, χορις όρεχςι, έτςι για να παριγοριθι κι ο ίδιος, ίπε ςτι Ρύςα:

— Αι, Ρύςα μυ κε φτάςαμε. Ακυς το νερο, πυ κιλάι απ' το βράχο; Ε, κοντα ίμαςτε πια...

Αλα θιμίθικε, πος κίνι τι ςτιγμι περνύςε κε το πιο δίςκολο μέρος τυ δρόμυ. Το βυνο εκι έκοβε απότομα, κι ο δρόμος έςτριβε αριςτερα, ςτενος, άγριος, κε με τα πέτρινα ςκαλοπάτια χαλαζμένα. Αριςτερα το βυνο γεμάτο άγρια ανκάθια, κε δεκςια βάθος αμέτριτο με βράχυς μιτερυς, πυ έφταναν ός κάτο ςτο ποτάμι.

Ι Ρύςα έκοπςε το βίμα-τις κι ο Γιάνις Αραχλος άνιχςε τα μάτια.

***

Ανιχςε τα μάτια-τυ κε ίδε...

Μπροςτά-τυ, κάτο απ' το βράχο, πυ έτρεχε το νερο, μια γινέκα ολόγδιμνι, με τα μαλια χςέμπλεκα, πρόβαλε όρθιο το κορμί-τις μέςα ςτον αφρο, πυ έπεφτε με ορμι απάνο-τις.

Ο Γιάνις μαρμάροςε εκι, κε με τα μάτια πεταμένα έχςο, με τι γλόςα κρεμαζμένι απ' το ςτόμα, έβλεπε. Βέβεα, αφτι θα ίταν ι νεράιδα. Αφτος, πυ δεν ίχε δι γινέκα απο κοντα, πυ δε γνόριςε ποτές τιν ομορφια τυ γιμνυ, έβλεπε τόρα μπροςτά-τυ, κάτο απ' τα πόδια-τυ, ολόγδιμνι τιν ορέα γινέκα χςέγνιαςτι, πεχνιδιάρα, πυ άκυε καθαρα τις μικρες φονες, πυ άφινε απ' το ςτόμα-τις, καθος τις επερίχινε το ςόμα ι κριάδα τυ νερυ.

Ι Ρύςα, πυ δεν άκυγε το βίμα-τυ απο πίςο-τις, ςταμάτιςε κε κίνι. Αλα ο Γιάνις ο Αραχλος δεν ίχε πια μάτια γιά τι φοράδα. Τα μάτια-τυ ίταν καρφομένα εκι, κε τα χέρια-τυ ίχαν απλοθι, κε το ςόμα-τυ έςκιβε απο πάνο απ' το νκρεμνο. Κρίος ίδρος τον ίχε περιχίςι. Νεράιδα ίτανε,.. Ας ίτανε νεράιδα. Αφτος ίθελε να τρέχςι να τιν αρπάχςι, να τι ςφίχςι ςτιν ανκαλιά-τυ, να κολίςι τα χίλι-τυ, πυ έκεγαν, ςτο ςόμα, πυ απάνο-τυ έπεζαν ι αφρι.

Μια ςτιγμι προςπάθιςε να φονάχςι. Αλα φονι δεν ίχε. Τότε βεβεόθικε πια, πος εκίνι, πυ έλυζε τα κάλι-τις, ίταν νεράιδα κε τυ πίρε τι φονί-τυ. Κε τρελος πια με τα μαλια όρθια, με τα μάτια πεταμένα, έτρεχςε ςτι Ρύςα, ανκάλιαςε το λεμό-τις, κι άρχιςε να τι φιλι.

Το ζόο χςαφνιάςτικε, τινάχτικε, ςίκοςε το κεφάλι-τυ. Αλα ο

άνθροπος τυ κρατύσε καλα το λεμο, κε τόςφινκε γερα μέςα στα τρελά-τυ χέρια, πυ ίχε κολίςι απάνο-τυ. Ι φοράδα προςπάθιςε να πεταχτι κε να φίγι. Αλα δεν επρόφτασε. Το πόδι-τις παραπάτιςε στο πέτρινο ςκαλοπάτι, κε το άλογο κι ο άνθραπος κιλίςανε μαζι ανκαλιαζμένι κάτο στο νκρεμνο.

Οταν ι κιρία τυ ςπιτιυ τις πιγις τέλιοςε το λυτρό-τις κε δροςερι κε χαρύμενι πίρε το δρόμο ανάμεςα στα πλατάνια για να γιρίςι στο ςπίτι-τις, ςταμάτιςε άκςαφνα τρομαγμένι στιν άκρι στο ποτάμι κε κίτακςε κάτο ςτα βάθι τυ νκρεμνυ.

— Ενας άνθροπος ςκοτομένος!.. Φόνακςε.

Ι άνθροπι τις πιγις τρέκςανε κ᾽ ένας, δεμένος με ςκινι, κατέβικε στο νκρεμνο κε τράβικςε απάνο το Γιάνι τον Αραχλο, νεκρο, μα ανκαλιαζμένο ακόμα με τι φοράδα.

— Θα παραπάτιςε στα χαλαζμένα ςκαλοπάτια!.. — ίπαν ι άνθροπι.

Κε τόνε φορτόςανε ς᾽ ένα άλογο κε τον κατέβαςαν στι χόρα. Οταν περνύςαν απο τον άι-Διμίτρι το Μαβρολίθαρο, ο φορτοτις τον βαποριόν, πυ ίχε κςιπνίςι κίνι πιν᾽ όρα, κίτακςε το Γιάνι πεθαμένο, κύνιςε το κεφάλι-τυ κ᾽ ίπε:

— Εγο τυ το ίπα να μιν πάι μεςιμεριάτικα στιν πιγι, γιατι μπορι να δι Νεράιδα, μα δε μ᾽ άκυςε.

Κι ακολυθόντας κι αφτος τυς άλυς, πυ πίγεναν τον πεθαμένο, τον κίτακςε πάλι, τον ίδε έτςι άςκιμο, βρόμικο, γεμάτο έματα κε ίπε:

— Μορε, κι αφτον ακόμα τον κιτάκςανε ι Νεράιδες;.. Μορε κε το Γιάνι τον Αραχλο ακόμα;.. Ε, ο θεος να φιλάι!.. Δε γλιτόνι κανένας-μας, βρε πεδια!

Α. ΕΦΤΑΛΙΟΤΙΣ.

Ο ΚΥΤΟΖΑΦΙΡΙΣ.

— Αλος πάλι κι αφτος ο Κυτοζαφίρις! Κε δεν ίνε κε πολις κερος, πυ τὄπαθε. Τυ μιλις, κι αφτος σε κιτάζι με μάτια θολα σα να ονιρέβετε. Νε περιμένις να συ πι, κι όχι συ λέι. Κε να δις, πυ τὄχι το σόι-τυ. Κι ο πατέρας-τυ έτσι ζαλιζμένος ίταν πάντα· μα κίνος πάλι ίχε μέτρο κε νόμο· τύτος τἄχασε κε πάι. Οσο για το μοναχογιό-τυ, τ'ομορφόπεδο εκίνο, — τί κρίμα! κε τί μεγάλο κακο για τι μάνα-τυ!

— Λάθος έχις, — κάνο τυ φίλυ, πυ μυ τἄλεγε αφτα τις προάλες, καθος περνύσε απ' έκσο σιγανα-σιγανα ο Κυτοζαφίρις, κε πίγενε κατα το σπίτι-τυ, 'μ' ένα ζεμπίλι στο χέρι. — Εδο ι τρέλα, αν ίνε τρέλα, δεν πέρασε απο γονιο σε πεδι, μον' απ' το πεδι στο γονιο. Ιρθε κε μυ τα ίπε ο δίστιχος τότες, πυ τὄνιωθε πος δεν ίτανε στα σοστά-τυ. Ινε λιπιτερι ιστορία, μα πρέπι να τιν ακύσις, ίσος κε συ κάμι καλο, πυ αγαπας να θιμόνις κε σι.

Ινε ός πέντε χρόνια, πυ παντρέφτικε ο Κυτοζαφίρις. Θιμάσε τί ζοιρότιτα, πυ τιν ίχε τον πρότο χρόνο. Το κακο τυ ίρθε απάνο στο δέφτερο το χρόνο Τότες ίταν πυ μυ τα ίπε. Εκίνο το μικρο ίταν ι χαρά-τυς κε το διονον. Ι γινέκα-τυ, ι Βασιλίνα, σινίθιζε πάντα να διαρμίζι τα στροσίδια κε να σιγιρίζι τιν κάμαρα το προι, έδινε λιπον το μικρο στον πατέρα, κι αφτος το σίκονε κε το κατέβαζε στο μαγεριο, πότε τραγυδόντας-τυ, πότε καδέβοντάς-το. Κατάντισε να ίνε πια κι αφτο μια δυλια τυ σπιτιυ. Εκι ο Ζαφίρις το κάθιζε πλάι-τυ, το τάιζε, τυ γλικομιλύσε. Ενα προι ο Ζαφίρις δεν ίτανε στα καλά-τυ, κε για τιν κακί-τυ τιν τίχι μίτε το

πεδι δεν ίτανε ςτα καλά-του! Εκλεγε το πεδι! Εκλεγε, κι όςο γίρεβε ο Ζαφίρις να το μερόςι, καθος κατέβενε, άλο τόςο τςίριζε το μικρό. Δόντια έβγαζε, πόνο ίχε, να το πι δε μπορύςε, έκλεγε. Μπένι ςτο μαγεριο ο Ζαφίρις, τυ τιμάζι το φαγάκι-του, το καλοπιάνι, τυ κάκυ! Το πεδι ιςιχία δεν ίχε. Το ανέβικαν τότε τυ Ζάφίρι. Οτι έκανε να πιι κι αφτος τον καφέ-του, ίςος κε τυ δόςι ιπομονι, βγάζι ακόμα δινατότερες φονες το πεδι. Φρένιαςε ο Ζαφίρις τόρα. Βάζι κάτο το καφκί-του, ςικόνι το χέρι-του, κε καταφέρνι μια τυ πεδιυ απάνο ςτο δεξί-του τ' αφτι, πυ τ' αποζβόλοςε το καιμένο. Αμέςος κατάλαβε το τί έκαμε, μα ίταν αργα. Το πέρνι το φιλι, το χαδέβι, το ςφίνκι ςτιν ανκαλιά-του. Το πεδι ςάλεβε δε ςάλεβε, κε το πρόςοπό-του, μαβι. Ο Ζαφίρις πίγε να τρελαθι απο τι λίπι του κι απο το φόβο να μιν το πάρι ίδιςι ι γινέκα-του. Ραντίζι το πεδι με νερο, το λαφροτινάζι, απο δο ίχε, απο κι ίχε, το μιςοζοντανέβι κε τότες κςανάρχιςε να κλέι ο μικρος. Εκλεγε, μα όχι πια κλάψιμο ςαν το πρότο. Ιτανε ςαν ίδος χαμιλο κε κςεςιρμένο βονκιτο. Ετςι παραπονεμένα κλέι απο τότες το πεδι εκίνο, έτςι κε μιλι, κε γελάι, κ' έτςι θα μίνι για πάντα. Αποκυτιάςτικε το πεδι.

Ι μάνα ποτες δεν έμαθε, μίτε πρέπι να μάθι, το τί έτρεκςε τι μάβρι εκίνι τιν προινι. Αλος βαςκανια ίπε, άλος δεν κςέρο τί, τιν αλίθια ποτες δεν τιν άκυςε. Μυ τόφεραν κε μένα τότες το διςτιχιςμένο τ' αγόρι. Τυς ρότιςα μιν τίχι κ' έπεςε κάτο κε χτίπιςε, μιν παρατρόμακςε, — τίποτις! Εκαμα, ότι μπόρεςα, έμινε κε θα μίνι αγιάτρεφτο, αγιάτρεφτος μένι κε ο καιμος τις ταλέπορις τις μάνας.

Αμέ ο Ζαφίρις; Τί κόλαςι ίταν κίνι, πυ τον έτρογε ςαν ίρθε κε μ' ίδε, μερικύς μίνες κατόπι, κε μυ τα κςομολογίθικε να κςεςκάςι, πυ δε μπορύςε πια να κρατίςι το φοβερο πόνο μέςα-τυ! Ορες-όρες, μυ έλεγε, γινόταν ςαν τρελος. Κςιπνύςε τις νίχτες, κι όλο ςιλογιύνταν, πος ίχαν τέτιο ανκελύδι ςτο ςπίτι, κε για ένα αθόο κλάψιμο τυ έζβιςε το νύ-του με τέτιο απάνθροπο χτίπιμα, αφτος, ο π α τ έ ρ α ς-τ υ, αφτος πυ τ' αγαπύςε ςαν τα διότυ μάτια κε πιότερο, πυ το καμάρονε, το χάδεβε, το τάιζε κάθε προι ςαν πυλάκι, κε να πάι, λέι, να το ςκοτόςι, να ςκοτόςι τ ρ ι ς ψιχες με μιας ςτιγμις φύρκα, — δε μπορύςε πια κρεβάτι να τόνε χορέςι. Σικόνονταν, έλεγε τις γινέκας-του, πος τον έχαςε πάλι τον

ίπνο-τυ, κατέβενε, έβγενε ςτο περιβόλι, κε περπατύςε απάνο κε κάτο ςα φάνταζμα. Ι γινέκα-τυ ι καιμένι τον παραφίλαγε, τόβλεπε, πός ιποφέρνι, κε θαρόντας, πος εκςετίας τις ακατανόιτις αρόςτιας τυ πεδιυ ςτενοχοριέτε ο άντρας-τις, κςεχνύςε το μικρο κε άρχιζε να γνιάζετε για τα κίνον.

Τις μέρες πάλι, έπερνε τα μάτια-τυ κ' έφεβγε ςε μακρινες εκςοχες ο Κυτοζαφίρις. Εκι τα ίδια τα βάςανα, ι ίδια κόλαςι! Περπατύςε χορις να κςέρι πύ πιγένι, κε κάποτες καταντύςε κε ς' άλο χοριο. Γίριζε τότες βιαςτικα βιαςτικα πριχυ να βραδιάςι, να μιν τρομάκςι ι γινέκα-τυ. Πίγενε ςτο ςπίτι, έβλεπε πάλι το πεδι, ςιμαζεμένο, ζαρομένο, χλομό, λίγα λόγια κε πολα βονκιτα, δίχος όρεκςι, δίχος ζοι, μ'ένα ςορο βαςκάνια τριγίρο ςτο πςιλό-τυ λεμάκι κε τι μάνα να το γνιάζετε, να το κιτάζι με πόνο κε με λαχτάρα, να το νανυρίζι, να γιρίζι τότες τα κλαμένα-τις μάτια προς τον άντρα-τις, καθος έμπενε, ανίςιχος, αποκαμομένος, απελπιζμένος!— πυ να τα βαςτάκςι μια καρδια ολ' αφτα! Ράγιςε ι καρδια τυ Ζαφίρι, έγινε ςαν το πεδί-τυ κι αφτος κυτος, ζαρομένος, ςιμαζεμένος, τυ έδοκε ι ςινίδιςί-τυ χτίπιμα ςτο κεφάλι βαρίτερο απ' τ'ακςέχαςτο εκίνο το χτίπιμα, πυ κατάφερε τυ πεδιύ-τυ, κε τόρα δε μένι ςτο έρμο το ςπιτικό-τυ, παρα ι χριςι εκίνι γινέκα, πυ έχι τιν έγνια-τυς, κε ςικόνι τα βάρι-τυς.

Ο ΠΑΡΑΣΚΕΒΑΣ Κ' Ι ΚΟΡΙ-ΤΥ.

Ιτανε χιρεμένος δυλεφτις ο Παραςκεβας, μ' ένα χοριτςάκι κε τι γρια τι μάνα-τυ. Το κςέρο το ςπίτι-τυ. Μπένις ςτι μέςα-τυ τιν αβλι, κε ςκεπάζετε ι πςιχί-ςυ. Μέρα δεν έρχετε εκι μέςα. Παςπατέβοντας πιγένις κατα τι δεκςια τιν κόχι, κε κι βρίςκις τιν πόρτα τυ μαγεριυ. Ας το πύμε μαγεριο, γιατι εκι κε γίνετε κε τρόγετε το φαι. Εκι κιμύντε το χιμόνα, ςαν πιο ζεςτα πυ ίνε.

Λαμπρος δυλεφτις κε τριφερόκαρδος γονιος ο Παραςκεβας. Σικόνυνταν τιν αβγι, κε πρι να κςεκινίςι για τον κάμπο, έπερνε τι μικρί-τυ, τι χόρεβε ςτον αέρα, κε τρίβοντας τ' αδρί-τυ μυςτάκι ςτα μάγολά-τις τι φιλύςε αχόρταγα. Επερνε ίςτερα το ζεμπίλι κε πίγενε ςτα χοράφια.

Το βράδι ςαν γίριζε, — άλες ςκινες. — Ιςια ςπίτι ποτές-τυ

δεν έρχονταν. Αχ, έπινε ο Παρασκεβας! Στο καπιλιο καταστάλαζε, κε κι το κατέβαζε αλίπιτα το πιοτο. Κάθονταν ι καιμένι ι γρια με τι μικρι κε τις τραγουδύσε ί τις έλεγε παραμίθια. Ος τις τρίς όρες (τύρκικες όρες) περίμενε κάποτες. Ιστερα νίσταζε το μικρο, έγερνε κοντα στι μάμι-τυ, κε αποκιμύνταν. Ι γρια τότες έκλοθε κι αναστέναζε κάποτες. Ερχονταν τότε ο γιός-τις στυπι μεθιζμένος. Τυ έβγαζε ι γρια το λιχνάρι, να μι σκυντυφλίσι στα σκοτινα, κε τον έπερνε μέσα. Αλο απο γρίνιες δεν ίχε τότες: Ολα στραβα ίταν, τίποτις δεν τόνε βολύσε. Τάκυγε ι μάνα κε τα ιπόφερνε, σα μάνα πυ ίταν.

Οστόσο ένα πράμα ποτες δε κσεχνύσε ο ιροάς-μας. Το πεδι εκίνι τιν όρα ιταν κε στο στροματάκι-τυ βαλμένο. Πίγενε ο πατέρας κι ανασίκονε το πάπλομα κε το γλικοκίταζε με τα μεθιζμένα-τυ μάτια. «Να σε χαρο εγο πσιχί-μυ», τις μυρμύριζε πάντα βραχναβραχνα. Το πεδι τότες γίριζε απο τ' άλο πλεβρο, ίσος απο τι στενοχόρια τις μιρυδιας τυ πιοτυ, πυ ανέπνε καταπάνο-τυ ο πατέρας.

Κάθιζαν έπιτα στο φαγι, κι ο ίπνος γλίγορα τυς έπερνε όλυς σε πιο ίσιχο κόζμο.

Ετιχε μια βραδια να λίπι ι γρια σ' ένα σπίτι γιτονικο, να παρασταθι σε μια γένα. Εβαλε τι μικρι να πλαγιάσι, κρέμασε το λιχνάρι όκσο απο τιν πόρτα τυ μαγεριυ, να βλέπι ο γιός-τις, σα μπένι μέσα, κε πίγε στις γιτόνισας να τις κάμι τι μαμι τις φτοχις. Μίνισε κε τυ Παρασκεβα στο καπιλιο, για να κσέρι.

Ιρθε ο Παρασκεβας τι σινιθιζμένι-τυ όρα. Ανίγι τιν οκσόπορτα, μπένι μέσα, καθος πάντα, κυδύνι απ'το μεθίσι. Μόνο πυ στεκότανε στα πόδια-τυ. Κσεκρεμάζι το λιχνάρι απο τιν πόρτα, κε μπένι στο μαγεριο πατόντας μια εδο, μια εκι, τόνα χέρι ακυμπιζμένο στον τίχο κε τ' άλο με το λιχνάρι, πυ πίγενε κ'ερχότανε στον αέρα σα θεμιατο.

Τί έγινε καλα κακα, σαν μπίκε μέσα, κανένας να μάθι δε μπόρεσε· μα φένετε, πος κάπυ σκυντύφλισε κ' έπεσε κάτο κε τινάχτικε το λιχνάρι ίσια στο στρόμα τις κόρις-τυ! Πάτισε τις φονες σα δεμονιαζμένος. Επιτα σοπένι αφτος κε αρχινάι το τσιριχτο το κορίτσι. Πρέπι να κίθικε όλο το λάδι απάνο στο στρόμα, γιατι σαν έμπενε ι γρια, πυ τυς άκυσε κ'έτρεκσε, άναβε το πάπλομα σα λαμπάδα.

Τρέχι ι καιμένι ι γρια, φονάζοντας «για τ' όνομα το θεο», πέρνι το χαλι, πυ ίχαν απλομένο μπροςτα ςτι γονια, κε το ρίχνι απάνο ςτο ςτρόμα. Εζβιςε ι φοτια, ςόπαςε το πεδι. Κακο ςόπαζμα! Σαν αναςίκοςε το χαλι, ίταν αγνόριςτο το κορίτςι. Το πρόςοπό-τυ κατάμαβρο με κατακόκινα μάτια!

Ιταν τις τίχις-μυ, ςα γιατρος πυ ίμε, να το δο το μεγάλο εκίνο κακό. Σα με φόνακςαν κε πίγα, κάθυνταν ο Παραςκεβας κ' έκλεγε ςα μορο πεδι.

Μίνες κε μίνες πίγενα κ' ερχόμυν απο το ςπίτι-τυ. Το γλίτοςα το κορίτςι. Ινε ός δεκατριο χρονον τόρα. Τα ςιμάδια τις φοτιας μένυν πάντα ςτο πρόςοπό-τυ· μα τι γλίκα-τυ δε μπορέςανε να τιν αφανίςυνε. Ζι μοναχο το καιμένο, γιατι ςιχορέθικε ι μαμι κατόπι. Μα τις βραδιές-τυ τις περνάι με τον πατέρα-τυ τόρα, γιατι ςε καπιλιο δεν κςαναπάτιςε ο Παραςκεβας ίςτερα απ' τιν τρομερι εκίνι βραδια.

ΦΟΤΙΑ.

Ιταν περίπυ μεςάνιχτα. Δόδεκα χρονο πεδι, ο Στεφανάκις, κιμότανε ςαν αρνι. Ερχετε άκςαφνα ςτιν κλίνι-τυ ι μιτέρα-τυ κε μ' ένα καλο ςκύντιμα τον κςιπνάι. Μιςοςικόνετε ο μικρος, τρίβι τα διό-τυ μεγάλα μάτια, κε τί να δι απο τις χαραμάδες τυ παράθιρυ! Φοτια μεγάλι κε φοβερι! Τόνε ςικόνυνε, τόνε ντίνυν κε τόνε βγάζυν έκςο.

— Κάτο ςτυ θιύ-ςυ, — φονάζι ι μάνα τις παρακόρις, πυ ίχε τιν έγνια-τυ. — Κε να πλαγιάςι εκι γλίγορα, να μιν αροςτίςι.

Σταθίκανε μερικες ςτιγμες ςτο περιβόλι, πυ χόριζε το ςπίτι-τυς απ' το ςπίτι, πυ κεγότανε, να δυν τι φοτια. Τρομερο πράμα! Θεόρατες γλόςες να βγένυν απο τιν τρίπα, πυ ίτανε μια φορα ςτέγι κε να γιρέβυνε να τόνε φάνε τον υρανο. Σ' ένα πλαγινο ςπίτι, ο νικοκίρις να ςτέκετε ςε παράθιρο κε να πετάι ςτο δρόμο τραπέζια, καρέκλες, ςτρόματα. Ι φονες γίρο να ςε κςεκυφένυν, κι ο πατέρας τυ Στεφανάκι απάνο ςτο δόμα-τυ, κατάντικρι ςτι φοτια, να ςτέκετε, να τρέχι, να προςτάζι, κε να χίνυνε κυβάδες νερο ςτα χαλια, πυ κρέμυνταν απ' το δόμα, να

διαφεντέπσυν το σπίτι-τυ, πυ τὄγλιφαν κάπυ-κάπυ αχόρταγες φλόγες, σα φισύσε ο άνεμος. Τἄβλεπε όλα αφτα κ' έτρεμε ο μικρος ο Στεφανάκις. Τόνε πέρνι τέλος ι παρακόρι απ' το χέρι, κι ότι έκαμε να κσεκινίσι κατα το σπίτι τυ θίυ, τρέχι ι μάνα κατόπι-τυς κε τυς λέι να σταθύνε να πάρυν κε τιν Ασπασία μαζι. Ασπασία ίταν ι κόρι τυ νικοκίρι, πυ έριχνε τις καρέκλες απ' το παράθιρο· μίκρι κι αφτι κε μοναχοκόρι.

Πίραν τον κάτο δρόμο κε κατεβίκανε στυ θίυ το σπίτι. Μπίκανε μέσα κι αμέσος έτρεκσαν κατα το παράθιρο να κιτάκσυν. Ακσέχαστο θέαμα! Το παράθιρο έβλεπε κατα τιν άλι μερια, όχι προς τι φοτια. Εβλεπαν τι θάλασα κε τα βυνα αντίκρι. Ολα στιν αναλαμπι μέσα. Ελεγες κε γλικοχάραζε, μόνο πυ ίχε κι αστέρια.

Ο μικρος δεν ίταν κε πολι σαστιζμένος. Σα να τυ άρεζε αφτο το ασινίθιστο πράμα. Ι μικρι όμος, ο νύς-τις ίτανε ζαλιζμένος κ' ι καρδιά-τις πονύσε. Πονύσε ι καρδιά-τις για τιν κύκλα πυ τίνε κσέχασε σε μια κόχι· τί θα γίνι μοναχί-τις ι κύκλα, αν τίχι κε πιάσι φοτια κε το σπίτι-τυς, κε πιος θα τίνε γλιτόσι! Εκλεγε ι μικρι κε παριγορια πια δεν ίχε. Ζιτίσανε να τιν κάμυνε να κιμιθι. Τυ κάκυ, δε μπορύσε να κιμιθι, κε δε μπορύσε μίτε ο μικρος να τον κσαναβρι πια τον ίπνο. Τίνε λιπύντανε τι μικρύλα.

Κιμίθικαν όλι ι άλι. Σικόνετε ο μικρος κε τις λέι τις γιτόνισάς-τυ: «Πάο γο να συ τίνε φέρο τιν κύκλα». Κε βγένι όκσο σιγα-σιγα. Ι φυτια ίταν τόρα πιο δαμαζμένι. Εφενκε όμος ακόμα, κε σε λίγι όρα ο Στεφανάκις ίταν στις Ασπασίας το σπίτι κοντά. Χόνετε ίσιχα-ίσιχα ανάμες' απο το πλίθος, κε πιγένι κοντα στον πατέρα-τις, πυ στέκυνταν τόρα έκσο απ' τιν πόρτα-τυ, κοντα στα πράματα τυ σπιτιύ-τυ.

— Τις Ασπασίας τιν κύκλα, — φονάζι.

Γιρίζι ο πατέρας τις Ασπασίας κε τόνε βλέπι το μικρο τρομαζμένος.

— Τί γιρέβις εσι εδο! — τυ κάνι.

Τυ κσιγάι ο μικρος τιν ιπόθεσι.

— Νά πάρε-τιν κε φέβγα, γλίγορα, θεοκατάρατε, πρι να σε μιριστυν ι γονιί-συ, τυ λέι, — κε βγάζι απ' τιν τσέπι-τυ μια σπιτικια κυκλίτσα, ματόφριδα κε μίτι κε στόμα βαμένα με τι μελάνι, απάνο σ' ένα τεχνιτο κόμπο απο πανι, στρονκιλο σαν προσοπάκι.

4*

Πέρνι ο μικρος τιν κύκλα κε φέβγι.

Εφεχςε το πρόςοπο τις μικρις απο τι χαρα. Ανκάλιαςε τιν κύκλα-τις κε κιμίθικε.

Τόρα πος να το κςιγίςο δεν κςέρο, μα — ι ιςτορία τις κύκλας ίταν! — ο Στεφανάκις κ' ι Αςπαςία ίνε αντρόγινο ςίμερα.

Ο ΓΕΡΟ — ΘΑΝΟΣ.

Ιτανε γέρος, νέ· μα ι καρδιά-τυ δεν ίκςερε γερατιά. Δύλεβε ςαν παλικάρι, ςιλογιζότανε ςαν άντρας, αγαπύςε ςα μάνα. Ι αγάπι τιν έθρεφε όλι-τυ τι ζοι. Νέος όντας λάτρεβε τι χαδεμένι-τυ τι Μάρο, τι Μάρο, πυ πρόφτακςε να τυ χαρίςι μια μονάκριβι κόρι. Σαν ακολυθύςε το λίπςανό-τις, ίταν αςπριζμένα τα μαλιά-τυ απ' τι μια μέρια. Μια τρομερί νιχτια τυ τις άςπριςε τις τρίχες εκίνες. Ι νιχτιά, πυ γενύςε ι Μάρο τι Φρόςο, πυ ο Θάνος μπίκε κ' ίδε άκςαφνα ένα λιμπιςτο κοριτςάκι ςτο πλάι τις νεκρις μάνας-τυ.

Οταν έγιν' άντρας ο Θάνος αγαπύςε τι Φρόςο, τι μονάκριβι κόρι τυ. Για κίνι ζύςε κε για κίνι δύλεβε ςτο μικρο περιβόλι. Α δεν ίτανε για κίνι, πυ μπορύςε να βαςτάκςι τι ςτέριςι τις αγαπιμένις-τυ Μάρος!

Τα χρόνια πρέπι τον πόνο ί να τόνε 'γιατρέπςυν, ί να τον πνίκςυν μέςα ςτον τάφο, ίτε ςοματικος ίνε, ίτε πςιχικος. Τις Φρόςος τα δεκάκςι εκίνα χρόνια, πυ τάβλεπες κι ανθύςανε ςτο παρθενικό πρόςοπό-τις, τόνε γιάτρεπςαν τον πόνο τυ Θάνυ. Μόνο πυ τον κεντύςε ακόμα κάτι, βαθια-βαθια μέςα-τυ, ςαν τιν κίταζε κατάματα κάποτες. Τις έμιαζε τις μακαρίτιςας ι μικρι.

Τον ίχε κςεχαζμένο κι αφτο τον κριφο καιμο, ςαν τιν επάντρεβε. έκλεγε, μα ίταν απ' τι χαρά-τυ.

Αχ κε να τιν έπερνε ο χάρος κε τύτι τι δέφτερί-τυ αγάπι. Δεν ίταν ο χάρος τόρα, ίταν ο Δέμονας! Οτι έκαμ' ενκόνι ο Θάνος, ότι φίτροςε τρίτο βλαςτάρι μες τιν καρδιά-τυ, τι κςελόγιαςαν τιν όμορφι Φρόςο, τον τρέλαναν τον απελπιζμένο τον άντρα-τις, κ' έμινε ο γέρος ολομόναχος ςτο μικρο ςπιτικό-τυ με τι μικρύλα τι Μάρο-τυ!

Ιταν κάταςπρα τόρα πιά τα μαλιά-τυ. Ετρεμαν τα χίλι-τυ, τόρα, κε τιν καρδιά-τυ τιν εματόναν διο μεγάλες πλιγες. Τις Φρό-

ςος ι πλιγι τιν κςανάνιχςε κε τιν άλι, τις πρότις αγάπις-τυ. Αν ίχε τίχι να ζι ι φρόνιμι Μάρο-τυ, δε θε νάπεφτε το τρομερο αφτό αστροπελέκι στο ςπιτικο.

Ερχυνταν όρες, πυ δε μπορύςε πια να βαςτάκςι. Επερνε στα γόνατα τι μικρύλα, τιν κίταζε, ςαν τυ χαμογελύςε κε πολεμύςε να πιάςι τα γένια-τυ, κε δε μπορύςε πια να βαςτάκςι. Πίγενε να ραγίςι πια ι καρδιά-τυ. Τιν άφινε καταγις τι μικρύλα, κ' έβγενε πάλι στο περιβόλι, κ' έςκαβε, έςκαβε, έςκαβε. Τον περέχινε ο ίδρος το γέρο-Θάνο. Αναπνοι πια δεν ίχε. Εμπενε μέςα κατακομένος, αφανιζμένος. Ετρογε με πολι όρεκςι, κ' ίςτερα κιμότανε ςα μολίβι.

— Πϋθε να τυ έρχετε τόςι όρεκςι κε τόςος ίπνος, έλεγαν κάποτες ι γιτόνι. Ο θεος πρέπι να τυ τα δίνι αφτα τα καλα, για χάρι τις μικρύλας τις Μάρος-τυ!

Νε. Ιταν ο θεος, πυ τόνε λένε δ υ λ ι α.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΥΛΟΣ.

ΤΟ ΓΑΙΔΥΡΙ.

Στο Κυκλυτζα—το μικρο χαριτομένο κι ανιχτόκαρδο χοριο τι Ζμίρνις, μιάμιςι όρα απο τιν πόλι, πυ ίνε ςκαρφαλομένο ςτιν κορφι τυ βυνυ — όλι τον ίκςεραν κε τον ςιμπαθύςαν τον κιρ-Μανόλι τον Τςυπρα. Ετςι τον έλεγαν: Τςυπρα, γιατ' ίχε τιν εφτιχία ο καιμένος ν'αποχτίςι ενια κόρες ςτι γραμι!

Ινε αλίθια, πος, όταν ι γινέκα-τυ ι Παναγιότα, τΰκαμε το πρότο κορίτςι, ι κερα-Λοκςάντρα, ι μαμι, τιν παριγόριςε με τον καλό-τις το λόγο: «Τις καλομίρας το πεδι το πρότο ίνε κορίτςι». Μα ι γιτόνιςες, ςαν έβλεπαν, πος έκανε όλο κόρες, δεν ίχαν τιν ίδια γνόμι. Κ α κ ο μ ί ρ α τι βάζανε, κ α κ ο μ ί ρ α τι βγάζανε.

Σαν τιν κίταζαν φυςκομένι κάθε φορα να πέρνι τον κατίφορο για τιν εκλιςια, άρχιζαν το ςύςυρο κε το κυςέλι:

— Πάλι νκαςτρομένι ι λεγάμενι· τςύπρα μας ετιμάζι.

— Καλε, δεν κιτας τί κακο! Γαμπρος δε θα μίνι ςτο χοριο.

— Αμ' δεν κάνι κε κανεν' αγόρι ι εβλογιμένι...

— Πο! πο! τιν άμιρι! Κε πύ πρικια!

Μα κε ι φίλι τυ κιρ-Μανόλι δεν πίγεναν πίςο. Ελεγαν κι αφτι το λογάκι-τυς:

— Ε, κιρ-Μανόλι, ν' ανίκςις ραφτάδικο...

— Μπα! κάλιο ν' ανίκςις παρθεναγογίο!

— Εγο λέο: κάνα μοναςτίρι!..

Τιν ιμέρα, πυ περίμενε γένα, έςτελνε τι μαμι κε τιν πεθερά τυ να τις παραςταθυν, κι αφτος κςεκινύςε ςτ' αμπέλι, με τιν κριφι ελπίδα, πος το βράδι-βράδι, πυ θα γίριζε, θάβριςκε πλια, τι φορα αφτι, αρςενικο.

Μα το πρότο γιτονόπουλο, που τον κςάνιγε νἄρχετε ςιλογιζμένος, έτρεχε να του φέρι τα ςιχαρίκια:

— Ε, μπαρπα-Μανόλι, τα μουςτουλούκια! Να τι χέρεςε!

Περνούςε βιαςτικος, ςκιφτος κε αμίλιτος. Στιν αβλι του ςπιτιου, μερικες γιτόνιςες, πΰβραζαν γίρο ςτι φοτια γλικάνιςο για το μορο, έπαβαν τι φλιαρία κε τον καλοςόριζαν:

— Καλορίζικι, να τι χέρεςε!

— Να ςου ζίςι το νέο κορίτςι! Τί να γίνι. Κάθε πεδι με τιν τίχι-του.

— Ιπομονι. Ας ίνε γερα κε ςιδεροκέφαλα.

— Μι βαρινκομας, κιρ-Μανόλι. Ετςι θέλι ο θεος. Θἄρθουν ςιγα-ςιγα κε τ' αγόρια.

Κ' έτςι ο κιρ-Μανόλις, ο Δαναος αφτος του Κύκλουτζα, τα κατάφερε ν' αποχτίςι ενια κόρες απανοτα τι μια ςτιν άλι, που καλα-καλα δεν κατόρθονε ύτε τα ονόματά-τους να θιμιθι. Πολες φορες πίγενε να κράκςι τι Μαριγο κι εφόναζε τι Λενιο· ίθελε τι Σοφι κι ονομάτιζε τι Γεοργούλα. Κε καμια φορα έλεγε όλα τα ονόματα ςτι ςιρα ανακατομένα, για νἄβρι κίνι, πΰθελε!

***

Τα χρόνια περνούςαν, τα κορίτςια μεγάλοναν, κι ο Μανόλις, για να τ' αναςτίςι, δούλεβε απο το πρoι ός το βράδι. Σιντροφια πάντα με το Σταχτερο, το γάιδαρό-του, κατέβενε ςτι Ζμίρνι κε πουλούςε το καλοκέρι ςταφίλια κε ςίκα κε το χιμόνα γάλα κι ότι άλο.

Τα χιμονιάτικα βράδια, ςαν εγίριζε ςτο ςπίτι κουραζμένος απ' το δρόμο κι απ' τι δουλια, καθότανε κοντα ςτο τζάκι, που ςπιθοβολούςε κατακόκινι ι φοτια κε μίριζε κουμαρια κε ςκίνο, έβλεπε τριγίρο τιν καλί-του γινεκούλα, ενια χαριτομένα κεφαλάκια, ένια τριανταφιλένια προςοπάκια, ενια ζεβγάρια έκςιπνα ματάκια να τον περιμένουν με χαρα, κ' ενια μελοδικες φονες—περιςότερες απ' τι ςκάλα τις μουςικις—να τον φονάζουν γλικες κε πρόςχαρες. Αλες τον φιλούςαν, άλες τον ανκάλιαζαν, τον χάιδεβαν, ι μικρότερες ανέβεναν με φεδρα κςεφονιτα ςτα γόνατά-του. Ι μία έτρεχε να ποτίςι το Σταχτερο, άλι να καθαρίςι τους τενεκέδες κε τα καλάθια, άλι να του βράςι κανένα φλουςκούνι γιά φαςκόμιλο.

— Πός τα πέραςες, μπαμπα;

— Ιςε καλα; Εφχαριςτιμένος·

— Στάσυ, μπαμπα, να συ ράπσο το κυμπι τυ γελέκυ.

— Πο! πο! τί σκόνι! στάσυ, καλε μπαμπα, να σε βυρτσίσο.

Κι ο Μανόλις, τρισεφτιχιζμένος μέσα σ' εκίνα τα χάδια τον αγαπιμένον-τυ, κσεχνύσε τα πιράγματα τον αγαθον γιτόνον, πυ τΰχαναν τις προάλες, ανίμερα τον αγίον Αποστόλον, τι γιορτι τυ χοριυ, τιν όρα πΰβγενε απ' τιν εκλισια με τι φαμίλια-τυ:

— Να! ι ενέα Μύσες! — ίχε πι ο Παβλις ο Κότσικας, ο δάσκαλος τυ χοριυ.

— Ι ενια παρθένες! — επρόσθεσε ο παπα-Παρθένις, πυ απο εφτα τις έκανε ενια για να πι το αστίο-τυ.

— Ι ενια πλιγες τυ Φαραο! — αντίσκοπσε κε ο Ρυμπις ο γιατρος, για να πι κι αφτος το δικό-τυ—(ι δέκατι θἄταν ο ίδιος βέβεα, πυ ίχε κσεκάνι με τα γιατρικά-τυ κάμποσυς σιχοριανυς για τον άλο κόζμο).

Μα τόρα ο Μανόλις τα κσεχνύσε όλα. Ιταν εφχαριστιμένος κι απορύσε κι αφτος, πος τόσα χρόνια μπόρεσε να ζίσι στο πατρογονικό-τυ σπίτι, όπυ έπιτα απο το θάνατο τις μάνας-τυ, το μόνο θιλικο εκι μέσα ίταν μια... γρια γαιδύρα, ι γιαγια τυ Σταχτερυ!

Μονάχα καμια φορα, το γλικοχάραμα, πυ κσεκινύσε για τι Ζμίρνι, μια σκέπσι σκοτινι τυ σινέφιαζε τι χαρά-τυ: πος άβριο-μέθαβριο, πυ θα τον πλάκοναν τα χρόνια κε τα γιρατια, δε θα μπορύσε να τρέχι στα λιοπίρια κε στις παγονιες για να κερδίζι το πσομι τον πεδιόν-τυ. Αχ! γιατί να μιν έχι ένα αγόρι τυλάχιστο, να τον κσεκυράσι, να τον βάλι στι θέσι-τυ, στίριγμα κ' ελπίδα!

Το σιλογιόταν κε τραβύσε το δρόμο με βυρκομένα μάτια.

***

Τα χρόνια περνύσανε, κε τα ρύχα τις πιο μεγάλις περνύσανε σιγα-σιγα στο κορμι τις πιο μικρις. Τόρα βοιθύσαν κι αφτες το σπίτι. Αλες δύλεβαν στον τρίγο, άλες στο θεριζμο, άλες στον καπνο, κι άλες στο νικοκιριο τυ σπιτιυ.

Ενα πρωι πρόβαλε ι Πλυμυ ι Καραμύρδενα. Ιταν φιμιζμένι στο χοριο για τα γιατροσόφια-τις κε τις προκσενιές-τις. Πιανυ ν' αροστίσι το ζο κε να μι φονάκσι να το κσορκίσι απ' το κακο μάτι; Στο κσόρκι, στο μάτιαζμα, στα γιτέματα δεν ίχε το τέρι-τις. Αφτι ίταν κι όχι άλι. Ικσερε να γιτέβι τις «μερμινκιες» με τ' αλάτι,

χοντα στι βρίσι τυ χοριυ κάθε χασόπεφτο. Περνύσε τον «ίλιο» — έτσι λεν εκι τον πονοκέφαλο — μ' ένα ποτίρι νερο τιν όρα, πυ χτιπύσαν ι καμπάνες το μεσιμέρι. Γίτεβε τον ίκτερο — το σ α ρ ι λ ί κ ι διλαδί — με κίτρινο μετάκσι κε μέλι. Γιάτρεβε τα «κίλικα» χίνοντας νερο στις ροδακινιας τι ρίζα. Περνύσε «τ' αμπέλι» — τιν κοκινίλα τυ μορυ κε το ανεμοπίρομα. Ονιροκσεδιαλίτρα πρότι! Ολες, μικρες-μεγάλες, σ' αφτιν τρέχανε να τυς τα κσιγίσι. Μα εκίνο όμος, πυ τιν έκανε να τιν αγαπυν ι μανάδες κε να θένε τι φιλία-τις, ίταν ι προκσενιές-τις. Πιά προκσενια πίρε απάνο-τις κε δεν τιν έβγαλε πέρα; Το σπίτι-τις δα ίταν πάντα γεμάτο απο τα χαρίζματα τον παντρεμένον, πυ τις ίχε βολέπσι. Τί τραχανάδες! τί κρασια! τί γιαύρτια! τί πυλερικα! Δε συ λέο: ίταν κε μερικες αχάριστες — μπα! πυ στα μάτια-τυς να κάτσι, ότι τυς έκανε! — πυ δε γίριζαν να τι δυν, άμα τέλιονε ο γάμος.

— Καλί-συ μέρα, Παναγιότα-μυ· — τις ίπε ι Πλυμυ γελαστι-γελαστι. — Με το δεκσί-μυ ποδάρι μπένο στιν πόρτα-συ κ' ι Μεγαλόχαρι να τα φέρι δεκσια, ότι θα πύμε..

— Αμιν! να δός' ι χάρι-τις! Κόπιασε, κόπιασε.

Κε ι Πλυμυ, σιγα-σιγα, σκίβοντας στ' αφτί-τις άρχισε:

— Ιβαλα διο λογο κάλτσες για να πιάσι ο λόγος-μυ, ένα κομάτι ψομι στον κόρφο-μυ για τιν κιβέρνισι τυ σπιτιύ-συ κ' ένα ζβόλο ζάχαρι νάνε γλικα, όσα θα συ πο.

Κι αφυ τις εκσίγισε τα καθέκαστα με το ν ι κε με το σ ί γ μ α:

— Ετσι, πυ λες, Παναγιότα-μυ. Το πεδι ίνε μάλαμα! Δυλεφτις, καλόγνομος, νικοκίρις! Χαρα σ' εκίνινε, πυ θα τον πάρι. Σιλογίσυ, πος θα κάνις αρχι κε θα συ μίνυν οχτο... Ακυς; Οχτο, ό, ό, ο! Δε το βλέπυμε δα, πος ο πατέρας-τυς, ο καιμένος, κάνι τα μαλιά-τυ φροκαλια, για να φέρι τι μιαν άκρι με τιν άλι! Επιτα έχυμε κε γεράματα, αρόστιες, κοκόνα-μυ!.. Αβριο-μεθάβριο, — ο θεος να μι το δόσι, — παθένι, πυ λέι ο λόγος τίποτα — φτυ! φτυ! ας μετατοπίσο απο τι θέσι-μυ, κσορκιζμένο μακρια απο δο το κακο — μα... ανθρόπι πάλε ίμαστε κι αν τίχι κ' έλθι, πιός θα γιρίσι να σας δι; Βιος δε θα σας αφίσι. Τα κσέρις κε τα κσέρυμε. Θεος κε γίτονας δε λαθέβυντε, Παναγιότα-μυ... Να κάνις τα σταβρό-συ κε να πις το νε. Εγο, ι κακομίρα, θα σταθο σπαθι-κοντάρι... Ενια-συ!

Ι Παναγιότα τιν εφχαρίστισε, ς' όσα έκοβε κ' έραβε ι Πλυμυ. Τις ίπε, πος θα το κάνι λόγο στον άντρα-τις.

Το βράδι τὄμαθε κε ο Μανόλις, κι άρχισαν κ' ι διο να σιλογιύντε το τί κε πός θα κάνουν. Απο τιν ιμέρα εκίνι τυ κόπικε ο ίπνος. Τον έτρωε ι σιλοι. Στο αναμεταξι τα σύρτα-φέρτα τις προξενίτρας δεν ιχαν τελιομό. Απο τι μια σιμπεθέρα στιν άλ.

Μα όταν ένας γονιος έχι λίγα χρίματα κε πολα κορίτσια, δεν πολισιλογίζετε. Ετσι ο κιρ-Μανόλις τ' αποφάσισε κ' έδοσε το λόγο-τυ.

— Μονάχα, σαν έλθι σίμερα ι Πλυμυ, φόναξέ-με να τις μιλίσο, — ίπε στ γινέκα-τυ.

Μα ι προξενίτρα φίλαξε τιν όρα, πυ έλιπε ο Μανόλις. Ιταν σα μυδιαζμένι. Τι φορα αφτι τα ξερομασύσε. Ολο κε μισόλογα. Στο τέλος τις λέι:

— Ερχυμε απ' τι σιμπεθέρα. Γιά πέ-μυ, Παναγιοτίτσα-μυ, απο πόσα τάχ τα ρύχα το κορίτσι; Μι συ κακοφανι. Μιλιμένα πράματα...

— Μα κιρα-Πλυμυ, σι το ξέρις το σινίθιο τυ χοριύ-μας. Απο δόδεκα χρονο τις τιμάζυμε τις πρότις τα πρικια. Ιφαγα τα νιάτα στιν κρεβατι να 'φάνο... Απο έκσι τι, τάχο. Φτοχικα, μα νικοκιρεμένα...

Ι Πλυμυ ξερόβιξε κε ξεροκατάπιε... Επιτα τις ξίγισε, πος ι σιμπεθέρα τα θέλι, καλα κε σόνι, απο δόδεκα. Κι ο γιος δεν μπορι, βλέπις, να χαλάσι τις μάνας-τυ το χατίρι.

— Ετσι τάδοκε, — λέι, — κ' εκίνι στις διό-τις χόρες. Μι σεκλετίζεσε όμο, Παναγιότα-μυ. Να γίνι τρόπος να τα ικονομίσυμε. Δεν ίνε δα κε τίποτα μεγάλο πράμα! Εσι πύσε μάνα, να μιλίσις τυ Μανόλι, να κάνις τα πικρα-γλικα, να τελιόσι αφτος ο γάμος... να μπι ι χαρα στο σπίτι-συ.

— Νε, μα ι παράδις, κερα Πλυμύ-μυ;

— Υφ! κε σι καιμένι! Μι μυ φέρνις απο εκατο βρίσες νερο... Πυλίστε κε κάτι-τι απ' το σπίτι. Α! νε. Πυλίστε το Σταχτερο. Κάτι θα πιάσετε. Εγο πάλι για το δικό-σας το καλο το λέο.

Το βράδι, σα γίρισε σπίτι ο Τσυπρας, κ' έμαθε τα νέα, έμινε σιλογιζμένος. Να πυλίσι, λέι, το Σταχτερο, τον καλό τυ φίλο τον σίντροφο τον αχόριστο στι δυλιά-τυ; Ιταν το ίδιο, σα να τὔ

κοβαν τα χέρια κε το ψομι τον πεδιόν-του. Κ' ίταν ςοςτο τάχα αφτό, πυ τυ γίρεβαν; Να πυλίςι ένα γαιδύρι για να πάρι ένα γαμπρο; Μα έλα πάλι, πυ δεν ίθελε να διόχςι τιν τίχι τυ κοριτςιύ-τυ. Μ' αφτιν τι ένια πλάγιαςε να κιμιθι. Μα πύ ίπνος κε ιςιχία;

Τα χαράματα τον κςίπνιςαν τα ονκανίζματα τυ Σταχτερυ. Σικόθικε ταραγμένος ςαν απο κακο όνιρο. Κατέβικε ςτο ντάμι. Ο Σταχτερος τυ φάνικε, ςα να τον κίταζε αλιότικα τι φορά αφτι. Σα να διάβαζε κάπιο πικρο παράπονο μές' ςτα μεγάλα κςιπνάτυ μάτια.

Τον χάιδεψε ςτο λεμο κε κιτάζοντας το αγαπιτο ζόο κατάματα:

— Ενια ςυ! τυ λέι· μι ςε μέλι! Θα κάνο, ότι πρέπι... Πάμε τόρα ςτι δυλιά-μας.

Εφόρτοςε τυς τενεκέδες μέςα ςτα καλάθια κε βγίκε ςτιν αβλι. Ιχε κςιμερόςι πλια. Τιν όρα κίνι ίχε ςικοθι κε ι γινέκα-του να ρίκςι κριθάρι ςτις κότες.

— Λιπον, Μανόλι, τί θα πύμε ςτιν Πλυμυ, ςαν έλθι;

— Να τις πις, Παναγιότα-μυ, πος πιο καλα 'χο το δικόμυ το γαιδύρι, πυ γέραςε ςτα χέρια-μυ, παρα εκίνο, πυ θέλι να δόςι ςτιν κόρι-μυ. Καλο βράδι.

Μάζεψε το ςαλβάρι-τυ, πίδιςε απάνο ςτο ςαμάρι τυ Σταχτερυ, πίρε τον κατίφορο κε ςε λίγο κάθικε ςτο βάθος τυ μεγάλυ δρόμυ.

ΓΡ. ΚΣΕΝΟΠΥΛΟΥ.

ΑΠΟΡΠΙΖΜΕΝΙ.

Αφτο το πεδι ίχε κ' ι Κονςταντινια ι Ζίνενα, ι χίρα ι μάνα. Αλι γένα δεν έκανε απο το Στεφανί τις. Τον βίζακσε, τον χανάκεπσε, τον βαργόμιςε, τον ανάςτιςε, τον μεγάλοςε, τον έκαμε δόδεκα χρονον παλικαράκι μια χαρα. Πίγενε ςτο ςκολιο τυ Διονιςιάδι, πρότος κε καλίτερος· έπεζε με τα γιτονόπυλα ςτο πλάτομα φρόνιμα, χορις να μαλόνι με κανένα, ενο ι μάνα-τυ, πλέκοντας το σκαρτςύνι-τις, τον καμάρονε απο το παραθίρι. Κι όλι ίχαν να κάνυν με τιν προκοπι, τι φρονιμάδα, τι γλίκα κε τιν ομορφια αφτυ τυ πεδιυ.

— Να ςυ ζίςι, χιρα-Κονςταντινια, ο Στεφανίς-ςυ, — τις έλεγαν, — να ςυ κάνι τα καλα γεράματα.

— Αμιν, να δόςι ο θεος, απαντύςε εκίνι.

Μα ίταν τόςο ςίγυρι, πος ο Στεφανις θα τις ζύςε! Αν μπορύςε ποτες, ς τ α ς ί υ κ ό ζ μ υ, πυ λένε, να πάθι τίποτα ένα πεδι, πυ δεν τυ πόνεςε ύτε μια φορα το κεφάλι! Φτυ, φτυ, να μι βασκαθι! τί γερο, τί ίγιο, πυ ίτανε!

Κι άκσαφνα να τις αροςτίςι. Μα έτςι, ςτα καλα-καθύμενα Χορις να πςιχροθι, χορις να ζεςταθι, χορις να φάι τίποτα ε ν ά ν τ ι ο, χορις να κάμι ί να λάβι το παραμικρο. Κιμίθικε, πυ λες, καλα-καλύτςικα, — ένα ςαββατόβραδο, παραμονι τυ αγίυ Λυκος, — κε κςίπνιςε με κάπςα. Υτε να ςικόςι κεφάλι, τέτιο κακο! Στέλνι αμέςος ι μάνα-τυ για το γιατρο το Στυπάθι. «Πλεβρίτις» τις λέι. «Πλεβρίτις;! έτςι μονοκοπανια;! Ελα, Χριςτε κε Παναγιά-μυ»! ςταβροκοπιέτε. «Ε, καμια βολα ιποβόςκι» τις κάνι ο γιατρος. «Σιμφορά-μυ! Αμι τόρα;»

Ε, τόρα τίποτα. Μιν χάνις έτςι, θα τον γιάνυν. Δεν ίταν πάλι τυ θανατα απο έναν πλεβρίτι! Μια, διο βδομάδες κε θα ςιχοθι. Δε βαριέςε, ς' αφτιν τιν ιλικία! Περδίκι θάνε ςε διο βδομάδες. Μπα, κε ςε λιγότερο.

Ι μάνα μές στιν αγονία-τις χαμογελάι. Το πιςτέβι. Μπορι ποτες να πάθι τίποτε ο Στεφανις απο έναν πλεβρίτι; Περιπλεμονία ίχε ο Νταντις τις κιια-Στάθενας, εκίνο το χλομο κι αδίνατο πεδάκι, ι τςίνκλα, κ' έγινε καλα ςε λίγες μέρες. Οχι ο Στεφανις, ο πέδαρος, ο ςιδερένιος!

Μα πύ! Πριν περάςυν ι διο βδομάδες, ο πλεβρίτις τον έριχςε κι αφτον ςε περιπλεμονία. Κε πέραςαν μίνες χορις να γίνι καλα. Τί κι αν δεν πέθανε, τί κι αν πςεφτοςικόθικε απο το κρεβατι, τί κι αν κατέβικε μια μέρα κε στο πλάτομα ί πίγε μιαν άλι κε ςτιν εκλιςία; Υτε να φάι, ύτε να πέκςι, ύτε να μιλίςι, ύτε να τραγυδίςι, ύτε να πςάλι, ύτε να διαβάςι δεν ίχε πια όρεκςι. Τυ έμινε λιμόκαπςα, μια κριφοδανκανιάρα, που τον έτρογε νίχτα-μέρα, τον έλιονε, τΰκοβε τα ίπατα, το χρόμα, τι χαρα, όλα!.. Ιςτερα ι λιμόκαπςα δινάμοςε κι ο Στεφανις, ο μιςος απ' τιν αδιναμία, κςανάπεςε. Ιταν φανερο, τὄβλεπαν κε το κριφόλεγα όλι: ι περιπλεμονία εκίνι τον έριχςε στι φτίςι. Τόςο, που κι ο γιατρος ανανκάςτικε να το πι τις μάνας-τυ:

— Ζίνενά-μυ, το πεδί-ςυ δεν ίνε καλα. Πρέπι ν' αλάκςι αέρα.

Το πεδί-τις, καλε, το πεδί-τις;.. Τί τις έλεγαν τόρα;

Ιδε κ' έπαθε να το πιςτέπςι, να το παραδεχτι, να αποφαςίςι. Ε, δεν ίταν κε τόςο έφκολο για μια γινέκα μονάχι, για μια χίρα, όπος να πις φτοχια, που δεν ίχε άλο ιςόδιμα απο κάτι λίγα νίκια. Τί να κάμι όμος, τ' αποφάςιςε· κε κςεςικόθικε, κε κυκύλοςε το Στεφανι, κε τον έβαλε ςε μια καρότςα, κε τον πίγε στο χοριο, το Καταςτάρι, ς' ένα ςπιτάκι, που τις παραχόριςε ο κιρ-Λίγερος, ο κυμπάρος-τις.

***

Τίποτα, τυ κάκυ!

Ολο κε χιρότερα το πεδι, όλο κε χιρότερα.

Στενοχοριόταν κιόλα στο χοριο, στιν ερημια, στι νέκρα. Καλίτερα στι χόρα. Εκι ι μάνα-τυ τυ έςερνε το κρεβάτι κοντα στο

κλιςτο παράθιρο κε μπορύσε απο τα τζάμια να βλέπι το πλάτομα, τα γιτονόπυλα, πυ έπεζαν, τυς διαβάτες, τ' άλογα κε πέρα τ' ακρογιάλι, το λιμάνι, τα βαπόρια κε τα καράβια, πυ μπενόβγεναν, τις βάρκες, πυ βολτάριζαν, κε τι θάλαςα, πυ απλονόταν γαλάζια ός τ' αντικρινα βυνα.

— Μάνα! πάμε ςτι χόρα! πάμε ςτο ςπιτάκι-μας! εδο δε μπορο. Θα πεθάνο!

— Χριςτος κε Παναγία!.. Καλα, πεδάκι-μυ, πάμε...

Κι άμα ίδε κι απόιδε, ι Κονςταντινια παρακάλεςε τον κυμπάρο να τις ςτίλι απο τι χόρα τιν καρότςα.

Κε νά! Τόςι χαρα εςτάνθικε ο Στεφανις, όταν κςαναβρίκε, όςα ίκςερε κε νοςταλγύςε, πυ αμέςος κςεγίριςε κε για διο-τρις μέρες, ίταν ςαν καλα. Επιτα όμος κςανακίλιςε κε χιροτέρεπςε. Ι μάνα φόνακςε πάλι το Στυπάθι. Κι ο γιατρος ςίκοςε τυς όμυςτυ ςκλιρα:

— Τί να ςυ κάμο τόρα;.. Γιατί δεν ακυς; Επρεπε να τον αφίςις ςτο χοριο.

— Θα πέθενε, ντετόρο-μυ, θα μυ πέθενε κι πέρα!..

— Κε ςυ φένετε, πυς εδο θα ζίςι;

— Ας πεθάνι!.. Θα πεθάνι κάνε ςτο ςπίτι-τυ. Οχι ς' ένα κςένο καλιβόςπιτο, ςτιν εριμια!..

Ετςι το ίπε. Απο τι φύρκα-τις, πυ θίμοςε ο γιατρος, γιατι τον παράκυςε. Ιδεμι κάθε άλο πίςτεβε, παρα πος μπορύςε να πεθάνι ο Στεφανίς-τις απο μια λιμόκαπςα ί κε μια κάπςα... Ιταν, καλε, απο τι μεγάλι αρόςτια. Τι γλίτοςε, μα τυ ίχε μίνι αφτι ι ντεμπολέτςα, αφτι ι αδιναμια. Ε, θα δινάμονε. Υτε θέρμι ίχε, ύτε φτίςι, δόκςα-ςι ο θεος. Τί, χτικιάρις ο Στεφανίς-τις; να ι όρα!

Κε τον ίχε ςτο κρεβάτι-τυ, τόςπρωχνε τιν ιμέρα κοντα ςτο κλιςτο παραθίρι κε περίμενε ιπομονετικα να τις «διναμόςι».

Μα πύ! Ο Στεφανις όλο κι αδινάτιζε... Ιχε περάςι ο χιμόνας, ίχε περάςι κε το καλοκέρι, ίχαν αρχίςι τα προτοβρόχια, πλιςίαζε κε τυ αγίυ Λυκος. Κι ο Στεφανις ςτο κρεβάτι να βλέπι το πλάτομα κε τι θάλαςα κε να ρέβι, να λιόνι απο μέρα ςε μέρα.

Κ' ίρθε κερος, πυ ι δόλια μάνα το πίςτεπςε για δινατο κε το φοβίθικε.

«Αλίθια; έλεγε. Αλίθια, θα μυ πεθάνι;»

Κ' έγινε τότε ςαν τρελι.

Εχραχςε όλυς τυς γιατρυς τις χόρας, κε τις γιάτριςες, κε τυς κομπογιανίτες, κε τις μάιςες ακόμα. Εκανε χίλια γιατρικα, γιατροςόφια, κςόρκια κε μάγια. Τον ίδιο κερο έκανε κε θεοτικα κ' ίςτερα απελπιςμένι απο τ' άλα — απορπιζμένι, όπως τόλεγε, — αφοςιόθικε ς' αφτα κε μόνο. Οτι έκανε ο θεος! Εφερε στο ςπίτι τυ αγίυ το χέρι, έφερε φιλαχτα κε λίπςανα, το τίμιο κςίλο, ός κε το δάχτιλο τυ άι-Γιάνι τυ προδρόμυ, πυ ίχε ο παπα-Σαράντις. Εκαμε τάματα ςε δέκα εκλιςιες κε ςε δέκα θαματυργες ικόνες: λαμπάδες ίςαμε το μπόι τυ πεδιυ κι αςιμένια καντίλια, ακίμιτα, με το λάδι τις χρονιάς τυς. Πίγε κςιπόλιτι στο μακρινο κςοκλίςι τυ άγιυ-Στέφανυ, να παρακαλέςι τι χάρι-τυ μ ι ν ί π ο ς κ' έκανε το θάμα για το μικρο ςινονόματο. Κε μέρα παρα μέρα καλύςε τον παπα τις φανερομένις, τον ενορίτι, να τον διαβάζι, να τον ςταβρόνι, να τον αγιάζι.

Ο παπας ίταν πια ο γιατρος. Ο Στυπάθις κ' ι άλι ντετόρι ίχαν πάψι τις βίζιτές-τυς. Ο παπας τις ίχε πολιςτέψι. Κε ςιχνα, αφυ τέλιονε τον αγιαζμο, τιν παράκλιςι, τιν εφχι, κι ο μικρος άροςτος, ναρκομένος απο το λιβάνι, κιμόταν, ι κιρα-Κονςταντινια τον έπερνε ςτιν τραπεζαρία να τυ δόςι τον καφε. Εκι ο γιατρος γινόταν πνεματικος. Κλέοντας ι μάνα τύλεγε το πόνο, το φόβο κε τιν ορπίδα-τις: Τί άλο ίχε κι αφτι ςτον κόζμο απο κίνο το πεδι; Γι' αφτο δεν πίςτεβε ποτες, πος ο θεος, ο μεγάλος κε δίκεος, θάκανε το άδικο να τις το πάρι. Ο, ποτε! Αν δεν μπορύςαν ι γιατρι, μπορύςε αφτος. Ι άγιί-τυ, ι ιερίς-τυ, δεν έκαναν άλο παρα να τυ το θιμίζυν κε να τον παρακαλυν. Πος μπορύςε το λιπον να μιν ακύςι;

Μα ο παπας, πυ ίκςερε καλα τιν κατάςταςι τυ πεδιυ κε μολονότι με τις εφκές-τυ τα ζιτύςε κάθε μέρα, δεν πίςτεβε πολι στα θάματα, ίθελε να προετιμάςι τι δόλια μάνα για κάθε ενδεχόμενο. Κε τις έλεγε τα ςινιθιζμένα:

— Ανεκςιχνίαςτι ε βυλε τυ ιψίςτυ, κιρα-Κονςταντινιά-μυ! Πυ θα πι, πος κρεμόμαςτε όλι απο το θεο κε πρέπι να ιποταζόμαςτε με ιπομονι στα θελίματά-τυ.

Ι μάνα, πυ καταλάβενε, θίμονε τότες, αγρίεβε:

— Παπα-Στέλιο! — τυ φόναζε, — παπα-Στέλιο! Αν μυ πεθάνι τύτο το πεδι, δεν ιπάρχι θεος! Ινε ψέματα όλα!

— Εβλογιμένι μυ... — δοκίμαζε να τιν μερόσι ο παπας.

Τον έκοβε πιο άγρια:

— Ακυς τί συ λέο; Αν πεθάνι ο Στεφανις, δε ματαπιστέβο ύτε σε θεο ύτε σε τίποτα! Ψέματα όλα!.. Να κλίσετε τις εκλισίες-σας κε να πάτε να γίνετε σκαφτιάδες, ψαράδες, φάβρι, μακελαρέι, ότι θέλετε! Κε να μας αφίσετε ίσιχυς να γενιόμαστε, να ζύμε, να παντρεβόμαστε κε να πεθένυμε χορις τις βοίθιές-σας!

— Μι βλαστιμας, εβλογιμένι!..

— Εκίνο, πυ συ λέο! Αν μυ πεθάνι τύτο το πεδι, δεν ιπάρχι θεος, δεν ιπάρχι τίποτα!..

***

Κ' έτσι κάθε μέρα. Τὄλεγε τον πόνο-τις κε τιν ορπίδα-τις δακριζμένι. Κ' έπιτα — πολες φορες πριν τιν εκσερεθίσι ο παπας με κανένα παριγοριτικο, προιδοπιιτικο, — αδάκριτι κι αγριεμένι τυ φόναζε:

— Αν μυ πεθάνι τύτο το πεδι, δεν ιπάρχι θεος!

Τρελενόταν ι δόλια μάνα κε μόνο με τιν ιδέα, πος μπορύσε να χάσι το μονάκριβό-τις φος. Γιατι τὄπαμε: Τόρα το πίστεβε κι αφτι: κε το φοβόταν...

Κ' ίρθε μέρα, — σιφορά-τις κε μαβρίλα-τις, — πυ το ίδε με τα μάτια-τις.

Σχεδον στο χρόνο, ανίμερα τυ άι-Λυκος, ο Στεφανις κσεψίχισε στιν ανκαλιά-τις σαν το πυλάκι.

Κ' ι δόλια μάνα... κράτισε το λόγο-τις:

Επαψε να πιστέβι, πος ιπάρχι θεος.

Υτε σ'εκλισία κσαναπάτισε, ύτε παπα κσαναφόνακσε σπίτι-τις, ύτε τάμα έκανε, ύτε παράκλισι, ύτε αγιαζμο, ύτε προσεφχι. Ενα μνιμόσινο μόνο για τον τίπο κε για τον κόζμο, κ' έπιτα τίποτα...

Κε ο παπα-Στέλιος;

Τι φοβίθικε! Νε, ο παπα-Στέλιος φοβίθικε αφτί τι μάνα, πυ ο θεος, ο θεός-τυ, τις ίχε κάνι τέτιο άδικο. Τι φοβίθικε, σα νἄφτεγε κε λίγο ο ίδιος. Δεν ίχε μύτρα να τιν ιδί, δεν ίχε στόμα να τις μιλίσι. Κε τιν απόφεβγε κι αφτος, όπος τον απόφεβγε κ'εκίνι.

«Ας-τι τι διστιχιζμένι, άς-τι!..»

Κ' ίςτερα απο τιν κιδία, πυ τιν ίδε κε τις μίλιςε, μα πυ δεν έλαβε απάντιςι — ι κιρα-Κονςταντινια λες κ' ίχε πάθι αφαςία, — κ' ίςτερ' απο το μνιμόςινο, πυ το ίδιο έμιναν χορις απάντιςι τα παριγοριτικά-τυ μιςόλογα, αφτι ι διο άνθροπι δεν κςαναιδοθίκανε. Ι μάνα ίχε κλιςτι ςτο μάβρο-τις ςπίτι. Δεν έβλεπε, δε δεχόταν, δε μιλύςε με κανένα. Κε με τον επιςτάτι ακόμα, — ένα γέρο, πυ τις μάζεβε τα νίκια κε τις έκανε τα πςόνια, — ςιναγρικιόταν με γνεπςίματα.

Μαβροντιμένι, μπαμπυλομένι, χλομι, βυβι, αδάκριτι, τριγίριζε το μάβρο ςπίτι ςαν ίςκιος, ςα ςτιχιο. Μονάχι, ολομόναχι.

Ετςι πέραςαν μίνες.

Κ' ίρθε ι παραμονι τον Φότον κι ο παπα-Στέλιος βγίκε με τιν αγιαςτύρα-τυ.

«Θα κάμο το α τ ζ ά ρ ν τ ο να πάο κε ςτι Ζίνενα, μυ φένετε, πος ίνε κερος», έλεγε ςτον εαφτό-τυ.

Μπίκε ςτο ςπίτι. Αγιαςε πρότα ςτο κάτυ, πυ καθόταν άλι ικογένια κι απο κι, με φόβο κε με τρόμο, τράβιкςε προς τι ςκάλα τυ απάνυ.

Τον άκυςε ι κιρα-Κονςταντινια κε πετάχτικε ςτο κεφαλόςκαλο. Μαβροντιμένι, μπαμπυλομένι, αδάκριτι, πιο χλομι κι απο το ςινιθιζμένο, μα όχι πιά βυβα:

— Πιός ίνε; — ρότιςε δινατα, άγρια.

— Αγιαζμος! — αποκρίθικε γλικα ο παπας απο τα πρότα ςκαλια.

Ιχε ςταματίςι. Πίςο-τυ το παπαδοπέδι, με το αςιμένιο ςίνκλο, γεμάτον αγίαζμα κι αςιμένια λεφτα, πυ κολιμπύςαν.

— Α! — έκαμε ι κιρα-Κονςταντινια, ςα να κςαφνιάςτικε. Τυ λόγυ-ςυ ίςε παπα-Στέλιο; Μυ κακοφένετε πολι, μα κςαςτόχιςες, πος έχο κορέτο;

— Δεν έχι να κάμι... ο αγιαζμος, να ςε χαρο... πράμα τυ θευ..

— Οχι, να ςε χαρο κ' εγο... Δε δέχυμε, δεν αγιάζο... Ιμε απορπιζμένι!

— Μα γιατι, κιρα-Κοςταντινιά-μυ, γιατί;.. Το πεδί-ςυ βρίςκετε ολοένα πςιλα...

— Ενια-ςυ κ' εγο κςέρο, πυ βρίςκετε το πεδί-μυ! Αςε το πεδί-μυ εκι, πύ βρίςκετε κι άςε-με κε μένα εδό-πα, πυ βρίςκυμε, έρμι κι απορπιζμένι!..

— Το πεδί-σϑ ίνε τόρα άνκελος, στον παράδισο!..

— Αλυ, παπά-μυ, εφτύνα!.. Δε συ ίπα, πος, αν μυ πεθάνι το πεδί-μυ, δεν ιπάρχι θεος; Λιπον μυ πέθανε! Θεος δεν ιπάρχι! Παπας κι αγιαζμος δε μυ χριάζετε! Αμε στο καλο!

Τα ίπε δινατα, στρινκα, με μια φονι κσεκύρδιστι, απο τον χερο θάλεγες, πύχε να τιν μεταχιριστι. Κε με τον τελεφτέο λόγο, μπίκε μέσα κε βρόντικσε τιν πόρτα.

Ο παπας σίκοσε τυς όμυς κε σταβροκοπίθικε.

— Πάμε! — ίπε σιγα στο παπαδοπέδι.

Καθος γίρισε να κατεβι, ίδε τιν νικοκιρα τυ κάτυ κε τιν κόρι-τις, πυ άκυσαν τις φονες κε βγίκανε στιν πόρτα-τυς.

— Βυρλίστικε ι κακομίρα ι Ζίνενα! — τυς ίπε με ίχτο βαθι — Ε, δεν έχι κι άδικο... Για φαντάσυ;

Κε φέβγοντας ο διογμένος, — σκιφτο, ταπινομένο κι αφτο, ακολυθύσε το παπαδοπέδι με το σίνκλο, — μυρμύρισε για μια ικανοπίισι μπροστα στον κόζμο:

— Ιπεν άφρον εν τι καρδία αφτυ υκ έστι θεος...

. . . .

Ι μίνες, τα χρόνια περνύσαν.

«Ας-τι, τι διστιχιζμένι, άς-τι, τιν απορπιζμένι!..», έλεγε ο παπα-Στέλιος στον εαφτό-τυ κάθε φορα, πυ το θιμόταν.

Κ' ι απορπιζμένι ζύσε πάντα κατάκλιστι στο μάβρο-τις σπίτι, μονάχι, ολομόναχι, χορις παπα, χορις γιατρο, χορις θεο...

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ.

ΑΝΤΡΟΓΙΝΟ.

Δόδεκα πεδια ίχε αποκτίςι ο μακαρίτις ο μαςτρο-Αποςτόλις ο Κυμιότις, με τι μακαρίτιςα τι γινέκα-τυ, το Μοςχαδο· έκςι αρςενικα κε έκςι κορίτςια. Ιςτερνος απο όλυς ο Μοναχάκις. Ο Μοναχάκις ο μικρος, ο χαδύλις, με τ' όνομα. Ιδιος κε απαράλακτος ο πατέρας-τυ. Ιπε κε τον έκανε.

— Τύτο ίνε το δικό-μυ πεδι, — έλεγε ο γέρος, χορατέβοντας κάποτε τις καλες μέρες, πυ μαζέβονταν όλι αρςενικι κε θιλικι, ένα τςύρμο πεδια κι ανκόνια, ςτο ςπίτι τυ μαςτρο-Αποςτόλι. — Κανένα-ςας μαθες δε μΰμιαςε ύτε ςτι λεβεντια, ύτε ςτι γνόμι. Μοναχάκις κε πάλε Μοναχάκις. Καλόγνομος κε ςτοχαςτικος ςαν τον πατέρα-τυ. Τα λόγια τυ μετριμένα ςαν κορίτςι! Τα μάτια ςκιμένα. Ενα λόγο να τυ πις, κοκινίζι κε γίνετε παπαρύνα.

Κε τον χαίδεβε ςτον όμο. Ο Μοναχάκις κοκίνιζε, έςκιβε τα μάτια. Ο γέρος αναςτέναζε. Τάφερνε γίρο για να θιμιθι πάντα τι μακαρίτιςα τι γινέκα-τυ.

— Ετςι ίμυνα κ'εγο πεδι. Οταν έδοκε ο θεος κε πίρα τι μακαρίτιςα τι μάνα-ςας, ντρεπόμυνα να τις μιλίςο. Θεος ςχορές'-τιν, μέρα πυ ίνε! Τριάντα χρόνια ζίςαμε μαζι, μονιαζμένι κε αγαπιμένι· πςιχρο λόγο δεν άκυςε ο ένας απο τον άλον. Το Μοςχαδο απάνο, το Μοςχαδο κάτο. Κ' εκίνι τον Αποςτόλι-τις. Αλος απο τον Αποςτόλι δεν ίταν ςτον κόζμο. Μια μέρα να μι τιν έβλεπα, έχανα τον κόζμο. Ο θεος μας έδοκε με το τςυβάλι τα πεδια. Γέμιςε το ςπίτι πεδια. Το Μοςχαδο τίποτε! Πρότα ο Αποςτόλις κ'ίςτερα όλα τα πεδια. Κ' εγο πάντα κοντά-τις. Τι δυλιά-

μυ στο σπίτι την ίχα. Στον αβλόγιρο όλι τιν ιμέρα. Τα βαρέλια εκι, ι ντύγες, τα τσέρκια, τα σίνεργα όλα στον αβλόγιρο. Ντακ κε ντυκ όλι τιν ιμέρα. Δεν περνύσε όρα να μιν έρθι το Μοσχαδο κοντά-μυ. Ολο κε κάτι έβρισκε να με ροτίσι. Πότε για τα πεδια, πότε για το φαι, πότε για το ένα, πότε για το άλο. Εγο το καταλάβενα. «Μοσχαδο, συ το ίπα, στιγμι δε μπορις να κάνις χορις εμένα». Κ' εκίνι θίμονε μαθες, θεος σχορές'-τιν, μέρα πυ ίνε κε μΰλεγε. «Τιν όρεκσί-συ έχο...» κ' έφεβγε τάχα κακιομένι. Κε πάλι νά-συ-τιν! Οταν τελίονα τι δυλια, με λιπότανε κάποτε κε μΰλεγε: «Δεν πας κε σι μαθες, Αποστόλι, στον καφενε, να κσεσεκλετιστις, να πάρις τον αέρα-συ. Σε βαρέθικα να σε βλέπο...» Στον καφενε! Τί να κάνο στον καφενε; «Στα καρφια κάθετε ο Αποστόλις, μυ λέγανε στον καφενε. Αιντε πίγενε, Αποστόλι, να μι σε δίρι ι γινέκα-συ!..» Καλότιχι, τόσο ίκσεραν, τόσο έλεγαν... Πάνε κίνα τα χρόνια. Μυ τιν πίρε ο θεος, δόκσα νἄχι τ' όνομά-τυ. Απο τότε δεν ίμε στον κόζμο τύτο· ίμε απο τον άλο κόζμο. Ζοντανος κε πεθαμένος. Εγο σας το ίπα, πεδιά-μυ, σαν πάο ν' ανταμόσο το Μοσχαδο, χαρα να τὄχετε, κανένας να μι κλάψι. Κόκινα να ντιθίτε...

Κε τον έπερναν τα κλάματα το γέρο. Τα πεδιά-τυ αγρίεβαν:

— Μέρα πυ ίνε, πάλε τα κλάματα άρχισες, πατέρα; Ινε γρυσυζια μαθες τέτια μέρα.

— Σιμπαθάτε-με, πεδιά-μυ, δεν το θέλο κ' εγο, έλεγε ο γέρος. Μα έτσι, σαν κυβεντιάζο για τι μάνα-σας, θαρο πος τιν έχομε μαζί-μας στο τραπέζι, μέρα πυ ίνε.

Κε γίριζε πάλι στο Μοναχάκι, σκυπίζοντας τα μάτια-τυ.

— Νά, τύτος, μΰμιασε, ο Μοναχάκις. Ιδιος κι απαράλαχτος. Καλόγνομος κε πονετικος σαν κ' εμένα. Χαρα στι γινέκα, πυ θα τον πάρι. Οπος έζισα εγο με τι μακαρίτισα τι μάνα-σας, άμποτε να ζίσι κι αφτος. Μονιαζμένα κε αγαπιμένα. Ο θεος μόνο να μι τυς δόσι το κακο, πυ ίδανε τα μάτια-μυ. Μαζι να ζίσυν κε μαζι να πεθάνυν, να μιν ιδύνε χοριζμο τα μάτια-τυς.

Ο Μοναχάκις κατέβαζε τα μάτια-τυ.

— Δεν παντρέβομε εγο, πατέρα. Εγο θα γιροκομίσο με το Κιρατσο. Τὄχομε ιπομένα.

Το Κιρατσο, ι μεγαλίτερί-τυ αδελφι, χιρεμένι απο χρόνια, πυ τον ίχε αναστίσι στα χέρια-τις, τον χάιδεβε στιν πλάτι.

— Μαζι Μοναχάκι, μαζι θα γιροκομίσυμε.

***

Οταν έφιγε ο Μαςτρο-Αποςτόλις ο Κυμιότις ν' ανταμόςι τι μακαρίτιςα τι γινέκα-τυ, το κομπόδεμα τ' άφιςε στο μοναχάκι. «Οτι έχο κε δεν έχο για το Μοναχάκι ίνε. Τ'άλα τα πεδια πίραν το δικό-τυς». Ο Μοναχάκις ςαν πίρε το κομπόδεμα, κάμποςα κολονάτα, κςεμπαρκάριςε απο τι μπομπάρδα τυ γαμπρύ-τυ, πυ ίταν τςυρμαριζμένος, λοςτρόμος άκςιος με τ' όνομα, κ' ένα πρωι μπαρκάριςε για τι Σκιάθο.

— Αφίνομε ιγία, — ίπε στο Κιρατςο, τιν αδελφί-τυ. — Αλακςα γνόμι. Πάο ςτι Σκιάθο να παντρεφτο.

Το Κιρατςο κςαφνίςτικε. Δε μπορύςε να καταλάβι. Στι Σκιάθο! Γιατί μαθες ςτι Σκιάθο; Χαθίκανε τα κορίτςια ςτι Σκόπελο;

— Δεν έχομε μαθες, Μοναχάκι, κορίτςια στο Σκόπελο; Ι Σκιαθίτιςες πλιο ςυ πίρανε τιν καρδιά-ςυ;

Ο Μοναχάκις χαμογέλαςε.

— Καλό κε άκςιο το Σκόπελο κε τα κορίτςια-τυ. Μα το τέρι, πυ θέλι ο Μοναχάκις, δε βρίςκετε στο Σκόπελο.

Σα βγίκε ςτι Σκιάθο ο Μοναχάκις, ι καρδιά-τυ λαχτάριςε. Κάτο ςτο καρνάγιο καμαροτο κε περίφανο, έτιμο να πέςι ςτι θάλαςα, με τιν αρματοςιά-τυ λεβέντικι, ςτεκότανε απάνο ςτα ςκαρια, ένα κενύργιο μπρίκι. Ελεγες, πος ζιτύςε να κςεφίγι μόνο-τυ απο τα ςκαρια, να γλιςτρίςι ςτο γιαλο κε να ςχίςι τι θάλαςα. Ι καρδια τυ Μοναχάκι λαχτάριςε.

— Νάχο τιν εφχι τυ πατέρα-μυ! Νά-τιν ι νίφι, πυ μυ πρέπι. Καλι κε μπιςτεμένι, άκςια κε όμορφι.

Μια κε διο κίνιςε κε πίγε στο ςπίτι τις Μαχύλας τις αδελφίς-τυ. Ο γαμπρός-τυ, ο πρότος μάςτορις ςτι Σκιάθο. Ο μαςτρο-Γιαλις με τ' όνομα. Τα καλίτερα καράβια τις Σκιάθος απο τα χέρια-τυ περάςανε — ο μαςτρο-Γιαλις με τα χριςα τα χέρια. Ι δόκςα-τυ ςτα πέλαγα τριγίριζε. Οταν λέγανε ι μαρνέρι, αγναντέβοντας στο πέλαγο, «ςκιαθίτικο καράβι», κολύςανε τα χίλια-τυς. μαςτρο-Γιαλις κε πάλε μαςτρο-Γιαλις. Αλος μάςτορις ςαν αφτον δε ςτάθικε. Χριςα χέρια. Ανθροπο μονάχα δεν μπορύςε να ςκαρόςι με τα χέρια-τυ. Ο Μοναχάκις μια κε διο ςτιν αδελφί-τυ. Τυς βρίκε, πυ τρόγανε πςομι. Δεν κςέρανε τί να τυ κάνυν. Ο Μοναχάκις ο χαιδεμένος, ο Μοναχάκις «ο μικρος», όπος τον έλεγαν, ο Μοναχάκις ο καλόγνο-

μος! Θιςία τα πάντα για το Μοναχάκι. Σα φάγανε κε ίπιανε, ο Μοναχάκις ςτριφογίριςε μια το κομπολόι στον αέρα.

— Κάτι θα ςυ πο, Γιαλι, — ίπε.

— Οτι θέλις, Μοναχάκι. Χατίρι δικό-ςυ δε χαλάι.

— Το μπρίκι, πΰχις στα ςκαρια, κάθιςε ςτιν καρδιά-μυ.

— Το καμαρόνο εγο, πυ τὄκανα, ίπε ο Γιαλις. Πετιχιμένο καράβι. Ολα δεκςια μυ ίρθανε ςε τύτο το καράβι. Δε βαρινκόμιςα μια στιγμι απάνο-τυ. Ο κερεςτές τυ τεφαρίκι· τα κςάρτια-τυ βαςιλικα· τα καρφιά-τυ μαλαματένια. Λες κε πιδάι ςαν το άτι απάνυ στα ςκαρια. Καμαροτο ςαν άτι. Τιν κςέρις τιν παρακςενιά-μυ, καράβι δεν πένεςα ός τα τόρα, πυ βγίκε απο τα χέρια-μυ. Ι καλίτερι κοπέλα τις Σκιάθος δε βγένι μπροστα ςτιν «Αθινα».

— Ακυςε, Γιαλι, — ίπε ο Μοναχάκις, μετρόντας ςτοχαστικα τις χάντρες τυ κομπολογιύ-τυ. — Τινε θέλο τιν «Αθινα». Για πιόν τιν έχις ςκαρόςι;

Ο Γιαλις πετάχτικε απο το ςκαμνί-τυ.

— Ελα μαζι, Μοναχάκι. Τιχερό-ςυ θα ίνε. Πάμε να βρύμε τα πεδια τυ καπεταν-Τςοβυ. Τον έχις ακυστα τον καπεταν-Τςοβο. Γι' αφτόν τιν έχο ςκαρομένα. Ο καπεταν-Τςοβος πέθανε τις προάλες, στο τελεφτέο-τυ ταкςίδι ςτιν Οδέςα, μέςα στο μεγάλο-τυ το μπάρκο, τιν «Εβανκελίςτρια». Πύντιαςε κε πέθανε. Τα πεδιά-τυ τὄχυν ρίκςι ςτο εμπόριο, δεν ανακατέβοντε με τι θάλαςα. Μυ φένετε, πος θέλυν να τα κςεκάνυν τα καράβια.

Ο Μοναχάκις πετύςε απο τι χαρά τυ.

— Καλότιχε Μοναχάκι, — ίπε ι Μαχύλα, — λες κε θα πάρις καμια κοπέλα!

Ο Μοναχάκις χαμογέλαςε.

— Κοπέλα μαθες. Ι καλίτερι κοπέλα τις Σκιάθος!..

***

...Ανίμερα τ' Αι-Γιανιυ ι «Αθινα», καμαροτι κε περίφανι, με γάπιες κε παπαφίνκυς, έβγενε πρίμα απο το λιμάνι για το πρότοτις ταкςίδι. Καπετάνιος ο Μοναχάκις ο Κυμιότις. Ολο το νιςι ίχε κατεβι κάτο ςτο γιαλο. Ο μαστρο-Γιαλις κάτο ςτιν αμυδια κυνύςε το μεγάλο κόκινο μαντίλι-τυ.

— Ορες καλες! Καλορίζικα, Μοναχάκι! Τιν καλίτερι κοπέλα τις Σκιάθος εςι τιν πίρες. Να ζίςετε κε να γεράςατε...

Δεν ίκςερε τί έλεγε απο τι χαρά-τυ ο μαςτρο-Γιαλις. Τα μάτια-τυ ίτανε δακριζμένα κε τα ςκύπιζε με τιν κόκινι μαντίλα, ςαν ν' απεχερετύςε τα πεδιά-τυ.

— Ορα καλι, Μοναχάκι, όρα καλι Αθινα!

Σε λίγο, μόνο τα πανια τις «Αθινας» αςπρογιάλιζαν μακρια, ςτον προινον ίλιο. Ι κοπέλες τις Σκιάθος απο τα παράθιρα κε τις πεζύλες ςτα πςιλόματα, με τα ορέα μαλια, γιαλιςτερα κε κατάμαβρα απο το χόχλο, με τα μάβρα πεγνιδιάρικα μάτια, κυνύςαν με γέλια τα μαντίλια, αποχερετόντας τον καπετάνιο.

— Ο Μοναχάκις ο περίφανος μαθες, πυ δε ςίκονε τα μάτια...

***

Τριάντα χρόνια — μια ζοι — κιβέρνιςε ο καπεταν Μοναχάκις τιν «Αθινα». Ο καπεταν-Μοναχάκις πάντα άκςιος κε καλόγνομος, ι «Αθινα» πάντα καλοθάλαςι κε προκομένι. Υτε αδέρφια, ύτε ςινκενις. Ι «Αθινα» κε πάλε ι «Αθινα». Πάντα ταкςίδια, πάντα φυρτύνες. Το Μοναχάκι δεν τον ςίκονε το λιμάνι. Σαν καθότανε μια βδομάδα ςτο λιμάνι ο Μοναχάκις, αρχίζανε να τον τρον τα νίχια-τυ.

— Με μαράζοςε ι ςτερια, βρε πεδια. Δε βαςτο, θα ςαλπάρο.

Νάβλο ίχε, νάβλο δεν ίχε, δε λογάριαζε.

— Εγο θα τυ δόςο, κι ότι βρέκςι ας κατεβάςι, — έλεγε.— Ι «Αθινα» άρχιςε νο παραπονέβετε. Δεν τι ςικόνι το λιμάνι. Γερόντιςα, μα παλικάρι ςαν τον καπετάνιο-τις.

Ι αδερφάδες-τυ, τ' ανίπςια-τυ, τα κςαδέρφια-τυ — δόδεκα πεδια ίχε κάνι ο μακαρίτις ο Μαςτρο-Αποςτόλις ο Κυμιότις, ο πατέρας-τυ, με τι μακαρίτιςα το Μοςχαδο τι γινέκα-τυ — ένα ςόι τρικύβερτο, τον ςτάβροναν.

— Σε καλό-ςυ, Μοναχάκι... Κάτςε να κάνυμε Λαμπρι μαζι, κάτςε να κάνυμε Χριςτύγενα.

Αφτος τίποτε.

— Τί με θέλετ' εμένα; Δόκςα-ςι ο θεος, ένα τςύρμο πεδια κε θιγατέρες έχετε. Τί με θέλετ' εμένα;

Κε πάντα ςτο καράβι. Εκι να φάι, εκι να κιμιθι. Καμια φορα κςεγελιόταν κ' έτρογε πςομι με τυς δικύς-τυ. Στα καρφια καθότανε.

— Στρόςε να κιμιθις, Μοναχάκι. Μέλι μαθες έχι το καράβι;

Νίχτα όρα, σκοτάδι, πύ θα πας, χριστιανέ-μ', στο λιμάνι; Γέρος άνθροπος ίςε· θα πέςις να τςακιςτις.

Αφτος τίποτε.

— Ι γρια περιμένι. Καλί ςας νίχτα...— κ' έφεβγε.

Ι αδερφί-τυ ι μεγάλι, το Κιρατςο, τον πίραζε.

— Καλα έκανες κε δεν παντρέφτικες, Μοναχάκι. Θα ςε χόριζε ι γινέκα-ςυ...

Στον καφενε το ίδιο. Κάτο στο γιαλο ίταν ο καφενες τυ καπεταν-Πεφάνι. Μια φορα, στον καλο κερο, ίτανε ανεμόμιλος. Με τον κερο ρίμακςε, άρχιςε να νκρεμίζετε, κε μόνο τα πινά-τυ έςτεκαν ακόμα, ςα μαδιμένες φτερύγες, πυ γίριζαν ανόφελα κε λιπιτερα, ςα φιςύςε δινατος αέρας, απάνο απο το χάλαζμα. Ο καπεταν-Πεφάνις, ςαν τςάκιςε κανένα-διο γολέτες κι άλα τόςα μπρίκια, τςάκιςε κι αφτος στο τέλος, πρίςτικαν τα πόδια-τυ, πέραςε απο τιν Επιτροπι, ίδαν κ' ι γιατρι τα χάλια-τυ κε τον λιπίθικαν — πίρε τι ςίνταξί-τυ. Κι απο καπετάνιος έγινε καφετζις στον ανεμόμιλο. Στον καφενέ-τυ μαζεβόντυςαν όλα τα γεροντάκια, όλι ι καραβοτςακιζμένι. Πίνανε το ναργιλέ-τυς κε τρίβανε τυς ρεματιζμύς-τυς, θιμάμενι τα παλιά-τυς. Ο καπεταν-Πεφάνις έφκιανε κε κάτι μπλάςτρια για τυς πόνυς, με λιβάνι κε τρεμεντίνα, ένα κ' ένα για τυς ρεματιζμυς. Κι απο τότε, πΰβαλε μπροστα τιν κενύργια τέχνι, ι δυλιές-τυ πίγεναν καλα. Πυλύςε περιςότερα μπλάςτρια απο καφέδες κε λυκύμια. Ο καπεταν Μοναχάκις, όταν τίχενε στο λιμάνι, κατέβενε τ'απομεςίμερο στον καφενε να φυμάρι το ναργιλε κε ν' ανταμόςι τον κςάδερφό-τυ το Γιανιο το Μελινκόνι. Μελινκόνις ίταν το παρατςύκλι-τυ, γιατι παραπατύςε πάντα ςαν τον μέρμινκα, πιομένος απο το πρωι ός το βράδι. Οςτοςο τον αγαπύςε ο καπεταν-Μοναχάκις κε τον έκανε χάζι. Ο Γιανιος το ιδιο. Σαν τον έβλεπε κε κατέβενε, άρχιζε τα χορατα.

— Ακόμα εδο ίςε, Μοναχάκι; Παρακάθιςες. Πότε θα ςαλπάρις;

— Δε μας ςικόνι ι στερια, γέρο-Μελινκόνι. Οςο βαςτάμε θα ταξιδέβομε.

Ο Γιανιος τον πίραζε πάλι.

— Γέραςες, καπεταν-Μοναχάκι, κε δεν τον κατάλαβες. Με τα μπλάςτρια τυ καπεταν-Πεφάνι πολεμας να βαςταχτις.

Αλίθια εδο κε λίγα χρόνια ο Μοναχάκις ίχε αρχίςι να χάνι πύλιςι τυ καπεταν-Πεφάνι.

— Δίκιο έχις, Μελινκόνι, — έλεγε ο Μοναχάκις. — Τα γεράματά μας πλάκοσαν κ' εμέναν κε τιν «Αθινα». Κε ι διο με τα μπλάςτρια βαςτιόμαςτε. Μα τί το θέλις; Δε μας ςικόνι ι ςτερια.

Κε καθότανε ςτα καρφια. Χρόνια τόρα αφτι ι δυλια. Πύ τον ίδες, πύ τον έχαςες τον καπεταν Μοναχάκι! Φυμάριζε το ναργιλέ-τυ κε το νύ-τυ ςτο καράβι. Οκςο χαλύςε ο θεος τον κόζμο, ο άνεμος κςερίζονε τα δέντρα, ι θάλαςα έβραζε όκςο, ο Μοναχάκις χαμπάρι.

— Αφίνομε ιγία, κςάδερφε. Κερος να ςαλπάρομε. — Ο Μελινκόνις έκανε το ςταβρό-τυ.

— Ελα Χριςτε κε Παναγια. Βρίκες πάλι τον κερο να ταχςιδέπςις, με τιν ιςιμερία!

Ο καπεταν-Μοναχάκις τίποτε. Δεν ίχε βαςτιμυς. Χαλαζμος κόζμυ όκςο, μπυρίνι, νεροποντι, ςκότινια. Ο Μοναχάκις ςαλπάριζε...

Οταν καμια φορα τον έβλεπαν κε γίριζε ίςτερ' απο μίνες, τα γεροντάκια έκαναν το ςταβρό-τυς κάτο ςτον καφενε.

— Γέρο-Μελινκόνι, καλος τα δέχτικες! Το μπρίκι τυ κςαδέρφυ-ςυ.

Ο Μελινκόνις κυνύςε το κεφάλι-τυ.

— Τί να ςας πο; Εχι μέρες ο Μοναχάκις. Σαν έχις μέρες, ςτι φοτια να πέςις θα γλιτόςις.

Ο καπετάν-Μοναχάκις κατέβενε πάλι ςτον καφενε. Ο γέρο-Μελινκόνις άρχιζε πάλι.

— Γέραςες, καπεταν-Μοναχάκι, κε γνόςι δεν έβαλες.

— Ας ίνε καλα τα μπλάςτρια τυ Καπεταν-Πεφάνι. Μπλάςτρια εγο κε μπλάςτρια ι «Αθινα», καλα βαςτιόμαςτε για τιν όρα. Ιμαςτε τόρα κε ι διο φρεςκοπαλαμιζμένι. Τιν παλάμιςα τιν «Αθινα» ςτι Σκιάθο, με παλάμιςε κ' εμένα ο γερμανος ο γιατρος μ' ένα ςπίρτο ς' όλυς τυς αρμυς, κε κςανανιόςαμε. Ταχια πάλε ςας αφίνομε ιγία.

Κε πάλι ςάλπα ο Μοναχάκις.

— Τριάντα χρόνια, μια ζοι! αφτι ι δυλια γίνετε, — έλεγε ςτον καφενε ο γερο-Μελινκόνις: — Ιμυν νιος κε γέραςα, θαλαςοπνίγικα, τςακίςτικα, παντρέφτικα κε χίρεπςα, πεδια έκανα κε πεδια έθαπςα, τρία καράβια πέραςαν απο τα χέρια-μυ κε πάνε κατα διαβόλυ, ςπίτια ίχα κε ςπίτια κςέκανα, ελιες ίχα κε κςεράθικαν, ζοντανα κε πςόφιςαν, κε ο Μοναχάκις Μοναχάκις κε ι «Αθινα» «Αθινα». Δόκςα νάχι ο θεος! Να ζίςυνε κε να γεράςυνε!

***

Τριάντα χρόνια παλέψανε με το χάρο ο καπεταν-Μοναχάκις με τιν «Αθινα». Μαζι περάσανε φυρτύνες κε μπουνάτσες, ιμέρες καλες κε μάβρες ιμέρες. Μια ζοι υρανο κε θάλασα. Χίλιες φορες άνιξε το κίμα να τυς καταπιι κε χίλιες φορες χερετίσαν με λαχτάρα τα λιμάνια. Κόζμο κε ντυνια γιρίσανε μαζι. Μπόρες κε νεροποντες, κάλμες κε καταχνιες, αστροπελέκια κε σίφυνες, όλα μαζι τα πέρασαν. Τον τράκον ι λαχτάρες κε τις ξέρας τα παραπονέματα κε τις φοτιας ι τρεμύλα μαζι τυς γέρασαν. Ι ξενιτια μαζιτυς μάρανε κε ι πατρίδα μαζι τυς καλοσόρισε. Τριάντα χρόνια μια ζοι! Κ' έλεγε καμια φορα, ολόρθος πίσο στο κάσαρο, ο καπεταν-Μοναχάκις στριφογιρίζοντας στον αέρα το κομπολόγι-τυ κε μασόντας το μυστάκι-τυ:

— Αγάντα, καιμένι Αθινα: Μαζι γερασάμε, μαζι θα πεθάνομε.

Κε ι «Αθινα», σκαμπανεβάζοντας στο κίμα, αναστέναζε απο τα τρίζβαθα τον αρμόν-τις.

— Μαζι θα πεθάνομε, Μοναχάκι.

Σιγα-σιγα τυς πλάκοσαν τα γεράματα. Στο τελεφτέο ταξίδι στι Μαρσίλια ο Μοναχάκις αρόστισε. Τον βγάλανε όξο στα σπιτάλια. Ι γιατρι τυ ίπαν να μίνι λίγον κερον να κιταχτι. Ο Μοναχάκις δεν τ' άκυε αφτα. «Τιν Αθινα δεν τιν αφίνο σε ξένα χέρια», έλεγε. Αμα καλιτέρεψε λιγάκι, τΰδοκε δρόμο. Σαλπάρισε για τιν πατρίδα. Αφίκανε τι Μαρσίλια με καλον κερο. Απ' όξο απο το Σπαρτιβέντο ο κερος άρχισε να χαλάι τα μύτρα-τυ. Το γίρισε στι νοτια. Στιν αρχι ο σορόκος αδίνατος με κυφοθάλασα. Οσο πίγενε άρχισε να διναμόνι. Ι «Αθινα» ταξίδεβε παλικαρίσια με τις κάτο γάπιες, καβαλίκεβε το κίμα σαν άτι. Ο κερος όλο κε δινάμονε. Τιν άλι μέρα ι σοροκάδα έγινε με τα όλα-τις φοτια. Ενα μπάρκο κε μια γολέτα γαλαξιδιότικι, πυ τυς ακολυθύσαν, τΰδοκαν στα πρίμα, πόδισαν. Ο λοστρόμος άρχισε να τα χριάζετε.

— Καπετάνιο, ι γολέτα κε το μπάρκο, προτοτάξιδο μπάρκο! τΰδοκαν, πάνε.

Ο καπεταν-Μοναχάκις ακυμπιζμένος πάντα πίσο στιν κυπαστι, με τα μάτια καρφομένα στο πέλαγο, σαν να μετρύσε ένα-ένα τα κίματα να τελιόσυν: «πάι κε τύτο, πέρασε κι αφτο», τα κίματα τα ατέλιοτα, πυ καταποδιαστα το ένα κινιγύσε το άλο, ξα-

φνίςτικε απ' τι φονί τυ λοςτρόμυ, ςα να τυ χαλύςε το μέτριμα. Γίριςε κε τον κίταχςε.

— Τι δυλιά-ςυ! — ίπε.

Ο λοςτρόμος έςκιπςε το κεφάλι κε τράβιχςε ςτιν πλόρι, γλιςτρόντας απάνο ςτα νερα, πυ βρέχανε τιν κυβέρτα, απο ςχινι ςε ςχινι, να βαςταχτι απο το μπότζι. Τςιμυδια δεν ίπε. Μυρμύριςε μονάχα απο μέςα-τυ, ςαλτάροντας χορις να το θέλι:

— Τι δυλιά-μυ;.. τι δυλιά-μυ.

Ολι τι νίχτα το βάςτιχςαν έτςι με τις κάτο γάπιες, παλέβοντας με το κίμα κε το ςκοτάδι. Ο καπεταν-Μοναχάκις ςτι θέςι-τυ μυςκεμένος ός το μεδύλι, ροκανίζοντας καμια γαλέτα ςτο πόδι, άγριπνος τόρα διο νίχτες. Τα κόκαλά-τυ αρχίνιςαν να τον πονυν. Κάθε τόςο κατέβαζε τα χέρια-τυ κςαφνικα, ςαν να τον τριπύςαν με καρφια, κ' έτριβε μαλακα-μαλακα τα μερια κε τα γόνατα.

— Δεν πας να γίρις λίγο, καπετάνιο; Θ' αροςτίςις, — τυ ίπε ο τιμονιέρις ένα διο φορες.

— Δεν έχο ανάνκι, πεδί-μυ. Ενια-ςυ, βαςτάο ακόμα, — έλεγε ο καπεταν-Μοναχάκις.

Τιν άλι μέρα το προι ο κερος έγινε κςόδι. Ο καπεταν-Μοναχάκις φόναχςε το λοςτρόμο.

— Ακυςε, Γιανιο!

Ο λοςτρόμος έτρεχςε.

— Να μαζέπςομε τ' άλα τα πανια... Με τιν τυρκετίνα, αμπάςο μύδα τι γάπια κε τι μπύμα θα το κρατίςομε τραβέρςο. Τραβέρςο, να ιδύμε ός πότε θα φιςάι ο διαολόκερος!..

Ο λοςτρόμος τράβιχςε, ςαλτάροντας άθελα απο το μπότζι, κατα τιν πλόρι. Ι νάφτες τρέχςανε ςτυς ςτίνκυς, άλι ςτα μαντάρια κε ςτα μπράτςα. Ι φονι τυ λοςτρόμυ πνιγότανε μες ςτι βοι τυ ανέμυ. Ι νάφτες ίδαν κ' έπαθαν να μαζέπςυν τα πανια με τιν πςιχι ςτα δόντια. Τέτιο λιςαζμένον κερο χρόνια ίχε να ιδι ο καπεταν-Μοναχάκις μίνα Σεπτέβριο. Ι θάλαςα βυνο. Ο λοςτρόμος ακυμπιζμένος αριςτερα ςτιν κυπαςτι, γατζομένος απο ένα ςχινι, μια έβλεπε τι θάλαςα κε μια τον καπεταν-Μοναχάκι κε κυνύςε το κεφάλι-τυ. Το κρατύςανε τραβέρςο. Ο Μοναχάκις απο το κάςαρο κίταζε ςτο πέλαγο, ςα να μετρύςε ακόμα τα κίματα ένα-ένα, περιμένοντας το τελεφτέο. Το ένα πιο βυνο απο τ' άλο. Πλάκοναν ςα θερια λιςαζμένα. Ο καπεταν-Μοναχάκις έριχνε πυ κε πυ μια

λοχςι ματια στον τιμονιέρι, που ζιτόςε να φιλάχςι κάθε κίμα που πλάκονε. Ο τιμονιέρις, γεροντάκι κι αφτος, μα γερο κόκαλο, στεκότανε ακύνιτος ςαν κολόνα, απίκο, προςμένοντας το κίμα, έτιμος να ορτςάρι ί να το ποδίςι. Εκι, τραβέρςο το κρατύςανε... Βόιθα, Παναγία-μυ! Ι «Αθινα» ςικονότανε ςαν άτι αφριςμένο, ςύζα, κε καθος έπεφτε να βυτίςι πάλι, νκοπ! έλεγες, πος έπεφτε απάνο σε βράχο. Τόρα θ' ανίχςι, να κοπι σε δίο, έλεγες. Ι αρμί-τις τρίζανε τρομαχτικα στο ςκαμπανέβαζμα, όλο το καράβι βονκύςε σα θεριο λαβομένο.

— Αγάντα, καιμένι «Αθινα». Παλικάρι ςαν πάντα...

Ιπε ο καπεταν-Μοναχάκις με μια φονι ζβιζμένι, σα να μιλύςε απο μέςα-τυ. Ι αλίθια ίταν, πος δε βαςτύςε πια κι αφτος. Εκαμε να το κρίπςι, έκανε να δίχςι κυράγιο, μα δε βαςτύςε. Ι αγρίπνια, το μύςκεμα, ι νιςτία τον ίχαν γονατίςι. Ι ρεματιζμι ςίκοςαν κεφάλι. Καθος στεκότανε πίςο στο κάςαρο με το πςιλό-τυ κορμι τςακιζμένο ςε δίο, τ' άςπρα μαλια κε τα λίγα πςαρα γένια ανακατομένα απο τον άνεμο, με τα μάτια βαθυλοτα κε ςκαμένα ολοτρόγιρα, με τα ςαγόνια ςφιγμένα απο τον πόνο, ένιοςε κάπιο βαθι περόνιαζμα στα κόκαλα. Χλομος ςαν το αγιοκέρι, δεν ίταν πια ο καπεταν-Μοναχάκις. Αγνόριςτος. Το καταλάβενε κε μονα χός-τυ. «Πάι, ςοθίκανε τα πςέματα. Αν δε μας φάι ι θάλαςα τύτι τι φορα, θα μας φάι το στρόμα», ίπε απο μέςα-τυ...

Παναγια, βόιθα! Ενα κίμα θεόρατο στιλόθικε μπροστα σα βυνο κ' έκριπςε τον υρανό. Ι πςιχι στα δόντια ολονον. Ι «Αθινα» πετάχτικε ςαν καριδόφλυδο στα μιςύρανα, έγιρε με τα πανια γεμάτα κ' επλάγιαςε με τιν μπάντα. Κε ίςτερα βυτια. Μα τί βυτια, Παναγία-μυ! Καταπιόνας άνιχςε ι θάλαςα να τίνε ρυφίχςι. Με τα μύτρα κάτο στα τρίζβαθα. Ενα νκοπ! τρομαχτικο ακύςτικε, το καράβι ςίςτικε ςιθέμελο κ' ι αρμί-τυ ςαν να γινόντανε κίλια κομάτια, τρίχςανε με μιας απο πλόρι σε πρίμι, απο κυβέρτα σε καρένα, ένα τρίχςιμο χαμυ. Πρότι φορα τα χριάστικε ο καπεταν-Μοναχάκις. Εδοκε ο θεος κε δεν κιμίθικε το καράβι. Δέφτερο κίμα ζοντανο χίθικε απο τι μάςκα κε έλυςε πρίμα — πλόρα το καράβι. Ο λοστρόμος αρπάχτικε απ' τιν αρμαδύρα· λίγο κε τον έπερνε ι θάλαςα. — Ορτςα! — φόναχςε στον τιμονιέρι μυςκεμένος. Ι «Αθινα» τινάχτικε πάλι ςαν παλικάρι. Σακατεμένι ετύτι τι φορα. Ο καπεταν-Μοναχάκις το καταλάβενε. Ι πόνι τον ςυβλύςαν κι αφτον ςαν καρφια.

— Πάι, κ' ι διο σακατεφτίκαμε,— ίπε τρίβοντας τι μέσι-τυ.
— Σόθικαν τα πσέματα. Ο θεος να βάλι το χέρι-τυ.

Απο το αμπάρι άκσαφνα πρόβαλε ένα κεφάλι με γυρλομένα μάτια. Πετάχτικε στιν κυβέρτα, έκανε διο σάλτυς επιδέκσια κι απο σχινι σε σχινι, έφτασε στιν πρίμι. Ιταν ο γερο-Φλόκος, ο Αμίλιτος. Ψιλος, κσερανκιανος, σκεβρομένος, κσεδοντιάρις, με μια μίτι πυ κατέβενε σαν ανκίστρι ός το στόμα, με μεγάλα άγρια φρίδια, ακσύριστος πάντα με τα γένια σαν καρφια, ίχε μάτια γαλανα κε ίμερα μέσα στιν αγριάδα τυ προσόπυ-τυ. Ο Καπεταν-Μοναχάκις τον αγαπύσε χοριστα, γιατι δεν έβγαζε ποτε τσιμυδια απο το στόμα-τυ. «Μέρα, μέρα. Νίχτα, νίχτα». ο γερο-Φλόκος τα ίχε σα χαμένα τύτι τι φορα.

— Μας πίρανε τα νερα, καπετάνιο. Ενα μπόι νερο. Νκυπ κε νκυπ το σκαμπανέβαζμα, μας σακάτεπσε.

Κε στάθικε χορις να πι άλο λόγο.

Ο καπεταν-Μοναχάκις σιλογίστικε.

— Φλόκο πεδί-μυ, έλα στο τιμόνι να σκαντσάρις τον τιμονιέρι. Εγο θα κατεβο να ιδο τί γίνετε, κι ας ετιμάσυν τιν τρόμπα.

Προχόρισε με κόπο. Ι πόνι τον έσφαζαν. Κοματιαζμένος σε διο. Σε λίγο ίρθε πάλι απάνο. Μόλις βαστύσε στα πόδια-τυ. Εκανε να πέσι κάτο να σοριαστι.

— Δε βαστάο πια. Θα πάο να γίρο λίγο.

Ο λοστρόμος άρπακσε τι ρόδα τυ τιμονιυ απο τα χέρια τυ γερο-Φλόκυ.

— Γερο-Φλόκο, δός' ένα χέρι να βοιθίσις τον καπετάνιο να κατεβι.

Ο γερο-Φλόκος με τα κοκαλιάρικα μα δινατά-τυ χέρια άρπακσε τον καπετάνιο απο τι μέσι.

— Βαστάκσυ απάνο-μυ, καπετάνιο. Ενια-συ.

Κε κατέβεναν. Ι αρμι τις «Αθινας» έτρικσαν στο σκαμπανέβαζμα, ο καπετάνιος βονκύσε.

— Βόνκα σι κε βόνκα γο, — ίπε ο Μοναχάκις στενάζοντας, —ο θεος να βάλι το χέρι-τυ με τύτι τι σοροκάδα.

Δεν ίχε γίρι ακόμα στιν κυκέτα-τυ κ' ένα κραχ δινατο ακύστικε απ' τιν κυβέρτα, σα σπάσιμο αλισίδας.

— Φλόκο πεδί-μυ, στιν κυβέρτα γλίγορα. Μας έσπασε το τιμόνι.

Ο Φλόκος μια κε διο βρέθικε απάνο.

— Τα παλάνκα στο διάκι γρίγορα, — ίπε ο λοστρόμος.

Αρπάκσανε αμέσος τα παλάνκα με το Φλόκο κε τάβαλαν στι θέσι-τυς. Δόκσα-σι ο θεος! Μια στιγμι έμινε μονάχα ακιβέρνιτο το καράβι κε καθος έπεζε το τιμόνι, το διάκι χτίπισε το λοστρόμο στιν πλάτι. Πόνεσε δινατα, κι άρχισε να μυρμυρίζι:

— Κε τόρα πύ να ποδισις; Πύ να ποδίσις, δε μυ λες;

Ο λοστρόμος όσο έβλεπε τον κερο να βαστάι το χαβά-τυ κε άκυε τιν τρόμπα, πυ πολεμύσε να προφτάσι τα νερα κε τα τρικσίματα τυ καραβιυ στο σκαμπανέβαζμα μυρμύριζε ολοένα, δινατα τόρα, μιλόντας στο Γέρο-Φλόκο:

— Ελα, Χριστε κε Παναγια, με τυτο το κακο. Βρε μάτια-μυ, Φλόκο, κατάλαβες, πος αφτος ο χριστιανος βάλθικε να μας πνίκσι;

Ο γέρο-Φλόκος τσιμυδια. Τραβύσε μοναχα τιν άκρι τις μίτις-τυ με τα διό τυ δάχτιλα, σα να ίθελε να τιν κατεβασι περισότερο, να τι χόσι στο στόμα-τυ.

Ο λοστρόμος άφριζε απο το κακό-τυ.

— Βρε Φλόκο πεδί-μυ, τι μίτι-συ τραβας; Εμις χανόμαστε κ' εσι το χαβά-συ; Βρε κατάλαβες, πος χανόμαστε; Κε πύ να ποδίσις τόρα, δε μυ λες πύ να ποδίσις!

Ο γερο-Φλόκος τσιμυδια. Δός-τυ κε τι μίτι-τυ. Τιν τραβύσε να τι βάλι στο στόμα.

— Βρε καράβια θερια τύδοκαν, βρε μπάρκα προτοτάκσιδα ποδίσανε, κ' εμις πύ πάμε δε μυ λες; Βρε πανι δε φένετε στο πέλαγο, βαπόρια δεν κσεμιτίζυν να τακσιδέπσυν, κ' εμις μορε, πυ βαστιόμαστε με τα μπλάστρια, πύ πάμε, δε μυ λες;

Ο γερο-Φλόκος τσιμυδια. Δός τυ κε τι μίτι-τυ.

— Ο θεος να με σιχορέσι. Μα εδο κε λίγα χρόνια ο καπεταν-Μοναχάκις μυ φένετε, πος πάι γιρέβοντας για πνίκσιμο. Να το δις, γερο-Φλόκο. Τόρα, πυ τον πίραν τα γεράματα κε τον σφίκσαν ι ρεματιζμι, κάλιο τόχι να πάι στο φύντο με τιν «Αθινα» παρα να δι άλον καπετάνιο σ' αφτο το σαπιοκάραβο. Ο θεος να με βγάλι πσέφτι, μα πάο να χάσο το μιαλό-μυ μ'αφτον τον άνθροπο.

Ο γερο Φλόκος τσιμυδια. Ιχε ακύσι πολα παράκσενα στι ζοί-τυ. Επιασε πάλι τιν άκρι τις μίτις-τυ κε τιν τραβύσε να τιν κατεβάσι στο στόμα, κιτάζοντας το πέλαγο.

Ολι τι νίχτα κι όλι τιν ιμέρα το κρατίςανε τραβέρςο με τιν τυρκετίνα, αμπάςο μύδα τι γάπια κε τι μπύμπα. Ι τρόμπα δύλεβε αδιάκοπα. Ο καπετάνος δε ματαφάνικε στιν κυβέρτα. Κάπυ-κάπυ τα βουνκιτά-τυ έφταναν ός απάνο. Πονύςε δινατα. Ο γερο-Φλόκος κατέβενε πυ κε πυ κ' έριχνε μια μάτια, μίπος γίρεβε τίποτε. Ολο κε νερο έπινε. Τον έκεγε ι θέρμι.

Τι νίχτα άρχιςε να κςαςτερόνι κατα τι Δίςι.

— Τα ίδες; — ίπε ο γερο-Φλόκος στο λοςτρόμο. — Ο πυνέντες κςαςτέροςε.

Κ' έτρεκςε να δόςι τα ςιχαρίκια στον καπετάνιο. Κατα τα κςιμερόματα φίςικςε πυνέντες. Ι θάλαςα τις νότιας άρχιςε να πέφτι ςιγά-ςιγα. Εδοκε ο θεος κε τι ςκαπυλάριςαν.

— Απ' τυ Χάρυ τα δόντια, — ίπε ο λοςτρόμος.

— Τόρα ν' αφίςυμε τιν «Αθινα» κε να πιάςομε τον Μοναχάκι, — ίπε ο γερο-Φλόκος.

Τον πονύςε ι πςιχί-τυ. Εβαλε όλα τα γιατροςόφια-τυ κάτο, μα τυ κάκυ. Το Μοναχάκι τον έπςινε ι θέρμι στο ςτρόμα. Ι πόνι τον έςφαζαν.

***

...Σε πέντε ιμέρες, κιριακι ιμέρα, το απομεςίμερο, ρίχνανε τιν άνκιρα στιν πατρίδα.

Στον καφενε τυ Καπεταν-Πεφάνι το διλινο πάντα μαζεμένα τα γεροντάκια. Τις κιριακες δεν έλιπε κανένας. Ιταν κε ιμέρα τυ βαποριυ. Κάθε οχτο κε κάποτε κάθε δεκαπέντε έπιανε το βαπόρι τυ Βόλυ. Κατα τον κερο. Κάποτε περνύςε κε μίνας, πυ δεν έβλεπαν βαπόρι. Εκίνι τιν κιριακι το περίμεναν χορις άλο. Ι θάλαςα ίταν λάδι. Τα γεροντάκια απ' όκςο απο τον καφενε, άλι στις πεζύλες, άλι με τα ςκαμνιά-τυς κίταζαν το πέλαγο. Ο καπεταν-Πεφάνις απο μέςα απο τον καφενε, ανεβαζμένος ς' ένα ςκαμνι άπλονε τα μπλάςτρια να στεγνόςυν απάνο στυς ςπάνκυς, πυ ίχε περαζμένυς απο τον ένα τίχο στον άλο. Ακςαφνα διο πεδια πέραςαν τρεχάλα ςαν αςτραπι, πιο να προτοφτάςι κάτο στυς καφενέδες.

— Το βαπόρι, το βαπόρι.

Ο γέρο-Μελινκόνις, πρότος πάντα να μάθι τα νέα κε να διαβάςι τιν εφιμερίδα, πετάχτικε απο το ςκαμνί-τυ.

— Νά-το, φάνικε! Να ιδούμε τί νέα μας φέρνι ο «ατμος».

Το βαπόρι φάνικε τόρα καθαρα στι μπόκα τυ λιμανιυ. Ο κόζμος έτρεχε κάτο στι σκάλα, ι βάρκες κσεκινύσαν γεμάτες μπαύλα κε κοφίνια.

Ο Μελινκόνις κσαφνίστικε.

— Κάτι τραβάι μαθες πίσο το βαπόρι. Ενα μπρίκι. Το σκαρί-τυ απαράλαχτα το μπρίκι τυ Μοναχάκι.

— Αφτο ίνε, δεν το βλέπις μαθες; — ίπε ο Πεφάνις, αφυ κρέμασε κε το τελεφτέο μπλάστρι. — Ολο κι όλο.

Τ'άλα γεροντάκια κίταζαν, μα δεν κσεχόριζαν.

— Αφτο ίνε, — ίπε πάλι ο Πεφάνις. — Θέλι κε ρότιμα; Κάπια ζιμία θάπαθε. Δεν το βλέπις, πος ίνε σαν καραβοτσακιζμένο, γδαρμένο απο όλες τις μεριες, αγνόριστο. Ι «Αθινα» τυ Μοναχάκι.

Ο Γιανιος ο Μελινκόνις τα χριάστικε.

— Φέρε-μας ένα ρύμι, Πεφάνι. Θα πεταχτο να ιδο τί γίνετε.

Το βαπόρι έστριψε σιγα-σιγα, έλισε το μπρίκι κε στάθικε στον ατμο, σφιρίζοντας. Το μπρίκι τράβικσε ίσα κατα το μόλο, με το δρόμο, πυ ίχε, κε βιάστικε να ρίκσι κε τις διο άνκιρες. Ενα νερόχιονο άρχισε να πέφτι κε με το βασίλεμα το κρίο εσπύριζε. Ο Μελινκόνις τράβικσε το ρύμι-τυ, έτριψε τα χέρια-τυ δινατα κε πετάχτικε να φίγι.

— Θα πεταχτο να ιδο τί γίνετε.

Εκαμε να τραβίκσι μπροστα κε στάθικε.

— Πεφάνι! Πεφάνι!

Κε στάθικε σα χαζος. Ο Πεφάνις πετάχτικε απο το μαγαζι. Τα γεροντάκια τινάχτικαν απάνο, κσαφνιζμένα απ' τι φονι τυ Μελινκόνι. Στάθικαν όλι κε κίταζαν. Δεκσια στι σκάλα τυ μπρικιυ ίρθε ι σκαμπαβία με διο πεδια. Απάνο στι σκάλα ένα παράκσενο πράμα φάνικε. Σαν άνθροπος, πυ κρατύσε ένα μεγάλο μπόγο κόκινο στιν πλάτι-τυ. Επιτα ο άνθροπος αφτος — κσεχόριζε τόρα, ένα πσιλο, κσερακιανο γεροντάκι — με τον κόκινο μπόγο στιν πλάτι, επιάστικε με προσοχι απο τα σχινια τις ανεμόσκαλας κε άρχισε να κατεβένι με κόπο. Απο πάνο ίσαν άλι μαζεμένι. Ο πσιλος άνθροπος με τον μπόγο κατέβικε σιγα-σιγα τα σκαλια κε πάτισε τι βάρκα. Ο κόκινος μπόγος κυνίθικε. Τόρα άρχιζε να κσεχορίζι σαν άνθροπος. Φάνικε

το κεφάλι-του, τα χέρια-του, τα πόδια. Ενας άνθροπος, κυβαριαζμένος γαντζομένος απο το λεμο του ψιλου ανθρόπου, κουκουλομένος με μια κόκινι τσέργα. Ο νάφτις, που ίταν στι βάρκα, άφισε τα κουπια, σίκοσε τιν τσέργα απο τον άνθροπο, που ίταν καβάλα, κε τιν έστροσε κάτο. Κατέβικαν κε ι άλι απο πάνο. Επιασαν με προσοχι τον άνθροπο, που ίταν κυβαριαζμένος απάνο στο λεμο του ψιλου ανθρόπου, κε τον ακούμπισαν στι βάρκα. Τον κουκούλοσαν με τι τσέργα κε κάθισαν σκιμένι απο πάνοτου. Τα διο πεδια έπιασαν τα κουπια, αβαράρισαν απο το μπρίκι κε άρχισαν να λάμνουν. Ι βάρκα ερχότανε κατα το μέρος του καφενε.

Ο Μελινκόνις, ο Πεφάνις κε τα γεροντάκια κίταζαν ακούνιτι, καρφομένι, αμίλιτι, τι βάρκα, που ζίγονε.

— Ο Μοναχάκις!

Φόναξε πρότος ο Μελινκόνις με πιαζμένι φονι.

— Ο Μοναχάκις! Το Μοναχάκι βγάζουν... Ο Μοναχάκις ανίμπορος! Καλότιχε Μοναχάκι τί κακο σου ίρθε; Κε σαλτάρισε στον άμο. Ι βάρκα ίχε ζιγόσι. Ετρεξαν κ' ι άλι απο πίσο.

— Καλος ορίσατε! Τί τρέχι μαθες!

— Τον καπετάνιο έχουμε ανίμπορο... — ακούστικε μια φονι απο τι βάρκα.

— Βαρια; — ρότισε πάλι ο Μελινκόνις.

— Δεν ίνε τίποτα! — αποκρίθικε μασιμένα μια φονι απο τι βάρκα. — Μι σκιάζεστε. Κρίοσε κε πιάστικαν τα πόδια-του μαθες.

Ο Μελινκόνις ισίχασε.

— Δόξα νάχι ο θεος! Παραστικα ας ίνε. Σας τράβιξε το βαπόρι μαθες; Τί πάθατε;

— Μας ίχε καρφομένους το χαραντι όξο απο τιν Αλόνισο. Σαν πέρασε το βαπόρι, κάναμε σινιάλο κε μας ζίγοσε. Ιπαμε, πος έχουμε άροστο μέσα κε μας τράβιξε.

Ι βάρκα ίχε ζιγόσι στιν αμουδια. Τιν κάθισαν στον άμο με τιν πλόρι. Ο γέρο-Φλόκος έπιασε διο μύδες τα βρακιά-του κε πίδισε στο γιαλο, θαλασομένος ός τα γόνατα. Ο λοστρόμος με τους άλους νάφτες σίκοσαν σιγα-σιγα τον καπετάνιο κε τον φόρτοσαν στο όμο του γέρο-Φλόκου, ρίχνοντάς-του απάνο τιν κόκινι τσέργα. Ο Μονοχάκις βογκούσε: «Αγάλια! αγάλια πεδια! αγάλια κε πονο». Κε πιάστικε απο το λεμο του νάφτι.

— Στο Κιρατσο, καπετάνιο, να σε πάο στο Κιρατσο τιν αδερφί-σου, πούνε σιμα το σπίτι.

— Κυράγιο, Μοναχάκι. Δεν έχις τίποτε. Κρίο ίνε, θα περάςι... — ίπε ο Μελινκόνις χλομος ςαν τι λαμπάδα· τον ανκάλιαςε κε τον φίλιςε.

— Δεν μπορο, γέρο-Μελινκόνι, με ςφάζι. Ακυμπίςτε-με να κςαναςάνο. Τα πόδια-μυ ςα ςκυριαζμένα ςίδερα τα νιόθο.

***

Τον ακύμπιςαν ςτιν αμυδια. Ο γέρο-Φλόκος τον κρατύςε ςτιν ανκαλιά-τυ, ι άλι απο πάνο-τυ. Το νερόχιονο έπεφτε.

— Κυράγιο, Μοναχάκι, δεν ίνε τίποτε. Κρίο ίνε, θα περάςι.

Αντίκρι, μέςα ςτι ςκια, πυ άπλονε ςτα νερα το βυνο τυ Προδρόμυ, ι «Αθινα» ςάλεβε παραπονετικα. Ο Μοναχάκις κυβαριαζμένος απάνο ςτον άμο, μέςα ςτιν ανκαλια τυ γέρο-Φλόκυ, μ' ένα ροχαλιτο, πυ έβγενε απο το ςτίθος-τυ, ςίκοςε το κεφάλι-τυ με κόπο κε κάρφοςε τα μάτια-τυ μιςοζβιμένα απάνο ςτο μπρίκι. Το πρόςοπό-τυ ίταν ςαν κερι, το ςτίθος-τυ ανεβοκατέβενε ς' ένα βυβο αναφιλιτο. Εμινε έτςι κάμποςι όρα, ανκαλιάζοντας με το μάτι τιν «Αθινα», πυ ςάλεβε γερόντιςα ετιμοθάνατι μέςα ςτι ςκια, ςα να πςιχομαχύςε.

— Να Πάμε, Μοναχάκι, — ίπε ο Μελινκόνις, — θα κριόςις.

— Αφιςέ-τυς, Μελινκόνι, να τα πύνε. Αφιςέ-τυς να τα πύνε με τιν «Αθινα», — ίπε ςιγαλα ο λοςτρόμος. — Εχυν ανίκςι κυβέντα, μεγάλι κυβέντα. Πιός κςέρι, αν θα κςαναιδι ο ένας τον άλον!

Μεγάλι κυβέντα! Τί ίπανε κανένας δεν άκυςε, μα ολονον τα μάτια ίχαν βυρκόςι. Ιςτερα ο Μοναχάκις πίρε μια βαθια ανάςα κε ρίχνοντας μια ίςτερι ματια αχόρταγι ςτιν «Αθινα»:

— Σχόρα-με κε θεος ςχορέ-ςε! — μυρμύριςε.

Ι «Αθινα» ςάλεπςε λιπιτερα μέςα ςτο μύχρομα, ςαν ν' απίκαςε τα λόγια τυ Μοναχάκι. Σάλεπςε μ' ένα παράπονο ανθροπινο.

Ο γέρο-Φλόκος πίρε πάλι ςτον όμο τον καπετάνιο, αγάλια-αγάλια.

Το Μελινκόνι τον έπιαςαν τα κλάματα. Λιγόπςιχος πάντα ο Γιανιος ο Μελινκόνις, τραβίχτικε παράμερα κε ςκύπιζε τα μάτια-τυ.

— Σαν πεδι κάνις, καιμένε Μελινκόνι, — τυ ίπε ο Πεφάνις. — Θέλις να ςε ιδι ο Μοναχάκις, πυ τόνε κλες ζοντανο μαθες;

— Δεν κλέο, πεδί-μυ Πεφάνι. Δεν κλέο. Ετςι με πίρε το παράπονο. Ιδα αντρόγινα να χορίζυν κε δεν έκλαπςα. Μα τόρα δεν κςέρο μαθες, Πεφάνι πεδί-μυ, δεν κςέρο, με πίρε το παράπονο...

Κε άρχιςε να κλέι ςαν το πεδι.

ΓΙΑΝ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΙΣ.

ΤΟ ΣΕΝΤΥΚΙ ΤΙΣ ΦΙΛΑΡΓΙΡΙΣ.

Τ' αλιθινό-τις όνομα τις γριας ίταν θια Πανάγιο· ο κόζμος όμος τι γνόριζε καλίτερα, με τ' άλο, το παρανόμι-τις.

Αμα τιν έβλεπαν να κατεβένι απο το σπίτι το μίνα μια φορα κε να περνάι τυς δρόμυς, τότε βγένοντας ι γινέκες στα παράθιρα ί γιρίζοντας απο πίσο-τις, καθος περνύσε, τις έριχναν αφτον το λόγο — κι αν δεν τον έλεγαν με το στόμα, τον έλεγαν όμος με τιν καρδια:

— Νά, τίρα, περνάι ι Κακομίρα, περνάι ι γρια Κακομίρα.

Κε πάλιν φίλαγαν το γίριζμά-τις, για να τι δεχτυν κε να τιν κσεκινίςυν με τα ίδια λόγια.

Κι αφτι, ι γρια Κακομίρα, δίνοντας εδο κ' εκι καμια καλιμέρα με χοντρι φονι ςαν άντρας, τραβύσε ίςα κάτυ στο λιμάνι, όπυ ίταν εκι κοντα το Ταμίο, κι αφυ έπερνε τι ςίνταχςί-τις, γίριζε πάλι γλίγορα με μεγάλα βίματα, γοργα ςαν κινιγιμένι. Κι αν στο κατέβαζμά-τις αποφάςιζε να χερετίςι κανέναν, τόρα ςαν έπερνε τον ανίφορο βιαςτικι, δεν άνιγε το στόμα να ιπι λόγο.

Αφτος ίταν ο δρόμος ο μοναχος, ο δρόμος πυ μια φορα το μίνα έκανε ι Κακομίρα κατεβένοντας στιν πόλι για να πέρνι τι φτοχικι ςίντακςί-τις. Δεν ίχε πίςτι ς' άλο να τυ παραδόςι τα χαρτια για το μινιάτικο, κε μ' όλα τα γεράματα τα κςεπεζμένα, έβριςκε τι δίναμι να πιγένι πάντα μοναχί-τις. Απο πολα χρόνια, αφόντας έχαςε τον άντρα-τις, έναν προκομένο ανιχτοχέρι, πυ τις έφαγε το βιο κ'έλαβε τι φροντίδα να τις αφίςι για παριγορια τι ςίντακςί-τυ, απο τότε έβλεπαν ταχτικα τιν Κακομίρα στιν όρα κε στιν ιμέρα-τις να διαβένι.

Το ςπίτι-τις το μεγάλο κι αδιανο, πυ έχασκε με τις πςιλες πόρτες-τυ κε τα πςιλα παράθιρά-τυ, ίταν μακρια απο τ' άλα, απάνυ στιν κορφι τις χόρας. Εκι κατικύσε ολομόναχι, κσερο κορμι ι Κακομίρα. Κ' έλεγαν, πος ίχε ςιναγμένα χρίματα πολα ςιγα-ςιγα, με τιν ςίνταχςι κε τιν ικονομία τόσα χρόνια. Κε πρόλεγαν πολι, πος καμια μέρα, καθος ζύσε έριμι χορις ςιντροφια, χορις βοίθια απο πςιχι άλι, θα τιν έβρισκαν τι φιλάργιρι γρια πνιγμένι ί σκοτομένι απο κανένα κλέφτι.

Στι χόρα κάτο ι Κακομίρα ίχε τιν κόρι-τις παντρεμένι, φτοχι κε με πέντε πεδια, τα τέςαρα κορίτσια. Κ' ίταν διο χρόνια τόρα, πυ για κακί-τις τίχι απόμινε χίρα κ'εκίνι με τόσα τριφερα κορμια, πυ ς'αφτιν ακυμπύσαν, κε με τόσα στόματα, πυ απ' αφτιν περίμεναν να χορτάσυν.

Ι γρια Κακομίρα, στιν φτόχια κε τιν ανάνκι τυ πεδιύ-τις, ποτε δεν αποφάσισε ν' απλόσι το χέρι, να δόσι λίγι βοίθια. Οταν καμια φορα πίγεναν ι ανκόνες-τις να τιν ίδυν (γιατί τιν κόρι-τις, τι βαςανιζμένι χίρα, δεν τιν ίθελε υδε να πατι το πόδι-τις στο ςπίτι ι Κακομίρα) κε τις έβλεπε να προβένυν ι μια κοντα στιν άλι απο τι σκάλα, μαβροφόρες κε ι τέςερες, λιγνες, μελαχρινες, ανασικόνονταν απο το στρόμα-τις, όπυ έμενε πάντα πλαγιαζμένι κε μυρμύριζε μέσα στο λάρινκά-τις:

— Ιρθαν ι κυρύνες, πλάκοσαν ι κυρύνες.

Κ' ι πρότι-τις φροντίδα ίταν να κρίπςι τα κλιδια βαθια απο κάτυ στο στρόμα.

Δεν έρχονταν εκίνες ςιχνα να τιν βλέπυν, γιατι ίκςεραν, πος με το βαρι πάντα θα τις δέχονταν κε με τ' άγριο θα τις έδιοχνε ι Κακομίρα. Κι αν τιν παρακαλύσαν καμια φορα να δόσι λίγα λεφτα, για ν' αγοράσυν κανένα μαντίλι μάβρο, καμια ποδια μάβρι, για να πάρυν τίποτε άλο, αφτι αγριοπι κε θιμομένι έκραζε:

— Δεν έχο. Φεβγάτε απο δο! Ιρθατε να με φάτε ζοντανι, κυρύνες! Αφίστε-με να κσεπςιχίσο πρότα.

Κ' ι πιο μεγάλι απο τις τέςερες, εκίνι πυ αγριόβλεπε ι βάβα-τις κε τι μάχονταν περισότερο απο τις άλες, αφυ με τιν κλάπςα κε με τα επίμονά-τις λόγια έκανε τι γρια ν' ανάπςι, θίμονε τάχα κι αφτι τότε κε δάνκονε το χέρι με φοβέρα, κυνύσε το κεφάλι κε τις έλεγε:

— Αχ, αχ! καρφόθικες ολότελα! Τί πςιχι θα παραδόσις στο θεο;

Κ' έτρεχε να κατεβι γλίγορα τι σκάλα, ενο απο πίσο τιν κινιγύσαν ι φοβερες κατάρες τις Κακομίρας.

Τα ίδια γίνονταν κάθε φορα, πυ έρχονταν στο σπίτι τις γριας ι κακές-τις ανκόνες. Απάντεχο ίταν να ςικοθι κάποτε ι Κακομίρα, βονκόντος απο το ςτρόμα, να βγάλι όκςο απο το δομάτιο κε τις τέςερες με τα χυγιαχτα, να κλιδόςι τιν πόρτα, κε τότε ν' ανίκςι ςιγα με χέρι τρεμυλιαςτο το ςεντύκι, γονατιζμένι μπροςτά-τυ, να το κλίςι πάλι με προςοχι, με πολες δοκιμες τυ κλιδιυ για να πιάςι, κε να τυς δόςι τελεφτέα πέντ'-έκςι δεκάρες. Κι αφτες όμος τις έδινε για να γλιτόςι απο τιν αβάςταχτι μυρμύρα-τυς, πυ θαρύςε τι μιρολογύςαν, ορθες ί καθιζμένες γίρο-τις κ' ι τέςερες, ι κυρύνες.

Ιχαν όμος έβρι κι αφτες τον τρόπο να τις κςεκολυν λίγα λεφτα, χορις να πιάνυν φιλονικίες μαζί-τις. Εςτελναν τ' αδελφάκιτυς, το μόνο, πυ αγαπύςε τριφερα ι Κακομίρα, κι αφτες έμεναν όκςο περιμένοντας κε βλέποντας απο τις χαραμάδες τις πόρτας. Εμπενε μέςα το χαιδεμένο ανκόνι κε τις έλεγε:

— Βάβα, δόςε-μυ μια δεκάρα να ςυ φιλίςο το χέρι.

Ιταν ι μόνι αδίνατι πλεβρα στιν Κακομίρα το φίλιμα τυ χεριύ-τις απο το μικρό-τις ανκόνι.

Οςες φορες ζιτύςε να τις φιλίςι το χέρι, τόςες δεκάρες τυ έδινε με τιν καρδιά-τις. Κε γλικένονταν τα μάτια κε γίνονταν ιλαρο το πρόςοπο τις Κακομίρας απο τα φιλιά-τυ. Ιχ' εμπιςτοςίνι ς' αφτο, γιατ' ίταν μικρο κε δεν ίχε μάθι τις πονιριες, πυ μιχανέβονταν ι' αδερφές-τυ. Τ' άφινε μέςα στο δομάτιο, άμ' αποφάςιζε ν' ανίκςι το ςεντύκι. Κε τ' άφινε νάρχετε ςιμα στο ςεντύκι, να χόνι μέςα το κεφάλι-τυ, να βλέπι κε να πιάνι με τα χεράκια-τυ όλα τα κριφα πράματα, πυ άγριπνος φίλακας ι Κακομίρα τα ίχε εκιμέςα ςφαλιζμένα. Επιτα έτρεχε ο μικρος στις αδερφές-τυ κ' έδινε όςα λεφτα με πςέματα τον κςεγελύςαν να τυ πάρυν. Τυς μολογύςε τότε με τα πεδικά-τυ λόγια, τί ίδε στο ςεντύκι τις βάβας, τί τάλαρα, τί φλυρια, τί χριςα κε αργιρα θάματα ίδε. Κ' έλαμπαν τα μάτια τον κοριτςιον, καθος με δίψα αχόρταςτι τον άκυαν να λέι.

***

Εκίνο το ςεντύκι ίταν ςα μαγικο, ςα στιχιομένο για τις τέςερες ανκόνες τις Κακομίρας. Φαντάζονταν, πος έκριβε μέςα-τυ όλυς τυς θιςαβρυς τυ κόζμυ. Μεγάλονε μπροςτά-τυς κε γίνονταν ίςο μ' ένα βυνο, άμα τόβλεπαν αλιθινα ί στ' ονιρό-τυς. Πότε

έπερνε σχίμα σαν παλατιυ, κε μέσα θαρύσαν, πος ίταν αφτες εφτιχιζμένες, πότε δεν παράλαζε καθόλυ απο μνίμα, κε νόμιζαν, πος κρατύς' εκι τι βάβα-τυς κσαπλομένι.

Τ' αλόκοτα χρωματιστα σκαλίζματα, όσα ίχε απάνυ στο σκέπαζμα κε στα πλεβρά-τυ, έμιαζαν πότε με λυλύδια πανέμορφα, πυ δεν ίχαν ιδι ποτε, αλα πίστεβαν, πος κάπυ φίτροναν στον κόζμο τέτια, κε πότε μ' ανκάθια, ολοζόντανα, φιδότα, πυ ανκίλοναν τις φτοχες καρδιές-τυς. Ιταν παλιο, σεντύκι, βενέτικο, κιπαρισένιο, στερεο ακόμα μ' όλα-τυ τα χρόνια. Το σαράκι τυ ίχε τριπίσι το κορμι κε το πολι δύλεμα τυ έλιοσε τιν κλιδονια κε τυς σιδερένιυς αρμύς-τυ. Ι πονιρες ανκόνες τις Κακομίρας πολες φορες δοκίμασαν να τ' ανίκσυν με αντικλίδι, μ' όλο τις γριας τ' άγριο κι αγέλαστο μάτι, αλα ποτε αφτο δε θέλισε να τις ακύσι. Δοκίμασαν να το κσεκαρφόσυν απο πίσο, αλα κι απο κι δε φάνικε άπιστο, παλιόχρονο αφτο, στιν παλιόχρονι κιρά-τυ.

Τ' αγαπύσαν όμος ι ορφανες, κι ας ίταν ενάντιο στα πονιρα θελίματά-τυς, γιατι ένιοθαν, κσάστερα ί θαμπομένα, πος φύλαγε μέσα-τυ τι μίρα-τυς κλιδομένι, αλα κε το μισύσαν, γιατι αργύσε να ανιχτι κε να τι στίλι στιν ανιπόμονι καρδιά-τυς.

Ακσαφνα έπεσε για καλα στο στρόμα ι γρια Κακομίρα. Οταν έφτασε ι μέρα-τις ι ταχτικι, δε φάνικε να πάι για το μιστό-τις. Δοκίμασε να σικοθι τιν άλι μέρα, πάσκισε να σταθι στα πόδια-τις τιν τρίτι, αλα δε μπόρεσε, κι ανάπεσε βονκόντας στο στρόμα πάλι. Δεν τιν κρατύσαν πιά τα γόνατα, δεν τιν άκυαν τα σάπια κόκαλά-τις· αφτο ίταν το παράπονο τις Κακομίρας. Γεράματα πια, βαρια γεράματα! Δεν έχανε όμος ποτε τιν ελπίδα, πος θα σικοθι πάλι. Στριφογίριζε τ' αδίνατο κορμι στο κσερο στρόμα-τις, ανίσιχι πότε ν' αναλάβι για να κατέβι στιν πόλι. Θάνατο ύδ' έβανε στο νύ-τις. Τιν ιμέρα μόνο καρτερύσε, τιν ιμέρα τιν ποθιτι, πυ τόσο αργύσε κ' έφεβγε πιο μακρια, αντι να πλισιάζι, εκίνι πυ θ' ακσιόνονταν να στιριχθι στα πόδια-τις ι Κακομίρα.

Στιν αρχι δεν ίθελε να δεχτι κανένα στο σπίτι να τιν κιτάκσι, αν χριαζόταν τίποτα. Υτε για τις ανκόνες-τις πια ίθελε ν' ακύσι. Ιχε αποφασίσι να περάσι τιν αρόστια μοναχί-τις, τρόγοντας κσερο πσομι, χορις γιατρο κε γιατρικα, ατάραχτι κι ανέγνιαστι απ' ανθρόπυ χέρι. Αφυ όμος έγιρε στο χιρότερο, δεν ίχε πια δίναμι, κι αν ίθελε, αντίστασι να κάμι. Τότε σικόθικε ι φτοχι χίρα

με τα πέντε ορφανα, κ' ίρθαν κε τόςτροςαν καλά στο πλατίχορο ςπίτι τις Κακομίρας. Τότε ανάλαβαν ζοντανυς ίχυς κ' έχαςαν τι βαριά-τυς όπςι τ' αδιανα κ' έριμα χορίζματά-τυ.

Ομος ι αρόςτια τις Κακομίρας τραβύςε πολι, χορις να δίνι ελπίδα, πος με κάπιο τρόπο θα τελιόςι. Εφεβγαν ι μέρες αργες-αργες πικρότερες απο προτίτερα για τι χίρα κε τα πεδιά-τις, έκλιναν ι μίνες ατέλιοτι κι απανοτι, αλα ι πςιχι τις γριας δεν ίθελε να ξςεχολίςι απο το παλιο κυφάρι.

Το δέρμα-τις κρεμόνταν ςτεγνο απο τα λιανόμακρα κόκαλάτις. Τα μάτια-τις ίχαν χοθι στυς βαθυλυς λάκυς κε γιάλιζαν εκίθε, άγριπνα πάντα κι άκλιςτα, πςάχνοντας τα πρόςοπα γίρο, ί καρφομένα απάνο στο ςεντύκι. Τα χέρια ίχαν λιγνέπςι κίτρινα κε μακρυλα, με τα νίχια μεγάλα κε μελανα στις άκρες· έμιαζαν ςαν πςιλα καλάμια με πικνυς τυς κόμπυς. Κι αγονίζονταν να μαλάζυν ανίςιχα τα κλιδια μέρα-νίχτα. Δεν ίθελε να τα παραδόςι ςε κανένα ι Κακομίρα. Ας πορέβονταν, όπος ίχαν τρόπο κ' ι κόρι κ' ι ανκόνεςτις, ας φρόντιζαν, όπος ίθελαν κε γι' αφτι τιν ίδια, πυ ίχε τόςι ανάνκι στις τελεφτέες μετριμένες μέρες-τις.

Παράδερνε ι Κακομίρα, αναδέβοντας χορις αναπαμο, στο ςτρόμα. Κι ο μόνος λόγος, ανάμεσα στο κομένο βονκιτο, πυ πςιθίριζε με βραχνι φονι το τρεμυλιαστό-τις ςαγόνι, ίταν ο ίδιος πάντα:

— Ιρθαν ι κυρόνες... πλάκοςαν ι κυρόνες...

***

Ομος ι ανκόνες τις γριας, ι μαβροφόρες, δεν ίχαν ιπομονι, βλέποντας, πος ο θάνατος αργύςε νἄρθι. Μια μέρα, κατα το διλινο, ενο ι Κακομίρα ίχε αποκιμιθι κε έβγαζε ένα ρυχαλιτο ςαν το στερνο τυ θανάτυ, στέλνυν το μικρον αδερφό-τυς (γιατι αφτος μοναχος, ο χαιδεμένος, ίχε τιν άδια απο τι βάβα-τυ να πιγένι κοντά-τις κε ςινίθιζε να κάθετε στο προςκέφαλο να τις κρατι ςιντροφια κε να πέζι με τα κλιδια ί με το κομπολόγι) τον στέλνυν κε χόνι, ςιγα το χέρι κε τραβάι τα κλιδια, διδαγμένος απο τις αδερφέςτυ, πός να κάμι, για να μιν το καταλάβι ι βάβα.

Τα κρατύςαν πια στα χέρια με λαχτάρα τα κλιδια τα πολιπόθιτα κε τα καταραμένα, τἄςφινκαν με χαρα ι μάβρες ανκόνες τις Κακομίρας! Τόρα, στο ςεντύκι, γλίγορα κι αλαφρα! Εςκιπςε ι

μεγαλίτερι, τριγιριζμένι απο τις άλες, όλες αμίλιτες, όλες βυβες, με τα πρόσοπα κίτρινα όλες κε με τα μάτια αστραφτερα, κ' έβαλε το μεγάλο, το γνόριμο κλιδι ν' ανίκςι... Κε τόρα ακόμα ι διαβολεμένι κλιδονια δεν ίθελε ν' ακύςι τιν κακι επιθιμιά-τυς. Εφερναν απ' εδο, έφερναν απο κι το μιςοφαγομένο κλιδι στο κςέδοντό-τις στόμα, αλα θαρύςες, πος κε τα διο, κλιδονια κε κλιδι, ίχαν ςιμφονίςι να τυς εναντιοθυν, όπος άλι φορα ίταν πρόθιμα στο χέρι τις κιράς-τυς. Αγριο αντιχύςε το ρυχαλιτο τις Κακομίρας κ' ι ταραχίτυ ςκέπαζε το ςιγανο τρίκςιμο τυ κλιδιυ. Ακςαφνα έςκυκςε μια πιο δινατι φονι απο τιν κλιδονια, ςα να ίταν φονι πόνυ, κι ο ίχος-τις αντιχτίπιςε θλιβερα γίρο ςτυς πςιλυς τίχυς. Ανικςε! Με χέρια πυ έτρεμαν, ενο ι καρδιες βροντύςαν, ςα νάθελαν να κςεπιδίςυν απο τα ςτίθια, ςίκοςαν το ςκέπαζμα ςιγα κ' έρικςαν τα μάτια μέςα. Ποτε δεν ίχαν ακςιοθι να ιδυν τα αφάνταςτα κι αμολόγιτα, όςα έκριβε το ςεντύκι ςτι βαθια κιλιά-τυ.

Δεν έφταςαν όμος να χαρυν τα θαμπομένα μάτια-τυς αφτι τιν πλύςια κι ακριβοθόριτι θορια, πυ τόςο ποθύςαν. Δεν ίδαν ανάμεςα ς' ένα καπνο, πυ απλόνονταν εμπρός-τυς, παρα κάτι ςακύλες μικρες, κάτι χαρτια διπλομένα, κάτι μικρα δέματα ί κυτια τενεκεδένια, πυ έκριβαν ρενκίνες παλιες, ί κολονάτα κε ςπαθάτα τάλαρα (ίςος απομινάρι' απο τα περαζμένα πλύτι τις Κακομίρας) όλα ςφιχτόδετα κε ταχτικα βαλμένα, κι όλα να τρέχυν απάνυ-κάτυ, να χοροπιδυν στα μάτια τον κοριτςιον ςα δεμονιζμένα. Ι Κακομίρα ενο πάλεβε με το χάρο, ίχε ακύςι το γνόριμον ίχο τις κλιδονιας να τι φονάζι κε πετάχτικε απο το βιθιζμο, πυ ίταν πεζμένι.

— Κυρύνες!

Ακυςαν μια φοβερι φονι απο πίςο, φοβερότερι παρα κάθε άλι φορα κε γίριςαν μ' ορμί, αφίνοντας το ςκέπαζμα να πέςι με βρόντο. Ι μεγαλίτερι τιν ίδια ςτιγμι ίχε ςικόςι μια βαρια ςακύλα γιομάτι, αλα με τι φονι τις βάβας τιν απόλιςε στο πάτομα τρομαζμένι. Κ'έμιναν κςερες όλες, ςα μαρμαρομένες, βλέποντας τι Κακομίρα ορθι στο ςτρόμα απάνυ, μιςόγιμνον ςκελετον, με τα χέρια τεντομένα κι ανιχτα κατα κίνες. Τυς φάνικε ο ίδιος ο θάνατος με τιν όπςι τις γριας εμπρός-τυς, πυ χίνονταν να τις αρπάκςι. Εβαλαν όλες κάτι κςαφνικες φονες, ςαν όρνιθες φοβιζμένες απο γεράκι, κ' έφιγαν όκςο απο το ςπίτι. Κι άμα έλαβαν θάρος κε γίριςαν μαζι με τι μάνατυς να ιδυν, ίβραν το ςεντύκι κλιστο κε τιν Κακομίρα κςερι στο

ςτρόμα, πεζμένι με το πλεβρο κε τα πόδια γιμνα ςτο πάτομα κςα-
πλομένι. Δεν έκανε κίνιμα, δε φενόταν νἄχι αναπνοι, κ' έςφινκε
τα κλιδια ςτο ςτίθος-τις με τα διο χέρια. Ομος δεν ίχε πεθάνι
ι Κακομίρα. Δεν ίθελε να φίγι ι πςιχί-τις απο το κυφάρι. Χαρο-
πάλεπςε ακόμα διο μέρες κε τότε πια, πριν κςιλιάςυν κλιςτα τα
νεκρομένα δάχτιλα τις Κακομίρας, ςφίνκοντας ός τιν ιςτερνι ςτιγμι
τα κλιδια, τότε μονάχα μπόρεςαν ι τέςερες ανκόνες, ι μαβρο-
φόρες, να ζιτίςυν κε νἄβρυν τι μίρα-τυς κλιζμένι βαθια μέςα ςτο
ςεντύκι.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΟΝΙΥ.

Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΙΣ.

Ο Γιάνις ίταν τριον χρονον, απ' τιν Μάνι. Ο Ιρακλις δεν ίχε φτάςι ακόμα στιν ιλικία-τυ, όταν έπνιχσε τα φίδια. Μα κι ο Γιάνις στα τρία-τυ χρόνια έκαμε, ότι μπορύςε.

Ενα βράδι ι γιαγιά-τυ έβαλε τις φονες στον κίπο τυ Κλαφθμόνος: «Ι Μαςόνι! το Γιανάκι! Τον πίραν ι Μαςόνι! Γιάνι! Γιανάκι»!..

Ιταν μαβροντιμένι, κόρακας. Ιχε κλάπςι πολυς δικύς-τις κε μ' αφτυς τον πατέρα κε τι μάνα τυ Γιανάκι. Ο Γιανάκις τόρα καταμόναχος, δεν ίχε παρα τιν κιρύλα-τυ να τον χαδέβι ί να τον δέρνι.

— Αν κάτςις φρόνιμα,— τυ ίπε μια μέρα, — θα σε πάο ς' ένα μεγάλο κίπο, πυ θα ιδις τα χίλια κε τα μίρια πυλια κε τα δέντρα.

Τον έφερε στον κίπο τυ Κλαφθμόνος. Καθος ίταν καθιζμένι στον πάνκο τυ κίπυ, μπάλονε τι φτέρνα μιας κάλτςας. Κ' ενο ςιλογιόταν τυς πεθαμένυς-τις κε το πράςινο κιμιτίρι τυ χοριυ, πυ το ίκςερε δεντράκι για δεντράκι κε πέτρα για πέτρα, ςα να ίταν τόρα-δα εκι κε να περπατύςε μέσα, γιρίζι... κε δε βλέπι κανένα. Ο Γιανάκις ίχε χάθι. Χριςτος κε Παναγια! Γιανάκι! Γιάνι... Το βράδι πλιςίαζε, ο τρύλος τον αγίον Θεοδόρον μάβριζε μέσα στον κόκινο υρανο. Γιάνι! Εχοσε με ορμι τιν κάλτςα με τιν κυβαρίστρα στιν τςέπι-τις κ' έτρεχσε κυνόντας τα χέρια απο διαβάτι σε διαβάτι. Γιάνι! Ενας στρατιότις, πυ ίχε προχορίςι κ' έπςαχνε, ίδε κάπιο μορο να τρέχι με τα τέσερα προς τιν οδο Σταδίυ. Ιταν αφτος. Πιάστε-τον. Τυ φόναχσε να σταθι. Ο Γιάνις έτρεχε. Τον κίνιγισε. Ετρεχε ο Γιάνις. Τον έπιασε απ' το ρύχο. Τυ γλίστριςε ο Γιάνις. Τυ φόναζε ι γρια κλέοντας: «Στάςυ! Στάςυ!» Στρατιότες κε πολίτες τον κινιγύςαν. Επιτέλυς τον έπιαςαν κε τον έφεραν πίσο. Ιχε το δάχτιλο στο στόμα.

— Κακύργε! — Τυ φόνακςε ι γρια κε τον τράβιxςε με ορμι απάνο-τις, καθος κάθιςε πάλι στο μπάνκο. Επιτα τον εγίριςε ανάποδα, τυ ςίκοςε το ρύχο κε φανερόνοντας τιν περιοχι εκίνι τον πεδιον, πυ δεν κςέρι αριθμιτικι, επιδι ποτε, καθος λένε, δε θιμάτε πόςες κςιλιες εμάζεπςε, τύδοςε εκι απάνο τέςερις κοπανιςτες, πυ τις μετρύςε μεγαλόφονα κε τις τέςερις, καθος ο λαδας τις τενεκεδιες τυ λαδιυ.

— Νά!

— Νά!

— Νά!

— Νά!

Ο Γιάνις έφαγε κε τις τέςερις με μεγαλοπρέπια, χορις να πι λέκςι, μπροςτα στυς ανθρόπυς.

— Πύ πίγενες, κακύργε;

Ι μεγάλες πράκςις δεν έχυν απολογία. Πίγενε στο νέο κόζμο! Ι γιαγιά-τυ τον ίχε φέρι ς' έναν κίπο, πυ ο Γιάνις χορις καθόλυ να κςέρι τιν πολιτικί-τυ ιςτορία, τον βρίκε κίπο θλιβερο κε κυτο. Πεδια δεν ίταν εκι για να πέκςι. Υτε πυλια. Ιδε μόνο μερικυς κςεςκιζμένυς κε κυτςυς να κςίνοντε καθιζμένι στυς πάνκυς όρα πολι. Κοντα ι κιρύλα, μάβρι καθος ι νίχτα, καθος τα πιγάδια, καθος τα κοράκια, με το κεφάλι κριμένο στι μαντίλα-τις, ςιλογιόταν τυς πεθαμένυς-τις, πυ κιμύντε στι Νάκςο, ενο μπάλονε τιν καλτςα κε κάπυ-κάπυ φόναζε: «Εδο Γιάνι! Μι φέβγις απ' τιν κιρύλα, Γιάνι!» Κε κςαναςόπενε ι γιαγια, κι άκυγε ο Γιάνις τι ςιοπί-τις... Μόλις όμος πλιςίαςε το βράδι, ένιοςε κάπυ εκι κοντα χαροπο βύιζμα απο τροχυς αμακςιον, πέταλα περίφανον αλόγον, πατίματα ανθρόπον... Ιταν πίςο απ' το μεγάλο ςπίτι, πυ λέγετε ιπυργίο... Ιταν, λέι, ένας μεγάλος δρόμος, πυ λέγετε οδος Σταδίυ... Τόςι άνθρόπι δεν πέραςαν ποτε απ' τι Μάνι. Υτε στα παραμίθια τις κιρύλας δεν ίταν τόςι άνθροπι... Μα τί να γίνετε εκι πίςο απ' το μεγάλο ιπυργίο; Αφτος ο δρόμος θάνε βέβεα γεμάτος πεγνίδια κε γλικα. Θ' απλόνις κε θα πέρνις ένα κόκινο φαςύλι, πυ θα το τρος ίςτερα, γιατι θάχι ροςόλι μέςα, ένα κίτρινο πυλι, μια μεγάλι δεκάρα. Ομος ι κιρύλα φονάζι: «Εδο Γιάνι! Μιν πέζις μακρια Γιάνι!»

Ο Γιάνις έςτιςε τ' αφτί-τυ άλι μια φορα κε κίταχςε προς τα κι. Φότα ίν' αναμένα. Θα περνα ο βαςιλιας; Ι ςτρατιγι; Πιός κςέρι; Ι κιρύλα ίνε ςκιμένι πάντα στο μπάλομα. Ι μάβρι-τις μαντί-

λα τιν εμποδίζι να βλέπι άλο απο τιν κάλτσα, πυ μπαλόνι. Τόρα άρχιςε κε το μιρολόι κε χυνι κε το κεφάλι ςιγοκλέγοντας. Αφτες τις ςτιγμες ι αποφαςιζμένι άνθροπι φέβγυν!

Ο Γιάνις προχόριςε ςιγα, βγίκε απ' τον κίπο κι απο κι κε πέρα έκαμε φτερα. Πάι ςτο μεγάλο κόζμο... Μα μόλις έφταςε ςτιν οδο Σταδίυ κ' ίδε πολυς ανθρόπυς να περνυν κοντά-τυ, νά! ςαν εδο ίςα με κι, μόλις πρόφταςε να δι, πος έχυν χριςες καδένες κι αςιμένια μπαςτύνια, πριν ακόμα καλοκιτάκςι, πόςο γλίγορα ι ρόδες κιλύςαν κε πός τα τζάμια ίχαν ένα ςορο κυτια με ζογραφιες — ι κιρύλα έτιχε να ςικόςι το κεφάλι απ' τιν κάλτςα-τις κ' έβγαλε μια τέτια φονι, πυ πιάςτικε ο Γιάνις, ο μετανάςτις!

Δεν ίνε ι τέςερις κςιλιες, πύφαγε. Τόςο ςφιχτα τυ κρατι το χέρι ι γιαγια, καθος τον πιγένι απόπςε ςπίτι, πυ ο Γιάνις φοβάτε μίπος δε μπορέςι να κάμι άλι μια φορα το ίδιο. Τάχα θα κςαναφτάςι εκι; Θα μπορέςι να το ςκάςι δέφτερι φορα; Θα κςανανκίκςι το μεγάλο κόζμο; Μα ι γρια τον κρατι απόπςε για χρόνια. Πιός κςέρι, πύ θα τον κλίςι για ν' ακύι τα μιρολόγια-τις κε να βλέπι τα μπαλόματά-τις. «Εδο Γιάνι! Μιν πέζις μακρια; Γιάνι!» Ι γρια θα τον κρατάι δικό-τις, όςπυ να μεγαλόςι. Μπορι να τον κςανapάι κε ςτο χοριο. Δε θα τον αφίςι απο δο κε πέρα να βγένι απ' τιν αβλι. Ο Γιάνις νιόθι, πος δεν ίνε μοναχός-τυ. Τυ φένετε, καθος τον πάνε ςπίτι, πος όλι ι πεθαμένι απ' το χοριο ίρθαν κε τον τραβυν απ' το ρύχο μίπος φίγι κε τυς κςεχάςι!

Κ. ΑΔΑΜΙΔΙ.

ΧΙΟΝΙ ΣΤΟ ΧΟΡΙΟ.

Κιμόμαςτε όλα τα πεδια ςτο χιμονιάτικο κουκολομένα με διπλες βελέντζες· ι φοτια έζβινε κε κόντεβε να κςιμερόςι, όταν ακύο να με φονάζι απο πέρα ο μεγάλος-μυ αδερφος.

— Ακόμα δεν κςίπνιςες; — μυ λέι, — ακυς, πός λαλυν τα κοκόρια; Πός ςυ φένετε το λάλιμα;

— Γιατί ροτας; — τυ μυρμυρίζο κε γιρίζο απο τιν άλι μερια. Ιςτερα απο όρα τον ακύο πάλι να φονάζι.

— Δεν ακυς το ςκιλί-μας, πός γαβγίζι;

— Θα κριόνι, — τυ λέο.

— Κε πός ςυ φένετε το αλίχτιμα;

— Σκιλίςιο, καιμένε. Μα τί έχις ςίμερα, — τυ λέο, — κε μας κςίπνιςες όλυς μεςάνιχτα;

— Κςιμέροςε απο όρα τόρα, πυ βγίκε έκςο ι πςιχοπέδα-μας ι Ρίνα να πάρι κςίλα για τι φοτια κι ακόμα δε φάνικε, κε βάνο ςτίχιμα, πος χιόνιςε απόπςε.

— Γιατι άργιςε ι Ρίνα, γι' αφτο; — τυ λέο.

— Βέβεα, — μ' απαντάι, — θ' ανίγι δρόμο ός τι μάντρα να πάρι κςίλα. Δεν άκυςες, πός λαλύςαν τα κοκόρια; βυβα-βυβα, ςαν απο τον κάτο κόζμο, κε το ςκιλί-μας αλιχτύςε βραχνα, ςα να ίταν μακρια κι όλα αφτα, γιατι ι φονι δεν ακύγετε καλα με το χιόνι. Αφτο μας το κςίγιςε κι ο δάςκαλός-μυ, πυ μυ φένετε δε θα τον δυν μέρες τα μάτια-μυ, αν έρικςε πολι χιόνι.

— Οπιος πινάι, κυλύρες ονιρέβετε.

Νά κι ανίγι ι πόρτα απ' το χιμονιάτικο κε μπένι ι Ρίνα ι πςιχοπέδα με μια ανκαλια κςίλα.

— Χιόνι, χιόνι! — μας φονάζι, — ο άι-Θανάςις άςπριςε τα γένια-τυ, ένα γόνατο το ςίκοςε κι ακόμα ρίχνι, ρίχνι.

— Αλίθια, — τι ροτάι ο αδερφός-μυ, — ίνε τόςο πολα τα χιόνια, πυ να μιν περνυν τα πεδια για το ςκολιο;

— Μι φοβάςε, — τυ λέι, — εγο θα ςας ανίκςο δρόμο ός το ςπίτι τις γιτόνιςας, απο κι πάλι θ'ανίκςι ι γιτόνιςα, κε παραπέρα άλι, κε θα ανίκςι ο δρόμος για τιν εκλιςια κε το ςκολιο.

— Α, — τις λέι ο αδερφός-μυ, — τι δικί-ςυ τιν όρεκςι έχι ο κόζμος ν' αλονίζι τα χιόνια, ςίμερα, γιατι θ' απομίνι, κςέρις, ο παπας χορις λιτυργιες!

Ι Ρίνα έβαλε ν' ανάπςι φοτια, μα ι κιρα-μάνα-μυ ίταν ανόρεγι κε ίρθε μονάχι-τις να ςτρόςι κάτο-κάτο ςτι γονια τα προςανάματα, τα κςεκλαδίζματα τον γιδιον, ίςτερα να βάλι τις ςκίζες κι απάνο να ζιγιάςι καλα πιο χοντρα κςίλα κε πανοτα τα κύτςυρα, γιατι, έλεγε, με τέτιο κερο ι φοτια ςτο ςπίτι ίνε μια καλι ςιντροφια.

Κε ςαν άναπςε καλα ι φοτια:

— Σικοθίτε, πεδια, — μας φονάζι, — κςιμέροςε· ελάτε ν'αγναντέπςετε το χιόνι, πός πέφτι ακόμα ςα μπαμπάκι.

Μαζεφτίκαμε όλι ςτα παράθιρα. Τί να δύμε!

Ι θεόρατι μυριά-μας ςτιν αβλι κρατύςε ςτις πλάτες-τις κε ςτα λιγιζμένα κλονάρια-τις όςο μπορύςε να βαςτάκςι απο το άςπρο φορτίο-τις, τα μικρότερα δέντρα ςτον κίπο-μας ίχαν γίρι άλα απο τι μια κε άλα απο τιν άλι μερια, κ' ι λεφτοκαριες ίταν πυ ίταν θαμένες.

— Γιά κιτάτε, — λέι ι αδερφί-μυ, — πός πέφτι το χιόνι. Μιάζι ςα να τινάζυν καμια ανθιζμένι αχλαδια.

— Εμένα μυ φένετε, — λέι ο μεγάλος αδερφός-μυ, — ςα να κατεβένυν λίγο-λίγο τα υράνια ν' ανταμοθυν με τι γι, πυ τα τραβάι ςα μαγνίτις.

— Εςι τί λες; — με ροτυν.

— Εγο φαντάζομε, — τυς λέο, — πος ο υρανος κάνι αποκριάτικο χαρτοπόλεμο με τον κίπο-μας κε ςιλογιέμε, πος δε κςεθάπςαμε χτες κάςτανα απ' το ςορο κε δεν έχυμε τίποτα να πςίςυμε ςίμερα ςτι γονια.

— Θα πςίςυμε ςπυργίτια κε μικροπύλια, — λέι ο αδερφός-μυ, — κ' ένια-ςυ. Σίμερα θα μας πλιρόςυν τυς παςτυρμάδες, πυ κοντέβυν ν'αφίςυν τα κόκαλα μοναχα, ςα να τυς κρέμαςαν ςτα παράθιρα, για τιν αφεντιά-τυς. Σα ςταματίςι το χιόνι, ο πατέρας θα βάλι τα ποδίματα να πάι ςε κανένα γίτονα κε μις θα κινιγίςυμε ςτα παράθιρα.

Δε ςιφονύςαν όμος με το μικρότερο αδερφό-μας. Ο ένας τα

ίθελε τα σπουργίτια για τι σύβλα, ο άλος για το κλυβι κε μόνο ίςτερα απο πολα ικονομίθικαν τα πράματα. Μιράςτικαν ι παςτουρμάδες κε τα παραθίρια. Οςα θα έπιανε ο μεγάλος στο δικό-του λιμέρι, θα τα έβανε ςτι σύβλα κε δε θάδινε στο μικρο ύτε ποδαράκι να καλοςκερίςι, κι όςα θάπιανε ο μικρος στο δικό-του ταμπύρι, θα τάβανε στο κλυβι κε θα τα ίχε όλα μοναχός-του.

Ι διο παςτουρμάδες ίταν κρεμαζμένι πάνο στιν κρεβάτα, για να κςεραθυν, απο μέςα απο τα παράθιρα, που κλιύςαν τα γιαλιάτυς κατεβαςτα. Ενα χαράκι ανάμεςα ςτα διο γιαλια για ν'αφίςι τιν παγίδα ανιχτι κ' ένα ςκινι μακρι, δεμένο ςτα χαράκια, για να πέφτι ςτο γιαλι με το τράβιγμά-τυ.

Κ' έτςι έςτιςε ο καθένας πλάι-πλάι έτιμι τι λεμιτόμο-τυ για τα πιναζμένα πυλάκια.

Εμις ι άλι καθίςαμε στο χιμονιάτικο κι αγναντέβαμε απ' τα παράθιρα κάτο το χοριο.

Το χιόνι ίχε κςεκόπςι κε κάποτε ακυόταν καμια φονίτςα πυλίςια ςτα χιονοφορτομένα δέντρα. Τςον, τςον! Πιν, πιν! κε σε κάθε φτερύγιζμα πυλιυ ένας χιονοςορός νκρεμιζόνταν απο τα κλονάρια, πυ τα τίναζε στο φεβγιό-τυ.

Ι Ρίνα μας ίχε ανίκςι δρόμο ός πέρα στι μάντρα κ' έλιονε χιόνι ςτο καζάνι να ποτίςι τις γίδες, πυ θα καθόνταν μέρες κλιζμένες, κε θα πάχνιαζε κε θα κλάδιαζε ι καιμένι τόρα, κε κοντα ςτι φοτια τυ καζανιυ προςθίλιαζε[1] ένα κατςικάκι, πυ έτρεμε απο το κρίο.

Τέςερις-πέντε γινέκες ίχαν κινίςι ν' ανίκςυν δρόμο στα χιόνια, πυ ίταν ός το ζονάρι, για να κυβαλίςυν ζαλικομένες κλαδια απο τις κλαδαριες για τα ζοντανα, πυ έκλιςε μέςα ι βαριχιμονια, κι αλάζοντας πότε ι μια μπροςτα πότε ι άλι μὲ τιν αράδα να κςαποςτάςυν.

Παράπέρα κςετίναζαν διο-τρις άντρες τα δέντρα απο τα χιόνια, για να μι κςεφλυδίςυν τα τρίφερα κορμια κε τα θρεφτικα βλαςτάρια ι αναθεματιζμένι λαγι, πυ κατεβένυν τι νίχτα απ' το βυνο στα περιβόλια, τιφλομένι απ' τιν πίνα.

Ι κότες δοκίμαζαν να βγυν απ'το κοτέτςι-τυς κε χομένες στα χιόνια, με τα φτερα ανιγμένα, γίριζαν πίςο στο κατικιό-τυς. Νά κ' ι γάταμας, θέλοντας νάρθι απο το μαγιριο στο ςπίτι, βάλτοςε στο χιόνι κε γίριςε πάλι, τινάζοντας τα χιονιζμένα-τις αφτια κε ποδάρια.

Αδιάκοπο το βλέμά τον γιδιον κε τον προβάτον στις μάντρες,

---

[1] Προςθίλιαζε: το έβαζε να βιζάκςι.

ςίνεφο ο καπνος απο τα ςπίτια απάνο στο χοριο κι άχνιζε αντί-κρι-μας ι βρίςι τις γιτονιας, ςα νἄβγενε κοχλαςτο το νερό-τις.

Σε διο-τρία ςπίτια κςεχιόνιζαν τις ςκεπες να μι ςοροβολιαςτυν απο το χιόνι.

Ενα γιτονόπυλό-μυ κςεχιόνιζε κι αφτο στον κίπο ένα ςορο απο τςίπυρα ρακοκαζανιυ, για να ςτίςι παγίδες στα δίςτιχα τα μικροπύλια κε παρακάτο ένα μεγαλίτερο τυφεκύςε κοτςίφια ςτο μεγάλο δέντρο με τον κιςο, κε κόντεβε να το θάπςυν τα χιόνια, πυ έπεφταν απάνο-τυ ςε κάθε τυφεκια.

Ο γίφτος τυ χοριυ απόμινε, φένετε, δίχος κραςι με τέτιο κρίο — για το πςομι δεν τον έμελε κε τόςο — κε ςαν ίδε κι απόιδε, τραβύςε για το ςπίτι-μας φορτομένος απο τι μια με τέςερα-πέντε δικέλια, πυ τῦχαμε δόςι να βυλόςι, κι απο τιν άλι με μια θεόκοφα άδια για να τον ςπλαχνιςτύμε κε να τυ δόςυμε κραςι· έςκιζε τα χιόνια κάτο ςτο δρόμο αποςταμένος κι όλο κοντοςτεκόταν να πάρι τον αναςαζμό-τυ.

— Ακύο φονες απάνο, — μας λέι ι μιτέρα-μυ, — κε θα μάλοςαν τα ζαλόπεδα· πές-τυς να κατέβυν κάτο, γιατι έγινε κι ο τραχανας να προγεφτύμε.

Τα φονάζυμε να κατεβυν κ' έρχοντε τ' αδέρφια-μυ πιζμομένα κε τα διο χορις να πιάςυν ύτε φτερο. Οςα πυλια κλιύςε ο ένας ςτο παραθίρι-τυ, έφεβγαν απο το παραθίρι τυ αλυνυ, ύτε έδινε χέρι ο ένας στον άλο να μιν τυς κςεφίγυν, όςο πυ πίραν μιροδια κε τα πυλια τί τυς μαγίρεβαν κε δε ζίγονε ίςτερα κανένα.

Εκι πυ τρόγαμε τον τραχανα κε το πςιμένο τιρι με πιρομένες φέτες πςομιυ στι φοτια:

— Δε θα μυ δόςις κε μένα καμια φτερύγα απο τα πςιτά-ςυ ςπυργίτια; — λέι ο μικρος.

— Πάρε το κλυβί-ςυ απο δο, καιμένε Κόστα, — τυ λέι ο μεγάλος, — γιατι μας κςεκύφαναν τα πυλιά-ςυ.

— Μακάρι πυ δεν πιάςατε τίποτα, — λέι ι κιρα-μάνα-μας. — Εχυν κε τα πυλια μανάδες ςαν εςας κε αδέρφια κε πεδια κε κάθε ένα το τέρι-τυ. Μια καπςια δικί-μας δεν ίνε κρίμα να τιν πλιρόςυν τα καιμένα με χιριες κε ορφανιες; Ιςτερα τα πυλια ίνε χριαζύμενα, δε ςας το ίπε ο δάςκαλό-ςας; Μας καθαρίζυν τ' αμπέλια-μας, τυς κίπυς-μας κε τα δέντρα απο τα ζύδια, τις κάμπιες κε τα ςαράκια. Για τέτιο καλο, πυ μας κάνυν, εςις θέλετε να τα ςκοτόςετε;

Ε. ΔΙΚΥΔΙΣ.

Ο ΑΠΟΣΤΡΑΤΟΣ ΜΥΣΙΚΟΣ.

Ι

Αφτι τι χρονια ίταν[1].

Στις 17 τυ Γενάρι, όπυ ίνε ι εορτι τυ αγίυ Αντονίυ, καθος κςέρετε.

Κρίο φοβερο, όπυ ετυρτύριζε ο κόζμος στυς δρόμυς, εμάβριζαν τα χέρια κε νόμιζες, πὸς θα πέςυν τα νίχια-ςυ. Κι όλο κ' έβρεχε. Μα δεν ίταν βροχι αφτο· ένα νερόχιονο πςιλο, όπυ έρχονταν απο πάνο, απο τα πλάγια, απο μπρος, απο πίςο, κε όπυ το εςτριφογίριζε μανιομένος ο βοριάς, γιρίζοντας ανάποδα τις ομπρέλες τυ κόζμυ. Κε χάμυ πιλος μια πιθαμι.

Ιταν προι· ενια ι όρα. Απ' έκςο απο τιν αγία Ιρίνι ς' έφτανε στο δρόμο ι μιρυδια τυ μοςχολίβανυ, ςε κςεκύφεναν ι ζιτιάνι αράδα, κε ι λύστρι με τις εφιμερίδες, ς' επιτςίλιζαν με λάςπι απο τιν κορφι ός τα νίχια τρέχοντας τ' αμάκςια, κε ςε πολιορκύςαν ι Πατιςότες ι περιβολάριδες, όπυ επυλύςαν τα μπυκέτα για τυς Αντόνιδες, καμομένα απο τα λυλύδια τυ κερυ, μενεκςέδες κε ζαμπάκια, κε κάπυ-κάπυ, εκίνα τα κςέθορα τριαντάφιλα τα χιμονιάτικα, κλιστα μπυμπύκια, αμίριστα, πυ τα κςερένι ι παγονια, πριν ανίκςυν.

Ανεβένοντας πίςο απο το ιερο τις εκλιςίας, ένα στενοςόκακο, για να βγο στυ Ερμυ το δρόμο, απαντο τρις μυςικυς γιρολόγυς. Εγίριζαν στα ςπίτια, πυ ίχαν γιορτι, κινιγόντας τις λίγες δεκάρες. Ενα κλαρίνο, ένα τρομπόνι κ' ένα μπάςο.

Ιςαν γέρι κε ι τρις. Κςεςκλίδια ρύχα φορύςαν κε κυρελιαζμέ-

[1] Γράφικε το 1893.

να παπούτσια. Κε κάτι πρόσοπα, πυ φένονταν οργομένα απο τι στέρισι, τιν πίνα. Εκίνος, πύχε το κλαρίνο, πολι πλιο γέρος απ' τυς διο σιντρόφυς-τυ, αντίκρισε μαζί-μυ στο στενο πεζοδρόμιο. Με τα τρίπια παπούτσια-τυ, πυ βγέναν τα δάχτιλα κε σέρνονταν κσε-κολιμένι ι πάτι-τυς, πρόλαβε κε κατέβικε απάνο στο βύρκο τυ δρόμυ, για να χάνι τόπο σε μένα, πυ φόρυσα στιβάλια με δι-πλες σόλες.

Ντροπι για μένα κε σιμπάθια βαθια γι' αφτόν, μυ πλιμίρισε τιν χαρδια.

Ιταν απόστρατος. Εφένονταν τυ παλευ στρατιοτικυ ι κόψι, όπυ ποτε δεν κρίβετε. Μα κε τα κυρέλια-τυ το μαρτιρύσαν. Ενα κσέθορο κασκέτο, όπυ έδιχνε ακόμι τα κόκινα σιρίτια τυ πεζικυ, γιακέτα, πυ βάσταγαν ακόμα διο-τρία μπρύντζινα κυμπια, κ' ένα λινο πανταλόνι. Α! Εκίνο το λινο, το μυσκεμένο, πυ το κολύσε στο κορ-μί-τυ σανιδομένο το χιονόβροχο, μονάχα να το βλέπις, συ έφερνε ανατριχίλα στο κορμι, κι ας ίσυν τιλιγμένος μέσα σε μαλακα, σε χνυδοτα μάλινα ρύχα.

Σκιφτος, με το ραχοκόκαλο σα σπαζμένο στα δίο, έτρεμε απο το κρίο κι απο τιν αδιναμία. Κε τα κσιλιαζμένα χέρια-τυ με δισκολία κρατύσαν το κλαρίνο.

Εφένυνταν εβδομιντάρις. Ι απελπισία ίχε τιπομένι τι σφρα-γίδα-τις απάνο στο κσελιγομένο πρόσοπό-τυ· έτρεχαν τα μάτια τα γεροντικα, κε αν επρόσεχε κανις, θα έβλεπε καθαρα, πος δεν έτρεχαν μονάχα απο τιν παγονια τυ κερυ, αλα κε απο το βορια, πυ έδερνε κατάβαθα τιν ψιχί-τυ.

Εχυν ός τόρα έκσι πόρτες, πυ μπένυν κε τυς διόχνυν με βρισιες. Κανένας δεν ίνε Αντόνις μέσα σ' αφτα τα σπίτια.

— Μα τί ίνε αφτο το κακο; — λέι ο γέρος. — Κε όμος εγο δε λαθέβυμε. Νά ιδές-το το μπυλέτο.

Κε βγάζοντας απο τιν τσέπι ένα κυρελόχαρτο λιγδιάρικο, γρα-μένο με μολιβοκόντιλο, «Ολα, λέι, αφτα τα σπίτια τα έχι το μπυ-λέτο. Οδος Κολοκοτρόνι, 42, οδος Ρόμβις 5, οδος...»

— Ε, κε τί μας τα διαβάζις, κύκο; — λέι το τρομπόνι.

— Μας τάβρασε, το θεό-τυ, ο διανομέας, — προσθέτι το μπάσο.

Αλα ο γέρος με το κλαρίνο δεν εκατάλαβε κε τυς έβλεπε στα μάτια.

Κι ο άλος τόρα, πυ τον ςινεπίρε ο θιμος, κςέςπαςε τι φύρκα-τυ ςτο διςτιχιζμένο απάνο.

—— Μορε, ςι έφαες το κυτόχορτο ατελόνιςτο, μορε, κε ςίμερα παράγινες. Νά· ο διανομέας τυ ταχιδρομίυ, πυ τυ ζιτίςαμε εκίνυς, όπυ γιορτάζυν, μας εχορόιδεπςε κε μας κάνι να κςεθεονόμαςτε χτιπόντας ανόφελα τις πόρτες. Κατάλαβες τόρα;

—— Βρίκαν τιν ιμέρα να γελάςυν με τιν κακομιριά-μυ, — ίπε ο γέρος, ενο το δάκρι κςεγλίςτραε απάνο ςτ' άςπρα μυςτάκια-τυ.

Κε έτςι, με χαμένα τα νεράτυς, εγίριζαν ςτα ςτραβα κε όπυ απαντύςαν καμια άλι ςιντροφια απο μυςικυς, τυς πέρναν κατα πόδι κ' έμπεναν κι αφτι έπιτα ςτις ίδιες πόρτες.

Αλα ςίγυρα δεν ίταν για δυλια αφτι τιν ιμέρα ο γέρος.

Τα δάχτιλά-τυ δεν ίκςεραν τί έκαναν απάνο ςτα κλιδια τυ κλαρίνυ. Παρατονία, ςτονάριζμα απο τιν αρχι ός το τέλος. Κε απο χρόνο; Θεε φίλαε! Πότε παράτρεχε κε πιδύςε διο μπατύτες μπροςτα, κε πότε έμενε τρις πίςο· το δικό-τυ αφτος. Κε το ακομπανιαμέντο πάλι τυ τρομπονιυ κε τυ μπάςυ, πυ έκαναν ςα ν'ανκομαχύςαν, άλι ρότα αφτα· τόςο, πυ ίτανε να βυρλιςτι κανις απ' αφτα τα ςτρινκλίζματα.

— Μα ςι, μορε, δεν ιποφέρεςε, — τυ λέι το μπάςο, βρίζοντάς-τον, μέςα ςτα κςένα ςπίτια. — Δεν ίςε πλια για τίποτα, νιόκο· κε έτςι μΰρχετε να ςυ φιτέπςο μια κλοτςια, πυ να ςυ αλάκςο τον αδόκςαςτο, να πάρις τι ςκάλα με το κεφάλι ός τιν οκςόπορτα, για να ςε μαζέπςυν ι ςκυπιδιάριδες. Εςι μονάχα για το χάρο ίςε πλια.

— Αλίθια λες, για το χάρο, — επανάλαβε ο άμιρος, χορις να θιμόςι, χορις να παραπονεθι· μάλιςτα μ' ένα χαμόγελο πικρο, πυ εχάραζε τραγικες γράμες, απάνο ςτιν απελπιζμένι-τυ μορφι.

II

Κε όμος δεν έφτεγε ο διςτιχιζμένος, πυ δε μπορύςε να πέκςι. Οχι. Κε έπρεπε να ίνε πολι ςκλιρος ο θεος, για να βρίςκετε ςτιν ανάνκι να γιρίζι τιν ιμέρα αφτι με το κλαρίνο-τυ.

Ακύςτε τιν ιςτορία-τυ, τυ Σπίρυ Δαςίλα.

Κορφιατόπυλο, γενιμένος μες' ςτις αρμονίες κε ςτα τραγύδια, απο μικρος πεντάρφανος, εβρέθικε, κι αφτος δεν κςέρι πός, τριφερο ακόμι πεδι, ςτιν Αθίνα.

Αμέσος μαθιτεβόμενος στι μυσικι τις φρυρας. Τί άλο φισικότερο γι' αφτον;

Κε ίνε ανάνκι να σας το πο, ότι ο βαβαρος αρχιμυσικος, ο δάσκαλος, ίταν ενθυσιαζμένος με τιν επιμέλιά-τυ, με το μυσικό-τυ αφτι, με τιν μποκαδύρα-τυ, με τιν πρόοδό-τυ; Φτάνι, που σας ίπα, πος ίταν Κορφιατόπυλο.

Μόνο τα βυνα δεν αλάζυν με τα χρόνια!

Να τον εβλέπατε αφτον τον κσεκλιδομένο σίμερα γέρο, στα 1843, μυσικο τις φρυρας στις τελετες κε στις παράτακσες τυ Συντάγματος! Δεκαοχτο χρονο λεβεντόπεδο, καμαρομένο, με τί ομορφια τι φορύσε τιν υρανια στολι τυ πεζικυ τυ κερυ εκίνυ, στο κιπαρισένιο το κορμι, το σπαθι με τα λεφκα λυρια σφιγμένο στι λιγερι μέσι με τί χάρι το κράνος το βαρι με τα σφερικα λοφία εσκέπαζε στραβα το πεδικό-τυ το κεφάλι!

Κε δεν άργισε πολα χρόνια να γίνι μυσικος πρότις τάκσεος. Το πρότο κλαρίνο τις μπάντας, το πρότο κλαρίνο τις ορχίστρας, στον καλο κερο τυ θεάτρυ τυ Μπύκυρι, που ίνε τόρα, σαν κι αφτον, αραχνιαζμένο σαράβαλο.

Πόσες φορές στο θέατρο, όταν ίχε κανένα δίσκολο σόλο το πρότο κλαρίνο, τον εχιροκροτύσαν απο τα θεορία, απο τιν πλατία, όχι λιγότερο φρενιαζμένι, παρα όταν ετραγυδύσε ι Μαρκεζίνι ί ο Ορτολάνι.

Κε χρίματα εκέρδιζε αρκετα. Τότε ίτανε λίγι ι καλι μυσικι στιν Αθίνα. Ι χορι τυ παλατιυ, τον πρεζβιον, ι ορχίστρα, κάπυ κανένα κοντσέρτο, τυ έδιναν άφθονα τα κέρδι.

Αλα ο Σπίρος ο Δασίλας δεν ίχε καμια ιποχρέοσι στον κόζμο κε τα λεφτα έφεβγαν με τιν ίδια εφκολία, που έρχονταν, για να βοιθα φυκαράδες πατριότες, για να γλεντάι.

Τί τάθελε τα λεφτα; Χαρα θέλυν τα νιάτα, κι ύτε ι φτόχια τα φοβίζι, ύτε καμια απο τις ταλεπορίες τις ζοις. Σχοντάβυν ακίντινα τα νιάτα, πέφτυν απάνο στ' άγρια βράχια τυ δρόμυ τις ζοις, κε απλίγοτα σικόνοντε, όπος τα μικρα χτιπυν κάθε στιγμι το κεφάλι-τυς σε κάθε γονια χορις να τυς απομίνι σιμάδι.

Αλα τα χρόνια κιλύσαν· κε μόνο τα βυνα δεν αλάζυν με τα χρόνια.

Χορις να το καταλάβι ο Σπίρος ο Δασίλας έφτασε στα σαράντα πέντε. Κε στα σαράντα πέντε, όταν ίσε στρατιοτικος μυσι-

χος, συ χτιπάι ςαν καμπάνα ςτ' αφτι ι αναγκαστικι αποστράτεψι.

Αφεςις λαμπρα, διαγογι εκςέρετι, πολα κολακεφτικα λόγια μέςα για τι φιλοτιμία τυ καλυ ςτρατιότι, ατίμιτα παράςιμα, πιός λέι όχι, μα πάντα άφεςις, με άλα λόγια διόκςιμο, το ςκλιρο διόκςιμο απο τις τάκςις, με ςίντακςι δραχμες ίκοςι πέντε κε πενίντα.

Αλα να πο τιν αλίθια. Δεν τον επίκρανε κε πολι.

Ι αποςτρατία ίνε φαρμακερι στα βαθια γεράματα, ςοςτο τότε ιςιτίριο τυ τάφυ.

Αλ' αφτος ίταν άντρας, ς'όλι-τυ τιν ακμι κε τι δίναμι.

Επιτα κι άλι ετία ίρθε να τυ δόςι έφκολι παριγορια τις αποςτρατίας. Ι καρδιά-τυ.

Για τιν καρδιά-τυ, άνικςε ι αγάπι, όπςιμο μπουμπόκι, φθινοπορινο τριαντάφιλο, με όλι τιν ομόρφια, με όλο το άρομα ανικςιάτικυ λυλυδιυ.

Κε νά πός.

Ιχε επιθιμίςι τιν πατρίδα-τυ τι γλικια. Κε με τιν ελεφθερία, πυ τυ έδοκε ι αποςτρατία, τυ άναπςε άζβιςτι φλόγα να γιρίςι εκι· να τι δι πάλι τι χόρα, πυ γενίθικε, με τις ατέλιοτες πραςινάδες, όπυ προτοίδαν τα μάτια-τυ, κε πυ ςκεπάζυν κι αφτυς ακόμα τυς βράχυς, όπυ φιλι το γαλάζιο κίμα τυ γιαλυ· να μιρίςι άλι μια φορα το πάντα αροματιζμένο αέρι-τις. Νέ! πολι τιν ίχε λαχταρίςι τιν Κέρκιρα, τι χαριτομένι νίφι τυ Ιονίυ, κε το φτοχικό-τυ το ςπιτάκι (πιός να τόχι τάχα τόρα) στι Γαρίτςα, κε τυς ςινκενις, αν απόμιναν, ίςτερα απο τριάντα χρόνον χοριζμο.

Επίγε. Κε με έκςι μίνες γιρίζι πάλι στιν Αθίνα. Μα δεν εγίριςε μοναχος. Εβαλε στεφάνι εκι πέρα στιν πατρίδα κε έφερε μαζίτυ ςίντροφο τι Μαριέτα τυ ποτε Βορτελι, Γαριτςιότιςα κι αφτι, ίκοςι πέντε χρόνον κόρι.

Καλι κοπέλα, φρόνιμι νικοκιρα, όλι αγάπι για τον άντρα-τις.

Μα ι εφτιχία-τυς, όμορφι αβγι χιμονιάτικις ιμέρας, δε βάσταξε πόλι.

Τι ςιφορα τιν τράβικςε άθελα απάνο-τυς αφτι ι ταλέπορι· κε κςέςπαςε μέςα στις πρότες-τυς χαρες, στιν άνικςι τις ικογενιακίςτυς ζοις, όπος ςε ανόφελο υρανο κςαφνικι μαβρίλα.

Γιατι ίταν λεπτι, αςθενικι, με τιν ανεμικι ομορφια κερένιας Παναγίας, ςαν κάτι κιτρινιάρικα λυλύδια, πυ δεν φτάνι ο ίλιος να τυς δόςι ζοι.

Ολι ι λάμπςι, όλι ι ζοι τυ προςόπυ-τις ίταν στα μάτια· μάβρα, μεγάλα, βελυδένια, με πλατι πρεβάζι απο μακρια βλέφαρα. Ομορφα μάτια, πυ τα εφτόνιςε ι μίρα κε τα ςαίτεπςε βαθια, μέςα στιν κόρι, μέςα στα νέβρα, πυ ςινορέβυν με το νυ, κε τυ πιγένυν το χριςο φος, πυ χίνι ο ίλιος.

Ιχαν κάμι κόρι· ανκελόμορφο κορίτςι με λεπτα χαραχτιριστικα ςαν τι μάνα-τυ· θρεμένο, έβροςτο, ςαν τον πατέρα-τυ.

Κε το εβίζενε με λαχτάρα ι εφτιχιζμένι μάνα το κορίτςι-τις, κε τυ έδινε τι ζοι απο το αςθενικό-τις το κορμι, όπυ ίχε μέςα-τυ τόςι λίγι, κε το πάχενε, λιγομένι αφτι απο τιν εκςάντλιςι, κάθε φορα, πυ το κρεμύςε επάνο-τις.

Κε πύ να τις πι κανις να τ' αποκόπςι το πεδί-τις. Ακυ, λέι, να τιν κάνι αφτι να κλάπςι τιν τςόγια-τις, τ' ανκελύδι-τις! Αμι δε. Αφίςτε-το να τρόι, να τρόι όςο θέλι, να ρυφίκςι κε το έμα-τις, αν θέλι, όςο πυ ν' αποχορτάςι, όςο να βαρεθι ι κόρι-τις να το παρατίςι μοναχί-τις το βιζι. Ακυς εκι λόγια! Να δόνι, λέι, κυρκύτι στιν Κατινύλα τις!

Αλα μ' αφτα κι αφτα, ι ανεμικι μιτέρα εςύρονε· κε ςε λίγον κερο, τις φάνικε, πος έβλεπε θολι τι μορφι τυ πεδιυ, θολι-τυ Σπίρυ-τις τι μορφι. Αχ, δε γελιότανε, γιατι ι θολάδα άφκςενε κάθε μέρα, ςα να απλόνυνταν μπροστα στα μεγάλα μάβρα μάτια-τις μια ςκοτινι ςκέπι κάθε μέρα πλιο πικνι.

Κε ςε λίγυς μίνες ι αμάβροςι ςκόρπιςε το ςκοτάδι βαθι μπροστα στα μάτια-τις, κε ςε μάβρο ςκοτάδι βύλιακςε όλυς.

Τί να κάνι τόρα ο Σπίρος; Τιν τιφλι να παραστέκι, στο κορίτςι-τυ ορφανο με ζοντανί μιτέρα να κάνι αφτος τι μάνα, ί τι δυλιά τυ να κινιγάι για να τυς πιγένι πςομι; Κε τί δυλια, θεέ-μυ! μέςα στι μαβρίλα-τυ, με τιν πλακομένι-τυ καρδια να πέζι αφτος, να χορέβυν ι εφτιχιζμένι, να πέζι στις χαρες, στα κςεφαντόματα!

Κε όμος έκαμε τιν καρδιά-τυ ςίδερο κε βάστακςε. Ολα τα πρόφθενε· κε τις τιφλις τιν περιπίιςι, κε τυ ςπιτιυ τις χοντρες δυλιες, κε τιν τέχνι-τυ κε τυ μικρυ κοριτςιύ-τυ το ντάντεμα.

Αφτο μάλιστα το τελεφτέο ίταν το κςεκύραζμά-τυ, το πανιγίρι-τυ.

Να τόνε βλέπατε, πός το ντάντεβε, πός το έντινε, πός τυ φιςύςε τι θερμι πνοί-τυ να τυ ζεστένι στο κρίο τα μικρά-τυ τα ποδαράκια, όπυ κορύςαν κε τα διο μέςα στι φύχτα-τυ, πός τυ

χτένιζε τα χρισα μαλάκια, πός, σκιμένος απάνο στι φοτια, τὺ ετίμαζε σα μάνα το φαγάκι-τυ. Κε, ά! να μι μυ σκοντάπσι το μορό-μυ, ά! να μι μυ χριόσι, να μι ζιγόσι στι φοτια. Κ' έτσι αφτος τ' ανάστισε, αφτος μονάχος το μεγάλοσε.

Γιατι ι στραβι άλι βοίθια δε μπορύσε να δόσι στον άντρα-τις κε στο πεδί-τις, παρα να πλέκι κάλτσες σε μια γονια κοντά-τυς· να πλέκι απο το προι ός το βράδι κε να τις δίνι για λίγα πράματα στις μεταπολίτρες. Κε όταν τις χίνονταν κανένας πόντος από τιν καλτσοβελόνα, να βγένι πσάχνοντας στιν πόρτα, για να πιάσι τυς χιμένυς πόντυς καμια πονετικι γιτόνισα.

Ετσι εμεγάλοσε ι Κατινύλα-τυς με τον μαρτιρικο αγόνα τυ πατέρα, πυ τσακίζονταν· πός να τυς προφτένι όλυς.

Αλα γερνύσε ο Σπίρος. Τα χρόνια μέσα στο σκλιρο πόλεμο τέτιας ζοις κιλύσαν διπλα, όπος λογαριάζοντε διπλα τα χρόνια τυ πολέμυ στο στρατιότι. Πίκρες κε κόπι ατέλιοτι τον έσκαπσαν, όπος τα μανιομένα κίματα το βράχο.

Κε όμος αφτες ι διο μαρτιρικες πσιχες ίχαν κε τις χαρές-τυς σ' αφτο τον παλιόκοζμο, τις χαρες, πυ τυς έδινε το κορίτσι-τυς.

Απο πόσα βάσανα τυς κσεκύραζαν τα βάσανα κε τα μαρτίρια, πυ τυς έκανε· όταν εκσεχίνυνταν σε φλιαρία ατέλιοτι, όταν τυς ενκρυτζάνιζε τα μύτρα με τα χάδια-τυ, όταν, καθιζμένο στα γόνατά-τυς, πότε τραβύσε σαν τρελο τυ πατέρα τα πσαρα μυστάκια, πότε ανακάτεβε τις τιφλις μάνας τα μαλια· όταν τα μαγυλάκια-τυ δρόσιζαν τα στεγνά-τυς χίλια, κι ανάσεναν τιν παριγορια κε τι γαλίνι στι μιρυδια, πυ χίναν τα μαλάκια-τυ!

Τότε κε τις τιφλις το πρόσοπο, πάντα σκοτινο κι απελπιζμένο, το φότιζε ένα απροζδιόριστο φος εφτιχίας, όπος σε μάβρι μέρα, βροχερι, κοντα στυ ίλιυ το βασίλεμα, κσανίγι φοτινι λυρίδα τ' υρανυ κε σκορπάι στιν πλάσι μελανχολικο χαμόγελο.

Αλα ίλθαν μέρες πολι πιο σκλιρες. Ο Σπίρος όλο κε κσέπεφτε· λίγο-λίγο κε το κορμί-τυ παράλιε κε το μιαλό-τυ σιγα-σιγα εβυλύσε. Ινε πολι δινατο σκεπάρνι για να κσεριζόνι τι ζοι ι, παντοτινι διστιχία.

Μια βραδια γιρίζι στο σπίτι πλιο απελπιζμένος. Ι τιφλι έπλεκε στι γονια, το κορίτσι, δόδεκα χρόνον τότε, δίπλα στο αδίνατο φος, έραβε.

Δε μιλ: ο Σπίρος, κσεχνα κι αφτι τιν καλισπέρα. Ιπόφερε

τόςο πολι, όςτε δεν έβλεπε, δεν εςιλογίζονταν πια τι στιγμι εχίνι τα αδίνατα πλάζματα, πυ απ' αφτον εχρέμυνταν.

Εμάζεπςε μόνο ςτίβα τις νότες-τυ ςτο ντζάκι, παλιυς αγαπιμένυς φίλυς, όπυ τα μάτια-τυ κ' ι πςιχί-τυ τόςες φορες διάβαςαν απάνο-τυς τι μελοδία, κε άναπςε απο κάτο απο το ςορο ένα ςπίρτο, ενο το δάκρι κιλύςε απάνυ ςτ' αβλάκια τυ γυβιαζμένυ προςόπυ-τυ.

Ι φλόγα ζοιρι έχιςε τρεμυλιαςτο φος ςτιν κάμαρα τόςο δινατο, πυ κ' ι ςτραβι ίδε ςαν κόκινο, ςα φοτιζμένο το ςκοτάδι-τις, ενο τιν επλιμίριςε ο καπνος.

— Τί κες αφτυ, Σπίρο-μυ;

— Τι μυςικί-μυ, τις νότες-μυ, το βιός-μυ, πυ δεν αχςίζι πια πεντάρα τςακιζμένι.

— Ο κακομιριά-μυ! κε γιατί;

— Ακυ· γιατί λει! Να ςυ το πο λιπον. Γιατι δε χριάζοντε νότες να τρέχο ςτα ονόματα, ςτις διαδιλόςις κε ςτα πανιγίρια, για να πέζο ςτις καροτςάδες τον μεθιζμένον. Οχι· δε μυ χριάζοντε. Στυς χορυς δε με πέρνυν πλια· κε ςτο θέατρο, όπυ για πςιχικο μ'άφιναν ςε μια γονια, δεν κάνο πλια, λέι. Σίμερα, πυ με πλίροςε, μυ το ίπε παςτρικα ο ιμπρεςάριος, πος μυ δίνι τιν άφεςί-μυ.

Δεν εμίλιςε ι τιφλι. Μόνο το ςτίθος-τις ανεβοκατέβενε, ενο εκρέμαε τα χέρια παράλιτα ςτα γόνατά-τις.

Κ' ι Κατινύλα-τυς τυς κίταχςε ςτα μάτια διλι, άφονι, χορις να έχι το κυράγιο να χιθι απάνο-τυς να τυς ναρκόςι τον καιμότυς με τα φιλιά-τις, με τα λόγια εκίνα τα πάντα δροςερα, πάντα παρίγορα, πος, ότι αν χάςυν, θα τυς μένι αφτι, πυ τυς λατρέβι, πος ι λαχτάρα-τις, ι αγάπι-τις, δεν θα τυς λίπςι ποτε· πος θα μεγαλόςι κε θα δυλέπςι πολι, πολι, με το βελόνι-τις να τυς χςεκυράζι.

Τίποτε απ' αφτα δεν τυς ίπε εκίνο το βράδι. Ενιοθε με το ένςτινκτο έςθιμα, όπυ φιτέβι ι φίςι ςτις καρδιες, π' αγαπυν, πος ιπάρχυν λίπες τόςο καφςτικες, όςτε κι όλι ι δροςια τις αγάπις, κι όλα τα δάκρια τις λαχτάρας δεν έχυν τι δίναμι να ζβίςυν τι φλόγα-τυς.

Κε περνύςαν τα χρόνια.

Μα όςο χςέπεφτε ο γέρος κ'έφερνε λιγότερα ςτο ςπίτι, τόςο μεγάλονε ι κόρι-τυς, ι χαρά-τυς.

Αχςια κοπέλα, έβγαζε αρκετα με το βελόνι-τις, γιατι, καθος

έλεγε ο πατέρα-τις, κσεθεόνυνταν στο νιχτέρι, για να φέρι λίγι ανακύφισι στο σπίτι. Οσες καλες μέρες ίδαν ο Σπίρος κ' ι γινέκα-τυ, στις άκσιας κόρις-τυς τα χέρια τις χρεοστύσαν.

Εξιγονε τυς ίκοσι χρόνυς. Κε τότες άλο σαράκι. Τί θα γίνι; τί τίχι μπορι να βρι κοπέλα, όπυ δεν έχι άλι πρίκα, απο τ'ασπρόρυχα, πυ ετίμασαν τα χέρια-τις κ'ένα κενύργιο φυστάνι;

Κ' ενο τυς έτρογε τιν καρδια αφτο το σκυλίκι, μια μέρα ένα γιτονόπυλο, μυσικος κι αφτος τις φρυρας, ο Μίτσος Ανταλις, ίκοσι πέντε χρόνον παλικάρι, τυ ζιτάι τιν κόρι-τυ.

Δεν ίχε άλο βιος απο τα νιάτα-τυ, τιν κορνέτα-τυ, κε ένα, ένα μοναχο, κίτρινο σιράδι στο αμπέχονο με τον κόκινο γιακα.

Αλα τον ίθελε ι κόρι, τον πονύσε· έπιτα ίτανε σιντεχνίτις-τυ στιν τέχνι, πυ λάτρεβε πάντα, κε τύτο δεν ίτανε λίγο για τυ πατέρα τιν καρδια. Κοντα στ' άλα εσιλογίζυνταν, πος φτοχος, απένταρος πυ ίταν, δεν ιμπυρύσε να ονιρεφτι κε καλίτερι τίχι για το αγαπιμένο-τυ το κορίτσι

Τιν έδοκαν λιπον τιν κόρι-τυς.

Αλα δεν ίταν γραφτο σ' αφτυς τυς ανθρόπυν να γνορίσυν τι χαρα.

Γιατι δεν πέρασαν τρις μίνες κε νά-συ μετάθεσι το Μίτσο στι μυσικι τυ πέμτυ σιντάγματος, στο Βόλο. Αφτο δα πολι το πάθεναν. Ος πέρισι ι μυσικες τυ πρότυ σιντάγματος κε τυ πιροβολικυ, ίσαν τα φιτόρια, πυ σκόρπαγαν με τι μετάθεσι γιμναζμένυς μυσικυς σ' όλες τις μυσικες τον σινταγμάτον.

Υτε ο γέρος, ύτε ο γαμπρός-τυ ίχαν κανένα βυλεφτι να τυς παρασταθι, να το εμποδίσι.

Χριάστικε να τιν χοριστυν τιν κόρι-τυς. Κι όταν απόμιναν κσερα κορμια, ι στραθι στι γονιά-τις κι ο γερο-Σπίρος, μόνο πυ δεν καταράστικαν τιν όρα, όπυ τιν πάντρεψαν.

Αφτι ίταν εκι μέσα το φός-τυς, ι χαρά-τυς, ι ζοί-τυς. Μα τί να γίνι; Ας τιν έχι αφτι τυλάχιστο εφτιχιζμένι ο θεος· όσο γι' αφτυς, καλα τις εγνόρισαν τις γλίκες τις ζοις.

Πέρασαν κάμποσι μίνες· κ' ένα πρωι ένας γίτονας, απ' αφτυς πυ μαθένυν πρότι το κακο κε ίνε πάντα πρόθιμι να φέρνυν τα μαντάτα-τυ, παι στο γερο-Σπίρο, κρατόντας μιαν εφιμερίδα στο χέρι-τυ.

— Κσέρις, — τυ λέι, — γλίγορα θα τυς έχις πάλι στο σπίτι

τυς δικύς-συ. Τυ δίνυν τα παπύτσια τυ γαμπρύ-συ απο το στρατο.

— Πός; Τί έκαμε το πεδί-μυ; Καμιαν ατιμία;

Κε στιλόθικε στον τίχο ο απόστρατος, πανιαζμένος, αχνος, για να μι σαραβαλιαστι χάμυ απο τι μπαλια, πυ θα τύρχονταν κατάστιθα.

Κ' εκίνος τον ελιπίθικε με τιν καρδιά-τυ, γιατι δεν ίταν διόλυ κακος άνθροπος, μονάχα πυ ίχε φαγύρα στι γλόσα.

— Οχι καλε, — τυ λέι, — όλο το κακο βάνι ο νύς-συ. Τίποτα δεν έκανε ο γαμπρός-συ· ολονον τυς δίνυν τα παπύτσια. Δεν έχι πλια στρατιοτικες μυσικες.

— Τί λέι; ετρελάθικες;

Στο μιαλο τυ απόστρατυ μυσικυ, σινίθια πενίντα χρόνον εκριστάλοσε τιν ιδέα, πος δε μπορι να ιπάρχι στρατος χορις μυσικες, όπος δεν ιπάρχι στρατος χορις τυφέκια. Ακυς, λει, τα σιντάγματα να βαδίζυν πάντα με τις τρυμπέτες μπροστα τρα, λα, λα, ί μίπος τάχα θα διόκσυν κε τις τρυμπέτες; Κε λίθικε στα γέλια.

Αλα αμέσος απο τα γέλια ι καρδιά-τυ έκανε μια απότομι στρατιοτικι μεταβολι στο θιμο.

Θιμίθικε τι σιμέα.

Τυ φένονταν, πος ι ασπρογάλανι, όταν θα πρόβαλε απο τι Διίκισι, ακυμπιζμένι απάνυ στυ σιμεοφόρυ τιν καρδια, με όλο-τις τον τιμιτικο υλαμο, χορις το χερετιζμο τις μυσικις, θα κρέμετε σαν καταφρονεμένι απάνο στο κοντάρι-τις, δε θα λαμποκοπυν στον ίλιο τα μετακσένια φτερα, τα χρισά-τις τα κρόσια τις ασπρογάλανις, πος δε θα τρέμι πλια, σαν απο αγία φρίκι, όταν δε θα τιν κλονίζυν ι παλμι τις αρενοπις αρμονίας τυ ίμνυ-τις.

Ανοισίες, βέβεα, πυ ριζοβολυν στο μιαλο απο τι σινίθια μονάχα, τιν παλια, όπος χόνι βαθιες ρίζες το παλιο δέντρο μέσα στα κατάβαθα τις 'γις.

Για τυτο έκλισε το σιμπέραζμά-τυ ο Σπίρος με θιμο, σαν τον επιλοχία, όταν αποπέρνι κανέναν νεοσίλεχτο.

— Αφτα, πυ λες, ίνε κυραχάνια.

— Διάβασε, αδερφε, ίδες μονάχος-συ τι λέι ι «Εθνικι φονι».

Κι ο Σπίρος διάβασε αργα-αργα για να νιόθι, για να χονέβι τις ιδέες.

«Αν κε αδισόπιτι πολέμιι τυ κρατύντος εθνοκτόνυ σιστίματος, δεν οκνύμεν να αναγράπσομεν, ι πυ ανεβρίσκομεν, (πράγμα σπάνιον

κε ιονι εκ ςιμπτόςεος) αγαθιν τινα πράκςιν τις κιβερνίςεος. Εμφορύμενι ιπο τις ιδέας, ότι εν τες δινες δοκιμαςίες, ιφ' ον κατατρίχετε ο διμόςιος θιςαβρος, δέον αμίλιχτος να επιπέςι ο πέλεκις τον ικονομιον κε ι ψαλις αφτον δέον να αποκόψι μέχρι έματος τας θέςις τον κιφίνον, τας αςκόπυς δαπάνας χάριν τον οπίον καταςπαταλάτε το άγιον χρίμα το εκ τυ ιδρότος τυ πτοχυ λαυ, ςπέβδομεν γιθοςίνος να γνορίςομεν τις ιμετέρις αναγνόςτες τιν αναγγελομένιν κατάργιςιν τον ςτρατιοτικον μυςικον, εκ τις οπίας θα ικονομίςι ι χόρα το ςτρονκίλον ποςον ικοςάκις χιλίον δραχμον ετιςίος. Αρκετα δαπανα το δίζμιρον έθνος δια τον λεγόμενον ςτρατον, ί να πλυτόςι κε παχίνοντε ι κίριι ςπαθοφόρι κε όπος μεταχιρίζοντε το κςίφος, το οπίον τις ενεπιςτέφθι ι πατρις, προς ιπεράςπιςιν τυ πολίτυ, ις βαςιβυζυκιζμυς. Ι κίριι ακςιοματικι, δίναντε, αν θέλοςι, να ςιντιρίςοςι μυςικας εκ τον ιδίον ταμίον. Ιθε τύτο να ίνε απαρχι τολμιροτέρον ενχιρίςεον. Ι Ελας δεν έχι ανάνκιν ςτρατυ. Ολίγι καλι χοροφίλακες· ιδυ το παν. Μόνι, ος μανθάνομεν, διατιρίτε ι μυςικι τις φρυρας Αθινον, θεορυμένι, ος ικος, απαρέτιτος δια τιν ιπιρεςίαν τον ανακτορικον τελετον».

— Αφυ τα λέι έτςι, αφτο πρέπι να ίνε ςοςτο!

Κε ςταβροκοπύντανε ο Σπίρος για πολι όρα.

Οςο για τον εαφτό-τυ όμος, χάρικε με τα ςοςτά-τυ.

Θάρθυν τα πεδιά-τυ πάλι κοντά-τυς. Θα μαζεφτύνε ςτο ςπιτάκι-τυς. Μα αλίθια δε θα ίνε πια ςτρατιοτικος μυςικος ο γαμπρός-τυ. Κε με τύτο τί; Αν δε βαριέτε! Ιδες εκι, κιφιναριο, λέι, ι κακομιριαζμένι ι μυςικι. Φένετε, πος δεν το δυλέβυν το ψομίτυς κι ας το πλερόνυν κε με το χτικιο τις πλιότερες φορες. Ας ίνε καλα ι ανθρόπι. Αφυ θ' αναςτιθι ο τόπος, όταν δε θα πέρνυν αφτι μια κυραμάνα τιν ιμέρα, κε θα κάνι κάςα το κυβέρνο, όταν θα γλιτόςι μια φύχτα παλιοδεκάρες, πυ τυς δίνι τι δεκαμερία, να τιν κάνι τιν κάςα, με τιν εφκί-τυ. Κι όςο μονολογύςε, τόςο κςεχίλιζε μέςα-τυ ι αιδία. Για να τυς ριχτυν έτςι μανιακα τον κακομιριαζμένον τον μυςικον, έτςι αλίπιτα, πάι να πι πος ι μυςικι αγριέβι πολι τον κόζμο· κε ενο ιμερόνι τα θερια, κάνι θεριο τον άνθροπο. Με όλο-τυς το δίκιο λιπον να τιν κινιγυν.

Οςο γι' αφτυς πάλι δε θα χαθυν. Εχι ο θεος. Κάτι θα βγάνι αφτος κε το πεδί-τυ πλιο· πολα με τιν κορνέτα-τυ· θα βγάνι κε τις κόρις-τυ το βελόνι.

Τα ίπε αφτα κε στι στραβι κε χτίπισε κ' εκίνι τα χέρια με χαρα, κε μπρυμίτισε στις μετάνιες μπροστα στιν ικόνα τυ αγίυ Σπιρίδονος.

Δεν έβλεπαν τιν όραν να τυς δεχτυν. Περνυν διο μίνες κε μια βραδια, τις αρχες τυ Γενάρι, χτιπάι δινατα ι πόρτα-τυς.

Ανίγυν τρομαγμένι κε πέφτι στιν ανκαλιά-τυς με κλάματα σπαραχτικα ι Κατινύλα-τυς, ενο ένας βαστάζος κατόπι-τις κσεφορτόνυνταν τι σανιδένια κασέλα κ' ένα στρομάτσο.

— Πύν' ο Μίτσος; — Ιταν ι πρότι φονι τυ διστιχιζμένυ.

— Ο Μίτσος; Αχ πατέρα-μυ, αχ μανύλα-μυ, ο Μίτσος;

Κε τιν έκοβε το κλάμα, ενο τυς βαστύσε σφιχτα ανκαλια κε τις έζβινε τα λόγια στο στόμα.

— Νά, διάβασε,—Πρόφτασε να πι κε άπλοσε το χέρι κε τυ έδοσε ένα κυρελόχαρτο, πυ τις έκεε σαν πιρομένο σίδερο τα δάχτιλα.

Βόλος απο το αφστριακο βαπόρι. 8 Γεναρίυ 1893.

ΚΑΤΙΝΑ!

Πάρ'-το απόφασι· έτσι τὄφερε ι κατάρα. Γιατί το να φίγο εγο απο τιν Αθίνα με στολι κε σπαθι κε να γιρίσο με σακάκι κε ρεμπύμπλικα, να το βγάλις απο το νύ-συ. Δε θα σταθο τόσο κοθόνι να μυ μπυν στι μίτι ι πολίτες, ι κυτσαβάκιδες, κοροιδέβοντάς-με κάθε μέρα στον καφενε, πος μυ κσιλόσαν τα γαλόνια. Επιτα όλι ι πατριότες τυ πατέρα-συ δυλέβυν τόρα στιν Αθίνα μυσικάντες, κ' εγο δεν πιάνο χαρτοσια μπροστά-τυς. Για δάφτο απόπσε πέρνο τα μάτια-μυ για τι Σαλονίκι, για τιν Πόλι, όπυ με βγάλι ι άκρι. Εσι πάλι, θέλις κάτσε αφτυ, θέλις πίγενε στον πατέρα-συ. Αν το φέρι ο διάολος κε πιάσο μαλι, θα συ γράπσο νάρθις· αν μυ ανακατέπσι τις δυλιες κε μύρθυν ζαβα, κσέγραπσέ-με. Σ' τα γράφο αφτα απο το βαπόρι, γιατι τα κλάματα κε τα κσεφονιτα μυ σκοτίζυν τα πιάνα, κ' έχο αρκετες διυλιες στο κεφάλι-μυ.

Τάφτα κε σε ασπάζομε.

ΜΙΤΣΟΣ ΑΝΤΑΔΙΣ.

Εκανε κυράγιο ο γέρος κε το διάβασε όλο αργα-αργα, καταπίνοντας γυλια στι γυλια όλο το φαρμάκι τις απονιας, όπυ κσερνύσαν τα λόγια τυ γαμπρύ-τυ.

Μα ςτο τέλος έπεςε κάτο ςαν κεραβ'νομένος κε δάνκονε κε μάτονε τα χέρια-τυ. Τ' απελπιζμένα λόγια έβγεναν όλα μαζι απο το ςτόμα-τυ με βία, ςα να χτιπιόντυςαν αναμετακςί-τυς.

Α! το άτιμο κορμι, το άκαρδο θεριο. Κε ς' άφιςε έτςι κριφα, μονάχι ςτα κςένα, αφυ ςε γίμνοςε ςα λοποδίτις, απο κάθε χαρα, απο κάθε ελπίδα; Σ' άφιςε να φας μονάχι μέςα ςτυς τέςερις τίχυς τι μπαλια, έτςι πυ βρίςκεςε ςτο μίνα-ςυ, με τιν κιλια ςτο ςτόμα; Α! τον άθλιο, τον κακύργο! Τα βαςτάι αφτα ο θεος; πέτε-μυ εςις, τα βαςτάι; Κε φορύςε τι ςτόλι τιν τεμιμένι τυ ςτρατιότι, κ' ίχε ςτι μέςι-τυ ςπαθι κε ςτο καςκέτο-τυ εθνόςιμο! Γιατί να μιν έχο ίκοςι χρόνια λιγότερο; Γιατί να μιν έχο ολιγότερο τρεμυλιαςτο το χέρι; Ας ίνε δα. Για τέτιο άνανδρο, φτάνι κε πλιο ςαράβαλο απο μένα να τον κάνι καλα. Θα τον πάρο καταπόδι, θα τον φτάςο, όπος φτάνι ι κατάρα τον κολαζμένο. Τί λέο δεν κςέρο. Κε ςις τί θα γίνετε, κακομιριαζμένες; Αχ! γιατί να μι τον γνορίςο τί ίτανε, πριν να ςε θιςιάςο, πολιαγαπιμένο-μυ κορίτςι;

Κ' έτςι ι λίςα-τυ για τον άθλιο, έκανε τόπο ςτο ςπαραγμο για το κορίτςι-τυ, κε τον πίραν κι αφτον τα κλάματα.

Κε ο πατέρας, κε ι ςτραβι μάνα, με τιν αγάπι, πυ φυντόνι χίλιες φορες πλιο φλογερι, όταν το πεδι ίνε διςτιχιζμένο, κςεχίθικαν ςε χάδια κε ςε λόγια παρίγορα, πυ έβγενάν λαχταριςτα απο τα φιλοκάρδια-τυς· κε με τα δάκρια-τυς κε με τα φιλια τ'αμέτριτα εδρόςιςαν τις κόρις τον καιμο.

Ι κόπι τυ ταξιδιυ κ' ι πίκρες έφεραν πρόορι τι γένα τις Κατίνας. Γένα ςκλιρι, βαςανιζμένι γένα, όπυ ίςτερα απο τριον ιμερον ςπαραγμυς, μέςα ς' αφτι τις ςιφορας τι μάβρι ομίχλι, ίδε το φος ανκελόμορφο αγοράκι.

Μα ςτο φτοχο τέτιες ιμέρες έχυν χίλιες φορες πλιο πολυς τυς κιντίνυς.

Ι ςτραβι μάνα λίγι μπορύςε να δόςι βοίθια, ι μαμι έφιγε απο τιν πρότι όρα, κε ςε διο μέρες κςέςπαςε ςτιν άμιρι κόρι ο επιλόχιος πιρετος.

Επίρε ίδιςι ι γιτονια κ' έτρεκςε. Ι γιτόνι το γιατρο, αφτι τα φάρμακα, αφτι κάθε βοίθια. Μια πονετικι γιτόνιςα άφινε το μόρο-τις κε πίγενε μέρα νίχτα να βιζένι το νεογένιτο.

Εχι τόςυς θιςαβρυς αγάπις, ίνε τόςο πονετικι τυ φτόχυ ι καρδια! Ολι αφτι, πιος λίγο πιος πολι, έχυν δοκιμαςι ςκλιρες ιμέ-

ρες. Αφτι τιν τριφερι αλίθια λέι ο ςτίχος αφτος, που πολες φορες τον άκυςα ςτυ λαυ το ςτόμα.

„Απο δικό-μυ πόνεμα πονο τυς πονεμένυς“.

Χορις αφτι τι βοίθια, όλι θα ίχαν πεθάνι. Μές στο ςπίτι, λεφτο τςακιζμένο, κανένα χέρι δεν κάνι δύλια ςτιν περίπτοςι αφτι. Ολα ι γιτόνι.

Ο γερο-Σπίρος μονάχα να κλέι, κ' ι ςτραβι να ςτιλόνι τα πεθαμένα μάτια απάνο ςτο κρεβάτι τις ανέςθιτις κόρις-τις, κε να ζιγόνι το αχνό-τις το ςτόμα για να δόςι δροςια ςτις βαςανιζμένις τι φλογερι πνοι, όπυ έβγενε απο το ςτόμα-τις ςα λιομένο μολιβι, απο τον ςαράντα δίο βαθμον επιλόχιο.

Μα ι γιτόνι κυράςτικαν· ίχαν κι αφτι τόςα δικά-τυς να ιδυν. Τί να ςυ κάνυν. Μεγάλι ι καρδια, μα λίγα τα μέςα τις φτόχιας. Κ' έτςι απο χτες δεν ίχαν λεφτο ςτο ςπίτι. Κε διο ςινταγες γραμένες απο χτες το βράδι.

Επρεπε χορις αλο να βγι ςτι δυλια ο Σπίρος ο Δαςίλας, να βγάλι διο-τρις δραχμες για τις κόρις-τυ τα γιατρικα.

Για τύτο απο το χςιμέρομα τυ αγίυ Αντονίυ έλιπε απο το ςπίτι-τυ· για τύτο ενο το ακομπανιαμέντο τυ τρομπονιυ κε τυ μπάςυ έπεζαν ςτον τόνο τυ ντο, το κλαρίνο-τυ εβρίςκονταν ςτο λα, για τύτο δεν ίκςεραν τί έκαναν τα δάχτιλά-τυ απάνο ςτα κλιδια τυ κλαρίνυ. Για τύτο αφτος ο τέλιος μυςικος ςτο μοβιμέντο, ςτυς καλύς-τυ χρόνυς, τεμπίςτας, πυ ποτε δε λάθεβε, ςίμερα πότε πίδαε διο μπατύτες μπρος, πότε έμενε τρις πίςο. Για τύτο τυ ίπαν δίκεα ι ςιντρόφι-τυ, πος μόνο για το χάρο τον ςκυπιδιαν ίταν πλια καλος.

III

Αν ροτίςετε το Σπίρο το Δαςίλα, εκι πυ κάθετε ακυμπιζμένος ςτον τίχο απ' έκςο απο τιν πόρτα-τυ, τί ίδε γιρίζοντας ςτο ςπίτι το μεςιμέρι τυ αγίυ Αντονίυ, τί τυ ςινέβι, λίγα πράματα θα θιμιθι να ςας πι.

Πράματα φοβερα, ςαν κακα όνιρα, πυ ςτριφογιρίζυν μέςα ςτο κυραζμένο-τυ το μιαλο ανακατομένα, όπος το ςιφύνι τυ δρόμυ τα ςαρίδια.

Πρότ' απ' όλα, ανάμεςα ς' ένα πικνο ςίνεφο απο λιβάνι, ίδε

ς α θολο φάνταζμα, αςπροντιμένι με το νιφικό-τις την Κατινόλα-το να χιμάτε ίμερα-ίμερα, να χιμάτε γλιχια ι νιόπαντρι, ι μι-χρομάνα, χορις να τις βαςανίζι πλια το ςτίθος εχίνο το ανχομα-χιτο τυ πιρετυ, χι απο πάνο απ' το χεφάλι-τις να ανεβένι μάβρος, τρεμυλιαςτος ο χαπνος απο διο μιχρες χίτρινες λαμπάδες.

Κε ι ςτραβι μάνα πεζμένι απάνο-τις να χςεφονίζι χε τι γλιχια μορφι τυ πεδιύ-τις, πυ δεν μπορύςαν να τις την δίχςυν τα μάτια-τις, να γιρέβι να την χςανίγι τελεφτέα φορα, πςιλαφόντας-την με τα φιλια.

Επιτα πιός τυς χίταχςε, πιός τυς παραςτάθιχε, πιός τυς βοίθιςε, πός έγινε ι χιδία, πιός έθρεπςε το νεογένιτο, τίποτα χα-λα-χαλα δε θιμάτε. Εβλεπε μόνο γιτόνυς χε γιτόνιςες, πυ μια χςερι χαλιμέρα ίχε μαζί-τυς πριν τον πλαχόςυν ι ςιμφορες, να τρέχυν, να βοιθυν, να διεφθίνυν. Θαρι, πος βλέπι αχόμι διο γιτό-νυς με μαντίλια δεμένα τέςαρες χόμπυς χε περαζμένα απο το χέρι, γεμάτα απο δεχάρες, όπυ αφίνοντας τις δυλιές-τυς, ίχαν πάρι αράδα τα μαγαζια τις αγορας ζιτόντας ελειμοςίνι για να θαφτι μια χριςτιανι. Ι γιτόνι για την άδια, για τυς παπάδες, για τον τάφο. Θιμάτε αχόμα, πος ίδε όλυς τυς μυςιχυς τις φρυρας, όπυ αφτος, απο χρόνια χςεγραμένος άνθροπος, χανένα απ' αφτυς δε γνόριζε, να τρέχςυν όλι, απο τον αρχιμυςιχο ός τα τελεφτέα πεδια, πυ ςιχόνυν τα αναλόγια χε χυβαλυν τις νότες. Ι τςέπες-τυς, φτοχες τςέπες, άδιαςαν ςτις ςχλιρες ανάνχες τις ςιμφορας τυ πα-λιυ ςιναδέλφυ. Αφτι να παριγορυν τυς γέρυς, αφτι να ςιχόςυν την πεθαμένι, με πόνο, με χαιμο ςαν αδερφί-τυς, επίςιμι διαμαρ-τίριςι για την άπονι ενχατάλιπςι τυ ςιντρόφυ-τυς.

Τυ έρχετε ςτο νύ-τυ, πος γιτόνιςες εβάςταγαν τι ςτραβι, μυςιχι εςτίριζαν αφτον, όταν ςίρθιχαν ι διο άτιχι γονι αχολυθό-ντας την χόρι-τυς ςτο δέφτερο νεχροταφίο, ςτο νεχροτοφίο τις φτόχιας.

Στο ίςτερο θιμάτε, πος ανάμεςα ςε χάτι χςεθοριαζμένυς ςτα-βρυς, πυ πέφτυν ςάπιι, τυ την έχριπςαν βαθια την Κατίνα-τυ μέ-ςα ςτι γι, πυ πιχνι τι ςχεπάζι ι χορταρια.

IV

Ο Σπίρος ο Δαςίλας δεν χάθετε πλια ςτην χάμαρι, όπυ έμινε ός τόρα, ςτι ςινιχία τυ Μεταχςυργίυ. Δε μπορι να δίνι δέ-χα δραχμες το μίνα.

Ι διο κακογεράματι με το μορο, όπυ ίδε το φος ανάμεσα σε τέτιο σκοτάδι, τρίποσαν στιν ίδια σινικία χαμιλότερα, σε ένα δρόμο, πυ ίνε κε δεν ίνε δρόμος, μέσα σε μια τρίπα, πυ δεν ίνε ύτε σπίτι, ύτε καλίβα, ύτε μπαράνκα. Ινε απ' όλα κε τίποτα. Το ιλικό-τις ίνε σάπιες σανίδες, τενεκέδες απο κυτια τυ πετρελέυ, απο κίνα, πυ αφυ κυβαλίσυν για κερο τα σκυπίδια, ρίχνυντε σκυπίδια κι αφτι, κε μπύρδες απο λινάτσες για να φράζυν τις τρίπες. Κι απάνο στι σκεπι, βαριες πέτρες για να μιν πέρνι ι ανεμοταραχι τυς τενεκέδες, όπυ σκεπάζυν τα δοκάρια.

Αφτι ίνε ι σιμερινι κατικία-τυς τόρα, πυ γράφο αφτες τις γραμες.

Κε ίστερα απο το θάνατο τυ κοριτσιύ-τυ δοκίμασε ο Σπίρος για λίγον κερο να βγάλι με τον κόπο-τυ το καρβέλι-τυς. Τυ απόμενε ο πόθος να κάνι με τις τέχνις-τυ τα λεφτα τα ρυχαλάκια τυ μορυ, πυ τυς άφισε ι πολιαγαπιμένι κόρι-τυς.

Αλα μοναχι δυλια, πυ βρίκε ακόμα διο-τρις φορες ίταν στα μεθίσια, όπυ τον έπερναν καροτσάδα ι κυτσαβάκιδες μαζι μ' ένα λαγύτο, να πέζι παράτονυς μανέδες σκιφτος, με το ζβέρκο σα σπαζμένο στα διο, με το σαγόνι κολιμένο στο στίθος.

Τελεφτέα φορα, ίχε βγι μοναχός-τυ στο δρόμο τις Κολοκιθυς, όπυ ίχε μιριστι ένα πανιγίρι.

Εκι σ' ένα καφενίο απ' έκσο, κοντα στο γεφίρι, διασκέδαζε μια παρέα απο χασαπόπυλα, σκνίπα στο μεθίσι.

Ισαν εφτα. Με τιν κλασικι φορεσια τυ κυτσαβάκι, το κοντο σακάκι, τα πλατια πανταλόνια σφιγμένα στιν άκρι τυ ποδαριυ σαν γκέτες, όπος ι στρατιοτικες σκελέες τις εποχις τυ πολέμυ τις Κριμέας, τα στιβάλια με τις ορθες μίτες σαν πλόρι καικιυ, το πολίχρομο ζονάρι στι μέσι, γιριζμένο έναν κόζμο βόλτες, τις λαδομένες αφέλιες να σκεπάζυν τα φρίδια, κι απο πάνο το ανάβαθο καπέλο με τυς πλατιυς, τυς ίσιυς γίρυς κε με πάντα τιν τσόχα τυ πένθυς, ίτε τυς πέθανε κανις, ίτε δεν τυς πέθανε. Γιατι αφτο δε θα το κσέρετε βέβεα. Το εκσιγύσε μια μέρα σ' ένα καπελάδικο σ' έναν κυτσαβάκι νεοφότιστο ο σίντροφός-τυ. „Τί τα θες ρε Μιστόκλι. Εμις πάντα βυτιμένι στυς καβγάδες κε στα μαχέρια, πάι να πι, πος δίνυμε σε πολυς το διαβατίριο, μα μας πέρνυν κ' ι οχτρι απ' τυς δικύς-μας, πότε σινκενι, πότε κανένα βλαμάκι απο τίν παρέα-μας· για δάφτο δεν πρέπι να απολίπι απο το καπέλο τυ κυτσαβάκι ι μάβρι τσόχα".

Αφτι ι ςιντροφια φόναχςε τον απόςτρατο μυςικο.

Τον ίχαν διο όρες κ' έπεζε. Κε τα κυτςαβάκικα αςτία όλα ςε ενέργια. Αλος τυ χτίπαε κατραπακιες, άλος τυ πέταε το καςκέτο, κι άλος τον επερίχινε με τα αποπιόματα τις ρετςίνας, κι απο τα φρίδια-τυ, απο τι μίτι, απο τα άςπρα μυςτάκια έτρεχαν ςτα ςτίθια-τυ τα κραςια.

Κι αφτος, ο λεβέντις ςτρατιότις τυ παλιυ κερυ, τυς χαμογελάι διλα, για να μιν αγριέπςυν πιότερο· κε ς' αφτο το χαμόγελο, ςαν ςε τραγικο μορφαζμο, ζογραφίζοντε με δινατες γραμες όλι τις καρδιάς-τυ ι ςπαραγμι.

— Βάρι, λιπον γέρο, το θεό-ςυ. Δε θα ςε πλερόςυμε; ί θαρις, πος θα μας τα βράςις;

— Μια ςτιγμι, πεδιά-μυ, εφύςκοςα· μια ςτιγμι να πάρο ανάςα.

— Αμ ςα φύςκοςες, φίςα τιν τςαμπύνα-ςυ να κςεφυςκόςις.

— Βάρι ρε, — τυ λέι ένας άλος, με άγρια μάτια, πυ πέταγαν ςπίθες απο τι φλόγα τυ κραςιυ, βάζοντάς-τυ τι γροθια μπρος ςτι μίτι. — Βάρι, να μι ς'αλάκςο τον αδόκςαςτο.

Κι ο Σπίρος φοβιζμένος, έφερε το κλαρίνο ςτο ςτόμα κι άρχιςε πάλι το μανε.

Αλα τιν ίδια ςτιγμι ένας άλος:

— Σοπάτε, — λέι ςιγα, — ρε πεδια, κε θα τυ φιάκςο μια καλι φέςτα τυ κςεκυτιάρι.

Κε κριφα γεμίζι τι φύχτα πιπέρι απο τιν αλατιέρα, όπυ βρίςκυνταν απάνο ςτο τραπέζι μαζι με τα ςκόρπια αποφάγια τυ γλεντιυ, κε πιγένοντας αγάλια-αγάλια απο πίςο-τυ, τυ παλαμίζι με το πιπέρι τα μάτια.

Επεςε χάμυ κε ςτριφογίριζε ςτο χόμα ο Σπίρος. Δεν ίταν κςεφονιτο αφτο, πυ έβγενε· δεν ίταν κλάμα. Ιταν, ότι πλιο άγριο, ότι πλιο ςπαραχτικο μπορι να βγάλι βαςανιζμένο κορμι. Το βονκιτό τυ λαβομένυ ελαφιυ, πυ κιλιέτε ςτο χόμα, ενο τυ θερίζι τα ςοθικα το μολίβι.

Κι απο πάνυ-τυ να κςεθεόνοντε ςτα γέλια ι μεθιζμένι.

— Ιδες εκι κοτζαμ λέςι, να κιλιέτε χάμυ κε να κςεφονίζι ςα μορο, πυ τυ ςπάςαν τιν κύκλα!

Αλα μπόρα δινατι μαζεβόταν απο πάνο-τυς. Τυς τριγίριςε ο κόζμος· όλι ι αγαθότι τις πςιχις επαναςτάτιςε μέςα ςτυς απλοικυς

ανθρόπους, πυ ίδαν τι ςκινι αφτι, κ' ι κυτςαβάκιδες, με όλο-τυς το μεθίςι, ένιοςαν, πος θα έχυν κακα κςεμπερδέματα.

Φοβιτςάριδες, όπος όλες ι άπονες πςιχες, μια κε ςτ' αμάκςι κε ι εφτα, φονάζοντας: «Κόλα απάνυ, αμακςα, κε βάρι ςτα τέςερα, προςβολι».

Κε το αμάκςι χάθικε μέςα ςτο μπυχο τυ δρόμυ, ενο απ' όκςο απο τις πόρτες-τυ κρέμονταν τα ποδάρια κε τα χέρια-τυς.

Αφτος ίταν ο επίλογος ςτο μυςικο ςτάδιο τυ Σπίρυ Δαςίλα.

V

Τόρα για δυλιες μονάχα ίνε καλος, όςο μπορι ακόμα να ςέρνετε.

Πέρνοντας ανκαλια το ενκονάκι-τυ, το πιγένι με τιν αράδα ςε διο γιτόνιςες, όπυ έχυν μορα κε το έκαμαν τάκςιμο να δίνυν απο το γάλα-τυς ςτ' ορφανο, κε ίςτερα το γιρίζι βαςτόντας-το απαλα, με προφίλακςι, ςτις ςτραβις κιρύλας-τυ τα χέρια.

Επιτα έχι κε τι φροντίδα τυ πςομιυ. Μέρα με τι μέρα απο το πρωι, κςεκινόντας απο το Μετακςυργίο, τραβάι ίςα έκςο ςτα Παραπίγματα, βάνοντας γι' αφτο το ταξίδι διο όρες. Πάι ν'αγοράςι απο κίνυς, πυ δεν τιν καταδέχοντε, ςτρατιοτικι κυραμάνα, πυ ίνε πολι φτινότερι.

Εκι απ' έκςο απ' το ςκολιο τις μυςικις, κάθετε χάμυ ςε μια πέτρα, απο τιν αρχι όςο να τελιόςι το ςκολιο, κε κςεχνιέτε ςτις αρμονίες, πυ τυ θιμίζυν τα νιάτα-τυ.

Οταν ι μυςικι γιμνάζοντε ςε καμια παλια όπερα, πυ γνόριςε, κςιπνυν μέςα ςτο κυραςμένο μιαλό-τυ ι μελοδίες, θολες, αόριςτες, ςα γλικο όνιρο λιςμονιμένο. Κςεχνιέτε τότε όλος διόλυ· κ' έχι ςτιγμες εφτιχιςμένες, φοτινες ςτιγμες, μέςα ςτο ατέλιοτο ςκοτάδι τις ζοίς-τυ.

«Αχυ καλε. Παράκςενο δεν ίνε τύτο; Γυλιέλμο Τέλο πέζυνε· ίνε το κόρο:

pattori intorno
orgete il canto.

Τί ρόλο πυ έπεζε ς' αφτο το κόρο το κλαρίνο-τυ, το πρίμο κλαρίνο, ενο τα βιολίνα τίποτα άλο απο ακυμπανιαμέντο, τςιμπιτο, το περιςότερο.

Αλακςαν. Παλια όπερα πέζυν πάλι. «Μπα, πυ να ζίςετε,

καλα νάστε πεδιά-μυ. Ι βασίλισα τις Κίπρυ!» Εκίνο το ορέο σόλο, πυ έχι το κλαρίνο στον τόνο τυ λα, πυ τον εκσεκύφεναν το Σπίρο στα χιροκροτίματα, στα κοντσέρτα τυ πρέζβι τις Γαλίας, τυ Θυβυνελ.

Κε ενο άλαζαν τα κομάτια, κενύργιες αναμνίσις κσιπνύσαν μέσα-τυ, όπυ εκρίβονταν θαμένες στο νύ-τυ τόσα χρόνια. Ετσι πράσινο, δροσερο προβάλι το χορτάρι, για κερο θαμένο μές' τα χιόνια, όταν με τις χρισες αχτίνες-τυ λύζι τι γι ο ίλιος.

Νά κε Νόρμα. Αφτος έπεζε, ενό ετραγύδαε με τι θία, τιν ανκελικι φονί-τις ι Καμινότι:

Qual cuor tradisti
Qual cuor perdecti.

Πέφτι το θέατρο απο τα χιροκροτίματα κε τα ζίτο, βροχι χρισι, μπυκέτα, μια γλικια μιρυδια απο γιασεμια κε γιύλια όλο το θέατρο· κε τα περιστέρια τα άσπρα με τις όμορφες κορδέλες να χτιπυν φτερυγίζοντας στα θεορία. Τί καλα χρόνια, τί όμορφα!

Κε τέλιονε το όνιρό-τυ με τιν ερότισι. Ιμε εγο εκίνος, ο ίδιος άνθροπος; Αλίθια;

Αλα για άλο σκοπο κάνι εκι καρτέρι, για όρες παγόνοντας στιν πέτρα.

Βγένυν ι μαθιτεβόμενι με τις κυραμάνες στο χέρι, όπυ πάντα τις πυλυν. Μίπος κι αφτος καταδέχονταν στο καλό-τυ τον κερο να τρόι τιν κυραμάνα;

Μα πράμα παράκσενο. Ενο ίνε τόσο πρόθιμα τα πεδια να πυλυν στον παλιο τον ανότερό-τυς το πσομι, τις περισότερες φορες, όλο κε εμπόδια φέρνυν στιν πλιρομι.

— Δεν μας βολάι, κσέρις, κάθε μέρα να πλιρόνις, μας πέφτι κόπος· στο τέλος τυ μινος τα βρίσκυμε.

— Μα, πύ, πεδιά-μυ, να θιμύμε τί χροστο στον καθένα-σας; Μίπος πάντα αγοράζο απο τον ίδιο;

— Ενια-συ, πατέρα. Τί σε μέλι; Εμις κάνυμε καλα μετακσί-μας...

Τα ένιοσε ο Σπίρος κ' έπαψε να πιγένι πλια για κυραμάνα. Οχι πος τον επρόζβαλε αφτι ι τόσο καρδιακι βοίθια, κάθε άλο· αλα δεν ίθελε να βαρένι τυς φτοχυς μυσικυς. Τυς πίραν βλέπις κι αφτυς καταπόδι ι εφτιχίες!

Π. ριορίστικε λιπον στις 25 κε πενίντα ι δίστιχι φαμίλια· λά-

θος έκαμα. Ικοςι μονάχα. Γιατι ςτο παραθιράκι τυ ταμίυ δε φτάνι έφκολα αφτο το ςαράβαλο, ύτε έχι τι δίναμι να ςκυντιέτε μια βδομάδα μπροςτα ςτα κάνκελα. Επιτα τα μάτια-τυ, απο τιν ιμέρα, πυ τα φύντοςαν με το πιπέρι ι κυτςαβάκιδες, ίνε πάντα φλογιζμένα κε τρέχυν, διο κόκινες ςπιλιες ςτο γυβιαζμένο μύτρο-τυ, πυ ίνε μια αιδία κε φόβος να μιν κολίςι κανις. Γι' αφτο δεν τον αφίνυν να ζιγόνι ςτο παράθιρο τυ ταμίυ. Τυ πλιρόνι λιπον ο προεκςοφλιτις, τυ Σπίρυ τι ςίντακςί-τυ κε για τιν καλοςίνι-τυ κρατάι τις 5 κε 50.

Πολες βραδιες, αν έβανες το μάτι ςτις χαραμάδες απο τις ςανίδες τις μπαράνκας-τυς, θα τυς έβλεπες ανάμεςα ςτο αδίνατο φος τυ λιχναριυ να κάθυντε νιςτικι δίπλα ςτο μικρο ενκονάκι, κι ο Σπίρος όλο κε ν' αναςτενάζι απο το ςπαραγμο, πυ τυ κάνυν ι πόνι τον ματιόν-τυ. Αχ! εκίνι ι μεθιζμένι. Ποτε να μιν τυς ςιχορέςι ο θεος τι λαχτάρα, πυ τύδοκαν.

Ενα βράδι ίδε κάπιος απο τι χαραμάδα τι ςτραβι, νέα ακόμι, ςαν το κερι κίτρινι, με πρόιμο το χιόνι ςτιν κορφί-τις, να ςικόνι τρεμυλιαςτα τα χέρια μ' ένα ςφυνκαράκι βυτιγμένο ςτο κρίο νερο, κε κρατόντας το κεφάλι τυ αντρός-τις, να τυ δροςίζι τα φλογιζμένα μάτια.

Αφτο γίνετε κάθε λίγο, μ' αφτο αλαφρόνυν ι πόνι-τυ. Κε ίνε πολι ςπαραχτικο πράμα να βλέπις εκίνι τι διςτιχιζμένι, πυ έχι πάντα νίχτα ςτα μάτια, να πολεμάι να δόςι βοίθια ςτα μάτια, πύνε ςτο ςορύπομα.

Κε το πρότο χαμόγελο τυ μικρυ, όπυ χαράζι ςτα χιλάκια-τυ, τί κρίμα, πάι χαμένο. Υτε ο παπυς, ύτε ι κιρύλα το βλέπυν.

Τί γλικια πυ θα ίταν ςτις καρδιές-τυς, τί θερμι, τί παρίγορι αφτι ι χριςι αχτίνα τυ πεδικυ χαμόγελυ μέςα ςτι βαριχιμονια, πυ τυς δέρνι!

VI

Θα με ροτίςετε ίςος.

Αφτι τιν τόςι ςιμφορα, πυ πλακόνι πςιχες ανέτιες, πυ δεν τιν έφερε το ελάτομα, αλα ι μίρα ι κακι μονάχα, δεν τιν κςετρίποςε ι Φ ι λ α ν θ ρ ο π ί α, δεν έτρεκςε να τιν ανακυφίςι;

Οχι, δεν τιν κςετρίποςε ύτε αφτι ύτε χιλιάδες άλες ςιφορες, πλιο άγριες ίςος, επίςις άφονες, επίςις μιςτικες.

Οχι πος δεν ιπάρχι εδο αφτι ι μεγάλι κε εκςεβγενιζμένι

κιρία, ι Φιλανθροπία, αλα, τί τα θέλετε, τρέχι με λαντο, με αμαξςάδες κε λακέδες χριςογάλονυς, με χροματιςτες κονκάρδες ςτο καπέλο, κι αν κςεπεζέπςι ςτο βύρκο, ςτα ανίλια ςτενόδρομα, πυ ςτενάζι ι πίνα, πυ τυρτυρίζι ι γδίμνια, θα λερόςι δίχος άλο τα ορέατις μποτίνια.

Ιπάρχι κε παραιπάρχι ι Φιλανθροπία ςτιν Αθίνα. Ινε, αν θέλετε κε πολι οργανομένι· περιςότερο απ' ότι πρέπι. Δε λίπυν, δόκςα νάχι ο θεος, ι φιλανθροπικι ςίλογι, ι ελεήμονες όμιλι, τα φιλέφςπλαχνα ςοματία, με ορέα, τέλια καταςτατικα, με τυς προέδρυς, τυς αντιπροέδρυς, (καμια φορα πρότο κε δέφτερο), με γραματις γενικυς, ιδικυς, ιδικοτέρυς, με ταμίες, προπάντον ταμίες, κε μ' έναν κόζμο ςιμβύλυς. Ολι όςι έχυν τι θέςι-τυς ςτιν κινονία φιλοτιμύντε να γίνυν ιπιρέτες-τις.

Κε απο Κιρίες έχι λαμπρι αβλι ι Φιλανθροπία. Γιατι όλο κε περίπατο με το αμάκςι ςτο παλεο Φάλιρο, ί ός τον πίργο τις Βαςιλίςις, ί το άλο, ι κιρία *Α* δέχετε τιν τρίτι, ι κιρία *Β* δέχετε τιν πέμπτι, τα κοντςέρτα, κανένας χορος, ςλα αμιοετ ανφεν, κε αφτο το φλιρτ ςτο τέλος κυράζι. Ο! ςετ αςομαν. Γι' αφτο ολίγι αρετι, ολίγες άγιες ςινκινίςις, ολίγι Φιλανθροπία, φέρνυν τόςο όμορφι πικιλία ςτι ζοι!

Επιτα, τί ορέα παραδίγματα, πυ δίνυν ςτο λαο αφτα τα πράγματα. Φτάνι μόνο να μιν τα κςεχνα ο τίπος «Ι κιρία *Α*, πρόεδρος τυ ςιλόγυ τις Ελειμοςίνις, ςίμερον ομίλιςε εν πλίθοντι ακροατιρίο κτλ.» — «Σινεδρίαςαν ςίμερον ε Αρογι τον Αποκλίρον· κατόπιν μετέβιςαν ις τας φιλακας, όπυ ι κιρία *Β* ταμίας διένιμεν ις τυς ατιχις καταδίκυς αργιροπικίλτυς ικόνας τυ Σοτίρος, ενο ο ελόγιμος κτλ. ανέπτικςε κτλ.»

Κε τί ςινκινιτικι τίτλι! Ε κόρε τις αγίας Ελεύςις, ε δύλε τις Θεοτόκυ, ε οπαδι τις αγίας Μαγδαλινις.

Πόςι αλίθια, εβγνομοςίνι πρέπι να χροςτάι ι Καςτιλιανι αφτι δέςπινα, ι Φιλανθροπία, με τυς ατέλιοτυς ορέυς τίτλυς, ις τυς πινόντας κε διψςόντας, ις τυς εν φίλακι, ις τυς ανιάτυς, ις τα ορφανα!

Μεγάλι βέβεα· κε μι ςας φανι το πράμα παράκςενο, ανάποδο. Γιατι τί θα γίνονταν, παρακαλο, τόςες άγιες φιλοδοκςίες, αρςενικες κε θιλικες, αν δεν ιπίρχε ι διςτιχία ςτον κόζμο; Πόςι κε πόςες πρόεδρι κε ςίμβυλι κε ταμίες έπρεπε να καταργιθυν; Ο, τί

θα γίνονταν ι ιεροκίρικες, ι δικιγόρι κε ι δικαςτες, όπυ, αν δεν ιπίρχε ςτον κόζμο ι αμαρτία κε ι αδικία, θα επςοφύςαν όλι τις πίνας.

Αλα επιδι ι Κιρία Φιλανθροπία ίνε πολι τυ ςιρμυ, χορέβι φιλανθροπικότατα μποςτον κε μαζύρκα, για να κςεχόνυν τυς βυλιαζμένυς απο τυς ςιζμυς κε κυρντίζι λαμπρες φιλανθροπικες αγορες, με ςινκινι κ' εμένα πολι, αν κε μιςάνθροπο.

Αλα πιός θα το πιςτέπςι. Ι λίγι διςτιχιζμένι, πυ έχυν όλι τιν χαρδια τις Φιλανθροπίας, τις ςκαρόνυν παράκςενες δυλιες. Κι αφτι πάλι, ίνε κάπιι άλι, πυ ύτε θέλι να τυς δι ςτα μάτια-τις. Ιδιότροπι κιρία!

Ακύο άκςαφνα, ότι τα ικονιζματάκια τα αςιμένια κε τα χριςοδεμένα τα εβανκέλια, όπυ κιρίες κε ιεροκίρικες μιράζυν ςτις φιλακες, τα πέζυν ι φιλακομένι ςτιν παςέτα, κε ίςτερα τυς τα πυλι για μαςτίχα κε για χαςίςι ο επιςτάτις.

Κε ίςτερα ακύο, ότι με όλα τα φύμαρα τις Φιλανθροπίας, δε μαζέβοντε ςε ίκοςι μέρες εκατο δραχμες για να γλιτόςι τι ζοί-τις μια λιςοδάνκατι· ακύο κε βλέπο, ότι ενο άλα νοςοκομία τα πονι, τα βοιθι ι Φιλανθροπία, το νοςοκομίο τις φτόχιας, το διμοτικο δεν έχι κρεβάτια για τυς μιςυς άροςτυς, απ' όςυς κςερνάι ςτιν πόρτα-τυ ο Οκεανος τις διςτιχίας, κε ότι άλι κςεπςιχυν εκι απ' όκςο απο τιν πόρτα-τυ κι άλι ςτο χάρο, πυ τυς κυβαλάι πίςο πεςκέςι ςτιν αςτινομία, όπυ τυς έςτιλε. Βλέπο ςτυς δρόμυς γδιμνυς, πλιγομένυς, δαρμένυς, εκίνυς, πυ ι διςτιχία τυς έζβιςε τυ λογικυ τι λαμπάδα, να τυς γλεντυν ςκοτόνοντάς-τυς με τις πέτρες μεγάλι κε μικρι ςα λιςιάρικα ςκιλια, γιατι κε τα φρενοκομία ς' αφτον τον τόπο ίνε μόνο για κίνυς, πυ έχυν να πλερόνυν.

Ολ' αφτα θα πίτε ίνε τιποτένια· κάθε πανι έχι κε τιν ανάποδι τιν όπςι.

Μια μέρα όμος, δεν το κρίβο, ςινκινίθικα πολι.

Ιταν, θιμύμε, δεφτέρα τις Λαμπρις, κε ίδα ςτιν εφιμερίδα τί όμορφα, πυ έγινε ι ανάςταςι ςτις φιλακες τον βαριπίνον. Ι ακολυθία ςινκινιτικι. Ολι γονατιςτι, κε ι κατάδικι κε ι Φιλανθροπία, με τα προςεφχιτίρια ςτο χέρι, αδιάφορο αν αφτες ι εόνιες γονικλιςίες δεν ίνε ςτις ςινίθιες τις ελινικις εκλιςίας. Επιτα κάτι 'ςινκινιτικα, κάτι τριφερα λογίδρια κε ςτο ίςτερο ι Φιλανθροπία έβγαλε τα γάντια-τις, (ςεβρο με οχτο κυμπια), εμοςχομίριςε ι φι-

λακι απο ίρις, κε ι απόκλιρι τις κινονίας έλαβαν απο τα αριςτοκρατικά-τις χέρια «κιάθυς με καφέγαλα κε τςυρέκια» (με μπίρα ανεβατι, για τι λεπτομέρια). Αν κε ι εφιμερίδα δεν έλεγε, αν άλακςαν κε το φιλι τις αναςτάςεος κατα τιν παλεα ςινίθια, εγο ςινκινίθικα πολι.

Αλα εκι, πυ εςκύπιζα τα μάτια-μυ, βλέπο το παρακάτο διάφορον τις εφιμερίδας. «Διςτιχις χίρα κατα τιν οδον Λιςικράτυς, μίτιρ τεςάρον ανιλίκον ορφανον, τις οπίας τον ςίζιγον εδολοφόνιςε ο κακύργος Κ... κρατύμενος εν τες φιλακες... (αφτες δα με τα τςυρέκια), απογνύςα καθο ςτερυμένι κε αφτυ τυ άρτυ δια να θρέψι τα τέκνα-τις, τιν ιμέρα τυ πάςχα έλαβεν' ιςχιραν δόςιν διαλίςεος φοςφορικον πιρίον κε εκςέπνεφςεν· εν μέςο φριχτον αλγιδόνον, ενκαταλιπύςα όλος απροςτάτεφτα τα τέςαρα ορφανα. Ελπίζομεν, ότι ι Φιλανθροπία κτλ. κτλ.»

Μα νά-ςυ κε πάι το μάτι-μυ κε ςτο τρίτο διάφορον. «Δίο παράκςενι θάνατι έλαβον χόραν τιν παρελθύςαν νίκτα. Ις εν τι οδο Μαραθόνος, όπυ εβρέθι νεκρος εν τι τρόγλι-τυ εν ι κατόκι, ις πρόιν διμοδιδάςκαλος κε ις εν το τέρματι τις οδυ Ερμυ παρα τον ςιδιρόδρομον, όπυ επίςις εβρέθι νεκρος ο γέρον οδοκαθαριςτις Α, όςτις απελίθι εςχάτος ιπο τυ εργολάβυ τις καθαριότιτος, ος ανίκανος προς εργαςίαν, καθο ανάπιρος. Γενομένις ιπο τον αςτιάτρον νεκροψίας εβεβεόθι, ότι αμφότερι ι θάνατι προέκιψαν εκς αςιτίας».

Αλα ίταν γραφτό-μυ να πάρο κι άλι ψιχρολυςία. Στο τέλος τις εφιμερίδας κάτο-κάτο ίταν ένα επίςιμο κινοπιιθεν· το αντιγράφο ολόκλιρο, γιατι απ' αφτο φένετε πόςο διαφορετικι γνόμι έχι ι Κιρία Φιλανθροπία απο το εβανκέλιο με τα «μι γνότο ι αριςτερά-ςυ τί πιι ι δεκςια» κε τα λιπα άλα κυραφέκςαλα.

«Ολος αναλιθος εδιμοςιέφθι εκ τυ προεδρίυ τις αδελφότιτος τον Κιριον «Ι Παραμιθία τον Θλιβομένον», ότι ε πεντίκοντα δραχμε ιπερ τον εκ τυ ςιςμυ παθόντον προςινέχθιςαν ιπο τις αδελφότιτος. Τάφτας προςίνενκον ε κιρίε Α, Β, Γ, Δ, κε Ε, ε αποτελύςε το Τμίμα τις Αδελφότιτας το «επι τις Απομάκςεος τον Δακρίον».

(Εκ τυ ιδικυ γραφίυ τυ τμίματος).

Ολα αφτα με έκαναν να βάλο λίγο νερο ςτο κραςι τυ ενθυςιαςμύ-μυ για τι Φιλανθροπία.

Οχι, πος δεν τι βρίσκο πάντοτε ορέα. Θεος φιλάκσι! Φορι με ζιλεφτι χάρι το καπέλο-τις, μπροντερι ντ' ορ, ελ φαντεζι, τις έρχετε ζιλεφτα ι ορέα πελεριν, πασεμανταρι ε φρανζ ματ, όπυ το πλέσιο τυ λεμύ-τις τι δίχνι σαν τι βασίλισα Μαρνκο, τις δίνυν ένα λαμπρο αέρα τα γάντια-τις μυσκετερ.

Αλα τί τα θέλετε, όλες αφτες ι ομορφιες μυ φίτεπσαν στιν καρδια μιαν ιποπσία φαρμακερι, όπυ φύντοσε πλιο πολι μέσα-μυ, όταν μια μέρα πέρασε απο μπρός-μυ περίφανι ι Φιλανθροπία κε μ' έπνικσε ς' έναν ποταμο απο τι μιρυδια τυ σιρμυ, το μόσκο, πυ φτάνι να σκοτόσι απο ασφικσία πεντακόσια βόδια.

Ιπα μέσα-μυ: μίπος τάχα αφτι ι Κιρία δεν ίνε πραγματικα ι Φιλανθροπία; Μίπος ίνε καμια άλι κιρία, μπλαζε, πυ έτσι απο καπρίτσιο, για να διασκεδάσι τιν πλίκσι-τις, επίρε το όνομά-τις;

VII

Κιτάκστε όμος, μιλόντας για τι Φιλανθροπία, κσέχασα τυς διστιχιζμένυς. Τί φισικο, πυ ίνε τύτο!

Αλα κε λίγα μυ μένυν να πο για τι μαρτιρικι ικογένια.

Τι στραβι ι ίδια εκσάντλισι, πυ τις πίρε το φος, τις σκάβι γοργα ολόκλιρι τιν ίπαρκσι. Ο μαραζμος έλαβε αφιλονίκιτι κατοχι απάνο ς' αφτο το σκέλεθρο. Κε πός να τον πολεμίσι κανις; πύ ζυμι, πύ κρέας, πύ κρασι;

Ο Σπίρος δε μπορι να συρθι πλια πέρα απο το κατόφλι τις μπαράνκας-τυ. Εβάστικσε όσο πυ τυ απόκοπσαν το μορο κε δεν έχι ανάνκι να σύρνετε στις παραβιζάστρες. Οπος το περίφανο άτι, πυ αφυ ίδε δόκσες κε χάδια, αφυ κατέβικε ίστερα όλον τον κατίφορο τις καταφρόνιας, το λίνυνε κι απο τον αλογόμιλο, γιατι τα γυβιαζμένα καπύλια-τυ δε βαστυν να τραβίκσυν, γιατι τα καλάμια-τυ όλο κε σοροβολιάζυντε, γιατι τα πλεβρά-τυ σα στραβόκσιλα πάνε να τριπίσυν το πλιγιαζμένο-τυ πετσι, κε πεζμένο στα πλάγια χάμυ, στιν άκρι μιας ρεματιας λιζμονιμένο, ανκομαχα όσο πυ να το ελείσι ο θάνατος κε να τεντόσι τελιοτικα ς' ένα ίστερο σπαζμο τα ποδάρια, ενο απο πάνο-τυ στριφογιρνυν πσιλα τα όρνια, έτσι κι αφτος, μιναριζμένο, σκαμένο σαράβαλο, σε λίγο θ' αλοφρόσι τι γι απο το άχριστο κορμί-τυ κε θα τις δόσι κι αφτος τις μιτέρας γις το φόρο-τυ, φτοχι φυσκι στα χορτάρια-τις.

Κ' ι στραβι θα τον ακολυθίσι καταπόδι, αν δεν τυ δίκσι

αφτι το δρόμο. Το λάδι-τυς κε τον δίο ςόθικε κε το καντίλι-τυ, ενο τρίζι ι κάφτρα-τυ, φοτίζι με τις τελεφτέες αναλαμπες τυς μικρυ ορφανυ τιν ίςιχι μορφι, πυ πάντα αμέριμνα χαμογελάι.

Κε τόρα τί θα γίνι το πεντάρφανο;

Πέτε-μυ ςις. Τί γίνυντε τα ακςεπέταχτα πυλάκια, πυ τυς αρπάζι ςτα νίχια τα γονικά-τυς το ςαίνι, πυ τυς νκρεμίζι ι μπόρα τι φολιά-τυς κε πεζμένα χάμυ, παραδέρνυν αφτερύγιστα στο χόμα

М. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΤΟ ΦΑΡΜΑΚΙΟ.

Ι ζοιρι κυβέντα για τα πολιτικα τυ τόπυ κόπικε κςαφνικα. Ι ταχτικι τυ μικρυ φαρμακίυ έκλιςαν όλι το ςτόμα-τυς, ο πςιλος, δέκα χρόνια τόρα φιτιτις, με το κιτρινιζμένο ςακάκι κε τι λερομένι γραβάτα, ο αντικρινος μπακάλις με τιν άςπρι ποδια κρεμαζμένι απο τι μέςι ός τα πόδια, ο κιρ-έφορας, το λεβεντόπεδο, ένας αντρύκλας, πλαταρας, με μυςτάκια αγριόγατυ κε μ' ένα χαριτομένο πάντα *ch* στα παχια χίλι-τυ, ο τραπεζίτις, ςτρογκιλοκαμομένος, κιλαρας, κυβαρντας, γλεντζες, κόκινος-κόκινος, όλος μπιφτέκι κε παλιο κραςι, ο ιπαςπιςτις τυ τάγματος πςιλόλιγνος, φοβερος γινεκας, με τι στολίτςα-τυ, με τις μποτίτςες-τυ, με το ςπαθάκι-τυ, με τ'άςπρο κορδονάκι-τυ ςτον αριςτερο όμο, με το καπελάκι-τυ, με το μυτράκι-τυ, με το μυςτακάκι-τυ, ένα περίεργο χοντροκαμομένο επαρχιότικο χαιδεφτικο ά κ ι, ο κτιματίας κ' ιποψίφιος για τι διμαρχιακι θέςι, με τα μικρα κινέζικα ματάκια-τυ, με τις ζοιρες χιρονομίες-τυ κε μ' έν αδιάκοπο «ύι!.. ύι!..» κολιμένο πάντα στα χίλι-τυ. Απάνο ςτο μεγάλο τραπέζι, ςκεπαζμένο με μάβρι χνυδοτι τςόχα, ο μεγάλος δίςκος με τα ποτιράκια με τις μαςτίχες απο τον αντικρινο μπακάλι, άςτραφτε κε πεντοβολύςε στα μεγάλα φοτινα τετράγονα, πυ άπλονε ο ίλιος, περνόντας απο τα κλιςτα γιαλοπαράθιρα. Γίρο ο κατάπςιλος ός το ταβάνι ςκελετος τυ φαρμακίυ με το γλικο κιτρινοπο χρόμα-τυ, φορτομένος στα γιάλινα βάθι-τυ απο βάζα, γιάλιζε εδο κ' εκι απο το ιλιοπλιμίριζμα. Στι μέςι το πςιλο μεγάλο τραπέζι με τ' άςπρο-τυ μάρμαρο κε τα βάζα-τυ κε τα γιαλικά-τυ, άπλονε προς τιν πόρτα τρις καθαρες βιτρίνες, πυ στα βάθι-τυς κιτρίνιζαν απο τιν πολικερία διάφορα χιμικα κε φαρμακεφτικα ίδι, ενο απο πίςο-τυ

ο γέρο-φαρμακοπιος με τυς διο βοιθύς-τυ, αμύςτακα πεδια ακόμα, έτριβαν, κε ζίγιζαν, κ'έλιοναν, κ'έφκιαναν γιατρικα, ςκιμένι ςτις μικρες άςπρες τετράγονες ρετςέτες.

— Εδο ίνε ο κιρ-γιατρος; — μυρμύριςε απ' όκςο μια κλαπςιάρικι γινεκία φονι.

Εκι απάνο ι ταχτικι τυ φαρμακίυ απόμιναν βυβι. Απ' τ' αριςτερο τραπεζάκι, πυ χριςίμεβε κε για μικρο γραφίο με ςορυς βιβλίον απάνο-τυ, μ'ένα καλαμάρι κε διο-τρία δεκάρια άςπρυ χαρτιυ, ο κιρ-γιατρος τυ φαρμακίυ, ένας γέρος μεγαλόςομος διαβάζοντας απο πολι όρα τιν «Ακρόπολι», χορις να καλοςικόςι το κεφάλι-τυ αποκρίθικε ςτεναχοριμένα. φιςόντας με τα πλατια ρυθύνια-τυ:

— Ε! πιός με ζιτάι; εδο ίμε!

Ι γινέκα τότε με τιν κλαπςάρικι φονι, μπίκε μέςα κρατόντας ςτιν ανκαλιά-τις, τιλιγμένο ς' ένα μαβροκόκινο παλιο χράμι, ένα πεδάκι, πυ μόλις φένυνταν έκςο το κατάχλομο ςαν κερι κεφάλι-τυ, με κλιζμένα μάτια. Μαβροφόρα, κυρελιάρα, με κςερο κίτρινο ςαν παλιο μίλο πρόςοπο, ι χοριάτιςα καλόκατςε χάμυ ςτο πάτομα, απίθοςε ςτα γόνατά-τις το τιλιγμένο πεδί-τις, ςπόνκιςε με τιν κίτρινι παλάμι-τις το μέτοπό-τις, πυ μόλις κςάνιγε μες' απο τι μάβρι μαντίλα-τις, κ'ίπε αναςτενάζοντας:

— Αι!.. κοπςομεςάςτικα, ι μάβρι!..

Ενας χοριάτις κοντακιανος, χλομος κε κατακίτρινος κι αφτος, ςέρνοντας τα τρίπια τςαρύχια-τυ, χορις κάλτςες, με τα φαρδια λερα κε μιςοφαγομένα βρακιά-τυ, χιτα κάτο απο τι λερι φυςτανέλα-τυ, με τιν καταkςεςκιμένι μικρι μάβρι ςκύφια-τυ απάνο ςτα άφθονα μαλιά-τυ, πυ κιμάτιζαν άγρια κε δένυνταν ς' άγριο αςπρόμαβροκίμα με τα πςαρα γένια-τυ κε μυςτάκια-τυ, ςίρθικε κι αφτος ςτο πλάι τις γινέκας-τυ, αμίλιτος, φοβιζμένος, ςτενοχοριμένος, πυ βρίςκονταν ςε τόςο κόζμο.

Ο μεγαλόςομος γιατρος, φιςόντας πάντα άγρια τα πλατια ρυθύνια-τυ, ςικόθικε.

— Ε! τί έχι το πεδί ςυ, γερόντιςα;

— Μιν τα ροτας, κιρ-γιατρε. Ενα μίνα τόρα άλαλο, απο κάπςα ςε κάπςα. Αχ! πεδάκι-μυ...

Κε ςίκοςε το παλιοχράμι, κςεςκέπαςε το πεδί-τις απο το κεφάλι ός τα πόδια. Εκίνο ςίκοςε για μιας τα κίτρινα βλέφαρά-τυ κε φάνικαν τα μεγάλα μάτια-τυ, κίτρινα-κίτρινα κε γιαλοτα, κ'έ-

βλεπε χορις να νιόθι τριγίρο-τυ. Το κορμάκι-τυ μέσα στα χοριάτικα φυςτανάκια-τυ, μόλις χάραζε· ίταν πετςι κε κόκαλο, ενο ι κιλιά-τυ θολοτι κε μπακανιάρικι, πετιόνταν φυςκοτι μπροςτα.

Ο γιατρος ςίμοςε, έπιαςε το κερένιο χεράκι-τυ, το κίτακςε καλα στα μάτια κε φιςόντας πάντα άγρια τα πλατια ρυθύνια-τυ.

— Πόςον χρονον ίνε το πεδί-ςυ, κιρά-μυ;

— Δεν έκλιςε το μάβρο τα έκςι χρόνια ακόμα...

Κ απο πιό χοριο έρχεςτε;

— Πύ χάθικε το χοριο για μας, αφέντι-μυ. Ιμαςτε ςέμπρι κάτο ςτον λόνκο, ςτο πέλαο, βάνυμε καλαμπόκια το καλοκέρι, κι αδε κι ριμάζυμε κε το χιμόνα...

— Ετςι, ε: Κ' ίπες ένα μίνα έχι άροςτο το πεδί-ςυ;

— Κιο κε πέρςι χαροπάλεπςε το έρμο, παραδε φέτο τὄπιαςαν βαρια ι κάπςες. Πέρςι!.. αχ!, κιρ-γιατρε, τί βάςανα, πυ τραβίκςαμε. Μίτε κε ο εχτρός-ςυ! Ετςι κε πέρςι έπεςε κε τρόμακςε να το πάρι απάνο-τυ. Εβαλ' ο θεος το χέρι-τυ. Γίατρικα κε κινίνα, βάζε με το νύ-ςυ. Τρις βολες το φέραμε μέσα. Κε να μιν έχις κε το ίνε-ςυ, να μιν έχις να κιταχτις, αχ! κιρ-γιατρε, δεν μολογιόντε τα βάςανά-μας...

Ο γιατρος κρατύςε πάντα το κερένιο χεράκι τυ πεδιυ στο χέρι-τυ, το κίταζε στα μάτια ςιλογιζμένος, εκίνο φένυνταν χλομο κε ζβιζμένο πάντα, ςαν να μιν ένιοθε τί τυ γίνυνταν, ο πατέρας απόμινε αμίλιτος κε στενοχοριμένος, ι ταχτικι τυ φαρμακίυ κίταζαν περίεργι, ο φαρμακοπιος κ' ι βοιθί-τυ έςκιφταν πάντα ςτι δυλιά-τυς, κ' ι γρια χοριάτιςα έλεε πάντα.

— Απο μικρο, πυ λες, κιρ-γιατρε, στέκυνταν έτςι θλιμένο, αροςτιάρικο, μέρα με τι μέρα πάντα μυζάζονταν. Πέριςι τὄπιαςαν για καλα ι θέρμες. Ερεπςε!.. έρεπςε... Πυλίςαμε τὄνα βόδι-μας τότες μιςοτιμις, κςοδεφτίκαμε, τα μαλιοκέφαλά-μας, πυ λένε. Οτ' ίχαμε κε δεν ίχαμε ςε γιατρικα κε ςε γιατρυς. Το πίρε λίγο απάνο-τυ, ίπαμε κ' εμις δόκςα ςι ο θεος! Νἄ πις, πος ίταν καλα κι αφτον τον χρόνο; Καλα να λέμε κε να τα κιλορέβυμε. Εδο κ'ένα μίνα κςανάπεςε. Αφτι τι βολα το ςκιάχτικε το μάτι-μυ, κιρ-γιάτρε. Αχ! αφτι ι κιλια, αφτι ι μπάκα θα με φάι! Τ'ίνε αφτι ι κιλια, γιατρε;.. Στιν αρχι δόςαμε με το κινίνο, πυ να βρεθι κι αφτο ςε τέτια φτόχια. Τὄςτιλε κ' ι νονά-τυ μια κύπα μαντζύνι... Ντε! να το πάρι απάνο-τυ. Τριτοίμερα κε κάπςα.

Ιπα τότε τ' άντρα-μυ, να πυλίςομε κε τ' άλο βόιδι-μας κι ότι θέλι ο θεος ας γίνομε. Πύ να θελίςι να μ' ακύςι κι αφτος ο γρυςύζις. Πέρςι μι ροτας, πός τα καπςοκαταφέραμε να οργόςυμε μ' ένα βόιδι. Να πο κε τ' άλο. Σάματ' δεν ίχε δίκιο κι αφτος ο μάβρος; Τίποτα εγο! Αντρα, να πυλίςομε το βόδι· άντρα, να κιτάκςυμε το πεδί-μας, το ςπλάχνο-μας. Ιδε κε απόιδε κι αφτος, το δόςαμε προχτες, ντιπ, για πςομι, πυ λένε, κ' ίρθαμε μέρα. Οπος κάμυμε ας κάμυμε φέτος κε χορις ζεβγάρι. Ας μιν οργόςυμε, ας μι ςπίρυμε, ας πεθάνυμε μις, ας πάμε κατα διαόλυ μάνα· ι γις τ' ανάςκελα ίνε, μονάχα το πεδί-μυ να γλιτόςις, το πεδάκι-μυ, κιρ-γιατρε!..

... Κε τα μάτια-τις κοκίνιςαν, κε δάκρια κιλύςαν στα χλομα μάγυλά-τις. Ο άντρας-τις ςτο πλάι-τις απόμενε πάντα αμίλιτος κε πιο ςτεναχοριμένος. Ο γιατρος τιν παριγόριςε, κυνόντας το κεφάλι-τυ, έγραπςε μια ρετςέτα γλίγορα-γλίγορα, τιν έδοςε στο φαρμακοπιο, φόρεςε το καπέλο-τυ κε φιςόντας πάντα άγρια τα πλατια ρυθύνια-τυ, φόναкςε φέβγοντας.

— Ε! κυράγιο, γερόντιςα, ότι ίνε απ' τα θεο θα γίνι. Πέρνις αφτο το γιατρικο, πυ θα ςυ δόςυν, κε να τυ δίνις μια κυταλια τιν όρα. Ινε πλιρομένο, δεν κάνι τίπρτα... γιά-ςας...

Ι μάνα κςανατίλιкςε το πεδί-τις, άφιςε όκςο τ'αχνο κεφαλάκι-τυ με τ' ανιχτα-τα κίτρινα κε ζβιζμένα μάτια-τυ. Ι ταχτικι τυ φαρμακίυ τόρα κςανάπιαςαν τιν κυβέντα-τυς για τα πολιτικα τυ τόπυ-τυς με περιςότερι ζοιρότι, τςυνκρίζοντας τα ποτιράκια, κυτςοπίνοντας τι μαστίχα-τυς.

Σε λίγο ι μάνα ςικόθικε αναςτενάζοντας, έςφικςε το πεδί-τις ςτιν ανκαλιά-τις. Ο άντρας-τις πάντα αμίλιτος, πίρε απο τα χέρια τυ φαρμακοπιυ το μπυκάλι με το γιατρικο τυ πεδιύ-τυ, κ' ι μάνα με το πεδι εμπρος κε αποπίςο αφτος τράβιкςαν προς τιν πόρτα κ' έφιγαν. Ι κυβέντα άναπςε στα γερα· μέςα φονες κε γέλια αντιχύςαν. Ακςαφνα ένας απο τυς βοιθυς τυ φαρμακίυ, πυ βγίκε μια ςτιγμι ν' αδιάςι το γυδί-τυ έκςο ςτο μικρο πεζοδρόμιο, μπίκε μέςα φονάζοντας: — Ακύτ' εκι!.. Το πεδι, πύταν εδο τόρα, πέθανε!

— Πός; Πέθανε! — έκαμαν όλι με μια φονι.

— Νά, έκι πυ πίγενε ι κακομίρα ι μάνα, γίριςε κε το ίδε πεθαμένο στα χέρια-τις... Κλέι κε μαδιέτε ι κακομίρα!..

Κι ο τραπεζίτις τότε, ο ςτρονκιλοκαμομένος, ο κιλαρας, όλος μπιφτέκι κέ παλιο κραςι, ροφόντας τι μαςτίχα-τυ, ίπε: — Κρίμας! Δεν ίκςεραν να μι πυλίςυν κε τ' άλο βόιδι-τυς, ι διςτιχιζμένι...

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

ΚΑΚΟΣΙΜΑΔΙΑ.

Μας βρίκε το ιλιοβασίλεμα ανάμεσα Σίφνο-Σέρφο, διόμισι μίλια κάτο απ' τιν κόκινι Χερσόνισο. Ος εκι βοίθισε ο γρεγολεβάντις κε με προτοδέφτερα πανια κατεβίκαμε απ' τον Τύρλο τις Μίκονος για πέντε όρες. Ιταν γλίγορι ι γολέτα τυ καπεταν-Κρεμίδα κε δεν τὄχε δισκολία σε καλο κερο να πάρι οχτο κε δέκα μίλια τιν όρα. Ομος απο δο κε μπρος δεν έπερνε ύτε τρία στι βόλτα. Γιατι άκσαφνα χίθικε απ' το βυνο τις Μίλος, σα να διάβενε απο απέραντο καλαμιόνα, το πυνεντογάρμπι, κεφάλοσε το γρέγο κε μας κσόρισε κάτο απο τιν Κίμολο. Ο καπεταν-Κρεμίδας πρόστακσε να κατεβάσυμε τα πανια. Μα όσπυ να το πι, κσεθίμανε ο κερος κε σε λίγο έπικσε ι θάλασα κ' έγινε λιμνοστάσι.

— Ορσε διάολε! — ίπε φαρμακομένος, — μια φέρνι να μας πνίκσι, μια μανκάρι... Ταρσανα θα κάνυμε!..

Ο καπεταν-Κρεμίδας ίταν πενιντάρις, κοντόχοντρος, με κεφάλι ολοστρόνκιλο, με πρόσοπο κρεμεζοβαμένο κε μαλια κάτασπρα· τα μάτια-τυ ίταν μικρα, τα φρίδια κε τα μυστάκια-τυ βλάνκα· ι φονίτυ βραχνι κε βαρια σα ρέκαζμα κιμάτυ κε ι καρδιά-τυ απονίρεφτι.

Μα τόρα ίταν όλος θιμο. Οταν κατεβέναμε απο τι Μάβρι θάλασα, ι νάφτες, πυ ίταν σιντοπίτες-τυ, φρόντιζαν κάθε όρα ινα τυ θιμίζυν με τρόπο τιν πατρίδα κε τα σπίτια-τυς.

— Ε, καπετάνιε, κε να ίταν κανένας σαβατογενιμένος εδο μέσα κε νἄπιανε ένας δινατος γρεγολεβάντις στα Μπυγάζια, να βρίσκαμε τον Καβοντόρο χιμονιάτικο κε να διπλάρονε ι γολέτα-μας κάτο απ' τον Τσικνια! — έλεγε ο ένας.

— Εκι πυ θα πις τον Τσικνια, δε λες καλίτερα τον Τύρλο τις Μίκονος, — πρόσθετε άλος κιτάζοντάς-τον κατάματα.

Εκίνος γίριζε αλυ, τάχα πος δεν άκυε κ' έπιανε κυβέντα με τον Μπαρμπατρίμι το λοστρόμο για τον κερο. Κι όταν τον στενοχορύσαν με τα λόγια-τυς κε με τις ματιές-τυς, πυ ίταν πιο πα-

ρακαλεςτικες απο τα λόγια-τυς, έςκαε τιν κόκινι ςκύφια-τυ χάμο κε μελανιάζοντας έλεγε:

— Ανάθεμα τον καπετάνιο, πυ τςυρμάρι ςιντοπίτες-τυ! Να με δις ςτο πίκι κρεμαςμένο. Μπαρμπατρίμι, αν βάλο άλι φορα ςτι γολέτα-μυ Μικονιάτι!..

Ι νάφτες έςκιβαν το κεφάλι κε ςκορπύςαν καταχόκινι απο ντροπι ςαν παρθένες άβγαλτες με λιπιτερο χαμόγελο στα χίλια κε μ'ένα δάκρι πςιλο-πςιλο κι άφαντο ςτι βρίςι τον ματιόν-τυς. Κι ο καπετάνιος πικραμένος, έφεβγε ςέρνοντας ςτο κατάςτρομα τα ποδίματά-τυ για να φανι φοβερος κε κλίνονταν ςτιν κάμαρί-τυ. Γιατί κε κινυ ι καρδια λαχτάριζε για τι Μίκονο. Εκι ίχε τι γινέκα-τυ, τι πςιλομελάχρινι Ελεφάντο μ' ένα πεδι ςτιν κύνια κι άλο ςτιν κιλια. Ι κερι ενάντιι-μας άργιςαν ςτι Μάβρι θάλαςα κι αντις να φτάςυμε ςτι Μαρςίλια, δεν ίχαμε ύτε το μιςο δρόμο παρμένο. Μα νά πυ έπιαςε δινατος γρεγολεβάντις ςτα Μπυγάζια κ' ίβραμε τον Καβοντόρο χιμονιάτικο κε διπλάροςε ι «Βανκελίςτρα»-μας κάτο απ' τον Τςικνια. Ο καπετάνιος πρότος έτρεκςε ςπίτι-τυ. Μα στο γιριςμο ύτε πεχνίδια ύτε φίλυς έφερε. Κε ςτο ταξίδι τόρα, αν κε ίχε τιν πλόρι κατα το Γαρμπι, τα μάτια-τυ ίταν ςτιλομένα ςτο Γρέγο κ' έβλεπε πάντα μπροςτά-τυ απ' τα χιονάτα ςπίτια κε τις όμορφες εκλιςιες τυ νιςιυ ένα μονάχα ςπιτάκι κε μέςα τι γινέκα-τυ κλιναρομένι να χαροπαλέβι! Τιν έβλεπε να γιρίζι τα φοτερα μάτια-τις κε να αργολέι με αδίνατι φονι:

— Πύ ίςε, Μανολιε κε μαβροκαπετάνιε!.. Πὺ ίςε, Μανολιε κε μαβροκαπετάνιε!..

Κε πύ να ζιτίςι κε πύ να βρι ιςιχία ο Μανολιος. Δραςκέλαε το κατάςτρομα ςαν το λιοντάρι· πότε μίλαγε μόνος-τυ δινατα· πότε χιρονομύςε χορις ετία· πότε τραβύςε τα μαλιά-τυ κε χτιπύςε το κεφάλι-τυ ςτα κςίλα. Κι όλο βλαςτιμύςε τιν τίχι-τυ κε τιν τέχνι-τυ.

Στι γολέτα ίχαν απλομένα όλα τα πανια. Τέςερις φλόκι μπροςτα κε πέντε πανια ςτο πλοριο κατάρτι. Τρις ςτραλιέρες ςτι μέςι, μπόμα κε φλις ςτο πριμνιο κατάρτι. Μα το κςίλο έμενε ακίνιτο ςα βάριπνο. Νομίζις, πος έρικςε ρίζες ςτον πάτο κε θα βλαςτοβολίςι. Αποκαρομάρα βαςίλεβε γίρο απο άνθροπο ςε κςίλο, απο θάλαςα ςε υρανο. Κυρελιαςμένα ςίνεφα καφετια, κρέμονταν εδο κε κι κε ςταχτοκόκινι ςκόνι καθόταν ανάλαφρα ςτις ςτεριες κε τι θάλαςα. Πότε-πότε έβγαζαν καμια ςπιλιάδα, έπερναν μπυρίνα τα

πανια κε αβλακόναμε τι θάλαςα ζερβόδεκςα μ' ένα γλικομυρμόριζμα, αποκαροτικο κε κίνο. Επιτα έπεφτε ο άνεμος, τα πανια κιματύςαν ςιγαλινα, τα ςκινια λάνκεβαν κε χτιπιόνταν στο κατάστρομα όςπυ έμεναν ακίνιτα. Κι ο καπεταν Κρεμίδας φαρμακομένος ςιχνοπςιθιριζε, ςφίνκοντας τα δόντια-τυ.

— Ορςε, διάολε! μια φέρνι να μας πνίκςι, μια μανκάρι... Ταρςανα θα κάνυμε;..

— Σόπα καπετάνιε κε γλίγορα διναμόνι ο νότος, — ίπε ο Μπαρμπατρίμις. — Για δες τί τέμπλο έκανε το Τςιρίγο!

Αλιθινα κάτο ςτι νοτια μαβροκόκινα ςίνεφα ςοριάζονταν τετραπανοτα. Κε πίςο βαςιλέβοντας ο ίλιος ςαίτεβε ανάμεςα απο κροςοτες ςχιζμάδες, απο ςκοτινόκςανθες ί εματοβαμένες ςπιλιες, δεμάτια αχτίνες, έλυζε τι γι με φος κε χρόματα. Ι θάλαςα αςπρογάλαζι καθρέφτιζε τυς ίςκιυς τον νιςιον κε αβλακονόταν απο τα ρέματα ςαν πλατις κάμπος κιμολίας, ζοζμένος απο δρόμυς κε μονοπάτια. Κε τα νιςια, ι Μίλο κε ι Ερμόμιλο, πυ τρέφι τ' αγριόγιδα· πίςο ι Σίφνο κε ι Σέρφο με τα παρδαλα γαιδύρια-τις· ι Νάκςο παραπάνο με τυς Βαραβάδες κε ι Πάρο με τα μάρμαρα· ι Πόλιβο ι καμπυροτι κε ι Κίμολο ι Σαλαμάντρα· ι Σίκινο κε ι Φολέγαντρο εδόθε κε κάτο τα Γερακύνια χοριςτα, ςαν κοτρόνα κιματοπλανιμένι έπερναν ένα χρόμα κ' έδιναν μίρια. Εςτεκε το ένα με κάπιο ςινεφάκι ςτιν κορφι· το άλο με ζονάρι καταχνια ςτι μέςι· το δόθε με κροκοβαμένο μέτοπο· το κίθε καςτανοςτεφανομένο· το παρακι με κάταςπρο χοριυδάκι ςτι μέςι ςαν απλοχερια κιονιυ, πυ λιζμονίθικε ςτι λακύλα-τυ. Κε πέρα ςτι θάλαςα ςε μετακςοτο παραπέταζμα τα καράβια κοντιλογραμένα, πίγεναν οκνα κι ο μάβρος καπνος τον βαποριον πςίλονε κ' έζβινε ςε κριςόκςανθες τυλύπες. Ανάερα πυλάκια πετύςαν κιματιςτα κ' έλαμπαν τα κιονατα ςτίθι-τυς, ςαν αςιμένια φίλα, πυ άρπακςε ο άνεμος απο εργαςτίρι κριςικυ· κε κάτο απο τα κοντινά-μας ακρογίαλια τις ςτεριανις ζοις, ι βυι έφτανε γιομάτι χαρες κε γέλια. Χόρια απ' τον καπετάνιο ι άλι απλόνανε τιν πςιχι να ρυφίκςυνε κίνο τον παράδιςο με ζίλια ςτα μάτια για κίνυς πυ τι χέρυντε. Κι άκςαφνα, δεν κςέρο πός, ένιοςα μια εφτιχία γλικια κε μια θλίπςι πιο γλικότερι, πυ ίθελα να τι φονάκςο, γιατι μ' έπνιγε. Κε άρχιςα το τραγύδι:

Τυ νάφτι ι μάνα ζίμονε
τυ γιύ-τις πακςιμάδι!..

— Σκάσε, βρε! μι συ σπάσο το διάκι στο κεφάλι! — μ' έκοψε ο καπετάνιος.

Κσέχασα το τραγούδι κε λύφακσα σε μια κόχι. Σικόνο τα μάτια κε βλέπο στο πλοριο κατάρτι μια κυκυβάγια. Τα μάβρα νιχοπόδαρά-τις γίριζαν δαχτιλίδια στα χίλια τις κόφας κε στίριζαν ακίνιτο το κορμι σα να ίταν πσέφτικι. Κι αλίθια έμιαζε για πσέφτικι. Ιταν ι ομορφότερι κυκυβάγια, πυ ίδα στι ζοί-μυ! Οπος καθόταν σιμαζομένι με τα μάτια στιλομένα πέρα, δεν έκανε τιν ασκίμια, πυ τεριάζι στο-σόι τις. Εμιαζε καλονικοκιρα, βγαλμένι στιν πόρτα να περιμένι τον άντρα-τις. Μύρθε όρεκσι να πέκσο με το πυλι κι άρχισα να το προνκάο:

— Κσικσικσι!.. κσικσικσι!..

— Τί κάνις αφτυ, μορε!—μυ φονάζι ο καπετάνιος.

— Μια κυκυβάγια κάθετε στιν κόφα.

— Κυκυβάγια!..

Σικόθικε απ' τι θέσι-τυ κ' ίρθε να τίνε δι απο κοντα. Μα κίνι, καθος πσίλοσα το χέρι-μυ να δίκσο, φρυ!.. έκαμε κε πέτακσε πέρα. Ο καπεταν Κρεμίδας ακολύθισε για κάμποσι όρα το τρεμυλιαστο πέταμά-τις κ' έπιτα, σα να μιν ίχε δίναμι να γιρίσι στι θέσι-τυ, σοριάστικε πάνο στο αμπάρι. Εμινε κε με το κεφάλι σκιμένο. Επιτα μυ ίπε:

— Κακοσιμαδια, μορε πεδι· μεγάλι κακοσιμαδια!.. Ιδες το άτιμο να πάρι τα ζερβα!.. Αν πετύσε δεκσια, θα ίχαμε καλο ταξίδι· μα τόρα κακα σιμάδια. Ι σε μας ί στο σπίτι κάτι κακο θε να γένι!..

Κ' εγο κίνι τιν όρα τα ίδια σιλογιόμυν. Ι κυκυβάγια λένε, πος ίταν αδερφι τον οχτο πεδιον κε τυ Κοσταντι. Ι μάνα-τις

Στα σκοτινα τιν έλυζε
στ' άφενκα τιν επλέκε,
στ' άστρι κε στον αβγερινο
έφτιανε τα ζγυρά-τις.

Οταν έγινε δόδεκα χρόνο, ίρθαν προκσενιτάδες κε τι ζιτύσαν νίφι στι Βαβιλόνα. Ι μάνα κε τα οχτο τ' αδέρφια δεν ίθελαν να τίνε δόσυν τόσο μακρια· δε μπορύσαν να ιποφέρυν το χοριζμό-τις. Μα ο Κοσταντις επίμενε κε κάθε μέρα έλεγε τις γριάς-τυ:

Δός-τινε μάνα μ' δός-τινε
τιν Αρετι στα κςένα,
στα κςένα κι, πυ περπατο
στα κςένα πυ πιγένο,
νἄχο κε γο παριγορια
νἄχο κε γο κονάκι.

Μα τις μάνας ι καρδια δε θέλι ν' ακύσι τα λόγια τυ πραματεφτι κε σοφα τυ απαντα:

Φρόνιμος ίςε Κοσταντι,
κι άςκιμα απιλογίθις.
Κι αν μὄρθι, γιέ-μυ, θάνατος
κι αν μὄρθι, γιέ -μ' αρόστια.
Κι αν τίχι πίκρα ί χαρα,
πιός θα μυ τινε φέρι!

Εγο! απαντάι κίνος βάζοντας όρκο φριχτο. Κ' έτσι κατάφερε να χορίςι τιν Αρετι απο τι φαμελιά-τις. Δεν πέραςε όμος πολις κερος κ' ι φόβι τις μάνας αλίθεψαν. Θανατικο έπεςε στι χόρα. Σάροςε κόζμο κε κοζμάκι, σάροςε κε τις δόλιας μάνας τα ενια πεδια! Ερμι εκίνι, καταμόναχι, κλέι κε μίρετε στα μνίματα τον όχτο πεδιον· αλα στο μνίμα τυ πραματεφτι κλοτςα τις πλάκες, βρυχιέτε κι αναθεματίζι:

Αςìκο, ςìκο, Κοσταντι,
τιν Αρετί-μυ θέλο!
το θεο μὔδαλες ενκιτι
κε τυς αγιυς μαρτìρυς,
αν τίχι πίκρα ί χαρα
να πας να μυ τι φέρις!

Ι κατάρα τον γονιόν ακύςτα, όπος κ' ι εφχι. Σικόνετε ο Κοσταντις μιςομιαλομένος απ' το μνίμα.

Κάνι το σίγνεφο άλογο
κε τ' άςτρα ςαλιβάρι
κε το φενκάρι ςιντροφια
κε πάι κε τι φέρνι.

Ι μάνα, βλέποντάς-τιν άκςαφνα, δεν μπορι να πιςτέψι τα μάτια-τις. Κι όταν τέλος τιν αναγνορίζι κε μαθένι τον ανέλπιςτο γερανό τις ςοριάζετε νεκρι. Ι Αρετι απελπιζμένι, ρίχνετε στο θεο, παρακαλι κε λέι-τυ:

Θέ-μυ κε κάνε-με πυλι,
κάνε-με νιχτοπύλι,
να περπατο ςτις εριμιε·
να κλέο τυς αδερφύς-μυ!

Ετςι έγινε κυκυβάγια ι πεντάμορφι. Αλαχςε το ςόι, δεν άλαχςε όμος κε τιν πςιχι. Ο κςεχλιριζμος τιν ακολυθα ακόμα κε όπυ καθίςι, φέρνι κε κι τι νέχρα κε τιν ερimια. Αφυ τόρα ίρθε κ'έκατςε ςτο καράβι-μας, βέβεα για καλο δεν ίταν. Μα για να παριγορίςο τον καπετάνιο έκαμα τον αδιάφορο.

— Μπα, δε βαριέςε πυ πιςτέβις καπετάνιο! — τυ λέο. — Ο θεος καλος, όλα καλα.

Εκίνος δεν ίπε τίποτα· κύνιςε λιπιμένα το κεφάλι κε κατέβικε ςτιν κάμαρί-τυ.

— Πάι ν'ανάπςι κι άλο κερι, — πςιθίριςε ο Μπαρμπατρίμις. — Ι μετάνιες κε τα κερια δεν έπαπςαν απο τότε, πυ φίγαμε απ' τι Μίκονο.

Μα δεν ίτανε τόρα ι πρότι κακοςιμαδια, πυ έτιχε τυ καπιταν Κρεμίδα. Πριν ακόμα κςεκινίςι απ' το ςπίτι, όλα τα ςιμάδια τυ ίρθαν ανάποδα. Ζίτιςε να βάλι μιςθοτο καπετάνιο ςτι γολέτα κε δε βρίκε κανένα. Οταν ίδε, πος πέρνι βοιθιτικος κερος κε αποφάςιςε να φίγι, βρέθικε Τρίτι· ανάβαλε. Κινάι τιν τέταρτι να κατέβι ςτο γιαλο κε πρότο πράμα, πυ αντίκριςε, ίταν μια γίδα. Τί να κάνι; Γιρίζι πίςο. Τέλος τιν πέφτι, αφυ βγίκαν ι ςινκενίς-τυ να πςάκςυν τυς δρόμυν κ' ι γινέκες τράβικςαν μπροςτα να διόκςυν κάθε κακο ςιναπάντιμα, κατόρθοςε να φτάςι ςτι γολέτα.

Οςτόςο ι κυκυβάγια δεν ίχε ςκοπο να κςεκολίςι απ' το καράβι! Ιρθε πάλι κε κάθιςε ςτο κατάρτι. Ιταν γιριζμένι ςτον καπετάνιο κε ςτίλονε τα μάτια-τις καταπάνο-τυ. Μόλις τιν ίδα, φρόντιςα με χιρονομίες να τιν προνκίκςο. Μα χίλια κι αν έκανα, δε κςεκολύςε ο πιραζμος. Εβλεπε τις χιρονομίες-μυ μια ςτιγμι κ'έπιτα γίριζε αλυ το κεφάλι με περιφρόνιςι, ςα να μυ έλεγε: Μορε, άι χάςυ!..

Τέλος ο καπετάνιος τιν ίδε.

— Πίςο-μυ ςατανα!—ίπε κάνοντας το ςταβρό-τυ. Σίκοςε τα μάτια κε τιν κίτακςε κατάματα. Μα κε κίνι κατάματα τον κίταζε, λες κ' ίθελε να τον αβαςκάνι. Στο τέλος το κατάφερε. Ο καπετάνιος κιτρίνιςε ςαν το κερι· ίςτερα με μιας έγινε αράπις· ανέβικε το

έμα να τόνε πνίξι. Κίταζε το πυλι κε δεν έπαβε να μυρμυρίζι ςαν αδικοτιρανιζμένι πςιχι:

— Φτυ! ςε κςορκίζο με τον απίγανο, πιραζμε! Τί θες, μόρε, απο μένα, άθεε!.. Φέβγα απο πάνο-μυ κε μι με κολάζις. Αςε-με φαμελίτι άνθροπο να βγάλο το πςομί-μυ!..

Μα κίνι δεν καταλάβενε απο τέτια. Κάθε τόςο χαμιλοπλάγιαζε το κεφάλι ζεβρόδεκςα, ςα ν' αφτιαζόταν μαντέματα, πυ έφερνε απο μακρια ο ματοβαμένος αθέρας. Επιτα το πςίλονε απότομα με τα μάτια κάπυ γιαλιςτα, ςα να ίχε αφερεθι απ' τα κοζμικα, για να κςιγίςι τα μαντέματα. Κι άκςαφνα γίριζε στον καπετάνιο, ςα να έλεγε: Κίτακςε καλα· αν θελίςο, αλίμονο ςε ςένα κε στο ςπίτι-ςυ!..

Εςκιβε έπιτα, έχονε τι μίτι στα ςτίθια-τις, ςίκονε τα λιανόπυπυλα τυ προςόπυ ςαν ανκιςτροτα λεπίδια, γύρλονε τα μάτια, θεριο μανιαζμένο, πυ κςέςχιζε τα κρέατά-τυ για να κςεθιμάνι. Ο μαβροκαπετάνιος, βλέποντάς-τιν έτςι, χαμίλονε τα μάτια κ' έφεβγε να μιν τι θιμόςι περιςότερο. Μα αφυ βιμάτιζε λίγο, ςτεκότανε απότομα κάτο απ' το πίνο κε ςταβρόνοντας τα χέρια ςίκονε το κεφάλι κε τις έλεγε:

— Μορι, φέβγα! πίγενε ςτο καλο· πίγενε ςτιν εφκι τυ θευ κε τον γονιόνε-μυ! Αςε-με να πάο ςτο δρόμο-μυ κε μί με κολάζις... Φέβγα, μορι άτιμι, ςκίλα, ςιχαμένι, βρομιάρα!.. Πίγενε ςτο καλο, πίγενε ςτο διάολο!..

Κ' ι φονί-τυ απο μαλακι κε παρακαλεςτικι ανέβενε κε κςέςπαγε βριςιάρα ςαν το κίμα, πυ πιάνετε πεχνιδιάρικο ςτο ένα ακρογιάλι κε καταντα ςτο αντικρινο τρομερός κοζμοχαλαςτις. Αλα το πυλι, ςα να χερόταν με τιν παραφορά-τυ, άνιγε το ςτόμα κε χαβνιζόταν πλατια με χαμόγελο κε περιφρόνιςι. Κε κίνος, βλέποντάς-το έτςι, όλο άναβε· βλαςτιμύςε κ' έβριζε κε χιρονομύςε κε δάνκονε τα δάχτιλά-τυ.

— Μορε, φέρε-μυ τιν τςάνκρα! — φόνακςε άκςαφνα. —Φέρε-μυ τιν τςάνκρα να τυ πιο το έμα!

Κίνιςα να κάνο το θέλιμά-τυ. Μα δεν ίχε ιπομονι. Εφταςε πρότος ςτιν κάμαρι, άρπακςε το ςκυροντύφεκο κι απο τι ςκάλα τιν άναπςε ςτο πυλι. Ενας κςερος χτίπος ακύςτικε κε τίποτα άλο. Ο κόκορας έπεςε, αλα δεν έπιαςε το καπςύλι. Παγόςαμε. Κακοςιμάδια

στιν χακοσιμαδια! Καλα το ίπε ο χαπεταν Κρεμίδας: Ι στο χαράβι ί στο σπίτι μεγάλο χακο θε να γένι!..

Στο χσερο χτίπο ι χυχυβάγια πέταχσε. Μα δεν πέταχσε μαχρια να φίγι, να χαθι απο μπρός-μας. Χαμοπετύσε πέρίγιρα, σχίζοντας τον αέρα με τα ψαλιδοτα φτερά-τις, χαθότανε στο χσάρτι χ'έριχνε χσαφνιχα μια στρινχια φονι, πυ πάγονε το έμα.

— Κυχυβάυ!.. χυχυβάυ-βάυ!..

Ο ίλιος ίταν βασιλεμένος χε δεν έβλεπες στι δίσι παρα σίνεφα ματοβαμένα χε χαταχόχινο αθέρα σαν αντιλάμπιζμα μεγάλις πιρχα γιας.

Πέρα στο Τσιρίγο ο νότος έχτισε τέμπλο, σοριάζοντας σίνεφα θεοσχότινα στι βάσι, στι μέσι ανιχτότερα, στιν χορφι χαταγάλαζα. Κι απάνο στα χιματιστα χίλια, στυς πίργυς χε τις πολεμίστρες έχισε πλατι χρισογάιτανο χι άλο απο πάνο ασιμένιο χε ψιλα για φλάμπυρο σίχοσε τον Αποσπερίτι. Κε πίσο απο χι σαίτεβε σπιλιάδα σε σπιλιάδα τον άνεμο, χαρτερόντας τι στιγμι να χιθι σιφάμελος ν'αναποδογιρίσι τον χόζμο. Ο Μπαρμπατρίμις, πυ αχολυθύσε σιλογιζμένος το χτίσιμο τυ τέμπλυ, ίπε τυ χαπετάνιυ:

— Καπεταν Κρεμίδα, θα μας βγάλι αέρα ο νότος. Λέο να πάρυμε χάτο λίγα πανια.

— Μπα! χαλοχερινος ίνε· άς-το χι ας πάι!..

Ο χαπετάνιος ίταν αγαθος άνθροπος. Μαχρια όμος να μιν τόνε θιμόσις. Τονε θίμοσες; Ιδιος βοριας γίνετε. Τρέχα να μπις στο λιμνοστάσι, γιατι φίδι πυ σ'έφαγε!

— Αν δε συ πιο το έμα, να μι με πυν χαπεταν Κρεμίδα! — ίπε σχάζοντας χάμυ το σχύφο-τυ.

Αλαχσε το χαπσύλι, έφτιασε τιν αβιζότι.

— Κιβέρνα χαλα, Μπαρμπατρίμι, — ίπε, — ίς' απάνο στ' άτιμο! Τίρα χαλα να μιν το χάσις απ' τα μάτια-συ!

— Λέο, χαπετάνιε, να μαινάρυμε λίγα πανια. Θα βγάλι αέρα ο νότος.

— Μορε, δός-τυ να πέρνι, γεροχσεχυτιάρι! Κιβέρνα χαλα χι απάνο-τυ συ λέο!..

Ο Μπαρμπατρίμις μυρμυρίζοντας έχατσε στο τιμόνι χε χύφτοσε το διάχι. Ο αέρας όλο χε δινάμονε. Ι σπιλιάδες έρχονταν σιχνότερες χε τα πανια άρχισαν να γεμίζυν, τα χσάρτια χ' ι μαχαράδες να τριζοβυλυν. Ο γέρος έδινε τόρα τα προστάγματα

γοργα· ι νάφτες έτρεχαν απο ςκότα ςε ςκότα· ι γολέτα λίγνιζε το νερο. Μα καπετάνιος κε νάφτες δεν ίχαν το νυ ςτο κςίλο παρα ςτιν κουκουβάγια, που δεν έπαβε να κλοθογιρίζι πετόντας πάντα ζερβόδεκςα.

Στιν αρχι βλέπαμε παράκςενο το θέλιμα του καπετάνιυ. Εκςο απο το Μπαρμπατρίμι ι άλι ίμαςτε δίβουλι. Μα ένας με τον άλο, κςεχαςτίκαμε ακολουθόντας το πέταμα του πουλιυ. Σε κίνον ί ςε μας έπρεπε να κςεςπάςι ι κακοςιμαδια. Αν το ςκότονε, ςονόμαςτε κε μις κε το καράβι κε τα ςπίτια-μας. Γιατι πιός κςέρι, αν ίταν για τον καπετάνιο ι κουκουβάγια κι όχι για κανένα άλο; Αλίθια, εκίνος ίταν ο καραβοκίρις· εκίνος ςτο ςπίτι-του άφιςε άροςτο· μα πιός ίταν βέβεος; Ο καπετάνιος μπόλιαςε ςε όλους τι μανία-του κι αν μας έβλεπες, θα πίςτεβες, πος όλι φάγαμε τρελομανίταρα κε κανις δεν ίχε τα λογικά-του.

— Νά-το, βάρ'-του!.. — φόναζε ένας με τον άλο κινόντας χέρια κε πόδια.

Κε κίνος με το ντουφέκι ςτο χέρι, το πρόςοπο αναμένο, έτρεχε κιτάζοντας περίγιρα με γυρλομένα μάτια, λες κ' έρχονταν να πατίςουν κουρςάρι το πλεύμενο.

Το πουλι ίκςερε πολα πεχνίδια. Δεν πετούςε τόςο μακρια να το χάνουν τα μάτια-μας. Μα ούτε κε κοντα να το φτάνι ι τςάνκρα. Φανερονόταν δεκςιά-μας κ' ι γολέτα έτρεχε απάνο-του. Εκίνο πετούςε κατάμπροςτα ςτιν πλόρι, κρατόντας πάντα το ίδιο μάκρος. Εφτανε έτςι κάτο ςτο Μίλο ί απάνο απ' τα Γερακούνια ί κατα τιν Ερμόμιλο. Τότε, για να φιλαχτι απο τις δόλιες κςέρες, πόδιζε ι γολέτα. Εμις βλαςτιμούςαμε, που θα χάναμε το πουλι. Εκίνο φενότανε πίςο ςτο πίκι, να ςτιλόνι τα κραςάτα μάτια-του κατα τον καπετάνιο. Κε μόλις εκίνος κςάμονε το ντουφέκι, έριχνε τι φονί-του βριςια κε περιγέλαζμα κε πετούςε κλοθογιρίζοντας μ' ένα πέταμα τρεμουλιαςτο κε βαρι κε άταχτο ςα μεθιζμένο. Κ' ι γολέτα πιο μεθιζμένι, έτρεχε καταπάνο-του με τα πανια γεμάτα. Ο καπετάνιος με τιν τςάνκρα ςτο χέρι. Κε μις όλι με τα μάτια γυρλομένα, τα πρόςοπα κατακόκινα, χιρονομόντας κε παραμιλόντας, που αν μας έβλεπες, βέβεα θα πίςτεβες, πος όλι φάγαμε τρελομανίταρα κε κανις δεν ίταν ςτα λογικά-του!..

Τόρα το φενκάρι πςίλονε ολοςτρόνκιλο απ' το βουνο τις Νάκςος. Τα μακρινα νιςια κε περιγιάλια ςκοτινιαζμένα, νόμιζες, πος

έπλεκαν στο θαμπο αθέρα κ' έδιναν να μαντέβις παρα να κσεχορίζις τα σχίματά-τυς. Τα κοντινα, ι Κίμολο κ' ι Πόλιβο, ι Μίλο κ' ι Ερμόμιλο κε τα Γερακύνια κσεχόριζαν τιλιγμένα σε αςπρογάλαζι καταχνια. Εδιχναν σκιζμάδες κε ςπιλιες ςκοτινόμαβρες· τ' ακροτίρια κε τις ραχύλες φοτινότερες· τις πλαγιές-τις ίμερες, ςτροτες δίχος λάκυς κι αγριάνκαθα. Τις ρεματιες κε τ' ακρογιάλια δίχος λιθάρια κε χάλαρα. Το πυλι μας έριχσε κάτο απ' τιν Ερμόμιλο κε βλέπαμε φότα στο Κάςτρο τις Μίλος κε διο φοτιες μεγάλες να χίνοντε ποτάμια πίρινα κε να φτάνυν στο καράβι, πυ έλεγες, τόρα θ' ανάπςι κε κίνο. Απο τ' αντίθετο πλεβρο κατέβενε τυ φενκαριυ ι λαμπάδα κ' έγλιφε με γλόσες αςιμένιες το κατραμαλιμένο ςκαφίδι-μας.

Ο αέρας όλο κε δινάμονε· σφίριζε μέσα ςτ' άρμενα κ' έβγαζε χίλιο λογιον φονες. Ο Μπαρμπατρίμις ςιλογιζμένος αφτιαζότανε το ςφίριγμα κε τιν όρα, πυ ο καπετάνιος τόνε πλιςίαζε, τυ κςανάπε ανίςιχος:

— Καπεταν Κρεμίδα, ο νότος διναμόνι. Να μαινάρυμε λέο λίγα πανια.

— Κάμε ότι θες, — απάντιςε κίνος.

Ακύμπιςε ανκομαχόντας ςτιν κυπαςτι κε παράτιςε τιν τςάνκρα. Μα τιν ίδια ςτιγμι ακύςτικε ι φονι τις κυκυβάγιας πάνο απ' το κεφάλι-τυ:

— Κυκυβάυ!.. κυκυβάυ-βάυ!..

Το αναθεματιζμένο! τόςι όρα ίτανε κομένο ςτο κςάρτι κ' εμις χαμπάρι δεν ίχαμε. Τινάχτικε ορθος, άδραχςε τιν τςάνκρα κι αγριοφόναχςε:

— Στο τιμόνι, Μπαρμπατρίμι! ςτο τιμόνι κι απάνο-τυ!..

Αφίςαμε όλι τα πανια κε πίρε καθένας τι θέςι-τυ. Ο Μπαμπατρίμις γίριςε τι γολέτα απο τιν Ερμόμιλο κατα τα Γερακύνια. Το μέρος έχι ρέματα κ' έφκολα μπορι να ςε κςεπέςι. «Ερμόμιλο κςεπέςις, Γερακύνια καταντας», έλεγαν ι παλιι. Μα ο γέροντας ίχε ςτιβαρο κε πιδέκςιο χέρι. Οταν κύφτονε το τιμόνι, λαχτάρα τόπιανε. Δεν ίχαμε φόβο κι αρχίςαμε πάλι τον τρελο αγόνα.

Μα το πυλι το πλάνο δεν ίχε ςκοπο να πάψι το πεχνίδι-τυ. Μάβρο, ςα κύφτα χόμα, πετύςε αργα-αργα, λες κε φρόντιζε να μι χαθι απο τα μάτια-μας. Πότε ςτριφογίριζε ςτι γολέτα, πότε διάβενε ςαίτα ανάμες' απο τα πανια κε χόνεβε ςτις ςτραλιέρες κε

καβαλίκεβε τον τρίνκο κε περνύςε κάτο απο τα κυρτελατςίνια κε καθότανε ςτον κόντρα φλόκο. Ακςαφνα με φονες κε φτεροκοπίματα πιδύςε πάλι μέςα, κατέβενε ςτο φλις, ροβολύςε ςτι μπύμα. Κι απο κι ρίχνοντας άλι φονι, κςανάρχιζε το παράκςενο κλοθογίριζμά-τυ.

— Πίςο-μυ διάολε!.. — έλεγε ο μαβροκαπετάνιος.

— Μορε το κεφάλι-μυ κόβο, πος δεν ίνε πυλι αφτος ο πιραζμος, — ίπε μια ςτιγμι ο Μπαρμπατρίμις — Πιάςε, λέο, τιν τςάνκρα με το ζερβι να μι ςυ τιν πάρι, καπετάνιε!.. Δεν ακυς μια όρα τόρα το ςκιλι, πος γρινιάζι!

Αλίθια, ο πιςτος ο ςκίλος-μας, πεζμένος ςτιν πλόρι, με τιν υρα κριμένι ςτα ςκέλια, το κεφάλι ριγμένο ςτα μπροςτινά-τυ, ανιγοςφαλύςε τα μάτια κε γρίνιαζε. Αρχίςαμε τα ςταβροκοπίματά. Αλος φιλύςε το φιλαχτό-τυ, άλος έπερνε ςτιν τςέπι-τυ κερι τυ επιτάφιυ κι άλος μυρμύριζε τα τροπάρια. Ο καπετάνιος, καθος ίδε το ςκιλι, ςταβροκοπίθικε, έπιαςε με το ζερβί-τυ χέρι το ςκαντάλι.

Τέλος ίρθε μια ςτιγμι, πυ ίπαμε, πος τέλιοςαν τα βάςανα! Ι κυκυβάγια άρχιςε ν' αργοπετα, να χαμιλόνι κι άκςαφνα βρόντιςε χάμυ ςτο κατάςτρομα.

— Βάρ'-τις! — φονάκςαμε ομόφονι.

Οςο να κςαμόςι ο καπετάνιος, χάθικε απο μπροςτά-μας. Εκίνος άρχιςε να μας βρίζι, πυ δε μιλίςαμε ςίνκερα. Μα τιν ίδια ςτιγμι βλέπο το Μπαρμπατρίμι να π α ρ α τ ά ι τ ο δ ι ά κ ι κι αρκυδίζοντας να τον πλιςιάζι κε με χιρονομίες να δίχνι ςτο ςκινι τις μεςανις ςτραλιέρας.

— Βάρ'-τις!

Μπάμ! αντίχιςε κε καπνος με ςκάγια κε ςτυπια έπεςε ςτα πανια, ςα να τάδερνε αδρι χαλάζι. Με τι ντυφεκια ένας άλος χτίπος ςινκρατιτος ακύςτικε, όπος όταν νκρεμίζετε δέντρο ςίνκλαδο κορμόριζο. Πέςαμε όλι πρύμιτα...

Μια ςτιγμι π υ π α ρ ά τ ι ς ε ο γ έ ρ ο ς τ ο τ ι μ ό ν ι, μας άρπακςε το ρέμα, μας έςπροκςε απάνο ςτα Γερακύνια κε ι γολέτα άνικςε ςαν καρίδι. Κι απο τι θαμπι εριμια τυ νιςιυ ανέβικε για τελεφτέα φορα πιο άγρια κ' εματοπίχτρα ι φονι τις κυκυβάγιας.

— Κυκυβάυ!.. Κυκυβάυ-βάυ!

. . . .

Ο καπεταν-Κρεμίδας γίριςε κε τον κίτακςε άφονος.

ΠΙΡΑΓΜΑΤΑ.

— Ιδες-τόνε, ίδες-τόνε; — Ιδα-τόνε — Κ' ίντα φορύσε; — Αςπρι βράκα, άςπρι βράκα! — Κι ακόμα δεν τιν έβαπσε;!..

Ο Πέτρος ςαντορινιος, ο θερμαςτις, περνόντας καταιδρομένος απο τιν μιχανι ςτιν πλόρι, έριxσε αδιάφορα τάχα τα λόγια-τυ σε μερικυς νάφτες, πυ έραβαν καθιζμένι κατάχαμα ένα πανι. Με τύτα, θέλυν να πυν ι ναφτικι, πος ι καςτελοριζιοτες, αφίνοντας το νιςί-τυς, για να ζιτίςυν ςτα κςένα τίχι, φορυν άςπρι φυφυλόβρακα κε τι βάφυν, μόλις καλιτερέπςυν τα ικονομικά-τυς. Γι' αφτο κάπιυ κςενιτεμένυ ι γινέκα ςιχνοροτα όςυς γιρίζυν ςτιν πατρίδα, όχι τόςο για τιν ιγία τυ αντρός-τις, όςο για τιν προκοπί-τυ κε κράζι μελανχολικα, πυ δεν αναγνορίζι το ποθιτο χρόμα στο φόρεμά-τυ. Ι νάφτες τόρα, προςιλομένι ςτι δυλιά-τυς, δεν πρόςεχςαν καθόλυ στο θερμαςτι κε τα λόγια τυ. Ο Στελόγιοργας όμος, πυ γνόριζε πατρίδα-τυ αφτο το κςερονίςι, αν κ' ίχε γενιθι ςτι Νάκςο, πίδιxσε άκςαφνα, ςα να τυ σύβλιςαν τον πιςινο. Αφτόνε θέλιςε να πιράκςι ο ςαντορινιος με τα λόγια-τυ. Μα αφτος ίχε ςινίθια να μι χαρίζετε ςε κανένα. Ζεςτο ίκςερε να το χτιπα το ςίδερο. Κε λιγίζοντας τι φονί-τυ, ςίφονα με τιν προφορα τον γινεκον τις Σαντορίνις ανταπόδοκε αμέςος το πίραγμα.

— Κά μπρε το πυλί-μυ... Τς' αν πας ςτο Ταιγάνι τς'έρθις με το καλο, να μυ φέρις ένα φλαςκι ταμπάκο να ςε γλικόφιλο!..

Ο θερμαςτις ίχε το ένα πόδι ςτι ςκάλα· κ'ετιμαζόταν να βάλι κε τ' άλο. Πίγενε ν'αλάκςι τα βρεμένα ρύχα-τυ. Ακύοντας όμος τυ νάφτι τα λόγια, πιςοπάτιςε αλαφιαζμένος, ςα να ίδε το φίδι μπροςτά-τυ. Α! μα αφτο ίταν πάρα-πολι!.. Τ' ίθελε ν'ανακατέπςι τις γινέκες ςτα πιράγματά-τυ ο Στελόγιοργας; Νέ, αλιθινα κε ι μάνα-τυ έβαζε ταμπάκο κε ι αδερφί-τυ. Μπορι να ίνε ςινίθιο τυ τόπυ. Με τύτο όμος δε θά πι, πος ι γινέκα εχι άλακςε ολος διόλυ τι φίςι-τις. Πος απ'τα ςτολίδια κε τα ρύχα κε τα ςιγίρια τυ ςπιτιύ-τις προτιμα ένα φλαςκι ταμπάκο! Ο θερμαςτις κίτακςε κατάματα το νάφτι, ςα ν'άθελε να φτάςι ςτιν πςιχί-τυ, να γνορίςι, αν τα ίπε με κακο ςκοπο τα λόγια-τυ, να τον προζβάλι ςτ'αλιθινα. Κςέρυν όλι μέςα ςτο καράβι, πος αφτος δεν τις δέχετε έφκολα τις προζβολες. Ιδε όμος το πρόςοπό-τυ να λάμπι απο ιλικρίνια· γνόριςε ςτα μάτια-τυ άδολι τι χαρα, πυ κατόρθοςε να τον θιμόςι τόςο

έφκολα. Εφτιςε διο-τρις φορες ςτα πόδια-τυ, έςκαςε ςτά γέλια κι άρχιςε ν'αναζιτα ςτι μνίμι-τυ τόςα άλα ανέκδοτα, πυ έχυν για τυς καςτελοριζιότες' ι ναφτικι. Αθέλιτα όμος ίχαν ταραχτι τα νέβρα-τυ κε το μιαλό-τυ ςταμάτιςε απότομα, όπος ςταματα ι μιχανι το βαπόρι μ'ένα κατέβαζμα τις λάμας. Δε δύλεβε καθόλυ. π'αναθεμά-το. Διάβεναν μπροςτά-τυ πλίθος τα πιράγματα, όμος κυλυριαζμένα ςαν αρμάθια χελιον, πυ δε γνορίζι, πύ ι υρα τελιόνι κε πύθε αρχίζι το κεφάλι. Θιμίθικε τον ενθυςιαζμο τυ πεθερυ, ςαν ίδε το γαμπρό-τυ κςεβράκοτο· κςεχόριςε τι μονάκριβι ςικια, πυ έχι το νιςι κε μνιμονέβετε ςτα πρικοςίφονα όλον των γάμον, αλα δεν ίχε πρόχιρα κε τα λόγια-τυς: — Γράπςε! Γράπςε! — Γράπςε κε τί να γράπςο; — Γράπς' ένα κλονι ςικια περ πονέντε!..

Μα τι ςτιγμι, πυ έμενε έτςι αφερεμένος κε φυρκιζμένος, πυ δεν τόνε βοιθύςε ι γλόςα, ίδε άλο νάφτι, ένα γέροντα χοντροκαμομένο κε κακοτράχαλο, να γελα πονιρα κε κάτι να μυρμυρίζι μιςτικα ςτον καςτελοριζιότι. Βέβεα τυ θίμιζε κάπιο νέο ανέκδοτο τις Σαντορίνις αφτο το καβοντόγιο. Μα τί θέλυν ι άλι κι ανακατόνυντε ςτις κυβέντες-τυς! Κε πέρνοντας τιν προφορα, πυ έχυν ι βαρνιότες τις Θράκις, με τιν περιφρόνιςι, πυ τρέφυν ι αςπροθαλαςίτες ναφτικι για τυς μαβροθαλαςίτες ςιναδέρφυς-τυς:

— Μ' αφις πυί μ' αφις; — ίπε αλάζοντας κατα τι φράςι κε τι φονι, απο τον τριφερο γινέκιο ςτο βάναφςο αντρίκιο τόνο. — Να φίο θο. — Κε πυ α πάγις, κε πυ α πάγις; — Στο Μπαλτζίκι. — Αχ! ςτα χαμένα τα νερα! Κε πότε θ' ακύςο τις χαλκαδένιες-ςυ να κάνυν γράντα-γράντα;..

Σχιμάτιζε τις χαλκαδένιες-τυ, τις αλιςίδες τις άνκιρας, πος βυλιάζυν ςτα νερα κε κάνυν γράντα-γράντα· έδιχνε, πος το Μπαλτζίκι απέχι μόλις μια όρα απο τι Βάρνα· Επερνε ςτο πρόςοπο τιν τρομαζμένι έκφραςι τις γινέκας για το μακρινό κε αβέβεο ταξίδι του αγαπιμένυ-τις κε ςίνκερα τιν απελπιςία εκίνυ για το χοριζμό κε τιν περιφάνια για το κιντινεμένο κατόρθομα. Ο θερμαςτις έδινε ςτον ίχο τις φονις, ςτι ςτάςι, ςτις χιρονομίες-τυ, τόςι κομικι μεγαλοπρέπια, πυ έςκαςαν όλι, νάφτες κε θερμαςτες τα γέλια κε κίταχςαν το βαρνιότι, ςαν κάτι παράκςενο κε περιφρονιμένο πράμα. Ετιμι ίταν να τυ ριχτυν όλι με ςαρκαζμυς.

Εκίνος χαμογέλαςε ςτιν αρχι, αναπςοκοκίνιςε έπιτα, κρέμαςε το κεφάλι-τυ κε τράβιχςε να φίγι. Ιταν ίςιχος ανθροπάκος. αφτος,

φεβγάτος απ' τιν πατρίδα-τυ, αφανιζμένος απ' τι δυλια κε τιν κακοπάθια. Ιχε ολόκλιρι λικοφαμέλια στι ράχι-τυ κε δεν τΰμενε κερος για μαλόματα κε καβγάδες. Μα εκι πυ διάβενε κοντα στον Κόστα το θερμαστι, εκίνος άπλοσε τιν αρίδα-τυ, πεδικλόθικε ο νάφτις κε κίλισε χάμυ σαν ασκι. Τόρα τα γέλια αντίχισαν στο καράβι απο άκρι ς'άκρι κε στις στεριές δίπλα, σκαστα κε τραντακτα, πυ έπνιξαν κάθε άλι φονι. Ο Μίμις όμος ο γαλακσιδιότις ίρθε τότε σίντροφος στο γέροντα κε θέλισε να τόνε βοιθίσι στι γλοσοφαγια.

— Μορε, δεν τυ μιλας! — ίπε προστατεφτικα. — Οπιος δε μιλα εδο μέσα, τόνε θάβυνε ζοντανο. Τί ρίχνις το κεφάλι κάτυ κε φέβγις; Νά κι ο Κριτικομιλιος, τόρα πυ βγίκε στο μειντάνι. Δεν πάι ν' αλιφτι νέφτι σαν τον πατριότι-τυ. Αχυς, ίχε μια οκνι γαιδάρα κε κάπιος τόνε σιβύλεψε να τιν αλίψι νέφτι. Τόκαμε ο μπυρμας κι αλίθια δεν ίχε στασιο απο τότε· έφεβγε βαπόρι. Μα τόρα ο φίλος κσεποδαριάστικε γιρέβοντάς-τινε. Ετρεχε· πυ να τινε φτάσι! Σαν έκσιπνος, τέλος, αλίβετε κε κίνος νέφτι. Τόρα τινε φτάνι κε τιν περνάι. Διαβένι απο το σπίτι-τυ κε βάνι τις φονες: — Γινέκα, έβγα να πιάσις το κτίμα κε γο έχο δρόμο ακόμα!..

Ο Κόστας ατάραχος δέχτικε τυ γαλακσιδιότι το πίραγμα κε τυς σαρκαζμυς τον σιντρόφον-τυ. Σύφροσε μονάχα τα χίλι, αγνάντεψε τον υρανο ψιλά, τις πράσινες στεριες αντίκρι, κάτο τι γαλάζια θάλασα, πυ αβλάκονε το πλίο κ' έβγαλε ένα πυφ! περιφρονιτικο. Κι όταν έπαψε ο θόριβος, τέντοσε τιν άλι-τυ αρίδα, αγκαλαδίστικε χάσκοντας πιθαμι το στόμα, λες κ' ίθελε να χάψι τον ίλιο ακέριο κ' ίπε με φονι σίνκερα αναγελάστρα κε ράθιμι στο λοστρόμο:

— Κε συ λένε Μπαρμπαγιόργι, πος δεν ίνε έκσιπνι ι γαλακσιδιότες. Αφυ κε στι στερια πέρνυν οδιγο το μπύσυλα!.. Αφυ μετρυν τα χοράφια-τυς απο άλμπυρο σε άλμπυρο κι απ' ασφάκα ς' ασφάκα... Κε δεν ίνε παλικάρια, γιατι πίραν το τιτίβιζμα τον περιστεριον για λιστάδες κ' έφιγαν αφίνοντας τις γινέκες στυς νταβλοκαλόγερυς!..

Ο γαλακσιδιότις όμος άναψε αμέσος. Το χαμόγελο έζβισε στα χίλι-τυ κε χαλκοπρασίνισε σαν τιν οχια. Α! δεν τα σικόνι ο Μίμις αφτα! ότι κάνυν ι άλι, καλα καμομένα. Μα αφτόνε δε θέλι να τον πιράζι κανις. Αψις σικόθικε πάνο κ' ίρθε κατάμπροστα

στο θερμαστι, βάζοντας τα χέρια στι μέσι-τυ, σα να τον προσκαλύσε στο πάλεμα.

— Αι, στο διάβολο, — ίπε, — σαλιάρι, πυ δεν κσέρις τί λες.

— Να χαθις βλάχο! — απάντισε ο Κόστας θιμομένος.

Κ' εφτις τινάχτικε ολόρθος, ζίγοσε κοντα κι αφτος με τα χέρια στι μέσι, τόνε κίτακσε κατάματα, έζμικσε σχεδον τιν κίτρινι μίτι-τυ στι μίτι τυ αντίπαλυ κε σφίρικσε πάλι:

— Να χαθις, παλιόβλαχε!

Χόχλαζε κε στυς διο τόρα ο θιμος. Ετιμάστικαν να ορμίσυν ο ένας στον άλο να γροθοκοπιθύνε, να κσεμαλιαστύνε, να κσεκιστύνε. Το κατάστρομα να στρόσυν με τα κρέατά-τυς, να βάψυν τι θάλασα με το έμα-τυς. Ο Μπαρμπαγιόργις όμος, ο λοστρόμος, μπίκε στι μέσι, έσπροκσε τον ένα απο δο, έρικσε τον άλο από κι κι ορθός ανάμεσά-τυς:

— Ε, ντραπίτε κε μια στάλα, ρέ πεδια· — ίπε με τιν τραντακτι φονί-τυ — Αμι!.. σα δε θέλετε να σας πιράζυν, μιν πιράζετε κε σις. Καμια φορα ένα πίραγμα φέρνι χίλια κακα. Ιδα τόσα κε τόσα στι ζοί-μυ! Απο τέτια αθόα πιράγματα χάθικε το πεδι ο Ανέστις, αλαφρο το χόμα-τυ. Μόρε πέδαρος μια φορα! δράκος μονάχος· σοστος ρύφυλας. Κε χάθικε από πιό; Απο μια μίκσα!.. Α! εκίνι τι φρίκι δε θα μυ τι βγάλι μίτε ι πλάκα.

«Ιμαστε, θιμύμε, στι Νοβοροσίσκι, μ'ένα γαλακσιδιότικο μπαρκομπέστια. Εγο ναφτολογίθικα στιν Πόλι. Εκίνυς τυς διο τυς βρίκα μέσα. Ιταν απο πριν. Ιχαν κάνι πολα ταξίδια μαζι κ' ίταν θαρεμένι. Μ'όλα όμος τα θάρι-τυς, μ'όλες τις σιντροφιές, πυ έκαναν, άμα άκυε κανένα λόγο γιά τυς πατριότες-τυ ο Γεράσιμος, ανατρίχιαζε σαν το λισαζμένο σκιλι μπρος στον καθρέφτι.

Ο Ανέστις ίταν σπετσιότις, αρβανίτικο κεφάλι — μπίντα σοστί! Ιχε όμος αγαθι πσιχι, όσι κορμοστασια τόσι κε καρδιά. Τυ άρεσαν τα γέλια κε τα κσεφαντόματα. Μια δραχμι να έκριβε στιν τσέπι, τίνε θισίαζε γιά τυς φίλυς· τα ρύχα-τυ πυλύσε για το σίντροφο. Γνόρισα τιν καρδιά-τυ, μόλις πάτισα στο καράβι. Ο καπετάνιος δεν ίθελε το Γεράσιμο, γιατι ίταν βλάστιμος. Στιν Πόλι αποφάσισε να τόνε βγάλι κε γι' αφτο ναφτολόγισε εμένα. Ο Ανέστις όμος ίκσερε, πος ίχε φαμελια απάνο-τυ κε θέλισε να τόνε σόσι. Ιπε στον καπετάνιο, πος βρίκε δυλια όκσο κε θα κσεμπαρκάριζε. Τον παρακάλεσε στι θέσι-τυ να κρατίσι τον κεφαλονίτι. Εκίνος κατάλα-

βε τι θιςία, αγαπύςε κε το πεδι, γιατι ίταν ςοςτος δυλεφτις· μετάνιοςε. Κράτιςε τυς διο, κράτιςε κ'εμένα.

Ομος εγο κατάλαβα τι διαφορά-τυς αμέςος. Μίλια ίταν μακρια ο ένας απ' τον άλο. Ο Γεράςιμος φαρμακομίτις, αγέλαςτος, κριφονύςις, βραζμένι πςιχι. Ο Ανέςτις το ενάντιο. Βροντοκράχτις κεραβνός ο ένας· θάλαςα κριφονκάςτροτι ο άλος. Οτι έλεγε ι καρδια, το έδιχνε στα χίλι ο ςπετςότις. Οτι έλεγαν τα χίλι, τα τάφιαζε στ' απόκριφα τις πςιχις ο κεφαλονίτις. Κε μέςα κι ςα σε λεβέτι αγάνοτο έβραζε, έβραζε κε το ανακάτονε για χρόνια, όςπυ τ'όριχνε όκςο φαρμάκι κε χολι.

Ο Ανέςτις όμος δεν έδινε προςοχι ς' αφτο το χαραχτίρα τυ ςιντρόφυ-τυ. Οταν ίθελε να γελάςι — κε τὄθελε τόςο ςιχνα ο κακόμιρος! — έλεγε το λόγο-τυ, αδιάφορο κι αν πλίγονε κανένα. Ιχε να πι για τυς κεφαλονίτες, όπος κε για κάθε τόπο τις Ελάδας. Εμις ι ρομιι τα έχυμε αφτα· τ' άφικαν κλιρονομια ι παλιί-μας. Ελεγε λιπον, πος ι κεφαλονίτες στιν επανάςταςι βγίκαν να πολεμίςυν στυ Λάλα κςαρμάτοτι. Κι όταν τυς ρότιςαν ι χοριάτες, γιατί πιγένυν έτςι ςτον πόλεμο, εκίνι απάντιςαν με τιν πεδιάτικι προφορά-τυς: — Α δα, κε άρματα θέλυμε; Βγάνε βρύλα, δένε τρύκυς!.. Κ' έπιτα ςαν τυς λιάνιζε με το γιαταγάνι ο εχτρος, φρόντιζαν να μι χαλάςυν τα ρύχα-τυς! — Κάτςε καλε αγα, κε μι μυ χαλας το γαμπά-μυ!..

Ο Γεράςιμος τ' άκυε αφτα, μα δεν έλεγε τίποτα. Τί να πι, πυ έτρεμε τυ Ανέςτι τὸ γρόθο. Αςπριζε μόνο ός τ' αφτιά· έδιχνε ςτο χαμόγελό-τυ γύλια κατακίτρινα, ςα να ίχαν φαρμακόφιδο μέςατυς κε κυνύςε το κεφάλι ρίχνοντας ςυβλερες ματιες στον κςεφαντοτι. Δε μυ άρεςε καθόλυ αφτο το πεχνίδι. Οπος στι θάλαςα κε ςτιν πςιχι τυ ανθρόπυ πάρα πολι γαλίνι αναπόφεφχτα θα γενίςι τρικιμία. Θέλιςα να πίςο το πεδι να λιγοςτέπςι τ' αςτία-τυ.

— Μιν τόνε κάνις έτςι, μορε· πιράζετε ο κεφαλονίτις.

— Μπα; — ίπε ςικόνοντας τις πλάτες. — Εγο δεν τα κάνο για να τον πιράκςο. Ετςι τυ λέο, χορατα.

— Χορατα, μα κίνος τα πέρνι στ' αλίθια.

— Δε βαριέςε!..

Κ' έφιγε απο κοντά-μυ αντιπατόντας τις πατύςες-τυ στα ςανίδια, ςα νἄλεγε, πος έτςι άςπλαχνα μπορι να πατίςι καθένα, πυ θα θελίςι ν' αντιςταθι στι χαρά-τυ. Εγο· δεν απελπίςτικα. Μίλιςα

στον Ανέστι, θέλισα να μιλίσο κε στο Γεράσιμο.

— Σε πιράζι, πίραχσέ-τονε κε σι, — τυ ίπα. — Μιλι για τυς σιντοπίτες-συ· μίλισε για τυς δικύς-τυ. Μίπος έχυν κε λίγα ι σπετσιότες. Νά, πές-τυ για το αρνοκέφαλο. Κάπιος πσόνισε απ' τιν αγορα ένα αρνοκέφαλο. Μα στο δρόμο τυ γλίστρισε κ' έπεσε στι θάλασα. Κάνι να το πιάσι, αδίνατο· το κεφάλι όλο κε μάκρινε απ' τιν ακρογιαλια. Ο έκσιπνος τότε τί σοφίζετε; Πέρνι μια τύφα χορτάρι κε τι δίχνι στα ζβιζμένα μάτια-τυ, ελπίζοντας να το πλανέσι. — Πσυ!.. — πσυ!.. το μάβλιζε...

Δε μ' άφισε να τελιόσο. Πίδιχσε ορθος κε μ' άρπαχσε απ' τον όμο.

— Δεν τα κσέρο γο αφτα! δεν τα κσέρο γο αφτα! — ρέχαχσε τρέμοντας σίνκορμος. — Ι θα πάπσιί μά τον άγιο!..

Κε στίλοσε μάτια θιμομένα στο φοβερό μπαλτα, πυ ίταν δίπλα στον αργάτι με τέτια έκφρασι, πυ πίστεπσα, πος το καταραμένο σίνεργο σερνόταν άθελα να πέσι στα χέρια-τυ. Απ' τιν όρα εκίνι έδιοχσα κάθε δισταγμο. Ο κεφαλονίτις ίταν αδίνατο να μι μας κάμι δυλιες στο καράβι. Τις έκαμε γλιγορότερα κε φοβερότερα απ' ότι φανταζόμυνα.

Ιχαμε κοντόγεμο το πλεύμενο, πυ μας πλάκοσε ι λαμπρι. Ο καπετάνιος φρόντιζε να πάρι το φορτίο-τυ κε να φίγι, πριν έρθυν ι άγιες μέρες· μα στάθικε αδίνατο. Εφτασε ι μεγάλι πέφτι, έπαπσε το φόρτομα. Ιδες τί θρίσκι, πυ ίνε στι Ροσία! θεος κε Τσάρος· τίποτ' άλο. Επαπσε κάθε-τι κε ρίχτικε ο κόζμος στιν εκλισια κε τις προσεφχες. Θέλοντας μι θέλοντας χάναμε κε μις το ίδιο. Ιρθε ι κιριακι· άρχισε το χριστος βοσχρέσια. Χριστος ανέστι κε μις. Ο καπετάνιος έπσισε το αρνι, μας μίρασε απο ένα αβγο, μας έδοσε λίγο κρασι.

Ιταν ιμέρα καταχνιαζμένι κε ζεστι απο κίνες, πυ βλέπυν σιχνα τ' άγρια εκίνα λιμάνια. Δεχσια ι τελεφτέες ποδιες τυ Κάφκασυ, ένα βυνο πυ χίνι στος θιμύς-τυ φοβερο ανεμοστρόβιλο, τόρα πλάγιαζε ίμερο σα λέοντας, κιτάζοντας προστατεφτικα τα πέλαγα. Αριστερα ι πόλι φτοχικι, ακάμοτι, με λίγα σπίτια κε περισότερες καλίβες, με πλατις δρόμυς πελαγομένυς στι λάσπι κε μια εκλισύλα πρασινοθόλοτι στι μέσι, έμιαζε πσαροχόρι, έτιμο να φιλοκσενίσι μέγαρα στυς περιφραγμένυς σπιτότοπυς. Κι ανάμεσα, βαθια, το

δάςος, καπςαλιζμένο πρόβενε απο τιν κλιςύρα με κάπιο αργο λύφαζμα, λες κε προςπαθύςε να ςιρθι στιν ακρογιαλια να χαρι κε κίνο το χλιαρο κίμα. Κ' έβγενε απ' ολύθε βοι κε θόριβος· απ' το μελανχολικο οργανέτο τυ ζιτιάνυ κι απ' το βραχνιαζμένο λαρίνκι τον χαροκόπον. Αλι έτρεχαν αποκαρομένι πάνο ςτ' αμάκςια· άλι αρπάζονταν απο τι μποτίλια τις βότκας· άλι χόρεβαν μιςοστρατις κι άλι νκρεμίζονταν ανέςτιτι, γινέκες κι άντρες μαζι, ςτα χαλίκια το γιαλυ κε ςτυς τράφυς τυ δρόμυ.

Ι νάφτες μαζεμένι όλι ςτιν πλόρι ίχανε μπλεχτι χεροπόδαρα κι άλος τριβόταν ςτι ράχι τ' αλυνυ, άλος έβανε το κεφάλι ςτα ςκέλια τυ άλυ, άλι πάλεβαν, άλι κινιγιύνταν. Το ςόμα-τυς, μαθιμένο ςτιν ενέργια, δε μπορύςε να μίνι τόρα άδυλο. Ιδα, πος ο Ανέςτις ίχε διάθεςι κε θέλιςα να τόνε ςικόςο απο κι.

— Ελα, — τυ λέο, — ν' ανίκςυμε τα πανια να λιαςτύνε ςίμερα. Τάφαγε ι νοτια τόςες μέρες.

— Τράβα κ' έφταςα· — ίπε πρόθιμος.

Στι δυλια δεν έλεγε ποτέ-τυ όχι. Τράβικςα μπροςτα, ςκάλοςα ςτο πινο κι άρχιςα να λίνο τα ςκινια. Μα δεν πρόφταςα να πάο ςτο τρίτο κι άκυςα φονες πίςο-μυ. Ο Ανέςτις πέρνοντας αφορμι απο το μπλέκςιμο τον ςιντρόφον-τυ θιμίθικε να πι για τυς ςαράντα κεφαλονίτες. Ολι θα έχετε ακυςτα, πος ςαράντα θεριςτάδες κιμίθικαν τι νίχτα ςα ςαρδέλες ς' ένα στενο αχερόνα κε τιν αβγι δεν ίκςεραν, πός να κςεχορίςυν τα πόδια-τυς. Ενας ίθελε να πάρι τ' αλυνυ κε φιλονικύςαν ολιμερις. Οςπυ βρέθικε κάπιος γελαδάρις κε με το χοντροράβδι-τυ έκανε τον καθένα να πάρι τα δικά-τυ κε να φίγι. Αφτο δεν ίτανε τίποτα. Μα ο Γεράςιμος — ίςος κε πιομένος λιγάκι — άρχιςε τις βλαςτίμιες. Φρίκςον ίλιε! Ο Ανέςτις ακύοντάς-τονε έτςι, κςαπλόθικε χάμυ κςεχαρδιζμένος στα γέλια. Κι όςο γελύςε, τόςο κίνος άφριζε κε μάνιζε. Κατεβένο να ιδο, τί γίνετε· ανταμόνο το Γεράςιμο πραςινοκίτρινο ςαν τι μπακρίλα.

— Τί πάθατε, μορε πεδι;

— Θαν τυ πιο το έμα, μά τον άγιο· θα τυ πιο το έμα!..— λέι άγρια.

Κε φέβγι κατα τιν πρίμι βιαςτικος, με τα μαλια ςικομένα, μ' ένα βίμα άταχτο, ςα να τύδοςαν τςεκυρια ςτο κεφάλι.

— Χριςτος βοςκρέςια!.. Χριςτος βοςκρέςια!..—γρικο κίνι τιν όρα φονες κε γέλια.

Τρέχο ςτιν κυπαςτι· τί να δο; Του διαβόλυ πεντέκςι ρύςες, κολιμπύςαν νεράιδες ολόγιρα ςτιν πλόρι-μας. Ιδαν τιν ιμέρα ζεςτι, ίπιαν κε καμια βότκα παραπάνο κε ρίχτικαν ςτι θάλαςα να πεχνιδίςυν με το κίμα. Βυτύςαν το κεφάλι κ' έπιτα τινάζονταν ολόρθες, με τα κςανθα μαλιά-τυς κολιμένα ςτα μαρμαροτράχιλα, με τα ςτίθι ολόμεςτα, με τα χιονάτα κορμια ςτο κίμα ςα διαμαντόπετρες κλιζμένες ςτο ζαφίρι. Επερναν νερο με τις τριανταφιλένιες χύφτες-τυς, τόριχναν απάνο-μας χροματιςτα μπριλάντια κι ανιγοςφαλόντας τα χιλάκια-τυς, πυ ίταν μικρότερα απο μίδι, φόναζαν ολόχαρες:

— Γοςποντιν, Χριςτος βοςκρέςια!.. Χριςτος βοςκρέςια ςαλιότκι!

— Νέ, χριςτος ανέςτι!.. Χριςτος ανέςτι! πιος λέι τ' όχι!..

Ιμαςτε όλι κρεμαζμένι ςτιν κυπαςτι με χίλι διπςαζμένα, τα χέρια τεντομένα οργιες, παραδομένο το κορμι ςτιν άβιςο. Το μάτιμας γαρίδα! Εβλεπες μέςα ςτο θαμπο νερο τα κορμιά-τυς κίτρινα ςαν ελεφαντοκόκαλο ν' αργοκινιύντε κε ς' έπιανε ανατριχίλα κε πίζμα. Πίζμα κε ζίλια. Μας άπλοναν τα χέρια· τυς δίναμε τιν πςιχι. Ι πιτςιλιές, πυ έφταναν απάνο-μας, ςτο πρόςοπό-μας, πίςτεβες, πος ίταν κάτι απ' το κορμί-τυς κε τις ςφίνκαμε ςτον κόρφο, τις φέρναμε ςτα χίλι με φλογερι αχορταγια. Τυς ρίχναμε πορτοκάλια· τυς πετύςαμε μετακςομάντιλα. Κε κίνες θεότρελες τςαλαβυτύςαν εδο κε κι, άρπαζαν τα χαρίζματα κε γίριζαν πίςο με τα λάφιρα ςτα χέρια. Επιαναν τιν καρίνα, αρπάζονταν ςτα ςκινια ν' ανεβυν απάνο τάχα κε φόναζαν ολογέλαςτες:

— Για βας λιυμπλιυ!.. για βας λιυμπλιυ!..

— Νε· ς' αγαπο! κ' εγο ς' αγαπο!..

Ακςαφνα ακύο πίςο-μυ μια φοβερι βροντι. Ιπα, πος κόπικε ι άνκιρα, πος έςπαςε κανένα κατάρτι. Γιρίζο τρομαγμένος· όχι, αλίμονο! Ο άθεος ο κεφαλονίτις έκαμε το λόγο-τυ. Καθος κιμόταν ςτο λιοπίρι ο Ανέςτις, τύδοςε μια με το μπαλτα κε τυ χόριςε το κεφάλι απο το κορμι. Τόςο πάθος έδοςε ςτο φοβερο ςίνεργο, πυ έμινε καρφομένο πιθαμι ςτο μαδέρι. Δεν πρόφταςα να κυνιθο απο τι θέςι-μυ, να καλοιδο το ςόμα, πυ ςπάραζε ςτο έμα-τυ κε βλέπο το φονια να πιδάι ςτο τςιμπύκι κε να ρίχνετε ςτι θάλαςα ςκύζοντας.

— Πιάστε-τον!.. — φόναξα. Μα δεν ίδα στα γελαστα νερα παρα τις ρύσες, πυ έφεβγαν με φονες στο ακρογιάλι, αφροκοπόντας τι θάλασα, σαν κοπάδι δελφίνια μπροστα στον όνκο τις φάλενας!..»

Κε με το λόγο έχοσε τι βελόνα δινατότερα στο πανι ο Μπαρμπαγιόργις ο λοστρόμος, σα να σύβλιζε τα φιλοκάρδια τυ Κεφαλονίτι. Κάπια ανατριχίλα φάνικε να κιριέβι όλυς, νάφτες κε θερμαστες. Κίτακσε ο ένας τον άλο σοβαρα, σα να σινενούνταν, πος αλιθινα πρέπι ν' αφίσυν τα πιράγματα. Επιτα όμος χαμόγελο άνθισε στα χίλι-τυς. Μπα, όσα πιράγματα κι αν πυν, δε θα φτάσυν ποτε σε τέτιο κακύργιμα...

Κι άκσαφνα ο Κόστας ο θερμαστις άρχισε με φονι παραπονιάρα βλέποντας τον Κιμολιάτι το μάγερα:

— Κι αν μάθις, πος έπες' απ' τον κύντρο, μιν το πιστέψις μάτια-μυ... Κι αν μάθις, πος έπες' απ' τον παπαφίνκο, μιν το πιστέψις μάτια-μυ... Μ' αν ακύσις, πος έπεσε ι καζάνα κε με πλάκοσε, πίστεψέ-το!.. πίστεψέ-το!..

ΒΙΟΠΑΛΕΣΤΙΣ.

— Να συ πο, καπεταν Σταμάτι· εκίνι ι γάμπια δε μυ φένετε γερι.

— Δίκιο έχις, καπεταν Βασίλι· κι ο τρίνκος -θέλι άλαγμα. Μαράζι τόχο να περάσο τον Κάβο-Ντόρο κε να μιν πάθο ζιμια. Πότε φλόκο θα μυ σκίσι, πότε κορζέτο θα μυ κόψι σαν πράσο, πότε θα με σικόσι μπαλόνι το φλις. Στο τελεφτέο καβατζάρισμα μύσπασε τον τρίνκο στι βόλτα

— Χοντρος κάβος π' ανάθεμά-τον!..

Ι διό-μας στο κάσαρο τυ «άι-Νικόλα» κρυσοπίναμε χιότικι μαστίχα κε ρυφύσαμε το τσιμπύκι, προσμένοντας ανιπόμονα το φαι. Τρις μέρες τόρα μας έδενε εκι, τον «Τακσιάρχι» το μπρίκι-μυ κε το μπαρκομπέστια τυ καπεταν-Τραγύδα κυρασ̌τικι γαλίνι. Μα δεν ίμαστε μονάχι. Μπάρκα, γολέτες, σκύνες, μπρίκια, τρεχαντίρια, νάβες, έστεκαν σκόρπια μπρος στιν Τροάδα. Κάπυ τριάντα κομάτια ολάρμενα. Κε καθένα με το δρόμο-τυ. Μα· τί δρόμο! ύτε τρίχα δεν εσάλεβε απο τι θέσι-τυ. Ολα με το τσιμπύκι στι δίσι κίταζαν, λες, μαρμαρομένα, κάπιο φοβερο φάντασμα να προβένι απ' τα υρανοθέμελα.

Κάτο ι θάλαςα ςτροτι έμιαζε λαπα χριςογάλαζο. Εδο κε κι μολίβιζε απο τον ίςκιο διαβατάρικυ ςίνεφυ. Αλονάκια κροςοτα, μακριλαρίκια κριςταλόςτροτα, ριγοτα οργόματα, ςχίματα λεπιδοτα έδιχναν πάνο-κάτο το δρόμο τον ρεμάτον κε τον ανέμον τιν άπςιχι ορμι. Κε παντυ ολόγιρα ι αρμενιςτάδες πλίθος, με το μικρότςικο πανάκι κε τον κιβερνίτι-τυς, αρμένιζαν κι αρμένιζαν τις γαλίνις αλάθεφτα ςιμάδια.

Ο-υρανος πςιλα ςταχτογάλαζος άχνιζε απ' το λιοπίρι. Ο τροαδίτικος κάμπος κιματιςτος χαμιλόγερνε απο τις Ιδις τα ριζα ός τι θάλαςα. Χορυδάκια δεντροφιτεμένα πρόβεναν δο κε κι ςτα πςιλόματα· κοκίνιζαν οργομένες ι πλαγιες κε τα λακόματα· γαλαζοπράςινι ομίχλι καθιζμένι ςιμάδεβε πέρα τα λιοςτάςια κε τις πορναριες. Ι ζοι έπλεκε τον πλοκό-τις τόρα παντυ ίμερο κε ποθιτο, δίχος ςάλαγο πολέμυ κε λαμποκοπίματα αρμάτον. Δίπλα ι Τένεδο φίτρονε απ' το κίμα κατάκςερι, κοκινόμαβρι, με τις φτεροτες τον μίλον χαςκιζμένες, ςα να ζιτύςαν ελειμοςίνι τον άνεμο, με τα κλίματα πρόθιμα ςτιν όρα ν' αναδαςόςυν τον πςιχόδροςο χιμο. Κε κάτο ςτο μελαπςο ακροτίρι τυ Καραμπαμπα μάβριζε ίςκιος πελόριος, ςα να ίταν ο ίςκιος τυ Αχιλέα κε ζιτύςε βαςιλοπύλας έμα ςτον τάφο-τυ.

Αν δε δύλεβε το πανάκι, δύλεβαν όμος τα κυπια. Ι πιο ανιπόμονι καπετάνιι έβαλαν τις βάρκες να τραβίκςυν ριμύλκιο. Ι άλι έκαναν βίζιτες. Πιός ίχε να χερετίςι αδερφο, πιός πατέρα, πιός ςινκενις, φίλυς, πατριότες. Αλι να κςεκαθαρίςυν παλιυς λογαριαζμυς· άλι να τελιόςυν ςιμπεθερια· αλι να μιλίςυν για τα ικογενιακά-τυς. Τα έχι αφτα ι θάλαςα. Χορίζι για χρόνια κε ζμίγι ςτι ςτιγμί. Τον κερο δεν τον έχις πάντα ςτο χέρι κι όταν τον έβρις, τρέχις μαζίτυ θέλοντας κε μι. Το άτομό-ςυ ςτιν άκρι· δεν έχι θέλιςι. Οςπυ να τον έβρις πάλι ναρκομένο, κε τότε κάθυ κε κομπόδενε.

Εκαμα κε γο κάμποςες βίζιτες. Ιχα τα δικά-μυ, τις δοςολιπςίες-μυ. Το προι, πυ γίραζα ςτο μπρίκι απο ένα γαλακςιδιότικο, κάνο έτςι κε βλέπο τον «άι-Νικόλα» τυ καπεταν-Τραγύδα. Μπρε, ςαν τα χιόνια! Κερυς κε χρόνια ίχα ν' ανταμόςο με το φίλο-μυ. Δεκαπέντε κλιςτα, όταν μίςεπςε απο το νιςί-μας κε πίγε να ζμίκςι με μια πιπεροχίρα ςτιν Ατάλια. Ελεγαν, πος το βρίκε χαλα με τι χίρα· παρα με υρα. Σκάροςε το μπαρκομπέςτια κε φόρτονε για

γογαριαζμό-τυ. Ιχε ςπίτια, μαγαζια, ταβέρνες, αποθίκες· ςοστος χοντροκαραβοκίρις.

Πιδάο ςτι ςκάλα, ςκαρφαλόνο απάνο. — Μπρε καλός-τον! μπρε καλός-τον. — Ματς-μυτς! Μας πέρνυν τα δάκρια. Απο τα δάκρια πέςαμε ςτο τςιμπύκι κε τι μαςτίχα, όςο να γίνι το φαι.

— Κςέρις, — μυ λέι ο καπεταν τραγύδας, — έχο μέςα κε τον ανιπςιό-μυ το Μανολιο, το πεδι τις Ζαφιρένιας!..

— Μπα! πυ' νε-το;

Το Μανολιο το γνόριζα καλά. Ιταν πεδι μάλαμα, κάςτρο καρδια· τίμιος δυλεφτις. Εκαμε χρόνο ςτο μπρίκι-μυ κε λόγο δεν άλακςα μαζί τυ. Ι ματιά-μυ προςταγι· ο λόγος-μυ δυλιά-τυ. Ιταν κε κίνος απ' τ'αποπέδια τις τίχις. Μόλις γενίθικε, βρίκε τα βάςανα μπροςτά-τυ. Λάμια τον καρτέραγε ι δυλια, ςίδερα ι ανάνκι, θολο ποτάμι τυ γονιυ το αμάρτιμα. Ο πατέρας-τυ ίταν καλος καραβοκίρις ςτο νιςί-μας· μα κάπια κοντοςκαλιότιςα τυ ςίκοςε τα μιαλα. Κι αν ίταν μόνο τα μιαλα, μικρο το κακο· τυ ςίκοςε όμος κε το ψομι τον πεδιόν-τυ. Αφιςε τέςερα κορίτςια, τι γινέκα-τυ κε το Μανολιο μικρο κε κόλιςε μαζί-τις. Υτε γράμα, ύτε λεφτα έςτελνε ςπίτι-τυ. Πύ να χορτάςι ο ρύφυλας! Τον εμάδιςε καλα, τύφαγε κε το καράβι κ' έπιτα μια κλοτςιά κ' έκςο ο καπεταν-Μαθιος. Εκςο φτοχος κε ςακατεμένος. Γιρίζι ςτο νιςι, βρίςκι το ςπίτι πυλιμένο, τις κόρες-τυ κςενοδυλέφτρες, το Μανολιο ναφτόπυλο. Θέλιςε να πιάςι δυλια, να πλιρόςι τις ανοιςίές-τυ, το κακο πυ έκαμε ςτι φαμελιά-τυ· μα ίταν αργα. Θέλις απ' το πιοτο, θέλις απο κατάχριςες, δεν ίταν ικανος ύτε φίλο να ςικόςι. Τονε μάζοκςαν τα κορίτςια τυ κε τονε διατίριςαν, όςπυ έκλιςε τα μάτια.

Ο Μανολιος όμος δε μιμίθικε τον πατέρα-τυ. Ρίχτικε ςίπςιχος ςτι δυλια κε τιν ικονομία. Γινέκες δεν ίταν γι' αφτον, ταβέρνες, πεχνίδια, καβγάδες, τίποτα. Ιςα το δρόμο-τυ. Ετςι, κατάφερε να παντρέπςι ός τόρα τις τρις αδερφές-τυ, να ςινκενέπςι με τα καλίτερα ςπίτια.

— Ε, Μανολιο, — τυ λέο μόλις τον ίδα. — Τόρα πυ έβγαλες απο πάνο-ςυ το βάρος, να κιτάκςυμε να παντρεφτις κε ςι.

— Εγο; — λέι μ'ένα μικρο χαμόγελο. — Εγο παντρέφτικα. Πίρα τέςερις γινέκες.

— Τις αδελφάδες-ςυ λες; Εκίνες με τι δόκςα τυ θευ τις κςέκαμες. Μένι ακόμα ι ρύςα· μα κε κίνι, καθος άκυςα, τιν έχις

αραβονιαζμένι. Θα μάςις κε κίνις τα λίγα-πολά-τις· κ' έπιτα θα ςκεφτις για λόγυ-ςυ.

— Τα μάζεπςα κε κίνις· τα μάζεπςα κε τάδοκα. Προχτες ςτιν Πόλι έλαβα γράμα κε μΰλεγε, πος έκαμαν το γάμο ςτις δεκαπέντε τυ Μάρτι. Ιπιαν λέι κε ςτις χαρές-μυ. Τις δικές-μυ χαρες!..

Τα τελεφτέα λόγια τάπε με τέτιο ανάμπεγμα, πυ ανατρίχιαςα. Νόμιζες, πος τυ εφκίθικαν να πιάςι τον υρανο με τα χέρια.

— Γιατί όχι; — τυ ίπα, — ίρθε ι αράδα-ςυ.

— Ι αράδα-μυ για ταξίδι, — αποκρίθικε με το ίδιο χαμόγελο.

— Για ταξίδι! Α, το φιλαράκο! — γιρίζο κε λέο τυ καπεταν Τραγύδα. — Τιν έχι βλέπο κε ςιμαδεμένι. Δε μυ λες κατα πύ; Απάνο ί κάτο;

Δεν έδικςε ύτε τιν Αςπρι ύτε τι Μάβρι θάλαςα.

— Κάτο, — μυ κάνι, δίχνοντας μπιχτι.

Δεν ιποπςιάςτικα τίποτα κι άρχιςα να τον πιράζο. Ι μαςτίχα μυ κέντιςε φοβερα τιν όρεκςι κε μιριζόμυν λιμαζμένος τιν τςίκνα τυ μαγεριυ. Εκι έβραζε το αθάνατο φαί-μας. Κε φένετε, δεν ίμυν μονάχα γο, πυ πινύςα. Ιταν όλο το πλίρομα. Τί τα θες; Ο νάφτις δεν ίνε πλαζμένος για το καθιςιο. Ζοί-τυ ίνε ι φυρτύνα, το πέλαγο· θάνατός-τυ ι γαλίνι. Μιν τον αφίνις να ςιλογίζετε τον εαφτό-τυ, γιατι τον έχαςες. Τυς έβλεπα τόρα όλυς νεβρικυς, ανίςιχυς, με κατεβαζμένα μύτρα να τριγιρίζυν το μαγεριο. Ιθελαν να βρυν δυλια με το φαι. Μερικι καθιζμένι ςτιν κυπαςτι έπεζαν πέρα-δόθε τα γιμνα ποδάρια-τυς με τόςι δίναμι, λες κ'ίθελαν να τα κςεκλιδόςυν. Αλι, ανκαλιαζμένι ςτο κατάρτι, έςφινκαν ζυλόντας άπονα το ςτίθος-τυς. Διο-τρις ςκιμένι κάτο έβλεπαν το ςτεκάμενο νερο κε βλαςτιμύςαν, έφτιναν πάνο-τυ με τρομερι αγανάχτιςι. Ενας ερέθιζε το μάβρο καραβόςκιλο να ρίχτι ςτι γάτα κε να τιν κςετινάκςι. Ο ιπολοςτρόμος με άλυς διο μπάλοναν ςτιν πλόρι ένα πανι· κ' ι ιπόλιπι ορθοςτεκάμενι, με τα χέρια ςταβρομένα, τιν πίπα ςτο ςτόμα, ςίκοναν τα μάτια ςτα πανια με απελπιςτικι αγονία. Τί τα κίταζαν; Πςόφια, έςτεκαν ςτι θέςι-τυς, αφύςκοτα, νιςταγμένα, κ'έριχναν τυς ίςκιυς-τυς, ςιχιζμένυς με τυς ίςκιυς τον καταρτιόν, τον μακαράδον, τον ςκινιον, έναν απάνο ςτον άλο ός κάτο το πενταπάςτρικο κατάςτρομα.

Για μένα, για τιν πίνα-μυ, ι κυβέντα τυ Μανολιυ ίταν έβριμα κε κσακολυθύσα να τον πιράζο αλίπιτα.

— Εχι γρόσα;

— Υ! αμέτριτα.

— Εχι γλόσα;

— Κατα τον κερο. Τόρα ίνε άλαλι· μα σα θιμόσι, κυφένεσε να τιν ακυς.

Κι όλο χαμογέλαγε. Εγο επίμενα.

— Κσέρι τραγύδια;

— Θάλασα.

— Ινε άσπρι, μάβρι, γαλανι, μελαχρινι;

— Γαλανι.

Κε το ίπε με τόσι πεπίθισι· στίλοσε τα μάτια-τυ στο κύφο κίμα με τόσι τριφεράδα, πυ πάγοσα. Δεν κιτάζι αγαπιτικος με τόσο πόθο τιν αγαπιτικιά-τυ. Αλα κε κίνο ανάθεμά-το — νε, το νερο, πυ ίταν πίχτρα μπροστά-μας — έκανε άκσαφνα κάτι σύφρες κρισταλορόδινες κε πάφλασε εδεκι, τινάζοντας διαμαντένιο αφρόδροσο, σα ν' ανατρίχιαζε στο βλέμα-τυ, σα να τΰδινε αραβόνα εόνιο.

— Μπρε!

Με το πόδι κύνισα κριφα τον καπεταν-Τραγύδα. Εκίνος όμος ρυφύσε μακάριος το τσιμπύκι με τον κεχριμπαρένιο λυλα, με τι φέσα ορθι στο κεφάλι, με τι βράκα χιμένι λόκσες περίγιρα στο κεντιτο πέφκι, λες κε αναπαβόταν απάνο στα πλύτι-τυ. Δεν έδινε πεντάρα αφτος για τις κυβέντες τον φτοχον κε τον διστιχιζμένον. Ιθελε να ίνε σκλιρος κε άπονος. Μόνο το εγό-τυ γνόριζε. Σαν έμαθε τιν κακομιαλια τυ γαμπρύ-τυ, τι διστιχία τις αδερφίς-τυ, τι δίσκολι ζοι τον ανεπσιόν-τυ, δεν άπλοσε χέρι να τυς βοιθίσι. Πίγαν πολι να τυ παραστίσυν τιν ανάνκι-τυς, να τυ ζιτίσυν σιντρομι. Εκίνος τον κυφο.

— Καθένας, — έλεγε, — κάνι τιν τίχι μοναχός-τυ. Αλι σε κίνον, πυ περιμένι απο κσένο χέρι! Αλι στον κύκο, πυ γενα σε κσένι φολια! Εγο, νέ, εγο — κε δεν έλεγε, πος αφτος ίταν πρότος κύκος — μόνος-μυ βρίκα τιν τίχι-μυ. Τιν έπιασα απ' τα μαλια κε τιν έσιρα ιποταχτικί-μυ. Ας το κάνυν κι άλι. Εγο, ας μιν περιμένυν να τυς δόσο τίποτα!

Ιπα, πος πίγαν όλι κε τυ μίλισαν. Ενας μόνο δεν πίγε· ο Μανολιος. Φιλότιμο πεδι. Δεν πλισίασε το θίο-τυ, παρα όταν αρα-

βόνιασε κε τιν τελεφτέα τυ αδερφι. Κε τότε όχι σα σινκενις, αλα νάφτις. Κι ο καπεταν-Τραγύδας τον ίχε όπος κε τυς άλυς νάφτες-τυ. Τίποτα περισότερο. Αν θες μάλιστα, κάτι λιγότερο απ' τυς άλυς.

— Δεν χάνι, — σιλογίστικε, — να τυ δόσο θάρος, γιατι τεμπελιάζι. Κ' ι τεμπελια μπορι να τονε φέρι ίσα στο δρόμο τυ πατέρα-τυ.

Γίρισα πάλι στο Μανολιο.

— Βρε πεδί-μυ, — τυ λέο, — τί κυβέντες ίν' αφτες;

— Καθος μυ βαρας χορέβο, καπεταν Βασίλι. Τί θέλις να συ πο: Μυ μιλας για παντρια, σα να θέλις να σικόσο ένα σακι στον όμο. Καλα, το σίκοσα· κ' έπιτα; Να συ κσεμολογιθο λιπον σαν πατέρα-μυ· νέτα-σκέτα. Ορεκσι δεν έχο να ζίσο πια. Δε κσέρο γιατι· μα δεν έχο. Κσέρις, πος δύλεπσα απο τα μικρά-μυ χρόνια. Οσο ίχα μπροστά-μυ κίνα τα κορίτσια, ίθελα να ζίσο κε να δυλέπσο. Οχι να ζίσο, μα κε τρομάρα ίχα μίπος χάσο άκσαφνα τι ζοι κε τ' αφίσο έριμα στο έλεος κε τιν καταφρόνια τυ κόζμυ. Εκανα τι νίχτα μέρα. Οσο στέκι τ' αλόγυ ι υρα, στάθικα κ' εγο. Σε πολα ι τίχι μυ ίρθε κόντρα· κόντρα τις βγίκα κε γο με τα ύλα-μυ. Δεν ίχα σκοπο να πισοπατίσο μιδε τρίχα. Εμιαζα μ' ένα γερο βαπόρι, πυ έχι τυς φύρνυς αναμένυς, τα λεβέτια ζεστα, γεμάτα ατμο κε δεν τολμα μιδε κίμα μιδ' άνεμος να τυ κόπσι το δρόμο. Ος τα προχτες, πυ έλαβα το τελεφτέο γράμα στιν Πόλι. Μόλις διάβασα, πος έγινε κε τις ρύσας ο γάμος, λίθικαν εφτις τα ίπατά-μυ. Θες ίταν ανέλπιστι χαρα, θες το θέλιμα τυ θευ, άμα τελίοσα, κάτι ανάλαφρο κε κάτι ζεστο ένιοσα να φέβγι απ' τιν καρδιά-μυ κι' έπεσα κάτο ανέστιτος. Απο τότε δεν έχο πια όρεκσι για δυλια, ύτε για ζοι. Με φονάζι αχαμάτι ο θίος-μυ κ' έχι δίκιο· το καταλαβένο, πος έχι δίκιο. Μα τί να κάνο; Ος' εδο ίταν ι σιρμί-μυ. Εσοσα πες το κάρβυνό-μυ, έζβισαν ι φοτιες, κρίοσαν τα λεβέτια κε στάθικα. Κε καλα πυ έφτασα ός εδο! Φαντάσυ, αν εμένα καταμεσις τυ δρόμυ ν' αφίσο τιν αδερφύλα-μυ παραπονεμένι!.. Τόρα — όρα-μυ· δε δίνο μια πεντάρα. Ασπρος άνκελος μονάχα κι ας έρθι το γριγορότερο.

Κε στίλοσε τα μάτια-τυ πάλι στο κίμα με κάπια έκφρασι σιγαλυ πόθυ, λες κε περίμενε απο κι τιν απολίτροσι. Κ' έλεγε τα λόγια-τυ· τόσο μετριμένα, τόσο απλα κε με τόσι αρμονία, πυ πί-

ςτεπςα, πος ίθελε να γλικονανορίςι κε να πίςι όχι εμένα, αλα τον ίδιο τον εαφτό-τυ. Το μελαχρινο πρόςοπο, τα μεγάλα θαλάςια μάτια-τυ, τα γενάκια-τυ τα καςτανα κε τα ζγυρα μαλιά-τυ έδιναν τόςι ςοβαρότιτα κε ιλικρίνια ςτα λόγια-τυ, πυ μ' έπιανε ςεβαζμος. Δεν τολμύςα να τον αντιςκόπςο. Τίποτα απάνο-τυ δεν έδιχνε τιν απελπιςία, πιςτο καθρέφτι βαςανιζμένις πςιχις. Ολα-τυ ίρεμα ςαν τι θάλαςα, πυ μας κριφάκυε. Μόνο τα χίλι-τυ μια-διο φορες ςπαρτάριςαν άκςαφνα, λες κι ο λόγος έβγενε φλόγα απο τα φιλοκάρδια-τυ.

Τόλμιςα τέλος κάτι να τυ πο, να τυ αλάκςο το νυ.

— Μα πεδί-μυ!..

Αλα μόλις άρχιςα, βλέπο τον καπεταν-Τραγύδα να πιδάι κςαφνιαζμένος απάνο.

— Στα πόςτα-ςας! — προςτάζι με άγρια φονι. — Βάλε το τιμόνι ςτιν μπάντα! — Αλα, μόλα γάμπια!.. Μπύκα τυρκέτο!..

Τρέχυν ι νάφτες θεότρελι απάνο-κάτο· χαρα λάμπι ςτα μάτια-τυς· αςτραπι τα χέρια εχτελυν τα προςτάγματα. Αλι ςτα μπράτςα, άλι ςτις ςκότες, άλι ςτα ςτράλια. Το βάριπνο κςίλο κςίπνιςε εφτις πςιχομένι κι αράθιμι Γοργόνα.

— Στι βάρκα-ςυ, καπεταν Βαςίλι, — γιρίζι ςε μένα, — ςτι βάρκα-ςυ κε μας ςίκοςε. Το φαι το φιλάο για άλι φορα, ςα κςανανταμοθύμε με το καλο.

Ο Καράμπαμπάς μας έβγαλε άνεμο κςαφνικα. Σφίριζε άγριος κι ανατάραζε απ' άκρι ς' άκρι τι θάλαςα. Τα κςίλα, τόςες μέρες κςένιαςτα, τ' άρπακςε ςτιν τρελί-τυ δίναμι κε τα ςκόρπιςε φτερα ς' όλο το πέλαγο. Αλα έριкςε ςτιν άμο τις Τροάδας, άλα έχοςε ςτο λιμάνι τις Τένεδος, άλα διπλάροςε ςτο Σίνκρι· άλα κςόριςε κάτο για το κανάλι τις Μάλτας. Αλο δρόμο ίχαν, αλυ τάςτιλε. Εγινε λες ι θιςία τις Πολικςένις κι ο ίροας άφινε τα πλία ςτι διάκριςι τις Αθινας, να τιμορίςι κε κίνι τον ιερόςιλο Εαντα.

Πιδάο ςτι βάρκα, κε τρέχο ςτο μπρίκι. Ο γραματικός-μυ κατόρθοςε να κρατίςι τον «Ταкςιάρχι» κ' έπεςα μέςα. Ιρθα ςοβράνο ςτο μπαρκομπέςτια τυ καπεταν-Τραγύδα, για να πιάςο τι γραμί-μυ. Αλα βλέπο εκι μεγάλι ταραχι. Ι νάφτες έτρεχαν, έριχναν τις βάρκες ςτι θάλαςα, φονες, κακο, ςα να βύλιαζε άκςαφνα το πλεύμενο. Ο καπετάνιος ορθος ςτο κάςαρο, κςεςκύφοτος, καταкόκινος, βλαςτιμύςε κ' έβριζε 'κυνόντας τα χέρια ςα φτεροτες.

Ορθοπλορίζο δίςκολα κε ροτάο.

— Τ' ίνε μορε; τί πάθατε; βοίθια θέλετε;

— Ο Μανολιός-μας πνίγικε!.. Ο Μανολιός-μας χάθικε!.. —θρινολογι ο καπεταν Τραγύδας.

Ι καταςτροφι έλιοςε εφτις το χιόνι τις καρδιάς-τυ... Κακόμιρο, πεδι! Νερο πίγε να ςίρι με τον κυβα, παραπάτιςε στο χίλο, έπεςε — πάι. Οςο κι αν γίρεπςαν ι βάρκες, πυθενα δεν τον ίβραν. Το κίμα ζιλιάρικο τονε ςφιχτόδεςε ςτιν ανκαλιά-τυ, τον κράτιςε για πάντα. Τάχα έκαμε τιν ιπόςκεςί-τυ; Πιός κςέρι.

Ο βιοπαλεςτις όμος αναπάφτικε.

ΤΑ ΒΟΤΑΝΑ.

(Απόςπαζμα απ' το „Ζιτιάνο")

Εκίνι τιν όρα φάνικε μπροστά-τυς ο Τζιριτόκοςτας, χομένος ολόκορμος μέςα στα κυρέλια-τυ, μικρος κε ταπινός κε τόςο τιποτένιος, πυ έλεγες απο τιν κακοπάθια μόλις κρατιόταν στα πόδια-τυ. Ο ζιτιάνος αργοκίνιτος πλιςίαςε ςτον όμιλο τον γινεκον κι ακυμπόντας ςτο μπαςτύνι-τυ άρχιςε με το θλιμένο ίφος κε τιν κλαπςιάρικι φονί-τυ:

— Θεος ςχορές' τι μάνα-ςυ κε τον πατέρα κε τ' αδερφάκια-ςυ!

Ι γινέκες όμος ύτε τόνε πρόςεκςαν καθόλυ. Προςπάθιςαν να κρίπςυν τα γιμνά-τυς μέλι όςο μπορύςαν περιςότερο κάτο απ' τα κοντα φυςτάνια-τυς, να κλίςυν όςο ίταν έφκολο στι λερι τραχίλια τον ιλιοπςιμένο κόρφο-τυς κε κςακολύθιςαν να κςεφιλίζυν τ' αραποςίτι με τιν ίδια προθιμία κ'επιμονι. Μόνο ι Κρυςτάλο ςίκοςε διό-τρις φορες τα μάτια-τις λοκςα κ'ίδε το πρόςοπό-τυ, ανιπόμονι να γνορίςι, αν κρατύςε κακία για τι χτεςινι διαγογί-τις.

Κ' ι Παναγιότα όμος, ι κόρι τυ παπα, απο τότε πυ άκυςε απ' τις μάνας-τις το ςτόμα για τιν επιδεκςιοςίνι κε τι δίναμι τον ζιτιάνον, δε μπορύςε να ιςιχάςι. Κατόρθοςε να διόκςι τιν παρθενικι διλία-τις κε κίταζε τον Τζιριτόκοςτα με λιγοπςιχιζμένι περιέργια. Αφτος τάχα, πυ ίχε τόςα βότανα για τις αρόςτιες τον άλον, δεν ίχε κανένα κε για τις καρδιάς-τις τιν αγιάτρεφτι πλιγι; Κι απο το κεφαλόςκαλο απάνο έριχνε τα μάβρα, τ' αςτραφτερα μάτια-τις στα ςακύλια τυ μέςα, θέλοντας να γνορίςι το μαγικο ςόθεμά-τυς,

με τρόπο κε ςινκίνιςι, αδιάφορο, αν ο άνεμος ςίκονε περίπςιλα τα φυςτάνια-τις κ'ελέφτερα έδιχνε ςτο λιοπίρι τα κρέατά-τις. Αλι όμος καμια ύτε άκυςε, ύτε ςίκοςε μάτι να τόνε δι. Ο Τζιριτόκοςτας δεν αποθαρίνθικε. Κςακολύθιςε το πςιχολόι τυ κε ςίνκερα έφερνε εδο κε κι τα μάτια ς' όλα τα πρόςοπα τον γινεκον. Εκςέταζε τις φιςιογνομίες-τυς, τιν έκφραςι τυ μετόπυ κε τον χίλιον τιν εκςόνκοςι κε τυ ςτομάτυ τις γραμες, ςαν πολίπιρος φιςιογνόςτις, πυ θέλι να μαντέπςι τις πςιχις τα πάθι κε τις καρδιας τ' απόκριφα. Κε πςαχυλέβοντας έτςι, έλεγε χορις διακοπι:

— Θεος ςχορές' τι μάνα-ςυ κε τον πατέρα κε τ' αδερφάκια-ςυ!

— Ρε άιντε, χριςτιανέ-μυ, ςτι δυλιά-ςυ κε άςε-μας ίςιχες! — ίπε ι Κρυςτάλο, μα το χαμόγελό-τις έδιχνε πςέφτικα τα λόγια-τις. — Πίγενε να βρις τυς άντρες-μας, τα ζοντόβολα να καλοπορέπςις κε...

Ακςαφνα όμος έκοπςε το λόγο-τις κ'έμινε ακίνιτι κιτάζοντας το ζιτιάνο με τρόμο κ' έκπλικςι. Ο Τζιριτόκοςτας αναγνόριςε τόρα απ' τι φονι κε τυ προςόπυ τα χαραχτιριςτικα τι χτεςινι χοριάτιςα, πυ ίχε τόςι απέχθια ςτα θιλικα πεδια. Μέςα ςτον αχερόνα, όταν τιν ίδε αγριεμένι κε τρελι απ' το φόβο, μια ςκέπςι ςαν αςτραπι πέραςε απ' το μιαλό-τυ, πος ι Κρυςτάλο ίταν χορις άλο θεόςταλτο θίμα τις μανκανεφτικις πονιρίας-τυ. Ι ίδια ςκέπςι τυ ίρθε πάλι τόρα, μόλις αντίκριςε τι χοριάτιςα κε αποφάςιςε να κάμι αμέςος τιν αρχι. Το μπαςτόνι τυ άνκικςε ανάλαφρα τι γιμνι κε μεςτομένι γάμπα-τις, κε ςτο πρόςοπό-τυ έπεζαν, ανιγοκλίνοντας τα μάτια κε τα χίλια, λες κ' ίθελε να τιν κάμι να καταλάβι, πος κάτι εμπιςτεφτικο ίχε να τις πι. Κε μια ςτιγμι, κι πυ έςκιβε να πάρι πέτρα, εκι ςτα πόδια-τις ριγμένι, για να διόκςι τα ςκιλια, πυ τον ακολυθύςαν αλιχτόντας, τις μυρμύριςε ςτ' αφτι:

— Εχο κε το ςερνικοβότανο, αν θες.

— Τ' ίπες; — κςεφόνιςε κατακόκινι απο χαρα κε ντροπι ι Κρυςτάλο — Τ' έχις ίπες;

— Το ςερνικοβότανο, — κςανάπε δινατότερα πέρνοντας θάρος κε γιρίζοντας το βλέμα ερεβνιτικο ς' όλες τις γινέκες. Το ςερνικοβότανο, πυ βρίςκετε ςτον κάμπο πέρα, εκι πυ κατυρι βαρβάτο άλογο. Κι όπια το πάρι, κάνι ςερνικα πεδια, ςερνικα κε αντριομένα — κε πανόρια ςαν κε μένα!

Ι γινέκες, καθος άκυσαν τα λόγια-τυ, άφισαν ι μια με τιν άλι το κσεφίλιζμα τυ αραποσιτυ κε τόνε τριγίρισαν προσέχοντας κε στο παραμικρο κίνιμά-τυ. Κε ι Παναγιότα, τυ Παπαρίζυ ι κόρι, αργοκατέβικε απ' το κεφαλόσκαλο κε πίγε κε κοντοκάθισε πίσο απ' τιν Κρυστάλο. Χορις κι αφτι να το καταλάβι, ίχε πάρι μαζί-τις ένα αραποσιτόκονο κε ταραγμένι, ολότρεμι, κομάτιαζε σπαζμοδικα στα δάχτιλά-τις τι μετακσοτι φύντα-τυ, έτριβε ένα-ένα τα κσερά-τυ φίλα, τσάκιζε το κοτσάνι-τυ, ενο τα μάτια κε ο νυς κε ι πσιχί-τις ίταν προσιλομένα στα χέρια τυ ζιτιάνυ.

Ο Τζιριτόκοστας γνόριζε πολι καλα τι μαγικι επιροι, πυ έχυν στις γινέκες τα μιστίρια κε τα σίμβολα. Απο μακρινι παρατίρισι γνόριζε, πος ο κόζμος αφτος, όπυ στάλθικαν ι ζιτιάνι να εκμεταλέβυντε με τιν πονιρία-τυς, έχι διάφορες αδιναμίες κε μιριοπρόσοπες ανάνκες. Επρεπε λιπον κάθε ζιτιάνος να πέρνι τα μέτρα-τυ, για να κολακέπσι τις αδιναμίες αφτες, να σιμπλιρόσι τις ανάνκες, αν ίθελε να κερδίσι χρίματα. Επρεπε να μελετα προτ' απο πσιλα το απέραντο βασίλιό-τυ κ'έπιτα να κατεβένι σ'αφτο κε ν' αρχίζι το στάδιό-τυ πάνοπλος κε απολέμιτος. Για τύτο ο Τζιριτόκοστας δεν περιοριζόταν μονάχα στις ζιτιανιας τα καμόματα. Για κάθε άνθροπο ίχε κε κσεχοριστι μέθοδο ενέργιας. Σίμβολό-τυ ίχε πάντοτε το ναφτικο ριτο: «κάθε μακαρας κε το κσιλοφίλι-τυ». Ιχνιλατύσε, εκσέταζε κ' έβρισκε τέλος τιν αδιναμία-τυ καθενος. Οπυ καταλάβενε, πος δεν οφελυν ι χριστιανικες εφκες, έβανε σ' ενέργια διαβολικα παρανκέλματα. Οπυ δε μπορύσε ν' απλόσι χέρι, ακόνιζε τι γλόσα-τυ. Οταν δεν έβρισκε τυς ελεήμονες, ζιτύσε τυς δισιδέμονες, τυς κυτυς.

Ιχε κε στι γλόσα-τυ το κλαπσιάρικο κε μονότονο πσιχολόγι· ίχε όμος κε στι σακύλα-τυ γαργάλιστικο το φιδόχορτο, το σερνικοβότανο, το σιδερόχορτο κε άλα χίλια — μίρια βότανα τις γις· ίχε στο νύ-τυ τα κσόρκια κε στα μάτια το βάσκαμα. Κε γνόριζε πολι καλα, πος ι παραμικρι επιτιχία-τυς ίταν αρκετι να σιμπλιρόσι ενος κε διο τακσιδιον ελεημοσίνες. Το ίφος τυ ζιτιάνυ έγινε αμέσος σπυδέο κε σοβαρο. Τα καστανα μάτια-τυ έπεφταν εδο κε κι ράθιμα, αφερεμένα. Τα μαλια τυ κεφαλιυ κε τα πσαρα γένια, ι έκφρασι τυ προσόπυ κε τυ σομάτυ ι στάσι, κε τον χεριον τα κινίματα, τα φορέματά-τυ αφτα, τα κσεσκιζμένα κε ιδιότροπα, ερχόνταν κε πρόσθεταν το προφιτικό-τυς μεγαλίο στι μιστιριόδικι κε ακατανόιτι

δίναμι τον λόγον-τυ. Δεν ίταν ο χςεφτελιζμένος ζιτιάνος, ο πςιρις κε λιμαζμένος, πυ με κλαπςιάρικι φονι ζιτάι τα χςεροκόματα κε τ' αποφάγια τον φτοχον. Ιταν παντοδίναμος μάγος, πυ ςινκέντρονε ςτα ςτιβαρα χέρια-τυ δινάμις τις γις κε ςτιχία τυ εθέρα, άγνοςτα ςτυς πολυς θνιτυς. Κ' ίταν ικανος ν' αλάχςι όχι μόνο τιν τίχι, αλα κι αφτι τι φίςι τον όντον.

Ι Κρυςτάλο, το ανέλπιςτο κίνο έβριμα, παςίχαρι κόλιςε κοντά-τυ κ' ίθελε αμέςος τόρα να το δι κε να τ' αγοράςι το βότανο, να το καταπιι αμέςος, αν ίταν έφκολο, κι αν ίταν δινατο, ν' αλάχςι το έμβριο, πυ ίχε μέςα-τις, πριν το βγάλι ςτον κόζμο.

— Πυ ίνε-το; να το ιδο, — ρότιςε ανιπόμονι.

— Μα ίνε ακριβο: — ίπε ο Τζιριτόκοςτας, τονίζοντας τι λέχςι.

— Ακριβο-φτινο εγο το θέλο — απάντιςε μ' επιμονι ι Κρυςτάλο. — Κε το βρακί-μυ δίνο για ν' αποχτίςο ςερνικο πεδι.

— Αμ' ίχες ποτέ-ςυ, — μυρμύριςε πονιρα γελόντας εκίνος.

Κε καλοκάθιςε ανάμεςα ςτις γινέκες κατάχαμα. Εςιρε το ςακύλι-τυ μπρος άνιχςε με τρεμάμενα κι αργοκίνιτα χέρια τις ςύφρες-τυ, θέλοντας να κεντίςι περιςότερο τιν ανιπομονιςία τον γινεκον κ' έβγαλε όχςο ένα μικρο ςακυλάκι. Επιτα έλιςε με τιν ίδια πάντοτε άργιτα το ςακυλάκι κε με προφίλαχςι μεγάλι έβγαλ' ένα-ένα χαρτοδέματα μικρα-μεγάλα κε τ' απίθοςε κοντά-τυ φροντίζοντας αέρι να μιν τα βαρέςι κ' ίλιος να μιν τα δι.

— Πιό ίνε το ςερνικοβότανο, — χςαναρότιςε ι Κρυςτάλο.

Μα κίνι τι ςτιγμι, πυ ετιμαζόταν να δίχςι το πολίτιμο βοτάνι ςτα διπςαζμένα μάτια τις χοριάτιςας, φονι ολότρεμι απο ςινκίνιςι κε χαρα τυ μπόδιςε το κίνιμα:

— Ιβρα! το ίβρα!.. ίβρα-το κε δεν τ' αφίνο!..

Ι Παναγιότα τυ Παπαρίζυ ι κόρι, ολόρθι, αναμαλιαζμένι, με μάτια ςπιθόβολα κι ανκελοκάμοτο πρόςοπο χοροπιδύςε κρατόντας πςιλα ςτα ςαςτιζμένα μάτια τον γινεκον εμπρος ένα μαβροκόκινο αραποςιτόκονο. Ιταν εκίνος, πυ αςινίθιςτα ίχε πάρι από το κιυτςέκι κε χςεφίλιζε τόςι όρα με τα δάχτιλά-τις. Μα ο κόκινος αραποςιτόκονος ίνε ςπάνιος κε ςε κίνον, πυ τον έβρι, αν ίνε ανίπαντρος προλέι το γλίγορο φτάςιμο λατρεφτυ ςιντρόφυ. Ι γινέκες για μια ςτιγμι άφιςαν τα βότανα τυ Τζιριτόκοςτα κ' έριχςαν όλες τιν προςοχί τυς ςτιν αχςιοζίλεφτι παρθένα. Ορθες τιν περιτριγίριςαν κι

άπλοναν τα χέρια κε πσιλαφύσαν τον κόνο με σεβαζμο κ'επιθιμία μεγάλι, ενο ι Παναγιότα ζιλότιπι, ίθελε να προφιλάκσι το σπάνιο έβριμά-τις απο κάθε αρπαχτικι διάθεσι. Ολες ι χοριάτισες έδιχναν εφχαρίστισι για τιν εφτιχία τις παρθένας κ' εφχόνταν γλίγορα ν' αλιθέπσι ι καλοσιμαδια. Απο τιν έκφρασι όμος τον ματιον φενόταν, πος άλα έλεγαν κι άλα πίστεβαν ι καρανκόνισες.

— Μορε μάτια-μυ! έβριμα πυ τόκαμε! — μυρμύρισε ι Ανέτα, ι κόρι τυ Μπιρμπίλι, με κομικότατο πέκσιμο τον χιλιον. — Εκίνι να βρίσκι τυς κόνυς κι άλι να πέρνι τσ' αγαπιτικύς τις!..

— Δός-το, μαρι, να το φιλάκσο, — ίπε ι παπαδια στι θιγατέρα-τις, ολόχαρι κε κίνι για το έβριμα τις κόρις.

— Μπα, — έκαμε ι Παναγιότα δισκολόπιστι, — δεν το δίνο κανενυ.

Κε τόκριπσε με λαχτάρα, σαν φιλάργιρος το θισαβρό-τυ, μέσα στον παρθενικο κόρφο-τις.

Ο ζιτιάνος απ' τι θέσι-τυ έβλεπε τιν αναστάτοσι εκίνι τον γινεκον κε γελυσε μακάριος. Το εφεβρετικο μιαλό-τυ σιλογιζόταν, πος κι απ' αφτο το έβριμα τις Παναγιότας πολα μπορύσε να κερδίσι. Κι όταν κατάλαβε, πος έπαπσε τον γινεκον ι σινκίνισι, φόνακσε με φονι σοβαρι, πυ έκαμε τις γινέκες όλες να σιμαζεφτυν πάλι περίγιρά-τυ κε να κρεμαστυν απ' τα χίλι-τυ.

— Το σερνικοβότανό; ετύτο ίνε!

Κε μπρος στα θαμπομένα μάτια-τυς κσεδίπλοσε ένα κσερο σταχτερο χορταράκι. Μα σίνκερα πλαγιάζοντας πίσο απ' τιν Κρυστάλο μυρμύρισε, προφιλαχτικα δίθεν, μα αρκετα δινατα, όστε ν' ακυστι απ'όλο τον όμιλο τον γινεκον, στ' αφτι τις Παναγιότας:

— Εχο κε τ' αγαποχόρταρο!

Στο λόγο κε στο διαπεραστικο βλέμα-τυ ι κόρι κοκίνισε σαν τι φοτια κι απιστομίθικε κατα γις, ανάμεσα στα φυστάνια τον άλον γινεκον, με νεβρικο κε ακράτιτο γέλιο. Μα ι Ανέτα τυ Μπιρμπίλι, πσιλομελάχρινι κε πιρομένι λεβεντονια, τολμιρότερι πρόβαλε κε ρότισε δινατα.

— Εχις αλίθια το αγαποχόρταρο;

— Νέ, — ίπε ο Τζιριτόκοστας με ακλόνιτι βεβεότιτα. — Εχο τ' αγαποχόρταρο, στ'αγάπις το βοτάνι, π'άλος τόπος δεν το κάνι. Αφτο πυ τόχυν ι νεράιδες κε το φιλάνε στο Μαβροβύνι, κάτο στο Μορια, σε μια σπιλια δίκοχι τρίκοχι, κε δεν μπορι κανις να το φτάσι ύτε να το

δι, πός φιτρόνι. Κε για να το βρις, πρέπι να πιάςις τρίμερο ςκαντςοχεράκι, να το κλίςις σε φράχτι καλι περίγιρα. Ι μάνα-τυ, ι ςκαντςοχερίνα, θέλοντας να το λεφτερόςι θα περάςι κάμπυς κε βυνα, λαγκάδια κε κράκυρα, να φέρι το βοτάνι, να το βάλι στι φράχτι ν' ανίκςι μοναχί-τις. Εκι πρέπι να ίςε κριμένος, καθος θάρθι ι ςκαντζοχερίνα, να το πάρις απ' τι μιτίτςα-τις πριν νκίκςι το χόμα. Με κίνο τότες ανίγις κλιδαριες κε ςιδερόπορτες κε τιν καρδια τυ καλύ-ςυ κε τ'αγαπιτικύ-ςυ!

Ι Παναγιότα μέςα απ' τα φυςτάνια τον γινεκον άκυε τιν παντοδιναμία τυ βοτάνυ κε δε γελύςε πια. Ι καρδιά-τις χτιπύςε γοργα κε ίδροτας περίλυζε το ςόμα-τις κε πςιλα, καφτερα, ςαν απο θερμοκαφτίρα, κεντίματα εςτανόταν στα μάγυλα κε τιν άκρι τις μίτις-τις. Σιμπτόματα λιγοθιμίας βάρεναν ασφιχτικα τα ναρκομένα μέλι-τις κε τις έφερναν βαθιυς τετράβαθιυς αναστεναγμυς. Επίμονος κε απετιτικος ίρθε πάλι στο νύ-τις ο Χαδύλις τυ Τρίκα ο γιος, κ' έζβιςε αμέςος τι χαρα, πυ τις έφερε το εφτιχιςμένο έβριμα τυ αραποςιτόκονυ.

Ο Χαδύλις ίταν αραβονιαςτικός-τις πριν. Ο Παπαρίζος κε ο Τρίκας ςε στιγμι κραςοκατάνικςις κ' εςτιματολογίας άκρατις αποφάςιςαν να διατιρίςυν παντοτινι κε να παραδόςυν αθάνατι κι ονομαςτι τι φιλία-τυς στυς εόνες. Κε για να το κατορθόςυν αφτό, δε βρίκαν άλο μέςο παρα ν' αρεβονιάςυν τα πεδιά-τυς, πριν ακόμα αφίςυν καλα-καλα τα ςπάργανα. Ι κόρι με το πρότο πςέλιςμα τον ονομάτον τις ικογένιας έμαθε να πςελίζι κε τυ αντρός-τις τ' όνομα. Πριν ακόμα εςτανθι φόβο κε ςεβαςμο κι αγάπι στα πατρικα χτίνι για τα μεγάλα εβεργετίματα, πυ έκαναν με τι δίναμί-τυς στιν ικογένια, τα εςτάνθικε στο Χαδύλι, πυ έμελε να γίνι εβεργέτις κε δεςπότις-τις. Τα ίδια εςτίματα κράτιςε ι παρθένα στα ςτίθι-τις κι όταν ακόμα μεγάλοςε. Ο Χαδύλις όμος ύτε μικρος ύτε όταν μεγάλοςε, εςτάνθικε τίποτα απ' αφτα. Οταν κατάλαβε, πος έγινε στο χοριο ζιλεφτος γαμπρος, πάτιςε τον αρεβόνα-τυ δίχος διςταγμο. Λίγα δεμάτια ςανο, πυ πρόςτεςε ο Μπιρμπίλις στιν αρχικι πρίκα-τυ, τον έπιςαν αμέςος ν'αρεβονιαςτι τιν Ανέτα.

Ι Παναγιότα πικράθικε κατάκαρδα, όταν τόμαθε. Περιςότερο πικράθικε για τιν προςβολι, πυ τις έγινε, παρα γιατι ματεόθικε ι εφτιχία-τις. Φοβίθικε περιςότερο τιν κακογλοςια τον ςιντοπιτόν-τις, τ' αλίπιτα πιράγματα τις αντίζιλύ-τις, παρα πυ έχανε αγαπιμένο

πρόςοπο. Το πάθιμά-τις, αντί να τιν καταβάλι κε να τιν αποθαρίνι, τιν έκαμνε περιςότερο τολμιρι. Δεν ίχε άλι ςκέπςι, παρα πος να κςαναφέρι ςτα πρότα-τυ βίματα το Χαδύλι. Κε τόςο ίχε ςιχιζμένα τα εςτίματα μέςα-τις, πυ δε μπορύςε να διακρίνι, αν ζιτύςε τύτο για ν' αποχτίςι τον άπιςτο εραςτι ί για να τιμορίςι μίςιτι αντίζιλο. Τόρα, μόλις ίδε τον Τζιριτόκοςτα κε άκυςε τιν ακατανίκιτι δίναμι τυ βοτάνυ, αφτι τι ςκέπςι έφερε ςτο νύ-τις. Ιθελε νάχε λίγο απ' αφτο, ένα φιλαράκι μόνο, να ποτίςι το Χαδύλι, να τον κάμι να γιρίςι πίςο ςτιν πρότι-τυ αγάπι, να μιν τονε χάςι για τα λίγα άχερα. Μα πιός κςέρι πόςο να το πυλι το βοτάνι-τυ ο ζιτιάνος!..

Εκίνος όμος διαλαλύςε ένα με τ'άλο τα βότανά-τυ, έλεγε τι χρίςι κε τιν παντοδιναμία-τυς με τέχνι κε απςιλι πλαςτικότιτα τυ λόγυ. Κ' ι γινέκες όλες, ςτριμογμένες περίγιρά-τυ, άκυγαν κε τον κίταζαν κατάματα, χορις να βγάνυν άχνα, χορις μιλια, με μεγάλι ςινκίνιςι κε άζβιςτο πόθο. Τα εβεργετικα, τα παρίγορα βότανα τις γις, πυ γιατρέβυν κάθε ςοματικι πλιγι, πυ καταπάβυν κάθε πςιχικο πόνο, πυ αλαφρόνυν κάθε μαραζμο τις καρδιας κε τι γιρίζυν πάλι ςτιν πρότι-τις νιότι, ςτιν αρχικί-τις ακμι, ίταν εκι μπροςτάτυς, τάχε μέςα ςτο ςακύλι-τυ ο ζιτιάνος κε δεν έμενε παρα να τ' ανίκςι μόνο, να τα χίςι περίγιρα, για να καταςιγάςι τις ανθροπότιτας τα κριφα μαρτίρια. Μιςτικυς λαθροκριμένυς πόνυς· πόθυς κε βάςανα κ' ελπίδες. Ολα τα ςινεςτίματα τα καταςταλαγμένα απ' τι φίςι, ςε κάθε ανθρόπινι πςιχι, τα κατακαθιζμένα ςτα βάθι τις ςινίδιςις απο τι ράθιμι τις ζοις επιροι, ο Τζιριτόκοςτας με τα λόγια κε τα βότανά-τυ, τ' ανάςκαλιζε τόρα, τάφερνε ςτιν επιφάνια, τα παράδινε ςτις πςιχις τι γνόςι κε τυ ατόμυ τι διάθεςι. Ολες ι γινέκες, ι μια με τιν άλι, ζιτύςαν επίμονα με το νυ κ' έβριςκαν τέλος κάτι άροςτο ςτι ζοί-τυς, κάτι παθιαζμένο ςτιν πςιχί-τυς, πυ μπόδιζε ν' απολάπςυν αθάνατι τι χαρα κε τι γαλίνι τυ κόζμυ.

— Στερφοβότανο μπας κ' έχις, αρε; — ρότιςε άκςαφνα ι Κράπενα.

Δόδεκα πεδία ίχε γενίςι ός τόρα ι χοριάτιςα κε μόλις ίταν τριαντάδιο χρονον. Καταλάβενε κ' ι ίδια, πος ίχε διάθεςι να γενίςι άλα τόςα ακόμα. Ομος ίχε αποκάμι απ' τις κιλοπόνιες κ' ίθελε να ςταματίςι τιν ανιπόφορι καρποφορία τις κιλιάς-τις. Μα ι παπαδια τίνε μάλοςε αμέςος για τύτο κε ίπε, ότι δεν έπρεπε να

ζιτα ν' αντιταχτι με βότανα στυ θευ το θέλιμα. Ι Κράπενα όμος επίμενε γιρέβοντάς-το. Δε βαςτάο, έλεγε· βαρέθικα πια· κάθε χρόνο κε πεδι!

. . . .

Ο Τζιριτόκοςτας, αδιάφορος ςτα λόγια κε τα γέλια-τυς, ανέςτιτος ςτο γαργάλιζμα κε τις φλογερες ματιές-τυς, αφοςιομένος ςτι δυλιά-τυ, απάντιςε αμέςος ςτιν ερότιςι τις Κράπενας.

— Πός, κε ςτερφοβότανο κε γαλαχτόπετρα! Μάζονε χαλίκια ένας ςτ' ακρογιάλι κε τάριχνε ςτόν κόρφο-τυ. Ακςαφνα τον τάραξε ι θέρμι· ςφάχτες ίχε ς' όλο-τυ το κορμι· τα βιζά-τυ πρίςτικαν. Κι όςο να φτάςι ςπίτι-τυ, άρχιςαν να τρέχυν τα γάλατα. Πςάχνυν ςτα χαλίκια κε βρίςκυν εκι τι γαλαχτόπετρα· πέτρα τυ γιαλυ τυ άμυ — με τα ςτέφανα τυ γάμυ. Οπιος τι βάλι απάνο-τυ, το γάλα πάι ποτάμι — μά το πράςινο καλάμι· άντρας ίνε γιά γινέκα — μά τυς άγιυς πέντε-δέκα!.. Αν θέλετε ακόμα έχο κε το θιλικοβότανο!..

— Α! ςπολάτι-ςυ! κε πια πέρνι θιλικοβότανο! Ας-το να χαθι κε μιν το μελετας! — Ιπαν ι γινέκες μονόγνομες. Απο τ' άλα να μας δόςις.

— Ολες να ςας δόςο θέλετε, — ίπε ο ζιτιάνος ςοβαρος. Μα δε ροτάτε, αν έβαλα πςομόπςιχα ςτο ςτόμα-μυ απο προχτες. Εκίνα, πυ μύφεραν ι άντρες-ςας, ςικόθικε τι νίχτα ο παραγιός-μυ κε δεν άφιςε πςίχαλο.

— Να ςυ φέρυμε χριςτιανε! — Ιπε πρότι ι Κρυςτάλο. — Δεν τόλεγες τόςι όρα, παρα ςε βαςανίζυμε θεονίςτικο!..

Κε ςικόθικε έτιμι να τρέκςι ςτο φτοχικό-τις, για να φέρι ςτο ζιτιάνο να φάι.

— Στάςυ να ςυ φέρο κε γο, πύχο λίγο μπλυγύρι, — ίπε πρόθιμι κε ι Κράπενα.

— Κε γο έχο γαλοτίρι.

— Κε γο κάμποςι μαμαλίνκα.

Ολες τόρα ίταν πρόθιμες να περιπιθυν τον Τζιριτόκοςτα, να τυ προςφέρυν κάτι, να τυ φανυν, όςο μπορύςαν χρίςιμες, να μιν πεθάνι απο τιν πίνα ο φτοχος! Χριςτιανος ίταν κι αφτος· δεν ίταν αλόθιρος! Μπορύςε να πάθι θεονίςτικος άνθροπος κε να τον έχυν όλες βάρος ςτιν πςιχί-τυς!.. Μπα, χριςτιανέ-μυ· δεν τόλεγες τόςι όρα!..

Ο Τζιριτόκοστας όμως, αφυ έριχσε τι σπίθα στον εφχολόαναφτο, σορο τον γινεκον κε κατόρθοσε το σκοπό-τυ, δεν ίθελε να προχορίσι περισότερο. Ιχσερε καλα τι δυλιά-τυ αφτος. Σκεφτόταν, πος, αν έπιανε καθεμια χοριστα, θα κέρδιζε περισότερο τιν εμπιστοσίνι-τις, ι πονιριά-τυ θα ίχε ομαλότερο στάδιο ενέργιας.

— Οχι χριστιανές-μυ, — ίπε, — δε θέλο τίποτα. Τόρα πυ θα πάτε σπίτια-σας, έρχυμε κε μυ δίνετε, ότι προερίστε. Κιτάχτε τόρα τι δυλιά-σας...

Μα ι γινέκες για να δίκσυν προθιμία, τρέκσανε όλες στα σπίτια-τυς, χορις ν' ακύσυν τα λόγια-τυ. Κε κίνος πάντα σοβαρος, θλιμένος κε κακοπαθιζμένος πλισίαζε απο πόρτα σε πόρτα κε δεχόταν τα ελέι-τυς. Επιτα με ακριβόλογι σιφονία άρχισε να παζαρέβι τα γιατρικα κε τα βότανά-τυ.

Κε πέτιχε πραγματικα στυς ιπολογιζμύς-τυ ο Τζιριτόκοστας. Ι γινέκες τόρα στιν απομόνοσί-τυς άφισαν τιν επιφίλακσι κε εκμιστιρέβονταν κάθε πάθος κε κάθε-τυς επιθιμία. Πολες τυ ζίτισαν τ' άκακα βότανα. Μα ι περισότερες ίθελαν τυς εζμάδες κε τα καβαλίστικα σιμία· τα παράδοκσα σχίματα κε τα τερατόδικα μονογράματα, για να διόκσυν με κίνα επίβυλο σκοπο τις γιτόνισας, ίτε να τον τινάκσυν καταστρεφτικο κε δακριοπότιστο σε μισιτο σινκενι. Το αμπόδιμα κε το λίματυ· το αβάσκαμα κε το γίτεμά-τυ· ο αφανιζμος ασπόνδυ εχτρυ κε το κρέμαζμα στι λέφκα· τυ αντρόγινυ ο σιχαμος κε τον πεδιον απο τυς γονις αποχοριζμος, ίτε τον αδερφον ι έχτρα· κι ακόμα τον χτινον ο ψόφος κε τον αμπελιον το κσέραμα κε τον χοραφιον ι στέρφεπσι όλα αφτα στρόνυνταν στιγνα μπρος στο ζιτιάνο κε ζιτύσαν απ' αφτον σάρκα κε πσιχι επίβυλι. Αφτος ο ίδιος άρχισε να εστάνετε πσιχικο ίλινκο μπροστα στο τόσο μίσος κε τιν αφάνταστι σκλιρότιτα, πυ κιβερνύσε δεσποτικι τις χοριάτικες εκίνες πσιχές. Ο νύς-τυ ο πολικάτεχος έμινε για μια στιγμι κατάπλιχτος μπροστα στιν εσοτερικι ζοι τυ χοριυ, τόσο διαφορετικι κε τόσο αντίθετι με τιν ολοπράσινι εκσοτερική-τυ όπσι, τι ναρκομένι απ' τις αναθιμιάσις τον βάλτον κε βιθιζμένι στιν ομίχλι σαν σε όνιρο.

Ο Τζιριτόκοστας όμος δεν καταντύσε σε τόσυς σιλογιζμυς, όστε να λιζμονίσι τιν αποστολί-τυ. Πρόθιμα πρόσφερνε στις γινέκες, ότι ίθελαν. Ολα τάχε στο σακύλι-τυ. Κε ζιτύσε για πλιρομι, ότι έβλεπε ακριβότερο μέσα στο σπίτι, ρύχο ίτε πανι, κάθε-τι πυ ι πίρα-τυ έβρισκε κατάλιλο για να μεταπυλιθι κε να δόσι κέρδι.

I γινέκες στιν αρχι αντίτιναν πιζματικα στις μεγάλες απετίςις-τυ. -Προφασίζονταν, πος ο άντρας-τυς θα τις ςαπίςι στο κςίλο. Εκίνος τότε ετιμαζόταν τάχα να φίγι. Μάζεβε τις πραμάτιες-τυ ατάραχος κε αργοπατόντας έκανε ν' αφίςι τιν πόρτα, ενο ςίνκερα πενύςε τιν αλάθεφτι χρίςι τον φαρμάκον-τυ, τα εβεργετικα αποτελέζματά-τυς. Κ'ι γινέκες απελπιζμένες, γιατι δε μπορύςαν να τον ςινκινίςυν, αλα κε ανίκανες να κατανικίςυν τον πόθο-τυς, έδιναν τέλος, ότι τυς ζιτύςε κ' έπερναν το βοτάνι, με λαχτάρα το κομπόδεναν στιν άκρι τυ μαντιλιυ, τό'χοναν στον κόρφο-τυς ζιλότιπες γιατι το απόχτιςαν. Κι άκυαν τις ςιμβυλές-τυ κε κςαναροτύςαν τον τρόπο, πυ θα το μεταχιριςτυν, με μεγάλι λεπτομέρια.

Ο Τςιριτόκοςτας με παραγεμιζμένα ςακύλια έφταςε τέλος μπροςτα στιν πόρτα τις Κρυςτάλος.

— Ελα χριςτιανέ-μυ, κε ςε περιμένο! — τυ φόναχςε κίνι ανιπόμονι, μόλις τον ίδε απο μακρια.

— Τί να κάμο; μ' ελέιςαν κ' ι άλες ι χριςτιανες,—απάντιςε με ίφος μιςοκακόμιρο.

Κε θέλιςε να καθίςι όκςο απ' το κατόφλι τις πόρτας. I Κρυςτάλο όμος απο ςιμπόνια δεν τον άφιςε.

— Εμπα μέςα δόλιε, — ίπε. — Κάτςε να ςυ βάλο να φας.

Μπίκε μέςα διςτάζοντας κ' έκλιςε πίςο-τυ τιν πόρτα· απίθοςε στι γονια τα ςακύλια-τυ κε στρόθικε κατα γις, παραφορτόνοντας τιν Κρυςτάλο μ' εφκες κ' εβλογίες για τιν τόςι καλοςίνι-τις. Μια στιγμι μάλιςτα, πυ ι χοριάτιςα άπλοςε να ρίκςι κι άλι φέτα ψομι μπροςτά-τυ, εκίνος άρπακςε κε θέλιςε να τις φιλίςι το χέρι. Εκίνι όμος τό'ςιρε βιαςτικα κατακόκινι από ντροπι. Τί άγια ίταν! Κε μετανιομένι για τις βριςιες, πυ κςεςτόμιςε άλοτες ενάντιά-τυ, φρόντιςε να δικεολογιθι. Βλέπις, καθένας θέλι να κάμι το καλο· μα δε μπορι κε πάντα. Τί να γίνι· φτοχι άνθροπι ίταν κι αφτι!..

Μα ο Τζιριτόκοςτας αργομαςόντας τις αντίλεγε. Αφτο ίνε κατα τις καρδιες. Ινε πολι, πυ έχυν τυ κόζμυ τ' αγάθα. Ομος δε δίνυν ύτε τυ αννέλυ-τυς νερο! Μα ι πλύςιι δεν τ'αχυν αφτα. Αν έλιπαν ι φτοχι, ι ζιτιάνι κε ι ςακάτιδες θα πέθεναν στυς δρόμυς απ' τιν πίνα... I Κρυςτάλο όμος τόνε παριγορύςε με φιλοςοφικα επιχιρίματα. Δε μπορυν όλι ι άνθροπι να ινε ένα· όλα τα φίλα δε βγάζυν τον ίδιο καπνο. Αλι καλι, άλι κακί· έτςι τα έχι ο παλιόκοζμος!.. Κε κίνος κςανάλεγε, πος ίδε κε ίδε κόζμο, μα ςαν τι

δικιά-τις τιν πςιχι δεν απάντιςε πυθενα. Ι χοριάτιςα πια ενθυςιαζμένι απ' τα κολακεφτικα εκίνα λόγια, θέλοντας να τα πιςτοπιέςι όςο ίταν δινατο περιςότερο, ςκάλιζε όλα τ' αρμάρια κε τυς κρι- πςόνες τυ φτοχικύ-τις, για να βρι κε να τυ προςφέρι κάτι. Κε κίνος, πυ με άγριπνο μάτι ακολυθύςε κάθε κίνιςί-τις κε μάντεβε τυς ςκοπύς-τις, όλο κε μυρμύριζε έπενυς κε θαμαςτικα για τιν καλοςίνι τις. Ομος μέςα ςτο νύ-τυ κλοθογίριζε πάντα τιν πρότι τυ ςκέπςι.

— Μόρε θα βγι πράμα απ' αφτο το ζοντόβολο!

Κι άχςαφνα, διναμόνοντας τι φονί-τυ, ίπε:

— Αχ εςένα, κιρά-μυ, δε ςύπρεπε να κάθεςε ς' αφτο τ' αχύρι. Σύπρεπε να ίςε αρχόντιςα κε να μπένις ςε παλάτια να φορις μεταχςοτα κε να βροντυν τ' αςιμοχρίςαφα ςτα ςτίθια-ςυ κε να κρέμυντε τα μαργαριτάρια πάνο-ςυ, ςαν τα κεράςια ςτιν κεραςια. Επρεπε να γενιθις ςε χριςι κύνια, όπος ολόχριςι ίνε ι καρδιά-ςυ. Κε ςύπρεπε νάχις άντρα το χριςο αιτο να διαβένι ςτο παζάρι κε να προςικόνυντε ι αρχόντι· κε νάχις τον αρχοντογιο να τόνε ζιλέβι ι χόρα...

Ι χοριάτιςα ορθι κοντά-τυ, με τα χέρια ςταβρομένα ςτο ςτίθος, άκυε τυς επένυς εκίνυς με χαρα κε αγαλίαςι. Το έμα-τις έβραζε κε κατακοκίνιζε ςα φοτια ςτα μάγυλά-τις κε ςινκλόνιζε όλι-τις τιν ίπαρχςι. Ι ζοι εκίνι, όπυ τίνε τοποθετύςε ο ζιτιάνος μέςα ςτα πλύτι κε τι δόχςα, λαμποκοπύςε μπροςτα κε τις θάμπονε τα μάτια τόςο, πυ ίθελε να τα κλίςι, να παραδοθι ςίπςιχι ςτο γλικο όνιρο κε ποτε να μι κςιπνίςι! Αρχιςε να τιν παραφέρνι κε να τιν πίθι ι γλόςα-τυ, πος αλιθινα αφτι δεν ίταν για να ζίςι, όπος τόρα ζύςε, μα όπος εκίνος τις έλεγε. Κε αςινίδιτα άρχιςε να τυ λέι, πος αν ίταν αλιθινα, όπος τις έπρεπε, θάβλεπε τότες με πόςι προθιμία θάκανε τα πςιχικά τις.

— Μα τιν όρα, πυ μας ακύι, — ίπε με ςοβαρότιτα. — Αν ίταν αλίθια, φτοχος δε θα βριςκότανε ς' όλο το πρόςοπο τις γις.

Μα πάνο ςτιν έκςαλι αφτι μεγαλοδορία-τις ι θίμιςι τυ ςερνικυ τι νκρέμιςε αμέςος ςτιν άθλια πραγματικότιτα. Ι χριςόςκονι, πυ έριχςε μπρος ςτα μάτια-τις για μια ςτιγμι ςαν μάγος καλιτέχνις ςε ςτιγνι ικόνα ο ζιτιάνος, ςκόρπιςεν εφτις κε ίδε περίγιρα το κοπριζμένο ςπίτι με τα φτοχικα ςοθέματα· ίδε τιν πολιτριπιμένι ςκεπι απ' όπυ έμπενε το φος τις ιμέρας κ' εςφίριζε τις χιμονιά-

τικες νίχτες παγερος ο βοριας, κ' έςερνε το νερο ρεματαρια, όταν έβρεχε. Εφερε μπρός-τις το Μαγυλα, βρομοχοριάτι κςεθεομένο απ' τον κάματο κ' ίδε τις πέντε θιγατέρες-τις, πέντε παςτρογονιες κυρελοφορεμένες, κι αςκιμοπρόςοπες! Επιτα χαμιλοθορόντας ίδε τιν κιλιά-τις με το παραπάνο φυςκομένι, να ςικόνι τι μπροςτέλα τυ φυςτανιύ-τις ός τα γόνατα, κε βαθις ςτεναγμος βγίκε απ' τα ςτίθια-τις.

— Μορ' άςτα αφτα! — ίπε κάπος αγαναχτιζμένι, ίςος γιατι τιν ανέβαςε ςε κόζμυς άφταςτυς, ίτε γιατι ιποπςιάςτικε τιν ιρονία τον λόγον-τυ. — Δε θέλο παλάτια κε χριςάφια γο!.. Θέλο ςερνικο πεδι. Μπορις να μυ δόςις ςερνικο πεδι!..

— Εγο θα ςυ δόςο το ςερνικοβότανο, — ίπε αδράζοντας τιν εφκερία ο Τζιριτόκοςτας. Πιέ-το, κε το πρότο, πυ θα πιάςι, θα ίνε ςερνικο.

— Αμ' ετύτο; — ίπε δίχνοντας τιν κιλιά-τις μ' αποςτροφι. — Αν ίνε κε τύτο θιλικο;

Ο Τζιριτόκοςτας τιν κίταχςε κατάματα. Επιτα γίριςε ςτι γρια Σταμάτο, πυ καθόταν ςτι γονια αμίλιτι ςαν κςόανο. Επιτα έφερε περίγιρα ςτυς γιμνυς κε καπνιζμένυς τίχυς τα μάτια-τυ, ός τιν αραχνοκαμένι ςκεπι κε τα κάρφοςε τέλος ςτιν άλι άκρι τυ ςπιτιυ αντίκρι. Εκι ίταν ι θέςι, πυ έμεναν τυ Μαγυλα τα ζόα, διο βόδια καματερά κε μια γελάδα. Προδινόταν ο προοριζμός-τις απ' τι δινατι μιρυδια τυ ςάπιυ άκερυ, πυ χινόταν περίγιρα κ' έφτανε όκςο ακόμα απ' τιν κατικία. Τόρα κε τα τρία ζοντανα έλιπαν μαζι με το Μαγυλα ςτο χοράφι. Μόνο ένα πςιμάρνι ίταν εκι δεμένο, τυ ςπιτιυ θρεφτάρι μ' ένα κυδυνάκι ςτο λεμο κι ανακάτεβε κάποτε με τα λεπτα ποδάρια-τυ τι κςερι φάκνα.

— Να ίχαμ' ένα νεφρο, — ίπε ο Τζιριτόκοςτας αργα κε ςοβαρα, κιτάζοντας πάντα κατα το ςτάβλο. — Εγο μπορύςα να ςυ πο τί πεδι έχις μέςα ςτιν κιλιά-ςυ.

— Τί νεφρο; — ρότιςε αμέςος ι Κρυςτάλο πρόςχαρι.

— Να, αρνίςιο... ένα νεφρο αρνίςιο! — μυρμύριςε κιτάζοντας τι μάνα-τις, ςα νάθελε να τι ςιμβυλεφτι, πός μπορύςαν να βρυν ένα νεφρο αρνίςιο.

— Πύ να βρύμε; — ίπε αναςικόνοντας τυς όμυς ι γρια. Κε δεν ίχε άδικο. Σπάνια ςφάζυν ςτα χορια. Το κρέας το τρόνε ι χοριάτες μόνο τρις-τέςαρις φορες το χρόνο. Τι λαμπρι, τα χριςτύγενα

κε τις αποχριες. Κάποτε τρόνε κε ςε κανένα γάμο· κε καμια φορα, αν αροςτίςι ζοντανο κε το δυν έτιμό να πςοφίςι, το ςφάζυν κε το μιράζυντε ςιναμετακςί-τυς. Τις άλες μέρες όμος έχυν για προςφάι τα ςκορδοκρέμιδα κε τα οςπριοφάςυλα, το τιρι, το γαλοτίρι, το μπλιγύρι, τον τραχανα κε κάποτε τις επίςιμες μέρες τι μαμαλίνκα. Πύ να βρεθι λιπον αρνίςιο νεφρο μέςα ςτο χοριο;

Μα κίνι τιν όρα, λες κ' ίθελε να τυς βγάλι απ' τιν αμιχανία, ακύςτικε μέςα απο τα βάθι τυ ςτάβλυ τρεμυλιαςτι κε ςιρτι ςαν αλιςίδα, πυ ςέρνετε μέςα απο μετάλινο ανκίο, ι φονι ενος αρνιυ.

— Μπε!..

Τις Κρυςτάλος κε τυ Τςιριτόκοςτα τα μάτια ςιναπαντίθικαν εφτις ςπιθόβολα. Κε με τιν άφονι αφτι γλόςα-τυς φανέροςαν, πος έτςι ςιναπαντίθικαν κ' ι ςκέψις-τυς.

— Δεν το ςφάζυμε; — πρότινε ο ζιτιάνος διλα.

— Κ' έπιτα; — ρότιςε θλιμένι ι χοριάτιςα, — πύ θα πάμε να κριφτύμε απο το Μαγυλα; Θα πέκςι ςτιλιάρι, πυ θ' ακυςτι ςτι Λάριςα.

Κι αςινίδιτα έφερε τα χέρια παςπατέβοντας εδο κε κι, ςα να πονύςε με τι θίμιςι μόνο παλιυ χτιπίματος. Μα ο Τζιριτόκοςτας άρχιςε ν' αντιτίνι ςτα λόγια-τις, να περιγελα τυς φόβυς-τις. Αμ' τί; Τάχα κι ο ίδιος ο Μαγυλας δε θάταν περίεργος να μάθι απο τόρα, τι πεδι ίχε ι γινέκα-τυ ςτα ςπλάχνα-τις; Κ' επι τέλυς, αν ίταν τόςι ανάνκι να μι μάθι τι θιςία τυ αρνιυ, δεν ίταν κε δίςκολο πράμα· έλεγαν, πος άφιςαν μια ςτιγμι τιν πόρτα τυ ςπιτιυ ανιχτι κ' έφιγε το πςιμάρνι. Σαν έχι όρεκςι, ας τρέχι να γιρέβι ο καλονικοχίρις!

— Μπε!.. — αντίχιςε πάλι μέςα ςτο ςπίτι το βέλαζμα τυ αρνιυ.

— Σφάχτις ντε!.. — μυρμύριςε ι Κρυςτάλο με κίνιμα αποςτροφις.

Αρχιζε να τιν ενοχλι τόρα το αθόο βέλαζμα. Τις κςέςκιζε τα νέβρα, τις κλόνιζε τιν πςιχί κ' εςτανόταν μίςος ακράτιτο ςτι φονι εκίνι, πυ ίταν απαράλαχτι με τον πιραζμο. Αχ! ας ίταν έφκολο ν' αρόςτενε τόρα το αρνι, πιςοτάντανο κακο να τόπιανε, να τόριχνε νεκρο κάτο!..

— Εμενα δε με μέλι, — πρόςτεςε με αδιαφορία ο ζιτιάνος, όταν κατάλαβε, πος άρχιςε να κλονίζετε ι χοριάτιςα. — Λιπάμε μονάχα, πυ χάνετε τέτια περίςταςι για ένα παλιοπρόβατο... Μα

δεν πιράζι· ένα θιλικο περισότερο δε θα χαθι ο κόζμος.

Τα αδιάφορα εκίνα λόγια-τυ έγιναν μαχέρια δίκοπα για τιν χαρδια τις Κρυςτάλος. Μόνο με τιν ιδέα, πος μπορύσε να γενίσι κι άλο θιλικο, ίταν ικανος ν' αναςτατοθι ο νύς-τις κε να τίνε βιθίσι ς' απελπιςία. Ι περιέργια κόλισε πια ςτο μιαλό-τις ακςεκόλιτι κ' εγιγάντεβε ςινκλονίζοντας τιν πςιχί-τις, τιν ίπαρκςί-τις ολόκλιρι. Ι επιθιμία να γνορίσι απο τόρα, πριν ακόμα γενιθι, το ίδος τυ όντος, πυ ενκιμονύσε μέσα ςτα σπλάχνα-τις, ι θέλιςι να μάθι, πος το χιδέο σπέρμα τυ αντρος μέσα ςτιν ακιβέρνιτι επιθιμία-τις κε με τιν άβυλι δίναμι τις φλογερις σάρκας σχιματίςτικε κε πια ςτι ζοί-τις θα ίχε επιροι, τιν έςπροχναν ςτα έςχατα. Δεν ίθελε πια ύτε να ςιλογιςτι το Μαγυλα. Ι θιμι κε τα κςιλοκοπίματα ίταν τίποτα γι' αφτι. Το μιςτικο, πυ ίταν έφκολο να μάθι, τίνε γαργάλιζε κε τις φτερύγιζε το νυ.

— Μπε!..

Το πςιμάρνι κςακολυθύσε να βελάζι τόρα αδιάκοπα. Ι βραχνι κε ςινκρατιτι φονι έβγενε απο τίχο σε τίχο μέσα ςτο μακρίςτενο σπίτι θρινιτικι κι ανιπόφορι. Ι Κριςτάλο τιν άκυε κε πίςτεβε, πος τριβέλι τις τριπύσε τα μιλίνκια· αναμένο σίδερο εςτανόταν να περνα τι ραχοκοκαλιά-τις, κε τις πλάτες κε τα χεροπόδαρά-τις θαρύσε, πος τάχε σε κατάκρια νερα. Τόρα έβλεπε μπρός-τις το αθόο πλάζμα να τις απλόνι το λεμο κε να προςφέρνετε θελιματικο θίμα-τις. Μέσα ςτυς παλμυς τις φονίς-τυ έβριςκε λέκςις ανθροπινες, πυ τιν παρακινύσαν, τιν παρακαλύσαν σχεδον να πάρι το μαχέρι κε να τυ κόπςι μόνι-τις το λεμο. Δεν τόκςερε; Δεν το καταλάβενε αφτι; Το αρνι ίταν γραφτο τόρα να σφαχτι. Ολος ο κόζμος το λέι κε κίνι δεν τ' άκυσε; Δεν έμαθε, πος το σφαχτο, όταν καταλάβι τιν όρα τις σφαγίς-τυ, βλέπι μπρός-τυ το μαχέρι ματοβαμένο κε βελάζι βραχνα κε θλιμένα με φρίκι κε αποςτροφι! Τρέμι το φριχτο μαρτίριο κε παρακαλι να τελιόσι μια όρα αρχίτερα τιν άχαρι ζοί-τυ... Τί άλο λιπον έκανε τόσι όρα το πςιμάρνι, παρα να προςκαλι το θάνατο; Προετιμαζμένι ςτιν αφταπάτι-τις ι Κρυςτάλο, πίςτεπςε τόρα, πος ίταν ιποχρεομένι να παραδόσι γλίγορα ςτο θίτι το θίμα-το.

— Παρ'-το, — ίπε με ςταθερι απόφαςι δίχνοντας ςτο ζιτιάνο το θίμα· — σφάχ-το, κςεκίλιασέ-το· ότι θες, κάμε! Να μυ πις μονάχα, τί οκςαποδος ίνε αφτος, πόχο ςτιν κιλιά-μυ!

— Τί λόγια λες μορι θεοσκοτομένι! — φόναχςε ι γρια Σταμάτο, τραβόντας τα μάγουλά-τις με φρίκι. — Τί κακομαντέβις τιν κιλιά-ςυ π' ανάθεμά-ςε, φόνιςα;..

Κε πλιςιάζοντας καταφοβιζμένι ανιγόκλιςε διο-τρις φορες τι δεκςιά-τις παλάμι πάνο στιν κιλια τις κόρις-τις. Τίνε στάβρονε έτςι κ' εμάκρινε κάθε κακο λόγο ίτε πάθιμα απο μέςα-τις. Ικςερε ι πολικάτεχι γρια, πος ι ένκιες γινέκες πρέπι κε απο μάτι κακο κι απο λόγο να ίνε προφιλαγμένες. Γιατι πολες φορες κι ο κακος λόγος κε το μάτι το κακο πιάνυν στ' αλιθινα κε βλέπις κε γενυν αντι πεδια παραλάγματα φριχτα· ζόδια ίτε πετύμενα, πςάρια, ίτε κι αφτο τον οκςαποδο ι γινέκες. Αλα κε ι Κρυςτάλο, λες κε κατάλαβε τον κακο λόγο, πυ ίπε, κιτρίνιςε αμέςος κε περιμαζέφτικε, κιτάζοντας δεκςια κι αριςτερα κε πίςο-τις με μάτια φοβιζμένα.

— Αν δεν τρελάθικα, θα τρελαθο χορις άλο, — μυρμύριςε ςφίνκοντας με τα διο χέρια το μέτοπό-τις.

Ο Τζιριτόκοςτας όμος, μόλις πίρε τιν άδια-τις, έτρεκςε στον αχερόνα κ' έςφακςε τ' αρνι. Επιτα με χέρια επιτίδιυ ςφάχτι άνικςε τιν κιλια, παραμέριςε τα ςπλάχνα κ' έβγαλε το δεκςι νεφρο. Τόςκιςε με πςιλο ςυγιαδάκι, αφίνοντας μόνο λεπτι πέτςα να ςινκρατι τα διο κομάτια κε το απίθοςε στι φοτια.

— Κίτακςε καλα, — ίπε στιν Κρυςτάλο, — αν κλίςι, θα πι, πος έχις ςερνικο πεδι· αν δεν κλίςι, τότε βέβεα έχις κορίτςι.

Κε κςαπλόθικε έριζα στι γονια, κιτάζοντας με περίεργο μάτι αρχέυ ςπλαχνοςκόπυ ςαν μάβρι κιλίδα πάνο στιν αναμένι θράκα το μαντικο νεφρο. Γίρο τα ςκοτάδια ολοένα κε πίκνοναν περιςότερο. Στο βάθος ο αχερόνας φενόταν ςαν εμπατι ςκοτινυ κι απέραντυ χάζματος, όπυ τρέμι κανις να πλιςιάςι, γιατι φαντάζετε τ' αφίςικα κε γλιςτερα ερπετα, πυ το περιτρέχυν. Ι πλαινι τίχι ζερβόδεκςα με τι γιμνι μιςοκαπνιζμένι όπςι-τυς κε τιν κατάμαβρι απο πάνο χαμιλι ςκεπι κε κάτο το κςερο κε κιλιοςκαμένο έδαφος μέςα στο αβέβεο φος, πυ έμπενε απ' τις χαραμάδες τις πόρτας, ίχαν κάπια πένθιμι μελανχολία, λες κ' έκλεγαν τι μίρα-τυς. Κε ςίνκερα ι χριςοκόκινες λάμπςις τις φοτιας, πυ έλαμπαν μπρος στον όρθιο τίχο ός πάνο τιν ανιχτι καπνοδόχι κε περίγιρα στα φτοχικα φορέματα κε τα ςίζαρα πρόςοπα τον τριον ςπλαχνοκόπον, προςιλομένον με αφοςίοςι κ' ελπίδα στο ςκοτινο έργο-τυς, έδιναν φριχτι ικόνα εργαςτιρίυ τον μαγιςον.

Ι γρια Σταμάτο, καθιζμένι στο άλο πλεβρο τις γονιας, με τα πόδια σιμαζομένα μπροστα, κρατόντας με τις κσερες παλάμες-τις το ασπρόμαλο κεφάλι-τις πάνο στα γόνατά-τις, κίταζε με τα μικρα σταχτερα μάτια τις τιν πιρομένι θράκα, λες κ' ίχε το μιαλό-τις αλυ σε ιπερκόζμιες σφέρες. Αντίκρι ο ζιτιάνος, στιρίζοντας τις πλάτες στον κατάκσερο τίχο κ' έχοντας τα πόδια κσαπλομένα πέρα σε μεγάλι ανάπαψι, γοργόπεζε τα μάτια-τυ κε πότε έβλεπε στι θράκα τα καμόματα τυ νεφρυ, ποτε στιν πόρτα, λες κε φοβόταν άκσαφνο φτάσιμο τυ νικοκίρι· πότε στις γινέκες κε πότε στι γονια, στιν άσπρι χόβολι, όπυ χάραζε με μια ψιλι κλιματόβεργα κίκλυς κε πεντάλφες κε μονογράματα καβαλιστικα, δίνοντας μ' αλαφρα κινίματα τον χιλιον κε τον ματόφιλον κάτι μιστιριόδικο κε σκοτινο στι φισιογνομία-τυ. Κι ανάμεσα στα διο αφτα ζοντανα σόματα ι Κρυστάλο γονατιζμένι σχεδον πάνο στι γονια, δεν ίχε φονι, δεν ίχε ζοι, παρα μόνο έβλεπε. Τα μάτια-τις ορθάνιχτα καθρέφτιζαν ανάστροφα μέσα στι μικρύτσικι κόρι-τυς όλο το μαγικο ίδολο, πυ έστεκε μπροστά-τις: τι σκοτινι κε πρασινόμαβρι περιφέρια τις γονιας, τι στάχτι κε τ' αναμένα κάρβυνα με τις γαλαζοκόκινες κιματιστες φλογίτσες-τυς κε το νεφρο απο πάνο σπαρταριστο ακόμα, πυ το περίγλιψαν εκίνες μ' επιμονι κε βυλιμία. Το πρόσοπό-τις κοκίνεζε ροδοψιμένο κε τα μάγυλά-τις έκεγαν κε πολες φορες τρίχες τον μαλιόν-τις τολμιρα πεζμένες στο μέτοπο, έπιαναν απελπιστικο αγόνα κι αψίλοναν απότομα τσιτσιρίζοντας πολες φορες στιν πιζματάρικι έφοδο τις αναλαμπις, πυ ερχόταν κατα πάνο-τυς.

Οστόσο αδιάφορι σ' όλα αφτα, ύτε τι λάβρα, ύτε τιν κύραψι, ύτε το επίμονο καρδιοχτίπι εστανόταν μπροστα στιν άφονι απάντιψι, πυ θα τις έδινε απο όρα σ' όρα το μαγικο νεφρο. Ακυσε τ' αλαφρο τσιτσίριζμά-τυ, όταν προτοβάλθικε στιν αναμένι θράκα — παράπονο πικρο τις σάρκας, αλίπιτα παραδομένις στον αχόρταγο γίγαντα· ίδε τα κινίματά-τυ τ' απελπιστικα, σα να ζιτύσε τι βοίθια τον νέβρον για να πιδίκσι απο κι κε να λιτροθι· ίδε μικρο καπνο ν' ακολυθίσι το τσιτσίριζμά-τυ κε να τινάχτι πάνο απ' τις φλόγες· ίδε τέλος κε τα χίλι-τυ να περιμαζεφτυν μέσα σαν φτερύγια μικρυ πυλιυ, πυ παραδίνετε σε αμίλιχτο εχτρο, αφυ έχασε κάθε ελπίδα σοτιρίας. Ι χοριάτισα μια στιγμι αναγάλιασε κε πίστεψε, πος τα κινίματά-τυ εκίνα θ' ακολυθύσαν άλα δινατότερα κε θάφερναν τα διο

κομάτια να γιρίσυν κε να ενοθυν, όπος ίταν στιν αρχι, πριν τα διχοτομίσι το μαχέρι. Αμα έζμιγαν έτσι, ίταν βέβεα σερνικο το πεδι, πυ ίχε στιν κιλιά-τις. Το ίπε καθαρα ο Τζιριτόκοστας. Κ' εστανόταν ι Κρυστάλο μέσα στα μέλι κάτι σα σπαρτάριζμα τον νέβρον· μια άχνα να κσανεμίζετε κε να γλιστρα προς το στίθος-τις, να φτάνι στις άκρες τον δαχτίλον κε τυ προσόπυ-τις· κάτι σαν προσπάθια, πυ ίθελε να τρέκσι, να βοιθίσι το νεφρο στο απρόθιμο κλίσιμό-τυ.

— Α!.. — έφιγε βραχνο, σαν ενθάρινσι απελπιστικι απο το λάρινκά-τις.

Μα αντίθετα με τιν επιθιμία-τις, το νεφρο άρχισε τόρα λίγο-λίγο να μαβρίζι κε να χίνι παντυ τι μιρυδια τυ καμένυ κρεάτυ. Επιτα άρχισε να κοκινίζι παρόμιο με τα περίγιρα κάρβυνα· έπιτα λίγο-λίγο πάντα απ' τιν περιφέρια στο κέντρο ν' ασπρίζι κε να γίνετε στάχτι σαν τι χονεμένι χόβολι. Ισαμε τότε πυ τι χόβολι εκίνι απ' τι μια μερια ο άνεμος κι απ' τιν άλι ι λάβρα μ' ένα κσεφίσιμα σαν τελεφτέο πσιχομάχιμα κε με λίγο καπνο τιν τίνακσε πσιλα στιν ανιχτι καπνοδόχι τις σκεπις κ' εκσαφάνισε κάθε σιμάδι τυ νεφρυ.

— Αι στο διάβολο, τίχι Τζαναμπέτα!.. — μύνκρισε τότε ακράτιτι ι Κρυστάλο.

Κ' έπεσε στιν ανκαλια τις μάνας-τις λιγομένι απ' τα δάκρια.

— Καλε, μιν κάνις έτσι, χριστιανί-μυ! — ίπε ο Τζιριτόκοστας, γελόντας κάτο απ' τα δασα μυστάκια-τυ. Μιν κάνις έτσι κε διορθόνετε το κακο. Συ δίνο γιατρικο· μιν κάνις έτσι!..

— Εχις γιατρικο να τ' αλάκσο; — ρότισε κίνι αναπιδόντας κε κιτάζοντάς-τον με κόκινα μάτια.

— Εγο να τ' αλάκσις, κε να το ρίκσις ακόμα. — Ιπε ο Τζιριτόκοστας.

— Να το ρίκσο, όχι, — ίπε κσαναπέφτοντας στιν απελπισία-τις ι χοριάτισα. — Ο θεος να γλιτόνι! Ινε κρίμα μεγάλο!.. Σαν τόδοκε ο θεος, δε μπορο να το διόκσο. Κε σταβροκοπίθικε καταφοβιζμένι κε ζιτόντας έλεος. — Αν ίνε να τ' αλάκσο, νέ συ δίνο, ότι θες. Εγο κι ο άντρας-μυ να γινύμε σκλάβι-συ...

— Α, όχι, — ίπε ο Τζιριτόκοστας, σικόνοντας το κεφάλι αρνιτικα, — δε θέλο να κσέρι ο άντρας-συ τίποτα. Ι άντρες-τυς

κσέρο γο — ίνε δίσκολι· δε θέλο μάνκανα!.. Αν θέλις να συ δόσο, θα μυ κάνις όρκο, πος δε θα το μάθι.

— Νέ, συ κάνο όρκο κε σταβρο, — ίπε πρόθιμι ι Κρυστάλο.

— Μας κάνις τέτιο καλο· — πρόστεσε ι γρια Σταμάτο κε θα κάτσυμε να το τυμπανίσυμε στον κόζμο!..

Ο ζιτιάνος έβγαλε απ' το σακυλάκι-τυ κε κσεδίπλοσε μπρος στα περίεργα βλέματα τον γινεκον λίγι πσιλι κε σταχτερι σκόνι.

— Τρις θα πάρις απο τύτες· — ίπε με σοβαρότιτα. — Πάσα ιμέρα κι απο μια.

Ακσαφνα όμος στάθικε σιλογιζμένος. Ικσερε πολι καλα αφτος τιν επικίντινι ενέργια τις σκόνις, πυ έδινε τόρα, για ν' αλάκσι δίθεν το ίδος τυ έμβριυ μέσα στι μίτρα τις χοριάτισας. Δεν ίταν τίποτ' άλο παρα σκόνι εκτροτικι. Σιχνα τιν ίχε πυλίσι αντι μεγάλις αμιβις σε κορίτσια κριφονκάστροτα κατα το μακρι ζιτιάνικό-τυ στάδιο. Πολον άνομες σπορες τίνακσαν ασόματες έκσο απο τις μίτρες· μα κε πολα σόματα έστιλε πρόορα στον τάφο. Το ίκσερε· αλα κε τί να κάμι! Μπορύσε ν' αρνιθι τιν ιπιρεσία-τυ, αφυ τίνε ζιτύσαν κε μάλιστα με τόσι πλιρομι!

Μ' αφτι τι φιλοσοφικι σκέπσι αποφάσισε κε τόρα να δόσι τιν καταστρεφτικι σκόνι-τυ στιν Κρυστάλο. Αλιθινα δε ζιτύσε ν' απορίκσι εκίνι, αλα να μεταλάκσι το ίδος τυ καρπύ-τις. Ο ζιτιάνος όμος δεν ίχε ακόμα εφέβρι κανένα τέτιο γιατρικο. Δε μπορύσε όμος να φανερόσι τιν αδιναμία-τυ! Ι επιστίμι-τυ δεν το επέτρεπε με κανένα λόγο. Κ' επιτέλυς; αφυ εκίνι ίταν πρόθιμι να το πιστέπσι κ' ίχε τι διάθεσι, γιατι τάχα αφτος να χάσι τα κέρδι κ'ίσος-ίσος τιν ιπόλιπσί-τυ. Αφτος πάι να τιν γελάσι· δεν το αρνιέτε· αλα γιατι κι αφτι να μιν ίνε τόσο έκσιπνι, όστε να μι γελαστι; Επιτα ι καπάτσι απ' τυς κυτυς θα ζίσυν. Ι έκσιπνι δεν γελιύντε. Αν δεν ίταν ο κυτόκοζμος, ι ζιτιάνι θα πσοφύσαν τις πίνας μέσα στα κσεροβύνια τις πατρίδας-τυς σαν το μετακσοσκύλικο μέσα στο καρίκι-τυ... Για νάχι όμος απο πριν τι σινίδισί-τυ αναπαμένι σε κάθε καταστροφι, σκέφτικε ο Τζιριτόκοστας ν' αδινατίσι τι δραστίρια δίναμι τις σκόνις-τυ.

— Τί μέρα έχυμε σίμερα; — ρότισε κσόντας το μέτοπό-τυ.

— Δεφτέρα, — ίπε ι γρια Σταμάτο.

— Ε, ν' αρχίσις απο τιν πέφτι να πέρνις. Μέρα με τιν ιμέρα θα πέρνις απο μια.

— Κε θ'αλάκςι; — ρότιςε ι Κρυςτάλο ολόχαρι, απλόνοντας το χέρι να πάρι τι ςκόνι.

— Αχυς! Στιχιο θα γένι. Θα δις ν' αντριέπςι το ςπίτι-ςυ γενια κε γενια!..

Ι Κρυςτάλο αναςτέναχςε βαθια, λες κ'έβγαλε μεγάλο βάρος απο πάνο-τις. Αλα τι ςκόνι δεν τις τιν έδινε ο ζιτιάνος ακόμα. Τιν έβλεπε μόνο κατάματα, κι από τα μάτια ςτα χέρια, λέγοντας άφονα, πος ίθελε πρότα τιν αμιβί-τυ. Εκίνι ςτο τέλος κατάλαβε. Εβγαλε απ' τι κςιλοκαςέλα-τις ένα ολοκένυργο ςαλβάρι γαλάζιο, γαιτανοκεντιμένο κε τινάζοντάς-το μπρός-τυ:

— Νά, — ίπε, — το γαμπριάτικο τ' αντρός-μυ. Ετςι να τον χαρο δεν έχο άλο! Κίταχςε όμος να μιν το δι μάτι ςτο χοριο, γιατι φίδι πυ μ'έφαγε.

Τόνε φοβόταν πολι τον άντρα-τις. Αλα πιός κςέρι πότε θα το ζιτύςε! Ι χαρανκύνιδες δεν αλάζυν έφκολα τα φορέματά-τυς, παρα τέςερις-πέντε φορες το χρόνο. Κε κίνες ακόμα όχι ταχτικα. Ος τότε όμος μπορύςε να βρι τρόπο να το δικεολογίςι ι Κρυςτάλο. Θάλεγε, πος τις τόκλεψαν άκςαφνα εκι, πυ τόχε όκςο απλομένο ςτο ςκινι να λιαςτι. Κ' επι τέλυς το μαρτιρύςε, αν έκανε ςερνικο πεδι. Οταν έβλεπε ςερνικο πεδι ο Μαγυλας, δε θάχε μιαλο να κάτςι να ςιλογιςτι ένα ςαλβάρι!

Ο Τζιριτόκοςτας το πίρε απ' τα χέρια τις χοριάτιςας κε το ψαχύλεβε εδο κε κι με ακριβολογία εμπόρυ, πυ φοβάτε μίπος γελαςτι ςτο εμπόριό-τυ. Ιχε έμπιρο μάτι κε με το πρότο βλέμα κατάλαβε, πος το ςαλβάρι ίταν κενύργιο κε πος μπορύςε να το πυλίςι ακριβα ςτον πρότο αγοραςτι. Δεν έπρεπε να το φανερόςι όμος. Ιθελε νάχι δικέομα ςε μεγαλίτερι απέτιςι, για να δίκςι ςτι γινέκα τι διςκολοπλίροτι ακςία τον φαρμάκον-τυ.

— Τί παλιοπατςαβύρα μύφερες; — μυρμύριςε διςαρεςτιμένος. — Αφτο δεν ακςίζι ύτε πέντε γρόςια. Κε ςίνκερα έχονε το ςαλβάρι βαθια ςτο ςακύλι-τυ, φροντίζοντας να το εκςαςφαλίςι καλίτερα.

— Παλιοπατςαβύρα! — ίπε ι γινέκα αποζβολoμένι. — Μαρε δεν ανίς τα μάτια-ςυ να το δις καλα!.. Τρις φορες δεν τόβαλε ακόμα ο δικός-μυ.

— Ινε κενύργιο ακόβα λιέο! — πρόςτεςε κε ι γρια Σταμάτο, κάπος οργιςμένι.

Ο ζιτιάνος κίνιςε το κεφάλι διςταχτικα. Επιτα με ίφος αποφαςιςτικο κε χαριςτικο ίπε:

— Ας ίνε, φτοχύλα ίςε κε ςι, ας ζιμιοθο. Δεν πιράζι... Μα δεν έχις κάνα βρακοπυκάμιςο για τον παραγιό-μυ!

Ι Κρυςτάλο δεν ίθελε να δόςι τίποτα άλο πια. Αλα κε δεν ίταν ικανι τίποτα να τυ αρνιθι. Πίςτεβε τον εαφτό-τις καταςκλαβομένο για το καλο, πυ τις έκαμε. Να διόχςι πια τα θιλικα! Να μι δι άλες παςτρογονιες ςτο ςπίτι-τις! Ν' αποχτίςι ςτιλιάρι δέφτερο, έτιμο να πάρι τι θέςι, τυ πατέρα-τυ ςε κάθε κακοτιχία! Να βάλι νέο αντριομένο καβαλάρι ςτι ςκεπι τυ ςπιτιύ-τις! Κε κάτο απ' τι ςκεπι εκίνι να καταφίγυν ςτο αβέβεο ταξίδι τυ μέλοντος όλα τ' αδίνατα πλάζματα τις ικογένιας, ι μάνα με τα θιλικα κε να προφιλαχτυν· τί άλο τάχα καλο ίθελε ι χοριάτιςα! Οτι ςκοτινο, ότι απιλιτικο κι αν έκριβε τόρα το μέλον ςτα κλοθογιρίζματά-τυ, μπορύςε να το αντιμετοπίςι εκίνι άφοβα. Κιαν ακόμα — όπος ίταν ιποψία — κέρδιζε ο Μπέις ςτα δικαςτίρια κ' έδιοχνε τιν ικογένιά-τις απ' το χοριο, θάβριςκε τόρα εφτις άλο αφέντι να τυς δεχτι, άλο ςπίτι να τυς ςκεπάςι κι άλο χοράφι να τυς θρέψι. Αμα έχι κανις χέρια ςτιβαρα, βρίςκι έφκολα δυλια. Κε άμα βρι δυλια, έχι κε ςτέγι, κε τροφι, κε όλα. Αλίμονο ςτιν ικογένια πυ τις λίπι ο άντρας!

Αλα τόρα θα ίχε τον άντρα ι Κρυςτάλο. Ο Τςιριτόκοςτας τις το ιποςκέθικε ορθα-κοφτα. Πος λιπον ν' αρνιθι ς' εκίνο, το ςοτίρα τις ικογένιάς-τις, τις τιμίς-τις κι αφτις τις ζοίς-τις, πυ θα τιλίξι απο τα μάτια τυ κόζμυ τι γδίμνια-τυ; θα προφιλάξι απο τ' αδρι ανεμοφίςιμα κι απ' το πίρινο λιοβόρι τα κρέατα τυ παραγιύ-τυ;.. Ι χοριάτιςα πρόθιμα άνιξε τιν καςέλα κε ςιχνοζιτόντας τυ Τςιριτόκοςτα με κλαψιάρικι φονι κάθε-τι καλο κε χρίςιμο, πυ έβλεπε μέςα, ςχεδον άδιαςε αςινίδιτα όλα τα φτοχικά-τις ρύχα ςτο ζιτιάνυ τα λέμαργα ςακύλια.

— Μαρι θίγο!.. θίγο μαρι!.. — φόναξε άξαφνα ι γρια Σταμάτο, κιτάζοντας όξο απ' τιν πόρτα. Ακύο κ' έρχοντε τα ζαδιόχ-τονε γλίγορα τον ψιρι να μιν τον προφτάςι ο Μαγυλας μέςα!..

Τρόμος έπιαςε αμέςος κε τυς τρις ενόχυς. Στα μάτια-τυς τα ακίνιτα κε τα πρόςοπά-τυς τα κατάχλομα κε τα ςαςτιζμένα κινίματά-τυς φενόταν, πος καθένας φρόντιζε ςτιν ξαφνικι απιλι ν' αςφαλίςι τον εαφτό-τυ απο κάθε ενοχι. Ι έκφραςι ολονον μαρτι-

ρύςε, πος, αν άκςαφνα έμπενε μέςα ο Μαγυλας κε τυς ζιτύςε λόγο, θα πρόδιναν δίχος δισταγμο ένας τον άλο κε καθένας θα γίρεβε να φανι άκακο κι ακςιολίπιτο θίμα. Ο ζιτιάνος βιάςτικε πρότος να πάρι τα ςακύλια ςτον όμο, ν' αδράκςι το μπαςτύνι-τυ κε με νεανικι γλιγοράδα να πεταχτι όκςο. Ι γρια Σταμάτο έκριπςε μέςα ς'τάχερα το ςφαχτο, έςιρε κε ςκέπαςε με τι ςτάχτι τι θράκα, όςτε όχι μόνο ι μιρυδια τυ καμένυ κρέατυ να χαθι, αλα κ' ι φοτια να μι φανι καθόλυ. Κε ι Κρυςτάλο έκλιςε βιαςτικα τιν καςέλα κε ςοριάςτικε απάνο, καρφόνοντας τα μάτια-τις ακίνιτα ςτιν πόρτα. Ρίγος τόρα περνύςε το ςόμα-τις κε κριάδα μαρμάρυ κιρίεβε τα χέρια κε τα πόδια-τις. Τόρα μόλις ςτιν κςαφνικι παρουςία τ' αντρός-τις ςιλογίςτικε ι χοριάτιςα τιν πράκςι κε τιν εφθίνι-τις. Οταν έδινε ςτο ζιτιάνο το ακριβο ςαλβάρι κε τα μοναδικα τ' αςπρόρυχα, κιριεμένι απο τον πόθο-τις κε μόνο, πίςτεβε, πος ι απυςία τυ Μαγυλα θα ίνε παντοτινι. Περίμενε, βέβεα, τιν τιμορία-τις μια μέρα. Αλα τιν ιμέρα κίνι δεν τινε φανταζόνταν τόςο γλίγορι. Τόρα όμος ςτιν ίδιςι, πος τα ζόα φάνικαν ςτο χοριο, έμινε κατάπλιχτι. Εβλεπε τιν τιμορία να καταφτάνι με γλιγοράδα λάμιας ανεμοπόδαρις, να τινάζετε ςαρκομένι ςτο πρόςοπο τυ Μαγυλα απάνο-τις, να τιν καταπλακόνι κε να τιν καταθλίβι γεμάτι άγριες φονες κε φοβερα χτιπίματα. Αχ! τί τις έκαμε ο ζιτιάνος, τί τις έκαμε! Ας ίταν τρόπος να βριςκόνταν πάλι ςτιν καςέλα το ςαλβάρι κε τ' αςπρόρυχα! Ας ίταν δινατο ν' αντιχύςε πάλι μέςα ςτο ςπίτι το τρεμυλιαςτο βέλαζμα τυ προβάτυ! Ας ίταν έφκολο ν' άςπριζε εκι μέςα ςτα ςίθαμπα τυ ςτάβλυ το κατάργιρο μαλίτυ! Ας άκυε το κιπρί-τυ να γλικοκυδυνίςι άλι μια φορα κι ας έλιπαν όλα, όλα τα ςπλαχνοςκοπικα τεχνάζματα τυ ζιτιάνυ! Ας έκανε ακόμα όχι ένα, μα κοπάδι τα θιλικα πεδια! Τάχα τί θάχανε αφτι! Μίπος θα τιν έπερναν τιν πρίκα; Τα θιλικα μπορι να τα φοβύντε κε να μιν τα θέλυν αλυ, εκι πυ ι πρίκα γιμνόνι το πατρικο ςπίτι για να ντίςι το κςένο. Εδο όμος ςτυς καρανκύνιδες ι πρίκα ίνε τίποτα. Θιλικο, ίτε αρςενικο τι δυλιά-τυ θα τιν κάνι. Το θιλικο μάλιςτα ίνε ακςιότερο, γιατι δυλέβι ςτο χοράφι, δυλέβι κε ςτο ςπίτι. Τί ζυρλαμάδα τιν έπιαςε να δόςι, ότι κι αν ίχε, να περιφρονίςι το θιμο τυ Μαγυλα μόνο κε μόνο για ένα ςερνικο πέδι!..

Κε ι Κρυςτάλο έμινε ςοριαζμένι πάνο ςτιν καςέλα, χορις να

έχι δίναμι να βγάλι λέξι, ίτε να κινιθι απο κι. Ενα μόνο έβλεπε μπροστά-τις, τιν άγρια οργι τυ αντρος κε μια εφχι κλοθογίριζε στο σκοτινο μιαλό-τις: Νάταν δινατο να χαλάσι ο κόζμος, πριν ο Μαγυλας μάθι τιν πράξι-τις. Νάταν έφκολο να πέσι ι σκεπι να πλακόσι, να κρίψι απο κάτο-τις τιν αδιανι κασέλα κε τον αδιανο στάβλο κε κίνι τιν ίδια ακόμα, πριν δι μπροστά-τις το θιμό-τυ. Ι να τις ίταν εφκολο, καθιζμένι εκι στιν κασέλα, να πάρι βάρος ασίκοτο, Κίσαβος να γένι κε Ολιμπος, όστε ο άντρας-τις ποτε στον εόνα να μι μπορέσι να τιν ανίξι για να δι τι γδίμνια-τις!.. Γνόριζε όμος, πος όλι αφτι ι πόθι κε ι εφκές-τις ίταν ακατόρθοτες. Τιν έπιασε φριχτι ανατριχίλα κε τα δόντια-τις χτιπύσαν ακράτιτα.

— Μανύλα-μυ! — μυρμύρισε με παράπονο, — γιατι μ'άφισες κ' έγδισα το σπίτι-μυ!..

Μα κίνι τιν όρα βαριά βίματα χτινον κλονίσανε τιν αβλι κε το σπίτι σίξιλο. Σίνκερα ακύστικε ι φονι τυ Μαγυλα με όλι τιν όργι ενος χοριάτι, πυ γιρίζι κατακυραζμένος απ' τι δυλια.

— Ρε γινέκες, τί διάολο κάνετε μέσα κε δε ξεκυμπιζόστε να πιάσετε τα ζα!..

— Σίκο μαρι κε σίρε να τυ βοιθίσις! — ίπε ι γρια Σταμάτο στιν κόρι-τις. — Μιν κάνις έτσι χαμένι, κε φανεροθι κε φάο κε γο ξίλο.

— Αχ μανύλα-μυ· γιατι να μ' αφίσις!..— μυρμύρισε πάλι εκίνι.

Κ' εβγίκαν κ' ι διο όξο να ξεφορτόσυν τα ζόα. Ελισαν το αλέτρι κε το ινι κε το σταβάρι· το ζιγο κε τιν αλετροπόδα· τιν αξίνα κε το τσαπι, όλα τα γεοργικα εργαλία κε τάσιραν μέσα. Επιτα σφύνκισαν σφιχτα με το μάλινο σκυτι τον ίδροτα τον ζόον, τα σκέπασαν μ' ένα σάγιζμα, τα πότισαν στο πιγάδι κε τ' άφισαν ένα με τ' άλο να περάσυν κε κίνα στι στενι πόρτα τυ σπιτιυ κε να πιάσυν το καθένα τον τόπο-τυς.

Ο Μαγυλας δεν πίρε καθόλυ μέρος σ' αφτι τιν περιπίισι τον ζόον. Ξαπλομένος ανάσκελα πάνο στο γιαπι, με πόδια κε χέρια τεντομένα ζερβόδεξα, έμενε ακίνιτος σαν νεκρος. Ο κάματος τις ιμέρας τον ίχε αφανίσι. Κε για να τον ξεφορτοθι τόρα δεν έκανε τίποτα. Γίριζε κάποτε απο πλεβρο σε πλεβρο, μ' όλι τι ραθιμια κε τον όκνο κοπροσκύλικυ κ' έχασκε το στόμα στο άπιρο, ψιλα στο χρισογάλαζο εθέρα, λες κε περίμενε μ' εκίνο να χορτάσι τι βυλιμία-τυ.

Αλα κε στις άλες αβλες ίδια κι απαράλαχτι ίταν ι ικόνα. Απο δο κι απο κι πρόβαλαν γινέκες με τα φτοχικά-τυς φορέματα, βυτιμένες στι λάπςι κε τι σκόνι, μ' ανασικομένα τα φυστάνια ός τα γόνατα· άλες φορτομένες κςίλα για ν' ανάπςυν τι φοτια κι άλες κρατόντας στις ποδιες αγριολάχανα, για να κάμυν το βραδινο δίπνο-τυς. Ι άντρες έρχονταν απο πίσο με βίμα αργο, με ίφος τραχι κε ράθιμο· με τα μέλι τυ σομάτυ κσεκλιδομένα απ' το βαρι τον κάματο. Κε κοντα έρχονταν τα χτίνι-τυς, βόδια στριφοκέρατα, κοντοστιβαράτα, με το βαρι ζιγο στον όμο κε τ' άλογα φορτομένα τα γεοργικα εργαλία κε τα χριαζόμενα καπςόκςιλα. Κε για μιας το πριν έριμο κε χαβνιζμένο, σαν τεμπελχανας στον ίλιο τις ιμέρας, χοριο, τόρα με το ιλιόγερμα, πίρε ζοι κε χαρα κε θόριβο. Ακύονταν κάπυ φονες κε βλαστίμιες τον αντρον στις γινέκες-τυς κε κάποτε απότομα τ' αντιμιλίματα εκίνον. Σιχνότερα όμος αντιχύσαν γέλια παρθενικα, ολόδροσα κε πρόσχαρα τραγύδια· γαβγίζματα σκιλιον κε βοδιον μελανχολικα μυνκρίζματα κε χλιμιντρίζματα κιματιστα φοράδας, πυ ζιτα το ανίσιχο πυλάρι-τις. Εδο φύρνος αναβόταν κ' έπιτα απ' το τριζοβόλιμα τον αναμένον κλιμάτον κε το σπιθοβόλιμα τις θράκας ι ζίμι κάτο απ' τις λάβρας τιν επιροι έχινε ορεχτικο μοσχοβόλιμα. Καπνος καταγάλαζος ανέβενε απ' τις αστρέχες τον σπιτιον κ' έβγενε πρόσχαρος ίχος απο τα σαγάνια κε τα κςιλοκύταλα τον πεδιον. Αλι τίναζαν τα μυτάφια κε τα σκεπάζματα· κε πέρα στυ Παπαρίζυν τιν αβλι ένιβε με το ακριβοπλιρομένο νερο τυ ζιτιάνυ το πρόσοπό-τις ι Παναγιότα, ελπίζοντας ν' αλακσογνομιάσι τυ Τρίκα το γιο.

Ο ίλιος βασιλεμένος πίσο απ' τα στενα τον Τεμπον, μόλις τίναζε στα ακροβύνια τυ Ολίμπυ τα χιονιζμένα, χρισορόδινες αχτίνες, διαμάντι ακριβο πάνο στο βασιλικο στέμα-τ . Γαλάζια ομίχλι ανέβενε απ' τιν ποταμια κε λίγο-λίγο γλιστρύσε προς το χοριο ανάλαφρι ός τις ρίζες τυ Κισάβυ, θέλοντας να τα τιλίκσι όλα μέσα σε πάναγνι ανκαλια. Κι όταν σε λίγο κσαπλόθικε πέρα-πέρα κε πικνόθικε μιστιριόδικι κε μεγαλοπρεπις, όταν έλαμπσαν πάνο στον υρανο τ' αστέρια κε κάτο ισίχασαν ι άνεμι, μέσα στο δυλομένο χοριο, όλα κσανάπεσαν σπι νέκρα κε τι σιγι. Ύτε φος πυθενα ύτε λαλια. Τα κατακυραζμένα κορμια, παραδομένα πρότα στις ανάνκες τις ζοις κ' έπιτα στα βρόχια τυ ίπνυ, δεν έχυν ύτε πόθος ύτε όνιρο κανένα.

Τις Κρυςτάλος ο τρόμος έφιγε κε κίνος γοργος μπροστα στιν αποκαροτικι διάθεςι του πνέματός τις.

. . . .

— Οχ το κεφάλι-μυ!.. το κεφάλι-μυ!.. το κεφάλι-μυ!..

Ι Κρυςτάλο, τυ Μαγυλα ι γινέκα, μέςα ςτ' ολοςκότινο ςπίτι-τις, δίπλα ςτι γονια μπροστα ςτι φοτιά-τις, βονκα κε στενάζι ακατάπαφτα. Ι Αςιμο, ι μικρότερι θιγατέρα-τις, κατάγαμα καθιζμένι με τα ζγυρα μαλάκια-τις αγτένιτςα ςτυς όμυς, με τ' αλατζένια φορέματα κςεςκλιζμένα, με τα ολόγιμνα ποδάρια-τις πέζι τα πεντόβολα κε χαμογελα. Στο πεδιάτικο πρόςοπό-τις, τα μάτια-τις τ' αμιγδαλοτα κε το πλατι μέτοπο, στο στοματάκι τις γίνενε κατάλαμπρι ι χαρα κε ι αγαλίαςι. Με τι ζιλεφτι απεριςκεπςία τις ιλικίας-τις ακολυθι τυς βόλυς, πυ στρόνυντε καταγις παταγόντας, τυς μαζόνι πάλι ςτι μικρι χύφτα-τις, τυς τινάζι ψιλα κε πάλι ακολυθι το πέςιμό-τυς μακαριότατα. Σπιροτο χριςάφι αν τις παρυςίαζαν κίνι τιν όρα, βαςίλιο αν τις χάριζαν, δε θα γίριζε να το δι μπρος στο πεχνίδι-τις. Τις μάνας-τις ι βόνκι κε τα πονετικα στριφογιρίζματα καθόλυ δεν κεντυν τιν προςοχί-τις. Τα δάκρια, πυ αβλακόνυν καφτερα τα χλόμα μιλομάγυλά-τις, τα λόγια κε ι κατάρες, πυ βγένυν αφιςτες απ' το στόμα-τις, δεν τις φέρνυν καμια θλίψι κε ςινκίνιςι. Ι φοβέρες, πυ λέι κάποτε για να μετριάςι τιν τρέλα κε τα θοριβόδι κςεφονίματα, δεν τις κάνυν παρα στιγμιέα κατάπλιχςι κ' έπιτα νέα κςαφνικι χαρα κε πιο θοριβόδικα κςεφονίματα. Κ' ι Κρυςτάλο, αποκαμομένι απο τυς πόνυς κε τις φονες, απελπιζμένι, γιατι δεν έχι τι δίναμι να επιβλιθι στο μικρο εκίνο πλάζμα, ζιλότιπι ςτιν τόςι χαρα, πυ δε μπορι κ' εκίνι να εςτανθι, περιορίζετε αθέλιτα στα στριφογιρίζματα κε τις νκρίνιες-τις.

— Οχ το κεφάλι-μυ... το κεφάλι-μυ!.. το κεφάλι-μυ!..

. . . .

— Ελα, ςίκυ, όπος κιαν είςε, ςίκυ να πάμε, — ίπε ι γρια Σταμάτο βιαςτικι κε περίτρομι στι θιγατέρα-τις.

Εκίνι όμος δεν ίθελε να κυνιθι απο τι θέςι-τις

Ι Κρυςτάλο απ' τιν ιμέρα, πυ έβαλε στο χέρι-τις τι ςκόνι τυ ζιτιάνυ, δεν όριζε πια τον εαφτό-τις. Ο νυς κι ο λογιζμός-τις ίχε ςινκεντροθι όλος εκι. Ο τρόμος εκίνις τις νίχτας κε το μετάνιομα μπροστα ςτιν πρότι παρυςία τυ Μαγυλα γλίγορα έζβιςαν κάτο απ' το ίπνυ τιν ιςοθάνατι ανκαλια κε τιν ελπίδα τις εφτιχίας-τις. Τιν

άλι μέρα κςιλοκοπίθικε αλίπιτα για το χάςιμο τυ πςιμαρνιυ· μα κατόρθοςε να ιποφέρι κε κίνι τι δοκιμαςία με μαρτιρικι ιπιμονι. Οτι μόνο τιν ςινκινύςε κε τίνε δεμόνιζε ίταν ι ςκόνες τυ ζιτιάνυ, πυ εςτανόταν κάθε ςτιγμι ανκιλοτες ςτον κόρφο-τις να τις θιμίζυν τα μέλοντα κε να τις κεντυν ακράτιτι τιν ανιπομονιςία. Σιχνα τις έβγαζε απ' τον κριπςόνα-τυς με τρεμύλα όλον τον μελον, τις κςεδίπλονε κε τις κίταζε με αγονία, τις έφερνε ςτι μίτι να τις μιριςτι, τις άνκιζε ςτιν άκρι τις γλόςας-τις να τις δοκιμάςι με λαχτάρα κε λιποπςιχία ανθρόπυ, πυ έχι ςτα χέρια-τυ κε όμος δεν έχι ςτι διάθεςί-τυ γλικόχιμο καρπο. Πολες φορες ςκέφτικε να μιν ακολυθίςι τι ςιμβυλι τυ ζιτιάνυ, να μιν περιμένι τιν οριζμένι μέρα για ν'αρχίςι τι δόςι-τις. Αφυ ίταν να τις πάρι, όποτε κι αν τις έπερνε το ίδιο έκανε. Τί ςίμερα τί άβριο τάχα. Αλα ςτιν ερότιςι εκίνι θιμόταν ι χοριάτιςα το αφςτιρο ίφος, πυ ίχε ο Τζιριτόκοςτας, όταν έδινε τις παρανκελίες-τυ· φανταζόταν το μιςτίριο, πυ μέςα-τυ έκριβε τιν ετία τις αναβολις ός τιν πέφτι, κ' έβριςκε τιν ετία αφτι πολι περιςότερο μιςτιριόδικι κε ςιμαντικι. Βέβεα, θα ίχε μεγάλο λόγο εκίνος για να τιν κάμι να περιμένι ός τιν πέφτι.

— Θάχι το λόγο-τυ, — μυρμύριςε ςτενάζοντας κε ρίχνοντας πάλι με ιπομονι τις ςκόνες ςτον κόρφο-τις.

. . . .

Απο τότε, πυ πίρε τις ςκόνες, δεν έκλιςε μάτι ι Κρυςτάλο ςτον ίπνο. Νιςταγμένι ςικόθικε απ' το ςτρόμα-τις, πίγε ςτι γονια, πύταν το νεροβάρελο κ' ίπιε για να ζβίςι τι δίψα-τις. Επιτα κόλιςε τ' αφτι ςτιν πόρτα. Βυι αόριςτι έβγενε περίγιρά-τις κ' ίθελε ν' ακύςι. Αλα μόνο ο βρόμος τις φοτιας αντιχύςε όκςο. Πίγε τότε, κάθιςε ςτι θέςι-τις κι άρχιςε να κςίνετε. Τα πόδια-τις μυδιαζμένα τίνε γαργάλιζαν φριχτα. Μα όςο κςινότανε, τόςο το γαργάλιζμα προχορύςε κε ςαν ιλεχτρικο ρέμα κιρίεβε όλο το κορμί τις. Ψίρες κε ψίλι κε χορις κυνύπια μανρόμιτα κε μιρμίνκια χιλιοπόδαρα έτρεχαν πάνο-κάτο ςτο δέρμα-τις με γοργάδα κε πόθο τις ςάρκας ακράτιτο, όπος το πςοφίμι. Ι χοριάτιςα ςίκονε τα ρύχα τις, έλινε τις ποδιες, πςαχύλεβε δο κε κι να βρι τα κακα ζοίφια, να τρίψι ςτα δάχτιλά-τις, να τα βγάλι απο πάνο-τις νεβρικι κε ανιπόμονι. Δεν έβλεπε όμος τίποτα. Κε τότε λιςαζμένι έχονε τα κοφτερα νίχια μέςα ςτις ςάρκες κ' έςερνε λυρίδες το δέρμα-τις κε καταμάτονε τα μέλι-τις μ' έκφραςι πόνυ κε ιδονις μεγάλις ςτοπ ρόςοπο.

— Τί διάβολο! όλα τα ζύζυλα έπεςαν απάνο-μυ!.. — μυρμύριςε θιμομένι.

Αχςαφνα ι Αςιμο xςίπνιςε. Καλοκάθιςε στο στρόμα-τις, κλότςιςε μακρια το ςκέπαζμά-τις, έκςιςε το κεφάλι-τις κι άρχιςε το αβγινο κελάδιμα τον πεδιον: το κλάμα. Εκλεγε κε ζιτύςε νερο, πςομι, τςιτςι, με τι διαβολικι εκίνι επιμονι τον πεδιον στις ίδιες ιδέες κε στον ίδιο τόνο, χορις να κςέρι κι αφτι τί ίθελε.

Ι Κρυςτάλο έγινε εκςοφρενον. Μιτερα τριβέλια τριβέλιζαν επίμονα τυς λοβυς τον αφτιόν-τις κε μέσα τ' ακυστικα τίμπανα. Ι βυι, χιλιόφονι κε μιριόιχι, κατρακιλύςε απο μακρινες αποςτάςις κ' έςπαγε ρέμα μεςτομένο κε πολιδίναμο πάνο στις εςτίςις-τις, ςινκλονίζοντάς-τες σαν αλαφρα καλάμια στο ρέμα το ποταμυ. Κρίος ίδροτας καθόταν σα μαργαριτάρι στο μέτοπό-τις. Τα δάχτιλα τον χεριόν-τις έτρεμαν κι ανατινάζονταν ςίνκορμα. Οταν τα ίδε, θέλιςε πιζματικα να τα καθιποτάκςι ακίνιτα. Τότε όμος ι τενοντες όλον τον μιονιον άρχιςαν ν' ανατινάζοντε δινατότερα κε το κεφάλι ν' αναπιδα πίςο, ςαν απο αόρατο κι ακίνιτο χαλινάρι.

— Σκάςε μορι· κε πλάνταξςε!.. — ίπε θιμομένι στι θιγατέρα-τις.

Κε για ν' απαλαγι απο το ερεθιςτικο κλάμα, ςικόθικε με γόνατα μιςοκομένα, βάδιςε ολότρεμι στι βεργόπλεχτι καλάθα, πυ κρεμόταν ανάμεςα στο ςπίτι, έκοψε μια φέτα πςομι κι έςκιπςε να τι δόςι στιν Αςιμο. Μα αντι να καθίςι εςτάνθικε βάρος πάνο στο κεφάλι-τις, θάμποςαν όλα ολόγιρα κε κςαπλόθικε χάμο μπρύμιτα, κάθιγρι κ' εκςαντλιμένι.

— Οχ το κεφάλι-μυ! το κεφάλι-μυ! το κεφάλι-μυ!.. — μυρμύριςε με φονι αδίνατι.

Με τι φέτα το πςομιυ ικανοπιίθικαν όλι ι πόθι τις Αςιμος. Επαψαν αμέςος τα κλάματα· πίρε απ' το παραθίρι τα πεντόβολάτις κε με γέλια κε χαρχάτυρα άρχιςε το πεχνίδι-τις.

. . . .

— Ζύδια, μάνα-μυ!.. τα ζύδια πλάκοςαν... — φόναξςε ι Αςιμο... — Κρίπςε-με, πάρε-με μανιό-μ'!..

Το διλο πλάζμα δε μπορύςε αλιος να κςιγίςι τον τόσο πάταγο παρα μ' επιδρομι κακοπιον στιχίον απο κίνα, πυ ίχαν κατατρομάκςι τιν πεδιάτικι φανταςία-τυ. Αφιςε αμέςος το πεχνίδι-τυ κε φρόντιζε να κριφτι ανάμεςα στα ςκέλια τις Κρυςτάλος, να γίνι

μέλος εκίνις αναπόσπαστο, να χονέπςι στα φυστάνια-τις, ν' αφανιςτι ολοζδιόλυ απ' τα φριχτα βλέματα τον ζυδιον, όπος το μικρο κανκαρυ στο φιςικο μάρςιπο τις μάνας-τυ. Ι χοριάτιςα όμος, νιςταγμένι μόλις κςεχόριζε ςε σπιθοβόλο ςίνεφο τιν κόρι-τις τιλιγμένι κε δίςκολα κατόρθονε να ςικόςι τα χέρια για να τίνε ςίρι κοντάτις. Ο κεφαλόπονος φριχτος τιν τιρανύςε κ' ι φαγύρα τυ ςόματος τίνε δεμόνιζε. Κ' ενο άπλονε κυραζμένα κε πςιχρα τα χέρια-τις πάνο στιν Αςιμο, τ' άφινε αμέςος κι άρχιζε να κςίνετε, να πιάνι το κεφάλι κε να βονκα με φονι απελπιζμένι:

— Οχ το κεφάλι-μυ!.. το κεφάλι-μυ!.. το κεφάλι-μυ!..

. . . .

Αλα κίνι τι στιγμι ακύστικαν γοερες φονες στο χοριο κε πάγοςαν τα γέλια στα χίλι-τυς. Μπροστα στο χαμόσπιτο τυ Μαγυλα ι γινέκες φόναζαν με ςίχιςι κε θόριβο, ςαν χίνες πυ προεστάνονταν τι βροχι. Κε μπρος απ' όλες ι γρια Σταμάτο τραβύςε τα μαραμένα μάγυλά-τις, έδερνε τα στίθι-τις κε φόναζε οκςοφρενον.

— Ποπό!.. κακο, πυ μας ίβρε· ποποπό!..

Ετρεκςαν όλι εκι, ο ανακριτις, ο αρχιγος, ο μίραρχος κε ι τύρκι ανάκατα. Μόλις όμος έφταςαν στιν πόρτα, φριχτο θέαμα τυς ανάνκαςε να πιςοδρομίςυν αθέλιτα. Ανάμεσα στο σπίτι, στι θέςι, πυ κρεμόταν πριν ι μαλάθα τυ πςομιυ, ι Κρυστάλο, τυ Μαγυλα ι γινέκα, κρεμόταν άπςιχι με το σκινι στο λεμο. Ι σκόνες τυ Τζιριτόκοστα, οδίγιςαν τι χοριάτιςα στο φριχτο τέλος-τις. Ι Κρυστάλο έπιτα απ' τιν ανάκριςι έφιγε απαρατίριτι κε κλίστικε πάλι στο σπίτι-τις. Ι ενέργια τις βρίζας γινόταν απο στιγμι ςε στιγμι ιςχιρότερι· τα ςιμπτόματα έρχονταν πιο φοβερα κε ακράτιτα. Ι σπίθες κατάντιςαν αμέτριτες κε κυραστικες μπροστα στα μάτια-τις. Το σπίτι ολόκλιρο έμιαζε πίρινο καμίνι, ερεθιζμένο απο χίλια φιςερα. Ι βυι τον αφτιόν-τις αγριότερι κε πιο ενοχλιτικι κ' επίμονι κατέβενε στις εστίςις-τις. Ι πόνι τυ κορμιυ, τον σκελον, κε τα τριβελίζματα, τυ δερμάτυ ι φαγύρα τιν έφεραν ς' απελπιςία. Τρελι έτρεχε εδο κε κι, δερνόταν με τα χέρια-τις ζερβόδεκςα, κινύςε τα ράθιμα πόδια-τις· μα δε μπορύςε ν' απαλαχτι απ' τα τόςα δινα. Κι άκςαφνα ςε στιγμι μανίας κε απελπιςίας μεγάλις, κατέβαςε τι μαλάθα, έκαμε θιλια στο σκινι, τιν πέραςε στο λεμό-τις κε παραδόθικε τιφλι στο θάνατο.

— Χα!.. έβγαλε μόνο απ' το στενο λάρινκά-τις.

Κι ο απέςιος ίχος δεν ίχε χαμια διαφορα με τον άλον εκίνον πυ έβγαλε, όταν πίρε τις ςκόνες τυ ζιτιάνυ. Ιχε τιν ίδια έκφρασι τις απόλαπςις κε τις χαρας.

Τόρα ι μαλάθα ίταν αποςτομιζμένι μακρια με τα μάβρα κςεροκόματα τυ πςομιυ όκςο χιμένα, θλιβερο ςίμβολο τις χοριάτικις ζοις, πυ με τόςι αιδία κι αγανάχτιςι κλότςιςε ι Κρυςτάλο. Τα χέρια-τις ςταβρομένα ζερβόδεκςα ςτο ςτίθος, με τα δάχτιλα ςιμαζομένα ςφιχτα ςτις χύφτες, μαρτιρύςαν τιν αλίγιςτι απόφαςι, πυ πίρε για το θάνατο. Ι θιλια, περαζμένι καλα ςτο λεμο, έφερε γλιγορότερα το τέλος. Με πρόςοπο πριζμένο κε κατάχλομο· με γλόςα μελανιαζμένι όκςο απ' το ςτόμα· τα μιόνια όλα διαςτρεμένα άγρια κε με μάτια ορθάνιχτα, φριχτα πεταμένα όκςο απ' τις κόχες-τυς, κίταζε το έδαφος, το χόμα, πυ θα φάι ανίλεο το ςόμα-τις με μίςος κε θανάςιμο φοβέριζμα. Κε κοντα ςτα κςιλιαζμένα πόδια τις νεκρις ι Αςιμο, ακόμα τρομαγμένι απ'τα παράκςενα θεάματα, έςκιζε κε τραβύςε κάτο τα φυςτάνια-τις κ'ίςος τάχινε αθέλιτα το θάνατο τις μάνας-τις.

K. ΠΑΡΟΡΙΤΙΣ.

ΤΟ ΧΕΡΟΓΡΑΦΟ.

— Καλισπέρα πάτερ, — ακύςτικε άκςαφνα μια φονι κε μέςα ςτι ςιγαλια τις άγριας λανκαδιας αντίχιςε ο γλικος ίχος ενος κυδυνιυ.

Ο πάτερ Γαβρίλις ανασίκοςε το κορμί-τυ, καθος ίτανε ςκιμένος πάνο ςε μια πρασινάδα τυ μικρύ-τυ κίπυ κε κίτακςε γίρο. Στι ςτάςι αφτι πρόβαλε τόρα το κορμί-τυ ίςιο, αψιλο, στεγνο, στραγκιζμένο απο τις νιςτίες κε τις κακοπαθιες τυ μοναςτιριυ, τιλιγμένο μέςα ς' ένα πραςινιζμένο χοντρο ράςο, πυ τὄςφινκε ςτι λιανι μέςι-τυ μια στενι πέτςινι λυρίδα.

Σε λίγο φάνικε ένας άνθροπος καβάλα ςτο μυλάρι, ενο ο μονότονος ίχος τυ κυδυνιυ, πυ κρεμότανε απ' το λεμο τυ μυλαριυ, ςινόδεβε το φοβιζμένο περπάτιμά-τυ ςτο φρίδι τυ αψιλυ βράχυ.

— Τιν εφκί-ςυ, πάτερ, — φόνακςε ο κςένος, πιδόντας απ' το ζόο. Επιαςε το χέρι τυ καλόγερυ κε τὄφερε ςτα χίλι-τυ για να το φιλίςι. Κίνος τράβικςε το χέρι-τυ, ςα να μιν ίτανε άκςιος για μια τέτια τιμι κι ο μάβρος ίςκιος-τυ απλόθικε πάνο ςτιν πραςινάδα τυ κίπυ.

— Καλιςπέρα πεδί-μυ, ο θεος μαζί-ςυ, — αποκρίθικε μ' ένα μαλακο τόνο, σίγυρος πια πος ίχε μπροστά-τυ κάπιο καλοκάγαθυ άνθροπο, πυ θα ίρθε να προςκινίςι ςτο μοναςτίρι.

— Ομορφο περιβολάκι, αλίθια. Κανις δε θα περίμενε τέτια ζυγραφίτςα πάνο ς' αφτο τον αγριόβραχο, — ίπε ο κςένος.

Ο καλόγερος κύνιςε το κεφάλι-τυ φχαριςτιμένος, πυ άκυγε να τυ πενύνε το έργο τον χεριόν-τυ.

— Βαςανίςτικα όςο να βρο νερο. Το καλο πυ ι κόπι-μυ πίγανε χαλάλι. Νερο βρέθικε μπόλικο. Μπόλικο κε γλικο. Ετςι γένικε αφτο το περιβολάκι, πυ βλέπις. Περνάο κε γο τιν όρα-μυ, φιτέβοντας, ποτίζοντας. Το χέρυντε κ' ι κςένι. Ινε ένας κόζμος εδο μέςα ίμερος, ταπινος, πυ με νιόθι κε μυ αποδίνι με βνομοςίνι τυς κόπυς-μυ. Σινενούμαςτε τόςο καλα, — αποκρίθικε ο πάτερ Γαβρίλις, ςκίβοντας για να κόπςι ένα κίτρινο φιλαράκι απο κάπιο λυλύδι. Επιτα τον οδίγιςε ςτο πιγάδι, με τον τενεκεδένιο κυβα γιριζμένο ανάποδα πάνο ςτο ςανιδένιο καπάκι.

— Κίτακςε τί βάθος πΰχι, — ίπε με θαμαζμο.

Εβγαλε κε νερο με τον κυβα κε τυ πρόςφερε να πιι:

— Πιες να δις τί γλικο πυ ίνε.

Μιλύςε για το νερο, για τα λαχανικά-τυ, τα λυλύδια-τυ, με ςιμπάθια, ςα να ίτανε πςιχομένα όλα αφτα τα άπςιχα, πυ αποτελύςανε τυς μόνυς φίλυς-τυ ςτον κόζμο.

— Πάμε τόρα να δις κε τιν εκλιςια.

Ανεβίκανε μια ςτενι ςκαλίτςα με πολα ςκαλάκια ςκαλιζμένα ςτο βράχο. Ενας γκρεμος έχαςκε απο κάτο, πυ ςΰφερνε ζαλάδα.

— Κίτακςε, — ίπε ο καλόγερος κε τΰδικςε απςιλα μια ικόνα τις παναγιας, πάνο απο τιν πόρτα τις εκλιςιας, καμομένι απο άπιρα, μικρύτςικα, χρωματιςτα πετραδάκια.

Σπρόκςανε τι βαρια πόρτα κε μπίκανε. Μέςα ςκοτάδι πίςα.

— Στάςυ ν' ανάπςο ένα κερι για να δύμε, — ίπε ο καλόγερος.

Στο φος τυ κεριυ, πυ το κρατύςε απςιλα ο πάτερ Γαβρίλις, πρόβαλε το εςοτερικο τις εκλιςιας, μια βαθια ςπιλια μέςα ςτο βράχο. Νά το ιερο κε το τέμπλο με τιν Ορέα Πίλι. Ο καλόγερος ζίγοςε ς' ένα τίχο με το κερι απςιλα.

— Κίτακςε δο, — πςιθίριςε.

Μέςα ςε κίνο το θαμπόφοτο, όπυ όλα πέρνανε μια μιςτιριόδικι έκφραςι, πρόβαλε ένας τίχος ζογραφιζμένος. Θαμπες, διλες προβάλανε ι μορφες τον αγίον με τα θλιμένα πρόςοπα πάνο ςτο μαβριζμένο τίχο, κ' ι ιγραςία, πΰβγενε απο το βράχο, κιλύςε αργα ςτα κύτελά-τυς...

— Να κε το κελάκι-μυ, — πρόςτεςε.

Μια ςτενι τρίπα ςτο βράχο έφερνε απο το εκλιςιδάκι ςτο κελι τυ καλόγερυ, πΰπρεπε να ςκίψις για να περάςις. Το κεφάλι

ακυμπύσε στο βράχο, πυ χρισίμεβε για νταβάνι. Μέσα ς' αφτι τιν τρίπα, όπυ δεν έφτανε μια αχτίδα ίλιυ για να ρυφίκσι τιν ιγρασία απο τυς τίχυς, πός ίταν δινατο να κάθετε άνθροπος; Σα νάνιοσε τιν απορία τυ κσένυ ο καλόγερος πρόστεσε:

— Τριανταπέντε χρόνια βρίσκυμε εδο μέσα, εγο πυ με βλέπις. Δόκσα-σι ο θεος, ποτες δεν ίπα κεφάλι.

Λιτο το δίπνο-τυς στο φος τυ λιχναριυ πΰφενκε πάνο απ' το μικρο τραπεζάκι. Σαν εκσαιλομένο πια το κορμι τυ καλόγερυ δεν ένιοθε τιν ανάνκι τις τροφις. Ι προσεφχι, τ' όραμα ίτανε γι' αφτόνε στιχία ζοις.

— Μπίκα παλικάρι εδο μέσα κε τόρα ασπρίσανε τα μαλιάμυ. Ενα μονάχα με νιάζι. Πος δε θα βρεθι κανένας να με παραχόσι στι γις σαν πεθάνο. Φοβάμε μπας κε σαπίσο κε με φάνε τα ποντίκια, — αναστέναχσε ο πάτερ Γαβρίλις, μετρόντας ένα-ένα τα κυκια τυ μακριυ κομπολογιύ-τυ.

Επιτα μίλισε για τι ζοί-τυ κε για τα ιστορικα τυ μοναστιριυ... Ο κσένος τον άκυγε σοπένοντας, ρυφύσε τα λόγια-τυ, πυ αντιχύσανε ιποβλιτικα μέσα στι βαρια, ιγρι εκίνι ατμόσφερα...

***

Κσίπνισε. Τα μάτια-τυ πέσανε στο λιχνάρι, πΰκεγε ακόμα με μια κόκινι κάφτρα στιν άκρι τυ φιτιλιυ. Να ίχε τάχατες φοτίσι. Ιταν ακόμα νίχτα; Ο πάτερ Γαβρίλις, σκιφτος πάνο ς' ένα χοντρο βιβλίο, αγριπνύσε ακόμα. Τί να ίταν αφτο το βιβλίο; Κανένα λιτυργικο βιβλίο, καμια Αμαρτολον σοτιρία, κανένα Πσαλτίρι... Τί να κάνι τόρα; Να κσανακιμιθι, δίσκολο. Ο αγέρας ίτανε πνιγερος, βαρις. Γιατί να μιν πιάσι καλίτερα κυβέντα πάλι με τον πάτερ Γαβρίλι, μια πυ κι αφτος δεν ίχε ίπνο;

Εβικσε για να τυ δόσι να καταλάβι πος κσίπνισε. Κσανάβικσε. Ο πάτερ Γαβρίλις λες κ' ίχε πετρόσι με τα χέρια σταβρομένα στο στίθος, με τα μάτια καρφομένα στο βιβλίο, με τ' άσπρα μαλιά-τυ, πυ φένκανε στο φος σαν ασιμένια. Ανανκάστικε να φονάκσι.

— Κάθεσε ακόμα, πάτερ;

Ο καλόγερος γίρισε αργα το κεφάλι-τυ κε τα μάτια-τυ τα χονεμένα μέσα στις κόχες-τυς φανίκανε βαρια, κυρασμένα.

— Διαβάζο, — πσιθίρισε.

— Να σικοθο να συ κάνο σιντροφια; Δεν έχο ίπνο απόπ σε, — ίπε ο κσένος κε πετάχτικε απο χάμο.

Πίρε ένα σκαμνι κε κάθισε κοντα στο τραπέζι.

— Δεν κιμίθικες; — ρότισε ο κσένος.

— Επεσα κε πάλι σικόθικα. Ετσι κάνο πάντα. Πέφτο κε σικόνομε. Χρόνος ι νίχτα, — αποκρίθικε ο καλόγερος.

Τα μάτια τυ κσένυ πέσανε μέσα στο ανιχτο βιβλίο. Ιταν ένα παλιο, χοντρο βιβλίο, με μεγάλα κόκινα κεφαλέα, πυ δίχνανε μορφες ζόον, με μεγάλες σταλαματιες κεριυ πάνο στα φίλα, πυ ίτανε απο πσιλο φοτερο πετσι, μ' ένα γράπσιμο ασινίθιστο, όπυ τα γράματα κολύσανε το ένα με το άλο σε μια γραμι ατέλιοτι. Το μάτι τυ κσένυ ένιοσε στι στιγμι, πος ίχε μπροστά-τυ ένα Βιζαντινο κίμενο. Κσιπάστικε.

— Μποριs, πάτερ, κε τα διαβάζις αφτα τα γράματα; — ρότισε με χαμόγελο.

Κίνος στίλοσε πάνο-τυ τα μάτια-τυ ζβιζμένα.

— Θα ίμυνα σοφος α μπορύσα να τα διαβάσο. Υτε τα διαβάζο, ύτε νιόθο τί λένε. Μα αδιάφορο. Εγο τα εστάνυμε, ρυφάο τιν εβοδιά-τυς. Αφτο μυ φτάνι, — ίπε ακυμπόντας χαιδεφτικα το σκεβρομένο χέρι-τυ πάνο στο βιβλίο.

Ο κσένος άρχισε να κσεφιλίζι αργα το βιβλίο με τα πέτσινα μισοφαγομένα φίλα.

— Για τιν παλια Ελάδα μιλάι, για τυς Αφτοκράτορές-μας, για τιν αγια Σοφια. Αγιο, χρισο βιβλίο, πυ μυ γλικένις τις μέρες-μυ, — ίπε ο καλόγερος.

Κίνος γίρισε κε τον ίδε απορόντας. Τίποτα απ' αφτα δεν έλεγε το βιβλίο. Μόνο βανκέλια έκλινε μέσα κε τροπάρια σε αρχέα γλόσα. Ενα παλιο βιβλίο με Βιζαντινυς χαραχτίρες απο τα πιο σινιθιζμένα.

— Μυ τόπε μένα ο γέροντάς-μυ. Το βιβλίο αφτο ίνε θισαβρος ανεχτίμιτος.

Να τυ φανερόσι τιν αλίθια, να τόνε βγάλι απ' τι γλικια αφτι πλάνι, πυ ζύσε τόρα τόσα χρόνια, να τυ κσιγίσι, πος ο θισαβρός-τυ, το καμάρι-τυ, δεν ίταν παρα μια κινι πέτρα, ίταν ι πρότι σκέπσι πυ τΰρθε στο νυ. Μα έφριξε στι σκέπσι, πος μπορύσε να πάρι στο λεμό-τυ άκσαφνα το διστιχιζμένο αφτο πλάζμα, πΰχε διμιυργίσι τιν εφτιχία-τυ πάνο στο πσέμα. Οχι, τέτιο ένκλιμα δε θάχι τι δίναμι να το κάνι.

— Διάβασέ-μυ ένα κομάτι να δροςιστο, — παρακάλεςε ο καλόγερος.

Κίνος, κάνοντας πος διαβάζι, άρχιςε να τυ απανκέλι κομάτια απ' το Σοφοκλι, πυ τα διατιρύςε στι μνίμι-τυ.

— Τί λόγια! Πός μοςκοβολάνε ςαν τα λυλύδια.

— Συ βρίςκυντε κι άλα βιβλία πατέρ; — ρότιςε ο κςένος γιρίζοντας αλυ τιν κυβέντα.

Ο καλόγερος έφερε το δάχτιλο στο κύτελό-τυ.

— Κάτι θαρο βρίςκετε μέςα σε κίνι τιν τρίπα, αν δε σαπίςανε απ' τιν ιγραςία. Μα τί να τα κάνις; Ολα αφτα δεν ακςίζυν τίποτα. Εδο, εδο ίνε ο θιςαβρος.

Κίνος τον άφιςε να λέι κε τράβικςε προς το ντυλαπάκι, μια μικρι τρίπα μέςα στο βράχο. Ιτανε περίεργος να γνορίςι τα βιβλία εκίνα, πυ ςαπίζανε στιν ιγραςία.

Μυχλιαςμένα, ςάπια τα φίλα αναδίνανε μια δινατι κςινι μιρυδια, πυ χτιπύςε στι μίτι.

— Τα βλέπις, δε ςυ τόλεγα πος δεν ακςίζυνε τίποτα; — ίπε ο καλόγερος βλέποντας τα βιβλία πάνο στο τραπεζάκι.

Ο κςένος τράβικςε μπροστά-τυ ένα βιβλίο, πυ ι μύχλα ζογράφιζε πάνο-τυ πραςινόλεφκες βύλες. Μέςα στα διο χοντρα χαρτόνια, πυ χριςιμέβανε για κςόφιλο, δεμένα με χοντρυς κςεφτιζμένυς σπάγκυς, το βιβλίο λες κ' ίταν ένας νεκρος απλομένος στιν κάςα-τυ. Πιός ίρθε να ταράκςι τον ίπνο τυ νεκρυ; Τί ζιτύςαν απ' αφτον; Γιατί δεν τον αφίνανε ίςιχο, όςο να ςαπίςι τελιοτικα;..

Ο καλόγερος γιρίζι αλυ το πρόςοπό-τυ αδιάφορα. Ο κςένος διαβάζι. Ρυφάι, τρόι τις ςελίδες λέμαργα. Διαβάζι κ' ίνε εφτιχιςμένος. Βρίςκετε τόρα μπροςτα σε μια αποκάλιπςι, πυ δεν τίνε φανταζότανε. Ενας κενύργιος, άγνοςτος ςινγραφέας πρόβαλε μπροςτάτυ, ένας πιιτις απο τυς πιο αγαπιμένυς τον Μυςον!

Πετάγετε πάνο, αρπάζι το χέρι τυ καλογέρυ κι αρχίζι να το γιομίζι φιλια, τρελος απ' τι χαρά-τυ για τιν ανέλπιςτι αποκάλιπςι. Κίνος τόνε κιτάζι με απορία. Τί έπαθε; Μιν τρελάθικε άκςαφνα;

— Μα πός; τί τρέχι; — ροτάι.

— Ενας κενύργιος άγνοςτος πιιτις κρίβετε μέςα ς' αφτο το σάπιο, το ςαρακοφαγομένο βιβλίο, ένας πιιτις, πυ θα μας δοκςάςι, — φονάζι ο κςένος ςικόνοντας αψιλα το βιβλίο ςα λάβαρο.

Ο καλόγερος ρίχνι μια διςταχτικια ματια ςτο βιβλίο, ςα να διςκολέβετε να πιςτέπςι τέτιο πράμα.

— Δε μυ διαβάζις ν' ακύςο κε γο τί λέι αφτο το βιβλίο; — λέι.

Ο κςένος αρπάζι το χερόγραφο κι αρχίζι ν' απανκέλι δινατα, μυςομένα. Στίχι εροτικι, ιγρι, μαλακι, πυ γενύνε εροτικες ανατριχίλες με τιν ομι αλιθινι γλόςα-τυς.

Τρομαγμένος ο καλόγερος τυ πιάνι το χέρι, πυ κρατυςε το βιβλίο.

— Πάπςε για το θεο, μιν προχορας. Σκέπςυ, πύ βρίςκεςε. Θα πέπςι ο βράχος να μας πλακόςι, — πςιθιρίζι τρέμοντας.

Μα κίνος, αναμένος τόρα, ύτε θέλι ν' ακύςι. Θέλι να ρυφίκςι ός τι ςτερνι ςτάλα το δινατο πιοτο, πυ τυ προςφέρι ο πιτις, να νιόςι το έμα-τυ ν' ανάβι μέςα ςτις φλέβες-τυ μ' ένα μεθίςι Διονιςιακο.

Ο καλόγερος κλίνι τα μάτια-τυ με φρίκι. Δε θέλι ν' ακύςι. Αφτο, πυ παθένι αφτος τόρα, ίνε βέβεα μια ςατανικι ενέργια... Ακςαφνα αρπάζι το βιβλίο-τυ, το δικό-τυ βιβλίο κε το ςικόνι αψιλα ςαν ένα ςταβρο μπροςτα ςτο ςατανα, πυ έρχετε για να τον πιράκςι.

— Κςορκιζμένος νάνε ο πιτίς-ςυ κε τα λόγια-τυ! Νά! Αφτο ίνε βιβλίο, — φονάζι.

Ο κςένος δε μπόρεςε να κρατιθι. Μεθιζμένος για τι μεγάλι ανακάλιπςί-τυ, άρπακςε το μαχέρι τις αλίθιας κε το βίθιςε βαθια ςτιν καρδια τυ καλόγερυ.

— Ε, άκυςέ-το λιπον κε μάθε-το, πάτερ, απο μένα πυ κςέρο. Το βιβλίο-ςυ δεν ακςίζι τίποτα. Ινε ένα κινο βιβλίο, πυ ςαν κι αφτο έχυμε άπιρα. Κε να το πετάκςις, δε χάνις τίποτα,— φόνακςε.

Ο καλόγερος απόμινε με' το ςτόμα ανιχτο, άνθροπος ίτανε αφτος ί ο ςατανας μεταμορφομένος;..

***

Χιονίζι. Κςαπλομένος ο πάτερ Γαβρίλις δίπλα ςτο παραγόνι βλέπι τι φοτια, πυ κέι χαρύμενα... Ζύςε τόςο εφτιχιζμένα κε τόρα παράδερνε ςε μια μάβρι αμφιβολία. Ετςι λιπον; Αλίθια λιπον, πος το βιβλίο-τυ δεν ακςίζι τίποτα; Πςέματα λιπον τύπε ο γέροντάς-τυ; Δεν ίκςερε κίνος κ' ίκςερε καλίτερα ο κςένος; Μα ο κςένος

ίνε ςοφος. Κε μ' αφτο τί; Θ' αφίςι αφτος το φίλο-τυ, θ' αρνιθι το ςίντροφό-τυ τόρα ςτα τελεφτέα; Οχι! αφτος δεν αρνιέτε το φίλο-τυ. Πςέματα λέι ο κςένος με τις ςοφίες-τυ, δε κςέρι τί λέι. Καταραμένι ι ςτιγμι, πυ πάτιςε το πόδι-τυ ςτο μοναςτίρι... Κε να ςιλογιέτε, πος μέςα ςτο κελί-τυ κρίβι ακόμα τον οχτρο, το φίδι πυ τόνε δάνκοςε. Νά! Εκι ςτι γονια πεταμένο βρίςκετε ακόμα το βιβλίο τυ κςένυ. Σιχένετε κε να το πιάςι ςτα χέρια-τυ. Κε κίνος φέβγοντας τυ παράνκιλε να το προςέχι ςαν τα μάτια-τυ, όςο να κςαναγιρίςι. Ακυς εκι;

Ζιγόνι ςτο μέρος, πυ βρίςκετε το χερόγραφο κι αρχίζι να το τςαλαπατάι με όλι τι δίναμι τυ ποδιύ-τυ.

— Μα όχι. Αφτος θα κςαναγιρίςι, — πςιθιρίζι. — Χριάζετε κάτι άλο, κάτι τελιοτικο.

Σιλογιέτε... Ι φοτια κέι ςτο τζάκι, όκςο το χιόνι ιςκςόνετε ςιοπιλο.

— Ας κοπιάςι λιπον τόρα να καμαρόςι τον πιτί-τυ, — λέι άκςαφνα.

Ιχε πάρι πια τιν απόφαςί-τυ. Αρπάζι το χερόγραφο με τις άκρες τον δαχτιλιόν-τυ, για να μι μολεφτι, κε το αφίνι να πέςι ςτι φοτια. Στάχτι το χερόγραφο!

Ζβίνι ι φοτια κι αφτος ςαρόνι, γλίφι το τζάκι για να μι μίνι ύτε ςπιρι ςτάχτι... Ανίγι τιν πόρτα. Οκςο ςκοτάδι πιχτο. Κάνι τρις φορες το ςταβρό-τυ κι αφίνι τι ςτάχτι να ςκορπίςι πάνο ςτο άςπρο χιόνι.

Ι ΕΚΔΙΚΙΣΙ ΤΙΣ ΚΥΚΛΑΣ.

Ι

Τιν ιδέα τιν έρικςε πρότος ο κίριος ιπολοχαγος με τα γιαλάκια, πυ δε μπορύςε να ιποφέρι τιν πλίκςι κε τι μονοτονία τις ζοις ςτι μικρι επαρχιότικι πόλι, πυ τον ίχανε τελεφτέα τοποθετίςι. Νέος, κομπςος, με μέςι δαχτιλιδένια, πλαςμένος να διαπρέπι μέςα ςτα καλίτερα ςαλόνια τις Αθίνας κε να ρέβι μέςα ς' έναν επαρχιότικο καφενε, ιποχρεομένος να βλέπι εόνια το δάςκαλο με τον τιλεγραφιτι να πέζυνε τάβλι κε να κιμάτε με τις κότες, ίτανε βέβεα πολι ςκλιρο για έναν ιπολοχαγο τις φρυρας,

πυ τι ζοί-τυ τιν ίχε ζίσι μέσα στα σαλόνια τον αριστοκρατικότερον κίκλον.

Μια μέρα κσεμιστιρέφτικε το σκέδιό-τυ στυς φίλυς-τυ, καμπόσυς νέυς απο τυς καλίτερυς τυ τόπυ.

— Πεδια. Ζιγόνι προτοχρονια. Κάτι πρέπι να κάνυμε για να κσεσκάσυμε.

— Σαν τί; — ρότισε ένας. — Κανένα γλέντι;

— Καμια εκδρομι; Ι καμια νκιυβετσάδα; — ίπε άλος.

Ο ακσιοματικος κσίνισε τα μύτρα-τυ:

— Οχι, καιμένε. Κάτι καλίτερο. Διλαδι κάτι αριστοκρατικότερο... Νά, ένα δέντρο.

— Δέντρο; — ίπανε όλι μαζι με απορία.

— Κε πός γίνετε αφτο το δέντρο; — ρότισε ένας.

Τα πεδια ίχανε ακυστα για χριστυγενιάτικο δέντρο, μα πός γίνετε ι γιορτι αφτι, φισικα κανένας δεν ίκσερε.

— Αφτο ίνε δικί-μυ δυλια, — ίπε ο πολίκσερος ιπολοχαγος.

— Σίμφονιιι... — φονάκσανε όλι.

Ετσι αποφασίστικε ένα βράδι στον καφενε ι γιορτι τυ δέντρυ. Ι γιορτι αφτι ίτανε αλίθια ένα γεγονότο για τι μικρι πόλι, πυ όλα ίτανε κανονιζμένα με το διαβίτι, ός κε το βάδιζμα ακόμα, κι όπυ ι ζοι έτρεχε — αν επιτρέπετε ι λέκσι — αργα, ράθιμα. Στιν αρχι όλι κσιπαστίκανε. Μερικι μάλιστα απο τυς γεροντότερυς ιποστιρίκσανε τι γνόμι, πος μ' αφτες τις κσενικες γιορτες νοθέβετε το γνίσιο εθνικο φρόνιμα. Επιτέλυς, α χριάζετε κε μια γιορτι προτοχρονιάτικι, έχυμε τέτια, γνίσια ελινικι. Τι γιορτι τις πίτας. Οστόσο νικίσανε ι νέι. Ι γιορτι αποφασίστικε, στο πίζμα το γέρονε, να δοθι στι σάλα τυ Παρθεναγογίυ. Το δέντρο έφαγε τιν πίτα. Οσο για τις λεπτομέριες, αφτες θα τις κανόνιζε ο κίριος ιπολοχαγος.

II

Το πρόγραμα ίτανε σινταγμένο στρατιγικότατα. Ι γιορτι θα ίχε χαραχτίρα καθαρα ικογενιακο. Μόνο ικογένιες, ι καλίτερες ικογένιες, θα ίχανε το δικέομα να παραβρεθύνε. Το πολι πλίθος δεν ίχε καμια θέσι στι γιορτι. Αφτο ίτανε μια ιδέα τυ ιπολοχαγυ, πυ θελε ν' αποκλίσι το πολι πλίθος, για να διατιρίσι ι γιορτι το αριστοκρατικό-τις χαραχτίρα κε για να μπορέσυνε έτσι πολες, όσο πέρνε

πιο πολες ικογένιες να λάβυνε μέρος, πυ ανακατομένες με το πλίθος δε θα καταδεχόντανε με κανένα τρόπο νάρθύνε.

Το πρόγραμα, τιπομένο ςτο καλίτερο τιπογραφίο με μάβρα κε κόκινα γράματα ςε χοντρο χαρτι, ίτανε διεριμένο ςε τρία μέρι. Μέρος πρότο: Χορος γενικος. Μέρος δέφτερο: Χορος τον πεδιον. Μέρος τρίτο: Χορος γενικος. Ι νέι επιδοκιμάςανε το πρόγραμα, όπος το ίχε ςιντάκςι ο πολίπιρος ιπολοχαγος, αφυ προτίτερα τόνε ςινχαρίκανε για τιν έμπνεφςί-τυ. Οςο για τιν εχτέλεςι, θα φροντίζανε ι δεςπινίδες, ι καλίτερες πάλε δεςπινίδες τυ τόπυ. Τιν ανότερι εποπτία, ςα να πύμε το γενικο πρόςταγμα, θα ίχε φιςικα ο ιπολοχαγός. Ο πολις κόζμος δεν έμινε, βέβεα, εφχαριςτιμένος. Τέτιες γιορτες, πυ έρχυντε να καθιερόςυνε κινονικες διαφορες με βάςι μόνο τον πλύτο, δεν μπορύςε να τις ανεχτι ι ςινίδιςι τις επαρχίας. Ετςι ο ιπολοχαγος άκυςε τις χρονιάς-τυ.

— Να πάι ςτιν Αθίνα να τα κάνι αφτα.

— Παλαμίδα τυ μιρίζι τυ φίλυ. Για γαμπρος πάι...

— Λιςάκςανε τα παλιοθίλικα, ίπε μια γρια.

Κ' ι νέι, κ' ι δεςπινίδες, πυ διοργανόνανε τι γιορτι, δε γλιτόςανε τιν κακογλοςια. Μα αφτο δεν τυς εμπόδιςε να ριχτύνε με τα μύτρα ςτι δυλια. Το δέντρο, ένας όμορφος φυντοτος έλατος, ςτίθικε ςτι μέςι τις μεγάλις ςάλας τυ Παρθεναγογίυ, πυ ίτανε όλι ςτολιζμένι με ςιμεύλες κε με χάρτινες πολίχρομες γιρλάντες. Επιτα άρχιςε το ςτόλιζμα τυ δέντρυ. Σοφι εργαςία. Μα ο κίριος ιπολοχαγος ςτεκότανε απο πάνο, για να λίνι κάθε απορία, για να δίνι τιν πολίτιμι γνόμι-τυ ςε κάθε αμφιβολία τον κοριτςιον. Ιχε τόςι πίρα. Επιτα ίτανε τόςο κομπςος, μιλύςε τόςο γλικα, πυ άμα τόλεγε αφτος, όλι ι άλι έπρεπε να ςοπάςυνε. Κε τα κορίτςια κολακεβόντανε να ςιμορφόνοντε με τι γνόμι-τυ. Ετςι κλιζμένος απο το προι ός το βράδι ςτι ςάλα μαζι με τα κορίτςια παρακαλυθύςε τι δυλια, πυ πρόοδεβε γλίγορα. Ποτε δεν παρακολύθιςε τα γιμνάςια με τόςο ενδιαφέρο. Κ' ι φίλι βοιθύςανε, μα δίχος πρωτοβυλία. Ολι-τυς ίτανε ενθυςιαζμένι με τιν προτότιπι αφτι γιορτι, πυ θάχε μάλιςτα κε αφςτιρο ικογενιακο χαραχτίρα... Τί λαμπρι ιδέα...

III

Κλιζμένι ι ςάλα για κάθε περίεργο. Μόνο το κοριτςάκι τις επιςτάτιςας δεν έλιπςε ςτιγμι απο τι ςάλα. Ιτανε ένα κοριτςάκι

οχτο χρονόνε, με κςανθια μαλια, με μάτια ονιροπόλα, με μια ςοβαρότι στο πρόςοπο, πρόορι γιά τιν ιλιχία-τυ.

Αφτο ίτανε το μονάκριβο πεδι τις επιςτάτιςας, πυ ςαν πέθανε ο άντρας-τις, τίνε διορίςανε απο πςιχιχο στο Παρθεναγογίο, για να τρόι ένα κομάτι πςομι. Το ςχολιο ίχε μια κάμαρα περιςεβύμενι, κάτο ςτο ιπόγιο, ιγρι κε ςκοτινι, πυ τίνε χριςιμοπιύςε για κατικία-τις. Κ' ίτανε, ενοίτε, κε εφχαριςτιμένι γιατι δεν πλέρονε νίκι.

Το κοριτςάκι παρακολυθύςε το ςτόλιζμα τυ δέντρυ με μάτι λέμαργο. Κάποτε ρότιςε τι μάνα-τυ:

— Τί θα τα κάνυνε, μάνα, αφτα, πυ κρεμάνε στο δέντρο;

— Θα τα μιράςυνε στα πεδάκια.

Κίνο αναςκίρτιςε.

— Στα πεδάκια; Θα μυ δόςυνε κε μένα ένα;

Ι μάνα αναςτένακςε.

— Αχ! όχι. Σε άλα πεδάκια

Ι μικρι ςκέφτικε λίγο.

— Ινε φρόνιμα κίνα; Κ' εγο δεν ίμε φρόνιμι;

Ι μάνα κςεροκατάπινε. Πός να τις δόςι να καταλάβι;

— Φρόνιμι ίςε κε ςι, μα κίνα δεν ίνε ςαν κε μας. Κίνα έχυνε τον πατέρα-τυς, έχυνε το ςπίτι-τυς, ρύχα καλα, φαγια καλα. Εμις ίμαςτε φτοχι.

Το κοριτςάκι δεν ζίτιςε παραπάνο πλιροφορίες, μα έπεςε σε μια παράκςενι ςιλογι. Ι μάνα-τυ το πίρε ςτα γόνατά-τις κι άρχιςε να το χαιδέβι. Κίνο δεχότανε τα χάδια τις μάνας-τυ, μα κρία, αδιάφορα, ςιλογιζμένο. Πέραςε κάμποςι όρα.

— Γιατί, μάνα, εμις να ίμαςτε φτοχι; — ρότιςε άκςαφνα ι μικρι ςε ένα παραπονιάρικο τόνο, γιομάτονε απορία, πυ τις ίχε βαςανίςι το μικρο μιαλυδάκι-τις.

Ι μάνα τόςφιχςε με λαχτάρα ςτιν ανκαλιά-τις. Ποτε άλοτε δεν τις ίχε πι τέτια λόγια, ποτε άλοτε δεν το ίχε ιδι τόςο πικραμένο, τόςο ςιλογιζμένο.

Κίνο επανάλαβε το ρότιμά-τυ:

— Γιατί να μιν ίμαςτε, μάνα, κε μις πλύςιι;

Το φίλιςε ςτο μάγυλο μ'ένα καφτερο φιλι.

— Ο θεος, πεδάκι-μυ, μας έκανε έτςι, πςιθίριςε.

Κίνο μιςόκλιςε τα μεγάλα ματάκια-τυ ςα νάθελε να ςκεφτι.

— Δε μας αγαπάι εμας ο θεος, μάνα; Γιατί; Τί τυ κάνα-

με; Εγο χάνο χάθε βράδι το σταβρό-μυ, — ίπε ίστερις απο χάμποσι όρα.

Δεν τυ αποχρίθιχε. Μα χε χίνο δε ζίτισε πια να μάθι περισότερα, δεν πίμενε πια να πάρι απάντισι, σα νάνιοθε πόσο δίσχολο ίτανε στι μάνα-τυ να τυ απαντίσι σε τέτιες παράχσενες απορίες χε δεν ίθελε να τίνε στεναχορέσι.

Τι νίχτα στον ίπνο το άχυσε να παραμιλάι. Ελεγε χάτι λόγια ασινάρτιτα για το θεο, για το δέντρο...

IV

Το στόλιζμα τυ δέντρυ χσαχολυθι. Τα λεπτα εβγενιχα χεράχια, πυ το στολίζυνε, χυραστίχανε, μα ο χίριος ιπολοχαγος ίνε πάντα μπρος για να τυς δίνι χυράγιο. Σορι τα πεχνίδια περιμένυνε το χαθένα τι σιρά-τυ στα χυτια, στα χαρτια, πΰνε χλιζμένα, χι όλα αναδίνυνε τιν χσεχοριστι εχίνι μιρυδια τυ χενύργιυ, πυ ότι βγίχε απ' τα χέρια τυ έμπορυ.

— Προσοχι, παραχαλο, φονάζι ο ιπολοχαγος σε μια δεσπινίδα, ενο τα λεπτα χεράχια αρχίζυνε να χσεδιπλόνυνε ένα δεματάχι, τιλιγμένο σε μιαν ατέλιοτι σιρα απο χροματιστα τσιγαρόχαρτα, με φόβο χε με εβλάβια μιν τίχι χε πάθι τίποτα στο χσεδίπλομα. Μέσα απο τα χαρτια πρόβαλε σε λίγο το ροδοχόχινο προσοπάχι με τ'αχύνιτα, χσαφνιαζμένα ματάχια μιας χύχλας με χρισα μαλια.

— Αχ! τί όμορφι, — λέι ι δεσπινίδα.

Το χοριτσάχι χιτάζι με μάτια λέμαργα, ανίσιχα, τιν χύχλα χρεμαζμένι τόρα απο ένα χλαδι τυ δέντρυ, πυ γέρνι στο βάρος τυ χορμιύ-τις. Χαταπίνι σφιχτα, σφίνχι τα δαχτιλάχια-τις.

Μ' ένα πσαλιδάχι χόβι τόρα ι δεσπινίδα το σπάνχο, πυ δένι σταβροτα ένα άλο τριανταφιλένιο χυτάχι χι αφίνι να προβάλι ένας χερένιος μεσεονιχος ιπότις. Με το σπαθάχι-τυ, με το άσπρο φτερο στιν ρεμπυμπλιχίτσα-τυ, προβάλι γιομάτος ορμι, ανιπόμονος να γονατίσι μπροστα στιν εχλεχτι τις χαρδιάς-τυ χε να τις χσεμιστιρεφτι τον έροτά-τυ:

— Τί χομπσος, πυ ίνε, — λέι ο ιπολοχαγος.

— Περσότερο απο σας; — πσιθιρίζι μια δεσπινίδα.

— Δεσπινις, με χολαχέβετε, — αποχρίνετε χίνος λιγίζοντας τι δαχτιλιδένια μέσι-τυ.

Δεμένα τα χλαδια τυ δέντρυ με τέλια χρισα, πολίχρομα, πυ

μπερδέβοντε, πλέχνυντε μέσα στα φίλα, μιάζυνε σα μια πολίχρομι ζογραφια σε πράσινο φόντο. Πεχνίδια όλον τον ιδον, απο τον απλο σιδερόδρομο ός το αεροπλάνο, φρύτα πυ σΰρχετε να τα δανκάσις, γλικίζματα λαχταριστα, όλι αφτι ι ατέλιοτι πικιλία τις χριστυγενιάτικις βιομιχανίας, πυ διμιυργι τιν εφτιχία τον μικρον πεδιον, απλόνετε πλύσια πάνο στα κλαδια, πυ τα σκεπάζι το μπαμπακένιο χιόνι. Ο έλατος, σαν καλο γεροντάκι, με τ' άσπρα μαλιά-τυ, πυ κατεβένυν στα τσυλύφια-τυ, στέκετε ακύνιτος κε δέχετε φτιχιζμένος τα χάδια τον μικρον ενκονιόν-τυ. Τόνε χαιδέβυνε, τόνε στολίζυνε, τόνε μασκαρέβυνε κι αφτος τ' αμίβι με το αθόο, το πεδιάτικο χαμόγελό-τυ.

Το κοριτσάκι με μάτια γυρλομένα κιτάζι το δέντρο κ' ι πσιχί-τυ χρεμιέτε κι αφτι απο ένα κλαδι, σαν πεταλύδα τριπιμένι άσπλαχνα με μια καρφίτσα. Τόσο όμορφα πράματα κε να μιν ίνε τίποτις, μα τίποτις δικό-τυ! Γιατί να μιν ίνε κι αφτι σαν τ' άλα τα πεδάκια, πυ θάρθύνε άβριο με τα κενύργια φορεματάκια-τυς να χαρύνε τα δόρα-τυς κε να χορέπσυνε; Αχ! ας ίχε, δεν ίθελε άλο, αφτι τιν κύκλα μονάχα με τα κόκινα μάγυλα κε το μετακσοτο φόρεμα, ας τιν ίχε δικί-τις, να τιν πάρι κε να τίνε βάλι τι νίχτα να κιμιθι δίπλα-τις στο κρεβάτι-τις. Κίτακσέ-τιν! Πός γελάι!

Λες κι αφτιν κιτάζι, σα να τις λέι: «Μα τί περιμένις; Ελα λιπον, κσεκρέμασέ-με, πάρε-με να φίγυμε, να πέζυμε πάντα μαζι». Μα δεν τολμάι ν' απλόσι το χέρι-τις. Μόνο απο μακρια μπορι να χέρετε τιν ομορφιά-τις.

Ο έλατος καμαρόνι με τα στολίδια-τυ. Τίποτα πια δεν τυ λίπι. Ας έρθι τόρα ο κόζμος να τόνε καμαρόσι. Ι σάλα ίνε έτιμι να τυς δεχτι. Ο κίριος ιπολοχαγος δέχετε τα σιχαρίκια, ενο αφτος, πάντα ιποτικος, τα μεταβιβάζι στις δεσπινίδες. Ολι ίνε ενθυσιαζμένι για το έργο-τυς. Α! Θα ίνε αλίθια μια γιορτι άβριο ακσέχαστι.

V'

Παραμονι τις προτοχρονιας. Βράδι. Μέσα στυς λασπομένυς δρόμυς τις αγορας το πλίθος κιλιέτε χαρύμενο, ζιμόνι τι λάσπι κσένιαστα για χατίρι τις μεγάλις μέρας, πυ κσιμερόνι. Ι νικοκιρέι γιρίζυνε στα μαγαζια για να σιμπλιρόσυνε τις προμίθιές-τυς κ' έχυνε το ίφος σκεφτικο μιν τίχι κε κσεχάσυνε τίποτα κε τυς μαλόσι ι γινέκα-τυς, σα θα γιρίσυνε στο σπίτι. Πρέπι να καλοφάνε άβριο,

να καλοπιύνε, να φορέσυνε τα καλά-τυς, δεν πρέπι να τυς λίπσι τίποτα.

Αλι χάσκυνε στα ιγρα πεζοδρόμια. Αφτι δεν έχυνε σπίτι, δεν έχυνε τίποτα για να φροντίσυνε· γι' αφτυς ι αβριανι μέρα δεν έχι τίποτα το ξεχοριστο, μια μέρα κι αφτι σαν τις άλες. Σ' ένα μαγαζι καμπόσα πεδια μ' ένα καράβι, πυ παραστένι τον «Αβέροφ», πσέλνυνε τον Αγιοβασίλι κ' ι φονές-τυς, ξεχίνοντε στο σκοτινο δρόμο...

Βγίκε κ' ι επιστάτισα να πσονίσι. Στο σπίτι απόμινε μοναχο το κοριτσάκι-τις. Σκεφτικο, μελανχολικο, περιμένι να γιρίσι ι μάνα-τυ, να φέρι τα πσόνια, το κρέας για το αβριανο δίπνο.

Ι προσδοκία τις αβριανις μέρας τυ βαρένι τιν πσιχι. Με τι σκέπσι, πος τ' άλα πεδάκια, πυ θα μαζεφτύνε άβριο στο Παρθεναγογίο, θάχυνε τυς αγιοβασιλιάτικυς μποναμάδες-τυς, ενο αφτι δε θα τιν αφίσυνε ύτε να μπι στι σάλα, λιγίζι ι πσιχί-τις απο τον πόνο σαν καλαμάκι.

Ι μάνα-τις αργι να γιρίσι... Ενας πόθος φυντόνι στιν καρδια τυ κοριτσιυ. Να ξαναιδι άλι μια φορα το δέντρο, ν' αποχερετίσι για ιστερνι φορα τι φιλενάδα-τις τιν κύκλα. Πιός ξέρι άβριο σε πιά χέρια θα βρίσκετε...

Σκοτάδι. Ανάβι ένα κεράκι κι αρχίζι ν' ανεβένι τι σκάλα. Πατάι στα νίχια σαν κλέφτις, τρέμι γιατι φοβάτε σα να κάνι τίποτα κακο.

Φτάνι στι σάλα... Νά το δέντρο!.. Νά κ' ι κύκλα τις... Στέκετε απο κάτο με το κεράκι στο χέρι κε τίνε κιτάζι. Ενας μιστικος σιοπιλος διάλογος αρχίζι: «Ελα με μένα. Κανις δε θα σ' αγαπάι σαν κε μένα. Εμις θάμαστε πάντα μαζι, μαζι θα πέζυμε, μαζι θα κιμόμαστε, ανκαλιαζμένες σφιχτα».

Κλίνι τα ματάκια-τις κι αφυνκράζετε, τί θα τις αποκριθι ι κύκλα πάνο στο δέντρο. Σιγαλια. Μια πίκρα ξεχιλίζι στιν καρδιά-τις, ένα παράξενο έστιμα, πυ δεν το ίχε νιόσι ποτες, μια ζίλια, ένα μίσος, ένα φτόνος...

Μα νά... το χέρι, πυ κρατάι το κερι, ζιγόνι σιγα-σιγα, ακυμπάι τόρα στο δέντρο, σα να το σέρνι μιστικα κάπια άγνοστι δίναμι, πυ βγένι απο μέσα-τις κε πυ δε μπορι να τις αντισταθι. Κάτι τραβάι το χέρι-τις σα νάνε μαγνίτις, το ρυφάι... Ι φλόγα γλίφι τα φίλα τυ δέντρυ λέμαργα.

Μια λάμπσι ιπςόνετε άκςαφνα, πυ ανκαλιάζι το δέντρο...

Το χοριτςάκι, πυ βλέπι τόρα τις φλόγες, τρομαγμένο, τρέχι να κατέβι τι σκάλα, να τριπόςι πάλε ςα σκυλίκι μέσα στιν τρί-πα-τυ...

Στάχτι όλος ο έλατος. Κρίμα στυς κόπυς. Πάι ι κύκλα, πάι κι ο κομπςος ιπότις με το φτερο...

VI

— Περίεργο! πός έπιαςε φοτια, λέι μια δεςπινίδα απαριγόριτι, πυ δε μπορύςε να χορέπςι.

Ενας νέος δοκιμάζι να κςιγίςι το πράμα:

— Δεν ίνε διόλυ περίεργο. Ο κίριος ιπολοχαγος δεν έπαπςε στιγμι να καπνίζι. Κάπιο αποτςίγαρο, κάπιο ςπίρτο τιν τελεφτέα στιγμι...

Ι εκςίγιςι αφτι φένετε ςε όλυς ι πιο πιθανι. Ο κίριος ιπολοχαγος ανανκάςτικε κι ο ίδιος να τιν πιςτέπςι με λίπι-τυ.

— Πιθανον, έτςι θα ίνε, πςιθίριςε με χίλια πικραμένα..

Ν. ΚΑΤΙΦΟΡΙΣ.

ΜΙΑ ΟΡΑ ΛΕΦΤΕΡΙΑ...

Ι

Μέσα στο θάλαμο κιμόμαστε καμια τριανταρια κ' ι νίχτα έκσο περνάι αργα, ανκαλιαζμένι με το σκοτάδι κε τα σίγνεφα. Πνιγμένι στι σιοπι αφίνι πύ κε πύ μια φονι βραχνι κε φοβιζμένι. Κε λέι:

— Φίλακες... γριγορίτε...

Σιρτι, σαν παραμιλιτο βραχνα, πέφτι ι κραβγι πάνο απο τα κεφάλια-μας, ζβίνι κε πάλι ένα στόμα κενούργιο τιν πέρνι κε τι λέι κσανα:

— Φίλακες... γριγορίτε...

Απο σκοπια σε σκοπια ιπσόνετε ένας δέφτερος τίχος τις φιλακις, πυ μας κλίνι. Ινε κίνι, πυ κσαγριπνύνε για μας κε διαλαλύνε το βραχνα τις έριμις νίχτας...

Δίπλα-μυ ο Μπιρμπιλις δε βρίσκι ισιχία. Ολο μυνκρίζι, σαλέβι το κεφάλι-τυ, τινάζετε. Κάπιο κακο όνιρο θα βλέπι... Βλέπι, πος ίνε ένα σκιλάκι κε κάπιο μαντρόσκιλο με τι μύρι τυ δεζμοφίλακα, τον έχι βάλι χάμο κε τον δανκόνι. Κάτι τέτιο...

Ινε ένας ανθροπάκος μεσόκοπος, με καλι καρδια κ' έχι πινάσι πολι στι ζοί-τυ. Μας τόνε φέρανε προχτες με διο χρόνια φιλακι στι ράχι. Οταν τον ερότισα τί έκανε, μυ ίπε:

— Τίποτα... με πιάσανε επ' αφτοφόρο... Βύτικσα τιν τσάντα μιας κιρίας, αλα με πιάσανε... επ' αφτοφόρο...

Κε σίμερα έκανε μια στραβοκσιλια. Ιπε, πος τα φασόλια ίτανε σκυλιακιζμένα. Τότε ο δεζμοφίλακας τον έπιασε με το μαστίγιο. Ο

φυχαράκος ο Μπιρμπιλις τις έτρογε κε φόναζε... Ι φιλακι αντιλαλύςε απο τις φονές-τυ. Ελεγε ςα μορο πεδι:

— Δεν το κςανακάνο...

Ετρεμε όλο-τυ το κορμι, κυλυριάςτικε χάμο, έκλεε, μα ο δεζμοφίλακας ίταν παλικάρι. Καλοθρεμένος, νέος, γερος μέςα ςτιν καθαρι κι όμορφι ςτολί-τυ, τόνε χτιπύςε αλίπιτα όςπυ ίδροςε. Ολι εμις ι φιλακιζμένι τον κιτάζαμε κε... Κε τίποτες άλο. Γι'αφτο θα βλέπι ο Μπιρπιλις ςτον ίπνο-τυ, πος ίνε ένα ςκιλάκι κ' ένα μαντρόςκιλο με τί μύρι τυ δεζμοφίλακα, τον έχι βάλι χάμο κε τον δανκόνι. Τόρα τον έχι πιάςι απο το λεμο κε τόνε πνίγι... Πάι να ςκάςι. Ε... φίλε... πςιτ, κςίπνα. Εγο ίμε, μι φοβάςε... Καθος με κιτάζι τα μάτια-τυ ίνε φοβιζμένα.

— Τί θέλις; με ροτάι.

— Κιμίςυ ιςιχότερα, τί έχις;

Ανας ικόνετε λίγο, κςίνετε κε λέι:

— Εςι δεν κιμάςε;

— Δε μπορο.

Κιταζόμαςτε κάτο απο τ' αδίνατο φος, εκίνος ανας ικομένος κ' εγο πλαγιαζμένος. Ο Μπιρμπιλις μυ λέι:

— Θα βρέκςι...

Ι φονι τις νίχτας ακύςτικε ςαν καμπάνα πένθιμι:

— Φί... λα... κες... γρι... γο... ρί... τε...

— Κιμίςυ, λέι ο Μπιρμπιλις κε κυλυριάζετε κςανα ςτο ςανιδένιο τυ κρεβάτι.

Πάλι άρχιςε να κιμάτε. Κ' ι νίχτα έκςο διάβενε ανκαλιαζμένι ςφιχτα με το ςκοτάδι. Τα ςίγνεφα πέφτυν βαρια ςτο ςτίθος-τις, τι ςαλαγυν ςτον ίπνο-τις κ' εκίνι πάνο ςτο βραχνά-τις φονάζι βραχνα...

Φίλακες γριγορίτε...

Κςάφνυ αρχίζι να κλέι... Επιαςε βροχι. Χοντρες ςταγόνες χτιπύνε το μεγάλο πλάτανο τις αβλις κι όπος ανας ικόνομε να κιτάκςο έκςο, μια αςτραπι ςτο βάθος φοτίζι τις ακαθόριςτες γραμες τον ςπιτιον κε τα ςίδερα τυ παραθιριυ φαντάζυν κςαφνικα. Ινε προτοβρόχια. Κε, ςα να μιν περίμενα τίποτες άλο απ' αφτι τι βροχι, ένας μεγάλος αναςτεναγμος μυ κόβι τιν ανάςα. Θέλο να φονάκςο. Να κςιπνίςο όλυς τυς φιλακιζμένυς κε να τυς πο:

— Πεδια! Βρέχι! Κςιπνίςτε...

Μα ι φτοχί-μυ ςίντροφι δεν ίνε αφτο, πυ περιμένυν. Δεν περιμένυν παρα πότε θ' ανίκςυν ι πόρτες τις φιλακις, με τι ςιρα για τον καθένα, με τι ςιρα, όταν θα περάςι ο κερος τυ καθενος...

Ο αγέρας πλιμιράι απο τιν εβοδια τις γις, πυ έχι βραχι. Ι μιρυδια απο το βρεμένο χόμα με κεντάι. Σικόνομε όρθιος κε πάο στο παράθιρο. Πιάνο τα ςίδερα κε με τινάζι μια ανατριχίλα. Ανακένο μ' όλι-μυ τι δίναμι κε ύτε ο Μαργιολιος, όταν ρυφάι το χαςις μετα τρις ιμέρες χαρμανίκια, δε θ' ανάςανε ποτε τόςο βαθια. Απλόνο το χέρι έκςο κε με βρέχυν μερικες σταγόνες. Υτε ο Μυςτάκλας, πυ τόνε φέρανε επι αλιτία, δε θ' άνιχςε ποτες ένα τάλιρο, πυ θα τυ πέτακςε κάποτε κάπιος πλύςιος κυβαρντας, τόςο χαρύμενα... Μια δινατι κε μιςτικι ζοι, θαμένι κάτο απο το δέρμα-μυ κερο, αρχίζι να κίνετε φλογερι ς' όλο-μυ το κορμι. Μια ζοι πλύςια αναβρίζι μέςα-μυ απο κίλιες άγνοστες πιγες κι απο τις τρίχες τυ κεφαλιύ-μυ ίςαμε τα νίχια τον ποδιόν-μυ νιόθο το καρδιοχτίπι-μυ ς' όλο-μυ το κορμι. Θέλο να τρέκςο κι ο κόζμος όλος για μένα δεν ίνε παρα ένας ελέφτερος δρόμος. Σφίνκο τα ςίδερα τις φιλακις στο στίθος-μυ, τα ςφίνκο στα χέρια-μυ κε τυ κάκυ ζιτάο να τα λιγίςο. Γίρο-μυ όλα στενέβυν. Το ταβάνι κατεβένι, χαμιλόνι... ι τίχι τις φιλακις γίρο-μυ στριμόχνυντε... Πνίγυμε. Κε τότε πέφτο γονατιςτος κι αναστενάζο:

— Αχ κακύργα ίπαρκςι...

II

Βρέχι... Ι γι μυςκέβι νερο κε ι ςκόνι θα γίνι λάςπι... Ι διαβάτες άβριο θα περπατυν με προςοχι μι λεροθυν... Κάπιος βιαςτικος θα γλιςτρίςι κι όςι τόνε βλέπυν θα γελύνε... Κι αφτος θα βλαςτιμάι τον παλιόκερο... Αχ μα να γλιςτρας στι λάςπι, να λερόνεςε ίνε μια χαρα, πυ δε θαν τι νιόςο κερο... Μπιρ... Μπιρμπιλι... κςίπνα... Μπιρμπιλι... Να κι αφτι... Κόβυν το τραγύδι τις βροχις κε κλέγοντε:

— Φίλακες γριγορίτε.

Μπιρμπιλι... γριγορίτε... Κςίπνιςες; Νε, δε μπορο να κιμιθο... Βρέχι... κςέρις αφτο ίνε θλιβερο... να ίςε στι φιλακι κε να βρέχι... Ινε παράκςενο... μι γελας αδερφέ-μυ... εςι έχις πάι πολες φορες μέςα... όμος εγο ίνε πρότι φορα... Καλίτερα δέφτερι πες, αλα τιν

πρότι φορα ίμυνα ςε μια φιλαχι χορις τίχυς, ύτε ςίδερα... Μόλις άνιχςε ι πόρτα κ' εβγίκα απο κίνι τι φιλακι, πυ δεν ίχε ύτε τίχυς ύτε ςίδερα, μπίκα ςε τύτι με τυς τίχυς κε τα ςίδερα... Μπιρμπίλι θα ςυ πο τον πόνο-μυ... Θέλις; Ελα... Αλίθια, πές-μυ Μπιρμπίλι, ς' αρέςι να γλιςτρας ςτις λάςπες; Κςέρις αφτο ίνε ορέο, αφτο ςκέφτομε... Να λερόνεςε όλος, χέρια, πόδια, πρόςοπο, ν' ακυς τυς άλυς να ςκάζυν ςτα γέλια κε ςι να ςικόνεςε γρίγορα, να τρέχις, για να φτάςις στο τέρμα... Αλίθια, έτςι κςεκίνιςα για να μπο ςτι φιλακι. Ιμυνα φαντάρος κ' ίχαμε στο ςίνταγμα εκίνι τι μέρα γιορτι... για κάπια μάχι, πυ έδοςε το ςίνταγμά-μας ςτα 12. Ιχαμε παράτες, μυςικες, δοκςολογίες κε λόγυς... Κάναμε κι αγόνες... Εγο ίμυνα ςτυς αγόνες δρόμυ. Ιταν αποβροχάρις ο κερος κ' ι γι γλιςτρύςε... Ετςι τιν έπαθα. Απο τα πρότα μέτρα, μόλις κςεκινύςαμε, γλίςτριςα κ' έπεςα... Κάλιο ν' άνιγε ι γις να μ' έπινε... Ολο το ςίνταγμα μ' εκίταζε, φαντάρι κι ακςιοματικι... Αφορμι ζιτάνε ςτο ςτρατο να γελυν μαζί-ςυ κε, ςα μ' ίδανε να πέφτο, έςκαςαν ςτα γέλια. Για μια ςτιγμι ζαλίςτικα, μα δεν τάχαςα... Πιζματόθικα. Σικόθικα γρίγορα πάνο. Ιδα τυς άλυς να μ' έχυν προςπεράςι, μα ίπα: θα τυς φτάςο... Κ' έβαλα όλα-μυ τα δινατα. Κάλιο το ίχα να πέθενα παρα να μιν έρθο πρότος. Ακόμι κι αν μύπεφταν κομάτια ςτο δρόμο απο το κορμί-μυ κε τότε ακόμι θάτρεχα... Πετύςα. Αφτον, πυ ίχε μίνι τελεφτέος τον έπιαςα. Σε λίγο περνύςα κε τον άλο. Σαίτα ίχα γίνι κε λίγο ακόμι έτρεχα με τυς πρότυς. Αιτος ίχα γίνι απο το πίζμα κε τόρα πάλεβα με διο μονάχα. Το δέφτερο τον έφαγα, μα τόρα πια ζιγόναμε ςτο τέρμα. Εβαλα όλα-μυ τα δινατα. Χέρι ποδάρι πίγενα με τον πρότο... Λίγα μέτρα μας έμεναν ακόμα. Σφίχτικα. Τόρα τρέχαμε πλάι-πλάι: Κςάφνυ φτάςαμε. Σχεδον ίμαςτε μαζι... θαρο πος ένα, ύτε ένα βίμα ςοςτο, δεν έφταςα πιο πριν εγο απο κίνο. Ιχα νικίςι... Ιδες πός κάνυμε καμια φορα κάτι πράματα... Γιατί πιζματόθικα έτςι; Γιατί θέλιςα να νικίςο; Στεκόμυνα κι λαχανιαςμένος... Εκίνι, πυ γέλαςαν μαζί-μυ πριν, χιροκροτύςαν κε φόναζαν... Ολα άςτραφταν μπροςτά-μυ κε τα μάτια-μυ πετύςαν φλόγες. Κςάφνυ ίδα το ςινταγματάρχι-μυ με τυς άλυς ακςιοματικυς. Αφτος με ζίγοςε, μυ χτίπιςε τον όμο.

— Σε ςινχέρο, πεδί-μυ, μυ ίπε, προπάντον για τιν πςιχρεμία-ςυ κε τιν επιμονί-ςυ. Στρατιότε όπος εςι ίνε πολίτιμι για

το στράτεβμα. Αβριο θα σε βάλο στιν ιμερεσία διαταγι.

Δεν κσέρο αλυ, μα στο στρατο δεν πρέπι ν' ανακατέβεσε με τυς μεγάλυς. Κάπια σιφορα θα σ' έβρι... Καλίτερα να περνας έτσι... λαθρέος. Να μι σε κσέρυν ύτε για καλο, ύτε για κακο. Απο τιν όρα, πυ θ' αρχίσυν να σε πενύνε ί να σε κινιγύνε, ίσε χαμένος άνθροπος... Νε, έτσι έγινε: ο σινταγματάρχις-μυ κράτισε το λόγο-τυ κε μ' έβαλε στιν ιμερισία διαταγι... Τιν άλι μέρα, καθος ο λόχος ίτανε παράτακσι, άκυσα τον επιλοχία να διαβάζι: «Επενο τον στρατιότιν τυ τρίτυ λόχυ Δίμαν Νικόλαον, διότι ις τυς χθεσινυς αγόνας δρόμυ ίρθε πρότος, αφυ διετίρισε τιν ακσιοθάβμαστον πσιχρεμίαν να επαναλάβι τον αγόνα, κέτι ολίσθισεν επι τυ εδάφυς». Ολι έβγαλαν τα κεφάλια-τυς απο τι γραμι κε με κιτύσανε. Εγο πια καμάρονα, ίμυν στον έβδομο υρανο.

Τιν άλι μέρα ο λοχαγός-μυ μυ ίπε:

— Σε θέλι ο κίριος σινταγματάρχις. Σίμερα δε θα πας στα γιμνάσια...

Για πρότι φορα πίγενα τότε στο γραφίο τυ σιντάγματος κε ι καρδιά-μυ χτιπύσε, σα να ίθελε να σπάσι. Ιχα περιέργια να δο τί μ' ίθελε ο σινταγματάρχις, καμάρονα πυ με κάλεσε κε τον φοβόμυνα κιόλας... Ετσι όταν εστάθικα μπροστά-τυ προσοχι έτρεμα όλος. Κε τιν άλι μέρα έσκασε κενύργια μπόμπα στο λόχο. Ι ιμερεσία διαταγι τυ σιντάγματος έγραφε: «Αποσπο τον στρατιότιν τυ τρίτυ λόχυ Δίμαν Νικόλαον ις τιν ιδιετέραν-μυ ιπιρεσίαν». Αφτο ίταν: ο σινταγματάρχις-μυ μ' ίθελε ιπιρέτι-τυ, γιατι ίμυνα γρίγορος στα πόδια.

— Ενοίτε, μυ εκσίγισε, δεν ίνε ιποχρεοτικο, αν θέλις έρχεσε... εγο όμος το θέλο...

Μα, σαν το μάθανε στο λόχο, ι παρέα-μυ μυ ρίχτικε:

— Τσανάκι ρε θα γίνις; μυ λέγανε.

Ικσερα πος ι άλι φαντάρι δε χόνεβαν τυς ιπιρέτες τον ακσιοματικον, τυς έλεγαν τσανάκια, όμος αφτο τὄκαναν απο φθόνο... Οσο τυς έβριζαν πίσο-τυς τόσο τυς φοβότανε μπροστά-τυς... Κε επίρε ο νύς-μυ αγέρα.

— Αν δε σας γυστάρι... τι βόλτα-σας, τυς ίπα.

Τότε, εκίνι άρχισαν τις κοροιδίες.

— Θάχυμε τα μέσα, λέγανε.

Κ' ένας άλος θέλισε να με φυρκίσι› Στάθικε κλαρίνο μπροςτά-μυ κ' ίπε:

— Κίριε αντιςτράτιγε...

Γιατι έτςι τὄχυν ι φαντάρι. Κοροιδέβυν τα τςανάκια κε τυς δίνυν έναν βαθμο πάνο απο τον ακςιοματικό-τυς. Εκλιςα όλι-μυ τι φύρκα μέςα-μυ κε ένιοςα κάτι να ςπάζι ςτιν καρδιά-μυ. Ανάμεςα απο με κε τυς ςιντρόφυς-μυ, ςαν τίχος έςτεκε ο ςινταγματάρχις κε μας χόριζε. Τόρα, γινόμαςτε πια κςένι. Εγο προόδεβα, ανέβενα... κε εκίνι έμεναν εκι, με τα γιμνάςια κε τις ανκαρίες...

Ωςτόςο δεν πρέπι να κςιπάζετε κανις ποτε. Σαν ίςε φτοχός κε κακομίρις, δεν πρέπι να ζιτας να φίγις απο τυς όμιυς-ςυ. Θα λαχταρίςις να γιρίςις πίςο μαζί-τυς κι αφτι έχυνε μια τρομερι δίναμι να ςε τραβυν κοντά-τυς. Μακριά-τυς ίςε ςαν το ψάρι, πυ χάνι τα νερά-τυ, ςαν το πρόβατο, πὔχαςε το κοπάδι. Αφτο δεν άργιςα να το καταλάβο.

Ο ςινταγματάρχις-μυ ίχε ικογένια. Ιταν αφτος ένας, ι γινέκα-τυ, ι κόρι-τυ, ο γιός-τυ κε ι πεθερά-τυ... κε τα ςκιλια τις πεθεράς-τυ, τρία ςκιλια, πυ ίθελαν όλο πεχνίδια. Ιχανε κε μια δύλα: τιν Ανα. Στο ςπίτι όλι μέρα ίχε φαςαρία. Ι κόρι πολεμύςε να μάθι πιάνο κε δεν έκανε άλι δυλια απο το πρωι ός το βράδι: ντάνκ, ντύνκ, ντόνκ... δε βαριότανε. Ι γρια με τα ςκιλια κινιγιόταν ολοένα μαζί-τυς κε έκανε καβγάδες. Ιχε μια γλόςα ο θεος να ςε φιλάκςι... Πότε με τιν ενκονί-τις τἄβαζε, πότε με τιν κόρι-τις. Κι αφτι ίταν όλι μέρα ςτο πόδι. Τα ίχε με τιν Ανα κε με το γιό-τις. Αφτος πάλε ίτανε φιτιτις κε έκανε φαςαρίες με τιν αδερφί-τυ, πος δεν τον άφινε να διαβάζι. Κι ανάμεςα ς' όλυς αφτυς ο ςινταγματάρχις να δίνι το δίκιο πότε ςτον ένα πότε ςτον άλο να φονάζι κι αφτος... Εγο βρίκα τον μπελά-μυ απ' όλυς μαζι. Απο το πρωι, πυ έφεβγα απο το λόχο-μυ, ίςαμε το βράδι, πυ κςαναπίγενα για να κιμιθο, βριςκόμυνα ςτο πόδι. Πρότο-μυ καθίκον ίτανε να καθαρίςο τις μπότες τυ ςινταγματάρχι-μυ. Κ' ίςτερα γινόμυνα ςβύρα. Να ψονίςο, να πάο παρανκελίες... Ενας μ 'άρπαζε απο δο κι άλος απο κίθε. Επρεπε να τρέχο ςτυς φίλυς τυ κιρίυ, ςτι μοδίςτρα τις κιρίας, ςτις φιλινάδες τις μικρις κε ςτο κορίτςι τυ φιτιτι· νε... πίγενα κε ραβαςάκια. Ιχανε μάθι πος ίμυνα καλος ςτα πόδια κε βάλθικαν να με κςεκάνυν... μ' έςτελναν απο τιν μιαν άκρι τις πόλις ςτιν άλι. Μα το μεγαλίτερο βάςανο ίνε, πυ δεν έμενε

χανις εφχαριστιμένος. Ιμυνα κυτος, δεν καταλάβενα κ' ίμυνα τεμπέλις... Κάθε μέρα όλι-τυς έβγεναν αναφορα στο σινταγματάρχι. Ι κιρία, ο γιός-τυ, ι κόρι-τυ, ι πεθερά-τυ... Ακόμι κε τα σκιλια τις πεθεράς-τυ πίγεναν κοντά-τυ κε κυνύσαν τιν υρά-τυς σαν να θέλανε κι αφτα να με κατιγορίσυν. Κ' εκίνος θίμονε έφκολα. Μ' έλεγε στραβόκσιλο κ' ίθελε να με σάκσι. Κι άρχιζε τα μαθίματάτυ έτσι:

— Βρε κτίνος.

Αδιαζε πάνο-μυ ένα ντενεκε βρισιες κε τελίονε έτσι: Γκρεμίσυ απο δο...

Κάποτε, πυ μ' έπνιγε το δίκιο-μυ, ίθελα να δικιολογιθο. Αφτος δεν έχανε κερο· άρπαζε το μαστίγιό-τυ κε μΰσκαζε μια, όπυ τίχενε.

— Σκαζμος... εφόναζε.

Κι άλι φορα μΰλεγε:

— Βρε κτίνος! Καταλαβένις; Κάθε ένας απο τιν ικογένιά-μυ ίνε κ'ένας σινταγματάρχις... Οφίλις τιφλι ιπακοι...

Μια μέρα, πυ τυ έχινα νερο να πλιθι κε μ' έβριζε, θέλισε να μυ κάνι θεορία για τιν πιθαρχία:

— Πιθαρχία θα πι να... πεθένις! Αλιος το πράμα δεν ίνε δίσκολο. Γεμίσατε! Επι σκοπον! Πιρ... να κσέρις...

Ιχα πια μετανιόσι, πυ έφιγα απο το λόχο κ' ίθελα να γίριζα πίσο... Μα πός... εκι όλι μυ ίχανε γίνι εχτρι... Ολος ο λόχος με κριφοκίταζε, ι φαντάρι μυρμύριζαν... Κ' ίτανε σαν να φοβόνταν. Κάθε φορα, πυ πίγενα για σισίτιο, τόπερνα πρότος κε δε τολμύσε κανις να πι τίποτε. Γιατι έτσι ίνε: τα τσανάκια ίνε ένα ίδος χαφιέδες μέσα στο στρατο κε τα τρέμυν... Μ' εκίταζαν κάθε φορα ι παλιί-μυ σινάδελφι κ' έκαναν πέρα σα να ίχα ψόρα. Αν εκσαναπίγενα τόρα στο λόχο θα κσεθίμεναν. Θα μΰχιναν όλι-τυς τι χολι. Κε κι πυ θα ίχα όλα-μυ τα μεγαλία χαμένα, εκίνι θα στέκανε προσοχι κε θα μυ λέγανε.

— Περάστε κίριε αντιστράτιγε!

Ζύσα πάντα με το καρδιοχτίπι. Μια πυ στο λόχο μ' ίχαν όλι στο στομάχι έπρεπε με κάθε τρόπο να εφχαριστάο τ' αφεντικά-μυ. Ζαλιζόμυνα μπροστά-τυς κι απο τιν έγνια-μυ να μιν κάνο λάθος πολες φορες τάκανα θάλασα. Κε τότες άρχιζαν κσανα ι βρισιες... Κ' ίμυνα πάντα τρομαγμένος. Ο δρόμος άνιγε λέφτερος

μπροστά-μυ κ' εγο βιαζόμυν να γιρίςο σπίτι με το φόβο μιν άργιςα. Αρχιςα πια να νιόθο ςα να ίμε ςε χαμια φιλακι. Νε, σπίτι κε δρόμος ίτανε μια φιλακι χορις τίχυς κε ςίδερα. Τα χέρια-μυ τα ίχα λιτα, μα μυ φενότανε δεμένα. Τα πόδια-μυ ίτανε λέφτερα, όμος θαρύςα πάντα, πος τα ίχαν δέςι με αλιςίδες. Δεν έπρεπε να μιλάο πολι ύτε ν' ανας ένο... γιατι έπεφτε μια πλακα βαρια στο στίθοςμυ. Επρεπε πάντα ι καρδιά-μυ να χτιπάι με φόβο· μάτια-μυ κι αφτιά-μυ να τάχο τέςαρα. Νε, έτςι ίταν· ίμυνα ςε μια φιλακι κ' ίχα γι' αρχιφίλακα το ςινταγματάρχι-μυ. Κι ίμυνα μόνος. Ι μονακςια ς'αφτι τι ςκλαβια μ' επέθενε... Στο λόγο ίχα τυς άλυς ςιντροφια... κι όπυ πεθένι με πολυς το χάρο δε φοβάτε... Μα να πεθένις κάθε μέρα στα πόδια-ςυ μονάχος... άχ πάι πολι Μπιρμπιλι... πολι. Ζιτύςα παριγορια στιν ιπιρέτρια, τιν Ανα. Μονάχα αφτι δε με πρόσταζε, μόνο αφτι δεν ίτανε ένας ςινταγματάρχις... Μα δε μπορύςα να βρεθο μια στιγμι μαζί-τις κι όταν κάποτε μέναμε λίγο μόνι δε μ'έβαζε ςε κυβέντα. Ιταν όμορφι κι αφράτι κοπέλα. Κε τιν κιτύςα ςαν θεο... Κάποτε μύλεγε:

— Μυ ίπε ι κιρία να πας στιν τάδε δυλια.

Κ' εγο έτρεχα. Σε κίνι τι δυλια δεν έκανα κανένα λάθος.

Ρεμάλι καθος ίχα γίνι απο το φόβο κε τι λαχτάρα ίχα κι άλο ένα βάςανο: τα ςκιλια τις γριας. Με τον κερο έγιναν κι αφτα αφεντικά-μυ. Γιατι όταν τυς ερχόταν όρεκςι να πέκςυνε μαζί-μυ κε να μυ ςχίςυν τιν κιλότα έπρεπε κε τότε ακόμι να στέκο προςοχι... Αφτο θα πι, αδερφέ-μυ Μπιρμπιλι, να γίνεςε ο μαςκαρας το ςκιλιόνε.

***

Ι νίχτα ίνε μεγάλι κε πολις ο καιμός-τις... Στα πλατιά-τις στίθια πλανιέτε ο στεναγμος κι απο μακρια βονκάι ός πέρα κε κιλάι ο βόνκος-τις στον υρανο. Κε μέσα στο ςκοτινο φόντο απο τα ςίγνεφα, πυ φότιςε ι αστραπι, πέραςε για μια στιγμι, ςαν ίςκιος, ένα κιπαρίςι... Ψιλο, μάβρο κι αδίνατο κυνύςε τιν κορφί-τυ στον αγέρα ςαν ένα κεφάλι τρομαγμένο, πυ έτρογε χαστύκια. Κςάφνυ ι νίχτα πετιέτε με τρόμο στον ίπνο-τις κε παραμιλάι.

— Φί...λα...κες... γρι...γο...ρί...τε...

Μπιρμπιλι τόχις νιόςι αφτο τί θα πι: ν' αγαπας... Ν'αγαπας όχι μ' έροτα, μα ν' αγαπας τον όμιό-ςυ. Πέραςες βαςανιζμένι ζοι

κε το κσέρις· όταν πονας νιόθις τον πόνο τυ άλυ κε γίνεςε αδερφός-τυ. Χορις να το κσέρι... Ετςι... να, ίνε ένας άνθροπος ςαν κε μένα κε τον αγαπο. Σαν ίνε χιρότερός-ςυ τον αγαπας κε τρέμις... Τόνε βλέπις κε λες: μπορι κε γο να γίνο ςαν αφτόνε. Γιατι, αλίθια, βρίκα κε τυς χιρότερύς-μυ...

Ιτανε τότε, πυ πίγαμε στο κενύργιο ςπίτι. Στιν αβλι τυ ςπιτιυ αφτυ ίταν ένα μοναχικο δομάτιο... Ενα μονάχο μέςα ςε μιαν αβλι βρόμικι. Ανέβενες εκι με μια μικρι ςκαλίτςα απο διο-τρία ςκαλια. Κε κιμέςα καθότανε τρις ανάπιρι τυ πολέμυ, πυ φορύςανε ακόμα τα ςτρατιοτικά-τυς. Πρότι φορα τυς έβλεπα, μα τυς ίδα ςαν αδέρφια. «Ανάπιρι πολέμυ, ίπα, κ' εγο μπορι να γίνο ςαν αφτυς». Κε μέςα στι μονακςια, πυ μ' έδερνε παριγορίθικα: «Θα κατεβένο ς' αφτυς, ςκέφτικα, κε θα τα λέμε. Αφτι θα μυ πύνε ιςτορίες τυ πολέμυ, πύ πλιγοθίκανε κε τί τράβικςαν. Κ' εγο θα τυς λέο τα βάςανά-μυ». Ελεγα πος ι ςιντροφιά-τυς θάβαζε ένα τέλος στι μονακςιά-μυ. Κι αν ι φαντάρι τυ λόχυ-μυ ίταν χακιομένι μαζί-μυ να πυ βρίκα άλυς ςιναδέρφυς!.. Αφτι θα μυ μιλύςανε με τιν καρδιά-τυς. Δεν ίκςερα πός τυς έλεγαν, όμος εκίνι δεν ίχαν ανάνκι απο όνομα. Κςεχόριζαν με τα τράβματά-τυς: ο ένας ίτανε κυτςος, ο άλος κυλος κι ο τρίτος ςτραβος...

Ιχαμε τελιόςι τι μετακόμιςι κ' εγο με τιν Ανα πάλεβα να ςτίςο τα έπιπλα. Τότε ςε μια ςτιγμι ίρθε κοντά-μυ ο ςινταγματάρχις.

— Ακυςε ςι, μυ ίπε. Κςέχαςα να ςυ πο, πος κάτο με τυς αναπίρυς, πυ μένυν στιν αβλι, δεν πρέπι νάχις απολίτος καμια κυβέντα. Κε ςις, εκςακολύθιςε γιρίζοντας στι γινέκα-τυ, μόνον εν εςχάτι ανάνκι θα τον ςτέλετε κάτο...

Ανατρίχιαςα. Ενιοςα κάτι να με πνίγι στο λεμο. Θέλιςα να φονάκςο, μα ι φονί-μυ πνίγικε μέςα-μυ. Κε μέςα-μυ ροτύςα: Γιατί; Γιατί; αφτι ίταν ι μόνι-μυ χαρα..

Κιτύςα το ςινταγματάρχι-μυ άλαλος, με μάτια τόςα κ'εκίνος εγίριςε τις πλάτες. Χορις να προςέκςι τον πόνο-μυ... Εγίριςε μεγαλοπρεπος! Τότες ίπα στιν Ανα:

— Στάςυ ςι...

Κι άρπακςα μόνος ένα μεγάλο ντυλάπι, πυ μ' ίχε βοιθίςι να το τραβίκςυμε πριν κε το ακύμπιςα στον τίχο με διο ςπροκςιες.

— Θα το ςπάςις, θα το ςπάςις! φόνακςε αφτι με τιν κιρά-μυ.

Σίκονα όλο κίνο το βάρος με μια δίναμι, πυ δεν ίκςερα πός τι βρίκα κε κςεςπύςα τι λίςα-μυ. Ενας κρίος ιδρότας μ'έλυςε. Αφτο ίταν άδικο, ίταν άδικο! Γιατί να μιν τυς μιλίςο.... μονάχα ς'αφτυς μπορύςα να μιλίςο. Μα αφτο ίνε : Πιθαρχία... Πιθαρχία θα πι να πεθένις, αλιος το πράμα δεν ίνε δίςκολο: Γεμίςατε... επι ςκοπον... πιρ... έτςι μυ ίχε πι αφτος ο ςκίλος...

Προι-προι τιν άλι μέρα, πυ γίριζα απο το λόχο, ίμυνα γεμάτος καιμο κε παράπονο. Δε μϋμινε πια παρα να μιλίςο ςτιν Ανα... Θα τις έλεγα, πος τιν αγαπύςα κε πός θα τιν έπερνα. Κε θα τιν παρακαλύςα: Ελα να μ' ακύςις. Ιθελα να πέςο ςτα πόδιατις, να κλάπςο κε να τις πο: Ζίτιςε απο τιν κιρία να μ' αφίνι να κατεβένο κάτο. Θέλο να βλέπο τυς ανάπιρυς. Να τυς μιλίςο...

Τι βρίκα ςτιν κυζίνα ν' ανάβι τι φοτια. Μόλις μ' ίδε μυ ίπε:

— Φκιάκςε γρίγορα τις μπότες τυ κιρίυ κε να κατέβις αμέςος ςτιν αβλι να τιν καθαρίςις απο τις πέτρες κε τα κςίλα. Ομος πρόςεκςε κακομίρι μιν πιάςις κυβέντα μ' αφτυς εκι κάτο...

Κάθε-τις λόγος μυ ίταν ένα χαςτύκι. Γιατι, Μπιρμπιλι, ςτιν Ανα ίθελα να τις έλεγα, πος τιν αγαπύςα κ' εκίνι με πρόςταζε ςα να ίτανε κι αφτι κιρα. Αρχιςα να τρέμο κ' ι καρδιά-μυ πονύςε.

— Δύλος-ςυ ίμε κε διατάζις έτςι; τι ρότιςα. Να καθαρίςις εςι τιν αβλι.

Κ' εκίνι, κάνοντας ολοένα αέρα ςτα κάρβυνα ν'ανάπςυν, γίριςε κε μυ ίπε:

— Μπα! έκανες κε γλόςα! Θα το δύμε αν ίςε δύλος-μυ ί όχι.

Φορκιζμένος εςτρόθικα χάμο κι άρχιςα να γιαλίζο τις μπότες. Κι όταν ςικόθικε ι κιρία, ι Ανα βγίκε ςτιν αναφορα.

— Κιρία, ο φαντάρος δε μ' ακύι. Δε θέλι να καθαρίςι τιν αβλι.

Εκίνι τότε μυ ίπε:

— Οτι ςυ λέι ι Ανα να το κάνις.

Κι αφτι με κίτακςε μ' ένα βλέμα ςα να μυ τόλεγε:

Βλέπις, πυ ίςε δύλος-μυ! Αποζβολόθικα. Ενα ςκιλι μπίκε ςτιν κυζίνα κε ζίγοςε κοντά-μυ να πέκςι. Μυ ίρθε να ςταθο προςοχι κε να το χερετίςο ςτρατιοτικα. Αφυ κ' ι Ανα έγινε ςινταγματάρχις-μυ!

Κατέβικα στιν αβλι κ' ίσαμε το μεσιμέρι δε σίκοσα κεφάλι. Τιν καθάριζα απο τις πέτρες κε τα κσίλα κε δεν ίπα ύτε καλιμέρα στυς ανάπιρυς, πυ πέρασαν απο κοντά-μυ. Βλαστιμύσα μέσα-μυ ολοένα κ'έλεγα: Θα φίγο, θα φίγο, δεν μπορο να μίνο άλο... Ιχα πάρι τιν απόφασι. Ας μυ λέγανε στο λόχο ότι ίθελαν. Θάπεφτα ίμαρτον μπροστά-τυς κε θα τυς έλεγα: βαράτε-μυ, μυ πρέπι. Κε λαχταρύσα να βγο κσανα στα γιμνάσια, να πάο με τυς άλυς ανκαρία, με τον κιρ-δεκανέα επικεφαλις να κάνι τον αρχιστράτιγο κε να πάο στι βάρδια-μυ σκοπος.

— Ομος εσι παλιοβρόμα, μυρμύριζα, δε θα με προστάκσις πια.

Κάποτε στεκόμυνα σα βλάκας, άφινα τι δυλιά-μυ κε σκεφτόμυνα πολι όρα. Δε μπορύσα να το χονέπσο, πος ι Ανα έγινε κι αφτι σινταγματάρχις... Με τα σκιλια κάτι πίγενε κ' ερχότανε το πράμα. Οταν τα κσεμονάχιαζα τυς έδινα μια κλοτσια κε κσεθίμενα, μα πός θα τα κατάφερνα με κίνι; έσκιβα κσανα, μάζεβα τις πέτρες κε τα κσίλα, τα σόριαζα σε μιαν άκρι κε κάθε φορα έλεγα: Αφτο για το κεφάλι τυ αφεντικύ-μυ, αφτο για τιν κιρά-μυ, αφτο για τι γρια, αφτο για το γιό-τυ, αφτο για τιν κόρι-τυ, αφτα για τα σκιλια κ' εκίνο το πιο χοντρο για το κεφάλι τις Ανας...

Τιν άλι μέρα, πυ ετιμάζονταν ο σινταγματάρχις-μυ να φίγι, τόνε ζίγοσα να τυ πο: Θέλο να φίγο. Μα δεν επρόλαβα· μυ πίρε τι μιλια απο το στόμα κε μυ ίπε:

— Πίγενε να μυ αγοράσις τσιγάρα...

Κε δεν τόλμισα...

Αλα δεν ισίχασα πια. Σα μιτερι πέτρα μυ σφινόθικε στο κεφάλι αφτι ι ιδέα: πος έπρεπε να φίγο. Εβλεπα όλυς τυς ανθρόπυς τυ σπιτιυ σαν εχτρυς κε μυ φενότανε πος ίμυν εχμάλοτος. Απο το σινταγματάρχι ός τα σκιλια τις πεθεράς-τυ κι απ' αφτα ός τιν Ανα, όλι για μένα ίτανε αφεντικα σκλιρα, πυ βάλθικαν να με βασανίζυν. Πνιγόμυνα μέσα στον αέρα τις σκλαβιας κε ι κάθε δυλια, ι πιο μικρι, μυ φενόταν καταναγκαστικα έργα... Εκανα όλο γκάφες κ' ίστερα απο τις γκάφες ίχα βρισιες. Κ' έτρεμα πάντα... Ι Ανα, κσιπαζμένι, δε μύλεγε πια: μύπε ι κιρία να πας στιν τάδε δυλια. Μα πρόσταζε: πίγενε στιν τάδε δυλια. Κ' εγο τσακιζόμυνα στις προσταγες-τις. Γιατι έτσι έπρεπε:

— Οτι συ λέι ι Ανα πρέπι να το κάνις, έτσι μυ ίχανε πι.

'Ιτανε κι αφτι σινταγματάρχις. Σαν τις αχτίδες τυ ίλιυ, πυ καθος περνυν απο το φακο μαζέβοντε κε κάνυν ένα μικρο κίκλο, πυ κέι, έτςι όλο-μυ το πίζμα, πυ ίχα για τυς άλυς, μαζεβότανε πάνο στιν Ανα... Μα κεγόμυνα γο μόνος στο πίζμα-μυ... εγο... Μόνος-μυ ίςαμε τιν όρα, πυ ι ςινάδελφι τις αβλις, ι ανάπιρι, μάντεπςαν τον πόνο-μυ... ςα να τόνε μάντεπςαν! Θελίςανε... ςα να θελίςανε να μυ πάρυν εκδίκιςι. Κε ρίχτικαν τις Ανας... όλι μαζι κι ο κυτςος κι ο κυλος κι ο ςτραβος, ςα να ίτανε κ' ι τρις μαζι εροτεβμένι. Αχ θιμύμε πός ςπαρτάριςε ι καρδιά-μυ ςαν τόμαθα... Νε, τιν πίραζαν: τις έλεγαν βρομόλογα, τις πετύςαν πιράγματα κε τις τραγυδύςαν τραγυδάκια... Αχ! Κάτι ίκςερα γο, πυ τυς αγαπύςα κι ας μιν τυς εγνόριζα... Ιθελα να τρέκςο κάτυ κοντά-τυς, να πάο κ' εγο στιν παρέα-τυς, τέταρτος, να λέο κ' εγο τα δικά-μυ ςτιν Ανα, όταν κατέβενε να πάρι νερο. Μα κίνι έκαναν κάτι ακόμα πιο καλο: έβριζαν το ςινταγματάρχι-μυ. Ελεγαν ςτιν Ανα:

— Πές-το τυ αφεντικύ-ςυ, πος ςε πιράζυμε, αν ς'αρέςι.

Κε τον έβριζαν... Αφτον κε τι γινέκα-τυ, κε τιν κόρι-τυ κε το γιό-τυ. Τάχα να μάντεβαν τα καλα πεδια τί τραβύςα γο ςε κίνο το ςπίτι; Μυ ερχότανε βοίθια... κάτο απο τιν αβλι μυ έδιναν θάρος. Ιθελα να τυς μιλύςα, μα δε μπορύςα...

Εκανα γύστο τ' αφεντικά-μυ. Αφτι ι ιςτορία με τυς ανάπιρυς τυς ίρθε έτςι κςαφνικο. Δεν περνύςε μέρα, πυ να μιν πιράκςυν τιν Ανα κε να μι βρίςυν όλο το ςπίτι. Ολι νεβρίαζαν, μα ο ςινταγματάρχις-μυ τυς έλεγε:

— Εχετε λίγον κερο ιπομονι. Ο ςπιτονικοκίρις θα τυς κάνι έκςοςι.

Μα τόρα για μένα τα πράματα πίγεναν όλο στο χιρότερο. Σα να το ίχαν καταλάβι, πος εγο κ' ι ανάπιρι ίμαςτε το ίδιο, όλι τι φύρκα-τυς απο το μπελα, πυ τυς εβρίκε, τιν κςεθίμεναν πάνο-μυ. Γινότανε πιο αφςτιρι κε με ςκότοναν ςτις ανκαρίες. Μ'έβριζαν κι ο ςινταγματάρχις με χτιπύςε ςιχνότερα με το μαςτίγιο. Ερχότανε ςτιγμες, πυ έλεγα, πος θα τρελαθο. Κάθε φορα, πυ πίγενα ςτο λόχο, λαχταρύςα όλο κε πιο πολι να μίνο. Δε μ' έγνιαζε πια για τα πιράγματα τον άλον... θα γελύςα κε γο μαζί-τυς κι αν ίθελαν θα τυς έκανα το χατίρι: να τυς παραςτένο τον αντιςτράτιγο κι αφτι να μυ βαράνε καρπαζιες... Αφτο ίταν καλο, αφτο άκςιζε... να βαράνε καρπαζιες ς' έναν αντιςτράτιγο...

Εκίνες τις ιμέρες άκουγα στο σπίτι να λένε για μια ξπυδέα μπογάδα. Ιχανε, λέι, μαζεφτι πολα ρύχα κ' ι Ανα δε θα μπορύσε μονάχι να τα βγάλι πέρα. «Ορες, ίπα μέσα-μυ να στρίβο». Βγίκα, λιπόν, στιν αναφορα: Μ' όλι τιν τρεμύλα, πυ μ' έπιανε μπροστα στ' αφεντικό-μυ, πίρα κίνι τιν ιμέρα τιν απόφασι. Τυ ίπα:

— Κίριε ςινταγματάρχα!

Κςαφνικα έχαςε τα λόγια-μυ.

— Λαμβάνο τιν τιμιν... εκςακολύθιςα.

Τότε ςκέφτικα: τί ίμε γο μπροστά-τυ; Ιμυν ένας παλιοφαντάρος, πυ έτρεμε, κ' εκίνος ίτανε λεβέντις με τα χριςά-τυ τα γαλόνια... Θεος με τα γιαλιζμένα τα κυμπιά-τυ κε τις μπότες-τυ τις γιαλιςτερες. Σοςτος ίροας με το στρατιοτικό-τυ το μαςτίγιο στα χέρια. Ιτανε στο μπόι πιο πςίλος απο μένα, όμος εκίνι τιν όρα μυ φενότανε ίςαμε ένα κιπαρίσι κ' εγο ίμυνα πιο χαμιλος απο ένα κόκορα... Κε, καθος έστεκα κι ςαν αποζβολομένος, με το χέρι στο πιλίκιο, τον ίδα να με κιτάζι κοροιδεφτικα κι άκυςα τι φονί-τυ:

— Λέγε βρε!

Κόπικε ι ανάςα-μυ κε τυ πςιθίριςα:

— Θέλο να γιρίςο στο λόχο-μυ...

Εκίνος αγρίεπςε... ίχε πεντέκςι παράςιμα κε θίμονε έφκολα.

Θέλο; Τί πάι να πι θέλο μορε; Νκρεμίςυ απο δο!

Κίνιςα να φίγο κε τότε ίδα πλάι-μυ τιν κιρία...

— Εχυμε μπυγάδα ςίμερα, ίπε. Θα πλίνις μαζι με τιν Ανα.

Μύπεςε ι κεραμίδα στο κεφάλι! Κίτακςα το ςινταγματάρχι-μυ κατάματα.

— Τί κιτάζις; Δεν καταλαβένις ελινικα;

Εφιγα. Στιν κυζίνα βρίκα τιν Ανα.

— Εχις πλίνι άλι φορα; με ρότιςε κε θάρεπςα πος με κοροίδεβε.

— Εςι τυς ίπες να κάνυμε τι μπυγάδα μαζι;

— Εγο... γιατί;

Κατέβικα στο πλιςταριο. Εβγαλα νερο απο το πιγάδι κι άρχιςα να πλένο μαζί-τις στι ςκάφι. Χορις να μιλάο, φυρκιζμένος, ςαπύνιζα ένα πυκάμιςο. Ιταν όμορφι. Μια κοπέλα με μάτια μαργιόλικα, τα μπράτςα-τις στρονκιλα κε κάτι πόδια, Μπιρμπιλι... Μ' όλι τι φύρκα, πυ τιν ίχα, ίθελα κάτι να τις πο... Οςο να πις, εγο κι αφτι μπορύςαμε να μιλίςυμε. Κε κςάφνο τι ρότιςα:

— Ανα δε θα παντρεφτις;

Κ' εκίνι γέλασε:

— Δεν ίμε άνθροπος εγο; Θα παντρεφτο... αλα φαντάρο δεν πέρνο.

Τότε πέρασε απο τιν αβλι ο ανάπιρος με το ένα πόδι. Κίταξε μέσα κε πέταξε τιν σπόντα:

— Ε σινάδελφε! φόναζε. Καλοπερνας βλέπο...

Ι Ανα κοκίνισε κ' εγο έσκιψα το κεφάλι ντροπιαζμένος.

— Αφτι θα λένε ποσ... τις έκανα.

Κ' εκίνι βυτόντας μια φανέλα στο νερο τις σκάφις απάντισε:

— Ινε παλιανθρόπι!

Δε μιλίσαμε πια! Ενας καιμος εσάλεβε μέσα-μυ. Κε, καθος ίμαστε σκιμένι στι σκάφι, άρχισα να τραγυδάο ένα τραγύδι φανταρίστικο:

Ι θάλασα τρόι τα βυνα
κε τα βυνα λιοντάρια
αχ κ' ι στρατολογια
τρόι τα παλικάρια...

— Μπα! Σε πίρε το παράπονο; με ρότισε εκίνι γελαστα.

Με κοροίδεβε! Κε δεν κρατίθικα.

— Εγο δεν ίμε δύλα, τις ίπα, να πλένο. Κ' επέταξα το ρύχο, πυ σαπύνιζα στι σκάφι.

Τότες εκίνι μύδοσε ένα μάθιμα:

— Ισε φαντάρος... σπυδέα τα λάχανα!

— Ιμε καλίτερος απο σένα... τιν έκοψα.

— Καλίτερος... κακομίρι! εκσακυλύθισε κε κύνισε το κεφάλι, σα να με λιπόταν.

Στάθικα λίγο ακίνιτος να τιν κιτάζο κι αφτι μυ ίπε:

— Αντε να βγάλις νερο...

— Δεν πάο πυθενα...

— Θα το πο τυ κιρίυ...

Κ' επίγα...

Οστόσο αφτι ι σκινι μυ κόστισε ένα γερο βρισίδι απο τιν κιρα, πυ έλεγε, πος έκανα κόρτε τις Ανας κε δεν τιν άκυα... Τ'αφεντικό-μυ μ' έβαλε πόστα κε μυ τράβιξε διο-τρις καμτσικιες σα να ίμυνα μυλάρι.

Απο κίνι τι μέρα όλα χιροτέρεψαν... Ιςαμε τότε ίχα, τυλάχιςτο, τιν παριγορια, πος δεν ίταν ιποχρεοτικο να ίμε ιπιρέτις. Μα ο ςινταγματάρχις μυ το ίπε καθαρα:

— Θέλο; Τί πάι να πι θέλο μορε;

Ιςτερα ι Ανα... θα παντρεφτι, μα φαντάρο δεν πέρνι... Οχι πος μ' έμελε, μα... Κ' ι φιλακί-μυ γινόταν πιο στενι... Ιχα ολοένα τέτια μια λαχτάρα κ' ένα φόβο κε πονύςα ςαν το άγριο θεριο, πυ το κλίνυν ςτο κλυβι. Απο το πρωι ός το βράδι βλαςτιμύςα μέςα-μυ κε χίλιες φορες μυ ερχόταν ι πςιχι ςτα δόντια. Τόρα φοβόμυν να κλοτςίςο κε τα ςκιλια ςαν τα πετίχενα μόνα... Ι Ανα μυ έδινε διαταγες ςα ςινταγματάρχις. Πάνο ςτο ςτίθος-μυ ένιοθα μια πλάκα βαρια, πυ όρα τιν όρα μ' εβάρενε πιο πολι κε μ' έπνιγε. Πολες φορες μυ ίρθε το νυ ν' αφτοχτονίςο... Να λιποταχτίςο δεν τολμύςα... Μα όςο το βάςανό-μυ μεγάλονε, απο τιν αβλι κάτο ι τρις ανάπιρι, ι τρις ςινάδελφι, λιςύςαν πιο πολι. Σα να φτερύγιζε ι αγονία-μυ μέςα ςτον αγέρα, το φτερύγιζμά-τις τυς ερέθιζε... Δεν έμινε πια πίραγμα, πυ να μιν το πυν ςτιν Ανα κε βριςια, πυ να μιν τιν πύνε για τον ςινταγματάρχι. Εκίνι κάθε φορα τάλεγε όλα με το νι κε με το ςίγμα κε ςτο ςπίτι γινόταν όλι άνο-κάτο.

— Τί τυς κάναμε; ροτύςε ι κιρία, ςαν αθόα περιςτερα κε δε λογάριαζε τί έκανε ςε μένα.

— Τα κτίνι! έλεγε ο ςινταγματάρχις Οταν φίγυν απο το ςτρατο, τότε φένοντε τί γυρύνια ίνε...

Κ' ένα πρωι μυ ίπε:

— Πίγενε ς αφτυς κε πες νάρθι ένας απάνο· εκίνος με το ένα χέρι... αφτος φένετε ιςιχότερος.

Αποφάςιςε να τυς κάνι ςιςτάςις... Ι καρδιά-μυ πέταχςε απο χαρα. Γιατι θάβλεπα τυς ςιναδέλφυς, έτςι, φάτςα κε θα τυς μιλύςα. Κατέβικα. Ι κάμαρά-τυς βρομύςε κε δεν ίχε ύτε μια καρέκλα... Ιταν πεντάφτοχι! Στάθικα εκι ςτιν πόρτα-τυς κε, καθος τυς ίδα έτςι κε τυς τρις με τα πρόςοπά-τυς αδίνατα, χλομα, να με κιτάζυν, μυ ίρθε να πέςο μπροςτά-τυς κε να προςκινίςο ςαν ςε άγιες ικόνες... Μα ι καρδιά-μυ χτιπύςε απο φόβο. Τ αφεντικό-μυ περίμενε. Δεν έπρεπε ν' αργίςο ςτιγμι. Επςαχςα να κςεχορίςο τον κυλο κε τυ ίπα:

— Σε θέλι ο κίριος ςινταγματάρχις.

— Εμένα... το Μολιο; ρότιςε αφτος.

Δεν ίκςερα πός τον έλεγαν κε μόνο αφτυ τ' όνομα έμαθα απο κίνι τι μέρα.

— Νε... εκίνο με το ένα χέρι, μυ ίπε να φονάκςο.

Τότες ο ςτραβος μ' έκοπςε.

— Ο γάιδαρος, πυ ς' έςτιλε αφτια δεν έχι!

Κι άρχιςαν όλι μαζι να τόνε βρίζυν... Αχ Μπιρμπιλι όςο τυς άκυα... Ελεγα μέςα-μυ: Πέςτε αδέρφια-μυ κι άλα... Εκίνες ι άγριες φονές-τυς, γεμάτες μίςος, εκίνες ι βλαςτίμιες-τυς, ίτανε για μένα ι πιο γλικια μυςικι, πυ άκυςα μέςα στι ςκλαβιά-μυ. Κάτι ςαν εγερτίριο... Σαν τιν ςάλπινκα δεφτέρας παρυςίας. Μα κςάφνυ θιμίθικα πος έπρεπε να φίγο.

— Γιά-ςας ςινάδελφι! τυς ίπα. Ανέβικα γρίγορα τι ςκάλα κ' ίπα ςτο ςινταγματάρχι-μυ:

— Δεν έρχετε, λέ...

— Γιατί;

— Ετςι.

Αφιςε μια φοβερι βλαςτίμια κ' έγινε κόκινος ςαν αςτακος απο θιμο.

— Αμ' δε θα κςεπερδέπςυν έτςι έφκολα μαζί-μυ...

Κ' έτςι έγινε... Σε λίγες μέρες ι ςινάδελφι τράβικςαν πολι το ςκινι. Εβριςαν τιν ίδια τιν κιρία... Εγο έλιπα κ' ι Ανα μυ ίπε πος τις ίπανε τα έςχιςτα. Τότε κατέβικε κάτο ο ςινταγματάρχις-μυ με το μαςτίγιο. Φένετε πος τυς έκανε μεγάλι φαςαρία... Γιατι δεν πέραςε πολι, πυ το δομάτιο άδιαςε. Ι ςινάδελφι έφιγαν! Ι Ανα μυ ίπε το νέο κε γελύςε. Πάι, πάι... Μυ φάνικε ςα να έχαςα τυς προςτάτες-μυ... Εκλαπςα λίγες ςτιγμες κε κατέβικα ςτιν κάμαρά-τυς. Ολα τα ίχανε ςικόςι. Δεν έμινε παρα ι βρόμα... Μα άφιςαν κάτι... Τραβματίες τυ πολέμυ, καθος ίτανε, ίχανε παράςιμα. Αφτα άφιςαν μονάχα... Τα κάρφοςαν ςτιν πόρτα... πιός κςέρι γιατι... Εγο τα κςεκάρφοςα. Τα πίρα μέςα ςτι φύχτα-μυ κε το χέρι-μυ κεγόταν. Ενόμιζα πος κρατύςα το πόδι τυ κυτςυ, το μάτι τυ ςτραβυ, το χέρι τυ κυλυ, τυ Μολιυ... Μ' επίρε ο πόνος:

— Τί ίμαςτε... τί ίμαςτε..., ίπα. Τραβίχτικα ςτι ςκοτινι γονια κε ςυ τ' ορκίζομε πος έκλαπςα, Μπιρμπιλι...

Μα θέλιςα να φυρκίςο για τελεφτέα φορα το ςινταγματάρχιμυ. Κε το μεςιμέρι, πυ ίρθε, παρυςιάςτικα μπροςτά-τυ με τα παράςιμα ςτα χέρια:

— Κίριε ςινταγματάρχα, τυ ίπα...

Μα δεν πρόλαβα να τελιόςο. Τινάχτικε ςα να τυ ίχα δόςι μαχέρια κι άρπακςε τα παράςιμα.

— Φέρτα δο... πύ τα βρίκες;

— Τ' άφιςαν ι ανάπιρι κρεμαζμένα ςτιν πόρτα-τυς.

— Α τα κτίνι, α τα ςκιλια, κςεφόνιςε, δεν τυς ακςίζυν... δεν τυς άκςιζαν...

Ιτανε τόςο φυρκιζμένος, πυ εγο πετύςα απο χαρα! Εκίνος ίδε κάτι ςα χαμόγελο ςτο πρόςοπό-μυ.

— Τί γελας; ρότιςε άγρια. Στάςυ προςοχι, κτίνος.

Κε καθος τινάχτικα κε κόλιςα τα χέρια ςτα πλεβρά-μυ, έκανε τιν ανακάλιπςι:

— Α, έτςι λιπον! Συ τάδοςαν να μυ τα φέρις! Λιπον ίςε κε ςι ςινένοχος! Ομος εςένα ςε κρατάο... κςεφόνιςε κι άρπακςε το μαςτίγιο. Αρχιςε να με χτιπάι ςτα χέρια, ςτις πλάτες, ςτα πόδια, ςτα πλεβρα, όπυ πρόφτενε. Επεςε ςτι μέςι ι γινέκα-τυ κε τον εκράτιςε.

— Ικοςι μέρες αφςτιρα, τριάντα μέρες αφςτιρα, ςαράντα μέρες αφςτιρα, εκςίντα μέρες αφςτιρα... Γκρεμίςυ, τςακίςυ, πίγενε ςτο λόγο-ςυ... κςεφόνιζε όςο τον κρατύςε ι γινέκα-τυ. Κε γιρίζοντας ςτιν Ανα, τις πέτακςε τα παράςιμα:

— Πάρ'-τα να τα πετάκςις... ςτο ντενεκε με τα ςκυπίδια, φόναζε, ςτο ντενεκε... Ιταν ανάκςιι να τα φορυν...

— Ιςίχαςε, τύλεγε ι γινέκα-τυ.

Κε καθος εγο έςτεκα τρομαγμένος ςε μιαν άκρι, μυ ίπε:

— Τί κάθεςε; Εμπρος! Τςακίςυ να πας ςτο λόγο-ςυ.

Ομος ι γινέκα-τυ τον κράτιςε:

— Αφιςε να περάςυν αφτες ι μέρες, πυ έχυμε πολι δυλια!

Ιταν ι μέρες, πυ έκαναν ετιμαςίες για τι γιορτί-τυ.

Κ' εκίνος, ιςιχάζοντας λίγο, ίπε:

— Καλα... τιχερος ίςε... Κάθιςε, μα θα ςε διορθόςο ένια-ςυ.

Μα δεν επρόλαβε. Το βράδι, πυ έδιναν το τραπέζι για τι γιορτί-τυ πέθανε... απο ςινκοπι.

— Ο θεος ίνε μεγάλος, λέι ο Μπιρμπιλις...

Κι αναςτενάζι.

III

Σα μια χαροχαμένι μάνα, βυτιμένι στα μάβρα, έχι σκίπσι ι νίχτα πάνο ς' όλι τι γι κε μιρολογάι... Αχ κάπιο χαλαζμο μινάι, πυ θάρθι, κάπιο χαλαζμο... Βρέχι... Ι αστραπες σκίζυν τα σκοτάδια κε χάνοντε γοργα... Στον υρανο κιλύνε ι βροντες, αργα κε σα στοχαστικα, κε το παράπονο τις νίχτας βονκάι στι βροχι. Ετσι ίνε: Πίρε ο υρανος τον πόνο-μας κε τον έκανε δικό-τυ... Ι αστραπες ίνε σαν τις οργιζμένες ματιες τον αδικιμένον, ι βροντες κσαπολιύντε σα στεναγμι τον σκλαβομένον κ' ίνε τα δάκρια-μας ι βροχι, πυ θρινι... Ι οργι τ' υρανυ δεν ίνε παρα ι δικί-μας οργι, πυ κάθε μέρα ανεβένι στον υρανο απο τα στίθι-μας κε γιρίζι πίσο. Μινάι κάπιο χαλαζμο, μα ο χαλαζμος δε θάρθι απο τον υρανο... Θ' ανέβι απο τι γι στον υρανο... κε θα πιδίσι απο τα στίθι-μας, πυ σαν πλάκα βαρια τα σπάζι ο πόνος... Πονύμε... Κ' εκίνι κσαγριπνύνε όλι τι νίχτα να φιλαν καλα στα στίθι-μας τον πόνο:

— Φίλακες... γριγορίτε!

Μπιρμπιλι... τόχις νιόσι αφτο: ι χολι να χίνετε στο έμα-συ κε να το φαρμακόνι. Ε... τότε έχις τιν όρεκσι να δανκόσις... Τότε λες: ός εδο ι καταφρόνια... φτάνι πια. Τόρα θα γεφτο τιν εκδίκισι κε θα σκορπάο τον πόνο κε το θάνατο... Με το φαρμάκι! Ετσι, σαν τιν οχια, θα παραμονέβο στιν άκρι κε θα ρίχνομε να φαρμακόνο... Με μια δανκοματια, με μια σταγόνα φαρμάκι θα βλέπο να σοριάζοντε χάμο τα πιο περίφανα κορμια κε να σπαρταρυν στο θάνατο, πυ τ' ανκαλιάζι... Μπιρμπιλι... έχις νιόσι το φαρμάκι στα χίλι-συ να κάνι το στόμα-συ πικρο κε ν' ακονίζι τι γλόσα-συ... ε... Αχ όσι πίκρα έχι να το νιόθις τόσο ίνε γλικο να το δίνις...

Εκίνο το πρωι στο σπίτι ίταν άνο-κάτο όλα. Ανθροπι γνοστι κε άγνοστι, ακσιοματικι κε πολίτες, ανεβοκατέβεναν τι σκάλα, γέμιζαν τα δομάτια κε πολι έκλεαν... Εγο δε χριάστικε να γιαλίσο τις μπότες τυ σινταγματάρχι-μυ κε τα ίχανε τόσο χαμένα, πυ δε με ζιτίσανε παρα διο φορες τρις... Ο σινταγματάρχις-μυ πέθανε... Στιν αρχι δε μπορύσα να το πιστέπσο... Μα, σαν το πίστεπσα πια, τότες ένιοσα κάτι γλικο κε παράκσενο. Ι μιστικες αλισίδες, πυ μύδεναν τα χέρια κε τα πόδια λίθικαν, ι βαρια πλά-

κα, πυ μΰκοβε τιν ανάςα, σικόθικε... Δεν ίχα πια το καρδιοχτίπι στο στίθος-μυ κι ο πνιχτος αγέρας τυ φόβυ, πυ με γίριζε χάθικε... Ιτανε σα νάβγενα απο τι φιλακι κε σα να σικονόμυν απο τον τάφο... Κατέβικα στιν αβλι, ανέβικα κσανα κε γίριζα μέσα στο σπίτι έτςι... δίχος να μιλάο. Στάθικα σε μια γονια κε κιτύςα τον κόζμο, πυ ερχόταν. Μ' έςπροχναν, με πατύςαν κε δε με πρόςεχε κανις... Εγο, ςαν ίςκιος, ςα φάνταζμα, στεκόμυν ανάμεςα ς' όλυς κε τυς κιτύςα με πίζμα.

Νε... ο ςινταγματάρχις-μυ πέθανε. Κ' ίθελα να κλάπςο... όχι γιατι πέθανε. Μα γιατι το ςπίτι γέμιςε απο κόζμο, πυ έκλεε... Ολος αφτος ο κόζμος τον αγαπύςε... κι αν μπορύςαν θα τον ανάςτεναν... Μα τότε εγο θα ένιοθα πάλι τις βαριες αλιςίδες να με δένυν κε τιν πλάκα τυ τάφυ να με ςιντρίβι... Ολος εκίνος ο κόζμος τον αγαπύςε. Τον αγαπύςε γιατι τυ έμιαζε... ίτανε ςαν εκίνο! Κ' εκίνος ίταν εχτρός-μυ κε τον μιςύςα. Οταν καλα το πίςτεπςα πος πέθανε, τότε κατάλαβα πόςο ίταν εχτρός-μυ... Γιατι τότες ένιοςα πος ίμυνα λέφτερος κε λιτρομένος απο τι ςκλαβια. Ο θάνατός-τυ ίτανε για μένα μιαν ανάςταςι κι όλος εκίνος ο κόζμος θλιβότανε γιατι αναςτίθικα... Κςένι κε δικι... Κ' ι δικί-τυ έκαναν ςαν τρελι... Ο γιός-τυ βονκύςε απελπιζμένος κ' ι γινέκα-τυ άφινε κάτι φονες, πυ γέμιζαν το ςπίτι όλο. Ι κόρι-τυ έκλεε κ' έτρεμε όλο-τις το κορμι... κ' ι πεθερά-τυ ίταν ολοένα λιπόθιμι. Τι ςινέφερναν, άφινε μια φονι κε λιποθιμύςε κςανα. Ακόμα κ' ι Ανα ίχε τα μάτια-τις κόκινα απο τα κλάμα. Ι κςένι, οχι, με τα μάτια βυρκομένα κε μιαν απελπιςία στο πρόςοπο, ζιτύςαν να παριγορίςυν τυς σπιτικυς... Κε όλι μαζι κςένι κε δικι πνιγόταν απο το καιμο για κίνο. Ιτανε τόςο θλιβερο γι' αφτυς, πυ αναςτίθικα... τόςο κακο τυς έκανε... Αχ, γιατί, ίπα, να μι μπορύςα νάδινα ς' όλυς αφτυς τιν ίδια μίρα. Κάθε δικός-τυς θάνατος κε μια δικί-μυ ανάςταςι... Μα, στριμογμένος, καθος ίμυνα σε μια γονια κε τυς έβλεπα όλυς αφτυς θλιμένυς, αλα γερυς κε δινατυς, εγο, φαντάρος, φαρμακομένος, όμος αδίνατος κε κακομίρις, τότε ίδα πόςο ίμυν ανίμπορος να τυς κςεκάμο όλυς. Εβραζε μέςα-μυ το πίζμα, μα δεν φοβόμυνα πια... Εκίνος, πυ καθότανε στο στίθος-μυ, πέθανε.

Εμεναν ι άλι... κ' ίτανε τόςι! Τότε θέλιςα έναν-έναν εκι, πυ στριμόχνονταν κοντά-μυ κε με πατύςαν, χορις να με προςέχυν, τότε θέλιςα να τυς έδινα όλυς, έτςι, έναν-έναν, μια μικρι δανκο-

νια... Νε... τα δόντια-μυ γαργάλιζε το φαρμάκι κε ίθελα να κλάπσο... Να κλάπσο απο το πίζμα. Μέσα στο στίθος-μυ εσθανόμυν να γενιέτε κάπιος άλος, ένα θεριο, πυ ίθελε να χιμίκσι πάνο ς' όλυς... Μα έκανε πίσο διλιαζμένο... ίτανε πολι, εκίνι... Κε δινατι.

Μια στίγμι βρέθικα μπροστα στο λοχαγό-μυ.

— Πεδί-μυ, έκανε κλέοντας... τόρα κε σι θα γιρίσις στο λόχο-συ... Πάι ο σινταγματάρχις-μας.

Στάθικα προσοχι κε δε μίλισα. Εκανα μεταβολι κε πίγα στιν κυζίνα. Βρίκα τιν Ανα, πυ έκλεε...

— Κ' εσι... τί κλες; τις ίπα.

Ετρεμα. Ιθελα να τιν έπνιγα. Εκίνι με κίτακσε, σφουκίζοντας τα μάτια.

— Φοβάσε μι δε βρις αφεντικο;

Κ' εκίνι απάντισε:

— Ιτανε καλος...

Κατέβικα στο πλισταριο κε κάθισα πάνο στι σκάφι. Αφτι τιν όρα ίμυν λιποτάχτις. Αφτι τιν όρα, αν με ζιτύσαν δε θα μ' έβρισκαν. Κε θα με ζιτύσαν! Το ίκσερα... Γιατι κε μια κιδία θέλι πιθαρχία... Πιθαρχία! Αλιος το πράμα δεν ίνε δίσκολο! Γεμίσατε! Επι σκοπον! Πιρ!.. Αχ πόσο ίθελα να γελάσο! Πύ να το φανταζόνταν ο σινταγματάρχις-μυ, όταν μΰκανε θεορία πος... Πός ίθελα να γελάσο, Μπιρμπιλι! Μα το γέλιο κσεπσιχύσε στα χίλι-μυ... Σικονόμυνα, χτιπύσα τα πόδια, τα χέρια, έσφινκα τις γροθιές-μυ κ' έτριζα τα δόντια. Βλαστιμύσα. Επερνα το πιλίκιο-μυ κε το πετύσα χάμο, το σίκονα κε το κσαναπετύσα... Εδο, μέσα ς' αφτο το πλισταριο, κάποτε, ίχα πλίνι σα δύλα. Τότες ίνε, πυ μυ φόνακσε κίνος ο τραβματίας... Αχ, πύ να γιρίζυν ι σινάδελφι... Αν ίτανε δο τόρα θα χερότανε μαζί-μυ κε θάσκαζαν όπος εγο. Θα ίμαστε τέσαρες οχιες, κυλυριαζμένες στιν άκρι, μαζεμένες μακρια απο τον κόζμο, τέσαρες οχιες, ανίμπορες να χίσυν το φαρμάκι... πυ βράζυν μέσα στο φαρμάκι... Εκίνι ίχανε παράσιμα... Πύ να το πίστεβαν πος πίγανε στο ντενεκε με τα σκυπίδια... Ιθελα να τυς κσανάβλεπα τόρα. Θα τυς μιλύσα λέφτερα... Κε τέσαρες μαζι κάτι μπορύσαμε να κάνυμε... μα τί; Τί..; Θα πιγέναμε τάχα να φιλίσυμε το νεκρο κε κι, μπροστα ς' όλο τον κόζμο, σε κσένυς κε δικυς, πυ θα μας κίταζαν, εμις θ' απλόναμε τα χέρια... Θα τόνε

μυντζόναμε! Τότε μερικι θἄτρεχαν κατα πάνο-μας... Κ' εκίνος με το ένα μάτι θἄναβε ένα διναμίτι... Μπαμ! Αχ, πύ ίνε κίνα τα καλα πεδια! Ι Ανα τυς άρεσε, όμος αφτι πιζματονόταν...

Κ' ίστερα ςιλογιόμυνα τα ςκιλια τις γριάς, πυ έπρεπε να ςτέκο μπροςτά-τυς προςοχι για να πέζυν. Αφτα τα βρομόςκιλα αν τα ίχα εδο, κοντά-μυ τόρα, θα τἄπιανα απο το λεμο... να τα πνίκςο... Κι αν μυ δάνκοναν τα χέρια κ' έτρεχε το έμα-μυ θα φαρμακονόταν... Με τιρανίςανε κι αφτα... Κι αφτα κ' ι Ανα... Εδο, μέςα ςτο πλιςταριο, μυ το ίχε πι καθαρα, πος δε θἄπερνε φαντάρο γι' άντρα-τις... Κι όταν το ςιλογίςτικα τόρα μ' έπιαςαν τα γέλια... «Καλε τί λες;» εφόναχςα δινατα! Φαντάςυ ι Ανα δε θἄλεγε όχι για ένα ςινταγματάρχι, Μπιρμπίλι... Μα πός θα τις ερχότανε να τις πεθάνι ςε λίγο απο ςινκοπι... Ενο εγο ζόςα... ζόςα... κε το έμα-μυ γινότανε φαρμάκι ςτις φλέβες-μυ. Με βαςάνιςε κι αφτι... Με ίχε κι αφτι ιπο τας διαταγάς-τις...

— Οτι ςυ λέι ι Ανα να το κάνις... έτςι μυ ίχανε πι.

Μα τόρα ο ςινταγματάρχις πέθανε κε εγο θα φίγο... Πύ θα βρι φαντάρυς ι Ανα για να τυς προςτάζι κε πιός θα τις καθαρίζι την αβλι; Πιός θα τι βοιθάι ςτι μπυγάδα; Περαζμένα μεγαλία...

Ολο το πρωι ίμυνα εκι! Λιποτάχτις μέςα ςτο πλιςταριο... Κοντα το μεςιμέρι άκυςα να μεγολόνυν ι θρίνι πάνο ςτο ςπίτι. Γινέκες έκλεαν μαζι με δινατες φονες κε κάθε φονι φενόταν ςα να ςπάζι. Εκςο ςτο δρόμο, άκυςα παπάδες, πυ έπςελναν. Εβγενε ι κιδία. Πετάχτικα πάνο, ι καρδιά-μυ πίγενε να ςπάςι! Οςτε ίταν αλίθια! Πέθανε! Κε ςε λίγο ι γι θα τον εςκέπαζε, θα ςάπιζε ςτον τάφο, θἄλιοναν κε τα γαλόνια-το κε ι μπότες-τυ, πυ τις καθάριζα κε τα παράςιμά-το... Κε το γερό-τυ κορμι, το καλοθρεμένο, θα γινότανε τροφι ςτα ςκυλίκια... Να γιατι πάςκιζε τόςα χρόνια... Για να κάνι ένα τραπέζι ςτα ςκυλίκια τις γις... Αφτα θα τον τςιμπύςαν, θα τον έτρογαν κ' εκίνος δε θα μπορύςε ύτε το δάχτιλό-τυ να κυνίςι.

Εκςο ςτο δρόμο γινόταν φαςαρία. Ακυςα το κίλιςμα τις ρόδας... Ιταν ι νεκροφόρα. Κε κςάφνυ ςκέφτικα.

— Τὔδοςαν το μαςτίγιο;

Επρεπε να τυ το δόςυν! Κε να μι ςαπίςι! Κι όταν θἄςκα-

βαν τον τάφο-τυ, ίςτερα απο χρόνια, να βρύνε δίπλα στο σκελετό-τυ κε το μαςτίγιο. Τότε θα λέγανε:

— Ιταν παλικάρι...

Κςάφνυ άρχιςα να τρέμο... Το κορμί-μυ κρίονε. Δεν κςέρο τί ίθελα... Ιθελα να ςκότονα το ςινταγματάρχι-μυ εγο, να πάι απο το χέρι-μυ...

Στο δρόμο έγινε ιςιχία. Ι κιδία ίχε μακρίνι. Κε πάνο στο ςπίτι ςιοπι... Ανέβικα τι ςιδερένια ςκάλα αργα-αργα... Ιμυν κυραζμένος κε τα ίχα χαμένα. Ολο το ςπίτι ίχε αδιάςι. Εριμια. Μα τα δομάτια ίταν όλα άνο-κάτο... Κςάφνυ στι ςάλα άκυςα στεναγμυς κε κλάματα. Προχόριςα κε ίδα στον καναπε κςαπλομένι τιν πεθερα τυ μακαρίτι, λιπόθιμι. Διο-τρις γινέκες κοντά-τις πολεμύςανε να τι ςινεφέρυν κ' έκλεαν... Τα ςκιλια ίτανε μαζεμένα ςε μια γονια. Το ένα, μόλις μ' ίδε, έτρεκςε πάνο-μυ. Τότε ςίκοςα το πόδι-μυ κε τύδοςα μια με τ' άρβιλο στι μύρι, πυ γίριςε τρις βόλτες ζαλιςμένο. Απο κίνι τι στιγμι εςτάνθικα πος ίμυνα λέφτερος, τότες ένιοςα τι γλίκα τις λεφτεριάς-μυ. Μια γινέκα μυ φόνακςε:

— Τί έπαθες εςι! Γιατί χτιπας το ςκιλι...

Κ' εγο δεν καταδέχτικα να δόςο απάντιςι... Μόνο γίριςα έτςι τις πλάτες, όπος θα τις εγίριζε ο ςινταγματάρχις-μυ... Μεγαλοπρεπος!

Τράβικςα στιν κυζίνα. Ιδα τιν Ανα καθιζμένι ςε μια καρέκλα να ίνε πνιγμένι στα κλάματα. Τιν εκίτακςα λίγο κ' έκλιςα τιν πόρτα κςαφνικα. Εβαλα το ςίρτι γρίγορα. Κε τότε ςαν ίδα τυς διό-μας, μοναχυς απο τον άλο κόζμο, αφτι να κλέι κε μένα όρθιο μπροςτά-τις, στάβροςα τα χέρια κ' εφόνακςα δινατα:

— Μιν κλες...

Εκίνι ςίκοςε το κεφάλι, ςφυνκίζοντας τα μάτια.

— Συ απαγορέβο να κλες, εκςακολύθιςα.

Με κίταζε ςα να μιν καταλάβενε.

— Εγο δεν κλέο, τις ίπα. Κίτακςέ-με.

Κι αφτι στένακςε.

— Ο ςινταγματάρχις, τις έκανα, ίταν ένα αφεντικο... Καλίτερα, πυ πέθανε.

— Ινε αμαρτία... τί λες! Σόπα...

— Ολα τ' αφεντικα πρέπι να πεθάνυν.

Κ' εκίνι τινάχτικε.

— Τί θα γίνυμε τότε μις;
Κράτιςε μια ςιοπι.
— Σιλιπίθικες τιν κιρία; με ρότιςε κςαφνικα.
— Αν μπορύςα, τις απάντιςα, θα ςκότονα κι αφτι...
Ετρεμα... Τι ζίγοςα.
— Κ' εςένα! τις ίπα.
Εκανε πίςο φοβιζμένι.
— Τρελάθικες; Πός ίςε έτςι;
Τι ζίγοςα κε δε μιλύςα.
— Κάνε πίςο! Θα φονάκςο!
— Φόνακςε!
— Αχ θεέ-μυ! έκανε τρομαγμένι. Φοβάμε.
Κ' εγο τις ίπα:
— Ιςυνα κε ςι ςινταγματάρχις... Με πρόςταζες... θιμάςε! Τότε ίμυνα δύλος, μα τόρα ίμε ελέφτερος... Σε κάνο ότι θέλο...
Ιταν μαζεμένι ςτιν άκρι κ' εγο τις έκανα κςαφνικα:
— Δε θα πάρις φαντάρο;
Κε, καθος τιν κιτύςα ςτα μάτια-τις, τα φοβιζμένα, τις ίπα:
— Θα ςε πνίκςο...
Απόμενε άλαλι μπροςτά-μυ, ςα μαγεμένι, κ' εγο άπλοςα το χέρι ςτο λεμό-τις. Ι ςάρκα-τις ίτανε ζεςτι κε μαλακι ςα μπαμπάκι. Δεν τιν έςφιξα πολι. Μια ανατριχίλα πέραςε όλο-μυ το κορμι. Ομος εκίνι με μια γρίγορι κίνιςι μυ κςέφιγε. Το έμα-μυ έβραζε. Ι καρδιά-μυ χτιπύςε. Ετρεκςε ςτιν πόρτα, μα τις έφρακςα το δρόμο. Βρέθικα μπροςτά-τις.
— Πύ πας; Εςι θα πλιρόςις για τυς άλυς. Για όλυς...
Κ' εκίνι, χλομι καθος με κίταζε, με ρότιςε:
— Τί ςύκανα. Αφιςέ-με να φίγο.
Ιταν όμορφι... Κε τις άρπακςα το χέρι. Το φίλιςα βιαςτικα! Κοκίνιςε όλι. Γεμάτι θιμο μυ ίπε:
— Δεν ντρέπεςε! Ο κίριός-μας πέθανε... κε ςι!
Τις απάντιςα:
— Πρέπι να κάνυμε γρίγορα, γιατι αφτο το ςκιλολόι θα γιρίςι...
— Φοβάμε! Θα φονάκςο! ύρλιαςε κίνι με μάτια βυρκομένα.
Γρίγορα-γρίγορα τις έφρακςα το ςτόμα με το χέρι κε ίδα, έτςι, όπος τις ίχα το μιςο πρόςοπο ςκεπαζμένο, τα μάτια-τις να με

κιτύνε άγρια. Τιν ανκάλιασα σφιχτα κε το κορμί-τις σάλεβε να μυ κσεφίγι. Οσο πάλεβε τόσο μ' ερέθιζε... Ιχε ένα κορμι λαχταριστο κε σπαρτάριζε όλο. Μ' έσπροχνε με δίναμι, μα ίμυν πιο δινατος... Καθος τιν κρατύσα σφιχτα κε τιν κιτύσα κατάματα, χερόμυν να τιν βλέπο τρομαγμένι κε στα δόντια-μυ ένιοθα το γαργάλιζμα εκίνο να τι δανκάσο κε να τις χίσο το φαρμάκι...

— Σκίλα, τις ίπα.

Κρατύσα το πρόσοπό-τις στο στίθος-μυ. Εσκιπσα κε τις έδοσα μια δανκόνια στο μάγυλο, πυ κοκίνισε όλο. Τα δόντια-μυ τις άφισαν σιμάδια στι σάρκα-τις. Ο νύς-μυ ζαλίστικε. Τις έδοσα μιαν απότομι στροφι κε τιν έριχσα χάμο...

. . . .

Εκίνι τα φανέροσε όλα τιν ίδια μέρα. Μ' εχόσανε μέσα κε με καταδίκασαν για βιαζμο. Τυς έκανα μεγάλι εντίποσι στο δικαστίριο. Οχι γιατι εβίασα μια δύλα... Μα γιατι αφτο έγινε ακριβος τιν όρα, πυ γίνοταν ι κιδία... Με ίπανε κτίνος κε ανθροπόμορφον τέρας... Μα δε βαριέσε! Πύ νιόθυν αφτι τί θα πι μέσα στι σκλαβια να σύρχετε μια όρα λεφτερια... Ε Μπιρμπιλι...

Εκσο ι βροχι χτιπάι ακόμι τον πλάτανο τις αβλις κι αστραπες κάνυν τα σίγνεφα να φενόντε σα φαντάζματα στον υρανο... Κσάφνυ έπεσε μια δινατι βροντι... Κε σε λίγο ι νίχτα ύρλιακσε:

— Φί...λα...κες... γρι...γο...ρί...τε...

ΕΡΜΟ ΚΥΤΣΥΡΟ.

Ο μπάρμπα-Θόδορος, ένας γέρος ός εβδομίντα χρονο, πσιλος, κοκαλιάρις, αλα γερος ακόμα, κατακυραζμένος απο τι δυλια, πυ έκανε όλο το προι στον κίπο-τυ, κατεβένι, όπος το σινιθύσε όλα τα καλοκεριάτικα μεσιμέρια, σε μιαν απλόχορι πλατοσια, όπυ ιπσόνετε ένας πσιλος πλάτανος, κοντα στι θάλασα. Ι βαθια ι σκιάδα τυ δέντρυ κε το πέλαο κρατυν πάντα κάπια δροσια κι ο μπάρμπα-Θόδορος, σφυνκίζοντας τον ίδροτά-τυ, πετάι τιν πσάθα-τυ, παρατάι το μπαστόνι-τυ, κσεκρεμάι απο τον όμο το σακάκι-τυ, το διπλόνι σαν προσκέφαλο σε μια χοντρι κσεχομένι ρίζα τυ πλατάνυ, κσαπλόνετε, κλίνι τα μάτια κι αφυ για λίγο πέτακσαν στι φαντασία-τυ μερικες αόριστες ικόνες, αποκιμιέτε. Δεν ακύγετε πνοι, δε βλογάι

ανασαζμος. Πάνο στο δέντρο κάπια τζιτζίκια κσεφονίζυν, σα να μέθισαν απο τι ζέστι, σα ν' αποκρίνοντε ς' άλα, πυ στρινκλίζυν πιο πάνο. Τα βυνα ιπσομένα πίσο απο ένα ατμόδες σίγνεφο πσένοντε, γιμνα καθος ίνε, φένοντε σαν να στενάζυν κάτυ απο το φόρτομα τυ ίλιυ, ίνε σα να τυς κόπικε κάπια πλατια πνοι. Κ' έτσι ακίνιτι απλόνετε ι θάλασα, πυ λες κε κρατόντας τιν ανάσα-τις, προσέχι ολόματι ένα θέαμα φοβερο κε σε μιαν έκστασι μέσα λιπόθιμι, άτονι, ακύι το μιστικο χορο τον ατμον, πυ πλιμιράνε τρέμοντας τιν ασπρογάλαζι ατμόσφερα. Μεσιμέρι. Περνάι μια όρα, διο, ο μπάρμπα-Θόδορος κιμάτε ολοένα κι ο τόπος κέγετε· μα να πέρα κι στο αντικρινο βυνο ι θάλασα κινίτε, μαβρίζι. Μια πνοι ταράζι το πέλαο στο μάκρος τυ βυνυ κε το μάβριζμα δυναμόνι, προχορι στα εδο κι ακύγετε ένας θόριβος σαν κάπυ μακρια να κσέσπασε βροχι· τα κίματα θοριβυν, χτιπιύντε· ι νεκρι θάλασα ζοντανέβι, λεφκι αφρι γίνοντε άφθονα στι γαλανι επιφάνια-τις, πυ σκάβετε ολοένα βαθίτερα. Μαίστρος. Μια γρίγορι πνοι κινάι τα φίλα τυ γέρο πλάτανυ κε φέβγι· μια δέφτερι έρχετε, τρίτι κε το παλιο, μεγάλο δέντρο κινίτε, τα φίλα-τυ σιύντε, τα κλαδιά-τυ τρέμυν· απο το άφονο δέντρο φέβγι τόρα ένας αδιάκοπος στεναγμος, με μίρια αναστενάζματα· ίνε ι σίμφονι παρατονία στιν άριθμι μυσικι τον κιμάτον, πυ χοροπιδόντας χτιπιύντε στιν ασίγαστι ακτι, κε σα για να πάρυν ένα πίδιμα ορθόνυν τα στίθια-τυς, πυ σπάζυν ς' ετιμόζβιστυς αφρυς. Τα λεφκα μαλια τυ γέρυ αναταράζοντε κ' έκσαφνα ένα χαμόγελο απλόνετε στο κιμιζμένο-τυ πρόσοπο. Γίρο-τριγίρο μια κενύργια ζοι σκορπίστικε. Απο τα βυνα έφιγε το ατμόδες σίγνεφο, πυ τα σκέπαζε, κε τόρα σα να φένοντε πιο πσιλα, πιο πλατια, πιο μεγάλα, σα ν' ανασένυν τιν πνοι πυ χάσανε, σα να γελυν στι γαλανι ατμόσφερα, πυ καθάρισε απο τυς ατμυς.

Τον κιμάτον ο θόριβος κε το σφίριγμα τυ ανέμυ στα κλαδια τυ πλατάνυ θιμίζυν καίκι, πυ τακσιδέβι στα πρίμα. Κι ο μπαρμπα-Θόδορος κιμιζμένος χαμογελάι... Στ' όνιρό-τυ, ενος καραβιυ μεγάλυ τα πανια φυσκόνυν στις πλατιες πνοες τυ οκεανυ, πυ δεν έχι τελιομο. Κρατόντας το τιμόνι οδιγάι, ολόμονος το πλίο σε μιαν αχτι, πυ μια φένετε κε μια χάνετε. Ινε μεγάλος ο οκεανος, μα κε το καράβι τρεχάτο, γρίγορο, πετύμενο, θα σκίσι τις πλατιες θάλασες κε θα φέρι το μπαρμπα-Θόδορο κοντα στο πεδί-τυ, το Γιάνι, πυ κσενιτέφτικε. Κε τακσιδέβι· αλα ο αγέρας δυναμόνι πιότερο,

ι θάλαςα ανίγετε, τα κίματα ςκεπάζυν το πλίο. Ο γέρος κιντινέβι να πνιγι... Κςιπνάι. Κιτάζι τριγίρο κε βγάζι ένα ςτεναγμο. Πολες φορες τυ έτιχε να κιμάτε με ζέςτι βαρια κε να κςιπνάι με φρέςκο μαίςτρο, πυ ςκόρπιζε όλες τις δροςιες τις θάλαςας κε τον βυνον. Λάβενε πάντα ένα εφχάριςτο ςινέςθιμα· ςίμερα όμος τ' ονιρό-τυ τυ αφίνι μιαν αγονιόδικι λίπι ςτιν καρδια. Κάθετε ςτι ρίζα, πυ πριν ίχε το κεφάλι-τυ κε ςιλογιέτε...

— Δεν έφταςα, πςιθιρίζι, δε μπόρεςα να φτάςο... Ακυμπάι το κεφάλι ςτο χέρι, κιτάζοντας χάμο· θέλι να βρι τί κςιγάι τ'όνιρο κε ςε μια κακι ςκέπςι, πυ τυ ίρθε, απαντάι βιαςτικα, φοναχτα:

— Οχι, όχι, το πεδάκι-μυ δε θα πάθι τίποτα δεν ίτανε αφτο ςτο καράβι· εγο θα πεθάνο χορις να το δο, θα πεθάνο κε δε θα τ' απολάπςο το πεδάκι-μυ...

Θλιβερα ςφίνκετε ι πςιχι τυ γέρυ· χόνι το πρόςοπό-τυ ςτις παλάμες-τυ κ' έτςι μένι για πολι...

Μακρις ίταν ο κερος, πυ ο Γιάνις έλιπε ςτο ςτρατο· με μικρες διακοπες έκςι χρόνια ολάκερα δόθικε ςε πολέμυς κ' επιςτρατέπςις· κι όταν πρόπερςι απολίθικε, ίχε πια να πολεμίςι με τι φτόχια τυ ςπιτιύ-τυ· λιγοςτα τα έςοδα απο τα λίγα χτίματά-τυς κ' ι κςένες δυλιες παρακαλιςτικες· κε τρία θερια, τρία κέργια, ι τρις αδερφές-τυ, έμιναν ςτο ςπίτι ανίπαντρες, περιμένοντας μόνο απ' αφτον προςταςία, μια κε ο πατέρας-τυς ίτανε γέρος κι ο άλος, ο μεγαλίτερός-τυς αδερφος, χάθικε ςτον πόλεμο τυ 12. Διο χρόνια, κοντα, αγονίςτικε πάλεπςε ο Γιάνις για το ςπίτι-τυ. Δύλεβε πεθένοντας κάθε μέρα ολιμερις απο τον κόπο κε το βράδι γίριζε κε με το παραμικρο χτιπύςε τις αδερφές-τυ. Τέλος μια μέρα ίπε ςτο γέρο:

— Πατέρα, δεν κάνυμε τίποτα δοπέρα. Ο τόπος δεν έχι πςομι· φτόχια κε κακομιρια. Θα κινίςο να πάο ςτιν Αμερικι.

Μάτεα πολέμιςε αφτος να τυ αλάκςι τι γνόμι. Εκίνος επέμενε. Ετςι έβαλαν ιποθίκι τα χτίματά-τυς, για να ικονομιθι ο νάβλος, φρόντιςαν για τα χαρτια κε μια κιριακι ορίςτικε να φίγι ο Γιάνις. Ι απόφαςι ίχε παρθι, τα χρίματα ικονομιθι — πένθος ςτο ςπίτι. Ο νέος λιπιμένος γίριζε τις τελεφτέες ιμέρες άνεργος· ίτανε ςα διλιαζμένος, φοβιζμένος, ζίταε ςιμπάθιο απο τις αδερφές-τυ για το κςίλο, πυ τυς έδινε κ' εκίνες δε ςταματύςαν το δάκρι ςτι ςκέπςι, πος φέβγι «το πεδί-μας», όπος τον έλεγαν, με μια χαραχτιριςτικι

τριφερότιτα. Κι ο γέρος μ' ένα καντάρι πίκρα στιν καρδια κίταζε σιοπιλα το γιό-τυ, πυ θάφεβγε, τα κορίτσα, πυ θάμεναν. Μέσα στον πόνο τυ κλιζμένος, σιλογιζμένος, δεν άφινε λέκσι να τυ φίγι απο το στόμα. Σε πιόνε να μιλίσι κε πιός να τον παριγορίσι; Αν εζύσε ι γριά-τυ... αλα καλίτερα πυ δε ζι, εφτιχιζμένι, πυ δε ζι... Νάχι πεδια κε πεδια να μιν έχι; Πός θα μπορύσε ι άμιρι να βλέπι τις άλες τις μανάδες να ζύνε με τυς γιύς-τυς κι αφτι να μιν έχι; Καλίτερα... Ομος εκίνος ίτανε κακότιχος, γιατι τυ μελότανε να πιι όλες τις πίκρες.

Κ' ι μέρα ίρθε, μια μάβρι κιριακι. Τα ρύχα τυ Γιάνι έτιμα, τιλιγμένα σ' έναν κόμπο σφιχτα δεμένο· κάθε αδερφι ίχε βάλι κε κάτι κσεχοριστο μέσα για τον αδερφο. Ι μεγαλίτερι, ι Ανέτα, ένα κυλύρι μικρο, ζιμομένο όπος εκίνα πυ φτιάχνυν για τις νιφάδες μ' αβγα, με βύτιρο, με ζάχαρι, για να το βρι άκσαφνα ο αδερφος στιν κσενιτια κε να χαρι. Ι δέφτερι, ι Αμαλία, έβαλε ένα μετακσοτο μαντιλάκι, πυ τις χάρισαν κάποτε, κεντιμένο μ' ένα κόκινο Γ. Κ' ι μικρότερι, ι στερνι, ι Χρισαβγι, πυ ίταν ίκοσι χρονο, έκοπσε απο τα μιριστικά-τις κ' εσκόρπισε ανάμεσα στα ρύχα τυ αδερφυ μόσκο κε μαντζυράνα κε καριοφίλι κι αρμπαρόζα για να μοσκοβολυν στιν κσενιτια τα ρύχα τυ αδερφυ.

Το καίκι, πυ θα τον έπερνε στιν Πάτρα για να μπαρκαριστι εκίθε, ίταν έτιμο. Ο Γιάνις πίρε τον κόμπο στο χέρι.

— Ελα, μιν κλέτε, ίπε στις αδερφές-τυ, πυ τον τριγίριζαν κι άρχισαν να κρίβυν το πρόσοπο στα χέρια. Κι οστόσο κι ο ίδιος δε μπορύσε να μιλίσι κ' ίταν φανερο, πος ός κε τα πόδια-τυ να κυνίσι δε μπορύσε. Για να μακρίνι λίγο τι διαμονί-τυ, χορις να φένετε διλιαζμένος, βάλθικε να ροτάι, αν θιμίθικαν τύτο, αν τυ έβαλαν εκίνο στον κόμπο. Κ' εκίνες τυ αποκρίνονταν όλο: νε, νε... (όλα τα ίχαν φροντίσι εκίνες...). Κ' ίστερα, κσεχαζμένος, πάλι ροτύσε για τα ίδια, πυ κσαναρότισε κε τυ απαντύσαν πάλι νε... νε...

Ο γέρος ακυμπιζμένος σ' ένα ερμάρι με ραγιζμένι τιν καρδια κε κομένα τα ίπατα, κιτύσε, μόνο κιτύσε κε δε μιλύσε. Εγινε μια στιγμι τέλια σιοπι. Ο Γιάνις γίρισε τριγίρο το βλέμα κε φάνικε σα να θέλι να δόσι το χέρι, μα... αντις να το δόσι το έφερε στο μέτοπο.

— Κάτι άλο ίθελα να πάρο ακόμα πσιθίρισε, μα δε θιμύμε...

— Τί; Τί; Τί; ρότισαν ι τρις αδερφες.

— Κάτι, μα δε θιμύμε... κάτι... ίπ' εκίνος πιέζοντας με το χέρι το μέτοπο. Κι άκςαφνα ι φονί-τυ κόπικε κε τα μάτια-τυ πελάγοσαν απο δάκρια.

— Γιάνι, Γιάνι, ακύςτικε ι φονι ενος νάφτι τυ καικιυ απ' έκςο. Τέλιονε να φέβγομε...

— Τόρα, αμέσος αποκρίθικε ο κομπιαζμένος.

Κε δίνοντας ορμιτικα το χέρι στις αδερφές-τυ έςκιπςε, τις εφίλιςε κ' έλεγε ςε κάθε μια.

— Εχε για...

— Εχετε για κςαναίπε, όταν τις χερέτιςε όλες κε κάνοντας μια κίνιςι με το χέρι για να ςφυνκίςι τα μάτια-τυ βγίκε στιν πόρτα, όπυ ςτο μετακςι ίχε τραβιχτι ο πατέρας-τυ.

— Πάμε πατέρα;

— Πάμε...

Ι τρις αδερφες όρμιςαν ςτο παράθιρο, για να τόνε δύνε στο δρόμο. Οςπυ να φτάςι στο μόλο χερετύςε τυς χοριανύς-τυ, πυ ςιναντύςε.

— Στο καλο, τυ λέγανε, πιός μ' αγάπι, πιός αδιάφορα. Μερικι ςινκενίς-τυ κε φίλι-τυ τόνε ςινόδεπςαν.

Κε ςαν έφταςε κοντα ςτι βάρκα, πυ τον περίμενε ο νάφτις να περάςυν ςτο καίκι, πυ έςτεκε ανιχτότερα, αφυ χερέτιςε όςυς τον τριγίριζαν, έδοκε το χέρι ςτον πατέρα-τυ. Ομος εκίνος τον ετράβιχςε ςιοπιλα παράμερα κε άρχιςε να τυ λέι με φονι τρεμάμενι:

— Πεδί-μυ... περιτο να ς' ορμινέπςο, αλα ςαν πατέρας πυ ίμε... να προςέχις εκι πυ θα πας..., νάςε ικονόμος... να φιλάγεςε απο τςι παλιογινέκες... να πολεμίςις νάρθις ογλίγορα... γιατι εγο γέρος άνθροπος... πόςο λες κε θα ζίςο ακόμα... κι αν μάθις πος επέθανα να γιρίςις αμέςος πίςο να προςτατέπςις τςι αδερφάδες-ςυ... ακυς πεδί-μυ; Αντε ςτο καλο πεδάκι-μυ, ςτι βοίθια τυ Χριςτυ κε τις Παναγίας... να μας γράφις ταχτικα... Φιλίθικαν· μα δεν τυ άφιςε το χέρι· με τρόπο τυ έχοςε μέςα ένα ικοςιπεντάρικο.

— Ας-το πατέρα.

— Τςόπα... πας ςε κςενιτια... θα ςυ χριαςτύνε... άντε πίγενε... Στο καλο πεδάκι-μυ.

Ο νέος έφιγε γρίγορα απο κοντά-τυ, χερέτιςε βιαςτικα τυς

ςινκεντρομένυς αγθρόπυς κ' εμπίκε ςτι βάρκα. Σε λίγο πιδύςε στο καίκι. Εκιπάνο ίχαν αρχίςι κιόλας τιν εργαςία.

Σίκοςαν τιν πρότι άνκιρα, έλιςαν τα πανια κε τόρα ςίκοναν τι δέφτερι άνκιρα τι μανκιόρα. Μετα τςιμάριςαν τι μαίςτρα πρότα κ' ίςτερα το τρινκέτο. Τέλος απόλιςαν το φλόκο κε το πλίο, λεφτερομένο απ' όλες αφτες τις μανύβρες, πυ έκαναν το πλίρομα να εργάζετε με βία κε δίναμι, δόθικε ςτιν ορμι τυ μαίςτρυ κι αφυ έκανε διο βόλτες για να «πάρυν» τα πανια κςανίχτικε ςτι μεγάλι θάλαςα.

Ερεβγε... Ο γέρυς έςτεκε κε το κίταζε κ' ένιοθε ολοένα μέςα-τυ ςα να κόβονταν κάτι, πυ τυ κρατύςε τι ζοί κ' έκςαφνα εςθάντικε ςτι πςιχί-τυ κάτι ςα να ςοριάζονταν πλατια-βαρια... Με θαμπομένα τα μάτια, με τρεμάμενα βίματα κίνιςε αργα για το ςπίτι-τυ. Βρίκε τα κορίτςια-τυ να κλένε.

— Πάι;

— Πάι...

Κάθιςε βαρις ςτον καναπε· έφερε γίρο-τυ ένα βλέμα κι άρχιςε να λέι:

— Μιν κλέτε μορες κ' ίνε κακο ςιμάδι μορες. Τί κλέτε μορες, θα γιρίςι μορες...

Μα κςαφνικα ένα κλάμα τυ τάρακςε τα ςτίθια κε κςέςπαςε με τέτια λόγια:

— Αι ςτο καλο, πεδάκι-μυ, να πάι ςτο καλο το πεδάκι-μυ... ε, ςα μας ςτέλνι λεφτα θα ζίςυμε κ' εμις... άιντε ςτο καλο, πεδάκι-μυ... ι Παναγία να το φιλάι το πεδάκι-μυ... Χριςτέ-μυ, Παναγίτςα-μυ, φίλαε το πεδάκι-μυ...

Ο αγέρας ςφιρίζι πάνο απο το κεφάλι τυ γέρυ, με χίλιες φονες περνάι μέςα απο τα κλαρια τυ πλατάνυ κε ι θάλαςα, πυ χτιπιέτε ολοένα ςτιν αχτι κε δέρνετε, θιμίζι καίκι, πυ τακςιδέβι ςτα πρίμα. Κι ο μπάρμπα-Θόδορος λέι πος ίνε μέςα κε φέβγι ςε τόπυς αλαργινυς, μακρινυς, ςε θάλαςες κςένες κι άγνορες· μα δεν πάι ςτο πεδί-τυ... Ερμι πςιχι γιρνάι ςτι μοναχςια τυ πόνυ-τις... ςα να γένικε καράβι ι πςιχί-τυ κε τον γιρνάι πύ; πύ; Α μάβρι κςενιτια! Κι απο τα μάβρα ςτίθια τυ γέρυ μια φονι μιρολογίτρα ιπςόνετε, ςκυριαςμένι, παράτονι κι αφίνι τρεκλίζοντας τύτα τα λόγια:

Τα έριμα τα κςένα ν' ανάπςυν να καυν
μυ πίραν το πεδάκι-μυ κε μυ το τιρανυν...

«Κε μύ το τιρανυν...» Σαν ένας μάβρος μαντίας, πυ κσεμένι πίσο απο μια πένθιμι σινοδία, έμινε στι πσιχί-τυ ι φράσι. Τιρανιζμένο πεδι! Δεν ίταν ι πρότι φορα, πυ το δεχόταν ι κσενιτια. Εδο κε χρόνια όλο γιρίζι έκσο, έκσο μακρια απο το σπίτι-τυ πάντα μακρία... Απο τόπο σε τόπο, απο πόλεμο σε πόλεμο γίριζε... Μακεδονία, Ιπιρο, Θράκι, Μικρασία, παντυ γίρισε το πεδάκι-τυ... Παντυ πίγε, σ' όλο το κόζμο βρέθικε, κε μόνο στο σπιτάκι-τυ δεν έμινε, κε μόνο κοντα στον πατέρα-τυ δε στάθικε. Αφτος γένισε πεδι κι άλι τ' όριζαν κι άλι το διέφθιναν, άλι το βλέπανε... Ι πόλεμι το τραβύσαν μακρια κι όταν γίρισε να σιχάσι πια, ι φτόχια το στέλνι ακόμα πιο μακρια, πιο μακρια...

Σιέτε το παλιο, το γέρικο δέντρο πάνυ απο το κεφάλι-τυ, αφίνι ένα στεναγμο αδιάκοπο με μίρια αναστενάγματα κε τα κίματα πέζυν με τρελα πιδίματα στιν αχτι. Ερμι πσιχι πύ ταξιδέβις; Δε στάθικε, όχι, άλος πατέρας πιο κακότιχος απο δάφτον. Το ένα-τυ πεδι σκοτομένο, το άλο μακρια, μακρια... Α τί κακύργα πΰνε ι τίχι! Δε συ πέρνι κάνε μικρα τα πεδια, παρα συ τ' αφίνι κε μεγαλόνυν κε τα πονας κε τα καμαρόνις κε λες πος ίνε δικά-συ κε άκσαφνα — φσςς — χάνοντε απο μπροστά-συ, σα διο πυλια σκιαγμένα κ' έρμος μένις, κύτσυρο μένις...

Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΙ.

Ι ΜΑΝΑ ΤΥ ΟΡΙΑΝ-ΜΠΑΜΑ.

Το μεγάλο ασιατικο ποτάμι χαμπάρι δεν πίρε ύτε όταν το ζέκςαμε με βάρκες για να πάμε «προς τιν Ανκιρα», ύτε όταν το κςεζέκςαμε για να γιρίςυμε πίςο ι μιςι.

Στ' αφτιά-μας αχολογύςε το βυιτό-τυ, πυ τι νίχτα έμιαζε ςα μύνκριζμα θεριυ. Κάποτε το νερό-τυ μας δρόςιςε. Κι άλοτε, όταν τίχενε να στρατοπεδέπςυμε στυς όχτυς-τυ, βγάζαμε το αμπέχονο με τιν κιλότα κε μέναμε με το πυκάμιςο κε με το ςόβρακο. Ενας νκαζοτενεκες έβραζε με άφτονο νερο τυ ποταμιυ. Εκιμέςα ρίχναμε τα ρύχα κε τα βράζαμε. Ιςτερα τα φορύςαμε μιςόστεγνα κε ζεματίζαμε τα αςπρόρυχα. Το νερο κόχλαζε κε πςόφαγε τις πςίρες, πυ δεν έφεβγαν απ' τα ρύχα. Εστεκαν με τα τομάρια τυμπανιαζμένα ςαν κόλιβα στις ραφες. Ι κόνιδες έςκαγαν κι αφτες, τςαφ-τςιφ. Τςαφ άκυγες τιν όρα, πυ χυχύλιαζε το νερο κε χερόςυνα, ςα να κέρδιζες κάτι.

Μονάχα τα πλιγιαζμένα κορμια, χέρια, πόδια, στίθια κε ότι ίχαν οργόςι αφτες ι μιλιόρες (πςίρες) δε μπορύςαμε να γιατρέπςυμε. Οπυ μπορύςες έβαζες το χέρι κε με τα νίχια-ςυ, έκςινες, έκςινες κι αντις να κςαλαφρόςις, μάτονες πιο πολι. Συ άρεςε όμος να κςίνις τις πλιγες, το έμα δε λογάριαζες καθόλυ.

Οστόςο χαμένος κόπος. Με το λύςιμο, ι πςίρες — άλο ίδος αφτο — δεν έφεβγαν απ' το κεφάλι, τα φρίδια, τα γένια το μυστάκι. Πύ να βρεθι κυρέας για να ςε κάνι γυλι. Ετςι στις «επιχιρίςις», στο εμπρος κε στο γιριζμο, κοντα στ' άλα, ίχες κε τι φρικίαςι, μια μόνιμι φρικίαςι. Συ κεντύςε το ςόμα το κςίςιμο τις πςιρας...

Το μεγάλο ασιατικο ποτάμι — Ο Σανκάριος — ύτε κι όταν μας πρόςφερε τις ιπιρεςίες-τυ το κατάλαβε. Τόρα το αφίνυμε, μα ς' όλι τιν πορία τ' αφτιά-μας θα βυίζυνε απο το «ίπυλο βυιτό-τυ...»

***

Σιγοπςιχάλιζε ο υρανος, πυ έςτεκε ςαν ένα πελόριο μάτι κ' εδάκριζε απο πςιλα. Κε τί δεν ίχε δι! Ανάμεςα ςτα βράχια να κρέμυντε κομένα χέρια κε πόδια. Στις πλαγιες ανθρόπυς, πυ το κεφάλι ίταν μακρια απ' το ςόμα-τυς. Κε κίταζε, κίταζε με γυρλομένα μάτια το κςέχορο κεφάλι ςτο ίδιο-τυ το ςόμα. Στυς κάμπυς φυςκομένα ςόματα, πυ βρομύςαν. Πλάτες, πυ τα ςκυλίκια άρχιζαν να τις τρον κε πύ έμιαζαν με τις τρίπες, ςαν κερίθρες μελιςιυ. Τί ιρονία! χόματα ζιμομένα με έμα ανθρόπινο, πυ το ίχαν κίςι κομάτια απο οβίδες... Μιαλα, άντερα... έβλεπε το μάτι τ' υρανυ. Σιγόκλεγε ο υρανος, πυ ςκέπαζε τα μικραςιατικα βυνα, τα ποτάμια, τα χορια, τα ζόα, τυς ανθρόπυς, τα άνθια...

Ι μαρτιρικι γι δεχόταν τα δάκρια, γιατι κι αφτι ίχε ακύςι... ίχε ακύςι πόνυς, βονκιτα, ςπαραγμυς, ανάθεμα, κατάρες. Χιλιάδες ςκοτομένυς κρατύςε ςτιν ανκαλιά-τις, τυς μιρολογύςε με τ' αγέρι, πυ φιςύςε ανάμεςα ςτα δέντρα, τυς φιλύςε με το νοτιςμένο απ' τι βροχι χόμα. Κρατύςε τιν τελεφτέα πνοί-τυς. Φίλαγε το ιςτερνο μιςτικό-τυς. Ικςερε τιν εκδίκιςί-τυς για τον άδικο χαμο. Κι άφινε ςτο φος τυ ίλιυ κε τις ιμέρας να αςπρίζυν τα κόκαλά-τυς, να μένυν έτςι γιμνα, για να δίχνυν τιν εόνια αλίθια. «Γιατί ςπρόχνυν τυς ανθρόπυς ςτον πόλεμο ι έμπορι τυ θανάτυ, τις Πατρίδας, τυ ιροιςμυ, τον «μεγάλον ιδανικον», «τον εθνικον πεπρομένον»...

***

Ιμαςτε μια ολόκλιρι Μεραρχία, πυ γίριζε, διλαδι ι μιςι, γιατι ι άλι μιςι ίςτερα απο διαταγι τυ Στρατιγίυ «ελίπςι πιροβολικυ χριςιμοπιίςατε πεζικον», έμινε «εόνια φρυρα» ςτις μικραςιατικες «γράνες», αδερφομένι με τυς τύρκυς ςκοτομένυς. Στο γιριςμο ι φαντάρι δεν τραγυδύςαν, δε μιρολογύςαν, το

„Σαν πεθάνο μές τι μάχι
ςτυ πολέμυ τι φοτια,
κλάπςετέ-με φανταράκια
(Δίνα) λόχυ τα πεδια".

Τόρα πια δεν πιγέναμε για μάχες. Σ' ολονον τι ςκέπςι ίτανε φολιαζμένι ι «απόλιςι», ι επιςτροφι, ο νόςτος, ι αγάπι τυ ςπιτιυ. Τὄχαν ςίγυρο, ότι θα γινόταν ιρίνι. Ετςι ίχε διαδοθι ίςτερα απο τόςες μάχες, τόςες θιςίες, τόςο έμα. Κ' ι λογοκριτες τον ςτρατιοτικον ταχιδρομίον διάβαζαν στα γράματα.

«ΠΑΤΕΡΑ-ΜΥ

Ο πόλεμος τελίοςε. Χτες γιρίςαμε απ' το μεγάλο ποτάμι. (Δεν άφιςαν να γραφτι το «Σανκάριος»). Συ γράφο απο ένα χοριυδάκι, πυ μίναμε διο όρες για να κςεκυραςτύμε. Δεν προφτένο να ςυ γράπςο πολα. Φίλιςέ-μυ τι μάνα, τ' αδέρφια. Πολι ςίντομα θα ίμε κοντά-ςυ.

ΣΕ ΓΔΙΚΟΦΙΛΟ
Ο ΓΙΟΣ-ΣΥ»

***

Στιν επιςτροφι ςέρναμε κε κάμποςυς τύρκυς εχμάλοτυς, με ένα χότζα. Οπυ ςτεκόμαςτε, εκίνι πυ ίκςεραν τύρκικα, τον άκυαν, τιν όρα πυ προςεφχόταν, να κςεφονίζι εφχες για τιν επικράτιςι τυ Κεμαλ.

Ιτανε μια εβγενικια φιςιογνομία. Κ' ι άλι εχμάλοτι ίταν τύρκι αγρότες, πυ τυς ςτρατολόγιςε ο Κεμαλ απο διάφορα χορια. Ενας γεροντάκος με πςαρα μαλια κε γένια ίταν τόςο ςιμπαθιτικος, πυ κατάχτιςε τιν αγάπι κε το ςεβαζμο όλον τον φαντάρον. Τόνε πρόςεχαν, τὔδιναν φαι μπόλικο, νερο κε τον έβαζαν κάπυ-κάπυ να καβαλάι ς' ένα άλογο, για να κςεκυράζετε. Το πρόςοπο, ο λεμος κε τα χέρια-τυ ίταν ιλιοκαμένα, χαλκόχρομα. Φενόταν άνθροπος τις δυλιας τυ χοραφιυ. Στα χίλια-τυ έςκαγε ένα γέλιο εφχαρίςτιςις απ' τιν περιπίιςι τον φαντάρον. Ολι έμαθαν κε τ' όνομάτυ. Αχμετ. Κε τα μάτια-τυ κάπυ-κάπυ βύρκοναν. Σαν έβλεπε ςκοτομένυς ρομιυς ί τύρκυς, έτρεχε ποτάμι αςτίρεφτο το δάκριτυ. Κανις δεν τὄλεγε. Μα ςε όλυς μια διέςτιςι, πος ίταν ςαν πατέρας, ίταν φανερι. Σ' όλι τιν ιποχόριςι τυ Σανκάριυ τον ίχαμε ςιντροφια τον αγαθο γεροντάκο. Οςο πλιςιάζαμε ςτο Παρτεντςάι (Παρθένιο ποταμο), τόςο αναγάλιαζε ι πςιχύλα τυ ιλικιομένυ ανθρόπυ. Γιατί άραγε;

Πλιςιάζαμε ςτο Σεϊντι-Γαζι. Κςαφνικα ακύμε κανονιες. Τί

διάολο; Πρόφτασαν κε μας κινιγάνε ι τύρκι; Ι κάνυνε γιμνάσια; Μια ανιςιχία ςκορπίςτικε ς' όλι τι φανταρία. Στο λόφο τυ Σειντι-Γαζι έςκαζαν οβίδες. Ακυγόταν πολιβόλο. Επεφτε κε λιανοτύφεκο. Οςο ζιγόναμε, βλέπαμε καθαρα, πος γινότανε μάχι. Δεν έπαπςε λιπον ο πόλεμος; Δε ςταμάτιςε το κακο; Τί ίταν; Δεν άργιςε να μαθεφτι. Ι φανταρία ίκςερε τόρα, πος μια τύρκικι μεραρχία, ι 9-ι, πυ τδςκαςε απ' το δεκςιό-μας, όταν προχορύςαμε για τιν Ανκιρα, «ςινεπλάκι με τιν Ανεκςάρτιτι Μεραρχία» στο Σειντι-Γαζι. Αναγκαςτικα ςταθμέπςαμε ςτυς όχτυς τυ ποταμυ, τυ Παρθένιυ, όςπυ να φίγι ι τύρκικι μεραρχία.

***

Ιταν ένα απόγεμα, σαν καλοκερινο, ςα χινοποριάτικο. Ι βροχι, ι ςιγοπςιχάλα, ίχε ςταματίςι. Κςεκυραζόμαςτε κάτο απ' τις ιτιες, πυ φίτροναν χαροπα ςτυς όχτυς τυ ποταμυ. Μερικι φαντάρι έβγαλαν τ' άρβιλα κ' έπλιναν τα πόδια-τυς. Αλι έγραφαν γράματα. Πολι πίραν τα όπλα κε πςάρεβαν στο ποτάμι. Εριχναν μέςα στο νερο, κε τα πςάρια ςε λίγο, φλομομένα απ'το μπαρύτι τις ςφέρας, έβγεναν ςτιν επιφάνια. Το βράδι θα γινότανε ςιςίτιο. Το λιανοτύφεκο δε ςταματύςε καθόλυ. Μια ςιντροφια βγίκαμε περίπατο λίγο πιο μακρια απ' τον καταβλιζμο. Σ' ένα χοράφι ένας τύρκος χορικος ζεβγάριζε. Φενότανε νέος, πςιλος, με ίςια κορμοςταςια. Ιχε τύρκικι φορεςια αγροτικι κ' ίταν πίςο απ' τα βόδια. Απο μακρια μια γινέκα πίγενε κοντά-τυ, ίςος για να τον πάρι, επιδι άκυγε το λιανοτύφεκο, τι μάχι, το ςκοτομο.

Σε μια ςτιγμι, ίδαμε το λεβέντικο κορμι να λιγίζι, να πέφτι, να ςοριάζετε στο χόμα. Ι γινεκύλα έτρεκςε να δι τί τρέχι. Σαν τόνε ζίγοσε, έμπικςε έκςαλι κςέφρενιαζμένες φονες. Επεςε κι αφτι απάνο-τυ κε τραβύςε τα μαλιά τις.

Τρέκςαμε κοντα κ' ίδαμε. Μια ςφέρα, πιός κςέρι απο πύ, ίχε τριπίςι το κεφάλι τυ πεδιυ κε τ' άφιςε στον τόπο. Ι γινεκύλα φόναζε σπάραζε, έκλεγε κε τυ φιλύςε τα χίλι. Αμαν Καραντάςι-μ', έλεγε.

Βυρκόςαμε κε εμις. Κ' εκλέγαμε, εκλέγαμε. Ι γινέκα άρπακςε έναν απο μας κε τόνε φιλύςε, τόνε το φιλύςε. Ο φαντάρος έκλεγε. Τιν ανκάλιαςε. Ι άλι ςίκοςαν το ςκοτομένο κε τον πίγαν ςτο χοριο, πυ δεν ίταν πολι μακρια. Μαζέφτικαν όλες ι γινέκες, έλιςαν τα

μαλιά-τυς κ' έκλεγαν κε φόναζαν κ' εχαταριύνταν. Εκίνι πΰκσεραν τύρκικα, έπαθαν ένα αναφιλιτο. Τα δάκρια έτρεχαν βροχι. Κε ι λιγμι τυς έπνιγαν. Το ςκοτομένο τον ίχανε κατάχαμα: Πεδι, μόλις άνθιζε το μυςτάκι-τυ. Ι γινέκα, πυ πίγενε στο χοράφι, ίτανε μάνα-τυ. Αφτι τον φιλύσε, τον έβρεχε με δάκρια. Ι άλες γινέκες έκλεγαν, κςεφόνιζαν, αναμαλιαζμένες.

Σε λίγο ανάμεσα σε διο φαντάρυς, ίρθε κι ο γεροντάκος ο ο Αχμετ, ο εχμάλοτος, πυ τόσο ςιμπάθιςαν ι φαντάρι. Ιταν απ' το ίδιο χοριο. Κοντοζίγοςε κε ςαν ίδε το νέο κςαπλομένο, νεκρο, λιγοθίμιςε, έπεςε χάμυ. Ιταν πεδί-τυ. Το μονάκριβο πεδί-τυ.

Ι τραγοδία, ο ςπαραγμος αφτος, πυ έγινε το Σεπτέμβρι τυ 1921 στο χοριο Οριαν-Μπαμπα, κοντα στο Σειντι-Γαζι, στυς όχτυς τυ Παρθένιυ, ίνε ι τραγοδία τον μανάδον όλυ τυ κόζμυ, πΰστιλαν τα πεδιά-τυς στον πόλεμο.

***

Τι νίχτα όταν τ' άστρα κεντύςαν ένα-ένα το στερέομα, ι ςιντροφιά-μας (ένας στενογράφος, ένας δικιγόρος, ένας ςχολάρχις, ένας ιπάλιλος) δε σταμάτισε τα δάκριά-τις μέσα σε μια ςκινι. Θα ίθελε να τα ςτίλι με το ποτάμι, πυ μυρμύριζε, ς' όλο τον κόζμο, θα ίθελε το ςπαραγμο τις μάνας τυ Οριαν-Μπαμπα να τόνε μαθένανε, να τον έβλεπαν όλες ι μανάδες τις γις.

Δ. ΚΑΖΑ.

ΤΟ ΔΟΡΟ ΤΙΣ ΚΣΑΝΘΙΠΙΣ.

Ορες ολόκλιρες θα πάλεβε ςκίζοντας τα χιόνια κε πύ να μας φτάςι πάνο στα ιπςόματα, τυ Αφιον-Καραχιςαρ ο ταχιδρόμος, τυ ςινοριακυ τομέα. Ιταν παραμονι προτοχρονιας, όπος θιμάμε τυ 1921. Τον ταχιδρόμο τον χαρτερύςαμε πάντα με τι λαχτάρα, πυ χαρτεράι ι γινέκα το κςενιτεμένο-τις ςίζιγο κε γινόμαςτε κιόλας, ίςτερα απο κάθε γράμα, πυ λαβέναμε, πιο ςκιθροπι κε κατςύφιδες, πιο νκρινιάριδες. Μα νά, ο ταχιδρόμος πυ άλοτε ερχότανε με δέκα-δεκαπέντε γράματα μέσα στι τσάντα-τυ, ςίμερα μας ίρθε μ' ένα ςάκο μικρα-μικρα ταχιδρομικα δεματάκια. Οπος αφτο ίταν αςινίθιςτο, έκανε τιν περιέργιά-μας να κορόςι. Σε λίγο ο επιλοχίας τις πιρο-βολαρχίας κςεφόνιζε:

— Δ. Καζας, Αντόνις Αντονίυ. Εμπρος πάρτε-το. Κε να το μιράςετε χορις τςακομυς. Ινε απο τα δόρα, πυ στέλνυν ι μαθιτες τον ςχολίον-μας στυς μεγαλυργυς τις πατρίδας.

Τα δεματάκια αφτα, πυ όπος φάνικε τα ίχαν στίλι απο μίνα στο Σόμα Στρατύ-μας, φιλάκςανε ςίμερα παραμονι προτοχρονιας, να μας τα δόςυν για να μας κςεγελάςυν, όπος κςεγελυν ι πατέρες τα μικρά-τυς πεδια πέρνοντάς-τυς δόρα κε λέγοντας, ότι τυς τα πίρε ο άι-Βαςίλις. Μα κίνο, πυ έκανε τυς άλυς πιροβολιτες να μας ζιλέβυν εμένα κε τον Αντονίυ, ίταν ένα γράμα απο ένα κορίτςι, απο μια μαθίτρια παρθεναγογίυ, πυ βρίκαμε μέσα στο δέμα. Ο Αντονίυ πάλι, ένας ςινάδερφος, πυ έχι φάι το μπαρύτι με τι χύφτα — κλιροτος στα 1906 με 8, κςανα στα μεγάλα γιμνάσια τυ 8, κςανα στυς Βαλκανικυς πολέμυς κι ακόμα φαντάρος — δεν άργιςε να βγάλι τιν απόφαςι:

— Δός-μυ τα τσιγάρα, ρε χαιβάνι, κε πάρε ςι τα μαντίλια κε τι ςοκολάτα. Πάρε κε το προνόμιο να γράφις στο κορίτσι. Γραφ'-τις να μας ςτίλι διο τρίχες να τις κάνυμε φιλαχτο, να μι μας πιάνι το βόλι.

Ετςι τα πιράγματα κε ι ιρονίες τον φαντάρον δεν πέφτανε πια παρα μόνο πάνω ςε μένα. Μα ας λένε γλικιά-μυ Κςανθίπι. Το κςέρο, ότι εςι δε θα με θιμάςε μόνο κάθε προι. Οςτε έτςι έςι μαθήτρια παρθεναγογίυ στο Βαθι τις Σάμος. Κε παρακαλις το φαντάρο, πυ θα λάβι το δέμα-ςυ, να ςυ γράπςι. Μα χριάζετε παρακάλια γι' αφτο το πράμα κοπέλα-μυ; Χριάζετε παρακάλια; Ι ανάνκι για το ςινκράτιμα τυ μετόπυ έκανε τιν Πατρίδα να μ' αρπάκςι μικρο-μικρο απο τιν ανκαλια τις μάνας-μυ, προτυ ακόμα γνορίςο καλα-καλα τι γινέκα, προτυ να μάθο καλα-καλα τί θα πι έροτας κε μ' έθαπςε δοπέρα μέςα στα χιόνια, μακρια απ' ότι θιμίζι τι γινέκα... Το γράμα-ςυ έκανε να κςαναθρέπςι διλα-διλα στα χίλι-μυ ένα πικρο χαμόγελο κε να κςεχαςτο για λίγες στιγμες, έςτο ςε ονιροπολίςις, πυ με φέρανε μακρια απ' τιν κόλαςι τυ πολέμυ. Γιατι κε το γέλιο έχι ζβιστι απο τα χίλι τον φαντάρον, Κςανθίπι. Τα πιράγματα τυ Αλφα πιροβολιτι, πυ προςπαθι να εκςακριβόςι ςε πόςυς βαθμυς κρίο κάτο απ' το μιδεν ζύνε ι πςίρες, ί ι επιμονι τυ Βίτα ςιναδέρφυ να μάθι πόςες στάλες τιν όρα στάζυν στο... κρεβάτι-μας απ' το θόλο τυ αμπριν, ίν' αλίθια, πος μας κάνυν να χαμογελάςυμε κάποτε, μα το χαμόγελο αφτο θα στάκςι φαρμάκι κε μας φέρνι ςκέπςις θλιβερες, πονεμένες. Βαρια τα καλογερικα τυ πολέμυ, Κςανθίπι, κε κατάρα ςε κίνυς πυ τόνε κιρίκςανε. Τα άκρα-μας μερμελάνε ςινέχια όλο το χιμόνα κε το ςαγόνι-μας τυρτυρίζι ςινέχια. Ερχυντε στιγμες τι νίχτα, όταν φιλάμε ςκοπι χομένι ός τι μέςι στο χιόνι, πυ νομίζυμε ότι αν πιάςυμε τι μίτι-μας κε τι στρίπςυμε λιγάκι, θα κάνι κρακ κε θα σπάςι, όπος σπάζι το πακςιμάδι όταν το ζυλίκςις Ι διο τριμένες στρατιοτικες μιςοκύβερτες άδικα προςπαθυν να κάνυν το κορμί-ςυ να μιν τρέμι, όταν αποφαςίζις να «κιμιθις» με τ' άρβιλα στα πόδια κε ζοζμένος τις μπαλάςκες. Κι όταν προςπαθι για μια στιγμι να ςε πάρι ο ίπνος, ν' ακυς τυς ςακαράκες να φονάζυν, έτςι για γύστο, πολες φορες, ςιναγερμο. Μέςα ςε τέτιες ςινθίκες ο άνθροπος πάι να κρεπάρι απ' το κακό-τυ. Ετςι απόκαμε τις άλες ο ακςέχαςτος ςινάδερφος, ο Μίτρος ο Μπύντρος. Θιμότανε τι γι-

νέκα-τυ κε το πεδάκι-τυ. Δε μπορύςε να βαςτάκςι άλο τι μαρτιρίκι ζοι τυ μετόπυ. Ετριπςε με φλόμο τ' αχαμνά-τυ να κάνι τεχνιτι κίλι κε να πάρι απαλαγι, μα όςπυ να τον πάνε στο νοςοκομίο, τα κακάροςε. Ινε ακόμα κι άλος τρόπος διαμαρτιρίας. Θα κάνι τυς φαντάρυς να φονάκςυνε με οργι στον Πλαςτίρα:

— Δίπλοςε ςαρδέλες με τι ςιμέα-ςυ. Αρκετα πια. Θα πάμε στα ςπίτια-μας.

***

Δεν περάςανε λίγες μέρες κ' έλαβα γράμα απ' τι ςκορδόπιςτι. Δε κςέρο αν ο μπαπάς-τις ίνε δάςκαλος διμοτικυ ςχολιυ, γραματέας ιρινοδικίυ ί δεκςιος πςάλτις ςε εκλιςία. Κίνο, πυ καταλαβένο ίνε, ότι το γράμα-μυ το διάβαςε ο... μπαμπάς-τις κε λέγοντας εκίνος, γράφοντας ι Κςανθίπι, έγινε ι απάντιςι. Σιμβυλες, ςιμβυλες, ελινικύρες με το τςυβάλι κε κςανα ςιμβυλες. Μα όχι δα, αγαπιτε κίριε! Δεν ίπαμε κ' έτςι. Κ' εγο όταν αρχίςο, μπορο να ςιμβυλέβο τέςερις μέρες ςινέχια. Επρεπε μόνο να ςε ίχα εδο, για να μυ πις τί χαμπάρια. Να μάθις τί θα πι βερίκοκο κε να βλέπαμε, αν θα ςιμβύλεβες έτςι. Πός καταςτρέφυν τις κόνιδες απ' τις ραφες τυ αμπέχονυ, όταν δεν έχυν νερο να βράςυν τα ρύχα-τυς, το κςέρις εςι αγαπιτε ςιμβυλάτορα; Εγο ός τα τόρα δεν κατόρθοςα να το μάθο κε προχτες, πυ προςπαθύςα να τις καψαλίςο ςτι φοτια, έκαπςα κε το ρύχο-μυ. Λες, πυ έφαγα τιν... καμπάνα μόνο ί με πίραν κ' ι άλι φαντάρι ςτιν κοροιδία.

Κε να ςυ πο τιν αλίθια, κάτι μυ λέι, ότι θα ίςυνα ςτα ζεςτα κε τι χόνεπςι όταν ιπαγόρεβες, αγαπιτε πατριότι. Θέλις να ςυ αραδιάςο κε το μενυ το δικό μας; Διάβαςε φίλε-μυ:

Δεφτέρα, αρνάκια τις ςύβλας.

Τρίτι, λαγο ςτιφάδο.

Τετάρτι, μαβροχάβιαρο.

Πέμπτι, ορτίκια τςιγαριςτα.

Παραςκεβι, περδικόγλοςες.

Οςο για κίνα, πυ γράφις «για τιν ολοκλίροςι τον ονίρον τυ γένυς, για κάπια μιςοτελιομένι λιτυργία, για τιν κόκινι μιλια», ι φαντάρι τ' ακύνε βερεςε κε μόλις άρχιςα να τυς τα διαβάζο μ'άρχιςαν ςτις καρπαζιες ι αθεόφοβι. Να τυς άκυγες πός «εκφράζονταν»

για τιν Πατρίδα, να τυς άκυγες. Θα ς' έπιανε τρόμος. Οχι πος ίνε απάτριδες ι κακόμιρι. Α, όλα κι όλα. Τιν αγαπυν τιν Πατρίδα-τυς. Μα ςυ λένε πάλι: κε στιν Ανκιρα το γάιδαρό-μας χάςαμε κε μας ςτέλνυν να τον βρύμε; Μπορι, ςυ λένε ο Μέγας Αλέςκανδρος να πίγε ός τις Ινδίες μια φορα κε μπορι άλι μια φορα ι τύρκι να φτάςανε ός το Μορια, μα στον εόνα τον άπαντα αφτο το βιολι θα βαράμε; Ι Ρόμι ιπιδύλοςε όλο τον κόζμο μια φορα· πρέπι να τον ιποδυλόςι κε τόρα; Μερικι κιόλας άρχιςαν να λένε, πος ο εχτρος τυ φαντάρυ δεν ίνε ο Τύρκος, αλα κίνι, πυ μας ςτίλανε δοπάνο. Ι τραπεζίτες, λένε, θέλυν ν' ανίκςυν κενύργια ιποκαταςτίματα κ' ι εργοςταςιάρχες κενύργιες αγορες. Δε κςέρο κε γο τί να πο, για όλα αφτα ςέβαςτέ-μυ κίριε. Γράματα πολά δε κςέρο. Κίνο πυ κςέρο ίνε, ότι ι φαντάρι δεν αγαπάνε καθόλυ, μα καθόλυ, τον πόλεμο. Δεν κιτάζυν παρα μόνο πότε θα πάνε στα ςπίτια-τυς. Τυς τύρκυς καθόλυ δεν τυς μιςυν.

Γνόριςα κ' εγο μερικυς απο δάφτυς. Προτυ να μας φέρυν στιν προκάλιπςι, καθίςαμε μερικι πιροβολιτες ς' ένα τυρκοχόρι. Κάθιςα στο ςπίτι μιας γερόντιςας. Καλι γινέκα, πονόπςιχι. Με κςεπςίριαςε για χαλα τότε. Οταν μαγίρεβε, θα κςεχόριζε το δικόμυ το φαι πρότα. Στέγνονε τα ρύχα κε τις αρβίλες-μυ, όταν ίςαν απο βροχι. Σικόνυνταν τι νίχτα, γρια γινέκα, κ' ερχότανε να δι αν ίμε ςκεπαςμένος. Σα μάνα-μυ. Ιχε πεδι στο στρατο τυ Κεμαλ. Ιχε διο χοραφάκια, μα ο τςορμπατζις τυ χοριυ βρίκε τιν εφκερία να τις τα πάρι μιςοτιμις. Οπος κε τις δικίς-μυ μάνας ο έλινας κοτςάμπαςις. Ι καλοςίνι-τις με ςινκίνιςε κι όταν έφιγα δε βάσταςα. Επεςα κλέγοντας στιν ανκαλιά-τις:

— Κι αν το φέρι ο θεος τυ πολέμυ να γνοριςτο με το πεδί-ςυ, θα τυ πο χερετίζματα.

Ιπε κε κίνι κάτι, μα δε κςέρο τί αχριβος. Δεν ίκςερα τύρκικα μα ύτε κε κίνι ελινικα. Το φέρςιμό-τις όμος όλο τον κερο, πυ κάθιςα στο ςπίτι-τις, τα βυρκομένα-τις μάτια, όταν μ' αποχερετύςε, ο τρόπος πυ μΰςφιξε το χέρι, το όλο-τις φέρςιμο μυ λένε, πος θα ίπε πάνο-κάτο τύτα τα λόγια:

— Με το καλο να πας στι μανύλα-ςυ, γιόκα-μυ.

Τόρα με φέραν εδοπάνο κε στέλνο οβίδες στα απέναντι βράχια εκι, πυ ίνε το πεδι τις γερόντιςας. Δεν τόνε κςέρο, ύτε με κςέρι. Δεν τΰχανα κακο καμια φορα κι απο τι μάνα-τυ καλο

ίδα. Κάτι μυ λέι, πος αν ίμαστε κ' ι διο μακρία απο τυς φανατιζμυς, πυ διμιυργυν ι «πατριότες» μέςα σε κάπια φάμπρικα κε δυλέβαμε, θα γινόμαςτε διο αχόριςτι φίλι, διο αδερφι.

Αφτα κςέρο πατριότι-μυ κι αφτα ςυ λέο. Ι ςκέπςις-μυ, τα ςινεςτίματά-μυ ίνε ςκέπςις κε ςινεςτίματα τον φαντάρον όλυ τυ μετόπυ. Αν έχυμε άδικο, να μας ςιμπαθας.

Κ' εςι αγαπιτί-μυ Κςανθίπι; πός μυ τα κατάφερες έτςι; Αφτο περίμενα εγο απο ςένα; Να μι ςυ γράφο, πος ςε αγαπο! Μα πός να μι ςυ το γράπςο αγάπι-μυ. Κ' έπιτα τί θέλις να ςυ γράφο; Να ςυ γράφο για τιν περίπολο τυ πιο μπροςτα απο μας λόχυ, πυ τιν περαζμένι βδομάδα τιν κατάπιε το δάςο; Να ςυ γράπςο για το ςινάδερφο, πυ πίγε να πάρι πρόχτες νερο, πυ τον πίραν χαμπάρι ι απέναντί-τυ κε τυ ςτίλανε μια ςιςτιμένι, πυ τον ςκόρπιςε τροφι ςτα κοράκια; Να ςυ γράπςο για κίνυς, πυ πάθανε κριοπαγίματα; Νά, χτες το βράδι μας δόςανε απο μιςο ςκυράντζο για φαί. Βρομύςε. Μαζέπςαμε όλα τα κομάτια, τα κάναμε δέμα κε τ' αφίςαμε τι νίχτα έκςο απ' το αμπρι τυ λοχαγυ. Σίμερα μας έβαλε ςτι γράμι κιόλας, για να μας τονίςι τι ςιμαςία τις «αντιπατριοτικις πράκςις».

***

Περάςανε χρόνια απο τότε. Δε κςέρο τόρα πια τί κάνι ι Κςανθίπι-«μυ». Δεν έτιχε να τι γνορίςο. Δε κςέρο, αν με ςιχόρεςε για τις ανοιςίες, πυ τις έγραπςα. Αν τα κατάφερε να γίνι δαςκάλα, όπος προςπαθύςε, τιν όρα πυ θα παραδίνι το μάθιμα τις Ελινικις Ιςτορίας κι όταν θα φτάνι ςτο Μικραςιατικο Πόλεμο, ας προςτέςι κε τύτα:

— Ιποφέρανε πολι ι φαντάρι-μας. Εγο ίμυν μαθίτρια τότες. Το κράτος, για να τυς κάνι να κςεχνάνε τι διςτιχία-τυς, μας ανάνκαζε να τυς ςτέλνυμε δέματα με μικροπράματα. Το δικό-μυ δεματάκι, το έλαβε ένας φαντάρος, πυ λεγότανε Δ. Καζας. Μυ έγραπςε κε ένα-διο γράματα πυ με πικράνανε λίγο. Μα, όπος καταλαβένετε, ι κατάςταςι δε διορθονότανε με δεματάκια.

Ν. ΦΙΛΑΡΑΚΟΣ.

ΑΠ' Τ' ΑΜΠΡΙ ΣΤΙ ΡΕΔΕΣΤΟ.

— Μάνααααα! Μάνααααα! —

Ι φονι του Καρίδα κσέςκιςε τι νέκρα του θεοςκότινου χαρακόματος.

Ι άλι μέςα στο αμπρι, βλαςτιμύςανε, κςινόντυςαν ματόνοντας το δέρμα-τυς, σπάζανε πςίρες κε λέγανε ιςτορίες χιλιοιπομένες κε χιλιοακυζμένες... που τις έκοβε στι μέςι ο βίχας. Κάπιος τόνε ςκύντιςε τον Καρίδα κε κίνος κςίπνιςε τρίβοντας τα μάτια-του. Κάπιος άναπςε το λιχνάρι, κε κάπιος μυρμύριςε απο δίπλα:

— Αι στο διάολο...

Ο Διμιτρος ο Κάμαλις, ένας αδίνατος πςιλέας απ' το Βόλο, τιπογράφος ίτανε μια φορα, αφτος άλο βάσανο...

Τ' άντερά-του ίχανε ςαπίςι κι αβέρτα... αμολύςε αέρια... Λέρονε μέςα κι όκςο τι λαςπερι γι του χαρακόματος κε ςκορπύςε τι διςοδία.

Τί να του πυν κε ι άλι; Μίπος δεν το κςέρανε, πος πάςχι; Πόςες φορες δεν απέτιςαν όλι-τυς να μεταφερθι στο νοςοκομίο;

Μα κίνος καταλάβενε. Κε ςα να προλάβενε τυς άλυς, που δεν του μιλύςαν, κε πός να του κακομιλίςυν; τυς έλεγε με πίκρα:

— Σάμπος να θέλο γο, μορε πεδια... Ετςι ίνε, κςέρο κ' εγο... Πές απ' τιν ιγραςία, πές απ' το φαι κατάντιςα παθιάρις... Ζοι ίνε αφτι, π' ανάθεμά-τι; — αναςτέναζε ο Διμιτρος κι άρχιζε να διιγιέτε τιν ιςτορία-του, να μιλάι για τι γινέκα-του, για το πεδί-του κι όλο το ςπιτικό-του, αρχίζοντας απ' τον πατέρα του παπύ-του... ένα τιρέμπορο απ' το Πίλιο.

Νίχτες κε μέρες μέςα στο αμπρι ίτανε το ίδιο. Βαρις περ-

νύςε ο χερος. Αβάσταχτι ίτανε ι ζοι, κι όμος δεν έλιπε ι ελπίδα.

— Εγο σας λέο, πος θα τ' αφίςυμε εδο μέσα τα ορέα-μας κόλα... — έλεγε ένας δάσκαλος κε πικρογελύςε σα φιλόσοφος ςιάζοντας τα ματογιάλια-τυ.

— Αφυ ίμαςτε κορόιδα... αφυ δε ςικονόμαςτε να φίγομε αποδο... καλα μας κάνυν μορε... κρεμάλα θέλυμε, κρεμάλα... Τί ζιτάμε μις απο τυς τύρκυς; Ε; τί ζιτάμε; — έλεγε κε πεταγότανε πάνο τρέμοντας ο Παντελις, ένας αρτεργάτις απο τιν Αμφιςα.

Ο καθένας το δικό-τυ εκιμέςα. Το ςκυλίκι τις ιγραςίας αγάλια-αγάλια με το τριπάνι-τυ άρχιςε να φολιάζι στα κόκαλά-τυς. Σε τρις μίνες φίγανε μέσα απ' τυς πενίντα τυ ίδιυ χαρακόματος, ίκοςι διο φτιςικι κι αφτι, πυ μίνανε, ίταν ρεμάλια.

— Λες να μιν ιπογραφτι καμια ιρίνι, τόρα πυ θα φέρυμε το βαςιλια, — μυρμύριζε ένας μπακάλις, πυ ίχε προβιβαςτι σε ιποδεκανέα κίνες τις μέρες.

— Ιρίνι; Ιρίνι; Μ' αφτο το πλεβρο να κιμιθις εςι κε θα κςιπνίςις κανένα προι χορις κεφάλι, — τ' απαντύςε ο διπλανός-τυ.

— Μορε τί τςαμπυνάτε αφτυπέρα... Εμις πρέπι να βάλυμε μιαλο... Πιί ίμαςτε δομέσα; Γιά κιτάχτε ο ένας τον άλο... ο Διμιτρος ο τιπογράφος, ο Παντελίς ο αρτεργάτις, ο φτοχός-μας ο δαςκαλάκος, ο φυκαράκος ο Καρίδας κε τόςι άλι... Ολο φτοχολογια. Εργάτες ίμαςτε. Αγρότες ίμαςτε κε φτοχι ανθρόπι. Αλος το τςαπι παράτιςε κι άλος το ςφιρι... Αμ' πύ ίνε, σας παρακαλο... πύ ίνε; γιά δίχτε-μυ κ' ένα χαραμοφάγι; Πύ ίνε κ' ι ανότερί-μας; Εκίνος πυ κοκορέβετε στι βάςι τυ τάγματος, πυ αραδιάζι τα παράςιμα με τις χρωματιςτες κορδέλες, κάθετε ο κερατάς...»

Σοπένι κε κςεφιςάι ο Σταμάτις, κάπιος καπνεργάτις απ' το Αγρίνι.

— Το ςοςτο, ςοςτο — λέι ο Διμιτρος κε κςεροβίχι, για να πνίκςι το θόριβο τις κακις ςινίθιας-τυ... Το ςοςτο, ςοςτο — πυ λέι κι ο λόγος — να τιρανιόμαςτε εδομέσα εμις φαμελιάριδες άνθροπι κι ο ταγματάρχις να κάθετε ν'αδιάζι μπυκάλες «Μαβροδάφνι» με τι καμύρα, πυ κυβάλιςε απ' τι Ζμίρνι...

Κι όλο γιρνάι, γιρνάι ο λόγος κι όλο στο πςιτο καταςταλάζι: Πότε θα τελιόςι το κακο; Πότε θα πάμε στα ςπίτια-μας; Πιός φτέι;

Στιν άλι άκρι ο φιτιτις ο Κύμαρος διιγιέτε ρομαντικες ιςτορίες.

— Τις λέγο: «Επιτρέπετε... να ςας ενοχλίςο;» Εκίνι κα-

μίλοσε τα μάτια-τις κι άρχιςε να απαλοτρέμι το κάτο-τις χιλάκι ςα ροδοπέταλο... Ιχε κοκινίςι απο ντροπι. Τις κςαναμιλάο κε κίνι μ' έγνεπςε με χαμόγελο... Τότε μυ φάνικε πος ίμυνα θεος! Μίνες τιν κινιγύςα, μέρες άφινα το ςχολιο κε τιν καρτερύςα έκςο απ' το Αρςάκιο.

— Κ' ίςτερα; — ροτάι μ' ενδιαφέρο ο Καρίδας.

— Ιςτερα πίγαμε ςτο μνιμίο τυ Φιλοπάπυ κε τίνε πίρα ένα βραδάκι ςτιν ανκαλιά-μυ. Μιλύςαμε για το φενκάρι κε τ' άςτρα... Κλέγαμε κε γελύςαμε κ' ι διό-μας...

Ο Καρίδας τον ακύι. Ενας ποντικος παραπέρα ροκανίζι κςερι κυραμάνα. Κάπια καραβάνα έπεςε ςτο κεφάλι κάπιυ κε κίνος βρίζι...

Απ' έκςο το τύρκικο πιροβολικο έβαλε μπαράζ. Οργόνετε ο κάμπος. Μπερδέβοντε τα ςιρματοπλέγματα κε γίνυντε κυβάρια. Ο ποντικος μέςα ροκανίζι τιν κυραμάνα-τυ, ίςιχος, χορις φόβο κε πάθος, ςα ςτο ςπίτι-τυ. Τα ςράπνελ πλιμιρίζυν φος τα ςκοτάδια τις ςινοριακις γραμις, ι αεροπορικες οβίδες ςκάζυν «νκλυ, νκλυ, νκλυ...» πάνο απο το αμπρι κε χόματα πολα πέφτυν ςτα κεφάλια τον φαντάρον.

— Μπόρα ίνε κε θα περάςι... — μυρμυρίζι ο δάςκαλος πικρογελόντας κε ςιάζοντας τα ματογιάλια-τυ.

Ενα άγριο ςφίριγμα τάρακςε το χαράκομα. Ι τύρκι προχορύςαν. Αρχίζε ι επίθεςι.

— Στα όπλααααα! — βρόντιςε ι φονι τυ επιλοχία.

Ολι αρπάζυν τα μάλινχερ.

Για άμινα κερος δεν απόμινε πια. Κςεμπυκάρανε όλι ςερνάμενι ςαν τα ςκυλίκια κε φέβγανε, φέβγανε... Ο Καρίδας ακύςτικε κάτι να λέι για τι μάνα-τυ.

— Με φίλιςε κε μύπε να γιρίςο...

— Πρότα ο θεος!! Ο θεος πρότα... μυρμύριζε με τι γλόςα απ' έκςο ο μπακάλις...

— Α ςτο διάβολο... — Ακύςτικε δίπλα ι τραχια φονι τυ Σταμάτι.

Μέςα ςτι φοτια κολιμπύςαν ι φαντάρι. Κι ανκαλιάζυνε το χόμα μ' αγονία μπίχνοντας τα δάχτιλά-τυς ςτι γι. Σα φίδια ςερνόντυςαν ι ςφέρες κε τα πιρομένα ςίδερα ολόγιρά-τυς. Τα φοτερα ςράπνελ φενκοβοβολύςαν κάθε τόςο πάνο απ' τα πλαγιαςμένα-τυς

χορμια, πυ τα ςπάραζε ο χίμαρος τις φοτιας κε τυ ζεςτυ μολιβιυ, πυ κςαπολίθικε απ' τις πρότες γραμες τον τύρκον.

— Ο θεος!! Πρότα ο θεος!!! — έκλεγε ο φτοχος ο μπακάλις κε ανκομαχύςε ςέρνοντας τιν κιλιά-τυ πάνο ςτι γι, πυ κόχλαζε απ' τις φοτιες.

Ι ςφέρες τον πολιβόλον ςα ςτάλες χοντρις βροχις χοροπιδύςαν πάνο ςτι γι.

Μπροςτα-μπροςτα τραβύςε ο Σταμάτις κε κςεφόνιζε κάθε τόςο:

— Απο δο, έι... Οτι κάνο γο θα κάνετε... Δε θα ςικόςι κανις το κεφάλι... μπρος.

Ι άλι ςιοπιλα, με ςφιγμένα τα δόντια τον ακολυθύςαν διαςκίζοντας το κίμα τις φοτιας κε τυ θανάτυ.

Κςαφνικα ακύςτικε ι φονι τυ Καρίδα άγρια, ςπαραχτικι, ςα μυνκριτο βοδιυ, πυ το ςφάζυν.

— Μάναααααα! Μάναααααα! Κι ανακατόθικε μέςα ςτο χαλαζμο τυ κόζμυ κ' ίςτερα πάι... Πνίχτικε... Κ' ίςτερα πια έζβιςε...

. . . .

***

Γιρίζανε όςι απόμιναν απο κίνο το χαράκομα μέςα ςτι Ρεδεςτο ακςύριςτι, πιναζμένι, φαντάζματα αλιθινα. Ο Σταμάτις πίγενε πρότος. Κάτι για πςομι πςάχνανε, κάτι για να μιν πεθάνυν απ' τιν εκςάντλιςι. Μα νά, πυ κάπιος τυς φονάζι:

— Ε... ςις... φαντάρι...

Γιρνάνε. Ιταν ο ταγματάρχις-τυς. Κάπιος τόνε ρότιςε τί θέλι. Εκίνος ύρλιακςε:

— Προςοχι! χτίνος... τί θέλο... ακυς εκι τί θέλο...

Ι φαντάρι κιτάζονταν ο ένας με τον άλο. Ο Σταμάτις προχορι.

— Δε μας λέτε, τί θέλετε, έ;

Ο ταγματάρχις τον χτίπιςε με το μαςτίχιο. Τότε όλι ι φαντάρι χίθικαν πάνο-τυ. Τα μάτια-τυς λαμποκοπύςαν, μια άγρια χαρα πλιμίριζε τιν καρδιά-τυς... χτιπύςαν, χτιπύςαν... μ' όλι-τυς τι ψιχι. Οπιος άλος τολμύςε να ανακατοθι ςτι μέςι άρπαζε το μερτικό-τυ.

Κάπιο ποτίρι φαρμάκι κςεχίλιςε... Ο ταγματάρχις κιλίςτικε πριζμένος, μαβριζμένος, κυρελιαζμένος απο το φανταρίςτικο κςέςπαζμα, μέςα ςτο βύρκο ςαν το γυρύνι, μέςα ςτα λαςπομένα ςοκάκια τις Ρεδεςτος.

Π. ΒΛΑΣΙ.

ΛΕΦΘΕΡΟΣ.

Διμιτρο, τἄμαθες; Πάι ο Αντόνις... Ο Διμιτρος παράτιςε το ςκαλιςτίρι κε ςίκοςε κςαφνιαζμένος το κεφάλι.

Ο Αντόνις; Πός, Πύ;

— Στο νιςι... Ιχε ςκολικοιδίτι... κε όςπυ να τυ δόςυν τιν άδια να πάι ςτι Θίρα για τιν ενχίριςι... κε κςέρο γο, πάι...

— Τυς κερατάδες, — κύνιςε το κεφάλι-τυ. — Βρε τον Αντόνι... τὄμαθε ι κιρα-Λένι;

— Θα πάμε επιτροπι τυ ομίλυ να τις το πύμε. Κάναμε κε έρανο, θἄρθις; Ο Διμιτρος κςαναπίρε το ςκαλιςτίρι κε έςκιπςε χαμιλα το κεφάλι στο ςκάλιζμα. Οχι, δε μπορο... δεν αδιάζο...

— Α... θέλι ςκάλιζμα ο μπακςες, θέλι κε πότιζμα... Καλα, Διμιτρο, θα βρεθυν άλι. Ο Ανκελος, ζβέλτο πεδι, μέλος τις νεολέας, έφιγε χορις άλι λέκςι. Ο Διμιτρος ςκιμένος ςκάλικςε ακόμα· δύλεβε μιχανικα το ςκαλιςτίρι στο χέρι-τυ, μα ο νύς-τυ δεν ίταν πια εκι. Το παράτιςε κε μπίκε μέςα στο ςπίτι.

— Ε, τί έχις κε ίςε έτςι;

— Πέθανε ο Αντόνις τις κιρα-Λένις, ςτιν εκςορία.

— Αμ τί καλο περίμενε, καιμένε-μυ, ας μιν ίχες εμένα κε ςὔλεγα, τα ίδια θα πάθενες με το μιαλο πὔχις.

— Σόπα, χαιβάνι, ίπε ο Διμιτρος, αγριοκιτάζοντας τι γινέκα-τυ.

— Νε, χαιβάνι, γιατι όλι-μυ ι αποζιμίοςι έχι πάι ςε ςένα.

— Δε ςκάζις;

Μα δεν έςκαζε. Τα ίδια πράματα άκυγε ς' όλυς τυς τόνυς

τις μυςιxις xλίμαxας xάθε φορα, πυ ι Σοφία ιποπςιάζονταν, ότι xςανανακατέβετε στο xίνιμα.

Εβαλε το xαπέλο-τυ xε βγίxε.

Τρία χρόνια τόρα ζύςε αφτι τι ζοι τυ ίςιχυ νιxοxίρι. Πέντε χρόνια ίχε παντρεμένος. Τι Σοφία τι γνόριςε στο μαγαζι: τιν ίχε παςταλτζυ. Ιταν τότες μέλος τις Νεολέας xε στέλεχος μάλιςτα xε xίνι ίταν ςιμπαθύςα. Τότες ίταν ζοιρα χρόνια xε ο Διμιτρος ίταν ζοιρος. Πός τυς xοροίδεβε τότες όςυς ίχαν αδιναμίες xε δεν ίταν εxατο τα εxατο επαναςτάτες. Μια φορα μάλιςτα ίχε φτίςι στα μύτρα xάπιον, πυ ίχε αφίςι το xίνιμα, για τον ποδόγιρο, αλα τόρα ςιλογιζόταν με ένα αόριςτο έςθιμα ανιςιχίας xε ντροπις, ότι αφτος ο xάπιος ςάπιζε μέςα στο Γεντι-Κυλε με μια βαρια πινι, ενο αφτος... Το ςxλάβομα εxίνυ μέςα στον «ποδόγιρο» ίταν στιγμιέο, δεν άργιςε να xαταλάβι το λάθος-τυ, ενο αφτυνυ έγινε αργα xε ςίγυρα χορις να το xαταλάβι. Σε διο χρόνια με ςινεχι νxρίνια, παραxάλια, τριφερότιτες, ότι μπορι μια γινέxα, πυ δεν ίνε ςιντρόφιςα, να μεταχιριςτι, ο «ποδόγιρος» τον ίχε τιλίxςι. Ιρθαν xε τα πεδια... Τρία χρόνια τόρα δεν ίχε πατίςι το πόδι-τυ πυθενα.

Εφταςε στο xαφενίο. Εδο ίταν ιςιχία. Κάθιςε xε άνιxςε τι φιμερίδα-τυ

— Διμιτρο, — ο Θανάςις πελόριος άντρας ιxοδόμος, ίρθε xε έxατςε απέναντί-τυ, — τὄμαθες για τον Αντόνι;

— Νε μορε, τὄμαθα· μυ τὄπε ο Ανxελος τόρα.

— Ε, xαλα, τί έχις xε ίςε έτςι;

— Τίποτα, τί νἄχο;

— Αxυ δο, ο όμιλος δεν πάι xαλα. Θα xάνυμε ςινέλεφςι τιν παραπάνο xιριαxι, θέλυμε ανθρόπυς για το γραφίο, γιατι τα μέλι τυ Κόματος ίνε φορτομένα με δυλιές· μπορις;..

— Οχι, δε ςὔπα τόςες φορες;.. Μόνο ιxονομιxο μέλος θἄμε.

— Νε, αλα ι περίοδο ίνε άλι ςίμερα. Ας ίνε ιxονομιxα μέλι όςι δεν ςxαμπάζυνε, μα όπιος ςxαμπάζι, δεν ίνε xερος να xάθετε ςπίτι-τυ. Κάνε xαλα. — Ο Θανάςις ςιxόθιxε. — Εχις xανένα τςιγάρο.

Ο Διμιτρος τὔδοςε διο. Σxεφτόνταν, πος θα τυς έδινε ολόxλιρα παxέτα, αν μπορύςε να μίνι ίςιχος xε xςαναγίριςε στιν εφιμερίδα. Μα xε ανάποδα να τιν xρατύςε, το ίδιο έxανε. Επιτέλυς,

βρε αδερφε, τί τον ενοχλύςαν. Θα τον διάταζε ο ένας κε ο άλος. Ι σκέπςι κόπικε ςτι μέςι. Οχι, δεν ίταν δικέομά-τυ. Διάβαςε διο ςτίλες χορις να καταλάβι τίποτα κε ίςτερα τράβιξε για το ςπίτι. Στο δρόμο ίδε τιν κιρα-Λένι. Σκιφτι-ςκιφτι, αργα-αργα, τράβαγε το δρόμο κε απ' το πρόςοπό-τις κατάλαβε, πος ίχε πάρι τιν ίδιςι.

Δεν τον ίδε κε εφχαριςτίθικε, πυ δεν τον ίδε.

Σαν ίρθε ςπίτι, το ςπιτάκι, πΰχε κάνι ι Σοφία με τιν περιβόιτι αποζιμίοςί-τις, τα πεδιά-τυ, τα ορέα τα πεδια, ίρθανε γίρο-τυ.

— Μπαμπα, μέλες.

Σκάλιξαν τις τςέπες-τυ, κίταξαν τα χέρια-τυ.

Γιά ςκέπςυ αλίθια. Ιχε κςεχάςι να πάρι καραμέλες για τα πεδια. Παράλιπςι. Βέβεα χάζεπςε, ςκέπςυ να κςεχάςι τις καραμέλες τον πεδιον.

Τιν άλι μέρα τΰρθε ταχιδρομικα ι μάρκα-τυ να πάι να πιάςι δυλια. Κάθε χρόνο ςτο ίδιο μαγαζι με πρότο μεροκάματο. Αφτο θάπρεπε να τον γεμίςι χαρα, αλα κάπια αόριςτι ανιςιχία, πυ τον πέδεβε, ςάλεβε μέςα-τυ. Το βράδι αποφάςιςε να πάι ός τις κιρα-Φοτινις να δι τί γίνονταν κι αφτι.

Τι βρίκε βαριεςτιμένι να κάθετε ςτιν άθλια κάμαρά-τις.

— Καλιςπέρα, κιρα-Φοτινι.

— Καλιςπέρα Διμιτρο, καλός-τονε. Τί νέα; δυλια;

Ο Διμιτρος κάθιςε.

— Να, ςίμερα μΰρθε ι μάρκα-μυ με το ταχιδρομίο.

— Α, μπράβο.

— Εςις τί κάνετε;

— Να, ςτάςυ, θάρθυν ςε λίγο κε θα δις. Κςεροςταλιάζυν όλι. μέρα κιπέρα κε τίποτα δεν κάνυν. Μιςο μεροκάματο δεν έπιαςε ακόμα κανένας-τυς.

— Ο Μίτςος πότε βγένι;

— Να τόρα ςε 2—3 μέρες κε πάι εκςορία. — Ι γρια αναςτέναξε κε πέραςε το κοκαλιάρικο χέρι ςτα μάτια-τις. — Πιόν να προτοςκεφτο; Το Μίτςο-μυ, ί το Σταμάτι, πυ δε μπορι να ςταθι ακόμα καλα-καλα ςτα πόδια-τυ, ί τιν Κατερίνα, πυ έλιοςε το γιαβρί-μυ;

— Τον πιράζυν πάλι ι θέρμες το Σταμάτι;

— Τον πιράζυνε λέι... Στάςυ, έρχοντε μυ φένετε.

Ιρθε πρότι ι Κατερίνα κι απ' τα μύτρα-τις κατάλαβαν, πος δεν ίχε πιάςι δυλια. Ο Διμιτρος τιν κίτακςε, μάβρι, κςερανκιανι. Αφτι ίταν ι όμορφι ζοντοχίρα, πυ μια φορα έδινε κε έπερνε στι γιτονια.

Ιρθε κε ο Σταμάτις, πυ φένονταν πάντα κυραζμένος, ίρθε κε ο Αντρέας, ο ςίντροφος, πυ έμενε εκι, γιατι δεν ίχε πύ να μίνι.

Μόλις μπίκε, πριν καλα-καλα να πι καλιςπέρα, ο Αντρέας τάβαλε με τιν Κατίνα.

— Γιατί δεν πίγες εκι, πυ ςύπα;

— Μορε, τί να πάγο, άςε-με κε ςι... αφτος ίθελε κορίτςι για τρις μέρες κε τιν ίθελε καλι. Κςέρο γο παςτάλι;

— Αι μορι, ςυ δίνυν δυλια κε δεν τιν πέρνις.

Ι Κατερίνα αγρίεπςε.

— Νε, δεν τιν πέρνο, γιατι πέραςα όλο το χιμόνα με εκατο δράμια πςομι τι μέρα, γι' αφτο.

Ι κιρα-Φοτινι ανάςτέναχςε, άς-τινε, Αντρέα, ίπε.

Ο Αντρέας γίριςε στο Διμιτρο.

— Εχις κανένα τςιγάρο; — ίπε.

Τύδοςε ένα τςιγάρο, τ'άναπςε κε κςαπλόθικε στον παλιο βρόμικο καναπε.

— Επιαςες δυλια;

— Σίμερα μύρθε ι μάρκα-μυ. Εςι;

— Ας-τα, όλι μέρα στο ποδάρι απο όκςο... Εχυν πιάςι ι χαφιέδες τιν πόρτα. Μυ το διλόνυν κιόλας. Εςι δε θα πιάςις δυλια. Κε μπένυν κάτι τομάρια απ' τα Ε.Ε.Ε., κε γιρίζυν κε ςυ το λένε κιόλας. Βρε κορόιδο, ακόμα απόκςο ίςε;

— Μορε, όπος καταντίςαμε, — ίπε ι Κατερίνα, — ντροπι ίνε πια να λες, πος ίςε καπνεργάτρια.

— Αμ, τί ίπε ι κιρα-Φοτινι;.. τιμι ίνε πια να λες, ότι ίςε παςταλτζυ; Εγο, πύμε γρια, δε με πέρνυν. Τόπε κιόλας ο χαφιες προχτες. Οπιες γιαλίζυν θα μπυν.

— Εχις τίποτα να φάμε, — ίπε ο Αντρέας.

— Τί νάχο; έφερε λεφτα κανένας;

— Α μορι γρια, μι ςυ πο τίποτα...

— Νά-τα-μας, νά-τα-μας, — άρχιςε ι κιρα-Φοτινι.

— Βρε Αντρέα, μιν κάνις έτςι; — Αρχιςε ο Διμιτρος.

— Πός να μιν κάνο. Εμένα δε μΰρθε ι μάρκα-μυ, δεν ίμε καλο πεδι κε ίμε νιςτικος απο χτες.

Ο Διμιτρος έκανε να απαντίςι μα κόπικε. Τί να πι;

Ι κιρα-Φοτινι ςικόθικε, ςέρνοντας τα πόδια-τις κι άναπςε ένα κερι, πυ ςτίρικςε ςτο λεμο ενος μπυκαλιυ.

— Σοπάτε, ςοπάτε, θα ςας κάνο τςάι, — ίπε κςάφνυ, γίριςε ςτιν κόρι-τις.

— Μορι, πΰνε ι κότα;

— Κςέρο 'γο, δεν τιν ίδα.

— Αντε, Σταμάτι, παλικάρι-μυ να δις.

— Μια τιν έχετε;

— Μια κε περιμένι ο Σταμάτις πότε να γενίςι να τις πάρι το αβγο. Μίτε να κριόςι δεν τ' αφίνι.

— Μάνααααααα, μάνααααααα — ακύςτικε απότομα ι φονι τυ Σταμάτι, πΰχε πάι να πςάκςι. Πΰν'-τος, πΰν'-τος, «ςτο μέρος». Ι γινέκες ςικόθικαν κε έτρεκςαν. Μόνο ο Αντρέας δεν κυνίθικε, έμινε κε κίτακςε μπροστά-τυ με το μάτι θολομένο, μι κςέροντας πύ να κςεςπάςι το καμίνι, πυ έβραζε μέσα-τυ.

— Α, π' ανάθεμά-τιν, πός τα κατάφερε κε έπεςε μέςα. Τόρα τί θα γίνι; — ακύςτικαν πολες φονες μαζι, γιατι ίχαν τρέκςι κε ι γιτόνιςες απ' τιν αβλι. Οχι μάνα-μυ πάι. — Αντρέεεα τρέκςε, μπρε, ι κότα έπεςε ςτιν τρίπα.

— Δεν πάι να πςοφίςι, — μυρμύριςε, — εδο πςοφάμε εμις.

Μα ι κιρα-Φοτινι ίρθε κε τον τράβικςε απ' το μανίκι.

— Ελα, μορε Αντρέα, εςι τα καταφέρνις. Το αβγο τυ Σταμάτι ίνε.

— Καλα, άςε-με, πάο.

Τιν έςπροκςε απο πάνο-τυ κε πίγε μαζί-τις.

Τυ Διμιτρυ ςα να τΰρθαν γέλια, μα κρατίθικε. Ικςερε, πος αφτο ίνε πολι τραγικο για τιν ικογένια αφτι. Δεν ίταν αςτίο, μα καθόλυ αςτίο αφτο, πυ έκανε ι κότα. Ιταν μια απόλια, ίταν ι μονάκριβι κότα κε το αβγο τυ Σταμάτι.

Καμια όρα κςαναμπίκαν όλι μέςα με τον θιμομένο Αντρέα επικεφαλις, βαςτόντας το ςχετικο πυλερικο, φοβιζμένο κε... βρομερο, απ' το ποδάρι με το κεφάλι προς τα κάτο κε κίνο κακάριζε απελπιζμένα.

— Μι τιν αφίνις να τιναχτι, Αντρέα... πρόσεχε, — ακύγονταν όλες ι φονες μαζι.

— Τί να τις χάνο; Τιν τίναχσα μια όχσο στιν αβλι.

— Φέρτε-μυ ςαπύνι να πλιθο.

— Δεν έχι. Πάρε λίγο νερο απ' τιν στάμνα.

— Τον χαχό-ςας τον χερο, λερόθιχα. Να μυ βρίτε ςαπύνι.

Επιτέλυς, αφυ βρέθιχε λίγο ςαπύνι απ' τι γιτονια, πλίθιχε ο Αντρέας, πλίναν χε τι χότα χε ι γιτόνιςες, αφυ ςιζιτίςανε το γεγονος για πολιν όρα ζοιρα, φίγαν χε τα πράματα ιςίχαςαν. Το τςάι στο μεταχςι ίχε γίνι.

Ι χιρα-Φοτινι ετίμαςε. Το ίπιαν ςιοπιρα, βυτόντας μεγάλα χομάτια χςερο πςομι.

— Πιές ένα τςάι, Διμιτρο.

— Οχι πάο, με περιμένι ι Σοφία.

— Μμμμ, θα χριόςι το φαι.

Το χερι μές' στο μπυχάλι άρχιςε να τρεμοζβίνι.

— Αχ τρομάρα-μυ, — ίπε ι χιρα-Φοτινι, — χςέχαςα να πάο ςίμερα ςτα μνίματα, να πάρο χανένα χερι, γρίγορα φάτε μορε, χε θα μίνετε ςχοτινα...

— Μορι μάνα, εςι χάθεςε όλι μέρα, ύτε ένα χερι δε μπορις να φέρις.

— Εγο χάθυμε;

— Συτ μορε, πυ χάθετε, — ίπε ι Κατερίνα, — χςανάρχιζε ι νχρίνια.

Ο Διμιτρος ςιχόθιχε.

— Καλι νίχτα-ςας.

— Καλί νίχτα, Διμιτρο.

Φέβγοντας έριχςε μια ματια απ' το παράθιρο. Το χερι, πυ τρεμόζβινε, φότιζε με το αροςτίαριχό-τυ φος τιν ελεινι χάμαρα. Φότιζε το χυραζμένο πρόςοπο τις χιρας Φοτινις χε το πρόςοπο τις Κατίνας, πυ έπρεπε νάνε νέο, μα δεν ίταν. Φότιζε το χλομο ιπομονιτιχο πρόςοπο τυ Σταμάτι, φότιζε χε τον Αντρέα, πυ χίταε μπροςτά-τυ στο χενο, δανχόνοντας τιν άχρι τυ μαντιλιύ-τυ.

Κε αφτι όλι άλοτες ίτανε ζοιρι-χε το μάγυλό-τυς έςταζε έμα.

Κι αφτι όλι, πιός λίγο πιός πολι, δύλεβαν για το χίνιμα. Ος χε ι χυραζμένι χιρα-Φοτινι χατι έχανε για τιν Εργ. Βοίθια. Ι χαρδια τυ Διμιτρυ ςφίχτιχε, χαθος τράβιχςε αργα για το ςπίτι.

Πιός μπορι να δεχτι τι δολοφονία τυ αδερφύ-τυ. Πιός μπορι να προδόςι τιν τάκςι-τυ, τον εαφτό-τυ;

Μόνο ένα χαμένο τομάρι.

Μα αφτος εργάτις, απ' τα σπλάχνα τις εργατιας, το ίχε κάνι.

Δεν ίτανε αφτος εργάτις; Δεν τον περίμενε ι ίδια τίχι; Σίμερα αφτι, άβριο αφτος... Θάχε δυλια άραγες τυ χρόνυ; Θάβρισκε πάντα δυλια, όςο καλο πεδι κι αν ίταν; Μάβρα πυλια πλάκοςαν στιν εργατικι τάκςι να τι φάνε. Κρίςι, Ανεργία, Πίνα, Αρόςτια. Μάβρα πυλια πλάκοναν. Τρομοκρατία, Ιδιόνιμο, φιλακες, εκςορίες, βαςανιςτίρια. Κι' αφτος εργάτις, καθόταν ίςιχος στο ςπίτι-τυ κε τάβλεπε. Ιχε κλίςι τον κόζμο-τυ ςε διο ντυβάρια κε νά, ο κόζμος απλόνονταν φαρδις μπροςτά-τυ, ίταν ι τάκςι-τυ.

Πιός μπορι να προδόςι τιν τάκςι-τυ; κανένας.

Τιν κιριακι πίγε στι ςινέλεφςι τυ ομίλυ. Βγίκε στο γραφίο.

Κάποτε ένας θαλαςινος γερο-θαλαςόλικος παράτιςε τι θάλαςα. Παντρέφτικε, βρίκε μια δυλίτςα στι ςτερια κε δεν κςανάδε τι θάλαςα. Νόμιςε, πος ίχε κςεχάνι πια. Μια μέρα πίγε στιν ακρογιαλια. Κάτι έτιχε, κάτι έγινε. Μια βάρκα ίχε κςεφίγι. Πάτιςε το πόδι-τυ ςτι θάλαςα. Το κίμα απαλο, γλικο, χαδιάρικο, κςετιλίχτικε στα πόδια-τυ, ι μιρυδια τις αλμίρας τυ χτίπιςε στα ρυθύνια, φέρνοντας πίςο ένα ολάκερο κόζμο. Κε πίγε πίςο στι θάλαςα.

Κε το Διμιτρο, το πρότο αφτο εβεργετικο κιματάκι, ι πρότι κίνιςι τον κςανάςιρε πίςο στο μεγάλο οκεανο.

Ο Διμιτρος κςαναμπίκε στο κίνιμα. Ι Σοφία ίχε να πι τα δικά-τις.

Πελόριος, μιλίχιος ο Διμιτρος τιν αποςτόμονε.

— Κάνε ότι θέλις· θες να κάτςις, κάτςε, θες να φίγις φίγε, εγο δεν αλάζο.

— Κε τα πεδια;

— Γι' αφτα αγονίζομε. Οταν θα πάο μέσα, δύλεπςε, γερι ίςε.

Τςακόθικαν για χαλα.

Ιτανε κιριακι πρωι κε ο Διμιτρος βγίκε για το καφενίο. Κάτι χαρύμενο ίταν στον αέρα. Πιός δεν κςέρι τιν εργατικι γιτονια τιν κιριακι. Σεργιάνια, βόλτες, όλι ι ςκλάβι τις δυλιας με τα καλά-τυς κςαναςένυν κομάτι. Λατέρνες, κε ι βραχνι φονογράφι με τα αμανεδάκια κε τι Μαρίτςα. Ο Διμιτρος πίγενε, λες κε ίχε φτερα.

Στο δρόμο ςινάντιςε τιν κιρα-Λένι.

— Καλιμέρα, κιρα-Λένι.

— Καλιμέρα, γιέ-μυ. — Τυ χαμογέλαςε ςιμπαθιτικα ςα να τὄκςερε κι αφτι, πος κςανάγινε άνθροπος.

Πέραςε κερος. Στο κόμα δεν τον ίχανε κςαναπάρι αμέςος. Υτε μπορύςαν, ύτε έπρεπε. Μα τόρα τον πίραν. Ιχε δυλέπςι πολι κε καλα. Μα ο αγόνας έχι θιςίες. Τιν γλιτόνις έκςι μίνες, ένα χρόνο, διο χρόνια, κε ςε μια μέρα, μια όρα αλάζυν κςαφνικα όλα. Μια ςινκέντροςι, μια προκίρικςι, κε νἄςε πακέτο... Απο κίνι τι μέρα δεν ανίκις πια στον εαφτό-ςυ. Σε παν εδο, ςε παν εκι, στο Γεντι-Κυλε, αν ίςε Σαλονικιος, στυ Σινκρυ, αν ίςε Αθινέος, στι Γάβδο απ' όπυ κι αν ίςε.

Ετςι ίρθε κε ι ςιρά-τυ. Κε πίςο απ' τυς πςιλυς τίχυς τυ Γεντι-Κυλε, μέςα στον τάφο τον ζοντανον, εςτάνθικε νἄνε λέφτερος κε κςαλαφρομένος. Πολι πιο λέφτερος κε κςαλαφρομένος, απ' ότι ίχε εςτανθι κίνα τα τρία χρόνια.

Α. ΚΑΡΠΥ.

ΑΣΠΡΙ ΜΕΡΑ.

Πορπάταε ο Νικόλας στο δρόμο για το χοριό-τυ το ανικςιάτικο αφτο προινο με κςέχορι χαρα... Αλίθια, πόςος κερος πέραςε, απο τότε, πυ βρικςότανε μακρια απ' τον κόζμο, μακρια απ' τυς ςιντρόφυς-τυ, τιν αγαπιμένι-τυ τι μιτέρα, ριγμένος μές' στο ιγρο ςκοτάδι τις φιλακις!..

Δεκαοχτο μίνες ςάπιζε το κορμι τυ Νικόλα μές' τι μύχλα κε τι βρομια. Οχι! Δε λίγιςε ι ςινίδιςί-τυ μέςα ς' αφτο το διάςτιμα, μίτε δίλιαςε, δε ςτενοχορέθικε καν, ςαν κε τότες, τιν πρότι φορα, πυ τον πιάςανε κε τόνε φιλακίςανε. Εκίνι τιν εποχι ο Νικόλας ίτανε νιόβγαλτος κιόλας στον αγόνα τον επαναςτατικο, κε ςα βαφτίςτικε ςτα πρότα χτιπίματα τυ εχτρυ, δοκίμαςε μια μεγάλι πάλι να γίνετε μές' ςτιν πςιχί-τυ. Διο αντίθετα εχτρικα ςινεςτίματα ςικοθίκανε τότες μέςα-τυ κε βαλθίκανε να ςτίςυνε ένα ςκλιρο πόλεμο, πΰκαναν το Νικόλα να βονκάι τις νίχτες ςτο κελί-τυ, ν' αναςτενάζι χίνοντας δάκρια κε καλόντας τι μιτέρα-τυ ςε βοίθια... Μ' αφτο δε βάςτακςε πολι, γιατι ςτο τέλος το ένα ςινέςτιμα νίκιςε τ' άλο, κι ο Νικόλας ο επαναςτάτις ςίντριπςε τον άλο Νικόλα, το διλο, τον πανικοβλιμένο...

... Δεκαοχτο μίνες έμινε μές' το βρόμικο ςκοτάδι. Ετςι με ςφιγμένα τα δόντια ςφιριλατίθικε ι ςινίδιςί-τυ ςα ςε αμόνι κε το μίςος θέριεπςε μέςα-τυ ακόμα πιότερο για τυς οχτρύς-τυ...

Κι αφτο το ανικςιάτικο προινο, πΰρχότανε ςτο χοριό-τυ ο Νικόλας λέφτερος πια, εςτανότανε τιν πςιχί-τυ να κςεχιλίζι απο χαρα. Βρικςότανε κιόλας μές' το καθάριο φος τις μέρας, αφτο το φος, πυ το ςτερίθικε δεκαοχτο μίνες τόρα· ίτανε κι ο ίλιος, πυ

ανέβενε στο διάφανο τον υρανο, πυ γιόμιζε τι γι με χριςαφιες αχτίνες, ολόγιρα ίτανε τα δέντρα, τα καταφορτομένα με φιλόματα κε καρπυς, πυ μέςτοναν... Νέ, όλα' αφτα ίτανε ι ζοι!.. Κι ο Νικόλας, όςο ςίμονε ςτο χοριό-τυ, πορπάταε αλαφροπατόντας κε ςτοχαζότανε: «Αλίθια, δεν ίνε μικρο πράμα ι ζοι... Αύριο, ςα βγύμε μέςα απο τις ςκλαβιας τα μάβρα τα ςκοτάδια, μ' ορθάνιχτα μάτια θ' αντικρίςυμε τιν αλιθινι ζοι κε θα τίνε χαρύμε... Νέ, νέ, τότες θάνε, πυ θ' απολάπςυμε τι ζοι...»

Κι ανέβενε ο Νικόλας, ολοένα κι ανέβενε τα δρομαλάκια, πυ οδιγύςανε ςτο χοριό-τυ, καταμεςις ςτα χοράφια, πυ απλόνονταν ολόγιρα καταπράςινα...

Σε λίγο θἄβλεπε τι μάνα-τυ. Θἄβλεπε κε τιν αδερφύλα-τυ τιν Ανα. Ινε κοντα ένας χρόνος απο τότες, πυ κατεβίκανε ςτιν πολιτία κ' ίρθανε κε τον ίδανε ςτι φιλακί-τυ. Σαν τον αντίκριςε τότες ι μιτέρα-τυ πίςο απ' τα βαρια τα ςίδερα, τις ίρθε μια ςινκίνιςι κε ρίχτικε ςτα κλάματα. Ι Ανα, αφτο τ' άδολο κοριτςόπυλο, δε βάςτακςε, ςαν ίδε τι μιτέρα-τις να κλέι. Βυρκόςανε τα μάτια-τις απο τα δάκρια. Τότε τυ Νικόλα ι καρδια ςφίχτικε... ςφίχτικε, κ' ένα δινατο ςινέςτιμα μίςυς τόνε κιρίεπςε. Για μια ςτιγμι τα μάτια-τυ αςτραποβολίςανε παράκςενα. Τρίκςανε τα δόντια-τυ! Μια ορμιτικι αγανάχτιςι τόνε ςινέπερνε, τόνε τράνταζε, ςίνκορμο. Καθος χύφτιαζε τα ςίδερα, τἄςφινκε, τἄςφινκε με λίςα μές' ςτις απαλάμες-τυ... Ε, κε νἄτανε τρόπος να τα λίγιζε τότες αφτα τα ςίδερα τις μάβρις ςκλαβιας!.. Να τ' αδράχνι έτςι δα μέςα ςτα χέρια-τυ, κε μέςα ςτ' ατςαλένια αφτα χέρια κε με δάφτα να κινιγύςε να ςίντριβε τυς οχτρύς-τυ! Αφτο, πυ γινότανε μές' ςτιν πςιχί-τυ τιν όρα εκίνι μπροςτα ςτι μάνα, πυ ςιοπιλα έκλεγε, μπρος ςτιν αδερφύλα, πυ το προςοπάκι-τις βαφτιζότανε ςτα δάκρια, έφτανε, αν ίτανε μπορετο, για να κςεςπάςι έτςι προτόγονα ι εκδίκιςι. Τυ κάκυ, όμος. Ολα ςταμάτιςαν μπρος ςτιν αντίςταςι. Μπροςτα ςε κίνα κι τα ςίδερα, πυ τόνε κράταγαν εχμάλοτο, ανακοβότανε όλι ι ορμι, πυ χίμαγε ςα ςίφυνας ςτα ςτίθια-τυ! Ο λογιζμός-τυ κςελαμπικαρίςτικε ολομεμιας τότες. Ι θολύρα, πυ μαζεβότανε ςτα μάτια-τυ κε τόνε τίφλονε, κςαφνικα ςκορπίςτικε. Με μια φονι, κομάτι ταραγμένι, μίλιςε ςτι μιτέρα-τυ, πυ τὔςφινκε το ροζιάρικο χέρι-τυ μές' ςτο δικό-τις.

— Συ λέο, πος ίςε ι δικί-μυ ι μάνα!.. Ινε ντροπι τα δά-

χρια μπροστα ς' αφτυς, μιτέρα..., Κατάλαβέ-το.., Εμις ποτες δεν κλέμε!.. Σφίνκυμε τα δόντια!.. ςφίνκυμε τα δόντια!..

Απο τα τότες μίτε τιν κςανάδε τι μιτέρα-τυ ο Νικόλας· μονάχα σαν περάςανε κάμποςι μίνες, τυ φέρανε ένα γράμα τις μιτέρας-τυ: «Νε, Νικόλα-μυ — τΰγραφε ανάμεςα ςτ' άλα — μάθε-το, πος όπυ κι αν βρίςκυμε, εςένα ςιλογιέμε... Πές-μυ, τί μεγάλο κακο τυς έκαμες, εςι πεδί-μυ, πυ ςε κατατρέχυνε έτςι ι κακόργι; Εγο κ' ι Ανύλα δε μπορύμε, καμια φορα, ςα βριςκόμαςτε ολομόναχες το βράδι, να ςινκρατίςυμε τα δάκρια. Κλέμε μ' όλο πυ αρχίζο να καταλαβένο, πος αφτο το πράμα ίνε κακο για μας...»

. . . .

Σαν έφταςε μπροστα στο χοριό-τυ ο Νικόλας, μές' απο τις πόρτες, μές' απο τα παράθιρα, απ' τα περιβόλια κε τα χοράφια, φονες άκυγε στο διάβα-τυ:

— Ο Νικόλας βρέεεε!..

— Ο Νικόλας ο Γρέγος!..

— Γιά-ςυ Νικόλα.

— Γιά-ςας, πεδια, χερέταγε κι αφτος ςιόντας το καςκέτο-τυ με το χέρι-τυ, χαμογελόντας ς' όλυς αφτυς, πυ τυς λόγιαζε γι' αδέρφια-τυ, αφτυς, πυ ποτίζανε τι γι ολιμερις με τον ίδρο-τυς, πυ ςτερύντανε τα πάντα κε πυ για δάφτυς πρόςφερνε ςίμερα τον εαφτό-τυ ς' έναν αγόνα απολεφτεροτικο.

Κι όλι ετύτι δο τόνε κςέρανε το Νικόλα. Νέ, τόνε γνορίζανε ςαν ένα ίροα, πυ ιπεραςπιζότανε το δίκιο-τυς... Κι αλίθια, πιός απολιζμόνιςε, εδο κε δεκαοχτο μίνες μια μέρα, κίνι τι μέρα, πυ διόκςανε με τα τςαπια τυς χοροφιλάκυς κε τυς φορατζίδες; Σάματις, μπροστα-μπροστα δε βριςκότανε ο Νικόλας;..

Το χοριο κεγότανε ολάκερο τότες μές' στο κςεςίκομα. Σαν τυς λαγυς φίγανε ι σταβροτίδες, μα τυ Νικόλα ι παλικαρία, καρφι τυς μπίκε στα μάτια... Κε το βαςτίκςανε. Κ' ίρθανε νίχτα, μεςάνιχτα θάτανε, πυ μπίκανε στο ςπίτι-τυ ςα λιςτες κε τόνε πιάςανε...

Ετςι έφταςε στο ςπίτι-τυ ακολυθύμενος απο χαμπόςυς χοριανυς ο Νικόλας. Σαν αντίκριςιε κε τόρα τι μιτέρα-τυ, τα μάτια-τυ λάμπςανε, τα χίλια-τυ τρεμυλιάςανε απΰνα παράκςενο ςινέςτιμα. Τυ φάνικε τόςο αδίνατι, ςα ςκέλεθρο. Ι Ανα κάπος βαςτιότανε στα

πόδια-τις. Μονάχα, πυ το προσοπάκι-τις, πυ το θιμότανε ροδοκόκινο άλοτες, τόβρισκε κιτρινιαζμένο τόρα...

Ι μιτέρα-τυ, ςαν τον ίδε, ένιοσε μια τέτια χαρα, πυ τα μάτια-τις δακρίςανε. Ιταν αλίθια, πος μέςα-τις έτρεφε μια δινατι αγάπι για το γιό-τις. Κι όςο έλιπε αφτος, ένιοθε μια μεγάλι στενοχόρια, πυ τιν τςάκιζε ςιγα-ςιγα. Ιςτερα, μέςα ς' όλο αφτο το διάςτιμα έςκαβε ςα ςκιλι το χοράφι. Κι αφτο στιν ιλικία, πυ βριςκότανε, στα χρόνια πυ τι ςινεπέρνανε! Κςέπεφτε ι μάνα τυ Νικόλα, κςέπεφτε ολοένα κε πιότερο! Κ' ι χοριανι δεν έπαβαν να τίνε βοιθάνε, το κατα δίναμι. Ιτανε ι μάνα μιανυ αγονιςτί-τυς, ίτανε ι μάνα μιανυ επαναςτάτι, πυ ςάπιζε μέςα ςτι φιλακι για δάφτυς!..

***

Ο αγόνας ο επαναςτατικος τυ Νικόλα, άρχιςε κιόλας απ' τιν πρότι μέρα, πυ ίρθε ςτο χοριό-τυ. Τόρα, όμος, ανάμεςα ςτυς χοριανυς βρίκε νέυς, πυ μιλύςανε με πάθος για τιν επανάςταςι. Εβλεπε μέςα ς' αφτα τα πεδια, τυς κενύργιυς αγονιςτες τις αγροτιας, πυ θα ςχιματιζόντανε ςε λίγο. Ετςι, ο δρόμος προς τιν απελεφτέροςι κςανιγότανε ςιγα-ςιγα πιότερο, όλο κε φάρδενε μέςα ςτον κάμπο.

Ο πρότος κομυνιςτικος πιρίνας ςχιματίςτικε ςτο χοριο. Μπίκανε νέι μέςα με ατςαλένια καρδια κε μεγάλο ενθυςιαζμο. Ιτανε όλι-τυς πεδια μιανις κενύργιας καταλίτρας γενιας, πεδια πυ άναπςε μέςα ςτα ςτίθια-τυς μια άζβιςτι επαναςτατικι φοτια. Μάθανε λογιςλογις μέθοδες προπαγάντας, πυ τεριάζανε για το χοριο. Φτιάχνανε προκιρίκςις γραμένες με μολίβι κε τις κολάγανε ςτα δέντρα, ίτε ςτυς τίχυς τον ςπιτιόνε. Ιςτερα μέςα ςτιν πλατέα, μέςα ςτο καφενίο κε πέρα ςτα χοράφια προκαλύςανε τιν κυβέντα ανάμεςα ςτυς χοριάτες. Σιγα-ςιγα ολάκερο το χοριο ακολύθαγε τ' αχνάρια-τυς, γινότανε κόκινο.

***

Μια μέρα ο Νικόλας πύχε γιρίςι απ' τιν πολιτία, ίταν ανίςιχος. Μια παράκςενι ςτεναχόρια ζογραφιζότανε ςτο μπρύζινο πρόςοπό-τυ. Ιτανε ςοβαρος, λέκςι δεν πρόφερναν τα χίλια-τυ. Κάπιο δίλιμα τόνε κράταγε ςε μια μεγάλι ανιςιχία κε τόνε βαςάνιζε. Ιτανε, γιατι ι περιφεριακι Οργάνοςι, τυ κόματος τόνε καλύςε να δυλέπςι

στιν πολιτία. Επρεπε να τα παρατίσι όλα μέσα σε διο μέρες στυς κενύργιυς αγονιστες πυ κσεφιτρόνανε, κσεφιτρόνανε σαν τα μανιτάρια στον κάμπο. Μα μέσα σ' αφτο το κσετόπιζμα, ο Νικόλας δεν έβλεπε τίποτ' άλο, εκσον απ' τι μάνα κε τιν αδερφύλα-τυ. Νέ, έβλεπε τι μάνα, πυ τιν σινεπέρνανε τα χρόνια, πυ κσέπεφτε όσο περνύσαν ι μέρες κε ι μίνες. Μια κενύργια πσιχικι κρίσι γενιότανε μέσα-τυ, όμια με κίνι, πΰζισε τότες στι φιλακι, όταν δέχτικε τα πρότα χτιπίματα τυ οχτρυ.

Μπροστά-τυ ορθονόντανε διο πράματα, πυ βαρένανε το ίδιο στι σινίδισί-τυ, μα πυ οστόσο, έπρεπε να θισιάσι το ένα για να δεχτι το άλο. Κ' ι ολοφάνερι αφτι στεναχόρια δεν έμινε απαρατίριτι απ' τι μιτέρα-τυ, απ' τιν ίδια μέρα κιόλας.

Κι όταν αφτι τόνε ρότισε, αν τυ σινέβικε τίποτα στιν πολιτία, αφτος δεν τις φανέροσε τιν αλίθια, λέγοντάς-τις μονάχα, πος ίτανε κομάτι αδιάθετος... Μέσα-τυ πάλεβαν άγρια ακόμα τα διο σινεστίματα: Να καθίσι σιμα στι μιτέρα-τυ κε τιν αδερφύλα-τυ, ί να πάι εκι, πυ τον καλύσε ι επανάστασι;..

***

Διο μέρες βάστακσε τύτι ι θανατερι ανισιχία τυ Νικόλα. Ομος τιν τρίτι μέρα πίρε κάπιαν απόφασι. Ι σκιες, πυ πλανιόντανε στο πρόσοπό-τυ, χαθίκανε. Το βλέμα-τυ απο θολο κε βαρι, πυ ίτανε, γένικε κατακσάστερο κε λαμπερο.

Το ίδιο βράδι με μια φονι σταθερι μίλισε στι μιτέρα-τυ:

— Ακυσε, μιτέρα, δεν πρέπι να στεναχορεθις καθόλυ γι' αφτο, πυ θα συ πο... Αβριο το πρωι, λιπον, θα φίγο... Ιν' ανάνκι να πάο στιν πόλι... Εσι κε ι Ανα θα μίνετε, βέβεα, εδοπάνυ... Δεν μπορι να γίνι αλιότικα. Θα φροντίζο για σας απ' τιν πολιτία... Ιστερα όλα τα πεδια θα σ' αναγνορίζυνε για μάνα-τυς, τιν Ανα σαν αδερφύλα-τυς. Δε θα στεναχορεθις, έ, μιτερύλα;..

Αφτι τόνε κίταζε κατάματα κ' ι αναπνοί-τις φενότανε σαν να κοβότανε. Το μαραμένο πρόσοπό-τις ίχε πάρι ένα παράκσενο ίφος μιανις βαθιας θλίπσις, πυ σύφερνε τον ίχτο. Για μια στιγι τα μάτια-τις βυρκόσανε. Δε μίλισε, έσφικσε τα χίλια-τις.

Ιστερα απο κάμποσι όρα πρόφερε:

— Ας γίνι έτσι, Νικόλα, αφυ σιφέρι στον αγόνα...

***

Θαμποχάραζε πια στον κατακςάςτερο υρανο.

Ι μάνα τυ Νικόλα ανας ικόθικε μυδιαζμένι απ' το παλιο μυςαμαδένιο καναπεδάκι. Τραβίχτικε ςιμα στο γιό-τις, πυ κιμότανε γαλίνια, έςιρε τιν κυβέρτα ίςαμ' απάνο στο κςέςκεπο κορμί-τυ κε τυ χάιδεπςε αλαφρα το κύτελο.

Τα μεγάλα μάτια-τίς ίνε μάβρα, ογρα. Σκεδον, δε μπόρεςε να κλίςι μάτι απόπςε, ακυμπιζμένι πάνο στο κρεβάτι τυ γιύ-τις. Ετςι μέςα στι μακρια νίχτα πεθίμιςε να τόνε χαρι, γιατι πιός κςέρι, μπορι να μιν τόνε κςανάβλεπαν τα μάτια-τις. Μές' το ολόπιχτο ςκοτάδι, στο βαθι ανάςαζμα τις νίχτας, στυς απόμακρυς ςιγανυς θόριβυς τυ κάμπυ, τα κςάγριπνα μάτια τις χαρύμενις μάνας βυρκόνανε απο τα δάκρια. Ετςιδα τι βρίκανε τα χαράματα.

Τόρα πατόντας πάνο στα δάχτιλα τον ποδιόνε-τις, πίγε στο παράθιρο κε μιςοάνικςε τα χοντρα παντζύρια-τυ. Ενα ανάλαφρο αεράκι χίμικςε μέςα κ' ι προινες μιρυδιες τις ανικςιάτικις βλάςτιςις πλιμιρίςανε τιν κάμαρι.

Επιτα στράφικε κε κίτακςε ένα γίρο τον ανιχτο ορίζοντα. Στο διάφανο υρανο κςεπςιχύςαν ι τελεφτέες αναλαμπες τον άςτρον.

Εκι κάτο στο βάθος, πάν' απ' τα φυρτυνιαζμένα χοράφια κε πάνο απ' τα καταπράςινα λιβάδια, μια ολόαςπρι πάχνι κρεμότανε, ςκεπάζοντας γι κε ςπαρτα.

Ι μάνα τυ Νικόλα γιρνα κε κάθετε στι θέςι-τις ςιγαναςτενάζοντας.

Ακςαφνα στα γατίςια πατίματά-τις, ο Νικόλας κςιπνα, ανίγι τα μάτια-τυ κε μιςοςικόνετε στο κρεβάτι-τυ.

Εκίνι ςαν άγαλμα κάθετε στο μυςαμαδένιο καναπεδάκι, με τα χέρια απιθομένα στα γόνατα. Στιλόνι το βλέμα-τις απάνο-τύ.

Ο Νικόλας τρίβι τα μάτια-τυ, κιτάι παρακςενεμένος τι μιτέρα-τυ.

— Τί έχις μιτέρα; — ροτάι βιαςτικα-βιαςτικα, βλέποντας το πονεμένο ίφος-τις, τα ογρά-τις μάτια.

— Τίποτα Νικόλα... Ινε γιατι θα φίγις... Κάθιςα να ςε ςιντροφέπςο... — Τ' αποκρίνετε κι αφτι με μια φονι ςιγανι, μαλακια.

Ο Νικόλας ςοπένι.

Σοπένι κ' ι μάνα-τυ. Ανας ικομένος στο κρεβάτι-τυ αφτος κι-

τάι ίςια απ' το μιςανιγμένο παράθιρο μια λυρίδα απ' το γαλάζιο υρανο. Στενοχοριέτε. Ι χαρδιά-τυ ςα να ςφίνκετε. Μα πάλι ςτοχάζετε: Ι Οργάνοςι τόνε θέλι ςτιν πόλι να παλέπςι για τιν επανάςταςι! Αφτο ίτανε ένα ςκαλοπάτι προς τ' απάνο. Ιτάνε μια τρανι απόδιχςι για το μέςτομα τις δυλιάς-τυ ςτιν ενίςχιςι τυ αγόνα. Αναθιμίθικε τα πρότα-τυ τα χρόνια, ςα μπίκε ςτο κίνιμα. Τότες, πυ τύρθε έτςι ςα μια μεγάλι αποκάλιπςι ςτα μάτια-τυ ι επανάςταςι, πυ ρίχτικε ολότελα με τα μύτρα ςτο δρόμο-τις. Αναθιμίθικε όλι τιν κατοπινι τι δράςι-τυ μέςα ς' αφτα τα τέςερα χρόνια.

Κι όλες αφτες ι θίμιςες έδιναν μια μεγαλόπρεπι αφςτιρότιτα ςτο κςερακιανο πρόςοπό-τυ. Ι γρανιτένια ςταθερότιτα φάνταζε τόρα ολοφάνερα ςτι θοριά-τυ, ςτα λαμπερα μάτια-τυ.

Κςάφνυ κατέβικε απ' το κρεβάτι-τυ κε ντίθικε με ζβελτοςίνι. Τιμάςτικε μέςα ςε λίγο.

Σιοπιλι, με μια φάτςα ενιγματόδικι ι μιτέρα-τυ, τύφτιακςε ένα μπογαλάκι, βάζοντας μέςα τα ρύχα-τυ.

— Ινε όρα να φέβγο... πρέπι να προκάνο το τρένο ςτο ςταθμο... — λέι ςιγανα, κάπια ςτιγμι ο Νικόλας.

— Πςες βγίκες απ' τι φιλακι... Τόρα κςανα θα φίγις...Αιντε Νικόλα, μιαν άςπρι μέρα δε θα δυν τα μάτια-μας;.. — ίπε ι μάνα κ' ι φονί-τις ίτανε ςα ραγιζμένι.

Ο Νικόλας ςτράφικε κε κίτακςε κατάματα τι μιτέρα-τυ.

— Μιαν άςπρι μέρα!.. — ίπε ςε λίγο κι αφτος ςτοχαςτικα, — νε, μιαν άςπρι μέρα, θάρθι για μας παντοτινι μιτέρα... Θάρθι τότες, ςα θα τινάκςυμε τις αλιςίδες τις ςκλαβιας απο πάνυ-μας!..

Ι φονί-τυ τόρα ίτανε φλογερι κ' ι μορφί-τυ φάνταζε μεγαλόπρεπα αφςτιρι. Σε λίγο μπίκε ςτιν κάμαρι ι Ανα. Μόλις κςίπνιςε κ' ίτανε αναμαλιάρα.

Πέραςαν κάμποςα λεπτα ακόμα κ' ίςτερα κατεβίκανε όλι ςτον κίπο.

Ο Νικόλας τυς αποχερέτιςε.

Ο ίλιος κςεπρόβενε απ' τιν άκρι τυ βυνυ.

Ι Ανα ςτέκετε ςαν κολόνα μπρος απο το περιβόλι, ςίριζα ςτο φράχτι. Κιτάζι τον αδερφό-τις, πυ φέβγι. Δανκόνι τ' αχίλι-τις, το ςτρονκιλο το προςοπάκι-τις φένετε καταλιπιμένο.

Ι μάνα ανεβένι ένα-ένα τα ςκαλια τυ ςπιτιυ, βαριαναςτενάζοντας. Στ' απάνο πάτομα, ςτο φόντο τ' ανιχτυ παραθιριυ, ςτέκε-

τε κε παρακολυθι το γιό-τις, πυ χάνετε κάτο κι στιν άπλα τον χοραφιόνε.

Σε λίγο ι Ανα ανεβένι διο-διο τα σκαλοπάτια, έρχετε σιμά-τις.

— Πές-μυ μιτερύλα, θάρθι γλίγορα ο Νικόλας; — Ροτάε μαλακα-μαλακα κε τα μάτια-τις σπιθίζυνε...

Ομος ι μάνα δεν αποκρίνετε. Ι ματιά-τις στοχαστικι, γιομάτι βάθος, στιλόνετε στιν άπλα τυ ορίζοντα.

Απ' τα χίλι-τις, πυ τρεμυλιάζυνε, βγένυν κάπια λόγια.

— Νέ,... μιαν άσπρι μέρα... παντοτινι...

Διηςκεδι
Γ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΙ.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΣ.

Οταν ροτύςαν το μικρο Ζυαν αν ίχε μάνα, απαντύςε καλόκαρδα κε γελαςτος:

— Μια θια!

Ι θια ίτανε παραδυλέφτρα. Επλενε μπυγάδες κε πίγενε με τι μέρα στα ςπίτια. Κάθε πρωι ι πόρτες άνιγαν κι όλα τα πεδια τις γιτονιας έβγεναν με τι ςάκα κε το καλάθι-τυς τραβόντας για το ςχολιο. Ο Ζυαν ζίλεβε. Θάθελε νάνε κι αφτος μαθιτις με τι ςάκα κε με καλάθι γεμάτο φαγια! Αφτο όμως δεν ίταν δινατο. Τα πεδια, πυ πάνε στο ςχολιο, δε βγάζυν λεφτα. Αφτος έβγαζε. Ιταν εφιμεριδοπόλις. Βοίθαε τι θια να τα φέρυν βόλτα. Τιν όρα, πυ τ' άλα ςινομίλικά-τυ μάθεναν γράματα αφτος πυλύςε εφιμερίδες.— Καταμεριζμος τις εργαςίας. Κι όταν αφτος έτρογε ένα κςεροκόματο, τ' άλα πάθεναν κακοςτομαχια απ' τις λιχυδιες! Ανιςότιτα τον τάκςεον.

Μια μέρα, εκι πυ γιρνύςε με το πάκο τις εφιμερίδες, ίδε ένα πεδι ίδιο ςαν κι αφτον, να διαβάζι ακυμπιζμένο στον τίχο. Ιτανε κςιπόλιτο, κακοντιμένο, με μια τραγιάςκα πυ το κεραμίδι-τις τυ ςκέπαζε το δεκςι μάγυλο.

— Τί διαβάζις; — το ρότιςε ο Ζυαν κε σταμάτιςε.

Το πεδι δεν απάντιςε. Κςακολύθιςε να διαβάζι «Μια πλάκα ςίντροφε, για το πεδι τυ εργάτι. Δόςε-τυ μια πλάκα.

Δόςε-τυ μια κόκινι κιμολία.

— Δόςε-τυ μια πένα.

Δόςε-τυ ένα καλαμάρι, με χροματιστο μελάνι ςίντροφε!

Για να γράπςι μια λέκςι «Επανάςταςι»!

Ο Ζυαν δεν ίχε ακύςι ποτες να διαβάζυν δινατα. Το άλο πεδι διάβαζε δίςκολα κε ςιλαβιστα· μάλιστα τόρα, πυ ένιοθε κάπιον να τον ακύι. Τα γράματα δεν ίνε περιπιτικα, ύτε ς' αφίνυν

να τα ανκίζις όπος π.χ. τα δέντρα ι ότι άλο. Για να συ δόσυν τιν άδια να τα μεταχιριστις, πρέπι πρότα να κοπιάσις.

Το ίδιο απόγεμα το πεδι εκίνο τον πίγε στιν επιτροπι τις Νεολέας. Τυ έδοσαν εφιμερίδες, περιοδικα. Το βράδι γίρισε φορτομένος. Ι θιά-τυ κι αφτι μόλις ίκσερε να σιλαβίζι:

«Ι αντίδρασι οργανόνετε ενάντια στις εργαζόμενες μάζες. πενίντα χιλιάδες μεταλορίχι κάμαν απεργία. Τα κινέζικα σοβιετ κατάφεραν σπυδέες νίκες. Ι μπυρζυαζία, πυ μας εκμεταλέβετε, ετιμάζι νέο πόλεμο».

Λέκσις ακατανόιτες αντιχύσαν στιν κάμαρι. Δεν καταλάβεναν τί έλεγαν, όμος ίκσεραν, πος μιλύσαν γι'αφτυς. Γι'αφτυς, πυ τρόνε κσερο πσομι κε ντίνυντε με τά ρύχα τις ζιτιανιας.

Το φος τρεμύλιαζε στι σελίδα. Το πεδι έσκιβε πάνο στα χέρια τις θιάς-τυ.

— Κάνε λίγο παρακι. Ασε-με να βλέπο κ' εγο.

Τα σινθίματα αραδιάζυνταν σα μπαγιονέτες. Καθένα-τυς ίτανε κι απο ένα ντυφέκι.

«Ολα νκρεμίζυντε. Ι άρχυσες τάκσις πέφτυν νικιμένες απο τιν κρίσι. Πορίες πίνας, άνεργι εργάτες, άθλια μεροκάματα, αφτοχτονίες, νά ι σοδιες τυ κσεφρενιαζμένυ καπιταλιζμυ.

Μόνο μια χόρα δεν ιποφέρι απο τα μαρτίρια τις πίνας κε τις ανεργίας.

— Θια, διάβαζε πιο δινατα.

«Μόνο μια χόρα δεν ιποφέρι απο τιν ανεργία κε τιν πίνα. Απλόνετε στο ένα έχτο τις σφέρας: Ινε ι χόρα τις εργατιας».

Αφτο το κατάλαβαν. Εκι, δεν ιπάρχυν αφεντάδες να σε κιτάζυν σα σκυλίκι κε να σε λιανίζυν με τι φτέρνα-τυς σα σκυλίκι! Ι θια έκλεε.

Δεν έκλεγε ποτες. Τόρα όμος σιλογιόταν τα πεδάκια εκιπέρα, πυ παγοδρομύσαν χαρύμενα στον πάγο μιας λαμπρις πολιτίας, χορις νάνε μιραζμένα σε πλύσια κε φτοχα.

— Μα νάνε αλίθια όλα τύτα, μορε Ζυαν;

— Χορις άλο θια, ίνε αλίθια!

Αφτο ίτανε κιόλας ένα μεγάλο βίμα. Ανκαλιάστικαν σφιχτα νιόθοντας μια περίεργι χαρα, πυ δεν ίχε λόγια.

Ι θια, όταν έπεφτε να κιμιθι, δεν άλαζε. Επεφτε με κίνα, πυ φορύσε στι σκάφι. Με τα βρεμένα. Μονάχα, πυ έχονε απο κάτο

ένα κομάτι ςταχτι μάλινο κυρέλι. Το πεδι ςτριμοχνόταν ςτι ράχιτις, πυ ίταν ζεςτι. Ο Ζυαν χόρια απο τις εφιμερίδες, μίραζε τόρα πια κε απαγορεμένα φιλάδια. Ζογράφιζε χαμιλα ςτυς τίχυς, όσο έφτανε το μπόι-τυ, το ςφιροδρέπανο κε μάθενε να τραγυδάι τι Διεθνι. Κάποτε τον τςάκοναν κε τυ τις έβρεχαν. Το έμα έτρεχε απο τι μίτι-τυ, τα χίλι-τυ πρίζονταν, αλα καρφι δεν τυ κεόταν. Δεν ίτανε πια το ενκαταλιμένο, το έριμο πεδι, το απροςτάτεφτο κε περιφρονιμένο. Ιταν ένας επαναςτάτις!

I λέκςι Επανάςταςι τον ίχε αρπάκςι, όπος ι γάντζι απο το βίντζι ένα ςακι αλέβρι. Τον ςίκοςε πςιλα-πςιλα κι όταν τον ακύμπιςε κςανα κάτο, δε φοβόταν πια κανένα κε τίποτα! Υτε τα πεδια, πυ τον έδερναν φοβόταν ύτε ένιοθε νάνε πια άθλιος κε καταφρονεμένος. Ιταν Επαναςτάτις!

Τα βράδια δεν καρτερύςε πια τι θια να φέρι τίποτα να φάνε, ένα κυβάρι ςτο τρίπιο αχερόςτρομά-τυς. Αλα κε τί ςπυδέο αντιςτίλι ι πίςτι-μας ςτιν επανάςταςι. Αλοτες αφτο, να γιρνα ςτα ςοκάκια πιναζμένος, τον γιόμιζε πίκρα κε παράπονο. Επιτα ίτανε κε τα πεδια, πυ τον ίχαν ςτο μάτι! Τόνε χτιπύςαν, τόνε κολνύςαν ςτον τίχο, έτςι για να κάμυν χάζι, ενο αφτος έκλεγε κε πάςκιζε να κςεφίγι. Μια μέρα, πάι κερος απο τότε, ι θια πίγε κε παραπονέθικε ςτις μανάδες-τυς. — Γιατί τόνε χτιπάνε τα πεδιά-ςας; Τί τυς κάνι; Ινε ένα άκακο, γλικο πεδι, πυ δε ζιτάι παρα να το αφίνυνε να πέζι κι αφτο μαζί-τυς, τυς ίπε με καλο τρόπο.

I μιτέρες θίμοςαν.

— Υ, κιρά-μυ! έρχεςε κε μας ζαλίζις... άςε-μας ίςιχες!

I θια νεβριαζμένι απ' τιν προζβολι, γίριςε κε καθος βρίκε το Ζυαν να κλέι ακόμα, τάβαλε μαζί-τυ. Τον άρπακςε απο τον όμο κε τον τίνακςε πέρα.

— Μικςιάρι! Ολο κλες... τί κλες; καλα ςυ κάνυν!. Σκαζμος!

Κι αφτος κςακολύθιςε να κλέι με το πρόςοπο χομένο ςτι γονια τυ τίχυ, όσο πυ έβραςαν τα φαςόλια κε τα φάγανε με τι θια.

Αλοτε, γίνονταν αφτα. Τότε, πυ δεν ίταν επαναςτάτις.

Τόρα ίνε. Κι όχι μόνο αφτος αλα κ' ι θια!

(Απ' το Ιςπανικο)

Ν. ΝΙΚΟΛΑΙΔΙΣ.

ΑΝ ΤΑ ΣΙΡΜΑΤΑ ΠΥ ΣΚΟΡΠΑΝ ΤΟ ΦΟΣ...

Πάντα όταν ίμε στι βάρδια, περνυν απο το νύ-μυ σκέπσις γλίγορες, πυ ανάβυν κε ζβίνυν σα σπίθες. Εμις, πυ ι γονιί-μας μας άφισαν για μόνι κλιρονομια τα διό-μας μπράτσα κε ι ανάνκι τυ πσομιυ μας έκανε δύλυς τις μιχανις, τιν όρα πυ αφτι δυλέβι, δε μπορύμε νάχυμε μια σφιχτοδεμένι σκέπσι. Ι σκέπσι-μας, τιν όρα τις βάρδιας, δε μιάζι μ' ένα γερο αδιάσπαστο νιμα, μα με κομάτια κλοστες τιλιγμένες σε μια κυβαρίστρα, πυ σε κάθε-τις γίριζμα αφίνυνε κ' ένα κενο.

Πός μποριс ν' αραδιάσις κε να δέσις τόνα με τ' άλο τα πράματα, πυ βλέπις κε πυ αφίνυν βαθια σιμάδια στο διάβα-τυς, άμα ο ένας, ο ατσαλένιος σκλάβος, φονάζι με τι στρινκιά-τυ τι φονι, πος θέλι λάδι κι ο άλος παραπέρα γκρινιάζι, γιατι τυ λασκάρισε μια κλίδοσι; Πός μποριс να πάρις ός το τέλος κε χορις διακοπι το λογιζμό-συ, σαν κσέρις πος όταν ένας σκλάβος πάθι τίποτα, θα σταματίσυν όλι, κι άμα όλι σταματίσυν, θ' αλάκσι ο δρόμος τις ζοις τον αφεντάδον;.. Τί θα γινόταν, αν ένας λέφτερος σκλάβος σαν κε μένα άφινε τυ μιαλό-το να ριχτι σ' ένα μακρινο ταксίδι τις σκέπσις, να κσεχάσι τυς ατσαλένιυς σκλάβυς, πυ δίνυν φος, πυ κινυν άλες μιχανες χορις λάδι, χορις κάρβυνο, χορις νερο; Θα γινόταν σκοτάδι, θα σταματύσαν ι μιχανες, κε τα τρένα θα καρφόνονταν στον τόπο-τυς.

. . . .

Ινε νίχτα. Το παντοτινο βυιτο. Απο τότε, πυ χτίστικε ι φιλακι αφτι για να κλίνι μέσα-τις τυς σκλάβυς, πυ άρπακσε με το μιαλό-τυ κ' έκανε με το χέρι-τυ ο άνθροπος, το βυιτο αφτο δεν

έπαπςε. Κ' εχίνι αχόμα, πυ περνυν απο μαχρια τ' αχυν.

. . . .

Τα μεγάλα διναμο, βαρια, γιαλιςτερα, γιρίζυν μ' απίςτεφτι γλιγοράδα. Πιός θα μπορύςε να τα ιδι κε να μιν πι μέςα-τυ ί κε να το φονάχςι αχόμα: «πόςο μεγάλος ίμε γο ο άνθροπος, πυ εχμαλότιςα αφτι τι δίναμι, μα κε πόςο μιχρος ίμε μπροςτά-τις;»

Παραπέρα μιχανες μιχρύλες, ομορφοχαμομένες, πυ στο γίριζμά-τυς πετάνε ςπίθες. Ινε αλιθινα όμορφες κε χέρετε να τις βλέπι χανένας. Ι μια μιχανι ίνε δεμένι με τιν άλι κι όλες μαζί δυλέβυνε για ένα μονάχα ςχοπο: να φοτίςυν κε να χινίςυν τιν πολιτία.

. . . .

Στον τίχο πίναχες κε πάνο-τυς μεγάλα ρολόγια, λάμπες κι αχόμα πιο μεγάλι διαχόφτες. Φτάνι να χατέβι ένας απ' αφτυς κι όλα θα βυτιχτυν στο ςχοτάδι, όλα θα σταματίςυν, όλα θα νεχροθυν.

. . . .

Αν τα ςίρματα, πυ ςχορπαν το φος ςτιν πολιτία, μπορύςαν να μυ δίχςυν τί φοτίζυν τύτι τι ςτιγμι, τί θἄβλεπα;

. . . .

Χλομι, χρεμαζμένι απ' τιν χορφι ενος χςίλινυ ςτίλυ, ςε μια απόμαχρι γονια τις πολιτίας, ρίχνι το θαμπό-τις φος μια ιλεχτριχι λάμπα. Ο αγέρας με τα δινατά-τυ φιςίματα χατάφερε να τιν χυνίςι απο το μέρος-τις κε τόρα πάι χ' έρχετε κε στο πιο ανάλαφρο ςπρόχςιμό-τυ. Ετςι ίνε. Στο δινατο δε μπορι νἄβγι πέρα ο αδίνατος. Γιατί όμος ι αδίναμι ιλεχτριχι λαμπίτςα αχύραςτα χ' ιπομονετιχα παλέβι να ςχοτόςι το δινατο μάβρο ςχοτάδι, πυ ζιτα να τιν πνίχςι; Κάτο απο τιν ανάρια αναλαμπί-τις ένα χαχομιριαζμένο πλάζμα, μιχρο κι αφτο κι αδίναμο, έχι ανιχτι τι μια χύφτα, πυ πάνο-τις βρίςχυντε χάμποςα νιχέλινα λεφτα. Με το δάχτιλο τυ άλυ-τυ χεριυ τα χςεχορίζι ένα-ένα, με τα τςιμπλιαζμένα μάτια-τυ, παλέβι να δι αν χίνο, πυ χςεχόριςε, ίνε πενινταράχι ί ιχοςαράχι, χ' ι γλόςα-τυ πότε-πότε αφίνι να τις χςεφίγι: πενινταράχι κε πότε χαμια βλαςτίμια. Το μιχρο χαχομιριαζμένο πλαζματάχι, χάτο απ' τι χλομι λαμπίτςα, πέρνι ένα-διο νιχέλινα χομάτια, τα χόνι στο ςτόμα-τυ, χ' ι γλόςα-τυ, πυ τα πίρε κε τἄχρι-

πςε αποκάτο-τις, ςφιρίζι μέςα απο τα κιτρινιαζμένα κι ανάλαγα ακόμα δόντια: Κίνα πΰνε ςτο κυτι τις φτάνυν τις παλιόγριας.

Νά γιατί ι ιλεχτρικι λαμπίτςα ιπομονετικα, ακύραςτα παλέβι να ςκοτόςι το ςκοτάδι, πυ τιν πνίγι. Δίχνι πος έχι για ςκοπό-τις να φοτίζι τυς κακόμιρυς. Αμα θα το καταφέρι να φοτίςι, να ςκοτόςι το ςκοτάδι, ι κακόμιρι δε θα κάνυν αφτα, πυ κάνυν ςίμερα κάτο απο το τορινο χλομό-τις φος.

. . . .

Ι κενύργια μιχανύλα, πυ ςφιχτοδέναμε πρίν λίγες μέρες πάνο ςε μια βάςι απο τςιμέντο με χοντρες βίδες, με φονάζι. Αρπάζο το κλιδι κε τρέχο κοντά-τις. Δεν ίνε τίποτα. Κάπιο-τις νέβρο, ένα τιποτένιο ελάτομα, ς' ένα-τις κομάτι,—όπος μας ίπε ο μιχανικος — τιν πιράζι πότε-πότε. Εχυν, βλέπις, κ' ι μιχανες τα νέβρα-τυς ςαν τυς αφέντες. Ας κςαναπάο πάλι ςτι θέςι-μυ. Κάτι θάχυνε να πυν τα ςίρματα, πυ φοτίζυν τιν πολιτία.

. . . .

Λάμπες πολες κε δινατες. Πόςες νάνε; Αμέτριτες κε το φόςτυς πλύςιο. Φοτάνε κε τις πιο κριφες γονιες τις μεγάλις κι ομορφοςτολιζμένις ςάλας. Το φος, πυ δίνυν ι μιχανες, πυ τόςο εμις ι κακομιριαζμένι ίμαςτε ςφιχτοδεμένι μ' αφτές, πέφτι πάνο ςε μιςόγιμνα γινεκία κορμια, ςε φαλάκρες, ςε μάβρα αντρίκια ρύχα, ςε μπυκάλες απο πιοτα, ςε λυλύδια, ςε τραπέζια. Μερικες μικρύτςικες λαμπίτςες φοτάνε τις νότες, πυ με τα μάτια-τυς τις κρπάζυν κε τις ρίχνυν απάνο ςτο πιάνο κε ςτα βιολια ι μυςικι για να ςτριφογιρίζυν ι φαλάκρες, τα μιςόγιμνα γινεκία κορμια κε τα μάβρα αντρίκια ρύχα. Ι μεγάλι ςάλα ίνε πλιμιριζμένι απο φος. Σε κάθε τραπεζάκι κι απο διο-τρις λαμπίτςες, ςκεπαζμένες με χροματιςτα κεντιμένα πανια. Το χροματιζμένο φος, πυ ρίχνυν ι ςκεπαζμένες λαμπίτςες, φοτίζι ένα-διο φαλάκρες, μια χοντρι κιλια κ' ένα-διο μιςόγιμνα γινεκία κορμια, πυ με μιςοζβιζμένα μάτια ρυφαν απο τα ποτίρια, ςπαρταραν απο τ' ανκαλιάζματα, μυνκρίζυν ςα θερια. Σε κάθε τραπεζάκι γίνετε το ίδιο...

. . . .

Τα βαγονάκια γεμάτα κάρβυνο, μάβρο κάρβυνο, πυ ι ςκόνι-τυ φλομόνι τα πνεμόνια, έρχοντε γεμάτα κε φέβγυν άδια. Ι θερμαςτες κολιμπόντας ςτο ςίδερο, μάβρι κι αφτι, ταίζυν τα ςτόματα, πυ κάνυν το κάρβυνο καπνο, φοτια, ςτάχτι. Ι φοτια ζεςτένι το

νερο, το κάνι ατμο. Ο ατμος κινα τι μεγάλι μιχανι, αφτι δίνι ζοι στα διναμο κι αφτα γεναν το ιλεχτρικο.

Βαγονάκια γλιγορέπστε το πάνε κ' έλα-σας. Θερμαστάδες σπρόχτε τυς λοστύ-σας (πος θα ιδρόσετε πιο πολι δεν πιράζι κανένα, εχτος απο τον εαφτό-σας), καζάνια καταπιίτε, χονέπστε στι στιγμι το κάρβυνο, πυ σας ρίχνυν, μιχανες διναμόστε το δρόμο-σας, ι μεγάλι σάλα θέλι φος, πολι φος. Τα τραπεζάκια κε κίνι, πυ κάθυντε γίρο-τυς, θέλυν φος, χροματιστο φος, γιατι έτσι μόνο ανάβυν τα έματα, τ' ανκαλιάζματα γίνοντε πιο σφιχτα κε τα μυνκρίζματα πιο μακρόσιρτα.

. . . .

Ινε ι όρα να βιζιτάρο τις μιχανες. Με το λαδικο στο χέρι σκαρφαλόνο στι μια, πιδο πάνο στιν άλι κε ρίχνο το λάδι στις τριπίτσες, κσεσικόνο τα φιτίλια. Θάταν όμορφι πολι ι δυλιά-μας... Μι σκέφτεσε σε τέτιες όρες τίποτ' άλο απ' τις μιχανες. Ινε ζυλιάρες κε θέλυν το μιαλό-συ ολότελα σκλαβομένο σ' αφτες, αλιος μπορυν να σε κάνυν να χίσις μάβρο δάκρι. Το λάδι ίσιχο, γιαλιστερο, γλιστρα αγάλι-αγάλι ανάμεσα στις κλίδοσες, τις δροσίζι κε κάνι πιο γλικες τις στροφες τις μιχανις, πυ ι δίναμί-τις γενα το φος, πΰχι τόσο ανάνκι ι πολιτία.

. . . .

Αφτο ίνε το τελεφτέο γι' απόψε λάδομα. Σε λίγο θάρθι ι άλι βάρδια. Θα παραδόσυμ' εμις, θα παραλάβυν αφτι. Θα βάλυμε τα σακάκια-μας, θα σικόσυμε τυς γιακάδες-μας κε θα ριχτύμε με το προινο μισοσκόταδο, στα στενα ολοσκότινα δρομάκια για να φτάσυμε στις καλίβες-μας, πυ δε βλέπυν ύτε το φος τυ ίλιυ, μα ύτε κε τις χλομις ιλεχτρικις λαμπίτσας.

Κ. ΑΒΓΙΤΑΣ.

Ι ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΤΥ ΚΑΜΠΥ.

Τυλύπες πυπυλένιες ςτροβιλίζυν ς' ένα χορο δεμονιζμένο, στις χαμτςιχιες τυ βορια.

Τα δέντρα γέρνυν τις χορφές-τυς φορτομένα απο παχι χιόνι. Ανταριάζυν τα βυνα. Αγριέβι ι φίςι. Κςυρίζι το χςεροβόρι. Χιμόνας χερος.

Ι χοριάτες με τις χάπες ςτις πλάτες γίρο ςτο τζάχι, με ςχιφτο το χεφάλι. Πλάχοςε βαριχιμονια.

— Πάνε χε τα ςπαρτα· ύτε ςπιρι δε θε να πάρυμε χ' εφέτος.

Τα ςχιλια αλιχτύςαν όλι τι νίχτα.

Θάλαςα απέραντι ςτα πόδια τυ βυνυ. Πλιμιρύςε ο χάμπος.

— Δεν έχι φέτο πςομι.

Μεριχες χαλίβες χιονόςχεπες, χςεμιτύςαν ςαν νιςάχια.

— Πάνε τα ςιτάρια. Υτε ένα χαλαμπόχι.

— Μας ρίμαχςε.

— Πςομι, πςομι!

Κλέγαν τα πεδια, βονχύςαν ι γριες.

Ολο το χοριο βιθιζμένο ςτον πόνο χε τι ςιλοι.

— Υτε το ςπόρο. Κε τις ρίζες παράςιρε ι πλιμίρα.

Κάχο μεγάλο.

Πλάχοςε ι διςτιχία μ' απονια.

Ολάχερι ζοι ντίθιχε ςτα μάβρα. Πέθανε χανένας;

Δεν ίνε μια πςιχι. Χιλιάδες ςτα βυνα χε τυς χάμπυς με ςταβρομένα χέρια.

Ι παπάδες χαλύνε ςτις λιτανίες «ιπερ εφορίας ςίμπαντος χόζμυ, εφςταθίας...»

Δός-τυ κε γονικλιςίες ι γριες.

— Παναγια, σόςε-μας.

Ι προεςτι τιλεγράφιςαν τις καταςτροφες.

— Τρέχτε, ςίμερα θέλυν πςομι, άβριο θάνε αργα.

Περνύςαν ι μέρες κ' ι νίχτες.

Ι χοριάτες με πέντε μάτια στο δρόμο. Φιλάνε κε τα πεδια, ίςος έρθι κανένας.

Πολα ςπίτια άρχιςαν πια να μιν έχυν πςομι.

— Τί να τα κάνο τα πεδιά-μυ, πέντε στόματα, μπονόρας φονάζυν. «Μάνα πςομι, πςομι» ραγίζ' ι καρδιά-μυ.

Ο Στράτος-μυ τράβιχςε απο χτες στο Πέρα χοριο ς' ένα μπάρμπα-τυ· κάτι θα φέρι.

— Μας άφικαν κε τίποτα ι φορατζίδες; παν όλα στο ςφιρι. Ο θεος να βάλι το χέρι-τυ.

Ι χοριάτιςες κλέγανε το ριζικό-τυς.

Το καφενιο γιομάτο.

Ολι γιροbολια στο τζάκι.

— Κιρ-πρόεδρε, κανένα νέο;

— Τίποτα μορ' πεδια, ακόμα.

— Περιμένετε, υρε ακόμα; Υρε γλεντάι υ κόζμος στιν Αθίνα, δεν το πίρατε χαμπάρι;

Γίριςαν όλι τα κεφάλια. Ενας κςανθος χοριάτις απ' τον πάνκο μιλύςε.

— Γιά να ςυ πο...

Ανιχςε κςάφνυ ι πόρτα. Κρίος αέρας φίςιχςε μές' το καφενιο. Μπίκε ο παπας τυ χοριυ μ' ένα φάκελο στο χέρι.

— Κόπιαςε, γέροντα, κόπιαςε.

— Τί μαντάτα μας φέρνις με το καλο;

— Τιν εφκι τυ θευ...

Ελπίδες αντιφένκιζαν στα πρόςοπα ολονον.

— Ι εκλιςια τυ Χριςτυ θιμίθικε το πίμνιό-τις. Αργιςε λιγάκι. Μα νά-το, ςφραγιζμένο με βυλοκέρι το γράμα. Μίνιμα μεγάλο.

— Δεν πιράζι γέροντα, δεν πιράζι, ένεκα ι ςινκινονία βλέπις, πυ διακόπικε. Καλαμπόκι στέλνι;

— Κάλιο αργα παρα ποτε.

— Μπράβο, δάςκαλε, ίπε ένας γεροντάκος μ' ένα παλιο παλτο, κιτρινοπράςινο.

— Κάπια κοταμάρα θα λέγι ο δάςκαλος, που δεν τιν καταλαβένουμε, πρόςτεςε ο κςανθος χοριάτις.

— Ελα, αφίςτε. Παπύλι, πές-μας.

— Νά. Ινε απο το δεςπότι, πιμαντορικι ενκίκλιος...

— Δεν καταλάβαμε.

— Νά, μιλάι στα πρόβατά-του, σε μας. Θάνε για κύρεμα, λέι πάλι ο κςανθος.

Ο πρόεδρος γίριςε κε τΰριξε αφςτιρι ματια.

— Να ςας πο εβλογιμένι κ' εγο δεν καταλαβένο, ας μας το κςιγίςι ο δάςκαλος.

— Μπράβο. Ιπαν πολι.

Ο δάςκαλος, ένα γεροντάκι, έβαλε τα γιαλιά-του, — πίγε στον πάνκο, κοντα στο παράθιρο κι' άρχιςε να διαβάζι.

— Γράφτικε, ίπε, εδο κ' ένα μίνα. Ο δεςπότις μας λέι.

„Εβςεβες πλίρομα τις καθ' ιμας θεοςόςτου κιβοτου.

Ιπέρποτε ζοφερος διαγράφετε ο ορίζον..."

— Κάντα λιανα, δάςκαλε, στι γλόςα-μας.

— Ο δεςπότις λέι. „Μάβρι ςινγεφια γιόμιςε ο κόζμος. Εκατομίρια φτοχι πινάνε ς' όλον τον κόζμο. Ετςι γίνονταν κε τον κερο, που κατέβικε ο Χριςτος ςτι γι, κε πος γιόμιςαν ι αποθίκες απο ςιτάρια κε καλαμπόκια κε όλα τα αγαθα..."

— Μπράβο, καλα έλεγα, μας ςτέλνουνε καλαμπόκι, διάκοπςε ένας γεροχοριάτις.

Ενα πεδάκι χαρύμενα γλίςτριςε απ' τιν πόρτα κε ς' όςους έβλεπε, τρεχάλα στο δρόμο έλεγε τρομαχτα, πος „Ιρθε καλαμπόκι".

Ολο το χοριο στο πόδι.

Γινέκες κε πεδια μαζέβονταν — στο καφενιο:

— Λέι ο δεςπότις: «... εχτος απο τα καλαμπόχια κε όλα τ' άγαθα, ίνε γιομάτες ι αποθίκες κι απο ρύχα κε μιχανες...»

— Δε θέλουμε αλέτρια, μόνο ρύχα — τςίτςιδα ίνε τα πεδιάμας — φόναξε μια γρια, κε πςομι φτάνι.

— „... του πυλιύ το γάλα, λιπόν μπόλικο, ςινέχιζε ο δάςκαλος, αλα, λέι ο δεςπότις, όλα αφτα δίχος αξία..."

— Τςάμπα, μπράβο δέςποτα, όχι ςαν τιν τράπεζα, που μας τα χρεόνι το ένα δέκα, κςέχορα κι ο τόκος, — διάκοπςε πάλι ένας.

Το καφενιο παραγιόμιςε. Ολο το χοριο κ' ι γριες κε τα βιζανιάρικα στιν ανκαλια τα φέραν ι μανάδες.

«... Κε περιςέβυν κε μένυν άχριστα κε τα κένε.»

— Τί έκανε λέι, κςαναδιάβαςτο.

Ο δάςκαλος κςερόβικςε ντροπιαζμένος για το λάθος, σίκοςε λίγο τα γιαλιά-τυ κε ακύμπιςε στο τζάμι

— Τί ςυ φτέι ο δάςκαλος, βραδιάζι, — πρόςτεςε κι άλος.

— Βλέπο, βλέπο, — απάντιςε ο δάςκαλος.

Ι χοριάτες στριμόχνονταν πιο κοντα, πολι τέντοναν το λεμο.

Λέι ο δεςπότις. «... όλα αφτα τα ςιτάρια, τα καλαμπόκια, τα ρύχα, τα μπαμπάκια, νε, όλα αφτα τα κένε». Νε, τα κένε, έτςι λέι, — φόνακςε ο δάςκαλος.

— Τρελάθικαν; — ίπαν πολι.

— Κςύλο, πυ θέλυν.

— Υρε ςύβλα, ςύβλα.

Ολι ι χοριάτες λέγανε κι απόνα, αγριεμένι.

Ο δάςκαλος πίρε φόρα.

— Λέι ο δεςπότις «πος κατάρα έπεςε στι γις κε ο δίκιος κε πανάγαθος θεος τιμορι κε πεδέβι όλυς εμας, τα πεδιά-τυ, γιατι σπίρανε τον πόλεμο κε τόρα θερίζυμε τα ςάπια φρύτα, πυ κάρπιςε...»

— Πςέματα, πςέματα.

— Εμις δε φτέμε, — φόνακςαν πολι μαζι.

— Μας στίλανε.

— Μορ' κι ο δεςπότις τάχι χαμένα...

— Ι παπάδες μας έςπροχναν κι' αφτι.

— Μι βλαςτιμίτε, ίπε ο παπας.

Κίνι τι στιγμι μπίκε μια κοπέλα μ' ένα τςυβάλι, στάθικε στιν πόρτα λίγο, κε αβάςταχτα:

— Καλαμπόκι, καλαμπόκι... κ' εμένα. Φονάζυν τα έρμα, τί να τα κάνο;.. — κ' έπεςε.

Παγίλντιςε ι κοπέλα, καταπράςινα τα χίλια-τις. Αφρι πικτι κςεθίμεναν απ' το στόμα-τις. Σπαζμι ςινκλόνιςαν όλο-τις το κορμι.

Κιτάχτε καλε, τρέχτε, πεθένι. Σαν το κρίο νερο, τ' ορφανο.

— Νερο, νερο!

Ο καφετζις έτρεκςε με το ποτίρι. Τιν περιλύςανε· τρίβανε τα χέρια-τις κε το πρόςοπό-τις.

Μια χοριάτιςα έςχιςε το φυςτάνι κε άνικςε το στίθος-τις.

— Πετςι κε κόκαλο, — ίπε — δεν έκλιςε τα ίκοςι. Πάνο ςτον ανθο, το κακόμιρο.

— Σανίδι, κιράδες, το ςτιθάκι-τυ, ςάμπος έτρογε τίποτα; Υτε μπομπότα: Τόρα τελεφτέα έβιχε.

Κ' έςκιπςαν όλι το κεφάλι.

. . . .

Σε λίγο ο δάςκαλος άρχιςε πάλι.

— Λέι ο δεςπότις «... πος ο δίκιος θεος μας χτιπάι, γιατι διαςτρέπςαμε τας ιθικας αρχας κε τιν ένια τις ζοις.»

— Δεν καταλάβαμε.

— Να... κόμπιαςε ο δάςκαλος, να, λέι... πος ζόμε ςαν ζόα, γλεντάμε, χορέβυμε...

— Πςέματα, φόνακςαν ι πιο πολι.

— Νιςτικο αρκύδι δε χορέβι, — ίπε ο κςανθος χοριάτις.

— Χίλι ιερέος δεν πςέβδοντε, — ίπε ο παπας.

— Μιν ανακατέβεςε, παπά-μυ, — ίπε ένας μεςόκοπος, — φτάνι πια, αφίςτε να κανονίςυμε μονάχι, φτάνι, μας κοροιδέβετε κιόλας.

Ο παπας κςίνοντας το κεφάλι:

— Δεν τελιόνις; — ίπε ςτο δάςκαλο.

— Νά, ςτο τέλος λέι «... πρέπι να μετανιόςυμε γιρνόντας ςτον άρχοντα τυ κόζμυ, τον τρανο βαςιλια τις ιρίνις.»

— Τίποτα άλο;

— Τίποτα...

— Καταλάβατε; — ίπε ο κςανθος. Νά, δε μπορι να δίρι τον καβαλάρι κε δέρνι το γαιδύρι. Τον βάλανε το δεςπότι να μας λέι παπαρδέλες, βαςιλιάδες κε μετάνιες. Μις πινάμε.

— Σοςτα, — ίπε ένας ιλιοκαμένος, μ'αμπέχονο. — Δε λέι πός να ζίςυμε τα πεδιά-μας. Γιατί;

Σύςυρο πέραςε ςτο καφενιο.

— Τίποτα, κιρα-Μιλιο, ςτέλνι τις εφχές-τυ μονάχα.

— Τίποτα, θα πεθάνυμε. Τί οφελυν ι εφχες; Αδιανα κρατύςαν τα τςυβάλια. Σταβρόςανε πολι τα χέρια.

— Κάτι θα γίνι, — πρόςτεςε ο δάςκαλος.

— Δεν γίνετε τίποτα μονάχο-τυ, δάςκαλε, με τα χέρια-μας θα βρύμε το κάθε-τι, ένια-τυς.

Ολι ι χοριάτες κίταζαν γιομάτι ελπίδες τον κςανθο χοριάτι, που μίλιςε.

— Τί θα κάνουμε Αλκι; Πές-μας.

— Μας κςέχαςε πια ο θεος;

— Δε νιάζι τυς τρανυς για ςας.

— Μιν τον ακύτε, — φόνακςε ο πρόεδρος τυ χοριυ.

— Αν ίχε μιαλο, θα καζάντιζε, — πρόςτεςε άλος.

— Σοςτα, — βριχίθικε ο Αλκις. — Με κατεντίςατε ρεμάλι. Δέκα χρόνια ςτο Σκρα, ςτιν Κρέςνα κε ςτο Νταγ, ςτο Σανκάριο. Πίγαμε ςαράντα απο δο κε γιρίςαμε δέκα· δεν βρίκαμε υτ' ένα ςτρέμα χοράφι κε το ςπίτι ιποθίκι:

— Τότε θέλατε πόλεμο, τόρα μας γελάτε με τιν ιρίνι, — ίπε ένας νέος χοριάτις.

— Θα μας κςαναπάνε, ςυ λέο, πρόςτεςε ένα ςφιχτοδεμένο πεδι.

Μερικι γερόντι με τον παπα κε τον πρόεδρο τραβίχτικαν ςτι γονια.

Ι χοριάτες ρίχναν ματιες παράκςενες ςτιν παρέα αφτίνα κε κίταζαν γλικα τον Αλκι. Ι ςιζίτιςι άναπςε. Μιλύςαν όλι με φονες κε χιρονομίες. Αγανάχτιςι βαθια ζογραφίζονταν ςτα πρόςοπά-τυς.

Οταν μιλύςε ο Αλκις, ι φονί-τυ ςαν καταράχτις πλιμιρύςε όλο το καφενιο κε ςιγαλια απλόνονταν παντυ. Δε μιλύςε, βονκύςε μές' απ' τα ςπλάχνα-τυ βαθια κ' έτρεμε ςίνκορμος.

Τα μαλιά-τυ ολόκςανθα, πετιόντανε πάνο κε πλεςίοναν το μέτοπό τυ απαλα.

Ι χοριάτες δεν κατεβάζαν τα μάτια, μόνο κυνύςαν το κεφάλι, κε κάπυ-κάπυ διάκοφταν.

— Νε, ςοςτα, να πάμε.

— Κ' ι γινέκες μαζι.

— Κε μις κε τα πεδια, φόναζαν ι γινέκες.

— Ζοι γιά θάνατος, φόναζαν ι πιο νέι.

— Απ' όςα ίπα, νιόθετε πος με τα χέρια-μας κι όλι μαζι θάνε δινατο να ςοθύμε.

Ι εργάτες κι κάτο μας περιμένυν, πινάνε κι αφτι. Ινε αδέλφια-μας, ίνε πεδιά-ςας.

— Ολι ι ςκλάβι ενομένι... Μπρος, — φόναχςαν ι πιο φτοχι.

— Νόμυς θέλετε να φτιάςετε;

— Μπορίτε ςις; Αγράματι! διάκοπςε μια στιγμι ι παρέα τυ προέδρυ.

— Σχίζυμε τυς νόμυς, μύνκριςε ο Αλκις.

— Μόνο ο θεος κανονίζι.

— Ιμε εγο, αδέλφια, ίςτε απο ένας θεος κε ςις.

Σιοπι βαθια απλόθικε.

Περαζμένα μεςάνιχτα.

Τα ςκιλια αλιχτύνε έκςο. Χιόνια πολα, χιόνια κάλιφταν τα βυνα κε τον κάμπο ός κάτο. Κάτασπρες ι πέτρες.

Ι κοπέλα πάνο στον ανθο, βονκάι στιν πςάθα.

Κι πυ γοργοδιάβενε μ' ελπίδα τρανι το Μάι τις ζοις, έγιρε, ι λιγερι κοπέλα.

Δεν ίνε πολις κερος, πυ τραγυδύςες ακόμα, χριςί-μυ αδερφι.

Τί όμορφο το τραγύδι τις νιότις.

Αγριος ςφιρίζι ο βοριας, μές' απ' τις χαραμάδες, στο χοριό-μας.

Μια πςιχι σπαράζι σε μια γονια. Χριςί-μυ κοπέλα, τί έχις;

Βρυλίζι ι πεταλύδα. Κέγετε. Κε τ' αδερφάκια κλένε κοντα στιν κοπέλα. Πεθένι απ' τιν αναφαγια. Πολα τέτια πεδια ς' όλα τα χορια γιρνάνε δίχος πςομι. Γιατί;

Αγριος ςφιρίζι ο αγέρας, πλάκοσε ι παγονια.

Φιντάνια τα τρόγι το ςαράκι.

Απονια μάβρι κε βαρια γιόμιςε ο κόζμος.

Πεθένι ι κοπέλα κι στιν καλίβα.

Μια ζοι ζβίνι, πάνο στον ανθο.

Υλι ι ςκλάβι μια ζοι.

Θα ζβίςι με το στανιο.

Ραγίζυν ι πέτρες, σιύντε τα βυνα, κ' ιποχορυν τα δέντρα.

Δεν ίνε ι παγονια. Ι γίγαντες τυ βυνυ κε τυ κάμπυ κατεβένυν.

Τρέμυν τα παλάτια. Δεν ίνε βοριας. Χίμαρος θε νάνε με τόςι ορμι.

Ινε ι ςκλάβι, πυ κινιγάνε το θάνατο με το τςαπι.

Αλακςε ο χάρος κι αφτος. Ερχετε σίμερα εχτος απ' το σπαθι, καβάλα, αντις άλογο, στα τανκς, κςερνα καφτο μολίβι, φαρμακομένο αγέρα. Αγρίεπςαν ι αφεντάδες πολι, τόςο πολι. Τί θέλυν;

— Σκλάβι, — φόναξε ο Αλκις, — απόψε όλι μαζι. Γιατι άβριο θάνε ίσος αργα.

Στο δρόμο πλιμίριςε ι γις· ολάκερες ςιρες τραβύςανε με θάρος. Σίφυνας ο χάρος κςερνα φαρμάκι. Ρίμαξε ο κόζμος. Ζιτάι ζοι.

Ι γις ι μάνα-μας ανκομαχάι, σπαρταρα ι πλάςι.

Γενίθικε ένα μεγάλο πεδι, τιφλοπόντικας βαθια χοζμένος, δε φτέι αφτος.

Δεν ίδε τυ ίλιυ τα γλικα φότα, δεν ένιοςε τις μάνας φιλι.

Σκιφτο ολιμερις, δε γνόριςε πατέρα χάδια, ύτ' αδελφυ ανκαλια.

Φτέμε εμις.

Στο μεγάλο ςιζμο, ςχίςτικε ι γις κ' ίδε αχτίδα γλικια.

Κίνο το πυρνο τα ςκοτάδια διαλίθικαν· μπροςτα αφτος με το τςαπι, νε ο Αλκις κε μίρυ τόςι ακλυθύςαν με δρεπάνια.

Κι όςο προχορύςαν, τόςο μεγάλοναν ι ςιρες. Φάλανκες πια, με τςαπια κε δρεπάνια. «Πςομι, πςομι» αχολογύςαν.

Τα βυνα περπαταν, ι πέτρες κιλάνε, κάθε δέντρο κ' ένας γίγαντας πετάι.

Χιλιάδες ςκλάβι τυ κάμπυ κατεβένυν ςτις πολιτίες, αγριεμένι.

Κε κι.

Φοτιες, γλόςες μεγάλες ςικόνυντε ςτον υρανο.

Δεν ίνε πιρκαγια.

— Πςοφάτε!

Κένε τα ςιτάρια τα αφεντικα.

Τριζοβολαν ι ςορι, τα καλαμπόκια. Γελαν ι υρανι.

Φοτια, πέρα ός πέρα ι γις.

Θα τι θιμάμε πάντα τιν κοπέλα. Πέθανε πάνο ςτον ανθο. Πανόρια, ςκόρπιζε μιρυδια.

Λυλύδια γιομάτι όλι ι γις μαρένοντε ςτον άγριο βορια, κε γέρνυν, ακόμα ςτο Μάι τις ζοις. Πεθένυν όλο ζοι.

Τί κρίμα! Σαν το κρίο το νερο, νέι, κοπέλες.

— Τα κανονίζι ο θεος.

«Σχίζυμε τέτιυς νόμυς», ο Αλκις τόπε.

— Ιμε γο; Κε ςις αδέρφια ίςτε θει πιο τρανι.

Γιόμιςαν τα χοράφια. Θει τόςο τρανι.

Ι κάμπι κςεςικόθικαν.

Γένικε φος κε τί γλικο.

ΠΡΟΤΟΧΡΟΝΙΑ ΣΤΑ ΧΟΡΙΑ.

Προτοχρονια!

Εφτασε κιόλας ο κενούργιος ο χρόνος, σκορπόντας τραγούδια κε χαρες στα παλάτια.

Ολι νίχτα γλέντια κε κσεφαντόματα στις μεγάλες πολίφοτες σάλες. Χορι λανκεμένι, κσοτικι στοχαζμι, χάδια, λύσα κε φιλια γλικα. Ποτάμια ι σαμπάνιες, φυσκόνυν ι κιλαράδες, πιτσιλίζοντας τα χνυδάτα χαλια σ' όλες τις «άγιες» τύτες δα τις μέρες.

Χριστύγενα κε κάλαντα.

Διο γιορτες, χίλιες διασκεδάσις.

Αγρια υρλιαχτα απ' το πολι μεθίσι αντιλαλύνε ψιλα στα μέγαρα, σκορπόντας όκσο πνιγερες αναθιμιάσις. Τί κι αν πλιμιρίζυν στα αρχοντόσπιτα αρόματα Ορινκαν.

Ο «καλος» ο κόζμος θέλι να κσεχάσι, πνίγοντας τιν τρομάρα-τυ μέσα στο γλέντι, τα χαρτια, το πιοτο κε τις γινέκες.

***

Κσιμερόνι Προτοχρονια.

Νκρίζο μπαμπάκι τύφες-τύφες σκεπάζι απαλα τις πολιτίες.

Γλέντισαν τ' αφεντικα. Σιοπι. Μίγα ας μι πετάκσι, ας βυθαθυν τα μερμίνκια.

Κιμύντε ι αρχόντι κατατσακιζμένι.

Δύλεψαν·χόρεψαν, κσεφάντοσαν, ίδροσαν. Ισιχάζυν τόρα.

«Ας πάι στο διάολο ο παλιος ο χρόνος, με τις σκυτύρες κε τις αναμπυμπύλες. Ο κενύργιος ο χρόνος θα μας χαρίσι πιότερι ισιχία. Τύτος ο κόζμος ο επίγιος ίνε για μας. Σκλάβι, για σας πρόβλεψε ο Χριστος: Ι μέλυσα ζοι — ο τάφος — ο θάνατος ίνε για σας».

Πέσαν τ' αφεντικά-μας στα πυπυλένια στρόματα με παραμιλιτα. Ισιχι για μια στιγμι ι μπανκέριδες, τοκογλίφι κε καρχαρίες πέσαν να κιμιθύνε. «Οχι! Απόψε δεν έχι εφιάλτες». Τόπε ο θεος με το στόμα τυ αρχιρασοφόρυ.

«Ιρίνι Ιμιν» — να κάτσετε φρόνιμα δυλεφτάδες.

«Σεβυ τυς άρχοντες» σκλάβε.

Γίρισε κιόλας απ' το άλο το μέρος προς τα μέγαρα.

«Εφτιχες το Νέον Ετος» — ι εκλισία σας έφχετε ιγίαν,

εφτιχίαν, μακροβιότιτα, εβιμερίαν, άρχοντες κε κιβερνίτε. Απολάφςατε όςα εν ιδρότι εκερδίςατε. Μι λιζμονίτε τον δύλον τυ κιρίυ, για τυς κόπυς-τυ. Κιμίζι δα τυς δυλεφτάδες.

****

Δεν έχυν άδικο ι αφεντάδες. Ι περαζμένι χρονια πέραςε ανάμεςα ςε μπόρες. Φυρτυνιαζμένος ο παλιος ο κόζμος.

Πριν απ' όλα ι εργατια ίταν στο πόδι. Ορες-όρες έςφινκε τις γροθιές-τις ματομένες απ' το βύρδυλα τυ χαφιε, τ' αφεντικυ. Στάςις κε απεργίες — όπλα μαχιτικα — μπίκαν ςε δράςι στα χέρια τις εργατιας, για πςομι, δυλια κε ελεφτερια.

Πιός χςεχνάι τιν Καλαμάτα.

— Μπαμ-μπυμ... Εφτα ςκοτομένι. Εμα ζεςτο πότιςε το μόλο κε ανακατέφτικε με τιν αλμίρα τις θάλαςας. Φονικο, πυ ματόνι χαρδιες.

— Φάτε καφτο μολίβι, — ίπανε στυς μεταλορίχυς Πανκέυ.

Ετςι μιλάνε τ' αφεντικα στυς ςκλάβυς. Κςαναζοντανέβυν τα ζοόδικα ςαδιςτικα πάθι τις τάκςις, πυ πεθένι. Γι' αφτο ςπέρνι κε τι φαςιςτικι πανύκλα. Για να μι τις φίγυν τα κλεμένα.

Αμ' ι κόκινι Καβάλα κε ι Σέρες.

— Στι Γάβδο κε στο μπυντρύμι ι κόκινι δίμαρχι.

«Το ςίνταγμα ιςχίι για τιν άρχυςα τάκςι».

Ι πυλιμένι κοντιλοφόρι ςκίβυν το κεφάλι λίχοντας τις μπότες τυ άρχοντα.

— Εςι ίπας. Νόμι ι δίναμί-ςυ. Τροφί-μυ τα κόκαλα, πυ μυ πετας.

Μέρες-μέρες θόλονε ι ατμόςφερα στις πολιτίες.

Ι μυντζύριδες ςικόναν τις γροθιες παρατόντας τα ςφιρια κε τις μιχανες, για ίκοςι τέςερες όρες κι ολάκερες ακόμα μέρες.

Το ταχςικο μίςος ανκάλιαςε μιάμιςι εκατοςταρια χιλιάδες δυλεφτάδες, πυ αδράκςαν το όπλο τις απεργίας.

****

«Ας πάι στο διάολο ο παλιος χρόνος».

Το δίκιο με τον αφέντι τύτι τι φορα.

Πλάι-πλάι με τις πολιτίες κε ο κάμπος τι χρονια, πυ φέβγι, βρίςκονταν ς'αναταραχι.

Για πρότι φορα ένας κςεςικομος ςινεπίρε φαρδια στρόματα ςτα χορια.

Ορέα κιρα ι «διμοκρατία» τυ κιλαρα. Κλίςανε τα δεκάχρονάτις με ένα ςταθμο ςτον κάμπο. Τα δέφτερα εκατόχρονα τις γεροντοκόρις «Ανεκςαρτιςίας» τις «πατρίδας» τις γριας κεφαλεοκρατίας ανίγυν με ένα αναβραζμο ςιγανο, ςταθερο, πυ κυφοβράζι κε απλόνι κίματα επαναςτατικα ςτον κάμπο.

Ι ςκλάβι τυ κάμπυ αρχίζυν να μιλάνε πια ανιχτα για τιν εκςυςία.

Αλιςίδες ςκυριαζμένες απο θριςκεφτικες, κινονικες κε πολιτικες προλίπςις, τιλίγανε χρόνια ολάκερα τιν αγροτια.

Κε κι πυ θολομένος, μάβρος, έπνιγε, υρανος τα χορια, ςίςτικε ο κάμπος κε τα βυνα. Αρχι τυ χρόνυ, το Φλεβάρι ακόμα, ροδοχάρακςε κόκινι ι ανατολι ςε καμια κατοςταρια κινότιτες.

Τί ίταν κίνος δα ο πανικος. Τρομάρα ςτυς κιλαράδες. Ταραγμένες νίχτες πέραςαν κε τότες, γεμάτες εφιάλτες. Μα ίταν κε ςπυδέο. Για πρότι φορα κατακόκινι κιμάτιζε ι παντιέρα τυ Ενιέυ Μετόπυ τις Εργατιας-αγροτιας πάνο απο εκςινταρια χορια. Βγάλανε κόκινα ςιμβύλια... Κε ακόμα άλα πενίντα κςιπνίςανε, με κόκινες μιοψιφίες. Οκςο ι διο κόκινες διμαρχίες.

Το κόκινο πανι μπροςτα θαρετα. Ανίποτι χαρα ζέςτανε τυς κόρφυς ολονόνε-μας. Βαθια ιποβόςκι ο πόθος τις λεφτεριας.

Ινε να μιν αγριέβι ο μινόταβρος τις κεφαλεοκρατίας. Υρλιαχτα λιςόδικα ι λιπόςαρκος κιρα «Αςτία» γεραζμένι εν αμαρτίες.

Κοκίνιςε ο κάμπος ςτι Θεςαλία, Κιλκις, Σέρες, Δράμα. Κιόλας κόκινες ςιμεύλες δο κε κι ςτιν Κοζάνι, Λαμία, Εβια κε Μιτιλίνι.

Σχίςτικαν ι μάβρες κυρτίνες, πυ εμπόδιζαν το φος τις χαρας.

Μα ίτανε κερος. Κε πέρςι ςαν εφέτος.

— Παπυ, δυλέψαμε νίχτα κε μέρα νιςτικι με κρεμίδι κε ελιες. Ελιπε κάποτε κε ι μπομπότα. Σοθίκαν λίγο ός πολι.

— Τί μ' αφτο;

— Πύ πάι ι εςοδία-μας; Μας φάγανε ι φόρι κε τα χρέι.

— ...

— Παπυ, μας κλέβυν. Το ίδιο ίνε βαςιλία κε διμοκρατία. Μας κιβερνάνε κε μας λιςτέβυν ι αφεντάδες.

Γι' αφτυς δεν ιπάρχι κρίςι.

Σε άλο χοριο:

— Πατέρα, τί θα γίνι, δεν έχυμε χοράφι. «Ι διμοκρατία» ύτε χομάτι γις εκςαςφάλιςε.

Μεγάλος ο πόνος τις φτοχολογιας για τιν έλιπςι τις γις.

Τον περαζμένο χρόνο ο πόθος, πυ φλόγιζε τιν αγροτια για τιν απόχτιςι γις, άναπςε τα ςτίθια ςε χιλιάδες αχτίμονες κε φτοχυς αγρότες.

Το κόμα τον μπολςεβίκον ένκερα διαπίςτοςε τύτι τιν ανάνκι ςτον κάμπο. Κι απ' τα λόγια ςτα έργα.

Το ςίνθιμα «δορεα ι γι ςτυς καλιεργιτες» ανατάραχςε τα μυχλιαζμένα βαλτόδικα νερα, οργόνοντας τυς κάμπυς.

Αναγάλιαςε ι καρδια τυ φτοχυ. Ι κριφες ελπίδες, πυ ολοένα ζβίνανε, φέρανε φτερα. Ι ζοντανες δινάμις, πυ θρέβονταν — παρθένες μεςτομένες—ςτο χοριο, βρίκαν οδιγιτες. Εμπςιχοτες ανίχςανε το δρόμο ςτυς ςκλάβυς τυ κάμπυ φοτίζοντας τα ςκοτάδια.

Απο δο τα εκατο κόκινα χορια.

Ινε να το πις;

Διο κατοςταριες χιλιάδες ικογένιες φιτοζούνε ανίμπορι τις γις. Υτε ςπιθαμι χόμα. Γις, πυ τίνε πότιςαν με τόνυς έμα.

Κιόλας διπλάςιες δε φτάνυν τα τριάντα ςτρέματα.

Αφτο πανάπι, πος πάνο απο διόμιςι εκατομίρια διπςάνε τι γις.

Σοςτα.

Αμ ι τςιφλικάδες, ι καλόγερι κε ι τράπεζες — μια φύχτα— κρατάνε πάνο απο πέντε εκατομίρια ςτρέματα.

Σέβυ τυς άρχοντες.

Ι ςυπιες αμόλιςαν μελάνι: «Δεν ιπάρχι γις. Μα κε ι αγροτια ίνε μιςοπεθαμένι».

Σφονκοκολάριι πάντα—λακέδες τυ τςιφλικα κε μπανκέρι, υρλιάζυν απο λίςα. Ι απάντιςι — μπάτςος — έφταςε μονομιας.

— Μακρια απο τυς νεκροθάφτες.

Χιλιάδες λιοκαμένα πρόςοπα φοτίςτικαν ςτον κάμπο. Ροζιαζμένες γροθιες ςικόθικαν πρότα ςτι Θεςαλία.

Προτοπόρα ι θεςαλικι αγροτια τράβικςε μπροςτα. Πιςτα ακολυθάι το δρόμο, πυ φοτίζυν ο Αντίπάς κε ι αγονιςτες τυ Κιλιλερ, πυ θαραλέα πάλεψαν.

Για τί άλο; Μα για τι γις.

Ο θεςαλικος κάμπος ς' όλι τι χρονια αναταράζονταν. Ντυ-

ζίνες χορια. Χιλιάδες αγρότες κινιτοπιίθικαν πολες φορες. Τι μια τυ Μάρτι βγάλανε πενίντα αντιπροσόπυς για τι ςινδιάςκεπςι τον αχτιμόνον με βασικο ςίνθιμα «Θέλυμε γις».

— Σκαζμος.

Ι τςιφλικάδες μίλισαν με το στόμα τυ κιβερνίτι. «Απαγορέβετε να ςκέφτεςτε για τι ζίςι-ςας». Ετςι εμποδίςτικε.

Ποτε ο ςκλάβος δε ζιτάι άδια για να πάρι το δίκιο-τυ.

Ι απάντιςι έφταςε ςίντομα. Τον Ιύνι έγινε το Β. Πανθεςαλικο Αμπελυργικο Σινέδριο με ενενίντα αντιπροςόπυς απο τριάντα χορια κε στα τέλι Σεπτέβρι το Α. Καπνοπαραγογικο Σινέδριο με εκατοπενίντα αντιπροςόπυς απο όλι τι Θεςαλία.

Πιο πςιλα προς τι Μακεδονία, τα κόκινα χορια τυ Κιλκις οργάνοςαν παράνομι ςινδιάςκεπςι κε τραβάνε για Σινέδριο, πυ γίνετε τύτες τις μέρες.

Ακόμα αγροτικα Σινέδρια οργανόνοντε στο τέλος τυ χρόνυ στις Σέρες, Κςάνθι, Ιπιρο, Πελοπόνιςο. Ι Κρίτι δε θα αργίςι.

Μα το κόκινο νιςι, ι Μιτιλίνι-μας, μπορύςε να μίνι πίςο;

Ι προλετάριι τυ κάμπυ μίλισαν φοναχτα, σταθερα. «Πέρνυμε τιν ιπόθεςί-μας στα χέρια-μας πια». Ι ςκαφτιάδες θα το κάνυν. Φοτινι ι καθοδίγιςι. Πιό αλυνυ; Νε, τυ κόματος τις εργατιας κε αγροτιας, τυ Κομυνιςτικυ. Ετςι έχι ι Μιτιλίνι το πιο οργανομένο κίνιμα τον εργατον τις γις. Δεκαπέντε ςινδικάτα προλετάριον στα χορια με χίλια τριακόσια μέλι. Κοντα ενιακόςιι, με πενίντα τρις αντιπροςόπυς, τον Οχτόβρι κιόλας έκαναν Σινδιάςκεπςι. Μαζι φιςικα κε αχτίμονες. Σινδιάςκεπςι απο αχτίμονες έγινε κε στι Λαμία...

Ιχαμε κε αλυ κςεςικομυς στιν ίπεθρο· διακόςιι αγρότες στιν Αγίστα κατάλαβαν τρις χιλιάδες στρέματα, στι Σκάλα Λακονίας 100 αγρότες κατάλαβαν τςιφλίκι, ςιχνες κινιτοπιίςις κε καταλίπςις αποκςιραμένον χοραφιον στις Σέρες. Χίλιι αγρότες κατάλαβαν δάςος στι Κςιρόμερο, μαζικες κάθοδες στι Ροδόπολι, Τςατάλτςα για βοςκι.

Αναβραζμος κςεςικόθικε κε στιν Κοπαίδα. Τρακόςιι καλιεργιτες το Νοέβρι έκαναν κάθοδο κε αφόπλιςαν τυς φίλακες τις τςιφλικάδικις ετερίας. Κυφοβράζι βαθια ι αγανάχτιςι.

Στι Λεπτοκαρια Κατερίνις διαδίλοςαν ενάντια στιν ανκαρία τέςερις όρες, σπάνοντας τα γραφία τις κινότιτας. Ακόμα έγιναν

αντιφορολογικες κε αντιφασιςτικες ςινκεντρόςις μαζικες στον Ιαςμο, Μπέροβα, Κοντονέικα, Σάμο, Ικαρια.

Ι σταφιδοπαραγογι ςτιν Πελοπόνιςο επανιλιμένα έκαναν κάθοδες στις πόλις. Τρις χιλιάδες στο Εγιο ςινκρύςτικαν με τιν αςτινομία, πυ ςκότοςε διο αγρότες...

. . . .

Ανίκανα τα αφεντικα να δόςυν πια πςομι στυς ςκλάβυς. Ζιτας πςομι, ςε μπυκόνυν με πιρομένο μολίβι.

Γέμιςαν ακόμα ι φιλακες κε τα εριμονίςια, απο εκατοντάδες αγονιςτες τις αγροτιας. Δεκάδες ςαπίζυν κε ι κόκινι ςίμβολι.

Μπυντρύμι, κςερόνιςο, νκλοπ, ιποκόπανος, βύρδυλκς, φάλανκας κε ι σφραγίδα με το λιομένο ςίδερο τυ μάλινχερ. Τα ςίνεργα τις ματομένις φαςιςτικις βίας δυλέβυν νίχτα-μέρα.

Γιατρέφτικε ι κρίςι; Μιράςτικε ι γις; Ι πιναζμένι ζιτάνε πςομι.

Ι έγνια κε ο πόνος για τι ζίςι, για το πςομι, για τιν ελεφθερία τρόι το φτοχο αγρότι.

Ι γραμες τυ Ενιέυ Μετόπυ πάλις ολοένα γεμίζυν απο χιλιάδες χοριάτες.

Ο δρόμος τυ αγόνα γίνετε μέρα με τι μέρα πεπίθιςι στιν αγροτια.

***

Προτοχρονια.

«Ας πάι ςτο διάολο ο παλιος ο χρόνος». Χαράματα. Ιςιχία... Κιμύντε ι τςιφλικάδες κε ι μπανκέριδες.

Τα αφεντικα δύλεπςαν—γλέντιςαν, τιν πέτςοςαν—ίδροςαν. Πέραςαν τον παλιο χρόνο με ανακατοςύρες. Ι κάμπι ζοντανέβυνε, τα βυνα κυνιέντε. Δε θα αργίςυν να κιλίςυν, αν προφτάςυμε ός εκι πάνο. Αςχιμα προμινίματα αφίνι κςοπίςο-τυ ο παλιος ο χρόνος στυς κιλαράδες, ς' όλα τα αφεντικα...

. . . .

Προτοχρονια. Αρχιμινια κε αρχιχρονια.

Καλός-τονε τον κενύργιο-μας το χρόνο.

Πριν απ' όλα απο τον Βορια, απο τις Σοβιετικες πολιτίες κε τα χορια έρχυντε ςινιάλα θαρετα. Αγνόριςτες ι στέπες.

Χιλιάδες τραχτορίςτες, μιριάδες κολχόζνικι βάλανε τα θεμέλια τυ σοςιαλιζμυ.

Φοραντζίδες κε μπυντρύμια ύτε ςτ' όνιρο δε βλέπυν. Ι κοκαλιάρικι φτόχια θάφτικε μαζι με τυς τςάρυς κε τυς τςιφλικάδες. Τυς έγινε αφτι ι χάρι. Τυς μπύκοσαν με χόμα «γέαν έχετε ελαφραν».

— Ο παράδιςος για ςας. Σας τόνε χαρίζομε για πάντα.

Λίςανε μια κε καλα το πρόβλιμα τις ζοις. Διαφεντέβυνε μονάχι το βιό-τυς. Εφτιχία κε χαρα βαςιλέβι πια ςτι Ροςία.

— Μα κε μις πίςο σε ςας αδέρφια θε νάρθύμε.

Ανίποτος ο πόθος τις εργατιας κε αγροτιας τις Ελάδας. Στις πολιτίες, ςτυς κάμπυς κε τα βυνοχόρια τι ςιμέα τυ Ενιέυ Μετόπυ ολοένα τι ςικόνυνε πςιλα, πςιλα.

Κε αντάμα ενομένι εργάτες κε αγρότες τραβάνε για πςομι — δυλια, για τι λεφτερια. Κι ακόμα να ματεόςυν τα μακελια, να τςακίςυν το φαςιζμο.

— Ιςιχία.

Πάλι εφιάλτες ταράζυν τον ίπνο στα αφεντικά-μας.

Αςχιμα μαντάτα μας στέλνι ο κενύργιος ο χρόνος.

***

Προτοχρονια.

Ι βυνοκορφες χιονιζμένες. Ο κάμπος πλιμιριζμένος, το κρίο τςύζι.

— Σοδέπςαμε το ςιτάρι, τον καπνο, το κραςι, τι σταφίδα, παπυ, πιός τάφαγε;

Ολι ι αγροτικι φτοχολογια στο πόδι. Ο ίπνος φέβγι απ' τιν πίνα κε τι διςτιχία.

— Θε να σταβρόςυμε τα χέρια;

Ας πάμε όλι μαζι να πάρυμε ένα μέρος απο τα κλεμένα. Βυιτο στυς κάμπυς κε τα χορια.

Το δίκιο πάντα τυ πιναζμένυ. Ινε στο χέρι-τυ να ζίςι. Ο θάνατος για τυς εκμεταλεφτες—εχτρυς.

Καλος τον κενύργιο το χρόνο. Αναγαλιάζυν ι ςκλάβι στο μίνιμα τις λεφτεριας...

Κε δε θ' αργίςι, άμα το θέλυμε εμις.

Ν. ΚΟΝΤΟΣ.

ΠΣΙΛΑ ΑΠ' ΤΙΝ ΤΣΙΑΣΚΑ.

Εμις ακύμε το βόνκο κε το ςτεναγμο τις ανθροποθάλαςας, πυ φυςκόνι...

Εμις νιόθυμε τον οχεανο τυ απέραντυ τυ πόνυ-τις.

Βυίζυν ςτ' αφτιά-μας τα τραγύδια τα θριαμβικα, πυ τραγυδάνε τις γις ι κολαζμένι, κε τα πένθιμα κε βροντόδικα εμβατίριά-τυς μπίχνοντε ςα μαχεριες στις χαρδιές-μας. Σα γιαλιςτερα κε δίκοπα φαρμακερα μαχέρια... αδερφέ-μυ κε ςίντροφέ-μυ «Ριζοςπάςτι».

Κε ίςτερα εμις ι ταχςιδεφτάδες μέςα ςτις θάλαςες κε τις ςτεριες, φέβγυμε κε φέβγυμε για άλονε τόπο, για άλυς πόνυς κε καιμυς τον δυλεφτάδον κε ι καρδιές-μας γίνοντε ιφέςτια κε ι λάβα-τυς ζιτάι να κςεχιθι φοτια κε λάβρα...

Χθες μια κόρι κιλίςτικε πάνο στο μάβρο χόμα. Τα μαλιά-τις τα μεταχςένια βυτιχτίκανε ςτι ςκόνι τυ λιγνίτι. Το Πανκέο, το βυνο, χαμίλοςε τις χιονιζμένες-τυ κορφες να δι.

Κε ίτανε ςιλογιζμένο το βυνο. Κε ι μέρα ι λεφκογάλαζι αρχίνιςε να κλέι. Κε ι καμπάνες διο χοριον ςυβλίζανε τον υρανο με τις κλανκές-τυς. Γιατί πέθανε ένα κορίτςι. Γιατί μια κόρι με τυς ανθυς στα μάγυλα κε με το γέλιο στα χιλάκια κςαπλόθικε πάνο ςτι ςκόνι τυ λιγνίτι κε ίςτερα πέθανε κε ίςτερα τελίοςε πια ςαν ένα πυλι... Σαν ένα πυλάκι.

Ι λιγνιτορίχι τυ Πανκέυ διακόπςανε τι μάχι-τυς. Σταθίκανε εβλαβικα. Αλος δάνκονε τα παχια μυςτάκια-τυ για να μι δακρίςι, για να μι φανι ο πόνος-τυ. Περίφανι, πυ ίνε ι εργάτες.

Ι κάνες τον ντυφεχιον καπνίζανε ακόμα πίςο ςτις μπυκαπόρτες τυ λιγνιτοριχίυ. Μα ι κάνες εκίνες τρέμανε, κε ας ίτανε ι λιγνιτορίχι χορις ένα ςυγια...

Πςομι πίγανε να ζιτίςυνε απ' τον αφέντι με τα πεδιά-τυς κε τις γινέκες-τυς.

— Δεν έχι πςομι..., να μι φάτε...

— Εμις να μι φάμε; Εμις τόνε βγάζυμε το λιγνίτι απο τις γις τα ςπλάχνα, κίριε...

Κε ίςτερα έγινε, ότι έγινε. Ι κοπέλα κςαπλόθικε χτιπιμένι πάνο ςτι μάβρι καρβυνόςκονι.

— Αδερφύλα... Δε θα ςικοθις;

—... Εχυμε δυλια ακόμα ςιντρόφιςα... Δε νικίςαμε αδερφύλα. Σίκο...

Γινέκες κε κορίτςια ςκίπςανε κε τις μιλάνε κε τις γλικομιλάνε τις ςκοτομένις. Τα μαλιά-τις τα μετακςςένια κςεςκονίζυνε. Μια κόκινι ςταλαματίτςα έμα ςκυπίζυνε απ' τα χίλι-τις.

— Φανιιιιιι!!

Πύ ίνε ι Φανι; Μονάχα, πυ χαμογελάι όμορφα. Δεν ακύι όμος... Δε βλέπι... Εςβιςε κε πάι...

Κόκινα κρέπια πολα, πολα. Χριςάνθεμα κόκινα κε κόκινα μαντίλια ίςτερα.

Κε ένα πλίθος, πυ προχορύςε με βίμα βαρι, με βίμα ριθμικο. Πάνο απ' τα κεφάλια-τυς φκιάρια, καζμάδες φαντάζανε ςα λάβαρα. Γριύλες κλέγανε, κλέγανε κε ι κοπέλες τραγυδύςανε ένα ςκοπο! μορε ένα ςκοπο, πυ ς' έκανε να κλες.

Οχι! δεν κλέγανε ι λιγνιτορίχι. Περίφανι, πυ ίνε ι εργάτες. Μονάχα, πυ δανκόνανε το παχνό-τυς μυςτάκι κε ςφίνκανε τις μαςέλες-τυς τις ςιδερένιες.

Μπροςτα ςτο μνίμα το ιγρο μαρμάροςε όλο το πλίθος, ι ςιδερένιες μορφες τον λιγνιτορίχον ςτραφίκανε με τιν έκφραςι τις λίπις κε τις οργις κε ακύγανε ένα ςίντροφο. Μιλύςε κίνος δίπλα ςτι νεκρι.

— ...Οπιος πεθένι απο το βόλι τυ οχτρύ-μας... αδέρφια-μυ, όπιος πέφτι για τι ζίςι-μας, τ' όνομά-τυ το χαράζυμε μέςα ςτιν καρδιά-μας...

Εςκιπςε λιγάκι, ςτριφογίριςε μια βόλτα, κίταχςε τα μάτια, πυ ίταν ςτιλομένα ςτο ςτόμα-τυ, πίρε τιν ανάςα-τυ, κοντοςτάθικε κε έφτιςε μέςα ςτι χύφτα-τυ καρβυνιες, πυ τις ςκύπιςε ςτο παντελόνι-τυ κε κςανάρχιςε...

—...Σίμερα πέθανε ι ςιντρόφιςα Φανί-μας, έ; Σίμερα τίνε

σκοτόσανε ι οχτρί-μας. Εγο λέο, πος τιν έχυμε με διαμάντι χαραγμένι στιν καρδιά-μας... Πιός θα πι το όχι; Μέσα ς' αφτίνε τις γις, πυ κιμάτε ο λιγνίτις, αδέρφια-μυ... κιμάτε κε ο πατέρας-μυ κε ι μιτέρα-μυ κε ο παπύς-μυ κε τα δικά-σας τα προγονικα... Εγο λέγο, πος ι σιμερινι μέρα τυς ζοντανέβι κε αφτυνυς. Πινύσανε κε αφτι τότε.

Μα το δικό-μας μίσος, πυ ίνε τόσο δινατο για τον οχτρόμας, πυ σαν αλέτρι μπορι να οργόσι τι γι, βαθια, τυς κσιπνάι αφτι τι στιγμι...

Εχυμε δίναμι μις σίντροφι... Εχυμε τον πόνο τον πατεράδον-μας δίπλα-μας. Εχυμε κε τον πεδιόν-μας το μέλο μαζί-μας...

Εμις ίμαστε ι θάλασα ι αγριεμένι... τ' ακύτε;

Χαμίλοσε τα μάτια-τυ στι γι κε σόπασε. Μία κσανθια κοπέλα πίγε να μιλίσι:

— Φοτια μας ρίκσανε αφτι; Σε σκοτόσανε αδερφύλα; Φοτια να τυς ρίκσυμε κ' εμίς. Αμ' τί; δε μπορύμε;

Ιστερα έμπικσε ένα κλάμα το κορίτσι κε χίθικε μέσα στον κόζμο. Ι μυσικι τάρακσε τις εριμιες ίστερα. Φονες, κατάρες, κλάψες κε δινατα βονκιτα κσεχιθίκανε γίρο απο το μνίμα. Ι μέρα ι λεφκογάλαζι πίρε να κλέι. Ι σκοτομένι σκεπάστικε με το μάβρο καρβυνόχομα τυ Πανκέυ κε ο κόζμος, όπος ίρθε σαν ένας όνκος απο χιτοσίδερο, γίρισε μυνκος τόρα.

. . . .

Κε εμις, πυ ακύμε το βόνκο κε το στεναγμο τις ανθροποθάλασας πυ φυσκόνι, φίγαμε, φίγαμε μακρια. Μας κινιγύσε πίσο-μας ο θρίνος κε ο πόνος τυ Πανκέυ. Το αφτοκίνιτο γλιστρύσε πάνο στο δρόμο τις Καβάλας. Ο ίλιος πεχνίδιζε πάνο στα αρχέα μάρμαρα τις αγορας τον Φιλίπον. Ι Καβάλα μας έκανε σινιάλα με τα φότα-τις εκίνι τι νίχτα, μόλις προβάλαμε στο Γεντικ.

Πάνο στα πσιλόματα τις Τσιάσκας ανέβικα. Πάνο στα κοτρόνια κε στα μπεντένια ίνε κάτι πετρένια σπιτάκια.

Κε εδο το λένε Τσιάσκα.

Ι άνθροπι εδοπέρα σε σφάζυνε με τι ματιά-τυς τιν κοφτερι. Αν ίσε κακος κε εχτρός-τυς, κλάπσε τι ζοί-συ.

Μα δεν ίμυνα κακος, ύτε κε οχτρός-τυς. Με φιλέπσανε κε μυ ανίκσανε τις καρδιές-τυς κε τις πορτοπύλες-τυς. Μυ δόσανε πσομι να φάγο κε νερο να δροσιστο. Κε ίστερα μύπανε:

— Κιμίσυ σίντροφε... Αβριο θάχις δυλια.

Μακάρι νάχις τον κερο κε να μιλίςομε... κε φίγανε.

Μα πύ να κιμιθις; Πός να βρις ανάπαψι;

Τρένα, πυ χιμάνε μυνκρίζοντας στον απέραντο Θεςαλικο κάμπο, μυ βοίζανε ςτ' αφτια. Ο κόκινος Τίρναβος!

Σικόθικε γίγαντας εκιπέρα. Ι νκαρανκυνια ςπαθάτι κε φλογερι! Ι λαςπομίτες τυ Πινιυ ςικόςανε περίφανα το κόκινο λάβαρο...

Το Εγέο, το γαλανο κε το λυλάκι, ίςτερα, πυ το κςεςκίζι μια πλόρι καραβιυ. Τα μαςτιχοςτάλαχτα νιςια, πυ βονκάνε...

Πάνο ςτιν πλόρι τότε χορέβανε ι μακαντάςιδες κε ι νταβατζίδες. Μια νίχτα κε μια μέρα χορέβανε:

Καλογερα... βρε βανκελίςτρα-μυ,
καλογεράκι θα γενο...
καλογεράκι θα γενο
κε ράςο θα φορέςο..
κε κομπολόγι θα βαςτο
φός-μυ, για να ς' αρέςο

. . . .

Μα πάνο ςτιν πρίμνι μυντζυρια κε φτοχολογια μιλάι κε γλικομιλάι για το. πςομι...

— Το λάδι μας το κλέπςανε με το λαγίνι... κε το πυλάνε με το δράμι...

Μιλάνε ι Μιτιλινιι κε ι θερμαςτάδες, ι γιμνι ός τι μέςι, με τα μάτια τα μάβρα απο τα κάρβυνα του καζανιυ, φτίνυνε πάνο ςτό γαλανο το κίμα μάβρες καρβυνένιες ροχάλες...

Πύ να κιμιθις; Πός να κιμιθις; Εχι τόςο πόνο εδοπέρα, μέςα ςτιν ανθροποθάλαςα, πυ όρες-όρες ςύρχετε να κςεφονίςις: «Βοίθια!»

Μα ι λιγνιτόριχι ςε τέτιες ςτιγμες δανκόνυν τα μυςτάκια-τυς. Θαμπόνι μέςα ςτι νίχτα τιν παγερι το μιαλο. Μπερδέβετε ι ςκέψι μέςα ςτον ταραγμένο ίπνο... Κε ίςτερα μέςα ς' ένα πίρινο κόζμο, απο βυνα κε απο λανκάδια, απο ςτεριες κε απο θάλαςες, απο πολιτίες κε κάμπυς κςεςικόνετε ένας κόζμος.

Μια θάλαςα απο κεφάλια κε πρόςοπα ςιδερένια.
Ενα δάςος απο κόκινα λάβαρα. Κε ένα κορίτςι, μπροςτα-μπροςτα, πυ τραγυδάι. Τα μαλιά-τις τ' ανεμίζι τρελα ο αγέρας. Μια ςπαραχτικι κραβγι κςεςκίζι τα ςτίθια τυ ανθρόπυ.

— Φανι! Φανι!

. . . .

Κάτι χαρύμενες φονες με κάνανε να πεταχτο απο το στρόμα.

— Κσίπνα, σίντροφε, να δις τον αντιφασίστα, πυ γενίθικε... Μυ μίλισε γελόντας μια κοπέλα.

Ιτανε ένα πεδάκι παχυλύτσικο. Ολόκλιρι ι Τσιάσκα μαζέφτικε εκι να το χαρι. Τα κορίτσια τυ μιλύσανε για τιν επανάστασι... για τον κόκινο δίμαρχο.

Εκίνος έκλεγε κε κυνύσε τα χεράκια κε τα ποδαράκια-τυ ανιπόταχτα...

— Φάγε, σίντροφε, κε μι κσεφονίζις έτσι... — μυρμύρισε ι μάνα κε τύβαλε στο στόμα το βιζί-τις. Ενας ανιχτομάτις απ' τυς μικρυς, κιτόντας τις σφιγμένες μικρες γροθύλες τυ μικρυ, τραβολογύσε τι μάνα-τυ απ' το φυστάνι φονάζοντας...

— Μαμα, γιά-το το κύτσκο κάνι ροτ φροντ!..

Ολι γελάσανε.

Ο ίλιος γλικοχάιδεβε το απαλο κεφαλάκι τυ μικρυ προλετάριυ, πυ γενίθικε. Το πεδι σκόρπισε τι χαρα στιν Τσιάσκα. Πάνο στα μπεντένια κε στα κοτρόνια τις Τσιάσκας γλικοχάραζε μια κόκινι αβγι. Ενας κενύριος άνθροπος γενίθικε στον κόζμο με τις γροθιες σφιγμένες. Ενας ακόμα στρατιότις για τιν επανάστασι κε το θρίαμβο.

Ο ΚΑΙΜΕΝΟΣ Ο ΠΑΠΥΣ-ΜΥ.

I

Εκίνος μιλύσε...

Μέσα στι νίχτα τιλίχτικε πια όλο το χοριο. Τ' αμπέλια, τα λυλύδια, τα βλαστάρια κιμιθίκανε. Κυρνιάσανε τα ορνίθια, γλαρόσανε τα μάτια τον βοδιον μέσα στ' αχύρια κε τ' άλογα σκιμένα στον ντορβά-τυς μέσα, μασύλιζαν βαριεστιζμένα το λιγοστο σανο, πυ απόμινε. Ι μάνες, πυ γιρίσανε απ' τον κάμπο κυραζμένες, νανύρισαν τα βρέφι, πυ κιμίθικαν κι ο ίπνος ο γλικος τάκανε να χαμογελύνε τα μικρα, χι! χι! χι! γιατι ο παπυς, ο γελαστός-τυς ο παπύλις, τυς έφερνε καλύδια κε γλικα...

Στον τίχο τον αζβεστοκομένο, λαμπίριζε ι καντίλα. Δίπλα τα λεφκα στεφάνια με τυς λεμονανθυς, κορνιζομένα σε κσίλο καριδιας,

πάνο απ' το κρεβάτι τις φαμίλιας, πάνο απ' τα κεφάλια τυ ανδρόγινυ, πράματα κε κίνα ιερα, ςαν το πςομάκι, ςαν τα βόδια, ςαν το δροςερο νεράκι, πυ ζβίνι τα κατακαιμένα τα χιλάκια τυ ζεβγα ςτον κάμπο.

Μέςα ςτι νίχτα τιλίχτικε πλια όλο το χοριο. Πέρα μακρια ζβίςανε ι δρόμι κε ι κορφύλες, χάθικεν ο κάμπος κε όλα μπερδεφτίκανε κε λιόςανε μέςα ςτα ςκοτάδια, μάβρος κόζμος, μάβρι απλοςια κάτο απ' τα αςτέρια τυ υρανυ. Ολο κι όλο, πυ έβλεπες εκι, ίτανε τα λιγοςτα λιχνάρια, πυ τρεμοζβίναν κι αφτα ςτα τρογιρνα χορια.

II

Εκίνος μιλύςε...

— Σικόθικε ο παπύς-μυ ο Διμίτρις ο Πλατανιας απ' τιν αβγι κε έκανε το ςταβρό-τυ. Οταν έζεβγε τα βόδια ςτο ζιγο, τον άκυςα.

— ... Οχάαα! εςι Σταβρι... Δεν ίπαμε δα κε έτςι... Γιά έλα, για έλα, πυ μυ φέβγις...

Ιςτερα τόνε κςανάκυςα να μιλάι με τ' άλο βόδι ςε πιο γλικια γλόςα, χαιδεφτικα.

— ... Εςένα εγο ς' αγαπάο πολι, Κανέλαρε... Πολι... Εςένα ς' έχο ςτιν καρδιά-μυ, Κανέλαρε...

Φέβγοντας πλια ο παπυς φόνακςε δινατα ςτιν αδερφί-τυ;

— Βαγιύλα... Σίμερα θα κςεχερςόνο ςτα Τοπόλια... Εκιπέρα να μυ φέρις ζεςτο φαγι... Τ' ακυς Βαγιύλα;.. ζεςτο φαγάκι.

Εκίνι ανακλαδίςτικε απ' το ςτρόμα-τις κε μυρμύριςε κάτι ςαν παραμιλιτο.

Το χόμα τότε ίτανε τραχι, αδρφέ-μυ, ςαν τιν πέτρα. Χτιπύςες το ακςινάρι ςτι γι κε έβγαζε ςπίθες. Τότε τα βόδια κε ι άνθροπι ανκομαχύςανε. Μα μέςα απο το μόχθο-τυς κε τα δακριζμένα-τυς τα μάτια ίχανε τις κριφες γλικες ελπίδες, πος θα έχυνε τα τέκνα-τυς μια δυλεμένι γις, πος θα έχυνε πςομι!

Εκίνι τιν αβγύλα ο παπυς κςεπςίχιςε. Ος έκανε τιν πρότιν αβλακια κε βγίκανε τα πρότα πετρομένα ζβόλια τα μεγάλα, ος κςεπετάχτικαν απο τι γις ι χοντρόριζες τις καλαμιας κε τα αγριοχόρταρα τυ κάμπυ, έπεςε ο παπυς. Τα γένια-τυ ςκορπίςαν τιν αςπρίλα-τυς ςτο χόμα, τα δάχτιλά-τυ χάιδεπςαν τι γις κι ανκάλιαςε τιν Κοπαίδα, πυ λες κε τι φιλύςε με καιμο ςαν τι γινέκα τι ναζιάρα, πυ τον εβαςάνιζε πολι, μα πυ τιν αγαπύςε, πυ τιν αγαπύςε!

Δίπλα-τυ τα βόδια μυκανίζανε κε τυ φονάζανε ςτ' αφτι ίςιχα-ίςιχα.

— Γέρο. Διμίτρι Πλατανιάααα.

— Σίκο αδερφε... Ο ίλιος ανέβικε διο καλάμια πςίλος... Πότε θα οργόςυμε;

Δε μιλύςε πλια ο παπυς. Κςέχαςε τι γλόςα τον ανθρόπον κε τον βοδιον, τόνε ςκλάβοςε, τόνε μάγεπςε, τον έμπλεκςε στα δίχτια-τις ι γις, ι γις, πυ τιν αγάπιςε κε τίνε δύλεπςε τόςο πολι...

Ι Βαγιύλα έφιγε τραγυδόντας απ' το ςπίτι με το ζεςτο φαγάκι τυ παπυ. Ι Βαγιύλα γίριςε πνιγμένι ςτυς λιγμυς κε δεν ίχε μιλια να μας μιλίςι. Εκιπέρα στο χοράφι τόνε βρίκαμε να κριφομιλάι με τα ζβόλια. Οταν τόνε ςικόςαμε απ' τι γις ίχε ένα χαμόγελο ςτα χίλια, ςα να μας μιλύςε;

— ... Αδερφάκια-μυ, αφίςτε-με στον χοραφιον τιν ανκαλια... Αφίςτε-με ν' απλόςο το πιαζμένο-μυ κορμι... Δίγι ανάπαπςι λαχτάριςαν ι αρμι κε ι κλιδόςις τυ κορμιύ-μυ... Χρόνια τίνε δύλεπςα τι γις. Αφίςτε-με να τιν γλικοφιλίςο... Στο χοριο το μεςιμέρι εκίνο τόνε ςτολίςαμε το γέρο, τον παπυ... Οπιος ίχε δάκρι έκλεγε κι άλι με ςκιμένα τα κεφάλια-τυς ακολυθύςαν. Τα βόδια, τα ςκιλια κε τα άλογα, κιτύςανε το κςόδι ςαν παράκςενο...

— Μορε! τί να έπαθε ο γερο-Πλατανιας; Πύ τόνε πάνε;

Χρόνια τον κςέρανε ι άνθροπι κε τα ζα. Τιν περπατιςιά-τυ τιν ίκςεραν τα βόδια-τυ, ο Σταβρις κε ο Κανέλαρος, κι' όταν τιν ακύγανε απο μακρια, μυκανίζανε χαρύμενα. Κ' ένας κόζμος, κι απ' το χοριο κε απο τα Τοπόλια, κε ι Καρδιτςινι κε ι Μυλκιότες κ' ένας κόζμος, μελαπςος κι αμίλιτος, ίρθε να τον χερετίςι κε να κλάπςι. Σα κοντοζιγόνανε ςτιν εκλιςια, μας ςταματίςανε. Οςι ίτανε πίςο, ςικόναν τα κεφάλια-τυς νά δυν.

— ... Γιατί; Γιατί.

— Τραβάτε μπροςτα χοριανι... τραβάτε...

— Δεν αφίνυν... Οπλα έχυν... Δεν αφίνυν. Ο παπυς πςιλα ςτα χέρια τον χοριανον, μονάχα αφτος δεν έβλεπε, δεν άκυγε, ίχε βαρικιμιθι πλια απ' τιν κύραςι. Ι άλι απο πέρα με τα ντυφέκια μιλίςανε δινατα.

— ... Αφτος ίνε ο Διμίτρις; Πλατανια δεν τόνε λένε; Αφτόνε θέλυμε...

— Τόνε θέλετε; Μα ίνε πεθαμένος. — Κάπιος εμουρμούρισε απο τυς πρότυς.

— Αφτος χροστάι γεόμορο στιν ετερία... Τί κι αν πέθανε; Τόνε θέλυμε; Θα τόνε πάρυμε... Ετσι ίνε ι διαταγι...

— Ο κόζμος όλος κυνίθικε, ςα να τον εβάρεσες μία καμυτσικια στο ζβέρκο.

— ... Βρε να τόνε πάρυνε λένε.

— ... Τον πεθαμένο; Τον Πλατανια;

— ... Α! Ι λίκι έχυνε πλιο πονιάρα τιν καρδιά-τυς. Αφτι πλια ίνε, ίνε...

Οςο έβλεπα να βράζι ι αραθιμια στις καρδιες, όςο με έπνιγε ο πόνος στο λαρίνκι, όςο περνύςε ο κερος εκι μπροστα στιν εκλισια, κι ο παπύς-μυ ςτεκόντανε άκεφος, κσεφτιλιζμένος, παραπονεμένος, εκίνος ο παπυς ο προκομένος, πυ έκανε τιν Κοπαίδα να γενοβολάι ανθυς κε ςτάχια, όςο άκυγα τον κόζμο να βονκάι ολόγιρα κι ο βόνκος να γίνετε ςαν άγριος αγέρας, πυ μυνκρίζι, τόςο ανέβενε το έμα στο κεφάλι-μυ, θόλονε το λογικό-μυ μπέρδεβε ι σκέψι-μυ.

Γλίςτριςα αγάλια-αγάλια απο κι, πετάχτικα ςαν αγριόγατος στο ςπίτι. άρπακσα ότι βρίκα εκι μπροστά-μυ, ένα δίκανο γιομάτο κε παραμερίζοντας το πλίθος, στον παπύ-μυ μπρος, ςτάθικα κι, αντίκρι στυς οχτρύς-τυ.

— ... Ελάτε να τον πάρετε το γερο-Διμίτρι Πλατανια... Πιός θάρθι;

Ι φονί-μυ έβγενε ςαν απο μια ςάλπινκα. Το άςπρο κεφάλι τυ παπύ-μυ με παρακαλύςε: «Πεδάκι-μυ, βάλε-με ν' αναπάπςο τις κλιδόςις-μυ κε τυς αρμύς-μυ». Κι ος έκαναν να ςαλέπςυν ι οχτρι, τράβικςα ολόιςα ς' αφτυς. Τέλιοςα πια κε άδιαςε το όπλο κε ίςτερα χτιπύςα με τιν κάνι-τυ. Χίθικαν κε ι χοριανι ςαν τιν αντάρα τότε κε μέςα απο το έμα, πυ χινόντανε, ςίκοςα το γέρο τον παπύ-μυ κε τον έθαπςα με τα δινατά-μυ χέρια, μέςα βαθια στι γις, στο χόμα το ιγρο, πυ μοςχομίριζε, στον κάμπο τον πλατι τις Κοπαίδας, πυ τιν αγάπιςε τόςο ο παπυς, πυ τίνε τραγύδιςε κε τιν εδύλεπςε με το γιαλιςτερό-τυ ακςινάρι κε τιν έκανε να γενοβολάι τα ςτάχια, το καλο κε τ' αφράτο μπαμπάκι κι όλα τα αγαθα, ο καιμένος ο παπύς-μυ ο γερο-Διμίτρις Πλατανιας...

. . . .

Εζβιςε ι φονί-τυ αγάλια-αγάλια μέςα στι νίχτα. Τα δινατάτυ χέρια χαιδέβανε με τριφεράδα τα χορταράκια τις γις, ςα να χαιδέβανε τα μετακςένια μαλάκια μιας αγαπιτικύλας...

Ιτανε τ' ανκονάκι τυ γερο-Πλατανια αφτος ο δινατος ο άντρας. Μέςα στιν καρδιά-τυ ίτανε ριζομένος ο καιμος τυ ίδιυ τυ παπύ-τυ. Σε κάπια φιλακι πέραςε κάμποςα χρόνια, χόνοντας τι μύρι-τυ ανάμεςα στα ςταβροτα ςίδερα τον παραθιριον για να ρυφίκςι, για να θιζάκςι, για να βάλι μέςα στα κατάβαθα τις πςιχίς-τυ λίγον αγέρα τυ χοραφιυ, μια στάλα μιρυδια απο αναςκαμένο χόμα τυ κάμπυ...

Τα τςακάλια υρλιάζανε όλινε τι νίχτα. Τα λιχνάρια τον τριγιρνον χοριον ζβίςανε πλια. Ι Κοπαίδα κιμίθικε ίςιχα-ίςιχα εκίνον τον ίπνο, πυ μιάζι με θάνατο.

Εμις ός τιν αβγύλα, παραδομένι στι ςιλογι κε στυς καιμυς τον θυλεφτάδον τις γις, δεν κιμιθίκαμε.

Με το γλικοχάραμα βύικςεν ο κάμπος. Μάβρες μιχανες μυνκρίζανε μέςα στιν απέραντι απλοςια. Καπνος κε ακάθαρτο πετρέλεο γεμίςανε τιν έχταςι. Σκλάβι μυνκι κι αγριεμένι δυλέβανε με αςίκοτο το κεφάλι, βαρια, αδιάκοπα, τιρανικα. Σε κάθε ζμίκςι καναλιον ςαν τα μάβρα τα φαντάζματα καρτερύςανε ι άνθροπι τις ενκλέζικις ετερίας με το μάνλιχερ στο χέρι.

— ... Το νερο ίνε δικό-μας. Το πότιζμα απαγορέβετε.

Σε κάθε ςταβροδρόμι μέςα στα χοράφια ίτανε ςτιμένο κ' ένα φιλάκιο.

— ... Τα γενίματα περνάνε απ' τιν μπαλάντζα. Πρότα πλερόνετε το γεόμορο.

Ο Κριμπας, ι έδρα τυ ενκλέζυ, ίνε χομένι μέςα στις πικνες φιλοςιες τον πλατανιον. Νεράκια γάργαρα κιλάνε κε λυλυδάκια ςκορπάνε τις μιρυδιές-τυς. Πυλάκια κελαιδύνε πάνο στα κλαρια τις τριανταφιλιας... Ενας παράδιςος. Ι ενκλέζι ντιρεχτόρι χαιδέβυν τις στρονκιλες κιλίτςες-τυς με εφχαρίςτιςι, κιτάνε με τ' αθόα-τυς γαλανα ματάκια, ανκελικα τον υρανο, πίνυνε γυίςκι, κάνυνε μπάνιο μέςα στο γάλα για τιν επιδερμίδα-τυς, κιμύντε στις ανκαλιες τον μιρομένον ορέον κοριτςιον, τρόνε πςιχρα φαγιτα δίχος ςάλτςες...

Μα απ' τα γενίματα τυ κάμπυ ύτε ςπιρι, ύτε ςπιράκι τυς κςεφέβγι. Ολα ίνε δικά-τυς. Ολα τα αγοράςανε με τις στερλίνες-τυς. Τα χοράφια, το νερο, τον αγέρα, τυς ανθρόπυς, τα τέκνα-τυς κε τα ανκονάκια-τυς, ος κε τα κόκαλα τυ καιμένυ τυ Διμίτρι Πλα-

τανια, πυ τα κςέθαπςε προχτες ένας λιςάρικος ενκλέζικος πράχτορας.

Ο κάμπος τις Κοπαΐδας βονκάι. Κι ολόγιρα ίνε ι Θίβα ι κςακυζμένι, ι Λεβαδια, ι Ακρόπολι με τυς αρχέυς, ο Παρνασος με τις Μύςες κε τυς θευς. Ι διμοκρατία με τα τετράπλατα ςαν καταγάλαζα φτερά-τις... Κε χίθικε πολι έμα εδοπέρα. Ποτάμι το έμα. Ο! χέρε! χέρε ελεφθερια...

. . . .

. . . .

Τ. ΚΟΝΤΟΣ.

ΣΤΟΝ ΑΓΟΝΑ.

Το κρίο έτςυζε. Ιταν Δεκέβρις. Θἄτανε δέκα ι όρα νίχτα, ςα κςεκινίςαμε με το γιατρο. Προτίτερα περάςαμε απ' το φαρμακίο, πίραμε γάζες, ιόδιο, μπαμπάκι, επιδέζμυς. Για να φτάςυμε μια όρα γλιγορότερα, μπίκαμε ς' ένα ταξι.

— Κάνε γλίγορα! ίπαμε τυ σοφερ.

Τα κέντρα τις Ομόνιας ίταν ολοφότιςτα κε γεμάτα. Τα τζάμια-τυς θαμπομένα. Ενας κόζμος καλοντιμένος καθότανε μέσα ί μπενόβγενε. Αντρες στιν τρίχα, τιλιγμένι στα ζεςτά-τυς παλτα, γινέκες ζυγραφιζμένες, χομένες μέσα στις παχιες γύνες-τυς.

Σίγυρα όλι-τυς ίταν ίςιχι κι ανάμελι, εφχαριςτιμένι απ' τι ζοι. Κε ςίγυρα απ' το νύ-τυς δεν περνύςε καθόλυ, πος μπορύςε να ιπάρχι μέσα ςτον κόζμο διςτιχία κι ακόμα πιο πολι, πος ς' ένα μυχλιαζμένο ριμαδιο τις Πλάκας ένας εκςαθλιομένος εργάτις βριςκότανε τυ θανατα.

Το αφτοκίνιτο έςτριψε στιν οδο Βυλις κι άρχιςε να κατρακιλα μέςα ςτα ςκοτινα ςτενοςόκακα τις Πλάκας.

Κιτάζαμε προςεχτικα τα ονόματα τον δρόμον κε τα νύμερα.

— Εδο θἄνε! — ίπα καμια φορα. — Σταμάτα!

Κατεβίκαμε βιαςτικα. Μπροςτά-μας ίταν ι ανιχτι, ςκοτινι πόρτα μιας αβλις. Μπίκαμε, κατεβένοντας πςαχτα τα διο-τρία ςκαλια. Ενα παράθιρο θαμποφότιζε στο βάθος. Ι πλάκες κςεκολύςανε κε πέζανε πλατςυλιςτα κάτο απ' τα πόδια-μας. Μίριζε ιγραςία, μύχλα κε τανκο τςιγαριζμένο λάδι.

Ενας άνθροπος έπεςε απάνο-μας ςκυντυφλόντας.

— Γιά-ςυ! — τυ φόναξα. — Εδο κάθετε ο Δίμος ο Βρανας, πυ ίνε άροςτος;

— Νε, εχι στο βάθος. Γιατρος ίςε;

— Νε.

Μια πόρτα άνιxςε. Μέςα στο φοτιζμένο-τις περβάζι φάνιxαν μεριxες ςxιες. Μια γινεxίςια φονι.

— Πιός ίνε;

— Ιρθε ο γιατρος, — φόναxςε ο άλος απο πίςο-μας. — Φέxςτε να μιν τςαxιςτυν ι άνθροπι.

Μπίxαμε μέςα στο δομάτιο. Ο γιατρος, όπος ίταν πςιλος, έςxιπςε για να μπι μέςα. Μια τενεxεδένια λάμπα, με μπαλομένο το γιαλί-τις, xρεμαζμένι στον τίχο, πολεμύςε να παραςτίςι το φος. Μέςα στο μιςόφοτο xαθόντανε πάνο ςε πρόχιρα xρεβάτια ί στεxόντανε όρθιι xαμια δεxαρια άντρες xε γινέxες. Πέντε xρεβάτια ίταν αραδιαζμένα στυς τρις τίχυς. Τον άλο τίχο τον έπιανε το «μαγαζι». Ενα μεγάλο τραπέζι απο χοντρο μαβριζμένο xςίλο, μ' όλα τα ςίνεργα τυ ιδραβλιxυ πεταμένα απάνο-τυ ί xρεμαζμένα πςιλα στον τίχο. Το φιςερο, ι φυφυ, τα xολιτίρια, όλο το εργαςτίρι.

Στο ένα xρεβάτι xιτότανε ο άροςτος xε βονxύςε.

Βρομύςε το στενόχορο χαμιλοτάβανο δομάτιο. Κάπνι απο τςιγάρα, ςάπιος ιδρότας, μύχλα, βαρια μιρυδια xαμένυ τενεxε xε ςιδεριxον. Σταλια οxςιγόνο στο δομάτιο. Το xεφάλι μας άρχιςε να γιρίζι. Μας έπιαςε δίςπνια xε τάςι για xςερατο. Λίγο αxόμα xε θα λιγοθιμύςαμε.

— Ανίχτε λίγο το παράθιρο! — φόναxςε ο γιατρος. — Κε μιν xαθόςαςτε όλι εδομέςα. Οπιος δεν έχι δυλια να βγι όxςο.

Ανίxςανε το παράθιρο, μα xανις δεν xυνίθιxε.

Ο γιατρος έςxιπςε πάνο απ' τον άροςτο. Τύπιαςε το χέρι. Ενα χέρι μαβροπράςινο, xοxαλιάριxο με φυςxομένες τις φλέβες xε τα νέβρα τεντομένα, με τετράγονα, ροζιάριxα, χοντρόνιχα δάχτιλα. Θάταν xάπυ ςαρανταπεντάρις. Αxςύριςτος απο xερο, με xάτι παχια, xρεμαζμένα, μάβρα μυςτάxια. Κε το πετςι τυ μύτρυ-τυ ζαρομένο, μιζεριαζμένο, μαβροxίτρινο.

— Ινε μέρες, πυ ίνε άροςτος; — ρότιςε ο γιατρος.

— Νε, xανένας μίνας. Στιν αρχι ίχε λίγα λεφτυδάxια. Δυλεφτις άνθροπος xε νιxοxίρις ίτανε. Ιρθε xε γιατρος xάνα—διο φορες. Ιςτερα δε ματάρθε. Δεν ίχαν να τον πλιρόςυν. Ι γινέxα-τυ ίταν πεθαμένι. Κ' ίχε xε τέςερα πεδια. Διο αγόρια xε διο xορίτςια. Ο μεγάλος γιος, ένα παλιxάρι ός ίxοςιδιο χρονον, ίταν μιχανυργος.

Δύλεβε κάτο στον Πιρεα. Μα ίχε διο μίνες να σταβρόσι δεκάρα. Ι μεγάλι κόρι δύλεβε σε κάπιο ραφτάδικο. Πσεφτοπράματα. Τριαντapέντε δραχμες τι μέρα — όκσο ι γιορτες. Πριν διο βδομάδες τιν ίχαν διόκσι. Δεν πίγεναν καλα ι δυλιες κε λιγόστεπσε το προσοπικο. Τα άλα διο ίτανε μικρα. Πιγέναν στο σκολιο, κάναν κε θελίματα. Το αγόρι πυλύσε κε φιμερίδες. Κάπιο δεκάρικο τὄβγαζε— όχι κάθε μέρα. Επιτα ίνε κι ο σπιτονικοκίρις. Τυς έκανε έκσοσι. Τυ χροσταν τρία νίκια. Φτόχια, γιατρέ-μυ, φτόχια. Λίπι κε το πσομι! Ανθροπι ίμαστε κε μις. Πότε ο ένας, πότε ο άλος, κάτι κάναμε. Ενα πιάτο φαι, ένα κάτι. Μα κε μις φτοχι άνθροπι ίμαστε. Υτε πσίχυλο δε μας περισέβι.

Μιλύσαν πότε ο ένας, πότε ο άλος, πότε όλι μαζι.

Ο άροστος δε μιλύσε, βονκύσε μονάχα.

— Δεν πίγατε πυθενα; Στο νοσοκομίο, πυθενα αλυ; — ρότισα.

— Πίγα εγο! — πετάχτικε ό μεγάλος γιός-τυ ο Κόστας. — Πίγα στο δίμαρχο. — Δεν έχυμε «κλίνες», μυ ίπαν. Κσαναπίγα. Ιρθε μαζι κε ι αδερφί-μυ. Μας πέτακσαν όκσο, γιατι φονάκσαμε λιγάκι...

Ο γιατρος έβγαλε το θερμόμετρο, πυ τὄχε βάλι στο αναμετακσι.

— Πόσο; — τονε ρότισα.

— Σαράντα κε μισο, — μυ μυρμύρισε.

Κάπιο αφτι το πίρε.

— Σαράντα κε μισο! πο! πο! Ενα σύσυρο μέσα στιν κάμαρα. Κάπιο μισόκλαμα, κάπιο αναφιλιτο.

— Σικόστε-τον λιγάκι, — ίπε ο γιατρος.

Τρέκσαν όλι κοντα, πιός να προτοδόσι χέρι. Μια γινέκα κσεκρέμασε τι λάμπα κε τιν κρατύσε πάνο απ' το κρεβάτι.

Οπος τον πιάσαν, ο άροστος βόνκισε πιο δινατα. Τράβικσαν τιν παλια, χιλιομπαλομένι κυβέρτα. Μια πιο βαρια χνοτίλα μας χτίπισε.

Τόνε σικόσαν κε τον βαστύσαν καθιστο. Κάπιος ανασίκοσε το λερο, μισοσκιζμένο πυκάμισο τυ άροστυ. Ενα πολιστόματο α, α, α! ακύστικε μέσα στιν κάμαρι. Ολι ι πλάτι-τυ ίταν μια πλιγι, κοκινιζμένι, πριζμένι, ομπιαζμένι, πυ βρομύσε.

Ο γιατρος τιν κίτακσε προσεχτικα. Τίνε πασπάτεβε, τίνε ζύλισε, εδο κε κι, κάμποσι όρα. Επιτα γίρισε σε μένα.

— Δε μπορο να κάνο τίποτα, — μυ λέι. — Δεν έχο εργαλία. Δεν έχο τα μέσα κε φοβάμε. Φοβάμε μιν ίνε «άνθρακς». Κ' έχο ιποψίες για σιμπτόματα ιλαρας. Πρέπι να πάι σε νοσοκομίο. Θα κάνο ένα επίδεζμο μονάχα κε άβριο πρέπι να μπι σε νοσοκομίο.

Το σύσυρο σόπασε. Επιτα πάλι κσανάρχισε.

— Σε νοσοκομίο! Κε πύ λεφτα! Κε πιός θα τόνε βάλι! Αχ! τον κακομίρι το Δίμο!

— Κε γιατί όχι; — ίπα. — Αβριο θάρθο εγο απο δο πάλι κε όλι μαζι θα τον πάμε στο νοσοκομίο.

— Ολι μαζι;! — κσαφνιάστικαν. — Κε τί θα κάνυμε;

— Θα πάμε όλι μαζι στο νοσοκομίο, θα πύμε πος ο άροστος δεν έχι τα μέσα κε θα πεθάνι εδο μές' στα μάτια-μας. Πος το νοσοκομίο τυ Δίμυ — αφτο το Πολιτικο νοσοκομίο, πυ ίνε εκι κοντα στο Πανεπιστίμιο — ίνε ιποχρεομένο να τόνε γιατρέψι. Κε κρεβάτια έχι. Ψέματα λένε, πος δεν έχι. Πρέπι να τυς πάμε κανένα γραματάκι. Για να κσαροστίσι ένας φτοχος, πρέπι νάχι τα μέσα κε για να πεθάνι ακόμα, τα μέσα πρέπι νάχι. Μα εμις θα τόνε πάμε όλι μαζι. Θα μαζεφτύμε τριάντα-σαράντα άνθροπι κε θα τόνε πάμε. Κε θα φονάκσυμε. Εμις πλιρόνυμε για τα νοσοκομία κε...

— Εμις; — έκανε μια γινέκα.

— Κε βέβεα εμις. Εσι, ο άλος, ο Δίμος ο Βρανας, όλος ο κόζμος, πυ πλιρόνι φόρυς. Αμ' πιός πλιρόνι; Απ' τιν κάσα-τυς, θαρις, πος βγάζυνε τα λεφτα;

— Σοστα, — ίπαν διο-τρις.

— Ε, να έτσι λιπον. Θα τόνε πάμε κε θα φονάκσυμε να τόνε βάλυνε μέσα, να τόνε γιατρέψυν. Δικεόμά-τυ ίνε.

— Να τον πάμε, να τον πάμε, — φόνακσαν, — άνθροπός-μας ίνε. Χρόνια τόνε κσέρυμε. Να τον αφίσυμε έτσι να πεθάνι μές' στα μάτια-μας, έτσι χορις βοίθια; Να τόνε πάμε.

— Λιπον άβριο θάρθο. Στις ενια το πρωι θάμε εδο. Ακύσετε κ' ένα άλο: Θα χριαστυν λεφτα. Πρέπι να τα βρύμε εδο αναμετακσί-μας. Δεν πρέπι ν' αφίσυμε τον άνθροπο να πεθάνι έτσι. Οπιος μπορι να δόσι κάτι, ας το δόσι. Χρέος-μας ίνε. Ολι-μας ένα πράμα ίμαστε ι φτοχι. Αβριο — πιός το κσέρι; — μπορι να βρεθι άλος απο μας στι θέσι τυ Βρανα. Μια γενια ίμαστε ι φτοχι.

— Σοστα, σοστα, — ίπε ένας γέρος.

Εβγαλα ένα τάλιρο κε τὄβαλα πάνο στο τραπέζι. Ο γιατρος έβαλε άλα διο. Σιγα-σιγα άρχισαν να μαζέβυντε κι άλα. Ενα φράνκο, ένα δίφρανκο, ένα τάλιρο. Μαζέφτικαν κάπυ σαράντα δραχμες.

— Να το πίτε κε στι γιτονια κε στυς άλυς. Να δόσυν κ αφτι κάτι κε νἄρθυν άβριο μαζι. Κε θα τόνε βάλυμε. Να δίτε, πος θα τόνε βάλυμε. Φτάνι νάρθίτε.

— Εγο θα πάο στι διπλανι αβλι,—ίπε μια χοντρι γινεκύλα.

— Κε γο θα πάο στο καφενίο, πυ ίνε αντίκρι, — ίπε ένας άλος.

— Κε γο, κε γο.

Χορις να το σιστίσυμε έγινε κιόλας ι επιτροπι.

— Κόστα,—λέο τυ γιυ,—πάρε τα λεφτα. Σαράντα δραχμες ίνε.

Τα πίρε αμίλιτος.

Ο γιατρος τέλιοσε τυς επιδέζμυς. Φίγαμε. Μας κσεπροβόδισαν ός τιν πόρτα τις αβλις.

— Καλινίχτα, χαλινίχτα-σας!

— Καλινίχτα, κι άβριο στις ενια.

Πίραμε βαθιες ανάσες, σαν κσεμακρίναμε λιγάκι. Σιοπι!

— Τί φρίκι! τί φρίκι! — μυρμύρισε κσάφνυ ο γιατρος.

— Δεν ίνε τόσο φρίκι ι κατάντια αφτι. Φρίκι ίνε, πος αφτι, πυ ζύνε μέσα σ' αφτι τι διστιχία, δεν νιόθυν ακόμα να παλέπσυν τιν τόσι φρίκι-τυς κι απο πιύς πρέπι να γιρέπσυν το δίκιο-τυς. Δε νιόθυν πιί ίνε ι έτιι τις φρίκις-τυς.

. . . .

Τιν άλι μέρα στις ενια ίμαστε κι. Ι αβλι ίταν γεμάτι κόζμο. πριν μπύμε ακόμα μέσα, ο καφετζις τυ αντικρινυ καφενίυ ίρθε κοντά-μας. Μαζί-τυ σικόθικαν διο-τρις εργάτες.

— Καλα λες, έτσι πρέπι να γίνι, — μὔπε με τιν «καλιμέρα». — Κε γο θ' αφίσο το μαγαζι κε θἄρθο μαζί-σας.

Σα μας ίδαν να μπένυμε στιν αβλι, τρέκσαν όλι κε μας τριγίρισαν. Ιταν καμια τριανταρια εκι μέσα. Γινέκες κι άντρες.

— Μαζέπσαμε πενίντα οχτό δραχμες ακόμα, — φόνακσε χαρύμενι ι χοντρι γινεκάρα.

— Αντε τόρα! Κσεκινίστε λίγι-λίγι κε τραβάτε για το Πολιτικο νοσοκομίο. Το κσέρετε;

— Το κσέρυμε, το κσέρυμε!

Αιντε! Θα βάλυμε τον άροςτο ς' ένα αφτοκίνιτο κε θάρθύμε κε μις.

. . . .

Στο νοςοκομίο γένικε φαςαρία. Δε μας αφίνανε να μπύμε. Ο Κόςτας έδοςε μια ςπροχςια στιν καγκελοτι πόρτα, μαζι με το φίλακα. Ι άλι απο πίςο-τυ. Ι φίλακες μαζεφτίκαν. Φόναζαν κε βλαςτιμύςαν. Μα όλος ο κόζμος μπίκε μέςα. Τον άροςτο τόνε ςικόςανε τρις-τέςερις.

Γιατρι με τις άςπρες μπλύζες, κι ο διεφθιντις ο ίδιος βγίκε ςτιν αβλι.

— Τί ίνε; Τί τρέχι;

Πίγα κοντα κι άρχιςα να τυ λέο. Μαζί-μυ φόναζαν ένα ςορο άλι. Ι γινέκες πιο πολι.

— Δεν έχυμε κρεβάτια, δε μπορύμε. Πρέπι να φέρετε ςιμίομα απ' το δίμαρχο. Δεν έχυμε δικέομα,—φόναζε δινατα ο διεφθιντις αναπςοκοκινιζμένος.

— Θα τον πάρετε, θα τον πάρετε! Θα τον αφίςυμε εδο να πεθάνι! Θα τον πάρετε! Δε φέβγυμε απο δο!

Φονες αναμένες, μύτρα αναμένα, φαςαρία, φοβέρες.

Ο διεφθιντις μπίκε μέςα.

Επιτα βγίκαν διο νοςοκόμι μ' ένα φορίο.

. . . .

Βγίκαμε. Με τριγίριςαν όλι. Κυβέντιαζαν, φόναζαν κε χιρονομύςαν. Τα πρόςοπά-τυς ίταν γελαςτα κ' εφχαριςτιμένα.

Ι χοντρι γινεκάρα ίταν με τυς πρότυς.

— Ιδες, ίδες, καλα τα καταφέραμε, — φόναζε γελόντας.

— Τυς τα λέμε, τυς τα λέμε κε μις, μα δεν πέρνυνε χαμπάρι. Πρέπι να τα δυν με τα μάτια-τυς για να πιςτέπςυν, — ίπε ένας εργάτις απ' αφτυνυς, πυ καθόταν ςτο καφενίο.

Τόνε κίταξα.

— Ανεργος ίςε; — ρότιςα.

— Νέ, καπνεργάτις άνεργος.

— Εκι ςτο καφενίο πιγένετε;

— Νέ, εκι. Μαζέβυντε κι άλι.

— Θάρθο ένα βράδι να τα πύμε. Θα ςας θα ιδοπιίςο.

— Νάρθις, νάρθις, — ίπαν πολι.

— Νάρθις — ίπε κι ο καφετζις.

Σκορπίςαμε.

Ο Κόςτας ίρθε κοντά-μυ. Πλάι-τυ ίταν κ' ι αδερφί-τυ.

— Σας εφχαριςτο, — μυ λέι.

— Εμένα; γιατί;

— Γι' αφτο, πυ έκανες. Αν δεν ίςυνα...

— Ακυ να ςυ πο. Αφτο να το χροςτας ςτον κόζμο, ςτι γιτονιά-ςυ, ςτυς άλυς. Κανένα δεν έχις να φχαριςτας. Κε ςι το ίδιο θάκανες. Δεν ίν' έτςι;

Περπατύμε κε κυβεντιάζυμε.

Κάπυ ςκίβι κε μυ λέι ςιγανα.

— Αφτος ίνε ο κομυνιζμος!

— Νέ, αφτος ίνε. Αφτος κε πολα. Κε πολα άλα ακόμα. Πάμε.

Ι αδερφί-τυ ίρθε μαζι. Μια κοπέλα κίτρινι, λίγο καμπύρα, με κςέθορα μάτια κε χίλια.

Τραβίκςαμε για τα «Σινδικάτα».

. . . .

Νίχτα, έκςι τυ Μάρτι.

Ι Αθίνα ίνε θεοςκότινι. Στυς δρόμυς κικλοφορυν τανκς, αντις τραμ περίπολες. Τα πεζοδρόμια κε ι άςφαλτο ίνε γεμάτα ςπαζμένα γιαλια. Στιν Ομόνια έχυνε ςτίςι πολιβόλα. Μπροςτα ςτο Πανεπιςτίμιο, ςτυς δρόμυς, ςτιν Ομόνια, παντυ ςτις αναλαμπες τον λιγοςτον ιλεχτρικον, γιαλίζυν κάτι πιγμένα τέλματα απο έμα. Νέκρα! Μέςα ςτον αέρα, θαρις πος βυίζι ακόμα ο ςάλαγος απο χιλιάδες ςτόματα, ανάμεςα ςτο τακ-τακ τον πολιβόλον κε ςτο βρόντο τις οπλοβομβίδας.

Κε πάνο απ' όλα ι φονες: «Κάτο ι ςακαράκες!» — «Κάτο ι δολοφόνι!» Τα πολιςτόματα εμβατίρια: «Εμπρος τις γις ι κολαζμένι». — «Επέςατε θίματα αδέρφια εςις».

. . . .

Τρόγαμε με κατεβαζμένα τα ρολα ςτο εςτιατόριο.

Κάπιος μπένι κ' έρχετε κοντά-μυ.

— Ενας ςίντροφος πλιγoμένος, — μυ λέι ςτ' αφτι. — Στιν Κοκινια. Δεν πρέπι να πάι ςτο νοςοκομίο.

— Βαρια;

— Δε κςέρο. Στο κεφάλι θαρο.

— Τόρα αδίνατο. Δεν έχυμε γιατρο, φάρμακα. Ι ςινκινονία ίνε κομένι. Αβριο το πρoι.

Μυ δίνι τιν αντρέσα κε τ' όνομα. «Κόςτας Βρανας». Κάπυ έχο χςαναχύςι αφτο το όνομα. Πὺ ςτο διάολο;

Στις δέκα ίμαςτε με το γιατρο ςτιν Κοκινια κε πςάχναμε για το ςπίτι.

— Εδο πιο κάτο. Αριςτερα. Εκι ςτιν μάντρα.

Μια μιςόκοπι γινέκα ςτέκετε ςτιν πόρτα.

— Εδο κάθετε ο Κόςτας ο μιχανικος;

Μας κιτάζι ίποπτα.

— Δε κςέρο.

— Γελάμε.

— Ιμαςτε φίλι-τυ, — τις λέμε, — ίνε ο γιατρος.

— Να ροτίςο. Δε κςέρο.

Καμια φορα μπίκαμε, ςχεδον με το ζόρι.

Σ' ένα κρεβάτι κιτότανε κάπιος, μ' ένα ματομένο επίδεζμο ςτο κεφάλι. Μια βυρκομένι γινεκύλα ςτεκόταν απο πάνο-τυ.

Μόλις μας ίδε, αναςικόθικε.

— Γιά-ςυ, ςίντροφε, φόνακςε, γιά-ςυ! Δε ςας τὄλεγα γο, δε ςας τὄλεγα, έκανε ςτις γινέκες. Δε θα μ' αφίςυν έτςι, θἄρθυν να με δυν, θἄρθυν. Κε ςις δεν πιςτέβατε.

Τα μάτια-τυ ίχαν βυρκόςι. Τα χίλια-τυ έτρεμαν.

Ιχαν μπι κε διο άντρες μέςα, μ' εργατικα ρύχα, γεμάτα μπογιες κι αζβέςτες.

Τόνε κίτακςαν πιο καλα.

— Πύ ς' έχο δι ςίντροφε; — τόνε ροτο.

— Δε με θιμάςε; Στιν Πλάκα. Στο νοςοκομίο. Το Δίμο το Βρανα, πυ ίταν άροςτος απο άνθρακα; Τιν «κινιτοπίιςι;»

— Α! νε! Ο γέρος τί κάνι;

— Εγινε καλα, εκι ςτο ςπίτι ίνε με τυς άλυς. Εγο παντρέφτικα. Κάνο κάτι δυλιες εδο κε κι.

— Ι αδερφί-ςυ;

— Ινε φιλακι. Επιαςε δυλια ςτο ιφαντυργίο τυ Ρετςίνα. Μια μέρα τίνε πιάςανε, πυ μίραζε προκιρίκςις ςτο εργοςτάςιο. Εκςι μίνες ιδιόνιμο. Απ' τα μιςα τυ Φλεβάρι ίνε μέςα... Ι κερατάδες!

Ετςι χαρύμενα τἄλεγε κε τέλιοςε με άχτι.

Κάτο απο το ματομένο-τυ επίδεζμο τα μάτια-τυ ανάδοςαν μια μάβρι αναλαμπι κι απ' τα τεντομένα μύςκυλα τον ςαγονιόν-τυ καταλάβενες, πος έςφινκε τα δόντια-τυ.

Θ. ΚΟΡΝΑΡΟΣ.

Ι ΠΡΟΤΙ ΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ.

Ι

Πρότι φορα έπιανα δυλια ς' εργοςτάςιο. Γι' αφτο μπίκα μέςα ςτο τςιμεντάδικο, με κάπιο αόριςτο φόβο. Ας μ' ίχε ςταλμένο ο ίδιος ο ιδιοχτίτις.

Δε φοβόμυνα τις μιχανες. Ιχα μαζί-τυς κάπια γνοριμία, απο το «φευδαρχικο κράτος τις Κοπαίδας».

Νά, τυς... εργάτες φοβόμυνα!

Μα οςτόςο, μπορι να μι λέγετε κε φόβος αφτο πΰνιοθα. Εβλεπα καθαρα, πος κάπια τεράςτια διαφορα έχυνε ι εργάτες τις γις κε τυ ποδαριυ, απ' τυς εργάτες με τις μονοκόματες λαδομένες φόρμες κε τα πιτςιλιζμένα με ακάθαρτα ιγρα, πρόςοπα...

Ο επιςτάτις διάβαςε το ςιμίομα, πυ κρατύςα. Με κίταχςε μια απο πάνο ός κάτο κε με ρότιχςε τ' όνομά-μυ. «Θεμιςτοκλις Κ...» τΰπα καθαρα τονίζοντας μια-μια ςιλαβι.

Αφτος ο τονιζμος ίχε ςιμαςία! Απο 12 χρονο πεδι, ίχα ν' ακύςο τ' όνομά-μυ. Κόντεβα να πιςτέπςο, πος τ' άγιο μίρο τις βάφτιςίς-μυ έπεςε λίγο, ςαν τςινκύνικα, κε τ' όνομα δεν κόλιςε καλα.

«Ρε» κε «πςιτ» με φονάζανε 15 χρόνια, ι άνθροπι με τιν... παραμελιμένι ανατροφι...

«Ε ε... με τα κυλύρια...» «Πύ ίςε... λύςτρος...» με καλύςανε ι «καθος πρέπι κίριι» κε «ιποδιματοκαθαριςτιν» μ' ονομάτιςε ο κόζμος, πυ μόνο κςεςκόνιζμα θέλανε τα λυςτρίνια-τυ «με βύρτςα το ρύχο... παρακαλο».

Γι' αφτο, πες, εστανόμυνα σαν ανάνκι να το κσανακύσο αφτο τ' όνομα το παραπεταμένο.

Δεν το καταλαβένετε αφτο; όχι;

Ε, μπορι να μιν το καταλάβατε ποτες...

Ο επιςτάτις φόναξε: «Μαςτρομιχάλι· πάρ'-τονε μαζί-ςυ κ ι α φ τ ό ν ε.» Κ' έφιγε.

Ο Μαςτρομιχάλις με το καμπυριαζμένο κορμι κε τα μισόπςαρα μάλια, ίπε· «καλα»! κ' έφιγε κι αφτος. Δε μΰπε να τον ακλυθο. Μα όμος, αν ο Μαςτρομιχάλις ίτανε γεοργος, θα μΰλεγε τυλάχιςτο: «έλα μαζί-μυ» ι «ακυλύθα!».

Ενιοςα, πος το λογάριαζε απλύςτατο πράμα, το να καταλάβο μονάχος-μυ, πος έπρεπε να τον ακλυθίςο. Γιατί να με καλέςι λιπον;..

Ε! νά, κάτι τέτια με κάνανε να φοβύμε τυς ανθρόπυς τυ εργοςτασίυ.

Ιχα ςινιθίςι αλιος εγο:

Ενα ποδάρι με μάβρο παπύτςι λάχτιζε το λύςτρικο το κασελάκι-μυ. Πάνο απ το κεφάλι-μυ έπεφτε τραχια, βαρια ι προςταγι: «Μάβρα βάπςε-τα!» Κε χορις να μυ τΰλεγε, μάβρα θα τάβαφα. Ομος, σαν να μιν έφτανε κι αφτο, ροτύςα: «Με... μάβρο βερνίκι κίριος;..» Λάβενα σοβαρότατι τιν απάντιςι: «Νέ...» Ι γινότανε τύτο: Κάπια παράθιρα μιςανίγανε προι, προι. «Πςιτ... κυλυρα,..» φονάζανε.

— Πόςο τα κυλύρια;

— Μια δραχμι... μανταμ...

— Δόςε τρία...

— Αμέςος!

— Τρις δραχμες μανταμ...

Ενας σορος λόγια κςερνιύντανε μέςα κι όκςο σε κάτι τέτια παραθίρια κι αντιπροςοπέβανε μια σκέπςι, σαν το... ατροφικο, ζαρομένο ρεβιθάκι... Νά. μια τέτια απόπιρα σκέπςις: Το «μ ά β ρ ο, παπύτςι, μ ά β ρ ο να το βάπςο, με... μ ά β ρ ο βερνίκι;»

Μα στο εργοςτάσιο ι άνθροπι μιλύνε λίγο.

Μέςα όμος ςτι σιοπι, νιόθις το μιαλό-ςυ ν'αςτράφτι. Εςτάνεςε τιν ανάνκι, τιν πίεςι, γρίγορα σε μια στιγμι να νιόςις τί πρέπι να κάμις, όταν ο Μαςτρομιχάλις θα σε κιτάκςι στα μάτια κ' ίςτερα θα κιτάκςι κ' ένα σορο τςυβάλια με τςιμέντο.

Σ' έναν τέτιο ςορο μπροστα, ςτεκόντυςαν διο άλι εργάτες. Εςκιπςα, έκανα τα χέρια πίςο κε περίμενα ν' αρπάκςο το τςυβάλι, πυ θα «πετύςανε».

Θα το πίγενα κάπυ. «Πύ;» Δεν ίταν ανάνκι να ροτίςο. Εκι, πυ το πιγένανε κ' ι 5—6 άλι, πυ κυβαλύςανε...

Το τςυβάλι έπεςε τιναχτα. Στα νεφρα! Εγο έπεςα μπρύμιτα χάμυ. Ι μίτι-μυ έτρεκςε έμα... Μα δεν πίραζε κε τόςο αφτο. Κοκίνιςα απ' τι ντροπί-μυ!

— Βλάκα! αςινίδιτε!! — Ακύο αγαναχτιζμένα να φονάζι ο Μαςτρομιχάλις.

Ιχα διάθεςι να κλάπςο ί να θιμόςο. Κοκίνιςα πιο πολι ακόμα κε ςικόθικα. Μα δεν τάλεγε αφτα ςε μένα. Στον άλονε, πυ παςάριζε τα τςυβάλια τάλεγε.

Εμένα μυ ίπε: χτίπιςες πολι;.. Πός ςε λένε;.. Πές-μυ τ' όνομά-ςυ!..»

— Θεμιςτοκλις, — τυ ίπα.

— Χτίπιςες Θεμιςτοκλι; Ελα να πλιθις... Ελα φίλε-μυ... Μι ςτεναχοριέςε... θα ςινιθίςυμε... Μόνο να μι χτίπιςες πολι! πονας;..

Μα εγο καθόλυ δεν πονύςα πια! Χοροπιδύςε μόνο ι καρδιά-μυ ςα ςαςτιζμένι.

Χτιπύςε ςαν τρελι κ' ι χτίπι λέγανε: «Πές-μυ τ' όνομά-ςυ... χτίπιςες πολι, Θεμιςτοκλι;»

— Καθόλυ δεν πονο Μαςτρομιχάλι. Νά, παραπάτιςα μια ςτιγμι κι αφτο ίτανε.

— Δεν τόθελα... ςίντροφε! Δεν πρόςεκςα μια ςτιγμι, πος ίςυνα εςι. Εχο ςινιθίςι με τυς άλυς... Ελα ςτι βρίςι, ςίντροφε, να πλίνις τι μίτι-ςυ...

Αφτα μυ τάπε ο Θίμιος, ο εργάτις, πυ πάςαρε το τςυβάλι..

Δεν πιςτέβο να με περνάνε για τρελο, αν ανκάλιαζα το Θίμιο—όπος μύρθε — κίνι τι ςτιγμι κε να τύλεγα πολες-πολες φορές: «Σίντροφε, ςίντροφε, ςίντροφε!..»

Μα δεν τόκαμα. Πίγα κε πλίθικα. Κι ο Θίμιος μύπε, πος όςπυ να ςινίθιζα, θα με φορτόνανε ςιγα-ςιγα κε θα πίγενα κε λίγα τςυβάλια ςτιν αποθίκι!

— Αφτα θάχυμε απο τόρα; Βαρέθικες κιόλας; Κε τυ λόγυ ςυ, πυ ίςε παλιος, δεν έμαθες ακόμα, πος διο μαζι δε φέβγυνε για νερο; 20 δραχμες πρόςτιμο ςτον καθένα-ςας...

Ετςι, ςα βροχι, πιο γλίγορα κι απ'τ'ακάθαρτο νερο τις βρίςις, πέφτανε αφτες ι εροτίςις κε τα προςτίματα.

Ο διεφθιντις ςτεκότανε δίπλα-μας.

— Ι μίτι-τυ μάτοςε κε τον έφερα να πλιθι... — απάντιςε ο Θίμιος, χορις προςπάθια, για να δόςι ςτι φονί-τυ τόνο ςεβαςμυ.

— Μπορύςε νάρθι κε μόνος-τυ!.. — αφςτιρα ίπε ο αφέντις κε τράβιχςε να φίγι.

Σα να μετάνιαςε, ί ςα να θιμίθικε κάτι, κοντοςτάθικε, μιςογίριςε πάλι προς τα μας κε διάταχςε: «Γλίγορα ςτι δυλιά-ςας!..»

Πόςο μιάζυνε τα παπύτςια-τυ με κίνα τον ανθρόπον, πυ μ'ονόματίςανε... «ι π ο δ ι μ α τ ο κ α θ α ρ ι ς τ ί (ν)!..»

Κυβάλιςα κ' εγο το μερτικό-μυ, τα τςυβάλια. Ας φόναζε ο Μαςτρομιχάλις, ας λέγανε ι ςιντρόφι, πος: «Τυλάχιςτο διο κ' ένα Θ ε μ ι ς τ ο κ λ ι, ός πυ να ςινιθίςις!»

— Μα δεν πιςτέβο δα, να βάλθικες να κάμις πιο πλύςιο τ' αφεντικο;..

Ετςι με μάλοςε ο ςίντροφος, ο Μαςτρομαρίνος.

Το καταλάβανε όμος ίςτερα, πος δεν ίθελα να πλυτίςο καθόλυ τ' αφεντικο, παρα πος άρχιςα να μιάζο τυς καλύς-μυ τυς δαςκάλυς, τυς πρότυς-μυ δαςκάλυς κε... ςιντρόφυς, πυ χςέρανε να μυ κάνυνε τιν καρδια παλαβι κε... „πές-μυ τ' όνομά-ςυ!!"

Το τςυβάλι, όμος, δε μυ το φορτόνανε εμένα τιναχτα. Ομορφα-όμορφα τ' αφίνανε ςτιν πλάτι-μυ. Κι όταν το πρόςεχςε αφτο τ' αφεντικο, κάπια ςτιγμι, πυ χςαναπέραςε, χςεφίςιχςε: «Θίμιο! Νέβρα θέλι ι δυλια! Οχι πςόφια πράματα!»

Ετςι, πυ ετιμαζόμυνα να δεχτο το τςυβάλι, έριχςα μια ματια ςτυς ςιντρόφυς.

Ιδα τις ματιές-τυς, πυ διαςταβρόθικαν, μια βιαςτικι, νεβρικι ςινενόιςι.

Κι ο Θίμιος: Παραπάτιςα. Γι'αφτο δεν το παςάραμε τιναχτα το τςυβάλι!»

Ο Μαςτρομαρίνος: «Δε μπορύμε δα να ςακατέπςυμε τον άνθροπο!»

Ο Μαςτραντόνις: «Κανονίςτε ένα τςιγάρο βρε πεδια. Να πάρυμε ρ'αδερφε κε μια ανάςα...»

Ο Γιάνις: «Κε δεν το καπνίζυμε!..»

Τ' αφεντικο: Σιοπι! Με κρεμαζμένα τα χίλια έφιγε καμόθικε, πος δεν άκυσε...

Κσεφοβίθικα ολοζδιόλυ τυς λιγόλογυς μπλυζοφορεμένυς «αγριανθρόπυς».

Ενιοσα, πος κάπια ιπόθεσι κινι μετακσί-τυς, μεγάλι, τυς έκανε να βρύνε γλόσα διкί-τυς, γλόσα μιστικι, για να σινενούντε κε μπροστα στυς άλυς...

Μιάζανε με καλυς τεχνίτες πολεμιστες, πυ βρίσκονταν σε κατάστασι άμινας κε προσπαθύσανε με πιρετο να ετιμάσυμε μια επίθεσι κσαφνικι...

Αφτι ι δινατι άνθροπι, με λέγανε «σίντροφο!» Με προτόπανε, Θεμιστοκλι κε... «πές-μυ τ' όνομά-συ; Πός σε λένε;»

Κε άλι όρα θα πο, πος τυς ίδα να μάχυντε, μα προπάντο, με πόσι τέχνι κε πόσι πίστι ετιμάζυνταν πιο μπροστα.

II

Τα τσυβάλια κυβαλίθικαν στιν αποθίκι.

Μετα διο μέρες πάλι θάχανε μαζεφτι σορος πελόριος, κενύργια.

Ι δυλιά-μας, τις διο μέρες αφτες, ίτανε να τριγιρίζυμε στις μιχανες με λαδοτίρια στο χέρι, να λαδόνυμε. Ακόμα παρακολυθύσαμε, μίπος τ' ακάθαρτα τσιμέντα πέφτανε ανακατομένα με καθαρα. Τότες έπρεπε να ιδοπιίσυμε τον ιδικο. Κάπια βλάβι θάχε γίνι.

Μπροστα στο θόριβο, στυς μικιθμυς τον μιχανον, στάθικα τρομαγμένος. Κίταζα μια το λαδοτίρι, μια τις ρόδες, πυ χανόντανε στο σιφονικο στροβιλιζμο, γινόνταν ιποπσία ίλις, σε λίγο αέρας, άφαντες.

Μόνο το βυιτο, τα σφιρίγματα, τον αέρα πυ μίριζε λάδια, αφτα άκυγα τριγιρνόντας στυς μπερδεμένυς διαδρόμυς τις σιδερένιας πολιτίας.

Απο κάθε τρίπα πρόβενε ένα κεφάλι νκρίζο, φορτομένο τσιμεντόσκονι, το πρόσοπο γεμάτο δαχτιλιες απο λάδια.

Αλος σίντροφος στριμογμένος ανάμεσα σε διο λυρια, στέκετε ακίνιτος, προσοχι, με σταβρομένα τα χέρια κε παρακολυθα κάπιο τροχο ί καμια «μπύκα».

Ο Γιόργις, ο σινάδερφος, σα μιγιαζμένος, στρίβι σε διαδρόμυς,

μπερδέβι ς' άλυς, ςκίβι, λαδόνι κε πάλι τρέχι, κε πάλι ςκίβι.

Ιρθε κε ςε μένα. Πάνο στιν όρα νά κε ο Θίμιος. Με χιρονομίες με ροτίςανε αν λάδοςα. «Οχι, δε λάδοςα».

Με πίρε ο Γιόργις απ' το χέρι. Ετρεχε πάλι λαχανιάζοντας. Ακολυθύςα. Εςκιπςε κάπυ. Λάδοςε μια ρόδα. Δεν έφιγε. «Λάδοςε' κε ςι τιν ίδια» μυ ίπε, πάντα με νοίματα.

Κίταζα μια το λαδοτίρι, μια το δεμονιζμένο, το μεθιζμένο τον τροχο. Κ' ίςτερα το Θίμιο στα μάτια.

Κατάλαβε! Μυ χτίπιςε χαιδεφτικά στιν πλάτι. Χαμογέλαςε.

«Δεν ιπάρχι φόβος» αφτο ίθελε να μυ πι. «Για να το λέι ο ςίντροφος, έτςι θἄνε. Νά κι απο μένα. Θέλις κι άλο; Να, να, να κι άλο. Δε ςε φοβύμε πια τροχε. Δεν ίςε μεθιζμένος. Κςέρο. Βιάζεςε, έτςι πυ βιάζετε κι ο Γιόργις, κι ο Θίμιος κι ο Μιχάλις», έτςι ςκεφτόμυνα.

Λέφτερα έτρεχα κ' εγο, μονάχος πια.

Κάπια χαρα μυ φύςκονε τα ςτίθια. Ενιοθα, πος λαχανιαζμένι γιάτι κινιγύςαμε όλι μαζι: Μιχάνες κε ςίδερα κι άνθροπι. Τί; Θα το μάθενα, τὄμαθα αργότερα. Μυ τὄπανε, μυ το κςιγίςανε ι ςιντρόφι.

Σα μεςιμέριαςε, άλι ίρθανε στι θέςι-μας. Κίτακςα το ρολόι. Καβάλα ι δίχτες.

Στιν αβλι τυ τςιμεντάδικυ ίταν ένας ςορος τύβλα. Εκι καθίςαμε να φάμε.

Τίποτα δεν κρατύςα μαζί-μυ. Δεν ίμυνα βέβεος, πος θἄπιανα δυλια τιν ίδια μέρα.

Διάλεκςα μέρος κε κςάπλοςα. Γίρο-γίρο, στροθίκαν ι άλι. Μόνο ο Διάμις κάθιςε παραπέρα. Ιταν ένας κοκινοτρίχις, πςιλος, κςερανκιανος, με πονιρα κι ανίςιχα μάτια.

— Δε μυ λες; — πός τὄπαμε τ' όνομά-ςυ; — να πάρ' ο διάολος! Το κςέχαςα...

— Θεμιςτοκλι, Θίμιο.

— Α! νε Θεμιςτοκλι — δε μυ λες... βλάκας ίςε ί έκςιπνος;

Τί να τυ πο; Ι άλι ςπάςανε στα γέλια. Ο Γιόργις τυ πέτακςε ένα πετραδάκι κε τό ίπε: «τιν κςεφύρνιςες πάλι, πιραζμε».

— Τί λόγος ίν' αφτος;.. Εκςιπνος ίμε!

— Ε, τότε τί κςαπλόθικες; Τόρα ίνε φαι. Ελα κοντα. Μιχάλι φέρε το ςυγιά-ςυ. Δεν έχυμε περίςιο πιρύνι. Μα τρόο γο κε με το ςυγια. Πάρε, ςίντροφε, το πιρύνι.

— Κι απο δο να πέρνις, — μυ λέι ο Γιάνις. — Φτάνις, έ; Νά κε πςομι.

Τ' αφεντικο κςεπρόβαλε απ' τιν άλι άκρι τυ ςορυ τον τύβλον. Στάθικε κε κυβέντιαζε με το Λιάμι. Αφτον το ςινάδερφο, πΰτρογε χοριςτα.

— Τ' αφεντικο έρχετε! — τυς ίπα. Κε μάζεπςα τα πόδια-μυ.

Σα να μι μ' ακύςανε:

— Φέρε απ' το δικό-ςυ το πςομι, Γιόργι. Πιο μαλακο θάνε για τα δόντια-μυ, θαρο.

Αφτο τον ενδιέφερε πιο πολι το ςίντροφο το Μιχάλι.

Μάζεπςα πιο πολι τα πόδια-μυ.

— Δε χυζυρέβις, μορε πεδί-μυ, αφτυ πυ κάθιςες. Νά, κςάπλοςε τα πόδια-ςυ απο δο. — Μΰδικςε ο Γιάνις κε μετακινίθικε να μυ κάνι τόπο.

— Καλι όρεκςι πεδια! — Τ' αφεντικο μιλι.

— Νάςε καλα! — τυ λέι ένας.

— Κοπιάστε να φάμε... μα χυζύρεπςε λιπον πεδί-μυ, δε θα χορτάςις φαι, — απαντα ο Μιχάλις κ' ίςτερα κςεχνα κε προςπαθι να μυ ταχτοπιίςι τα πόδια-μυ.

— Πός τα καταφέρνι ο κενύργιος; — Ροτα τ' αφεντικο πάλι.

— Αφτος ίνε μονάχο ςπίρτο! Κςέρι καλα απο μιχανες. — Ο Μαςτροχρίςτος έδοκε αφτες τις ςιςτάςις.

— Νέ; Ετςι, λιπον, ε; Μπράβο. Πύ δύλεβες πρότα... πεδί-μυ;

Κάτι βλέπο κε λένε με τα μάτια ι ςίντροφι, ο ένας τ' αλυνυ.

— Στιν Κοπαίδα δύλεβα. Στις αλονιστικες μιχανες. Λαδότις ίμυνα.

— Α! καλα! Πολι καλα. Εχανες εκι πολιν κερο;

— Ενα χρόνο. Το καλοκέρι ίμυνα στις μιχανες, το χιμόνα ςτο όργομα.

— Ορέα, ορέα. Κε γιατί ςε διόκςανε;

— Αμ' δεν τόνε διόχςανε, βιάςτικε ο Κόςτας να πι. Τ' αφεντικο τΰριχςε μια ματια, ςα νάθελε να τυ πι: «πιός ςε ρότιςε ςένα;» Μα ύτε λέχςι δεν τΰπε.

— Δε με διόχςανε — ίπα γο — Εχι έχι πιρετυς. Μ' αρπάχςανε. — Γι' αφτο έφιγα.

— Συ δόχανε κανένα χαρτι;

— Πός, βέβεα. Θαρο πος τόχο μαζί-μυ.

Επςαχςα ςτιν τςέπι-μυ, βρίκα μια πιςτοπίιςι, πυ ζίτιςα κε πίρα φέβγοντας. Ιμυνα οδιγος μιχανις. Αφτο έλεγε. Τίποτ' άλο.

Τ' αφεντικο τι διάβαςε. Κε: Μπράβο. Αμα θάςε κε δο καλος θα ςε βάλο κε ςε καλίτερι δυλια. Λιάμι, έλα δο.

Ο χςεμοναχιαζμένος εργάτις παράτιςε το φαί-τυ κ' ίρθε.

— Τί ορίζετε; — Ρότιςε με ςεβαζμο.

— Νά, αφτος θάρθι για βοιθός-ςυ. Διάταχςέ.

— Οπος ορίζετε, όπος διατάζετε... όπος μυ πίτε... τςακιζόταν ο Λιάμις να τυ λέι, κάνοντας όςο μπορύςε πιο δυλικυς μορφαζμυς, πιο ςιχαμερα τςακίζματα. Κε πάλι απ' τιν αρχι:

— Οτι διατάχςετε, όπος θέλετε...

— Κι όπος... Κακομίρι! Χαμένε! Κςεφιςα αιδιαζμένος δινατα-δινατα ο Παβλις.

Ο Λιάμις κοκίνιςε! Εγο ςα να τρόμαχςα για τον Παβλι κε τ' αφεντικο αδιάφορα, πρόςτεςε κιτάζοντάς-με. «Λιπον έτςι. Με το Λιάμι. Κε νάςε πάντα καλος. Ε;»

Δεν πρόλαβα να τυ δόςο απάντιςι. Μα ότι κι αν τΰλεγα, δε θάμιαζε μ' αφτο πΰπε ο Μαςτρομαρίνος: «Εμις θέλυμε ακόμα τρις βοιθυς. Ι δυλια δε βγένι. Τςακιζόμαςτε».

Μα τί διάολο! Πάλι τ' αφεντικο δεν άκυςε. Ιπόθεςα, πος μπορι να βαριακύι. Μα δεν ίταν καθόλυ έτςι. Γιατι, πός άκυςε τότε τι βραχνιαζμένι φονι τυ Μαςτρομιχάλι, όταν τΰπε:

— Ι θα τον δόςετε ςε μένα, ί θα μυ πάρετε διο άλυς. Δυλέβι για τρις.

— Μα πάντα εςι επιμένις! — Μιςοαφςτιρα λέι ο αφέντις. Κ' ίςτερα απο μια ςτιγμι: «Πάντα ενοις να γίνι το δικό-ςυ...»

— Αφτο ίνε αφεντικο. Ι διο μέτριυς, ί το Μιςτόκλι, ί δε μπορο να δυλέπςο.

Κάτι γιάλιςε ςτα μάτια τον ςιντρόφον. Γέλιο ίτανε, όπος ίδα αργότερα. Ετςι μ' αςτραπες κι αντιλαμπςίδες τον ματιον γε-

λύςαν ι καλί-μυ ι δάςκαλι, ι πρότι-μυ δάςκαλι, πυ με μάθανε πός μάχυντε κε πός νικύνε. Μα κε τυ Λιάμι τα μάτια κάτι τα πασπάτεβε. Δεν τα φότιζε όμος αφτο το κάτι. Τα σκοτίνιαζε.

Κε τ' αφεντικο πιζμομένα, ίπε φέβγοντας. «Ας γίνι το δικό-συ. Δε κςέρο πια, πιός κυμαντάρι εδο μέςα!»

Δεν ίχα ςκοπο να ςινεχίςο το φαι.

Ιθελα να χορέπςο. Ν' ανκαλιάςο ανθρόπυς, να γονατίςο νά προςέφχομε με δακριζμένα τα μάτια.

Τιν ίδια διάθεςι θάχανε κ' ι ςίντροφί-μυ. Μ' αφτι ςινενοιθίκανε ςαν αςτραπι με μια γλίγορι, κλεφτι ματια. Μα εμένα; Πός να με ςινκρατύςανε;

— Φρόνιμα, — μύπε ο Γιάνις, πυ καθόταν κοντα. Εβαλε κε το δάχτιλο ςτο ςτόμα κε μύγνεπςε, «ςιοπι».

Τότε προτάκυςα μια λέκςι: «χαφιες».

Κςανακίτακςα το Λιάμι, πύχε γιρίςι ςτι θέςι-τυ... Δεν έτρογε. Δεν τόχα προςέκςι, πος ίχε τόσα μεγάλα μάτια κε τόσο άγρια. Τα πρόςεκςα κίνι τι ςτιγμι, πυ τάχε καρφομένα ςτιν παρέα-μας...

Αμα έφιγε, έμαθα πος ίτανε σπιύνος. «Χαμένος», όπος τον ίπε ο Μαςτρομαρίνος.

Κε θιμίθικα ένα βιβλίο, πύχα διαβάςι για ένα... «χαμένον». Για έναν, πυ τακςίδεβε ςτ' άςτρα κε κι, μακρια απο κάθε ιποψία ανθρόπυ, άρχιςε να χάνι τιν ατομικότιτά-τυ...

Το διιγίθικα ςτυς ςιντρόφυς. Ο Μιχάλις μύπε τυτα τα λόγια, πυ δε θα τα κςεχάςο ποτε, μα ποτε.

«Κ' ίταν ανάνκι να πάι... ςτ' άςτρα; Να φίγι απ' τον κόζμο, για να... χαθι; Δεν ερχότανε να δυλέβι εδο, με 40 δραχμες μεροκάματο, να τςιτςιρίζετε ςτο λάδι-τυ κ' ίςτερα να κάθετε με το Λιάμι, χόρια, χόρια απ' όλυς; Νά, εκι, ςτιν άλι άκρι τυ ςορυ με τα τύβλα; Βρε τον αθεόφοβο κυράγιο! Στ' άςτρα λιπον, έ;..»

Μα το καμπανάκι χτίπιςε.

Πάλι ςτι δυλια.

***

— Γρρρρρυ, μπαφ, γρρρ μπαφ... γυργύριζε μια πολίπλοκι μιχανι μέςα ςτο τεράςτιο κλυβί-τις.

— Νκύχ, νκύχ, νκύχ, λαχάνιαζε το μοτερ, πΰδινε ρέμα στις μιχανες.

— Βζζζζ... Βύιζε πιο πέρα ένα λυρι, που ίχε ανκαλιαζμένυς διο τροχυς.

— Φςςςς... κςεφιςύςε μια ασφαλιςτικι δικλίδα κ' ιδόπιύςε, πος ίχαν μαζεφτι περίςιι ατμι ςτυς αεροθάλαμυς.

Κι αδιάκοπα ένα τικ, τακ, τικ, άφινε τ' ατςάλινο ςφιρι τυ Μαςτροφότι, πυ καταχτιπύςε κ' επιδιόρθονε κάπια ρόδα, κάπιο μοχλο εδο τι μια, εκι τιν άλι...

Δεν έφραζα εγο τ' αφτια με άςπρο καθαρο μπαμπάκι, ςαν τιν χιρα τυ αφέντι, ςαν τον αφέντι.

Δε μ' ενοχλύςε ι πολίβυι μιριόςτομι ςιντρόφιςά-μας. Ι μιχανι.

Μα τί ίχα; Ετρεχα πάνο-κάτυ, πέρα κίθε. Παντυ ςιντρόφυς ςιναντύςα.

— Γιά-ςυ Γιάνι... πός τα πας Μιχάλι...

— Αντε Μαςτρομαρίνο, — καταχαρύμενος φόναζα.

— Γιά-ςυ ςιντροφάκο! Ετςι, μπράβο, Θεμιςτοκλι... Κ' ίνε πρότι μέρα ακόμα ςίντροφε!..

Αφτες τις απαντίςις λάβενα, εγο ο κενύργιος, όθε περνύςα.

Κ' έτςι, μεθιζμένος έτρεχα, δύλεβα, χανόμυν ανάμεςα ςτα ςίδερα κε τα λυρια.

Πολι καλα ένιοθα, πος κάτι παραπάνο γινότανε γίρο-μυ απο το ςκέτο βύιζμα ί τρίκςιμο ενος τροχυ ί ενος λυριυ. Μα δεν ίκςερα να το κςεδιαλίνο.

***

Αργότερα, ίςτερα απο μέρες, με μάθαν ι ςίντροφί-μυ κε μια κενύργια τραχια αςινίθιςτι γλόςα. Τι γλόςα τις μιχανις.

Κι απο τότε, τέντονα τ' αφτι κι άκυγα τιν παράκςενι ςινενόιςι, πΰκανε απο τα τετραπέρατα τυ κόζμυ ι εργατια...

Σοςτα τΰχα νιόςι; Δεν ίτανε μονάχα ςίδερα, πυ μαςύςανε το ένα τ' άλο κε φτύςανε θοριβόδικα το ςιδερένιο ίχο... ύτε μιχανες απλες ίτανε, πυ βριχόντυςαν, γυργυρίζανε, ςφιρίζανε κε χαλύςανε τον κόζμο.

Ιταν μαζι το ιπόκοφο μύνκριζμα τις εργατιας τις Αμερικις. Ο αλαλαγμος τις γερμανικις Κομυνιςτικις Νεολέας. Ι βυι κι ο θό-

ριβος τις τρανις προετιμασίας τυ πανκόζμιυ προλεταριάτυ για τι μάχι τι μεγάλι...

Κ' ίμυνα κ' εγο στρατιότις... Κάτι ίμυνα κ' εγο.

Γι' αφτο λαδόνοντας τις μιχανες, έτριβα το λαδοτίρι στα σίδερα επίτιδες. Κάπιος ίχος σα γραντζυνια σε σανίδι έβγενε...

Κάπιος ίχος...!!!

Αφτι ίταν όλι κι όλι ι πρότι σιμβολί-μυ στον ιερο ταξικο αγόνα.

Κ. ΠΑΠΥΔΙΑΣ.

ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΕ ΔΟΛΟΦΟΝΙ.

Ο Χρίςτος ίνε άροςτος βαρια, κι άλι ίνε άροςτι· κανις απο μας, πυ βρίςκυντε δο, δεν ίνε καλα. Το πρωι στις παράνκες ακύγοντε τα — νκύχ, νκύχ τον άροςτον κε τις νίχτας τα παραμιλιτα... Ο ένας με τον άλο, πιός λίγο, πιός πολι, έχυμε πιρετο... Κ' έχυμε πακεταριςτι έτιμι για μπαρκάριζμα. Σ' αφτο φροντίζι ι διέφθινςι, όςο περνάι απ' το χέρι-τις. Ετςι, αφίνι τις παράνκες κςεςκέπαςτες κι ο ίλιος αλονίζι κε κέι τυς κατάκιτυς ολιμερις· ίνε κενύργια θεραπία. Ετςι, μας πετάι κοντα στυς ανιγμένυς βόθρυς. Κε τι νίχτα μας τςιμπυν τα κυνύπια, όταν κάνυν τις βόλτες-τυς, μ' ένα τραγυδιςτο:

— Ζίιν, ζίιν...

Πόςι ίνε, πυ μένυνε στο ίπεθρο;.. Αφτο δεν έχι ςιμαςία· καλοκέρι τόρα το ίπεθρο για τιν αρόςτια-μας ίνε ένα κ' ένα. Ροτας γι' αφτυς, πυ μίνες προςπαθύνε να πάρυνε μια θέςι στο «Σανατόριο». Ιν' αρκετι. Κι αφτι, πυ βγένυν ιγιις, ακόμι πιο πολι. Πιί ίμαςτε μις; Τί ζιτάμε;

Ιδες-μας χτες το εργοςτάςιο, δυλια ςκιλίςια...

Χτες στο λιμάνι, στο χοράφι, στο τςανκαριο κε στο ςχολιο, παντυ όπυ κι αν έκανες, θα μας έβλεπες γιομάτυς νιάτα, με φυςκομένα μάγυλα με ςφιχτοδεμένα μπράτςα... Δίναμε τι ζοί-μας δέκα κε δόδεκα όρες κε τρέχαμε άλι κςέγνιαςτι κι άλι με έγνιες για το άβριο. Τρέχαμε ςτιν πόλι κοντα στυς άλυς. Μα τόρα τα τριπιμένα, τα ςάπια-μας πλεμόνια, ο βίχας, ο πιρετος ίνε κάτι, πυ κάνυν τυς δικύς-μας με πόνο να μας αποφέβγυν. Ινε κάτι, πυ όλι να φοβύντε· μια ολόκλιρι κινονία, ένας ολόκλιρος κόζμος φοβάτε τιν

αρόςτια-μας. Στα ςπίτια-μας, μια μονοκάμαρι, πυ μένυμε πέντ'-έκςι, προςφέρυμε κοντα στι φτόχια, πυ τα δέρνι, κε τι δικί-μας αρόςτια. Στο ιγρο ιπόγιο, πυ λέγετε εργοςτάςιο, κοντα στυς άλυς ίμαστε ένας κίντινος.

Στυς δρόμυς ίμαστε ένα αποκρυςτικο θέαμα για τις ζοόφιλες κιρίες.

Για τι δυλια ίμαςτ' αδίνατι. Τρέμυν τα πόδια-μας κε βίχυμε, βίχυμε κε φτίνυμε κόκινο έμα απο τα ςάπια-μας στίθια. Κ' ιπάρχυν όκςο τόςι γερι, γερι για τ' αφεντικά-μας, πυ ίμαστε αχρίαςτι πια. Αχρίαςτι πια κε πεταμένι όπος ίμαςτε, κίτρινι, ςκελετομένι ςα στιμένες λεμονόκυπες, πεταμένι μέςα στις παράνκες κε στα νεόχτιςτα, χορις παράθιρα, ςπίτια.

Ανάκατα ι λίγι γερι με τυς ετιμοθάνατυς κ' εκι πυ ςιζιτας:

— Νκύχ, νκύχ. — Πιάνι το διπλανό-ςυ ο βίχας κε κςερνάι έμα... Εμα... Κε τιν άλι μέρα θαρις κι όλο το βράδι έρεπςε, έλιοςε ςαν τάβλα ςκεπαςμένος μ' ένα ςεντόνι, πάι κι αφτός, χάνας άλος... Κε περιμένυμε τι ςιρά-μας.

Τι νίχτα μερικι κςενιχτυν στα πέφκα κε τραγυδυν τραγύδια γεμάτα πάθος κε πόθο για τι ζοι... Κε μές' το βραχνο τραγύδι, εκίνο, πυ κιριαρχι, ίνε ο βίχας τον άροςτον, ι πνιγμένι ανάςα κε τα κςερατα απο τις αχόνεφτες μελιτζάνες...

Στις παράνκες ι άροςτι κινύντε, στιν αρχι ένας-διο μιλάνε πςιθιριστα για κλεπςιες, πυ γίνυντε ςε βάρος-μας. Κε τι νίχτα, αντι να τρέχυν στα πέφκα κε να κάνυν καντάδες, ςιζιτυν, πός θα διορθόςυν το κακο.

— Ταρακςίες!

— Ταρακςίες, πυ θέλυν να ςικοφαντίςυν το διεφθιντι, πυ θέλυν ν' ανατρέπςυν το καθεςτος, θα πυν τα τςιράκια τις διέφθινςις. Ι διο γίνυντε τρις, ι τρις γίνυντε τέςερις, ι τέςερις γίνυντε πέντε κι όλο αφκςένι ο αριθμος κι όλ' ανεβένι ο πςίθιρος, πυ δεν ίνε πςίθιρος πια. Μα πυ ίνε κραβγι. Νέ, κραβγι, πυ βγένι απο καμια τρακοςαρια βραχνα λαρίνκια κι απο τα ςαπιςμένα-μας στίθια.

— Ο διεφθιντις μας κλέβι... Μας κλέβι απο λίγο-λίγο το φαι... Μας κλέβι τι ζοι...

— Σικοφαντία, θα πυν πάλι ι εβνούμενι. Σικοφαντία τον κομυνιςτον... Ενας γιατρος άνθροπος να κλέβι, να αφερι τι ζοι, αδίνατο, λένε με βεβεότιτα ι αρμόδιι.

— Μορε μας κλέβι... Μορε μας τρόι το λίγο γερο πλεμόνι, πυ μας έχι μίνι. Φονάζυν ι μιςοπεθαμένι.

— Σιοπι διαόλυ αλίτες... Μιλια, αφτο ίνε, αν σας αρέςι... Γιά προςέχτε να μι βρεθίτε κι όκςο... Διλόνι με ςοβαρότιτα ο διεφθιντις.

— Ιδες άνθροπος! Διαδίνυν τα τςιράκια, χαρα στιν ιπομονί-τυ...

Εγο νάμυνα ςτι θέςι-τυ, θα τυς πέταγα με τις κλοτςιες, προπαντος αφτόνε το Σοχοράκι. Δε ντρέπετε, γιατρος άνθροπος, κε ν' ανακατέβετε μ' αφτυς...

Τα πράματα όλο κε μεγαλόνυν. Ετςι αποβραδις γίριςαν ι κομυνιςτές με το Σοχοράκι απο παράνκα ςε παράνκα, απο κρεβάτι ςε κρεβάτι κ' ιδοπιίςανε.

— Οςον βαςτυν τα πόδια, άβριο στιν πλατία τον πέφκον.

Απο νορις το «Σανατόριο» γιόμιςε «πολιςμάνυς». Τίποτα δεν ίνε, ίρθαν να επιβάλυν τιν τάκςι!!!..

Απόνας-ένας μαζεβόμαςτε, τα μάγυλά-μας κοκινίζυν απ' τον πιρετο... Κι άλι, πυ δε μπορυν νάρθυν, φονάζυν χιρονομόντας.

— Σας θέλυμε... Να διόχτε τον κλέφτι.

Μαζεμένι καμια τρακοςαρια, πυ μπορύμε να ςτεκόμαςτε στα πόδια-μας, κι ο Σοχοράκις μιλάι. Τα λόγια-τυ βγένυν κε ςαν να κένε τ' αφτιά-μας.

— Νά, χτες, ένα αφτοκίνιτο γιομάτο τρόφιμα, έφεβγε για τιν κλινικι τυ διεφθιντι...

— Οκςο τον κλέφτι, φονάζυν ι άροςτι.

Ι επιτροπι διαβάζι το πςίφιςμα.

— Ολι θα πάμε να διόκςυμε τον κλέφτι, — κςαναφονάζυν.

— Τί; Ταρακςίες!.. Πίςο διαόλυ χτικιάριδες... Πίςο... Πίςο ίπα... — φονάζι ο ακςιοματικος.

— Μα τον κλέφτι όκςο. Τον κλέφτι... — κςαναφονάζυν ι άροςτι.

— Τ' ίπατε; τον κλέφτι; Νά! — Κε τα νκλομπ; πέςανε στις πλάτες, στα κεφάλια... Λιςαςμένα χτιπυν. Πατυν τυς λιγοθιμιςμένυς κε δε ςταματυν στυς κατάκιτυς... Ι ιποςτιριχτες τις τάκςις... Κε μις δεν έχυμε τίποτα... Τίποτα... ν' αντιτάκςυμε... Τ' αδίναμα πόδια; Τ' αδίναμα χέρια;.. Τα ςάπια πλεμόνια;.. Το ςκελετομένο κορμι; λιγίζι στα χτιπίματα τυ νκλομπ... Δε μας μέ-

0*

νι παρα το διλιτιριαζμένο ςάλιο να φτίςυμε τον πολιτιζμό-τυς... Μα κι αφτο κολάι στο λάρινκα...

. . . .

Ο Χρίςτος ίνε άροςτος βαρια κι άλι πολι άροςτι, πιός λίγο, πιός πολι, όλ' ίμαςτε άροςτι... Μα ο Χρίςτος ίνε πιο πολι απ' όλυς· ς' αφτο βοιθίςανε πολι τα όργανα τις τάκςις... Χτιπυν κε βάζυνε τα κλομπς κε βγάζυν τα πιςτόλια-τυς για ςτίριγμα... Τυ κλέφτι. Κρατυν ςτα πόδια-τυ το γερο-δολοφόνο, κρατυν ςτα κέρια-τυς τον κλέφτι τις ζοίς-μας. Χτες, πυ ζιτύςαμε πςομι... Χτες, πυ ζιτύςαμε δυλια, πριν λιόςυμε ακόμα, τα ίδια όργανα τις τάκςις βοιθίςανε κε βοιθάνε τυς κλέφτες τις ζοίς-μας... Χτιπυν ι δολοφόνι κε δίνυν ςτο γέρο καπιταλιζμο κορμια να φάι, για να ζίςι πιο πολι... Τςακίζυν τυς προτοπόρυς... Στο δρόμο για πςομι, ςτι φιλακι για λεφτερια. Κε επιβάλυν τιν τάκςι... Σ' αφτο δα ίνε ςίφονι κ' ι πυλιμένι κοντιλοφόρι... Σ' αφτο δα ίνε ςίφονι κ' ι ιατροδικαςτες... Ολι βοιθυν όςο μπορυν κε ςφίνκυν το ςκινι όλο κε πιο πολι γίρ' απ' το λεμο τον ςκλάβον.

Ο Χρίςτος πέθανε! Τον ςκοτόςανε πες... Στα γλίγορα τον πίρανε κε τυ ρίκςανε χόματα. Χόματα για να τον ςκεπάςυν... Ενκλιματίες! Ρίχτε χόματα, για να ςκεπάςετε το ένκλιμα.

— Φονιάδες!

Το μίςος ανάβι κε κέι τα ςτίθια-μας. Κ' ι αγανάχτιςι γίνετε κραβγι...

— Δολοφόνι!

Εμις θα εκδικιθύμε το Χρίςτο, πυ δολοφονίςατε για τον αγόνα τις τάκςις-μας.

Ν. ΚΑΡΒΥΝΙΣ.

ΣΚΛΑΒΙ ΚΕ ΡΥΦΙΧΤΑΔΕΣ.

Ολι τι νίχτα φισομανύσε άνεμος δινατος, σα νάθελε να χσεσπάσι, να χσεθεμελιόσι το χαλίβι-τυς. Κατέβενε απο τα έλατα, πυ μαβρίζανε στο στεφάνι τυ βυνυ, τιρανύσε τα πυρνάρια κε τυς σχίνυς τις απότομις πλαγιας, χιμύσε μέσα στο χοριο με τα ανάρια τα χαμόσπιτα κε απλονότανε κάτο στι χύνι τις βαθιας ποταμιας. Ιτανε το πρότο χιμονιάτικο ανεμοβρόχι. Ι πσιλες κορφες, μέρες τόρα ανταριαζμένες, μινύσανε βαριχιμονια κε ι χρονια ίτανε φτοχι σε σοδια. Μέσα στο καλίβι-τυς λιγοστα βρίσκονταν τα μικρα σακια με τι φακι, με τα φασόλια, με το καλαμπόκι. Διο κρισάρες ίτανε γεμάτες καρίδια. Πάνο απο το τζάκι χσερενότανε κρεμαζμένα καμια δεκαρια ρόδια κε πέντε-έχσι κιδόνια. Με τύτα έπρεπε να βγάλυνε τον χιμόνα, όπος μπορύσανε. Μα πός; ο πατέρας κατάχαμα, στα στροσίδια, δίπλα στο ζβιστο το τζάκι, έλιονε απο κερο. Γιατρος στο χοριο δεν έμενε κι αν έπρεπε να τον φέρι κανένας απο τιν πολιτία, ίθελε τα νάβλα για το αφτοκίνιτο ίσαμε το χάνι, στι ζμίχσι, όπυ σταματύσε ο καρόδρομος κε διο αγόγια απο τι ζμίχσι στο χοριο κε πίσο τέσερες όρες κάθε φορα, βυνίσια κακοτοπια. Κι όλα τύτα χσεπερνύσανε τις εκατο πενίντα δραχμες, χόρια απο το άλο το εκατοστάρικο κε το ζεβγάρι τις κότες για τιν πλερομί-τυ. Πύ να βρεθύνε; Ι γρια Σταμάτενα τΰχανε κάτι χσόρκια κ' ι κακομίρα ι Βανκέλο, ι γινέκα-τυ, πυ πολεμύσε μονάχι-τις στο χοράφι κε με τα δέντρα, τΰβαζε κάπυ-κάπυ ένα μπλάστρι με λιναρόσπορο, άμα παράβιχε κε βαριβονκύσε. Ο Γιόργις, το μεγάλοτυς το πεδι, δόδεκα-δεκατριον χρονον παλικαράκι, πολεμύσε με το μυλάρι-τυς.

Εκςιπνος, ζβέλτος, ίκςερε όλα τα μονοπάτια τυ βυνυ κε τα κατάφερνε να βρίςκι κανένα αγόι απο το χάνι. Οςι τον επέρνανε, τυ δίνανε τα μιςα απ' όςα πλερόνανε ςτυς άλυς τυς αγογιάτες. Απλερο πεδι, δε μπορύςε να φορτόςι βαρι φορτίο κε να ζαλόςι καλα το μυλάρι. Κ' έπιτα, μικρος καθος ίτανε, λόγος δεν τυ έπεφτε. Ι μάνα-τυ, ι Βανκέλο, αναςτέναζε απο τα κατάβαθα τις χαρδιάς-τις, όταν το πεδι γιρνύςε νίχτα καμια φορα, κατατςακιζμένο, όπος κε το μυλάρι απο τιν κύραςι, φέρνοντας μονάχα ίκοςι δραχμες απο τις τριάντα, πυ πίρε για το αγόι απο τα βαθια χαράματα, γιατι με τις δέκα δραχμες πλέροςε το χόρτο κε το λίγο κριθάρι τυ μυλαριυ ςτο χάνι τυ Αλέκςι. Οςο για το ίδιο το πεδι, αφτο περνύςε με το κομάτι τις κςερις μπομπότας κε με τα λίγα τα καρίδια, πυ τΰβαζε ι μάνα-τυ ςτο ταγάρι-τυ πριν να κςεκινίςι. Κε μίπος ίταν κάνε το ικοςάρικο καθιμερινο; Ολο το μίνα έβγαζε δεν έβγαζε 10 αγόγια. Ας έκαναν, όπος ιθέλανε. Το κορίτςι, ι Βγενιο, δέκα χρονον, έμενε ςτο καλίβι, όταν ι μάνα ίταν ςτο χοράφι. Γεροκομύςε τον πατέρα-τις, ίχε τιν έγνια τυ μορυ, πυ όλο κε έκλεγε, πιναζμένο πάντα. Εκανε το νικοκιριο, έπλενε τα ςκυτια, βοιθύςε τι μάνα ςτο ζίμομα, — άμα ίχανε να ζιμόςυνε, — ςτιν περιπίιςι τυ μυλαριυ, τις ιμέρες, πυ ο Γιόργις δεν ίχε αγόι, ςτα μπαλόματα, ςτι ρόκα. Τόρα, πυ χιμόνιαςε, θάπρεπε να γιρίςι καμιαν ιμέρα ςτο βυνο για κςερόκλαρα, πριν να μυςκέπςυν απο τις βροχες κε τις καταχνιες.

Το καλοκέρι πέραςαν απο το χοριο κάπιι κςένι — απο μέςα απ' τιν Αθίνα λέγανε πος ίτανε, μα πιός τυς ίκςερε; — κε κιμιθίκανε μια βραδια ςτο χοριο, ςτο ςπίτι τυ μπακάλι, πυ ίχε το μαγαζι ςτο μεςοχόρι. Γιρίζανε, λέι, τα βυνα για διαςκέδαςι. Ακυ εκι, διαςκέδαςι μέςα ςτυς λόνκυς, ςτυς νκρεμυς, ςτις κακοτοπιες. Ιτανε ντιμένι παράκςενα, με κοντα πανταλόνια, με ςάκυς ςτιν πλάτι γιομάτυς κυτια κε βάζα κε πακέτα μ' όλα τα καλα. Το προι, πριν να κςεκινίςυνε, διαβένοντας μπροςτα απο το καλίβι-τυς, ίδανε το Γιόργι με το μυλάρι-τυ, πυ ετιμαζότανε να κςεκινίςι τον κατίφορο για το χάνι, τον εβάλανε να ςταθι για να τον φοτογραφίςυνε, λιγοθίκανε απο τιν εμορφια τυ καλιβιυ με τι γέρικι τι βαλανιδια, πυ άπλονε τα γερα κλαριά-τις πάνο απο τι ςκέπι-τυ, τυς εκαλοτιχίςανε, πυ κάθονταν ςε τόςο όμορφο μέρος κε φίγανε προς τιν ποταμια με γέλια κε χαρύμενα κςεφονιτα.

— Τί μας εζιλέπςανε, μάνα; — Ρότιςε ο Γιόργις με τα καθάρια τα μάτια-τυ ορθάνιχτα.

— Ο χορταζμένος, πεδάκι-μυ, βλέπι τον κόζμο μ' άλα μάτια — αναςτέναxςε ι Βαγκέλο κε έτρεxςε να μπι στο καλίβι, γιατι ο άντρας-τις βονκύςε xςαφνικα.

***

Ετύτο το πρωι ο Γιόργις έςτροςε το μυλάρι-τυς απο νορις. Ελεγε ν' ανέβι ςτον αι-Βλάςι, μι τιχον ίθελε να κατεβι ςτο χάνι τι; ζμίxςις ο κιρ-Αντρέας, πυ ίχε φτάςι απο τιν πολιτία εδο κε μια βδομάδα για να αγοράςι τα καρίδια. Τον ίχε φέρι ο Γιόργις απο το χάνι κε επιδι με τις βροχες ο καρόδρομος θα χαλνύςε κε δε θα μπορύςε πια να έρχετε ςτο χάνι το αφτοκίνιτο, ελογάριαζε να τον επρόφτενε να τον κατεβάςι ο ίδιος ςίμερα. Κε ςτο γιριζμο, όςο κε νάνε, θα μάζεβε κανένα φορτίο xςερόκλαρα, περνόντας λίγο πςιλότερα απο τα έλατα. Ι μάνα-τυ τυ ετίμαζε το ταγάρι μ' ένα κομάτι μπομπότα κε διο κρομίδια.

Να πάρις, πεδάκι-μυ, κε λίγο τιρι απο το-χάνι, να προςφαίςις, αν βρις αγόι απο τον αι-Βλάςι.

Εκίνι τι ςτιγμι νά-ςυ κε xςεπρόβαλε απο τι γονια τυ φράχτι ο κιρ-ενοματάρχις. Ο Γιόργις κ' ι μάνα-τυ μίνανε κόκαλο, γιατι τραβύςε ολόιςια για το καλίβι-τυς. Ποτές-τυ δεν ίχε περάςι για καλο. Πότε τυς νκρίνιαζε τάχατες για αγροζιμια απο το μυλάρι-τυς κε δεν ιςίχαζε, αν δεν τυς έπερνε καμια κότα. Πότε τυς έπερνε το μυλάρι, για να ανέβι ςτο διάςελο για κινίγι. Πύ να τυ αντιμιλίςυνε. Στο χέρι-τυ ίτανε να τυς ςκαρόςι καμια μίνιςι κε να ςέρνι το πεδι κάτο ςτιν πολιτία για το πτέζμα. Το καλοκέρι, πυ ίχε έρθι ςτο χοριο ο xςάδελφος τυ Γιόργι — Γιόργις κε κίνος — ένα παλικάρι δεκάxςι-δεκαφτα χρονον, πυ δύλεβε ςτον Πιρέα, κ' έβγαλε μια μέρα κάτυ απο τι βαλανιδια έναν «Ριζοςπάςτι» κε τυς τον διάβαζε, ο κιρ-ενοματάρχις, πυ έτιχε να διαβένι με διο χοροφίλακες, τυς ίδε, αγρίεπςε, άρπαxςε κε xςέςχιςε τιν εφιμερίδα, εβλαςτίμιςε φριχτα, έδοκε διο-τρις με το καμτςίκι-τυ τυ Γιόργι τυ μεγαλίτερυ, μπίκε ςτο καλίβι, τάχατες να κάμι έρεβνα, πίρε διο ςακια φαςόλια για να τα εxςετάςι καλίτερα, φοβέριςε κ' έφιγε. Ολα τύτα αναθιμίθικαν ο Γιόργις κε ι μάνα-τυ, μόλις τον ίδανε.

— Πύ κίνιςες να πας, βρε; — έκαμε ο νοματάρχις ζιγόνοντας.

Το χνότο-τυ έδιχνε, πος ίχε περάσι απο το μαγαζι κ' ίχε τραβίκςι τα προινά-τυ τα τςίπυρα.

— Στον αι-Βλάςι για αγόι, κιρ-ενοματάρχι — αποκρίθικε ο Γιόργις, ενο ι μάνα-τυ μαζεβόταν κατα τιν πόρτα τυ καλιβιυ.

— Δε θα πας, βρε, πυθενα, παρα όπυ θα ςυ πο εγο. Θα μυ κατεβάςις κάτι πράματα ςτο χάνι. Τ'άκυςες;

Ο Γιόργις χαμίλοςε το κεφάλι αμίλιτος. Τα μάτια-τυ αςτράπςανε. Ι Βανκέλο έςτριβε νεβρικα τιν άκρι τυ ρύχυ-τις. Ο ενομα-τάρχις τιν επαραμέριςε κε μπίκε ςτο καλίβι. Ι μικρι ι Βγενιο μαζέφτικε ςαν κινιγιμένο αγρίμι δίπλα ςτι μικρι ςτίβα απο τις βελέντζες κε τα ςκυτια. Ο άροςτος κράτιςε το βονκιτό-τυ, καρφόνοντας τα θολα τα μάτια-τυ ςτον ενοματάρχι. Το μορο άρχιςε να τςιρίζι. Μια κότα, πυ ςκάλιζε για ςπόρυς το χόμα πλάι ςτο τζάκι, αναφτερύγιαςε κε πετάχτικε όκςο με τρομαγμένα κακαρίζματα. Ο ενοματάρχις ςτάθικε μπροςτα ςτα λίγα μικρα ςακύλια. Παςπάτεπςε ένα-διο, διάλεκςε ένα, πυ θα ίχε κάπυ τρις οκάδες φακι, το πίρε, βγίκε, το έδοςε ςτο Γιόργι κε τον ίπε άγρια.

— Αντε βρε, τςακίςυ με το μυλάρι-ςυ ςτο μαγαζί να πάρις κε κάτι άλα πράματά-μυ. Εδο ίςε ακόμα· Α ςτο διάολο!

Κε τράβικςε κατα το ςπίτι τυ μπακάλι, λιγάκι παρακάτο. Ο Γιόργις με το μυλάρι-τυ ανέβικε ςτο μαγαζι. Σε λίγο έφταςε κι ο ενοματάρχις με διο μικρα ςακυλάκια απο λεφκο πανι. Κάθιςε μπροςτα ς'ένα τραπέζι. Ο μαγαζάτορας τυ έφερε ένα εκατοςτάρι κραςι κε ένα κοπςίδι κρέας.

— Αντε να ςε κεράςο, κιρ-ενοματάρχι, για το καλο κατεβόδιο.

Ο ενοματάρχις δίχος απόκριςι αρχίνιςε να μαςα το μεζε. Ο μαγαζάτορας τον εβοίθιςε να δέςι καλα τα ςακύλια-τυ κε τα κάλάθια-τυ. Πάνο ςτα ςακύλια κε ςτο τεντομένο λεφκο πανι, πυ έβαλε κε το έραπςαν ςτι ςτεφάνι τον καλαθιον, έγραφε με γαλάζιο μελάνι διάφορα πανογράματα. Ετίμαζε πεςκέςια απο τα προϊόντα τυ τόπυ, πυ άφινε — φαςόλια, φακες, καρίδια — ςε φίλυς-τυ τις Σχολις χοροφιλακις ςτιν Αθίνα, ςε κάπιυς άλυς τις κοντινις πολιτίας, πυ ίθελε να τυς καλοπιάςι, ςτο ςπίτι-τυ εκι κάτυ, ςτιν μακρινι επαρχία, πυ άλο απο βαλανίδια κε αγριοβότανα δεν έβγαζε.

Αμα τέλιοσε τα γραπσίματα, φόρτοσε τα σακύλια κε τα καλάθια στο μυλάρι, με τι βοίθια τυ μπακάλι, έδεσε απάνο-τυς μια χοντρι βαλίτσα κε διο μπόγυς. Ολα μαζι ο Γιόργις τα λογάριασε καμια σαραντάρια οκάδες. Ο ίδιος δε θέλισε να καβαλίσι. Οχι γιατι λιπότανε το ζόο, αλα γιατι ίχε ανκαρέπσι το άλογο τυ μπακάλι, για να κατεβι με τιν ισιχία-τυ αργότερα, αφυ θα τραβύσε κι άλα κρασια, απλέροτα κε τύτα, μια κε δε θα τόνε κσαναβλέπανε ς' εκίνα τα μέρι, με τιν μετάθεσι, πυ ίχε πετίχι.

— Αι τράβα στο χάνι, βρε — ίπε στο Γιόργι. — Εκι θα σε βρο, πριν να φτάσι το αφτοκίνιτο. Κε το νύ-συ στα πράματα, μι χάσις τίποτα. Καλίτερα να χάσις τα μάτια-συ, κακομίρι-μυ.

Ο Γιόργις πίρε σκιφτος το μονοπάτι το κατιφορικο, σπρόχνοντας μπροστά-τυ το μυλάρι-τυ. Μόλις πέρασε το αλόνι κε μπίκε στα έλατα, κσέσκασε σε ένα αναφιλιτο. Ενας κόμπος τον έπνιγε στο λεμο. Σιλογιζότανε τι μάνα-τυ, τον άροστο, τι Βγενιο, το μορο, το σακύλι, πυ τυς επίρε ο ενοματάρχις, το αγόι, πυ έχανε απο τον κι-Βλάσι, το μπακάλι, πυ δεν τυς έδονε πια καλαμπόκι βερεσε. Μια θολύρα τυ σκέπαζε τα μάτια-τυ. Το πεδιάτικο το στίθος-τυ αναφύσκονε κε μέσα-τυ κάτι πιδομανύσε καφτερα, σα νάβραζε. Στι θίμισί-τυ αστράπσανε κσαφνικα τα λόγια τυ κσαδέρφυ-τυ, τυ Γιόργι, το καλοκέρι πυ ίχε έρθι απο τον Πιρέα. «Σα νιόσυνε το δίκιο-τυς κε ενόσυνε τι δίναμί-τυς ι σκλάβι δυλεφτάδες στις πολιτίες κε στυς κάμπυς κε στα βυνα, θα γλιτόσυνε απο τα βάσανά-τυς, γιατι θα τυς αναποδογιρίσυν τυς ρυφιχτάδες-τυς». Στο μιαλο τυ μικρυ τυ Γιόργι τα λόγια τυ κσαδέρφυ-τυ σφιροκοπίσανε τότες παράκσενα, χορις να τα πολικαταλάβι. Αφτι τι στιγμι, σα να σχίστικε ι καταχνια τυ μιαλύ-τυ, τα δεχότανε με τι δίπσα, πυ δέχετε ι φριγμένι απο το καλοκεριάτικο λιοπίρι γις τα πρωτοβρόχια τυ χινόπορυ. Εσφινκε τι γροθιά-τυ κε τυ φενότανε, πος μπορύσε να βάλι κι αφτος το βράσιμο, πυ ζεματύσε το στίθος-τυ, για το αναποδογίριζμα κάθε τίρανυ τυ καλιβιύ-τυ.

***

— Ε, μορε Γιόργι, θ'ανέβις να πάρις τον κιρ-Αντρέα για το χάνι; — Ακύστικε μέσα απο το κσάγναντο τον ελατιον μια γέρικι βραχνι φονι. Ο Γιόργις αλαφιάστικε. Δίχος να το καταλάβι, ίχε

φτάσι στα κάτο καλίβια τυ αι-Βλάσι. Το χοριο μισοφενότανε στιν κόπσι τις ρεματιας, κατα τον ανίφορο. Κε ο μπαρμπα-Λίας τυ μιλύσε απο το αλόνι.

— Δε μπορο, μπάρμπα—τυ φόναξε ο Γιόργις με πιζματομένι φονι—μ'ανκάρεπσε με το μυλάρι ο ενοματάρχις για το χάνι. Πες τυ κιρ-Αντρέα, πος θα περάσο άβριο ταχια να κατεβύμε.

— Τί κυβέντα λες, μορε πεδί-μυ. Απόπσε ίνε για νεροποντι ο κερος· μια πυ δε μπορις εσι, ο Θίμιος θα τυ βρι κανένα ζο κε γρίγορα μάλιστα, για να πιάσι το αφτοκίνιτο. Ορα-συ καλι...

Ο Γιόργις ένιοσε πολι τον κόμπο τον καφτερο να τυ πνίγι το λεμο. Εσπροξε με τιν κλάρα, πυ κρατύσε, το μυλάρι-τυ κε ροβόλισε σαν δεμονιζμένος τον απότομο τόρα κατίφορο. Πέρασε το δίσκολο μέρος, όπυ το μονοπάτι γινότανε σα μια στενι κορδέλα στι μάβρι γλίνα τις πλαγιας, στιν άκρι τυ νκρεμυ. Δρασκέλισε τα χαμιλόματα με τις κυμαριες κε αγνάντεπσε το χάνι πέρα απο τιν κοντινι τι ραχύλα. Εκίνι τιν όρα ξέσπασε ι βροχι. Ο Γιόργις δεν ίχε κάπα. Το τριμένο το σακάκι-τυ γένικε μύσκεμα μεμιας. Όταν έφτασε στο χάνι, τσαλαβυτόντας στιν κόκινι λάσπι, ίτανε σε χάλια κε ο ίδιος κε το μυλάρι με τα πράματα τυ ενοματάρχι. Ι βροχι σταμάτισε. Στο ιπόστεγο, γιομάτο ζόα κε αγογιάτες, ο γιόργις ξεφόρτοσε τα σακύλια, τι βαλίτσα, τυς μπόγυς κε τα καλάθια. Ι βαλίτσα κε ι μπόγι ίτανε ποτιζμένι απο νερο.

Κάθισε στο πεζύλι κε πρόσμενε σιλογιζμένος. Ι αγογιάτες τρέχανε κε κυτσοπίνανε με φονες κε χάχανα. Τα ζόα μασύσανε άχερο. Το μυλάρι τυ Γιόργι, δεμένο σε ένα στίλο, έμενε νιστικο. Με τί να τυ πάρι χόρτο το πεδι;

Ιτανε περαζμένο το μεσιμέρι, πυ φάνικε το σαραβαλιαζμένο το αφτοκίνιτο, καταπιτσιλιζμένο απο πιχτι κόκινι λάσπι. Μόλις εστάθικε κοντα στο χάνι κε γίρισε με δισκολία στο στενο το ίσιομα, ι αγογιάτες κε ι άλι χοριάτες ρίχτικαν να το φορτόσυν με κασέλες, με σακια, με μπόγυς, με τενεκέδες, με ταγάρια. Εκίνι τι στιγμι φάνικε κε ο κιρ-ενοματάρχις καβάλα στο άλογο τυ μπακάλι. Πάνο απο το μανδία-τυ φορύσε μια κάπα μαβριδερι. Ι βροχι τυ ίχε βρέξι μονάχα τις νκέτες-τυ. Τα μικρα, τα γυρυνίσια μάτια-τυ ίτανε κόκινα απο τα ποτίρια, πυ ίχε αδιάσι απο τα χαράματα. Ιδε το Γιόργι να στέκετε μπροστα στα πράματά-τυ. Ξεκαβάλισε, τυ έδο-

σε να κρατίσι το άλογο, τράβιξε κατα τα πράματά-τυ. Βλαστίμισε, άμα ίδε βρεγμένυς τυς μπόγυς-τυ.

— Δεν έπερνες, βρε, κανένα στροσίδι απο το ριμαδιακό-συ να τα σκεπάσις; Α, στο διάολο, βρομιάριδες τυ κερατα.

. Ιστερα τράβιξε μέσα στο χάνι, παράνκιλε φαι κε κρασι κε έβαλε το χαντζι τον Αλέξι να τυ στεγνόσι τυς μπόγυς-τυ στο τζάκι. Οταν άδιασε κε το τελεφτέο ποτίρι-τυ, τα πράματά-τυ ίτανε φορτομένα κιόλας. Σικόθικε, σκύπισε τα μυστάκια-τυ με το μανίκι-τυ, έριξε στο τραπέζι τρία δίφρανκα, δίχος να ροτίσι για το λογαριαζμο, κε τράβιξε να ανέβι στο αφτοκίνιτο. Ιδε το Γιόργι να κοντοστέκετε στο δρόμο-τυ με τι ματιά-τυ σκοτινι. Γέλασε πρόστιχα. Εβγαλε ένα τάλιρο κε τυ το πέταξε.

— Αι να πάρις σανο να φας, χτίνος τυ κερατα.

Κε ανέβικε δίπλα στο σοφερ. Το αφτοκίνιτο ξεκίνισε οργόνοντας τι λάσπι κε σκαμπανεβάζοντας. Ξαφνικα το σταμάτισε μια φονι απο το μονοπάτι τυ βυνυ. Ιτανε ο κιρ-Αντρέας, πυ κατέβενε καβάλα απο τον αι-Βλάσι. Μόλις το πρόφτασε. Ιτανε τόσο βιαστικος, πυ μίτε πρόσεξε το Γιόργι.

Οταν εχάθικε το αφτοκίνιτο στο στρίψιμο τυ χαλαζμένυ τυ καρόδρομυ, ένας νέος αγογιάτις ίπε στο Γιόργι, πιάνοντάς-τον απο το μπράτσο φιλικα.

— Ελα να φάμε ψομι.

Ανιξε το ταγάρι-τυ στο πεζύλι τυ ιπόστεγυ κε έβγαλε μάβρο ψομι, τιρι κε ελιες. Ο Γιόργις έβγαλε απο το δικό-τυ τιν ξερι μπομπότα κε τα κρομίδια-τυ. Μπυκια όμος δεν τυ εκατέβενε. Ο καφτερος ο κόμπος τυ έφραζε το λεμο. Κιτύσε το νιστικο το μυλάρι-τυ. Ο νέος αγογιάτις ίπε στον Αλέξι να βάλι χόρτο κε στο μυλάρι κε στο άλογο τυ μπακάλι, πυ θα τόπερνε μαζί-τυ πίσο ο Γιόργις. Εσκιψε κε ίπε χαμιλόφονα στο πεδι.

— Φάε τόρα αδερφάκι. Τυ φτοχυ το ψομι ίνε δικό-συ. Θάρθι κι ο δικός-μας ο κερος.

Ο ίλιος σκίζοντας τις βαριες καταχνιες τυ βυνυ, σαίτεψε μια στιγμι με τις αχτίδες-τυ το χάνι, τι λέφκα τις βρίσις, τις οξιες. Στο μιαλό τυ Γιόργι ξαστέροσε ι θίμισι τυ ξάδερφύ-τυ, πυ τυς εδιάβαζε το καλοκέρι κάτι χαρτια, πυ ίχε φέρι απο τον Πιρέα, κάτυ απο τι βαλανιδιά-τυς.

... Ι σκλάβι θα τυς αναποδογιρίσυνε τυς ρυφιχτάδες-τυς...

ΦΙΔΙΑ ΚΕ ΑΝΘΡΟΠΙ.

Μέρες κε μέρες βονκύσε απ' τα κατάβαθά-τις ι Μάβρι θάλαςα. Ο γρέγος, πυ φισομανύσε απ' τις απέραντες υκρανικες απλοςιες, τιρανύςε το πέλαγο κε τα πλεύμενα. Μια βράςι ίταν ι απεραντοςίνι τον νερον κ' ι αφρι ςφεντονιζόντανε ςα φτιςιες θανάςιμις οργις κατα το χαμιλομένο, το ςταχτι υρανο. Ι γλάρι δεν εκςεθαρεβόντανε πιο πέρ' απο τα διο φανάρια τυ μπυγαζιυ τυ Συλινα, πιναζμένι — πύ να βρύνε ψάρι να τςιμπίςυνε ςε τέτια κοζμοχαλαςια; — φτεροχοπύςαν ανίςιχα μ' αδιάκοπες ςτρινκες φονες, πυ καταχονιαζόντανε μέςα ςτις φυρτύνας το βονκιτο. Βαπόρι δεν ίχε φανι τόςες μέρες τόρα, μίτε απο τις Πόλις τα μέρι, κατα το νοτια, μίτε απ' τιν Οντέςα, κατα το βορια, αν κε πολα τα βρίκε ι μεγάλι φυρτύνα ανάμες' απο τα μπυγάζια κε τον Ποταμο. Μέςα ςτο λιμάνι τυ Συλινα τρία-τέςερα μεγάλα βαπόρια, φορτομένα απο μέρες καρτερύςανε να καλοςινέπςι, για να κςεμπυκάρυνε ςτο πέλαγο.

Εκίνι τι νίχτα, κςαφνικα, ο γρέγος κςεψίχιςε. Ετςι πέφτι καμια φορα κατα τα μεςάνιχτα αναπάντεχα. Σα νάχε αποςτάςι ο χαλαζμος κε τυ κόπικε μεμιας ι πνοι. Τον κιμάτον τ' οργιζμένο το ςφίριγμα κςεψιχύςε κι αφτο ςιγα-ςιγα. Απ' το καφενίο τυ «πιλοτάγιυ» κςεμιτίςανε διο-τρις πιλότι για να κιτάκςυνε τον κερο. Μαζί-τυς ίτανε κι ο καπεταν-Παναγις, Παχςινος θαλαςόλικος, πύχε κολίςι ςτυς όχτυς τυ ποταμυ εδο κε χρόνια κ' έκανε κι αφτος τον πιλότο τις Εβροπαικις Επιτροπις τυ Δύναβι — τις «Κομιςιόνας», όπος τίνε λένε ι ρομιι ναφτικι κε δυλεφτάδες τυ λιμανιυ ςτο Συλινα. Αφτο το κςαφνικο το ςταμάτιμα τις θαλαςοταραχις δεν άρεςε ςτυς πιλότυς. Σίγυρα θα γίριζε ο κερος ςτιν όςτρια κι αλίμονο κε τριςαλίμονο τότες ςτα θαλαςοδαρμένα τα καράβια, πυ αρμενίζανε ςτιν προδότρα τι Μάβρι Θάλαςα... Φέρνι βλέπις ι όςτρια πύςι πικνο, μια καταχνια, πυ να μι διακρίνι ο άνθροπος τι μίτι-τυ. Κε ι ναφτικι προτιμάνε χίλιες φορες τον πιο λιςαζμένο γρεγολεβάντε, πυ αναςικόνι τα κίματα βυνα, απο το ςτράβομα κε το καρδιοχτίπι μέςα ςτιν αδιαπέραςτι καταχνια.

— Αλες αμαρτίες θάχυμ' άβριο — έκαμε ο καπεταν-Μανόλις ο Μικονιάτις.

Ο καπεταν-Παναγις δεν ίπε τίποτα, καθος ίχε ςφιχτα δανκομένι τιν πίπα-τυ. Μόνο καθος ρύφικςε μια-διο φορες, ι αναλα-

μπι το αναμένο καπνο φάντακσε σα μια μικρι μπάλα μισόπιρι, μέσα σε μια μεγαλίτερι σφερικι αντιφενκια. Ι πιλότι, με τι γιμναζμένι τι ματιά-τους, καταλάβανε αμέσος: το πύσι επλάκονε κιόλας πικνο. Κιτάκσανε κατα το μπουγάζι του ποταμου. Τα διο φανάρια, στιν άκρι απ' τους διο παράλιλους μόλους, πύνε ι πόρτα του Δούναβι, δε φενόντανε πια. Αν ι σίντροφι του καπεταν-Παναγι μπορούσανε να διακρίνουνε μέσα στα σκοτάδια, θα παρακσενεβόντανε για τιν αστραπι τις χαρας, που κσέσπασε στι ματια του Πακσινου θαλασόλικου.

Κσιμέρονε μια μέρα πνιχτι, άφενκι, σα βραχνας. Με μεγάλι δισκολία ι άνθροπι περπατούσανε στους δρόμους, πιγένοντας τίχο-τίχο κε μετρόντας τις γονιες. Στο λιμάνι νέκρα κε βουβαμάρα. Στον αγέρα απόμενε σαν εορύμενι μια ανάκατι βαρια μιρουδια απο κατράμι, σχινια, καπνους απο μια-διο τσιμινιέρες βαποριον, σάπια νερα κε καλάμια του βάλτου κε πσαρίλα. Δε σάλεβε μίτε κλαράκι απο τα γιμνόφιλα τα δέντρα. Μια ογρι, εχτρικι κριάδα γιόμιζε με τιν ανάσα τα στίθια τον λίγον ανθρόπον, πύχανε βγι. Μέσ' απο τα μάκρι τις αθόριτις θάλασας μούνκριζε σε κανονικα διαστίματα, σα θεριο λαβομένο, ι μεγάλι σιμαδούρα, πύνε φουνταριζμένι στο κανάλι του μπουγαζιου για να μινάι στα βαπόρια, που παραδέρνουνε τρελα μέσα στιν ομίχλι, πος ζιγόσανε στι μπούκα του ποταμου κε να φιλαχτούνε απ' τα ριχα, τραβόντας κατα τιν τραμουντάνα. Μέρα κε νίχτα μέσα στο πύσι βουνκάι ι σιμαδούρα αφτι κ' ένα κανόνι κατα τιν αμουδια, βροντα κι αφτο σε διαστίματα κανονικα για τους βασανιζμένους τους θαλασινους.

Ο καπεταν-Παναγις ο Πακσινος, γίριζε πάνο-κάτο μέσα στο πύσι τις παραλίας του ποταμου λίγο νεβρικος κε πολι χαρούμενος. Τόρα ίτανε γι' αφτον ι στιγμι να πετίχι κίνο, που σχεδίαζε εδο κε τρις βδομάδες: ένα τακσίδι ίσαμε το Φιδονίσι. Ικοσιτρία-ικοσιτέσερα μίλια αλάργ' απο το μπουγάζι βρίσκετε το νισι. Μια κσέρα τετράγονι, ακανόνιστι, χαμένι στιν απεραντοσίνι του Πόντου. Απ' το πσιλότερο το σιμίο-τις, όπου σίμερα πιργόνετε ο φάρος-τις, πενίντα μέτρα πάνο απ' τα πάντ' ανίσιχα νερα, κανένα ίχνος άλις στεριας δε διακρίνετε στον ορίζοντα. Ι κοντινότερες στεριες ίνε το δέλτα του Δούναβι, χαμιλότατες καλαμοσκέπαστες απλοσιες, βάλτι με λουρίδες άργιλου, όπου βρίσκοντε τα χορια τον λιποβάνον κε τον τατάρον. Γίρο απ' το φάρο ίνε χτιζμένα τα σπίτια, όπου μένουν ι τέσερις φαροφίλακες κ' ι μικρι φρουρα του νισιου. Φρουρα;

Τί να φιλάκσι; Φίδια κε γλάρι — μια ράτσα γλάρον, που δε βρίσκοντε σε κανένα άλο μέρος τις γις — ίνε ι προεόνιι κάτικι του νισιυ. Στι ράχι-του, ίν' αλίθια, βρίσκοντε τα ερίπια ενος ναυ του Αχιλέα κε το νισι το αναφέρυνε τόσι κε τόσι κλασικι, Πίνδαρος, Αρκτίνος, Εβριπίδις, Φιλόστρατος, ο Σκίλακς ο γεογράφος, ο Διονίσιος ο περιιγιτις: ίταν ι «Λεφκι» ί «Αχιλία». Σε παλιότερυς κερυς κσένι αρχεολόγι βρίκανε ελινικες επιγραφες κε νομίζματα αρχέα κε μεσεονικα. Τα κυβάλισαν όλ' αφτα στιν Οντέσα κι αλυ, κ' έπιτα το νισι κσεχάστικε κσανα, για να το θιμύντε μόνο ι θαλασομάχι τις όρες τις ανίποτις αγονίας· αναζιτάνε το φανάρι-του σαν παριγορια κε βιάζυντε να σταματίσυνε στο απάνεμο τις κσέρας-του, όσο να κσεθιμάνι ι Μάβρι θάλασα. Μα το θιμύντε κε κάπιι άλι αφτο το νισι: Ι ιποπσίφι για τι «φρυρά»-του. Σε παλιότερυς κερυς εκσόριζαν εκι για τιμορία όλα τα «στραβόκσιλα» τις φρυρας τον πεζοναφτον του Συλινα. Επιτα, όταν ι τσαράνι ανακαλίπσανε, πος ίταν κι αφτι άνθροπι όπος κ' ι μπογιάρι κε ζιτίκσανε τι γί-τυς, ι «φρυρα» του Φιδονισιυ πλίθινε απο τα νέα τα πεδια, που στο στρατο κε στο ναφτικο διατιρύσανε τιν ανθρόπινι σινίδισί-τυς κε προσπαθύσανε να τιν κσιπνίσυνε κε στυς σιντρόφυς-τυς.

Ετσι κε ο ανθιποπλίαρχος Νκριβιτσιάνυ, διικιτις του λόχυ τον πεζοναφτον του Συλινα, έλεγε αγριεμένος στο Βάνια Εφίμοβιτς, τον πεζονάφτι, όταν τόνε παρυσιάσανε:

— Α δε σε στίλο στο Φιδονίσι, μορε γυρύνι του διαόλυ, να μι σόσο να γλιτόσο απο τύτι τιν κόλασι του Συλινα.

Ο Βάνιας ίτανε ένα πσιλο, ντελικάτο πεδι, λιγάκι χλομο, με μάτια γαλανα, που μέσα-τυς αναδέβυνταν φλόγες μανιαζμένες όρες-όρες· στο πρόσοπό-του λαμποκοπύσε πότε-πότε μια ενκάρδια κσαστερια κε άλοτε λισομανύσαν ι σινεφιες μιας αμίλιτις φυρτύνας εσοτερικις. Τότε τα γαλανα τα μάτια-του πέρναν ατσαλένιες σκλιρες αντιφενκιες. Ιταν απο το Ακερμαν τις γιτονικις Μπασαράμπιας· δέκα φορες έφαγε καμτσικιες απο τον αστινόμο τις μικρις εκίνις πολιτίας, γιατι τιν έλεγε Ακερμαν κε όχι Τσετάτεα-Αλμπα, όπος τι μεταφράσαν ι Ρυμάνι, μόλις βύτικσαν τι Μπασαράμπια. Ι φαμίλια του Βάνια, όπος όλες ι φαμίλιες του Ακερμαν, ίτανε ρύσικι· ο πατέρας-του, χοριάτις με δικί-του καλιέργια, τον έστιλε στο Μομπελιε τις Γαλίας για να σπυδάσι γιατρος· στο δέφτερο χρόνο απάνο, ο Βάνιας γίρισε το καλοκέρι αλαγμένος ολότελα. Μια φλόγα του πίρονε τιν πσιχι

κε τυ φότιζε τόρα το μιαλο. Δεν έμενε στις διακοπες στο Ακερμαν. Γίριζε στα χορια, εκι τριγίρο στις εκβολες τυ Ντνιέστρ, στα χορια πυ κιτάνε με λαχτάρα αντίπερα τον τόπο, πυ ι χοριάτες κ' ι εργατια ζύνε λέφτερι, αφεντάδες τις γις κε τις δυλιάς-τυς. Κε μιλύσε ο Βάνιας στυς χοριάτες για το δικέομα, πΰχανε κι αφτι νάνε λέφτερι, για το δικέομα πΰχανε να μι χορίζυντε, απο το σίνορο ενυ ποτάμυ, απο τον άλο εκίνο τον κόζμο τον αλιθινο. Γνορίστικε με τυς δασκάλυς το χοριόνε, μπίκε σε σίνδεσι με τυς νέυς, πυ λογαριάζανε τα νιάτα-τυς μονάχα σαν όπλο πολίτιμο για τον αγόνα τον απελεφτεροτικο. Οχσο απο το Κισνόβι τον πιάσανε ι μιστικι τις αστινομίας. Μια φορα, πυ ίτανε ο κερός-τυ να ιπιρετίσι στο στρατο, ι αρχες τόνε στίλανε στο Συλινα, για να κάμι τι θιτία-τυ στο λόχο τον πεζοναφτον. Αφτος ο λόχος ίχε το μεγάλο πλεονέχτιμα νάχι σιμά-τυ το Φιδονίσι.

Οταν έφτασε στο Συλινα ο Βάνιας κε τον έγραψε ι αστινομία στο ιδιέτερο το κατάστιχο, πυ ο αστινόμος με τα κόκινα τα μυστάκια, πυ στάζανε αδιάκοπα τσύικα, το κρατύσε ο ίδιος κλιδομένο στο γραφίο-τυ, έπρεπε να περιμένι τρις μίνες ακόμα ός τιν εποχι, πυ θάπρεπε να καταταχτι. Σ' αφτο το αναμεταχσι έπρεπε να παρυσιάζετε κάθε πρωι κε κάθε βράδι στιν «πολίτσια» για το «παρον». Τις άλες τις όρες τις περνύσε γιρίζοντας στο λιμάνι, κάνοντας γνοριμιες με τυς εργάτες, πυ φορτόνανε κε κσεφορτόνανε τα βαπόρια κε τα σλέπια, με τυς πσαράδες κε τυς ναφτικυς. Ι αστινομικι, κάτι με τιν κατανάλοσι τις τσύικας κε τυ κσινυ βλάχικυ κρασιυ στα καπιλια, κάτι με το καρτέρι στο τελονίο για το μπακσίσι τον εμπόρον, πυ περνύσανε κάπια φορτομένα κάρα απ' τυς πίσο δρόμυς, δεν ίχανε κερο να σκοτίζυντε για το Βάνια. Κι αφτος σε λίγον κερο ίτανε ο αγαπιμένος σίντροφος τις εργατιας τυ λιμανιυ. Εκι, στα καφενία τις Τύνας, όπυ ι πιλότι περνάνε τις όρες-τυς κιτόντας τα βαπόρια, πυ μπυκάρυνε κε κσεμπυκάρυνε, τυς ρεμορκέριδες με τα σλέπια, πυ κατεβένυν απο τιν Απάνο-Τύνα, τιν πιλοτίνα, πυ βγένι κάθε τόσο για να δόσι πιλότο στα πλία, πυ σιμαδέβι με τι μάβρι τι μπάλα ο εκσόστις τυ μεγάλυ φάρυ τις στεριας, γνόρισε το Βάνια κι ο καπεταν-Παναγις ο πακσινος. Ιτανε γι' αφτόνε κίνο το παράκσενο χλομο πεδι με τα σταχτογάλανα τα μάτια κε τιν τρικιμιζμένι τιν πσιχι, σαν ένας παλιος εαφτός-τυ, πυ τον ίχε χάσι σε χρόνια κσεχαζμένα κε πυ τον αντάμονε τόρα ανεπάντεχα. Κατι, πυ έβραζε

κριφα μέςα-τυ ς' όλι-τυ τι ζοι, κάτι, πυ τον έκανε όρες-όρες να μανιάζι με τον εαφτό-τυ, κςεκαθάριςε μεμιας, γένικε διάφοτο σαν καθάριο καλοκεριάτικο αβγινο. Ο καπεταν-Παναγις ίχε «δέςι τα παλαμάρια-τυ» — όπος έλεγε, όταν βαριότανε κάποτε να καπνίςι τιν πίπα-τυ — απο πολιν κερο στο Συλινα. Καραβοκίρις σε μπάρκο, το πύλιςε σε γαλακςιδιότες, όταν τα βαπόρια διόκςαν κι απ' τον ποταμό το πανι. Ιταν απο τυς πρότυς πιλότυς τις Κομιςιόνας. Ικςερε τα ριχα κε τις ίπυλες φιδίςιες ςτροφες τις Τύνας, όπος άλος κανένας, κε τα κατάφερνε να κατεβάζι ενκλέζικες νάβες θεόρατες απ' τι Μπραίλα μ' όλο το πύςι το χινοπορινο ςα να ταξίδεβε με τον ίλιο. Οταν έγινε το μεγάλο το «ςτράικ» (ι απεργία) τον πιλότον κε τα βαπόρια μαζεβόντανε κάθε μέρα στο μπυγάζι κε κόβανε βόλτες στο πέλαγο, μι κςέροντας απο πύ να μπυκάρυνε δίχος να καθίςυν, ο καπεταν-Παναγις ο Πακςινος ίχε γίνι άλος άνθροπος. Αλίγιστος κε κςαναμένος, ιταν αφτος, πυ κυμαντάριζε τιν απεργία. Τρις φορες πίγε να ςπάςι με τις γαλιφιες τυ Κάπο-Πιλότυ, πυ ίταν άνθροπος τις Κομιςιόνας. Κε τις τρις ο καπεταν-Παναγις τόνε σταμάτιςε στο κατόφλι τυ πιλοτάγιυ με ματια, πΰςφαζε κε με λόγια, πυ σταλάζανε σαν το βραστο το κατράμι:

— Ακυ ςιορ-Διμιτράκι, αλάργα εδόθενε, το καλο πυ ςυ θέλο. Εχι παραπολι «ςτίμι» (ατμο) το καζάνι κε θα κρεπάρι. Αν κρατάς για το κάπο-πιλοτάγιο-ςυ, ςτοχάςυ πος δίχος εμας καπο-πιλότος δεν ίςε. Σία τόρα στιν Κομιςιόνα κε τραγύδα-τα. Α δε μας δόςυν, ότι ζιτάμε, άς κάτςυνε ν' αγναντέβυνε τα βαπόρια να μαζεφτύνε τςαμπια ςτι ράδα, όκςυ απ' τα φανάρια. Δε μπυκάρι μιςο. Εμις — να τυς πις — πιλοτάρυμε τις λίρες ςτιν κάςα-τυς.

Οταν ι απεργία τέλιοςε, ι Κομιςιόνα, πυ ίχε λιγίςι, θέλιςε να διόκςι τον καπεταν-Παναγι. Οχι αμέςος. Στο πρότο-τυ το ςκυντύφλιμα. Μια μέρα, κατεβάζοντας ένα γερμανικο βαπόρι απο τιν Τύλτςα, καλοκέρι, μέρα κατακάθαρι, το κάθιςε στο Τςατάλι τ' αι-Γιοργιυ σαν προτάρις, δίπλα ςτις ιτιες τις ακροποταμιας. Εχι τα ζαβά-τις κε τις αναποδιές-τις κάθε δυλια... Ι Κομιςιόνα, μόλις κατέβικε στο Συλινα, τον έπαψε. Εκίνος τ' άκυςε βράζοντας, μα χορις ν' αντιμιλίςι. Κςεςικόθικαν όμος σαν ένας άνθροπος όλι ι πιλότι, νέι κε παλιι, κ' ι Κομιςιόνα κατάπιε το λόγο-τις.

Απο τότες, χρόνια κε χρόνια, ο καπεταν-Παναγις ανεβοκατέβαζε τα βαπόρια στον ποταμο. Κε καρτερόντας τι ςιρά-τυ στο Συλινα, όπυ

ζύσε μονάχος, ανίπαντρος, δίχος φίλυς, σαν το γερο-λίκο στις μονιες, μέσα στα δάσι, πυ κατσυφιάζυνε σκοτινόχρομα στα ριζα τυ Μπέστεπε, πέρα απ' το κανάλι τυ αι-Γιοργιυ, έκανε μοναχι σιντροφια με τυς δυλεφτάδες, πυ φορτόνανε με τις «μπάνιτσες» τα σιτιρα στα βαπόρια απο τα σλέπια, πυ κατεβένανε απ' τιν Απάνο-Τόνα. Ρομιι, αρμενέι, τάταρι, τύρκι, λίγι ρύσι, λιγοστι τσερκέζι, κάμποσι κύρδι — όλι τόνε κσέρανε τον καπεταν-Παναγι κι όλι τον αγαπύσανε γιατι νιόθανε, πος ι κακοριζικιά-τυς κ' ι φτόχια-τυς τον ανακάτεβε κε τον αγρίεβε. Μια μέρα ο «αγέντις» (πράχτορας) ενος μεγάλυ φορτοτικυ σπιτιυ χτίπισε με το μπαστόνι-τυ τον αρχιγο μιας επιτροπις απο δυλεφτάδες τυ λιμανιυ, πυ πίγε στο γραφίο-τυ να τυ ζιτίσι ενάμισι φράνκο παραπανιστο για τρις όρες νίχτα, πυ δυλέπσανε με τα φοτερα. Ο καπεταν-Παναγις έτιχε να διαβένι. Ιδε τί γένικε. Δίχος να τραβίκσι τιν πίπα απ' τα δόντια-τυ, μπίκε στο γραφίο, άρπακσε το μπαστόνι απο τα χέρια τυ αγέντι κε τόνε πλέροσε με τόκο, μπροστα στιν επιτροπι. Βύικσε το ίδιο βράδι όλος ο Συλινας, αλα τον καπεταν-Παναγι δεν τόνε πίρακσε κανένας. «Μισοπάλαβος διάολος ίνε» — ίπε ο αστινόμος, πυ φοβότανε μι κσεσικοθι το λιμάνι, αν έβαζε χέρι απάνο-τυ. Ο «αγέντις» έφιγε τιν άλι μέρα για το Γαλάτσι κε ύτε κσαναφάνικε στο Συλινα.

Κ' έβραζε, κ' έβραζε ο καπεταν-Παναγις για όσα έβλεπε τριγύρο-τυ — τυς ανθρόπυς τον μεγάλο σπιτιόνε, πυ κάνανε σιτιρα να πλυτένυνε ρυφόντας το έμα τυ δυλεφτι — κ' έμιαζε σα μορο πεδι, πυ δεν κσέρι τί θέλι κε τί ζιτα κι ύτε να μιλίσι μπορι. Οταν ο Βάνιας, ο χλομος ο νέος απο το Ακερμαν, παρυσιάστικε στο Συλινα, τυ καπεταν-Παναγι τυ φάνικε, πος εκσιγίθικε ο κόζμος. Ιχε ένα τρόπο αφτο το πεδι, με τα λίγα τα ρυμανικά-τυ, τ' ανάκατα με ρύσικα κε με γαλικα, να κσεκαθαρίζι τα πάντα, πυ ο καπεταν-Παναγις, ακύοντάς-τονε, με τιν πίπα στα δόντια, με μικρες ανατριχίλες στα πικνα κατάμαβρα φρίδια-τυ κε στα κάτασπρα μυστάκια-τυ, χτιπύσε κάπυ-κάπυ το κεφάλι-τυ κ' έλεγε με το νύ-τυ:

— Νά! μορε, αφτο ίθελα να πο κε δεν ίκσερα, πός ναν το πο! Ετύτο το πεδι γενίθικε απ' τα κατάβαθά-μυ.

Ετσι γένικαν αχόριστι πια. Ο Βάνιας μόλις ίδε τον καπεταν-Παναγι, με τιν ίσια, τιν κσάστερι ματια ανάμεσα στι φτοχολογια τυ λιμανιυ, τον ένιοσε σα φίλο πιστο κε παλιο. Καταλάβενε ο ένας τον άλονε δίχος λόγια περιτα. Ο Βάνιας γνόρισε όλυς τυς εργάτες τυ

λιμανιυ με τι ςιντροφια τυ καπεταν-Παναγι. Στα τύρκικα, στα ρύςικα, στ' αρμένικα, ς' όλυς τυς μαχαλάδες τις μικρις πολιτίας, πυ ανκομαχύςε ςε ογρα παλιομάγαζα, γιομάτα καπνο κε λάςπι κε χνότα πίνας, ι κακορίζικι δυλεφταρια, ο καπεταν-Παναγις κι ο Βάνιας μπένανε αντάμα κι αρχινύςανε τιν κυβέντα. Κι απλονότανε ςτον πιχτο αγέρα ςαν κάπια ανθροπια· κε στα βαριςινεφιαζμένα, ι τα βάριπνα απ' τις ζοις το βραχνα μέτοπα τον χαμάλιδον τυ λιμανιυ χάραζε κςαφνικα τις ελπίδας ι αντιφενκια κε, κάπυ κάπυ, τις κςιπνιμένις θέλιςις ι ςκλιρι αστραποβολι.

Μια μέρα, μετα το Δεκαπεντάβγυςτο, όταν κςαναπίρε απάνο τις ι δυλια τυ λιμανιυ, με τα φορτία τυ πρόιμυ καλαμποκιυ, ο Συλινας αναςτατόθικε απο μεγάλο αλαλιτο ς' όλο το λιμάνι. Ι εργάτες ζιτίςανε μεγαλίτερο μεροκάματο, ςταματόντας απότομα τι δυλια ςτις δέκα το πρωι, μόλις ςφίρικςε κάπιο ριμυλκο. Αλα το πιο τρομαχτικο για τυς «αγέντιδες» ίτανε, πος τιν ίδια στιγμι σταματίςανε κε τα διο τα «ελεβάτορια» — ι φορτοτικες μιχανες — πυ φορτόνανε διο μεγάλα βαπόρια. Βγίκανε ι εργάτες στυς μόλυς κε μαζεβόντανε ςε μπυλύκια εδο κ' εκι, μιλόντας ζοιρα ς' όλες τις γλόςες τις Ανατολις. Ι στιβαδόρι τρέχανε ςαν αλαλιαζμένι, βρίζοντας, παρακαλόντας, φοβερίζοντας, βλαςτιμόντας, τραβόντας τα μαλιά-τυς, υρλιάζοντας ςαν τα λιςιάρικα τα ςκιλια· ι αγέντες κλιδοθίκανε στα γραφία-τυς. Ι αστινομία κι ο λόχος τον πεζοναφτον βγάλανε περίπολα ς' όλι τιν πολιτία κ' ι ακςιοματικι κ' ι «πολιτςάριδες» μαζεφτίκανε στι λέςχι κε στέλνανε αδιάκοπα τιλεγραφίματα για τιν Τύλτςα, ζιτόντας ενίςχιςι. Ο καπεταν-Παναγις με το Βάνια γιρίζανε ανάμεςα στα τςύρμα τον απεργον, πυ αναμερίζανε στο διάβα-τυς κε τυς δεχόντανε ςα δικύς-τυς. Κι όταν ο καπεταν-Παναγις ίπε στο φύρναρι τον Κομιότι, κε στον άλο, τον Ιπιρότι, να τυ δόςυνε όλα-τυς τα καρβέλια κε να ζιμόςυνε για διο μέρες κ' έβαλε ςινεργίο κε παραλάβενε τα πςομια, πυ μιραςτίκανε στο λιμάνι, κανένας, μιδε ι αστινομία, δεν αντιμίλιςε. Ο καπεταν-Παναγις πλέροςε μονοκοπανιας τα πςομια, ςικόνοντας απο τυ κιρ-Αριςτίδι, τυ Κεφαλονίτι τοκιςτι, κάτι ικονομίες-τυ.

Ι αστινομία ίκςερε καλα πιός ίχε ςφιρίκςι απο το ρεμορκέρι τις απεργίας το ςίνθιμα: Ο καπεταν-Παναγις ίτανε στο ριμυλκο απο το πρωι... Δεν εκοτύςε όμος να βγάλι άχνα για τυτο. Ι «αγέντιδες» τί να κάνανε; — δεχτίκανε τιν άφκςιςι τυ μεροκάματυ κ' ι

δυλια χςανάρχιςε στο λιμάνι ςαν χε πρότα, ςαν χε πάντα. Κε το βυιτο απ' τα ελεβατόρια χε το αδιάχοπο «ςςςςς..ς τυ χριθαριυ, τις ςίχαλις χε τυ ςιταριυ, πυ χινότανε ςτ' αμπάρια τον βαποριον, φάνταζε ςα νἄτανε ο αχος πΰχανε το έμα τις εργατιας, χαθος γινότανε χριςόςχονι χε γιόμιζε τις αχόρταγες χάςες τον αφεντάδον τις ζοις.

Μα αν δεν ετόλμιςε χανένας να πιράχςι τον χαπεταν-Παναγι, το Βάνια τον εβύτιχςε στα τέλι τυ Αβγύςτυ το στρατολογιχο γραφίο τυ Φρυραρχίυ τυ Συλινα. Τον εχάλεςε ένα προι ο αςτινόμος, τιν όρα πΰχε πάι στο τμίμα να δόςι το ςινιθιζμένο «παρον».

— Γιά στο λεβέντι-μυ — τΰπε ςαρχαςτιχα — πρόζμενε μια ςτιγμύλα να ςε ςτίλο στον «χομαντάντε». Θἄχυμε τιν τιμι να ςε ιδύμε με ςτολι, πιτςυνάχι-μυ, να φρυρις τιν «Τςάρα Ρομυνεάςχα» (τι Ρομυνιχι πατρίδα).

Τόνε παράδοςε ς' ένα «νχαρντίςτα» (αςτιφίλαχα) χ' εχίνος, αφυ τον έδεςε ςαν χαχύργο, γιατι ίταν «ίποπτος φιγις», όπος τυ ίπε, τον έφερε στο λόχο τον πεζοναφτον. Τόνε παράλαβε ένας «ςερτζέντες», τον πέραςε άπςε-ζβίςε απ' το γιατρο, απ' τιν χαταμέτριςι χι απ' τον χυρέα, πυ τΰχοπςε ςίριζα τα πλύςια μαλια, απο το λοχαγο το Νχριβιτςεάνυ, τον έντιςε με τ' αποφόρια τα λιγδιάριχα χάπιυ, πΰχε απολιθι χε τον χλίδοςε στο πιθαρχίο χορις χαμια εχςίγιςι. Ο δεζμοφίλαχας τον παράλαβε γελαςτος.

— Μπα, χαλός-τονε! Μπα, χαλός-τονε! Τί να ςε φιλέπςυμε, μπογιαράχο-μυ; Πός πάνε ι «ςίντροφι» τυ λιμανιυ; Κάτςε τόρα ςιντροφια με τις πςίρες χε προι-προι θα πας χ' ι αφεντιάςυ να μετρίςις πόςα φίδια έχι το Φιδονίςι...

Ο Βάνιας εχατάλαβε· ι θιτία-τυ θἄτανε μια αδιάχοπι εχςορία στο Φιδονίςι...

— Αχυ δο — ίπε στο δεζμοφίλαχα περιφρονιτιχα· — μόλις μπορέςις, πίγενε να βρις τον χαπεταν-Παναγι, τον πιλότο, χε να τυ πις πος με στέλνυν στο Φιδονίςι· θα ςε πλερόςι γενέα... το χςέρις...

Τυ δεζμοφίλαχα ι φάτςα γλιχάθιχε αμέςος.

— Μετα χαράς-ςυ, μπογιαρόπυλό-μυ. Κε μιν χαχοχαρδίζις, αν ςε χοράτεπςα. Αφτα, βλέπις, έχι το στρατιοτιχο.

Τιν άλι μέρα το προι, όταν βγάλανε το Βάνια για να τον πάνε στο μιχρο το πολεμιχο, — τιν «Νχρίβιτζα», — πυ θα τον έφερνε στο Φιδονίςι μαζι με διο χενύργιυς φαροφίλαχες, ο χαπεταν-Παναγις βριςχότανε στο μόλο. Μια οργιζμένι μπόρα ςχοτίνιαζε το

21*

μέτοπό-τυ κ' ι ματιά-τυ πετύςε αςτροπελέκια, καθος ζίγοςε ίςιχα κι αργα τι μικρι ςινοδία, πυ ετιμαζότανε να μπαρκάρι. Τράβιχςε λίγο παραπέρα το Βάνια, τάχατε να τον αποχερετίςι, κι ο ακςιοματικος κάτι μυρμύριςε ανάμεςα ςτα δόντια-τυ, μα δεν τύπε τίποτα.

— Να με προςμένις με το ρεμορκέρι με το πρότο μεγάλο πύςι. Να με καρτερας μ' όςυς φίλυς βρις εκί. Τιν καρδιά-ςυ τςελίκι...

Μίτε τα χέρια δόςανε, μίτε άλονε κάμανε χερετιςμο. Ι μάτιές-τυς τάπαν όλα. Κε καθος ι «Νκρίβιτζα» κςεμπυκάριζε για το Φιδονίςι, ο καπεταν-Παναγις, αμίλιτος κε δίχος να καταδεχτι να κιτάκςι «τιν παλιοςακολέβα τις μπάλτας», πυ κςεδιάντροπι ανιγότανε ςτο πέλαγο, τράβιχςε κατα το ςπίτι-τυ.

Πέραςαν απο τότες διο μίνες κε κάτι. Ολι ι κερι φιςομανύςανε ςτι Μάβρι Θάλαςα κε τόρα μονάχα έπεςε ι πρότι μεγάλι ομίχλι. Ι καρδια τυ γερο-θαλαςόλικυ χοροπιδύςε αςινκράτιτα. Πριν απ' το μεςιμέρι πίγε κε βρίκε τον Αντρίκο το βαρκάρι το Σπετςιότι, το λιγνο, το λιγόλογο.

— Αντρίκο — τύκαμε — άντε πάμε ςτο «Μέντορα» το ρεμορκέρι· θα κάνυμε μια βόλτα κατα τ' ανιχτα...

Ο Αντρίκος δε κςιπαζότανε απο τίποτα. Κε ςτο βιθο τυ ποταμυ να τύλεγε ο καπεταν-Παναγις να φυντάρυνε, πάλι θα τον ακολυθύςε. Ιτανε ςίγυρος, πος για κάπια δίκει δυλια — κι όχι δικί-τυ — πάςκιζε ο γερο-Πακςινος.

Ο καπεταν-Παναγις ίχε βάλι το θερμαςτι τυ ριμυλκυ απο τα χαράματα να «κάμι ατμο». Μόλις μπαρκάρανε, αφυ λίςανε τα ςκινια, ι ρόδες τυ ριμυλκυ πλαταγίςανε ςτα νερα μέςα ςτο πύςι. Κ' ι αρμι διαβάτες τυ δρόμυ τις Τύνας, πυ πιγένανε πςιλαφόντας τυς τίχυς, κςαφνιαζόνταν ακύοντας τα φτερα τις ρόδας τυ ριμυλκυ μέςα ςτιν ομίχλι.

— Μέςα ςε τέτια κόλαςι — έκαμε ο Γιόργις ο πςαρας καθος σταβροκοπίθικε — ο όκς' απο δο αρμενίζι για χαλαςμο...

. . . .

Μέςα ςτο μεγάλο το θάλαμο τυ χτίριυ, πυ τριγιρίζι τι βάςι τυ φάρυ, ςτο πςιλότερο ςιμίο τις γιμνις ράχις τυ Φιδονιςιυ, μαζεμένι ι τέςερις φαροφίλακες, ο λοχίας κε ι εφτα «ςτρατιότες τις φρυρας» μαζι με το Βάνια, ακύγανε μιςοναρκομένι το ςφίριγμα τυ ςαμοβαριυ πάνο ςτι μεγάλι ςιδερένια ςόμπα ςτι μέςι, πυ ίτανε κ' ι κυζίνα-τυς για το ςιςίτιο. Ι ομίχλι ίχε ζοςμένο το νιςι απο τι νίχτα. Ο φάρος, αναμένος κε τιν ιμέρα, δε φενότανε μίτε απο τι

βάσι-τυ. Ι γλάρι, φοβιζμένι, ίχανε κυρνιάσι στις σχιζμάδες τον όχτον κε καπυ-κάπυ μπίζανε παράκσενες στρινκιες φονες. Απο τιν πόρτα τυ θαλάμυ προς τα σκαλοπάτια τις μπασιας, νόμιζε κανις, κιτόντας τιν άχρομι αδιαπέραστι απεραντοσίνι τυ τίποτα, πυ γιόμιζε το παν, πος ίτανε ι όρα μιας σιντέλιας.

Ακεφι ι φαροφίλακες κ' ι στρατιότες, μισονανυριζμένι απ' το μονότονο τραγύδι τυ σαμοβαριυ, αναθιμόντανε ι ονιρεβόντανε κσιπνιτι κάπιυς καλίτερυς κερυς ς' άγνοστες χόρες, ς' άγνοστες εποχες. Ο Βάνιας κ' ένας μαβριδερος στρατιότις απο τι Ολτένια — ο μόνος σίντροφος πΰχε βρι στο Φιδονίσι κε πυ γενίκανε φίλι στενι μέσα στι θανάσιμι εκίνι μοναχσια ανάμεσα στα φίδια κε στα θαλασοπύλια — ίταν ανίσιχι. «Να με καρτερας με το πρότο το πύσι» — τΰχε πι τυ Βάνια ο καπεταν-Παναγις. Κε νά-το το πρότο το πύσι, πιχτο, να το κόπσις με το μαχέρι, σκέπι ακριβι για τυς αποφασιζμένυς πολεμιστάδες στο δίκεο τον αγόνα για τον δυλεφτάδον τι λεφτερια. Ο καπεταν-Παναγις θα κρατύσε το λόγο-τυ. Αφτος ίχε τιν ακσιοσίνι να ταχσιδέβι μέσα στιν ομίχλι, όπος ι άλι σε κρυσταλένια κσαστερια. Γιατι ίχε διο μπύσυλες: το σινιθιζμένο το μπύσυλα τυ καραβιυ κ' έναν άλονε, μέσα-τυ. Κε τύτος-δο ίταν ο αλάθεφτος.

Κσαφνικα, μέσα στι βαρια τι σιοπι, άνικσε ι πόρτα τυ θάλαμυ κε στιν κορνίζα-τις γιγαντόθικε σα φάνταζμα μια γνόριμι ς' όλυς μορφι: Ο καπεταν-Παναγις! Κατάχλομι κε τρέμοντας σίνκορμα τον κιτύσαν ι φαροφίλακες κι ο λοχίας κ' ι στρατιότες, βυβι κε αποζβολομένι. Ο Βάνιας κι ο μαβριδερος ο στρατιότις απ' τιν Ολτένια, πυ τόνε προζμένανε, κιθίκανε κατα τιν πόρτα, δρασκελίσανε μαζί-τυ τα σκαλοπάτια κε γλιστρίσανε ός πενίντα μέτρα, στυς βράχυς τις απότομις αχτις. Ο Αντρίκος με τι βάρκα τυς έφερε με πεντ'-έκσι γερα τραβίγματα τυ κυπιυ στο «Μέντορα», πυ τον ίδανε μονάχα όταν ζιγόσανε ίσαμε τρις οργιες. Πιδίκσανε στο ρεμορκέρι, ασικόσανε τι βάρκα κε τα φτερα απο τις ρόδες τυ ρεμυλκυ μπατσίσανε τ' ανίσιχα νερα.

Εκίνι τι στιγμι φίσικσε κσαφνικα μια σπιλιάδα απ' το μαίστρο. Ι ομίχλι σκίστικε για λίγο. Απ' τον όχτο τυ Φιδονισιυ, ο λοχίας κ' ι φαροφίλακες, πΰχανε βγι κατα πόδι τυ Βάνια, αγναντέπσανε το ριμυλκο, πυ έφεβγε πια. Βόλια σφιρίκσανε θανατερα. Ι ομίχλι κσανάκλισε σα σάβανο πάνο απο τα πάντα. Ο καπεταν-Παναγις ίχε πέσι πάνο στι ρόδα τυ τιμονιυ, δίχος πνοι...

Κανις δεν έμαθε μίτε στο Συλινα, μίτε ς' άλο λιμάνι Μαβροθαλαςίτικο, τί απογίνιχε ο ρεμορχέρις με το νεκρο τον χαραβοχίρι. Ι Μάβρι Θάλαςα φιλάι ζιλότιπα τα μιςτιχά-τις. Ι εργάτες στο Συλινα αχύςαν απο νάφτες, αργότερα, πος μέςα στο πύςι τυ πελάγυ, δόθε απ' τις Πόλις τα Μπυγάζια, προςπερνα τα πλεύμενα χάπυ-χάπυ ένας ρεμορχέρις με μια φλογάτι χόχινι παντιέρα στο χατάρτι-τυ. Κε τα πιναζμένα τα πεδια τις εργατιας τυ λιμανιυ, όταν μέςα στις ομίχλες βονχα ι ςιμαδύρα τυ μπυγαζιυ τυ ποταμυ, μονότονα χι αχύραστα, χράζυνε με λαχτάρα στι μάνα-τυς:

— Μάνα! Μάνα! Αχυ! Ινε ο Βάνιας με τον χαπεταν-Παναγι...

Κι ο αποςταμένος απ' το μόχτο τις ςχλαβιας πατέρας ςοπένι ςφίνχοντας τι γροθιά-τυ χ' ι χαρδιά-τυ ςφιροχοπάι στα στίθι-το διvάτα, ςα ν' αχύι απο τα μάχρι πέρα το προςχλιτίριο τις λεφτεριας.

ΤΟ ΜΙΣΤΙΚΟ ΤΙΣ ΑΓΑΘΙΣ.

Ο χερος ίχε μαλαχόςι. Ι χιονια εσταμάτιςε χε ένας ίλιος θαμπος έχανε να αστραποβολάνε τα χρύςταλα τυ πάγυ, πυ στολίζανε τα χλαδια τον γιμνομένον δέντρον τις μιχρις πολιτίας. Ο Δύναβις έμενε οςτόςο παγομένος αχόμα χε ι πάγι ςχεπάζανε χε τι Μάβρ θάλαςα, διο τρία μίλια πέρ' απο τα διο φανάρια, στις άχρες τον μόλον τυ μπυγαζιυ, προς το πέλαγο.

Απο το παράθιρο τις χυζίνας εμις τα πεδια αγναντέβαμε τι γρια πλίστρα-μας, τι Ρύςα, πυ έβγενε απο το πλιςταριο, μόλις ι χαμπάνα χτίπιςε μεςιμέρι, χε διαβένοντας ανάμεςα απο τα αναμεριζμένα ςε άπςιλες στίβες χιόνια τις αβλις, προχορύςε χατα το ςπίτι. Ι γρια πλίστρα αναςίχοςε τι ματιά-τις προς το παραθίρι τις χυζίνας χε μας χαμογέλαςε. Σε λιγάχι μπίχε χιόλας. Τίναχςε στο χατόφλι τα χιόνια απο τον ποδόγιρό-τις, έχαμε το σταβρό-τις χατα τιν ανατολι χε χάθιςε στο μεγάλο χοντρόχςιλο τραπέζι για να φάγι μαζί με τιν ιπιρέτρια τι Μάρθα — Ρύςα χ' εχίνι — χε το γερο-Διμιτρο, πυ έχανε τον επιστάτι στο ςπιτιχο.

Ι μιτέρα-μας τιν έλεγε Αγάθι. Ι ίδια έλεγε τον εαφτό-τις, ρύςιχα, Ανχάφια. Εμις τα πεδια, διαςχεδάζοντας με τις ςχλιρές χοντες τρίχες τυ αςπροχίτρινυ μυςταχιυ, πυ ςχέπαζε το απάνο αχίλι-τις, τιν εβγάλαμε «Ι Αγάθι με τ' ανχάθια». Κε ι ίδια, χαταχαρύμενι για το παρατςύχλι-τις, όταν τις το τραγυδύςαμε χοροπιδόντας τριγίρο-τις πιραχτιχα, τραγυδύςε χι αφτι με μια φονι, πυ

θα νόμιζε κανις, πος έβγενε απο το λαρίνκι νέας αιδονόλαλις τραγυδίστρας — έτσι παράκσενα γλικια κε κρυσταλένια ανάβριζε ένα δικότις τραγύδι, δίχος νόιμα ςτροτο, όπος ίνε δα τα πιο όμορφα τραγύδια.

«Χοπ Ανκάφια, νιετ Ανκάφια.

Ντα — μαλιύςκα, ντα-μαγια...»

Ολι στο ςπίτι τιν ςιμπαθύςανε, εχτος απο το γερο-Διμιτρο. Εμις τα πεδια, πιο πολι απ' όλυς. Οταν εχιόνιζε κε ίτανε παγονιες, δε μας αφίνανε να κατεβένυμε στο πλισταριο. Οτάν έκανε καλοςίνι, κατεβέναμε κε ι Αγάθι μας εφενότανε ςαν καμια βαςίλιςα παραμιθιυ στο κςοτικο το παλάτι-τις. Στο μιςοςκόταδο τυ εβρίχορυ πλιςταριυ ι φοτια τυ καζανιυ με τις αναλαμπές-τις, πυ χορέβανε, γιόμιζε τυς τίχυς με παράκςενυς ίςκιυς γοργοκίνιτυς. Ο αχνος απο το καζάνι κε απο τι ςκάφι έδιχνε τιν Αγάθι ςαν μετέορι μέςα ςε παράκςενα ςίνεφα. Ι φονί-τις κε το τραγύδι-τις ερχότανε ςαν απο πέρ' απο τον κόζυο. Ιχε πιι πολι βότκα στι ζοί-τις, μαςόντας για μεζε απανοτες τις κόκινες μικρες πιπεριες, πυ μας έπιανε τρομάρα όταν τις βλέπαμε, γιατι ι μιτέρα-μας μας ίχε δόςι να καταλάβυμε, πος ίταν το φάρμακο τις πςεφτιας — ί ι τιμορία-τις. Ετςι κ' εμις ίμαςτε ςίγυρι, πος ι Αγάθι δε θα μπορύςε ποτες να λέγι πςέματα ίςτερα απο κοκινοπιπεροθεραπία μιας ολάκερις ζοις. Φένετε όμος, πος ι βότκα, πυ ίχε κατεβάςι στι ζοί-τις, ίχε πικνόςι μέςα-τις γερι μαγια κ' έφτανε να ανας άνι τον αχνο τις ςκάφις-τις για νάρθι στο κέφι.

Κε τότες ι Αγάθι «φιλοσοφύςε», όπος έλεγε με κακία, κάνοντας τό σταβρό-τυ, ο γερο-Διμιτρος. Οταν ίτανε μονάχι-τις, μονολογύςε ρύςικα. Οταν ίμαςτε κ' εμις στο πλισταριό-τις, μιςομονολογύςε κε μιςοκυβέντιαζε μ' εμας ς' ένα ανακάτομα απο ρύςικα, ελινικα κε ρυμανικα. Ι Αγάθι δεν πίγενε στιν εκλιςια κε ίχε μεγάλες αμφιβολίες, αν ιπάρχι θεος, αν κε δεν κςεχνύςε ποτες να σταβροκοπιθι, όταν έμπενε στο ςπίτι ί όταν αρχινύςε τι δυλιά-τις. Κάπυ-κάπυ παραδεχότανε, πος ιπάρχι θεος, προπάντον άμα εκαλοςίνεβε ο κερος ίςτερα απο χιονιες κε βαριχιμονιες κ' έλαμπε καθαρογάλανος ο υρανος.

— Ο νκοςποντ Φεος — μιςομονολογύςε μπροστά-μας — ίχε μπυχάντα (μπυγάδα) το άλο βδομάντα. Επλενε το πςιχες κε ίχε πολι καπνο κε βρόμα. Τόρα γιόμιςε το υρανο λυλάκι για να το κςεβγάλι κε κάνι ίλιο για να απλόςι... Χαραςο, νκοςποντ Φεος.

Εκι, πυ τα έμπλεκε ι Αγάθι, ίτανε τα στραβα κε τα ανάποδα

τυ κόζμυ ετύτυ κ' εδο ςκάλονε ι πίςτι-τις για τιν ίπαρκςι τυ θευ. Δεν εκαταλάβενε γιατί άλι ίχανε τάλαρα πολα κε πςομι περιςο κε ςπίτια απλόχορα κε ζεςτα κε άλι παραδέρνανε κυρελιάριδες κε λιμαζμένι κε καταδικαζμένι ν' ανκομαχάνε μερονιχτις για το λιπςο το καρβέλι. Ορες-όρες, όταν διάβενε απο τιν πρόκιμέα τυ ποταμυ κ' έβλεπε τυς εργάτες τυ λιμανιυ να καρτεράνε με κρεμαζμένα τα χέρια κε πιναζμένι ματια, να κατέβι κανένα βαπόρι απο τον απάνοποταμο για ν' αποφορτόςι, ι γελαςτι ματιά-τις εςινέφιαζε. Σκλίρενε ςε παράκςενες ατςαλένιες λάμπςις κε τα ανκάθια τυ μυςτακιύ-τις ανεβοκατεβένανε ςε τρικιμιζμένες ανατριχίλες. Σίμονε τότες τυς εργάτες, αγόραζε πςομι κε παςτόπςαρο μ' όςα ίχε ςτιν τςέπι-τις απο μπυγάδες τις βδομάδας κε τα μιραζότανε με τυς λιμαζμένυς τυ λιμανιυ. Ετςι τις άνιγε το κέφι κ' έπιανε το τραγύδι-τις, πυ τόπερνε έπιτα όλι ι παρέα-τις.

«Χοπ Ανκάφια, νιετ Ανκάφια.
Ντα μαλιύςκα, ντα μαγια...»

Ιςτερα, τις περιςότερες φορες, διάβενε κανένας „βαρδίςτας" (αςτιφίλακας), έπερνε τιν Αγάθι ςτο τμίμα, αν τα κατάφερνε απο τιν παρέα-τις, τις έδινε κάμποςες καμτςικες για τιν καλι τι χόνεπςι κε τιν άφινε να τραβίκςι κατα το καλίβι-τις, ςτα Ρύςικα, όπυ πρόζμενε να πετίχι καμια κενύργια μπυγάδα για να κςαναμαςίςι.

Τόρα, πυ μπίκε ςτιν κυζίνα-μας κε ςτρόθικε ςτο τραπέζι, ίχε κε πάλι διάθεςι «φιλοςοφικι» κε ο γερο-Διμιτρος, ςτρίβοντας τςιγάρο απο τιν κοκαλένια τι ταμπακέρα-τυ, τι ςτραβοκίταζε, μυρμυρίζοντας εχθρικα, απο τιν άλι άκρι τυ τραπεζιυ. Ι Αγάθι πίρε απο τα χέρια τις Μάρθας το μεγάλο το τςαγερο, γιόμιςε το φλιτζάνιτις, έχιςε λίγο ςτο βαθι πιατέλο-τυ, το φίςικςε για να φίγι ο πολις αχνος, έβαλε ςτο ςτόμα-τις ενα ςβολι ζάχαρι κι αρχίνιςε να ρυφάι ιδονικα, ενο τα μάτια-τις δάκριζαν απο μακαριότιτα. Για μια ςτιγμι εςταμάτιςε, κίτακςε το τςάι μέςα ςτο φλιτζάνι-τις εκςτατικα κι αρχίνιςε το «φιλοςοφικο» μονόλογο ςτο δικό-τις γλοςικο ανακάτομα. Ελεγε πάνυ-κάτυ.

— Δεν ίνε ςοςτο, πος το πςομι ίνε ι βάςι τις ζοις τυ ανθρόπυ. Ινε το τςάι. Ολα τα βαςίλια τ ς ά ι το λένε: ρύςικα τ ς ά ι, γρέκικα τ ς ά ι, βλάχικα τ ς ά ι, τύρκικα τ ς ά ι. Ενο το πςομι, ρύςικα το λένε χ λ ε μ π, γρέκικα π ς ο μ ι, βλάχικα π ύ ι ν ε, τύρκικα ε κ μ ε κ. Μεγάλι ανακατοςύρα.

Κε κσαναρουφύσε τσάι απο το πιατέλο-τις με μισόκλιστα μάτια σα να βίζενε απο τιν πιγι τις ζοις.

Ο γερο-Διμιτρος, φισόντας τύφες καπνυ, πυ γιόμιζε τιν κυζίνα με βαρια μιρυδια, μυρμύριζε κάτυ απο τα παχια τσυρυφλιαζμένα ψαρα μυστάκια-τυ.

— Συ πίρε κε συ σίκοσε τα μιαλα ο αντίχριστος, καταραμένο μπεκρόμυτρο, με τις φιλοσοφίες-συ. Τί να συ κάνο, πυ δε μ' ακύι τ' αφεντικο κε ι κιρα κε δεν πέρνυνε πλίστρα μια χριστιανι γινέκα κε πατριότισα, τιν κιρα-Γριγόρενα. Αφίνυνε το διάολο, εσένανε, μέσα στο σπίτι-τυς, θέ-μυ σιχόρεσέ-μυ...

Ο γερο-Διμιτρος, κσεμπαρκαριζμένος απο χρόνια, νισιότις θαλασινος, πατριότις τυ πατέρα-μας, ίχε κολίσι στο σπίτι-μας χορις να τόνε καλέσι κανένας. Για να δίχνι, πος ίτανε χρίσιμος, ψόνιζε το προι το γάλα, το ψομι, το κρέας, το κρασι, έκανε πάντα κάπιο μικρο λάθος στο λογαριαζμο σε βάρος τυ πατέρα-μας, πυ καμονότανε πος δεν το πρόσεχε. Σκύπιζε, όταν ίθελε, τιν αβλι, καθάριζε το χιμόνα τα χιόνια απο τιν εκσοτερικι τι σκάλα κε τ' αναμέριζε δεκσια κε αριστερα στιν αβλι, για να διαβένυμε ός τι μεγάλι τιν οκσόπορτα. Κάθε σαβατόβραδο τσιμπύσε το χαρτζιλίκι για τον καπνο, έτρογε, έπινε κε κιμότανε στο σπίτι-μας. Τις πολες τις όρες τις άδιας-τυ νκρίνιαζε τάχατες με τιν ιπιρέτρια κε με το σκίλο-μας τον Τόμι κε με τι γάτα κε με το νερυλα, πυ αργύσε να φέρι το ποταμίσιο νερο. Κ' έτσι πίστεβε κι ο ίδιος, πος δίχος τιν αφεντιά-τυ το σπίτι-μας δε θα μπορύσε να πάι μπροστα.

Ι μιτέρα-μας μπίκε στιν κυζίνα. Ο γερο-Διμιτρος σικόθικε βιαστικα κε έζβισε το τσιγάρο-τυ στιν στάχτι τυ τζακιυ κε κοντοστάθικε σιμα στο παράθιρο.

— Πότε βγάνις τιν πλίσι, Αγάθι; Θαν τα περιχίσις απόψε με τιν αλισίβα για να προφτάσις ν' απλόσις;

— Οχι απόψε, κιρα. Αλο μέρα μεσιμέρι — έκαμε ι Αγάθι, σκυπίζοντας τα χίλια-τις με τιν άκρι τυ κεφαλομάντιλύ-τις.

— Κε γιατί όχι άβριο το κοντόβραδο; Ετσι θα βγένι αλάκερο το μεροκάματο — πετάχτικε ο γερο-Διμιτρος.

Ι μιτέρα-μας τυ έριχσε μια λοχσι ματια.

— Καλα, Αγάθι, κάμε όπος συ βολι — ίπε στιν πλίστρα — το βράδι, πρι να φίγις θα σε πλερόσο.

Ο γερο-Διμιτρος πιραγμένος, κίτακσε τιν Αγάθι με κακία,

έφτιςε στο πάτομα με θιμο, μόλις ι μιτέρα-μας βγίκε απο τιν κυζίνα, κε μυρμύριςε.

— Ατιμι γενια. Μάγια τυς έκανες εδομέςα κε ςε λιβανίζυνε.

Βγένοντας χτίπιςε τιν πόρτα οργιςμένα. Ι Αγάθι ύτε πρόςεχςε τα καμόματα τυ γερο-Διμιτρυ. Εμις τα πεδια, με τιν ίδια κςεγνιαςια, τίνε ζιγόςαμε με γέλια κε αρχινίςαμε μαζί-τις το τραγύδι-τις.

„... Ντα-μαλιύςκα, ντα μαγια...“

Ο Μάις μπίκε κςαφνικα καλοκεριάτικος εκίνι τι χρονια. Ολι τιν άνιχςι ο κερος ίτανε ςκυντυφλιαςμένος — κρία, βροχες, μπόρες, κε πλιμίρες όλον τον Απρίλι. Ιςτερα καθάριςε μεμιας ο υρανος, κςάςτερες κε θερμες κιλύςαν ι μαγιάτικες μέρες. Στυς κίπυς πετάχτικαν ένα πρωι ςαν εβοδιαςτο χιόνι τα τρεμαμένα τςαμπια τον κερένιον μικρον λυλυδιον, πυ τα λένε «δάκρια τις Παναγίας» κε ι τέςαρες μεγάλες ακακίες τυ κίπυ-μας — μια ςε κάθε-τυ γονια — φορτόθικαν με τι λεφκί-τυς τιν ανθοβολι κε γλικένανε τον αγέρα απο μοςκοβολια. Αφτο το μίνα ι Αγάθι έπερνε απο τιν κυζίνα το φαί-τις κε το τςάι-τις κε κατέβενε ςτον κίπο κε ςτρονότανε ςτι ρίζα τις ακακίας, πυ ίτανε κοντινότερι προς το πλιςταριό-τις. Εκι, καθιςμένι ςτα χορτάρια, έμενε κάπυ-κάπυ ςε βαθια ςιλοι, όπος δεν το ςινιθύςε άλοτες. Σ' όλυς ίχε κάμι εντίποςι ετύτι ι αλαγι ςτο φέρςιμό-τις. Γελύςε τόρα κε τραγυδύςε λιγότερο, ςαν να τιν ίχε κιριέπςι κάπια έγνια βαρια. Ο γερο-Διμιτρος βρίκε μιαν εκςίγιςι, πυ έκαμε τον πατέρα-μας να ςπάςι ςτα γέλια, όταν τιν άκυςε το βράδι ςτο τραπέζι:

— Ινε για πςόφο, ι μπεκρυ. Φυρτύνιαςε ςτα ςοθικά-τις ι βότκα κε τρίζι το ςάπιο το ςκαρι. Καμιαν όραν θα τις έρθι το ςτερνο το ςίνκριο κε θα πέςι μέςα ςτο καζάνι τις πλίςις, βραςτος μεζες για το διάολο — θέ-μυ ςιχόρεςέ-με... Κε θάχυμε κε ντράβαλα με τιν αςτινομία κοντα ςτ' άλα. Γιατί δε θέλις, ςιορ Σπιράκιμυ, να φονάκςο τις κιρα-Γριγόρενας, πΰνε νικοκιρα γινέκα κε πατριότιςα...

Ι Αγάθι οςτόςο, έβαλε κε τύτι τι μπυγάδα-τις παςτρικα κε προςεχτικα, όπος πάντα-τις, πλερόθικε ένα βράδι, πίρε απο τα χέρια τις μιτέρας-μας το ςινιθιςμένο καρβέλι με το ανάλογο τιρί, ςταβροκοπίθικε, μας εκαλινίχτιςε κε κςεπόρτιςε αργοκίνιτι ςαν πάντα.

Οταν έφιγε κε γίρισε ο πατέρας-μας απο το γραφίο-τυ, ι μιτέρα-μας ανίσιχι ίπε στο γερο-Διμιτρο να μανταλόσι τιν οχσόπορτα κε να τραβίχσι προσεχτικα το σίρτι τις πόρτας τις σκάλας, πυ κατέβενε στιν αβλι. Μονάχα τα παράθιρα, πυ ίχανε σίδερα γερα, μέναν ανιχτα στι νιχτερινι δροσια. Αν κε ίτανε νορις ακόμα — μόλις ίχε στρόσι το τραπέζι ι Μάρθα — ι μικρι πολιτία έμενε βυβι, σα βιθιζμένι σε ίπνο. Μόνο απ' το μέρος τυ ποταμυ ακυγότανε κάπυ-κάπυ το σφίριγμα κανενος ριμυλκυ, πυ θα κατέβαζε σλέπια φορτομένα με σιτιρα απο τι Βραίλα, ί απο τον Απάνυ ποταμο. Κε απο κερο σε κερο, σκίζανε τι νιχτερινι ισιχία νεβρικες ι σφιρίχτρες τον αστινομικον, σα νἄχανε σινθιματικι ανταπόκρισι.

Στο τραπέζι ι μιτέρα-μας ίτανε νεβρικι κε ανίσιχι. Εδο κε λίγες ιμέρες ακύστικε, πος ίχε κσαναφανι ο Σιμεον ο λιστις, αν κε δεν εμαθέφτικε να ίχε πατίσι κανένα σπίτι ί μαγαζι, όπος τιν προπεραζμένι χρονια. Ο πατέρας-μας κε ι μιτέρα-μας μιλύσανε για τα καμόματά-τυ κ' εμις τα πεδια ακύαμε με θαβμαζμο ανάκατο με φόβο. Ο Σιμεον ίτανε παράκσενος λιστις. Βγίκε στις μπάλτες τυ ποταμυ κε στα χαμοβύνια τυ Μπέστεπε κσαφνικα, χορις να κσέρι κανένας, πύθε ίχε φτάσι. Εμοβόρος δεν ίτανε καθόλυ. Ιχε μια διαολεμένι καπατσοσίνι να μπένι στα σπίτια τον νικοκιρέον, ί να τυς κσεμοναχιάζι, εκι πυ δεν τον περιμένανε, κε να τυς πέρνι τα χρίματά-τυς. Οταν ίχε σταλθι απο τιν Τύλτσα ένα δινατο απόσπαζμα για να τον κινιγίσι κε τον πέτιχε στο Καράορμαν, ο Σιμεον κράτισε μονάχος-τυ ντυφέκι μέσα απο τις καλαμιες. Σκότοσε τον ακσιοματικο τυ αποσπάζματος, τσάκισε τα πόδια πέντε-έκσι χοροφιλάκον, σα να μιν ίθελε να τυς σκοτόσι, κε χάθικε σα να τον ίχε καταπιι ο βάλτος. Μετα τρις βδομάδες παρυσιάστικε κσαφνικα στο Συλινα. Ιχε φτάσι πριν απο λίγο κερο ένας κενύργιος έπαρχος, φυσκομένος κε πολιλογας, πυ καφχίθικε στυς έλινες νικοκιρέυς με τα μεγάλα τα μαγαζια, πος ο Σιμεον, αν αποκοτίσι να κσαναπαρυσιαστι, θἄτανε χαμένος άνθροπος, γιατι ι αφεντιά-τυ ίχε τιν απόφασι να καθαρίσι τιν επαρχία απο το λιστι. Μετα κάμποσες ιμέρες, μια νίχτα ο έπαρχος ανατινάχτικε στο κρεβάτι-τυ. Κάπιος τον εσκυντύσε δινατα. Μόλις άνικσε τα μάτια-τυ, τυ κόπικε το έμα. Μπροστά-τυ στεκότανε ο ίδιος ο Σιμεον, με τιν κατσύλα-τυ κατεβαζμένι προς τα φρίδια-τυ, με τις βυτιγμένες στο μυρυνόλαδο μπότες-τυ, με το ντυφέκι-τυ, μ' ένα πιστόλι στο χέρι.

— Καλα κσιπνιτύρια-συ, αφέντι κιρ-έπαρχε. Με ζιτύσες έμαθα. Νά-με. Στυς οριζμύς-συ. Να με σιμπαθας, πυ ίνε λίγο άβολι ι όρα, μα ίνε αφτι ι όρα τις διχίς-μυ τις δυλιας. Δε μιλας; Φέρεμυ τιν πορτοφόλα-συ για τυς μυστερίδες-μυ κε μι βγάλις άχνα, όσο ν' αλαργέπσο. Τ' ακυς;

Πίρε ίσιχα-ίσιχα το πορτοφόλι τυ έπαρχυ απο το ρύχο-τυ κε βγίκε αθόριβα, σα να μιν πατύσε στι γις. Οταν ο έπαρχος κσαναβρίκε τι μιλιά-τυ, ίχε περάσι πια όρα πολι.

Ο Σιμεον δεν ίχε σιντρόφυς στιν κλεψια. Ιταν άπιαστος σα φάνταζμα. Το μιστικό-τυ ίταν απλο. Δεν επίγενε να καζαντίσι απο τι λιστία. Οσα έπερνε απο τυς πλύσιυς μεγαλονικοκιρέυς, τα μίραζε στι φτοχολογια. Στα χορια κε στις πολιτίες, όπυ ακυγότανε πος φάνικε, όσι ίχανε βιος διπλο-τριπλομαντάλοναν τις πόρτες-τυς κε τρέμανε σίνκορμι, μόλις εβράδιαζε, ενο ι φτοχύλιδες κε ι πιναζμένι κι όσι δε βρίσκανε δυλιά στον ποταμο, αφίνανε διάπλατες τις δικές-τυς τις πόρτες με χαρύμενι απαντοχι. Κε ο Σιμεον ο κλέφτις, πυ κανένας δεν ίκσερε πύθε κσεκίνισε κε γιατί έπεσε στι λιστία, μέραζε απλόχερα όσα μάζεβε, μπένοντας τι νίχτα, αλαφροπατόντας κε αμίλιτος, στα χαμόσπιτα κε τις καλαμόσκεπες παλιοκαλίβες. Ι φτοχολογια τον εσκέπαζε στοργικα, λαχταρόντας μιν πάθι τίποτα. Τυ κάκυ ι χοροφιλακι έπιασε κε τσάκισε στο κσίλο κάμποσυς πιναζμένυς, πυ βρεθίκανε κσαφνικα με ψιλα κε χορτένανε τιν πολίκερι πίνα-τυς σ' απόμερες ταβέρνες. Κανένας δεν εμαρτιρύσε τίποτα. Πός να πιαστι ο λιστις;

Κι όσο προχορύσε ι νίχτα, με τι φαντασία-μας εμις τα πεδια βλέπαμε το Σιμεον ν' ανεβένι σιγα-σιγα τι σκάλα τις αβλίς-μας, ν' ανίγι τι μανταλομένι τιν πόρτα κε να μας κιτάζι κάτο απο τα πικνα τα φρίδια-τυ. Ι μιτέρα-μας, πιο ανίσιχι απ' όλυς-μας, τιναζότανε σε κάθε τρίκσιμο τις σκάλας κε ροτύσε το γερο-Διμιτρο, αν ο Τόμις ο σκίλος-μας ίτανε στιν αβλι.

Ι νίχτα πέρασε, οστόσο, ίσιχι όπος όλες κε το προι χοροπιδόντας στον κίπο, ίχαμε κσεχάσι ολότελα τις ιστορίες τυ Σιμεον. Θα κόντεβε μεσιμέρι. Κσαφνικα ακύστικε θόριβος απο το δρόμο. Περπατίματα κε φονες πολον ανθρόπον μπροστα στιν οκσόπορτάμας. Ανικσε ι πόρτα κε μπίκανε στιν αβλί-μας ένας αστινόμος, διο-τρις βαρδίστες κε μερικι γίτονες. Ενας βαρδίστας κρατύσε τιν Αγάθι, τιν πλίστρα-μας, πυ τα χέρια-τις ίτανε δεμένα,. κε τιν έσπρο-

χνε απότομα για να προχορίςι. Ι μιτέρα-μας κε ι Μάρθα πετάχτιχαν κςαφνιαζμένες στι ςκάλα κε κατεβίκαν στιν αβλι. Ο γερο-Διμιτρος, πυ μόλις ίχε γιρίςι απ' έκςο, έτρεκςε να ιδοπιίςι τον πατέρα-μας, πυ έφτασε γλίγορα, αλαφιαζμένος.

— Ινε πλίςτρα-ςας αφτι ι βρομογινέκα; — ρότιςε τον πατέρα-μας ο αςτινόμος.

— Ινε ι πλίςτρα-μας, ι Αγάθι — αποκρίθικε ο πατέρας-μας — κε τιν ικςέραμε ός τα τόρα πολι καλι κε τίμια...

— Μμμμ... — μύνκριςε πνιχτα, πίςο απο τυς βαρδίςτες, ο γερο-Διμιτρος.

— Ιχατε πλίςι αφτες τις μέρες;

— Νε, — έκαμε ι μιτέρα-μας — κε χτες το βράδι τέλιοςε κε πλιρόθικε ι Αγάθι.

— Μιν τις εδόκατε πέντε εκατοςτάρικα; — ρότιςε ιρονικα ο αςτινόμος.

— Πέντε εκατοςτάρικα; για το θεο. Δεκαπέντε φράνκα τις έδοκα, όςο έκανε να πάρι. Αλίθια Αγάθι;

Ι Αγάθι δεν αποκρίθικε. Ι όπςι-τις ίχε αλάκςι παράκςενα. Τα μιςόκλιςτα μάτια-τις μας εκιτύςανε με μια ατάραχι ςοβαρότιτα, πυ μας έκανε να τα χάςυμε. Ιτανε ι Αγάθι, ι Ανκάφια, «ι Αγάθι με τ' ανκάθια», ι ίδια, κατάιδια ι Αγάθι, αλα, τιν ίδια ςτιγμι, μια άλι Αγάθι, επίςιμι, ςοβαρι, αμίλιτι. Στο πρόςοπό-τις έλαμπε κάτι, πυ δίςκολα μπορύςε κανις να το προςδιορίςι: κάτι ςα μια γαλίνια απόφαςι, μια έκφραςι, ςα ν' άκυγε όλι τιν όρα μια φονι, πυ τις μιλύςε.

Ο αςτινόμος γίριςε ςτον πατέρα-μας.

— Μίπος ςας έκλεπςαν εςας πέντε εκατοςτάρικα;

— Οχι, τέτιο ποςο δεν ίχα μαζί-μυ ςτο ςπίτι όλες αφτες τις μέρες.

— Κε πύ λέτε ςις να τα βρίκε ι Αγάθι;

— Ι Αγάθι; Πέντε εκατοςτάρικα; Πός γίνετε;

— Γίνετε κε παραγίνετε. Τις έπεςαν απο τιν τςέπι τις αφεντιάς-τις μέςα ςτιν ταβέρνα τυ Ιονελ, ςίμερα το προι, όταν έκαμε να πλερόςι για το φαγί-τις. Ο αςτιφίλακας, πυ ίτανε ςτο μαγαζι, τα ίδε κε παρακςενέφτικε. Πύ τα βρίκε τόςα χρίματα, ι Αγάθι; Κε επιδι ίμυν εδο κε κοντα κε μυ το ανάφερε, αφυ τιν έπιαςε, ίπα να περάςο απο δο, πριν τίνε πάμε ςτο τμίμα για ανάκριςι, γιατι κάπιος μας ίπε, πος εχτες έπλενε ς' εςας κ' ίπα κ' εγο, μιν τάκλεπςε ςτο ςπίτι-ςας.

I μιτέρα-μας χλομι, μίλισε τις Αγάθις με αφςτιρι καλοςίνι.

— Πύ τα βρίκες, Αγάθι, τα εκατοςτάρικα; Πές-μυ-το εμένα... Εςι κλέφτρα δεν ίςε.

I Αγάθι κίταχςε τιν μιτέρα-μας κατάματα. Ιςτερα έριχςε μια ματια ςτον αςτινόμο, ςα ν' αναροτιόταν αν θα τιν άφινε να μιλίςι... Ο αςτινόμος κατάλαβε κε τις ίπε:

— Αντε, μορι ςκρόφα, πές-το τις κιράς-ςυ κε βλέπομε.

Ο αςτιφίλακας, πυ τιν εκρατύςε, τιν άφιςε να ςιμόςι ςτι μιτέρα-μας. Ο πατέρας-μας αποτραβίχτικε διακριτικα. Εμις τα πεδια κιτύςαμε με το ςτόμα ανιχτο, απο τιν πόρτα τυ κίπυ, κρατόντας δινατα το λυρι τυ Τόμι, πυ αλιχτύςε πνιχτα κ' ίθελε να χυμίκςι ςτυς αςτινομικυς, γιατι τιν Αγάθι τιν αγαπύςε, τις έκανε πάντα χαρες κε αγρίεβε τόρα, πυ έβλεπε να τιν κρατάι δεμένι ο βαρδίςτας.

I Αγάθι χαμίλοςε λιγάκι το κεφάλι-τις κε ίπε ςτ' αφτι τις μιτέρας-μας ένα λόγο. Αν δεν έτρεχε ο πατέρας-μας να τίνε κρατίςι, ι μιτέρα-μας θα ςοριαζότανε ςτις πλάκες τις αβλις. Ιχε γίνι άςπρι ςαν το πανι.

— Λιπον; — ρότιςε ανιπόμονα ο αςτινόμος.

I μιτέρα-μας ανακίνηςε το κεφάλι-τις ςα νάλεγε «τίποτα» κε κάθιςε ςα μιςολιπόθιμι ςτο τελεφτέο ςκαλοπάτι τις ςκάλας τυ ςπιτιυ.

Ο αςτινόμος ανακίνηςε τυς όμυς-τυ. Γίριςε ςτυς ανθρόπυς-τυ αποφαςιςτικα.

— Πάρτε-τι μέςα. Τόρα έφταςα κ' εγο κε τα λέμε...

Ο βαρδίςτας έςπροχςε τιν Αγάθι με το γόνατό-τυ. Ο Τόμις γάβγιςε θιμομένος κε έκαμε να χιθι να τόνε φάι. Ολι βγίκανε. Ο γερο-Διμιτρος έκλιςε τιν οκςόπορτα. Εμις τρέκςαμε κοντα ςτι μιτέρα-μας. Ο πατέρας ζίγοςε, κάθιςε δίπλα-τις ςτο ςκαλοπάτι κε τιν ερότιςε.

— Μα τί έπαθες; Τί ςυ ίπε ι Αγάθι;

I μιτέρα-μας αποκρίθικε με κςέπςιχι φονι.

— Μι μ' εροτάς. Σιφορά-τις τις κακομίρας...

Κρατιμένι απο τι Μάρθα ανέβικε με κόπο τι ςκάλα. Στο τραπέζι δεν άνκιχςε τίποτα. Ολι τιν ιμέρα ίτανε ςαν άροςτι. Τί νάτανε τις Αγάθις το φοβερο μιςτικο;

Κατα το ςύρυπο ο πατέρας-μας ίχε γιρίςι νορις, ανίςιχος για τις μιτέρας-μας τιν κατάςταςι. I Μάρθα ετίμαζε ςτιν κυζίνα το δίπνο. Στιν τραπεζαρία κανένας-μας δε μιλύςε. Ο πατέρας κάπνιζε, ι μιτέρα έκανε πος ράφτι, εμις γιρίζαμε τα φίλα ενος βιβλίυ.

Κε νά-συ κε μπένι ο γερο-Διμιτρος. Ιχε έναν αγέρα θριαμβεφτικο κε τα μικρα τα πονιρα τα μάτια-τυ σπιθίζαν με κακία κάτυ απο τα φρίδια-τυ τα πικνα.

— Ζοι σε λόγυ-σας — ίπε κε στάθικε δίπλα στιν πόρτα.

Ολι τιναχτίκαμε κε καρφόσαμε τα μάτια-μας απάνο-τυ.

— Τί;.. τί;.. — έκαμε ι μιτέρα-μας τρέμοντας σίνκορμι.

— Ι Αγάθι μας άφισε χρόνυς. Τιν χτιπίσανε γερα στο τμίμα, για να μαρτιρίσι πΰθε πίρε τα εκατοστάρικα κε πσόφισε πάνυ στο κσίλο. Εδο κε μισιν όρα πίγε στο τμίμα το κάρο τυ Μυράτι τυ Τάταρυ κε τίνε φόρτοσε για τα μνίματα.

Το εργόχιρο έπεσε απο τα χέρια τις μιτέρας-μας κε τα μάτια-τις βύρκοσαν. Ο πατέρας τιν κιτύσε ανίσιχα. Ρότικσε το γερο-Διμιτρο.

— Κε μαρτίρισε ι Αγάθι για τα εκατοστάρικα.

— Οχι, σιορ Σπιράκι-μυ, άχνα δεν έβγαλε ι ίδια. Κάμανε όμος έρεβνα στο καλίβι-τις κε βρίκαν εκι ένα ζεβγάρι παλιες μπότες τυ Σιμεον. Τις εγνόρισε ο χοροφίλακας, πυ τον ίχε ιδι απο κοντα στο ντυφεκίδι τυ Καράορμαν. Ιτανε σινενοιμένι, φένετε, ι κακύργα με δάφτονε κε απο κίνονε τάχε τα εκατοστάρικα. Τάκλεβε απο τον κόζμο, πυ περπατάι στυ θευ τι στράτα, ο κερατας... θέ-μυ σιχόρεσέ-με.

Ι μιτέρα-μας έγιρε το κεφάλι-τις με τα μάτια κλιζμένα σα νάθελε να πι, πος έτσι ίτανε.

— Συ τόχε πι ι Αγάθι, πος τάχε απο τον Σιμεον; — τίνε ρότισε με ζβιζμένι φονι ο πατέρας-μας.

— Νε, — έγνεπσε εκίνι, πανιαζμένι κε τρέμοτας πάντα.

Αφτο, λιπον, ίτανε το μιστικο τι έγνιας τις Αγάθις αφτυς τυς τελεφτέυς μίνες; Τόρα ο πατέρας-μας αναθιμότανε, πος τιν ίχε ιδι μια-διο φορες να γιρίζι στα παλιομάγαζα, πυ περνύσανε τις άνεργες όρες-τυς ι κυρελιάριδες τυ λιμανιυ — ρομιι κε τύρκι κε αρμενέι κε ρύσι — κε πος τόρα τελεφτέα σα νάχαν αλάκσι εκίνι ι λιμαζμένι, σα νάχανε βάλι στο στόμα-τυς μια μπυκια πσομι. Τον αδινάτον αδίνατο να κρατίσι ι Αγάθι λεφτα για τον εαφτό-τις. Αφτι μιραζότανε με τυς αλάνιδες τυ λιμανιυ το δικό-τις το πσομι...

Εμις τα πεδια τα ίχαμε χαμένα. Δεν το χορύσε το μιαλό-μας, πος ι Αγάθι μπορύσε νάνε τύτι τιν όρα στα μνίματα, κάτυ απο τον άμο κε γιατί;

Γιατί τιν εχτιπύσαν όσο πυ κσεψίχισε;

— Μιτέρα, αν τις τἄδοκε ο Σιμεον τα εκατοςτάρικα τις Αγάθις, τί κακο έκαμε εκίνι;

— Σοπάτε ςις — μας αποπίρε αφςτιρα ο πατέρας-μας — μι λέτε ανοιςίες. — Πιγένετε ςτον κίπο να πέκςετε, όςο να ςτροθί το τραπέζι.

Ο Τόμις μας επρόζμενε ςτιν αβλι, κυνόντας χαρύμενα τιν υρά-τυ. Τον επίραμε μέςα ςτον κίπο κάτο απο τιν ανθιζμένι τιν ακακία, όπυ ςτρονόταν ι Αγάθι για να φάι. Τον ανκαλιάςαμε κλέγοντας. «Τόμι-μυ, τιν Αγάθι τιν ςκοτόςανε». Κε ο Τόμις το κατάλαβε κε ςιγανοαλιχτύςε θρινιτικα κε μας έγλιψε τα χέρια. Κε μας φενότανε, πος τόρα δα θα φανι γελαςτι ι Αγάθι κε θα βάλι το χαρύμενο τραγύδι-τις.

Τιν άλι μέρα, γιρίζοντας απο το ςκολιο, καρφοθίκαμε μεμιας ςτο δρόμο, ςιμα ςτις ταβέρνες τυ παζαριυ. Σ' ένα τραπέζι μεθοκοπύςαν ι βαρδίςτες κε ι χοροφίλακες, πυ ίχανε πιάςι, πυ ίχανε ςκοτόςι τιν Αγάθι. Ο αςτινόμος, όπος μαθέφτικε αργότερα, τυς ίχε χαρίςι ένα απο τα πέντε εκατοςτάρικα, πυ βρίκανε πάνο-τις. Τα άλα τέςερα τα κράτιςε ο ίδιος, ςαν εκςυςία, πυ ίτανε. Ι χαμάλιδες, ι λιμαζμένι τυ λιμανιυ ίχανε πιάςι τυς μπάνκυς ςτις διπλανες τις ταβέρνες. Πεντάρα δεν ίχανε για να παρανκίλυνε τίποτα, αλα ι μαγαζάτορες φοβιθίκανε να τυς διόκςυνε. Κε κίνι με τα πρόςοπα κςαναμένα, ρίχνοντας θανάςιμες ματιες ςτυς μεθιζμένυς αςτινομικυς κε ι χοροφίλακες τραγυδύςανε το τρελο τραγύδι τις Αγάθις.

Μέςα απο τα φριγμένα τα λαρίνκιά-τυς ο ςκοπός-τυ, πυ ίτανε άλοτες τόςο χαροπος, κςεπιδύςε ζεματιςτος, ςαν τι λάβα απο μανιαζμένο ιφέςτιο, κοφτερος ςα φοβέρα, κε τρικίμιζε ο μαλακος αγέρας τυ Μαγιυ.

Ενας κόμπος μας έςφιχςε το λεμο. Μέςα ςτα πεδιάτικα τα ςτίθια-μας κάτι κλοτςύςε δεμονιζμένα. Τα μελίνκια-μας κέγανε, φοτια. Κε, δίχος να κςέρυμε το γιατί, ενόςαμε κ' εμις τα πεδια τις φονές-μας, μ' όλι-μας τι δίναμι, ςτο τραγύδι τον χαμάλιδον τυ λιμανιυ, το τραγύδι τις Αγάθις.

«Χοπ Ανκάφια, νιετ Ανκάφιυ,
Ντα μαλιόςκα, ντα μαγιά...».

Πέραςαν χρόνια κε χρόνια, όςο να καταλάβυμε γιατί τραγυδίςαμε με τόςι οργιζμένι λαχτάρα εκίνο το μεςιμέρι.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΙΣ

Ο ΠΙΙΤΙΣ ΚΟΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΙΣ[1].

Δ. ΓΛΙΝΥ.

Ι απόφαςι τον «Νέον Προτοπόρον» ν' αφιερόςυνε ς' ένα φιλάδιό-τυς χςεχοριςτι θέςι για τον πιιτι Κόστα Βάρναλι με βρίςκι απόλιτα ςίμφονο κε με γεμίζι χαρα. Βρίςκο μάλιςτα, πος ι μελέτι τον έργον τυ Βάρναλι κε ι χριςιμοπίιςί-τυς στο ιδεολογικό-μας μέτοπο, έχι καθιςτερίςι πάρα πολι.

Προςοπικα εγο πιςτέβο, πος ι πνεβματικι προςοπικότιτα τυ Βάρναλι χςεπερνάι πολι τα ςίνορα τυ τόπυ-μας κε μπορι να σταθι μέςα στα καλίτερα ονόματα, πυ έχι να δίκςι ι πανκόζμια επαναςτατικι λογοτεχνία.

Οταν πριν απο λίγον κερο, βρέθικα στιν ολάςπρι ςάλα με τις μαρμαρένιες κολόνες στο «Σπίτι τον Σινδικάτον» τις Μόςχας μπροστα στο πλίθος τον ςοβιετικον λογοτεχνον κε μπροστα στυς χςένυς, πυ ίτανε καλεζμένι στο πρότο λογοτεχνικο ςινέδριο τις Σοβιετικις Ενοςις κε ίμυνα ιποχρεομένος να πο κ' εγο διο λόγια για τιν πνεματικι κίνιςι τυ τόπυ-μας, ένα μόνο όνομα μπόρεςα να προφέρο, με τι βαθια πίςτι, πος δεν μίλο ςιμβατικα, τ' όνομα τυ Κόστα Βάρναλι.

Κε όμος το προλεταριάτο τυ τόπυ-μας δεν τόνε γνορίζι αρκετα. Ιςος μάλιςτα τον χςέρι πολι λίγο. Το λάθος έχι πολες ετίες. Σκοπός-μυ δεν ίνε ςίμερα να δίκςο τις ετίες αφτες. Ιςος

[1] Το ςιμίομα τυτο διμοςιέφτικα στυς „Νέυς Προτοπόρυς" (Ιύνιος 1935), τυ αφιερομένυς στα πενιντάχρονα τυ πιιτι.

φανύνε μερικες προχορόντας στι μελέτι-μυ παρακάτο. Σκοπός-μυ ίνε να μιλίςο για το Βάρναλι, ςαν ένας απο κίνυς, πυ ι τέχνι-τυ βρίςκι αντίλαλο βαθι στο ίνε-τυς. Δεν ίμε τεχνοκριτικος κε δε θα κάνο γιμνάζματα βαθιας ανάλιςις για να κςαφνίςο τάχα τα πλίθι. Θα κάνο μιαν απλιν ομιλία στυς ςιντρόφυς για τον πιιτι.

***

Ο Κόςτας Βάρναλις γενίθικε στον Πίργο τις Βυλγαρίας στα 1884 απο μικροαςτικι φαμίλια. Δεκατέςερο χρονο πίγε στα Ζαρίφια διδαςκαλία, τις Φιλιπύπολις κε πίρε το απολιτίριό-τυ σε τέςερα χρόνια. Ιταν εκςερετικος μαθιτις, έγραφε στίχυς πατριοτικυς, έπερνε τα γράματα, τα μάτια-τυ έβγαζαν σπίθες, έδιχνε πος μπορί να γίνι σπυδέος «ιεροφάντις τον Μυςον κε λιτυργος τις πεδίας.» Τον ιποςτίριξε λιπον ο δεςπότις κε ι κινότιτα κε τον έςτιλε να σπυδάςι φιλολογία στιν Αθίνα...

Πίςο απο αφτι τιν απλι ιςτορία, πυ χίλιες φορες σε χίλιες πολιτίες κε χορια τυ «αλίτροτυ ελινιζμυ», με χίλια τόςα πρόςοπα επαναλίφτικε όλο το δεκατοένατο κε τον ικοςτο εόνα, κρίβετε ένας κόζμος ολάκερος απο ιδέες κε πςιχόρμιτα, πυ θα μπορύςανε να προδιαγράπςυνε το δρόμο ενος στοχαςτι, ενος επιςτίμονα, ενος τεχνίτι, για όλι-τυ τι ζοι. Στις κινότιτες αφτες, τις ελινικες τις ςκορπιζμένες απο το Δύναβι ός το Μιςίρι, έκεγεν ο πιο φλογερος πατριοτιζμος στο βομο τις «Μεγάλις Ιδέας». Πος ι χόρες αφτες ίτανε ελινικες «απο τυ Ιςτρυ μέχρι τυ Νίλυ κε απο τις κάτο Ιταλίας μέχρι τυ Τίγριτος κε τυ Εφράτυ» ίτανε δόγμα αςιζίτιτο για τυς δαςκάλυς, πυ πίροναν κε σφιροκοπύςανε τις πςιχες τον πεδιον ς' όλα τα ςκολια τυ δύλυ ελινιζμυ. Ο αρχέος ελινικος απικιζμος, ο Μέγας Αλέκςαντρος, ι Βιζαντινι αφτοκράτορες, ίχανε γράπςι απάνο στο γρανίτι τις ιςτορίας τα «απαράγραπτα δικεόματα τυ ελινιζμυ». Κ' έςπερναν ι δάςκαλι μέςα στις πςιχες τον πεδιον τιν προςδοκία τυ Μεγάλυ Λιτροτι, τυ Μαρμαρομένυ Βαςιλια, πυ θ' αναςτινότανε κε θ' ανάςτενε τιν Αφτοκρατορία τον Ελίνον καθος κε τυ μεγάλυ πιιτι, πυ θ' ανάςτενε τι γλόςα τον Ομίρον κε τον Πλατόνον...

Ενα κομάτι προτοπόρο αφτις τις αφτοκρατορίας, ένας τόπος όπυ τ' όνιρο εόνον ίχε γίνι ιπέρλαμπρι πραγματικότιτα, ίταν ι «Ελεφθέρα ιμον πατρις» το βασίλιο τις Ελάδας. Μέσα σε τέτιο χρισοστέφανο έβλεπαν με τα μάτια τις πσιχίς-τον, όλα τα νέα πεδια, πυ φιτύσανε στα σχολια τον ελινικον κινότιτον κε λαχταρύσανε τιν άγια στιγμι, πυ θα φιλύσανε το χόμα-τις.

Ι στιγμι αφτι ίρθε κε για το Βάρναλι τον Οχτόβρι τυ 1902. Μα όταν ο Βάρναλις έσκιπσε να φιλίσι το άγιο χόμα τις «ιοστέφανις» πολιτίας, μίρισε τιν καβαλίνα κε το κάτυρο, πυ ίτανε ζιμομένα με τιν βρομερι λάσπι κε τι σκόνι κε αρομάτιζαν τον «άβρον κε δίον εθέρα» τις χόρας τον ερεχθιδον. Κε ίδε, γιατι ίχε μάτια, πυ μπορύσαν να ιδυν κε τιν τιμιότιτα να πιστέβι στα μάτια-τυ, μέσα στι λάσπι κε τι σκόνι αφτι να κιλιύντε με τα πσιλα κολάρα κε τα καλοσιδερομένα ρύχα-τυς θριαμβεφτικα ι έμπορι τις πσεφτιας, ι πσιλικατζίδες τις πολιτικις, ι πατριδοκάπιλι, ι φαμφαρόνι ι γλοσαμίντορες, ι θρισκοκάπιλι κε ι πυλιμένι κοντιλοφόρι.

Ο πρότος αφτος τραγικος κλονιζμος στάθικε σοτίριος, για τιν πνεματικι εξέλιξι τυ Βάρναλι. Τον έβγαλε αμέσος απο τα πσεφτόνιρα, τον έφερε στι γι, τον έκλισε προσορινα στο εγό-τυ. Εγινε διμοτικιστις κε όταν στα 1903 τα αφιονιζμένα πεδια, πυ σπύδαζαν στο Πανεπιστίμιο, πίγανε να κάπσυνε το Εθνικο Θέατρο, γιατι ίχε ανεβάσι τιν «Ορεστία» τυ Εσχίλυ, μεταφραζμένι απ' το Σοτιριάδι σε μια μισοδιμοτικι γλόσα, ο Βάρναλις βρέθικε στο αντίθετο στρατόπεδο μαζι με τυς λίγυς διμοτικιστάδες τυ κερυ εκίνυ.

Το αιδόνι, πυ περιμέναν απο τον Πίργο κε τι Φιλιπύπολι να σινεχίσι τα πατριοτικα τραγύδια τυ Αχιλέα Παράσχυ, όταν προτάνιξε το στόμα-τυ εδο στιν Αθίνα, τραγυδύσε δικύς-τυ προσοπικυς καιμυς, ίχε ξεχάσι ολότελα τι Μεγάλι Ιδέα κε τον ελινικο απολιτροτιζμο κε δε μιλύσε για καμια νεκρανάστασι ύτε πολιτικι ύτε πνεματικι.

Το πρότο-τυ βιβλίο ίτανε μια μικρι σιλογι απο πίματα με τον τίτλο «Κιρίθρες» (1905) ίνε καμια τριανταρια τραγύδια απο τρις ί τέσερις στροφες. Χορίζυντε σε τρία μέρι με τυς τίτλυς: «Σ' ένα αδιανο βάθρο θευ», «Ιρις» κε «Τραγύδια τυ σκότυς». Τα θέματά-τυς ίνε καθαρα προσοπικα, ένας χαμένος έροτας, οράματα γινε-

χον, πόθι, αναστεναγμι, μελανχολίες, ο ίςκιος τυ θανάτυ, μπραβύρες νεανικον ονίρον.

Το βιβλίο το προλογίζι ο ζακιθιανος πιιτις Στέφανος Μαρτζόκις. Παρυςιάζι το «μετριόφονο νέο», πυ «ιμπορο να το πο με μεγάλι-μυ χαρα, ότι ίνε αλιθινος «πιιτις»... «Κε ιδυ ςίμερα ς' αφτο το βιβλίο ένα ριάκι τυ εςοτερικύ-τυ κόζμυ, το οπίον... δεν μιάζι μ' άλα ριάκια, τα οπία δεν έχυν τίποτα δικό-τυς».

Κε αλιθινα, αν έχι κανις να παρατιρίςι κάτι στα πρότα ετύτα κε αρκετα ακόμι άτεχνα κε διςκολογραμένα δοκίμια τυ Βάρναλι ίνε, πος δεν παρυςιάζυνε καμια φανερι επίδραςι απο τυς γίρο-τυ. Υτε τυ Παλαμα απίχιςι βρίςκι κανις στο ςτίχο τυ Βάρναλι, ύτε τυ Γριπάρι, ύτε τυ Μαλακάςι, ύτε πολι λιγότερο τυ Δροςίνι, πυ όλι αφτι ίτανε τότε στιν πρότι γραμι τις πιιτικις διμιυργίας.

Ο Βάρναλις σπυδάζι φιλολογία, πέρνι το δίπλομά-τυ στα 1908 κε διορίζετε ελινοδιδάςκαλος στιν Αμαλιάδα στα 1909. Στα 1911 βρίςκετε σχολάρχις στιν Αργαλαστι, ανακατόνετε στα αθεικα τυ Βόλυ κε ίνε κι αφτος ανάμεςα ς' εκίνυς, πυ κατιγορίθικαν μαζι με το Δελμύζο κε το Σαράτςι. Αθοόθικε όμος με βύλεβμα κ' έτςι δεν ίτανε στι δίκι τον «Αθέον», πυ έγινε στ' Ανάπλι στα 1914.

Απο τα 1912 ός τα 1915 ιπιρέτιςε σχολάρχις στα Μέγαρα κε στο διάστιμα αφτο ίρθε κε στο διδαςκαλίο τις Μέςις Πεδίας.

Απο τα 1915 ός τα 1917 ιπιρέτιςε σχολάρχις στιν Κερατια. Επιτα τον μεταθέςανε καθιγιτι στον Πιρεα απ' όπυ το Φλεβάρι τυ 1919, ίςτερα απο διαγονιζμο, στάλθικε ιπότροφος στο Παρίςι, για να σπυδάςι εςθιτικι κε φιλολογία.

Στα δεκαπέντε αφτα χρόνια οριμάζι το πιιτικο ταλέντο τυ Βάρναλι.

Ο ιδεολογικός-τυ κόζμος ός το 1919 δεν παρυςιάζι καμια ςοβαρι επίδραςι ύτε απο τυς Βαλκανικυς πολέμυς, ύτε απο τον Πανκόζμιο πόλεμο, αν κε φόρεςε το χακι κε ιπερέτιςε πολιν κεροστρατιότις.

Τα πατριοτικα όνιρα τις πεδικίς-τυ ζοις δεν κςίπνιςαν μέςα-τυ, ύτε φένετε να τον ανκίζι διόλυ ι εκςόρμιςι τις αστικις τάκςις για τιν πραμάτοςι τις «Μεγάλις Ιδέας». Αν τον εμπνέι κάτι πιο γενικο κε πιο αντικιμενικο, έκςο απο τον ιποκιμενικό-τυ ςινεςθιματιζμο,

αφτο έρχετε απο τιν Αρχέα Ελάδα, όχι όμος με το νόιμα, που τιν έβλεπαν ι κούφι αρχεοπαρλαδόρι αλα Μιστριότι.

Τιν αρχέα Ελάδα τιν έβλεπε ςα μιαν ενςάρκοςι τις ομορφιας κε τις επικούριας βιοθεορίας. Ενας ορεοπάθος, φιςιολατρικος ςινκρατιμένος ιδονιζμος κιριαρχι στιν πςιχί-το κε ι φόρμα, πο πέρνι ι πιτικι διμιουργία-το βρίςκι τιν αντιστιχία-τις στος γάλος Παρναςικους. Ο Λεκοντ Ντελιλ, ο Συλι Πριντομ, ο Ζόζε Μαρια ντε Ερεντια ίχανε βρι πολυς μιμιτες στιν Ελάδα. Ο Παλαμας, ο Γριπάρις, ο Μαβίλις κι άλι πολι δοκίμαςαν να δόςονε ςε φόρμα καλοδουλεμένι στι ςφιχτι δαχτιλιδοπέτρα το ςονέτο, μορφες απο τιν αρχέα Ελάδα, αναςτιμένες μέςα ς' ένα πλέςιο ολιμπιακο, όπο τα πιο ςφοδρα πάθι τις ζοις ιποτάζοντε στον ιπέρτατο νόμο τις αρμονίας, τις ςιμετρίας, τις ομορφιας. Ι ιδεολογικί-το αφτι ροπι έφερε στιν τέχνι το Βάρναλι διο μεγάλα καλα. Δινάμοσε μέςα-το τιν έςτιςι τις τέλιας φόρμας, τον έκαμε να κιριαρχίςι απόλιτα στα πλαστικάτο μέςα. Ι γλόςα ζιμόνετε πια στα χέρια-το με μαεστρία κε ολοένα πλιςιάζι το ιδανικο τις τέλιας αντιστιχίας ανάμεςα στι θέλιςι το πιτι κε στι δίναμί-το.

Το δέφτερο σποδέο καλο ίταν ένα γνόριζμα το Παρναςιζμο, πο φάνικε αργότερα κε στον Καβάφι με τιν ιδιότιπι ςε τούτον εκςέλιξι. Ο Παρναςιζμος προςπαθόντας τάχα να αναςτίςι πιςτα τις αρχέες μορφες με το πραγματικο περιεχόμενο το κερού-τους, όντας ένα ίδος ιστορικοκλαςικο νατουραλιζμο, στ' αλίθια δεν έκαμε τίποτα άλο απο το να προβάλι μέςα στον αρχέο κόζμο τι ςινίδιςι τις αστικις τάξις απάνο στι στιγμι τις απόλιτις κιριαρχίας-τις. Το Παρναςιζμο ι πνοι ίτανε μετριμένι, βέβεα, οςτόςο ςινίθιςε τον τεχνίτι να γεμίζι τα ιστορικα ςίμβολα με περιεχόμενο, να τα ζοντανέβι. Κε ι τάςι αφτι κε ι γίμναςι, πο θα έμενε ένα απλο πεγνίδιζμα, όπος έγινε με τον Παλαμα, το Γριπάρι κε το Μαβίλι κε άλος πολυς, αν έμενε κε ο Βάρναλις κλιζμένος μέςα στα τίχι τις αστικις πςιχοςίνθεςις, έδοκε αργότερα τους πιο εκςέςιους καρπους, όταν ο Βάρναλις γκρέμιςε τα τίχι κε πέραςε στιν επανάσταςι.

Τα πίιματα τις λιρικις αφτις εποχις το Βάρναλι απο το 1905 ός τα 1920 βρίςκοντε ςκορπιζμένα ςε διάφορα περιοδικα το κερο εκίνο. Στο «Νουμα» στιν «Ιγιςο», στα «Γράματα» τις Αλεξάντριας στον «Πανα», πο έβγαζε ο. Αρ. Καμπάνις, στι «Νέα ζοι»

τις Αλεκςάντριας στον «Πιρςο», στυς «Βομυς» κε ς' άλα. Σε βιβλίο δε βγίκαν ακόμι, γιατι κε ο ίδιος ο πιιτις ςίμερα δεν τα εχτιμα τα έργα-τυ τις εποχις εκίνις. Μα δεν έχι δίκεο· βέβεα δε θα ίχανε καμια κςεχοριςτι ςιμαςία, αν ο πιιτις δεν ίχε τιν ιςτερότερι εκςέλικςί-τυ. Σίμερα όμος ίνε ςιμάδια ςτο δρόμο-τυ. Για δίγμα τις τέχνις αφτις δίνυμε εδο τον Ορέςτι.

ΟΡΕΣΤΙΣ.

Σέλινα τα μαλιά-ςυ μιρομένα
λίςε-τα να φανις ος ίςε ορέος
κε διόκςε απο το νύ-ςυ πια το χρέος
τυ μεγάλυ χριζμυ, μα κε κανένα
τρόπο δεν έχις άλονε· κε μ' ένα

χαμόγελον, ιδες ποςς' έφερ' έος
ςτ' Αργυς τιν πόλι ο δρόμος-ςυ ο μιρέος
το ςπλάχνο ν' αφανίςις, πυ ς' εγένα.

Κανις πυ δε ςε γνορίζι εδο κε ςι όμια
τον εαφτό-ςυ κςέχαςέ-τον κι άμε
ςτις χριςίς πολιτίας τα ςταβροδρόμια.

Κε το έργο-ςυ ςαν νἄταν άλος κάμε·
έτςι κι αλιος θα πέρνι-ςε απο πίςυ·
για το έμα τις μιτρός-ςυ, για-τιν ντροπί-ςυ.

Απο τιν πίςι άφτι δίςκολα βέβεα μαντέβι κανις το Βάρναλι τις επαναςτατικις εποχις κε για ένα λόγο ακόμι. Ινε αξιοπαρατίριτο, πος ςτιν πιιτικι διμιυργία τυ Βάρναλι ός τα 1920 δε φανερόνετε ο ςαρκαζμος κε ι ςάτιρα, το πικρο εκίνο γέλιο, πυ κρίβι τόςι πίρα τις ζοις κε τόςι επανάςταςι μέςα-τυ. Μόνο κάπυ-κάπυ παρυςιάζετε ένας τόνος πεχνιδιάρικος, ένα τράβιγμα τυ διονιςιακυ μεθιςιυ ός τιν άκρι-τυ, ένας νατυραλιζμος, πυ έχι ςταματίςι ςτον προθάλαμο τις ςάτιρας.

Ι ΘΙΣΙΑ.

Το μιτερό-ςυ το ςκυφι
Μιδ' απ' τιν άτριχι κορφι
πέτα κάτο
κε φέρε απ' το χλορό τ' αχύρι
το διχρονίτικο γαιδύρι
το βαρβάτο,

πυ λάμπι ι πέτςα-τυ γιαλι
κε κανις δεν το καβαλι
κε τι νιότι
τιν περνάι ςτα πιςινά-τυ
ολόρθο κ' ίνε τ' αχαμνά-τυ
όλο ακςιότι.

Μ' αφτο το πίιμα ίχε εκςαντλίςι ο Βάρναλις τα όρια τις αςτικις ςεμνοτιφίας κε ίχε κςαφνίςι τυς μικροπόνιρυς επαρχιότες τις Αθίνας, πυ αργότερα τον ονομάςαν «πορνογράφο».

Μα ι περίοδο αφτι τις πιιτικις διμιυργίας τυ Βάρναλι κοριφόνετε ς' ένα πίιμα πολι ακςιοπρόςεχτο, πολι ςιμαντικο για τιν εκςέλικςι τυ πιιτι κε πολι χαραχτιριςτικο για τιν πνεματικι ζοι τυ τόπυ-μας.

Στα 1919 ο Βάρναλις βρίςκετε ςτο Παρίςι. Απο κι ςτέλνι ςτις 10 Αβγύςτυ ςτο περιοδικο «Μάβρος Γάτος», πυ έβγαζε τότες ο Γεράςιμος Σπαταλας, ένα μεγάλο πίιμα απο εκςίντα οχτάςτιχες ςτροφες με τον τίτλο «Αςμα πρότο» ο «Προςκινιτις», αφιερομένο τυ «ςοφύ-μυ δαςκάλυ Ν. Γ. Πολίτι».

Ινε το μεγαλίτερο πιιμα, πυ έχι γράψι ός τότε ο Βάρναλις. Το ςινοδέβι με μιαν επιςτολι, όπυ λέι πος το πίιμα αφτο „ίνε μια δικεολογία ςτα πεταχτα τον πίςτεόν-μυ. Οπυ φένετε πος ομιλο εγο, κςέρε-το, πος εγο αλιθινα δεν ιπάρχο. Αντιπροςοπέβο κάπιον τρίτον ίςος εκίνον, πυ έπρεπε να ιπάρχι. Κάποτε τ᾽ εγο γίνετε εμις, κάμνο τότε τιν αντίθεςι τις ςινολικις ψιχις απέναντι τον μονάδον, πυ παρανουν το βάθος-τις. Κε ο πόθος-μυ όντας ςινεργάτις αφτις τις ψιχις, να βρεθι διμιυργος με τι δίναμί-τις".

Τί ίνε αφτο το πίιμα; Αφτι ι γλόςα ι μιςτιριακι; «Οπυ φένετε, πος ομιλο εγο, κςέρε-το, πος εγο αλιθινα δεν ιπάρχο». Αφτι ι ιδεαλιςτικι φραςεολογία τί μας προμινάι;

Αν ο Βάρναλις σταματύσε μ'αφτο το έργο ι αστικι κριτικι θάλεγε, πος ο Βάρναλις ιπσόθικε στο τέλος τις διμιυργίας-τυ στον πιο αγνο ιδεαλιζμο κε στιν πιο καθαρι σιντάφτισι τις Ιδέας με τιν Αθάνατι Ελάδα. Αφυ με τι μελέτι τις αρχέας Ελάδας ποτίστικε στις πιο κρυσταλένιες πιγες τις γνόσις κε τις ομορφιας, αφυ τα ιροικα έργα τον Βαλκανικον πολέμον κε τυ Εβροπαικυ εκσαγνίσανε στα μάτια-τυ κε τιν τορινι Ελάδα, ίδε στι φοτινι ιστορικι διαδρομι τις φιλίς-τυ τρις χιλιάδες τόρα χρόνια τι μίρα τυ πρωτοπόρυ οδιγυ τις ανθροπότιτας ολάκερις. Κε ίρθε τέλος προσκινιτις κε πσάλτις μεγαλόστομος αφτυ τυ μεγαλίυ. Λύζετε κε καθαρίζετε πριν να μιλίσι για τιν Εόνια Ελάδα.

Πριχυ να νκίσο τυ Αγαθυ, τι ρίζα
πριχυ ι καρδια γεφτι τ'άγιο-συ χόμα,
πάθι παλια, παλια πυ απ' τι ρίζα,
βαθια τα κσεβοτάνισα κε το σόμα
αχαμνο, κεφάλι με χέτι νκρίζα,
τα χέρια μέσα κ' έκσο κε το στόμα
τἄλυσα με κρασι κε με μπαχάρι
κε συ τα φέρνο ος έπρεπε καθάρια.

Οραματίζετε λιπον κε τραγυδάι τις ομορφιες τις ελινικις γις, πυ ίνε «όλις τις γις αφάλι», οραματίζετε τιν ελινικι ιστορία απο τιν ομιρικι εποχι, έρχετε στιν αρχέα Αθίνα, περνάι στο μεσέονα στιν κριτικι πνεβματικι άνθισι, στα διμοτικα τραγύδια, στο Σολομο. Με το όραμα αφτο τις Ελάδας ανεβένι ολο πσιλότερα κε ποθι τόρα κι αφτος να γίνι ένας διμιυργος, να γίνι ένας σινεχιστις τυ οράματος. Ι «μεγάλι φιλι» τον έχι μεθίσι απο ενθυσιαζμο.

Κε στοχαζμυς κε λόγια κ' έργα θία.
Ο θάματα πυ κυβαλις μετα συ!
Χριστο κε Ορφέα, Αθινα κε Παναγια
κινας κε σμίγις στα κινίματά-συ.

Κε ι έλινες, ι σινολικι πσιχι, το «εμις» δεν ίνε πια όντα θνιτα σαν τυς άλυς ανθρόπυς. Ινε ιδέες αθάνατες.

Πὺ πάμε: Ακύο πάς' άνικσι τ' αιδόνι
όλβια ζίσι στο πάθος-τυ να βρίσκι.
Δεν έχι χτες κε σίμερα. Ι Δοδόνι
κι ο Αγιος Τάφος βαθιά-μας όρθιος μνίσκι.

Κι αν καταρέυν ι πίςτες, μις εόνιι
περνάμε απ' τι ζοι στο θάνατο, ίςκιι
κε ςτι ζοι απ' το θάνατο! Οχι όντα
ίμαςτε Ιδέες, πυ ζύνε πολεμόντα.

Αλιθινα ο Βάρναλις τι ςτιγμι, πυ γράφι αφτο το πίιμα ζιγόνι στι μεγάλι κρίςιμι ςτιγμι τις ζοίς-τυ. Το πίιμα αφτο ίνε το φύςκομα, ενος μεγάλυ πςιχικυ ανακοχλαζμυ, πυ γίνετε μέςα-τυ.

Ι αςτικι Ελάδα, πυ έςερνε πίςο-τις κε τι μεγάλι μάζα-τις, τιν πολεμικι, ίχε νικίςι ςε διο μεγάλυς πολέμυς μέςα ςε λίγα χρόνια, ςτο 1912—13 κε ςτα 1918. Τεράςτια αφτοπεπίθεςι ίχε φυςκόςι περίφανα τα ςτίθια τον ελίνον. Ι ραψοδι τις φιλις άρχιςαν μεγαλόςτομα να τραγυδυν τις νέες δόξες πλάι στις παλιες. Ο Παλαμας ιχε αρχίςι παλιότερα με το Δοδεκάλογο τυ Γίφτυ κε τι φλογέρα τυ Βαςιλια κε ο Σικελιανος ςινέχιςε με τι ςινίδιςι τις φιλίςμυ «το Πάςχα τον Ελίνον» κε άλα.

Ο Βάρναλις απάνο ς' αφτι τι ςτιγμι έρχετε ςτο Παρίςι. Ινε πια όριμος πιυτις κατέχι τιν τεχνικι τυ ςτίχυ, πέζι τιν αρμονία ςτα δάχτιλα κ' ι γλόςα-τυ ίνε πλύςια κε πολίχρομι, μεςτι απο ολοζόντανα ςίμβολα. Ο ορίζοντάς-τυ, μόλις βγίκε απο τιν Ελάδα, πλατένι τεράςτια. Θέλι τόρα να γίνι αφτος πνεματικος οδιγος τυ λαύ-τυ, να τραγυδίςι καλίτερα απο όλυς να ςίρι τα πλίθι πίςο απο τιν Ορφικί-τυ λίρα.

Κε γράφι τον «Προςκινιτι». Κε όμος αφτο το άςμα «πρότο» τυ ιδεαλιζμύ-τυ ίτανε κε το τελεφτέο. Σε λίγον κερο γίνετε μέςα-τυ ένας τέτιος τεράςτιος κριτικος διαφοτιζμος, όπυ το ςίμπαντο κιριολεχτικα αναποδογιρίζετε. Σχεδον ταφτόχρονα ί αμέςος έπιτα απο τον „Προςκινιτι" αρχίζι να γράφι το «Φος, πυ κέι».

Ι κρίςιμι ςτιγμι φιςικα απο κερο ετιμαζότανε μέςα-τυ. Απο τον κερο, πυ προτοίρθε ςτιν Ελάδα, απο τον κερο, πυ έζιςε το Βαλκανικο πόλεμο κε τον εθνικο θρίαμβο. Μιαν ανταρςία, μιαν αντίθεςι με τα καθιερομένα ίχε πάντα μέςα-τυ. Τόρα όμος ςτο Παρίςι ίρθε ςε αμεςότερι επαφι με τις μεγάλες κινονικες αντιθέςις. Ο Ρομεν Ρολαν, ο Μπαρμπις τον επιρεάζυνε. Ακύι τιν κριτικι τον αριςτερον για το μεγάλο πόλεμο. Κε πέρα ςτο βάθος τυ ορίζοντα κςεχορίζι τις τεράςτιες φλόγες τις ρύςικις επανάςταςις.

Κε τότε γίνετε μέςα-τυ ι οριςτικι μεταςτροφι. Ο νατυραλιζμός-τυ, ι επικύρια διάθεςί-τυ, πυ δεν έβριςκαν τρόπο να ςινδια-

ςτον αρμονικα με μια πίςι εθνικι, θριςκεφτικι κε ιδεαλιςτικι, βρέθικαν ςιντεριαζμένα εκςέρετα με τι φλογερι ςαρκαςτικι ορμι, πυ κςιπνάι τόρα μέςα-τυ κε με το διαλεχτικο ματεριαλιζμο, πυ καταχτάι το νύ-τυ ςαν ένα πςιχόρμιτο. Ο Βάρναλις βρίκε τον αλιθινο εαφτό-τυ. Ι ιςτορικες ςιμβολικες μορφες, πυ αγονιζότανε μάτεα να τις ςιλάβι κε να τις αναςτίςι μέςα ςτι θολι κε πςέφτικι ατμόςφερα τυ ιδεαλιζμυ, κςίπνιςαν ολοζόντανες, γέμιςαν απο νόιμα ανθρόπινο, πίρανε ςάρκα κε χρόμα κε πνοι μόλις τις αντίκριςε ρεαλιςτικα κε επαναςτατικα.

Τόρα μπορι πια να επιχιρίςι τον τεράςτιο άθλο να βάλι να μιλίςυνε ανθρόπινα κε νοιτα απο ςιμερινυς ανθρόπυς τον Προμιθέα κε το Χριςτο κε τιν Παναγιά κε το Σοκράτι. Ι άδιες ςκιες, τα ςκέλεθρα τις ιςτορίας περπάτιςαν ανάμεςά-μας, μίλιςαν τι γλόςα-μας, άνκιξαν τιν καρδιά-μας. Απο τον κερο, πυ προτογράφι «Το φος, πυ κέι» ίςαμε ςίμερα μια ενιέα γραμι θαμαςτις ςινοχις κε ζοντάνιας διαπνέι το έργο τυ Βάρναλι.

Ι τέχνι-τυ έφταςε ςτι μεγαλίτερι τελιότιτά-τις. Ο ςτίχος-τυ λαμπερος κε ςινάμα λεπτος, κάθε-τυ λέκςι ακριβοζιγιαζμένι, μεςτι απο το νόιμά-τις, αςτράφτι με όλα-τις τα πλύτι. Αρμονικος, άνετος, πολίβυος, πολίτροπος, κιλάι ο ςτίχος-τυ ς' όλες τις νότες, ς' όλυς τυς χροματιζμυς. Λιγερος, τριφερος, ςαρκαςτικος, ςπαθάτος, κοφτερος, οργιζμένος, καλοςινθεμένος, βαθις, λαγαρος, όλος φος, όλος μυςικι ο ςτίχος τυ Βάρναλι.

Μα ταφτόχρονα ο Βάρναλις φτάνι κε ςτιν κορφι τις πρόζας. Πρότος κε μόνος αφτος ςινδιάζοντας ςτον τόπο-μας ςτιν τέλια κατοχι κε τις ςτιχυργικις μαεςτρίας κε τις πεζογραφικις τελιότιτας, γράφι τον πιο καθαρο, τον πιο δυλεμένο, τον πιο άρτιο, τον πιο γοργοκίνιτο, τον πιο πλαςτικο, τον πιο ιποταγμένο, μα κε τον πιο ορμιτικο, τον πιο αρμονικο κε τον πιο δινατο πεζο λόγος τιν Ελάδα

Απο τα 1922 ός το 1933 έβγαλε ο Βάρναλις τα ακόλυθα βιβλία: «Το φος, πυ κέι» (1922). «Ο λαος τον μυνδχον» (1923), «ο Σολομος χορις μεταφιςικι» (1925), «Σκλάβι πολιορκιμένι» (1927), «Ι αλιθινι απολογία τυ Σοκράτι» (1931). «Το φος, πυ κέι», ι δέφτερι έκδοςι κςαναπλαςμένι, (1933). Εκςον απ' αφτα διμοςίεψε λίγα μετριμένα πίματα, τυς «Μιρέυς» ςτι «Νεολέα[1]» τυ

[1] Οργανο τον Κομςομολ τις Ελάδας.

1922, τι «Λεφτερια στι Μύσα», περιοδικο τυ Α. Κυκύλα, τον «Καλο Πολίτι», το «Στο πέραζμά-συ», κε αρκετα κριτικα σιμιόματα στα περιοδικα «Αναγένισι» (1926—28) κε στυς «Προτοπόρυς» κε «Νέυς Προτοπόρυς».

Στιν δέφτερι αφτι περίοδο τις διμιυργίας-τυ ο Βάρναλις ίνε ο μεγάλος Χαλαστις. Ι πνεματικί-τυ προσοπικότιτα ιπσόνετε μέσα στυς ανθροπάκιδες, τυς τσαναχογλίφτες, τυς λακέδες κε τυς προδότες, τις χριμένες στα θαλάμια-τυς συπιες, πυ μελανόνυν γίρο-τυς το νερο. Ι σκέπσι-τυ, ι πίςί-τυ, ι ρομαλέα, ι αντρίκια-τυ σάτιρα, το καταλιτικο γέλιο-τυ, αστράφτι σα ρομφέα, πυ τι χτιπάι ο ίλιος. Ο ίλιος, πυ τον φοτίζι, ίνε ο διαλεχτικος ματεριαλιζμος κε ι προλεταριακι επανάςτασι. Ιπέφθινα, παλικαρίσια άντρας αφτος μέσα στα γιμνοςαλιάνκια, πίρε απάνο-τυ το χρέος το πνεματικο να μιλίςι με τι μορφι τις τέχνις, τι γλόσα τις ατρόμιτις κε αναπλαστικις αλίθιας πέρα για πέρα. Βαθια γνόσι τις ανθρόπινις πσιχις κε τις ανθρόπινις κινονίας, τον οπλίζι με τιν δίναμι τυ λιτροτι σαρκαζμυ.

Καθαρος, αγνος, απόλιτα ιλικρινις, αλιθινα έχι λύςι το στόμα κε τα χέρια-τυ κε τιν πσιχί-τυ, απο τι στιγμι, πυ επιτελι το ιερό-τυ χρέος. Ο Βάρναλις δεν ίνε μόνο ο μεγάλος πιιτις, ο μεγαλίτερος πιιτις τις νεότερις Ελάδας, ίνε σινάμα ι πιο καθαρι, ι πιο αγνι, ι πιο τίμια πνεματικι προσοπικότιτα στον τόπο-μας.

Στα έργα τις δέφτερις μεγάλις διμιυργικις εποχις τυ Βάρναλι, πρέπι ν' αφιεροθι κσεχοριστι για το καθένα μελέτι. Κε πρέπι να γίνι αφτο τόρα μέσα στυς «Ν. Προτοπόρυς» κε σινάμα ν' ανιχτι σιζίτισι απο αφορμι κε με βάσι το Βάρναλι, για τιν τέχνι κε τιν επανάςτασι.

Το θέμα ίνε πλατι κε πολι σιμαντικο. Ας αρχίσι ι δυλια απο τιν ανάλισι τον έργον τυ Βάρναλι. Ας δοθύνε πλατια στυς προλετάριυς ι στίχι-τυ, πυ πρέπι να γίνυν χτίμα-τυς. Να στράφτυνε μέσα σε κάθε νυ, να τυς κσέρι κάθε στόμα. Κε ας μελετιθι ταφτόχρονα το ζίτιμα. Μπορι να ίνε ο Βάρναλις ο πιιτις τις μάζας, ο πιιτις τυ σιμερινυ προλεταριάτυ, πυ μάχετε. Κε ίσος ακόμα θα μπορύσε να βγι ένας τόμος με τα πιο διαλεχτα, τα πιο επαναςτατικα κομάτια τυ Βάρναλι κε να πυλιέτε φτινα, για να τα μάθυν όλα, να ποτιστυν μ' αφτα κε να διναμόςι μέσα-τυς ι καταλιτικι ορμι.

Δε δίνο λέκςες παριγόρια,
δίνο μαχέρι ς' ολυνυς,
καθος το μπίγο μές' το χόμα,
γίνετε φος, γίνετε νυς.

Ακυ πός πέρνυνε ι αγέρες
χιλιάδον χρόνον τι φονι.
Μέςα στο λόγο το δικό-μυ
όλι ι ανθροπότιτα πονι.

Οθε περνα νκρεμίζι κάτο
ςαν το Βορια, ςαν το Νοτια,
όλα τα φονικα ριγάτα
θεμελιομένα ςτιν πςεφτια.

Κ' ένα ςτιλόνι κι αναςτένι
τὄνα βαςίλιο τις δυλιας,
(ιρίνι! ιρίνι!) το βαςίλιο
Τις Πανανθρόπινις Φιλιας.

Ι ΑΛΙΘΙΝΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑ
ΤΥ
ΣΟΚΡΑΤΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ο Κόςτας Βάρναλις, πυ με τι διμιυργία-τυ γνορίζετε για πρότι φορα ο ςοβιετικος αναγνόςτις, ίνε ένας απο τυς πιο κςεχοριςτυς πιιτες τις ςίχρονις Ελάδας. Ι λογοτεχνική-τυ δράςι αρχίζι απ' το 1905, με τιν έκδοςι τις πρότις ςιλογις τον πιιμάτον-τυ. Σίνκερα ο Βάρναλις δίδαςκε κε ςε γιμνάςια.

Κατα τα φενόμενα τίποτε δε θάπρεπε να μυντζυρόςι τιν „καριέρα" τυ Βάρναλι μέςα ςτα πλέςια τυ αςτικυ κράτος. Οντας τρόφιμος τυ Αθινέικυ πανεπιςτίμιυ κε τις παριζιάνικις Σορμπόνις με τι ςινκατάθεςι τον κιρίαρχον τάκςεον έγινε πεδαγογος τις νεολέας: τυ ίταν ανιχτες ι ςτίλες τον αςτικον εφιμερίδον κε περιοδικον.

Κςάφνυ όμος, ανεπάντεχα για τιν «κινονία», ο Βάρναλις τιπόνι ςτα 1922 το πρότο-τυ παμφλέτο, „Το φος, πυ κέι". Το παμφλέτο-τυ αφτο ςτρέφετε πέρα για πέρα ενάντια ςτο αςτικο καθεςτος, ενάντια ςτα άγια τον αγίον τις κυλτύρας-τυ.

Στο παμφλέτο-τυ αφτο, πυ θιμίζι κάπος τι ςτρυχτύρα τυ δέφτερυ μέρυς τυ „Φάυςτ", ο Βάρναλις βάζι να μιλυν τον Προμιθέα κε τον Ιςυ. Ο Προμιθέας, κατα το ςιγραφέα, ςόζι τιν ανθροπότιτα με το λογικο, ο Ιςυς με το έςτιμα. Ι γενικι ιδέα τυ παμφλέτυ-πιίματος κε το ςιμπέραζμα τυ ςιγραφέα ίνε, ότι μόνο ι επανάςταςι τις εργατιας μπορι να οδιγίςι τιν ανθροπότιτα ςτο λιτρομο. Το ςιμπέραζμα τύτο το έβγαλε ο Βάρναλις ςαν αποτέλεζμα τις „πίρας" τυ ιμπεριαλιςτικυ πολέμυ 1914—1918 κε τον πρότον μεταπολεμικον χρόνον.

Φιςικα ι κιρίαρχες τάκςες δε μπορύςαν να ςιχορέςυν ςτο Βάρναλι ένα τέτιο ένκλιμα. Τα „καθος πρέπι" αςτικα περιοδικα τυ έκλιςαν τις ςτίλες-τυς κε απο το 1925 έκλιςαν γι' αφτόνε επίςις κε ι πόρτες όλον τον επίςιμον ιδριμάτον τις Ελάδας.

Τα πιεςτικα αφτα μέτρα δεν εκλόνιςαν το Βάρναλι. Στα 1932 βγάζι τιν „Αλιθινι απολογία τυ Σοκράτι", αφτι, πυ προςφέρνυμε ςίμερα ςτο ςοβιετικο αναγνόςτι.

Θάταν, βέβεα, αφέλια να ζιτίςυμε ςτο έργο τύτο κάπιαν ομιότιτα ςτο π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν ο με τιν αρχέα απολογία τυ Σοκράτι, έτςι όπος μας τιν έδοςαν ο Πλάτονας κε ο Κςενοφόντας. Κάποτε ο Τ. Ν κ ό μ π ε ρ τ ς τιν „Απολογία" τυ Πλάτονα τιν ονόμαςε «ςτιλιζαριζμένι αλίθια», έχοντας

ιπόκσι-τυ όχι βέβεα τι ςτενογραφιμένι απ' τον Πλάτονα ομιλία τυ Σοκράτι μπροστα ςτυς αθινέυς δικαςτες. Τέτια ς τ ι λ ι ζ α ρ ι ζ μ έ ν ι α λ ί θ ι α, με άλο όμος νόιμα, ίνε κε ι «Απολογία» τυ Βάρναλι. Ο ςιμερινος ριζοςπάςτις πιιτις δανίςτικε απο το έργο τυ Πλάτονα μονάχα τι λογοτεχνικί-τυ φόρμα· ςτιν υςία όμος βγίκε κε μίλιςε ενάντια ςτυς δικαςτες κε τυς άρχοντες τις ςίχρονις αςτικις κινονίας. Ο Σοκράτις τυ Βάρναλι κε ι αθινέι δικαςτές-τυ, ίνε ι κιρίαρχι κίκλι τυ καπιταλιςτικυ καθεςτότος, πυ έβγαλαν τιν καταδικαςτικι ενάντια ςτον πιιτι απόφαςι, μόνο κε μόνο γιατι δεν αναγνορίζι τυς θευς τυ καθεςτότος αφτυνυ κε „διαφθίρι τυς νέυς" με τιν αντικαπιταλιςτικί-τυ προπαγάντα.

Κςαναπαρυςιάζοντας τι φόρμα τις πλατονικις απολογίας τυ Σοκράτι ο Βάρναλις, χριςιμοπιι ςτο παμφλέτο-τυ κε κάπια ιδικα ςιμία τυ κλαςικυ αφτυ έργυ. Ετςι ο Σοκράτις—Βάρναλις αποδίχνι, ότι δεν ίνε ςοφιςτις, ότι δεν ίνε ο „διαφθορέας τον νέον".

Παρακάτο ο Βάρναλις παρυςιάζι ςαν κατίγορυς τα ίδια τα πρόςοπα, πυ φιγυρέρνυν ςτον Πλάτονα κε πυ ιςτορικα ίταν ι ιςτορικι κατίγορι τυ ιςτορικυ Σοκράτι: τον ταμπάκι Ανιτο, το ρίτορα Λίκονα κε τον πιιτι Μέλιτο. Τα πραγματικα όμος πρόςοπα τις ςοκρατικις Αθίνας πέρνυν ςτο παμφλέτο τυ Βάρναλι το χαραχτίρα αντιπροςοπεφτικον τίπον: ο Ανιτος ίνε ο τίπος τυ βιομίχανυ κ α π ι τ α λ ί ς τ α, ο Λίκονας, ο τίπος τυ μ π υ ρ ζ υ ά δ ι κ υ κ ρ α τ ι κ υ κ α τ α φ ε ρ τ ζ ι, πυ κρατα το τιμόνι τις εκςυςίας, κε ο Μέλιτος τυ α ς τ υ δ ι α ν ο ύ μ ε ν υ, πυ βρίςκετε ςτι δύλεψι τον κιρίαρχον τάκςεον.

Ο Σοκράτις τυ Πλάτονα προτίνι ςτυς δικαςτὲς-τυ να μιν τόνε καταδικάςυν ςε θάνατο, αλα να τόνε βάλυν ςτο Πριτανίο, ςτο επίςιμο εκίνο ίδριμα τις αρχέας Αθίνας, πυ ς' αφτο μέςα ςιτίζονταν γιά λογαριαζμο τυ κράτυς ι πριτάνιδες κε μερικι άλι πολίτες, πυ πρόςφεραν ιπιρεςίες. Ο Σοκράτις τυ Βάρναλι προτίνι ςαρκαςτικα ςτυς δικαςτές-τυ, για τις ιπιρεςίες-τυ, να τόνε βάλυν ςτο Τεμπελχανίο. Ετςι χαραχτιρίζι ο πιιτις τα ςίχρονα πριτανία τις αςτικις κινονίας.

Μ' αφτο τον τρόπο, ι αρχέα φόρμα τις «Απολογίας τυ Σοκράτι» επιτρέπι ςτο Βάρναλι να μπάςι ςτο παμφλέτο-τυ διπλόιχι ιρονία, κινονικα χορεζμένι ςάτιρα, πυ καταλίγι πολες φορες ςτο ςαρκαζμο.

Ενοίτε όμος, ότι ο Βάρναλις δεν περιορίζετε ςτιν ιςτορικα δοζμένι φόρμα, δε ςταματα ςε πολιάριθμυς αναχρονιζμυς. Βάζι το Σοκράτι να μιλίςι για μετανούςες Μαγδαλινες, για τυς παπάδες κε τις ικόνες, για τα τςυρέκια κε για τα κόκινα αβγα, για τυς κοκαινομανις κ.τ.λ. Γιατι δεν πρέπι να κςεχνάμε, πος ο Σοκράτις τυ Βάρναλι ίνε Σοκράτις τυ 20-υ εόνα, κε ι ομιλία ίνε ομιλία, πυ κατα τον πιιτι έπρεπε να τιν κάνι ςτα 1932.

Τὶ ρίχνι κατάμυτρα ςτιν αςτικι κινονία ο Σοκράτις αφτος, διλαδι ο ςοφος τον ιμερόνε-μας; Διατιρόντας τιν ιρονία ςα λογοτεχνικι φόρμα, όχι μόνο ιπεραςπίζι τον εαφτό-τυ, αλα πρότ' απ' όλα κάνι επίθεςι. Διακομοδι κε μαςτιγόνι, όπος ίδαμε, τυς κιριότερυς κατίγορύς-τυ — τον καπι-

ταλίστα βιομίχανο, τον κρατικο καταφερτζι κε τον αστο διανούμενο. Το κεντρι τις ιρονίας-τυ το ςτρέφι ενάντια ςτυς δικαςτὲς-τυ, πυ ςτις πρότες-τυς γραμες βλέπι τον Πανάρετο, τον πρόεδρο τυ ςιλόγυ για τιν προςταςία τις Ιθικις, τυς τρανυς ςαταρέμπορυς κε χαραβοκιρέυς, τα καλαδέρφια Σαρα-νταδάχτιλυς, τον τοκογλίφο Κςινταβελόνι, τον Παρθενία, τον ταχτικο αγο-ραςτι κάθε χρόνο τυ πορνικυ φόρυ, τον ορφανοφάγο, τον πονόπςιχο, τον πςε-φτομάρτιρα Αλιθίονα κ. τ. λ., κ. τ. λ. Αφτι ίςα-ίςα ι δικαςτες πὲρνυν απόφαςι για τι θανατικι καταδίκι τυ Σοκράτι. Τί έκανε ο Σοκράτις — Βάρναλις για να τον ανταμίπςυν με μια τέτια τιμορία; Πρότ' απ' όλα φτέι γιατι ίνε „αδίνατος κε φτοχος“, έπιτα φτέι γιατι έφταςε ςτο ςιμπέραςμα, ότι „ίνε πιο ςοςτο νἄνε κανις χορτάτος, παρα να πινα“. Κε τελεφτέα τυ αχςίζι τρις φορες ι καταδίκι αφτι, γιατι άρχιςε να διαλαλι τιν ανακάλιπςί-τυ αφτι ς' όλα τα ςταβροδρόμια.

Ο ςοφος Σοκράτις κατάλαβε, ότι ι διμοκρατία δε διαφέρι ςε τίποτε απο τιν τιρανία, χόνεπςε το καθαφτο νόιμα τον λόγον τον ςίχρονον κι-ρίαρχον. Αφτι λένε ςτο λαο: „Θέλυμε το καλό-ςας. Δε θα ςας πάρυμε τα φκιάρια, τυς καζμάδες, τα ςκεπάρνια, τα διςάκια κε τα ζεμπίλια-ςας με το πςομοτίρι, τα τρίπια-ςας πυκάμιςα με' τις πςίρες κε τις απάτοτες καλίβες-ςας, πυ κάνυνε νερα, ςα βρέχι. Ιςαςτε λέφτερι! (πςιλα τα χέρια!) Λέφτερι να ζίτε κατα το κέφι-ςας... να γενοβολάτε κε να πεθένετε. Εμις θα ςας μαθένυμε τις... αλίθιες! «Ο κιρίαρχος λαος θα ίςτε ςις! Εμις μονάχα θα ςας κυμαντάρυμε»... „Κ' εςις κ' εμις θἄχυμε πάνυ απ' τα κεφάλια-μας τυς ίδιυς θευς, πυ θα προςτάζυν εςας να δυλέβετε κε να μιν τρότε κ' εμας να καθόμαςτε κε να τρόμε“. Τέτιο ίνε το κςεςκεπαςτικο περιεχόμενο τυ λογοτεχνικυ παμφλέτυ τυ Βάρναλι.

Το ςοβιετικο αναγνόςτι δε μπορι να μιν τον ενδιαφέρι το θετικο ςιμπέραςμα τυ ςιγραφέα. Το αναφέρνι το ςιμπέραςμα τύτο ο ςιγραφέας; Κε τί λογις ίνε το περιεχόμενο τυ ςιμπεράςματος; Ο Σοχράτις τυ Βάρναλι διλόνι μπροςτα ςτο δικαςτίριο, ότι θα πίγενε «ςτυς λαικυς μαχαλάδες τις Αθίνας, ςτα βρομοχόρια τις Ατικις», ότι θα κατέβενε «ςτα ςκοτινα χαμό-ςπιτα τα γεμάτα κοριυς κε χτίκιαςμα», θα έμπενε „ςτα μικρομάγαζα τις φτοχολογιας, ςτα καρβονιάρικα τυ λιμανιυ, γιομάτα λέρα κε βόχα“ κε θα τυς έλεγε, πος ι πατρίδα-τυς δεν ίνε εκι πυ γενίθικαν κε ζυν, αλα μακρια ςτιν Ανατολι — ςτι Σ κ ι θ ί α. Ινε γνοςτο, ότι ςτιν περιοχι, όπυ ςτιν εποχι τυ ιςτορικυ Σοκράτι ίταν ι «Σκιθία», ςίμερα απλόνετε ι ΕΣΣΔ. Τόςο βα-ριςίμαντο ίνε το ςιμπέραςμα τυ Βάρναλι!

Ιςτερα ο Σοκράτις θα πίγενε «ςτα νταμάρια» „κε ςτις μίνες“, „ςτυς ταρςανάδες τυ Περέα, ςτα εργοςτάςια, πυ φτιάνυνε ςκυτάρια κε λυρίκια τυ πολέμυ — ςτυς δύλυς“, θα κατέβενε „ςτ' αμπάρια τον καραβιον, όπυ χι-λιάδες ςκεβρομένι κυπιλάτες... βροντάνε ριθμικα τυς χαλκάδες-τυς κε κςε-φονίζυν απο τα χτιπίματα τυ βύρδυλα“, θα πίγενε „ςτα μεγάλα τςιφλί-κια“.., «όπυ ζεμένι με τα χαματερα οργόνυνε τα κατςάβραχα κε τα πυρ-νάρια». Κε θ' αποτινόταν ςτυς δύλυς με τα ίδια λόγια. Κι αν ι δύλι αφτι, „μαθιμένι να ςέρνοντε ςτιν κιλια μπροςτα ςτυς δινατυς“, θἄπερναν τα

λόγια-τυ σαν πρόσκλισι ν' αλάξυν τις θέσις-τυς με τυς αφεντάδες-τυς κε να μετατραπυν έτσι σε χαραμοφάιδες, ο Σοκράτις τότες θα τυς απαντύσε: „Οχι"... „Θα δυλέβυνε κι αφτι κε σις". Κι αν αφτι, στεριμένι απο κάθε σινιδιτότιτα, έφταναν στο επίπεδο τυ ζόυ, κε τϋλεγαν: „Αμ τότε, ας λίπι τέτια λεφτερια. Δε μας κάνι...", τότε ο Σοκράτις θα τυς εδίλονε αποφασιστικα: —„Μιν πιράζεστε!.. Σαν έρθι κίν' ι όρα, θα σας βάλυνε με το στανιο να γίνετε ανθρόπι· να λιτρόσετε, θέλοντας κε μι, το σόμα-σας, τιν πσιχί-σας κε το πνέμα-σας". — „Πιί, μορε θα μας βάλυνε με το στανιο; „θα ξσεφονύσαν όλι μαζι". — „Ι Σκίθες!".

Σίγυρα ο σιγραφέας κάνι λάθος, αν έχι ιπόπσι-τυ τι δίναμι τυ καταναγκαζμυ κε τις βίας. Εδο θα έπρεπε να γίνι λόγος για τι μεγάλι απολιτροτικι κε διαπεδαγογικι δίναμι, τις Σοβιετικις Ενοσις, δίναμι πυ ξσαναπλάθι τυς ανθρόπυς.

Ο Βάρναλις ίταν στι Σοβιετικι Ενοσι το χινόπορο τυ 1934. Ι εντιπόσις-τυ απ' τιν ΕΣΣΔ, πυ διμοσιέφτικαν στον „Ελέφθερο Ανθροπο" μαρτιρυν, πος κε σα πυμπλιτσίστας ο Βάρναλις, εδρεόθικε στις πεπιθίσις εκίνες, πυ ίχε διατιπόσι κιόλας σα λογοτέχνις στιν „Απολογία τυ Σοκράτι".

I. ΔΥΠΟΔ.

ΤΟ ΠΟΣ ΓΕΝΙΚΑΝΕ ΤΑ ΠΡΑΜΑΤΑ.

Οςο μιλύςαν ι κατιγόρι (ο Μέλιτος με τιν πςιλι φονι κε τα γινεκίςτικα κυνίματα, νεβρικος ςαν αιδόνι· ο Ανιτος με τα μεγάλ' αφτια κε τα ρυθύνια γεμάτα τρίχες· ο Λίκον με τα ςτενα κροτάφια κε τι θολι ματια) ι δικαςτάδες καθιζμένι κατάχαμα, ςταβροπόδι κι ανακύρκυδα, μαςυλύςανε παςατέμπο κε φτιύςανε τα τςόφλια ςτο ζβέρκο τυ· μπροςτινυ. Ι πιο πολι κςαπλομένι δίπλα κε κάνοντας μακςιλάρι τα παπύτςια-τυς ρυχαλίζανε ριθμικα. Κι ο Σοκράτις κίταζε πςιλα τον ανικςιάτικο υρανο κε κάπυ-κάπυ ςιγότριβε το ζερβί-τυ γόνα, πυ τόνε ςυγλύςε. Μ' όλο το ςύςυρο, πυ γινότανε, μ' όλι τι βόχα, πυ βγάζανε τόςα κςαναμένα κορμια κε χαλαζμένα ςτομάχια, τα κατάφερνε ν' ακύι τα χαρύμενα πυλια, πυ τιτιβίζανε ςτα τριγιρινα πέφκα κε να οζμίζετε τι μιρυδια τις ρετςίνας, τυ ςκίνυ κε τυ θιμαριυ, πυ ανάδινεν ι χέρςα γις.

Αμα τελιόςαν ι κατιγόρι, γίνικε μεμιας βαθίτατι ςιοπι, λες κε βύλιακςε ο τόπος με τα κοτρόνια, τα δέντρα κε τυς ανθρόπυς μέςα ςε μιαν ατέλιοτι πιγάδα κε τυς ςκέπαςε όλυς το νερο, διο μπόγια. Κρατόντας όλι τιν ανάςα-τυς καρφόςανε τα μάτια πάνο ςτο Σοκράτι, περίεργι να ιδύνε με τί τςαλίμια θα προςπαθύςε να τυμπάρι το Νόμο.

Αμα ςταματίςι ο μίλος τα μεςάνιχτα, κςιπνάι ο μιλονας. Ο Σοκράτις μ' όλι τι ςιοπι, πυ τον έςφικςε μονοκόματι κι απο παντυ, μίτε κςίπνιςε μίτε κυνίθικε. Κάπιος τότε μαθιτις τόνε τράβικςε απο το μανίκι: «Δάςκαλε! ι ςιρά-ςυ». Μοναχα τότες ο Δάςκαλος γίριςε κε ίδε ςαςτιζμένος όλο κίνο τ' ανθροπομάνι. Διςκολέφτικε να θιμιθι, πος πεντακόςια θερια τον ίχανε ζόςι αγριεμένα. Χαμογέλαςε πιραχτικα μέςα ςτα πιχτά-τυ τα γένια, μιςοςικόθικε μια ςτιγμι κε κιτάζοντας τα διο τςυκάλια (το ένα χαλκοματένιο κε τ' άλο κςίλινο) πάνο ςτο τραπέζι, ςοβαρα κε τα διο κε κατςυ-

φιαζμένα, λες κ' ίχανε πσιχι κε τόνε μισύςανε κι αφτα, μυρμύρισε: «Κ' εγο περίμενα ςις, ό άντρες Αθινέι, ν' απολογιθίτε!» Κςανακάθιςε κι άρχιςε πάλι να τρίβι το ζερβί-τυ γόνα.

Ι δικαςτάδες θιμόςανε με τ' άπρεπο φέρσιμο κε κιταχτίκανε γρίγορα-γρίγορα ςιναμεταχςί-τυς. Τυς ζεμάτιςε τόςες όρες ο κατάκορφος ίλιος με τιν ελπίδα, πος θα γυςτάρανε στο τέλος μ' αφτόνε το γερογρυςύζι. Θα τόνε βλέπαν άςοφο κε ταπινομένο μπροςτα ςτο Νόμο τον απςιλομέτοπο κε παντογνόςτι. Κε νά τόρα, πυ τυς χαλύςε το κέφι. Μα πιο πολι πιραχτίκανε, πυ καταφρόνεςε τέτιαν όρα το μεγαλίτερο αγαθο τις διμοκρατίας: πρότα να απολογιέςε κ' ίςτερα να ςε κόβυνε. Κι όπος, άμα δέρνις ένα πεδι κι αφτο δεν κλέι, πιζματόνεςε κε το δέρνις περιςότερο, έτςι κι αφτι πιζματοθίκανε κε για να τον κάνυνε να νιόςι τι δίναμί-τυς, τόνε βγάλανε με τιν πρότι-τυς πςιφοφορία φτέχτι κε ςτα τρία κακυργίματα, πυ τον κατιγορίςαν ι τρις πολεμάρχι τις Αρετις.

Ο Σοκράτις, ςαν άκυςε τιν απόφαςί-τυς, έκανε: Χμ! Κι άμα τόνε ροτίκςανε κατόπι (ςίμφονα με το Νόμο), πιάν τιμορία διαλέγι, θάνατο γιά εκςορία, κύνιςε τι φαλάκρα-τυ δόθε-κίθε κε δεν απάντιςε τίποτα.

Τότες ο κλιτίρας ζίγοςε κε τυ το κςαναφόνακςε δινατα μέςα ςτ' αφτιά-τυ. Ο Σοκράτις, θέλοντας κε μι, ςικόθικε πάλε βαριεςτιζμένα κε τυς ίπε: «Δε λέο, κ' ι διό-ςας τιμορίες ίνε κε δίκεες κε ςιφερτικες για μένα κε για ςας. Ομος εγο θα προτιμύςα μιαν τρίτι». — «Πιάνε; πιάνε;», φονάκςαν ύλι χαρύμενα. — «Ιτε ςας εβεργέτιςα ίτε ςας ζίμιοςα, να με βάλετε τόρα, πυ γέραςα, ςτο Τεμπελχανίο. Ετςι κε ςις θ' αςφαλιςτίτε απο μένα κ' εγο θα κςεκυραςτο απο ςας. Κε ν' αφίνετε κάθε προι ςτιν πόρτα-μυ (χορις να με βλέπετε κε χορις να ςας βλέπο) ζεςτες κε αφράτες εκίνες τις ορέες μελόπιτες, πυ δίνετε τόςυς εόνες εβλαβικα ςτο άγιο Φίδι τυ Ερεχθίυ, το γιο τις Παρθένας. Γιατι θαρο, πος εγο ςας έκανα κε περιςότερο καλο κε λιγότερο κακο παρα καθε λογις θεικοζοντόβολο».

Ι δικαςτάδες, απελέκιτι χοριάτες, πυ με το παραμικρο βλαςτιμύςανε τα θία, γελάςανε μ' όλι τιν καρδιά-τυς, ςαν ακύςανε τ' ανοπάντεχο τύτο χορατο τυ Σοκράτι. Κε περιμένανε να τυς πι κι άλα. Κε κίνος ςε λίγο: «Κι αφυ κάνο τι ςοςτότερι, καθος φένετε, κρίςι, εγο τεριάζι να πάρο κε τυς μιςτυς ολονόνε-ςας».

Ποπο! τί γένικε τότες! Ι δικαστάδες λισάκσανε. Αλι σικόσανε τα μπαστύνια, άλι αρπάκσανε πέτρα κι άλι χιμίκσανε πάνο στα κάνκελα με τὰ δέκα νίχια μπροστα για να τον κσεσκίσυνε κι όλι φονάζανε μαζι, πυ δεν κσεχόριζες λέκσι. Ακυς εκι ναν τυς ζιτάι τυς τρις οβολυς, τον τίμιο κόπο-τυς; Γι' αφτο λιπον αφίσανε τις δυλιές-τυς νικοκιρέι ανθρόπι κε χασομερίσαν όλι μέρα για να διαφεντέπσυνε τιν πατρίδα; Κε δεν ίτανε δα για τα λεφτα... μα τυς ζιτύσε να παρανομίσυν. Κε να θέλανε, δεν ίχανε μίτε αφτι το δικέομα να χαρίσυνε το μιστό-τυς μίτε κ' ι πολιτία να τυς τόνε στερίσι... Μόρε τύτος ίνε μπιτ κσετσίποτος κι άθεος κε προδότις! Καλα κε θα ιδι! Για τύτο, μια κι ο ίδιος ο Σοκράτις δε διάλεγε το ίδος τις τιμορίας-τυ, τόνε καταδικάσαν αφτι, με τι δέφτερι πσιφοφορία-τυς, (πάλε σίμφονα με το Νόμο) να πιι το φαρμάκι.

Τότες ίσα-ίσα λαμποκόπισε ολάκερος απο κέφι κε δίναμι. Απλος κε ζβέλτος, καθος τόνε κσέραν ι περισότερι στα μεθίσια-τυ, στυς καβγάδες κε στον πόλεμο, στάθικε στέρεα στο βίμα κε μισοκλίνοντας τα πονιρά-τυ μάτια τυς ίπε σιγα-σιγα τύτα, πυ μέλι να διαβάσετε παρακάτυ.

Ι τάχατες «απολογίες», πυ τυ γράπσανε φίλι κε μαθιτάδες, όλες ίνε πλάζματα τις φαντασίας-τυς, μικρόλογες προσπάθιες ν' αποδίκσυνε, πος ο Σοκράτις ίταν αθόος, ο Νόμος ίτανε δίκεος κ' ι δικαστάδες ντόμπρι κε τίμιι Αθινέι, πυ κάνανε... λάθος· κε μονάχι φτέχτες τρις παλιανθρόπι, πυ τόνε κατατρέκσανε το ζάβαλι.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΟΤΟ.

1. Τί όρα ίνε:.. Περαζμένο μεσιμέρι!.. Εκσι σοστες ορύλες κε δεν άκυσα τίποτα! Τα χρόνια, βλέπετε, μυ βαρίνανε τιν ακοι... Αν ο Δισέας ίχε το κυσύρι-μυ, δε θα κοπίαζε να καλαφατίσι τ' αφτιά-τυ με κερι κε να δεθι στο κατάρτι, για να μιν ακύσι το ιδονικο τραγύδι τυ θανάτυ. Ανκαλα (μια κε τό́φερε ι κυβέντα) ο θάνατος αντιλάλισε βαθίτερα μέσα στιν πσιχί-τυ κ' ίστερα τον άκυγε σ' όλι-τυ τι ζοι.

2. Μα κε νά́χα δέκα αφτια κι όλα γερα, πάλι δε θα μπορύσα ν' ακὺσο. Τά́χασα μπροστα στο μεγάλο κε φανταχτερό-σας πλίθος. Μυ φενότανε, πος ίμυνα στον άλον κόζμο κε με δικάζανε πεθαμένο πεντακόσιι Πλύτονες. Γι' αφτο κε χαμογελύσα ταπινα. Ιταν απο φόβο, σαστιζμάρα κε βλακία! Α!.. νιόθο να λαχταρίζι μέσα στιν πσιχί-μυ το πατριοτικό-μυ φιλότιμο. Εχο κε γο τις μεγάλες αφτες αρετες! Κι αλιθινα, όπυ ριζοβολίσι τύτ' ι Τριάδα (βλακία, σαστιζμάρα κε φόβος) εκι κι ο Νόμος ὲχι δίναμι κι ο λαος ίν' εφτιχιζμένος.

3. Λιπον δεν άκυσα τίποτα, γιατ' ίχε σταματίσι το μιαλό-μυ. Αλοτε σινίθιζε να ταξιδέβι πολι μακρια, σε μια χόρα κσοτικι, πυ μίτε πυλι μίτε πλεύμενο τίνε ζίγοσε ποτες, γιατι δεν ιπάρχι πυθενα. Εκίθες μεταγίριζε πάντα γιομάτο βυιτα κε θάμπι κε πόνυς αβάσταγυς. Ιταν ι χόρα τον Ιδεον, ό άντρες Αθινέι! Κι όπιος μπι σ' αφτίνε μια φορα, παθένι το διστίχιμα τυ Τιρεσία, πυ ίδε τιν Παλάδα κατάγιμνι. Στραβόνετε για πάντα!

4. Μα τόρα τελεφτέα το μιαλό-μυ φέρνετε σαν τα μυλάρια, πυ βρίσκοντε κσαφνικα μπροστα σ' ολόρθο νκρεμον ί πάνυ σε σάπιο γεφίρι. Κολόνι, καρφόνετε, πιζματόνι κε δε θέλι να κάνι μισι πιθαμι πέρ' απο τι μίτι-μυ. Κε μ' ανανκάζι να σκίβο να κιτάζο τι μίτι-μυ!

Ολάκερος κόζμος! Απεραντοςίνι τις ασκίμιας, ίγυν τις αλίθιας! Με πιάνι ζάλι κε τα μελίνκια-μυ χτιπάνε ςα ςφιρια. Παράκςενο πράμα! Βλέπυμε θευς, ιδέες, ονίρατα, περαζμένα, μελύμενα κε δε βλέπυμε τι μίτι-μας, ό άνδρες Αθινέι! Τόρα καταλαβένο, πος αλιθινα ςοφος ίνε κίνος, πυ καταφέρνι να τίνε ιδι κε να τιν καταλάβι. Κ' εγο μίτε τιν ίχα ποτες ιποπςιαςτι, πος ιπάρχι κι ας με πιράζαν όλι, πος ίτανε πλατςυκοτι ςαν τις μαιμυς κε τυ τράγυ. Δεν άκυςα το λιπον τίποτα, γιατι όλες αφτες τις όρες μελετύςα τι μίτι-μυ, για να γίνο ςοφος.

5. Βέβεα τα παραλέο. Δεν μπορι να μιν άκυςα τίποτα! Αρπαζε κε μένα κάπυ-κάπυ τ' αφτί-μυ καμια βριςια τον κατιγόρον ί καμια βλαςτίμια διχί-ςας. Κε γελύςα μέςα-μυ με τις κοροιδεφτικες απάντιςες, πυ μυ ερχόντανε. Μα δεν μπορύςα ναν τις πο κίνι τι ςτιγμι· ο Νόμος απαγορέβι να διακόπςις το ρίτορα. Ετςι κρατιόμυνα κ' εγο, για να ςας τα πο μια κε καλι στο τέλος, καθος ςφίνκετε, κρατιέτε κε αναβάλι κανις τις χιμονιάτικες νίχτες, ςα βρέχι κε φιςάι χιονιας, να βγι ςτιν αβλι προς νερύ-τυ. Μα ςαν ίρθε κ' ι ςιρά-μυ να μιλίςο, κςέχαςα τί θα ςας έλεγα κε βαρέθικα ναν τα θιμιθο.

6. Μα κίνο, πυ άκυςα καλίτερα, ίταν ι θανατικί-ςας απόφαςι. Τιν ίκςερα απο τα πριν, γιατ' ίχα πλέρια μπιςτοςίνι ςτον κςεπεζμο τυ κερύ-μας. Μα κε να μιν τιν ίκςερα, δε θάτανε δίςκολο να τιν καταλάβο. Τα νιςταγμένα μάτια-ςας κε τα χαζμυριτά-ςας το μαρτιρύςανε καθαρα. Δεν ίτανε λιπον ανάνκι να βάλετε κοτζαμ τελάλι να μυ το νκαρίκςι μέςα ςτ' αφτιά-μυ. Μα κε να μιν νιςτάζατε, πάλι θα με θανατόνατε. Κιτάχτε τυς κατιγόρυς! Ορέι, πλύςια ντιμένι, ςπυδέα προςόπατα! Πατριότες με πατέντα! Κοτςαμπαςίδες όλι τις Διμοκρατίας!.. Γιά κιτάχτε κε μένα! Συλύπι μια φορα! Κυρελις, κακοςύςυμος, γυρςύζις, ανιπρόκοπος, ςοςτος κοπρίτις κι «ανδρον απάντον ςοφότατος!» Πύ να κριφτο! Ν' ανίκς' ι γις να με καταπιι!.. Κ' εγο νάμυνα ςτι θέςι-ςας, θα ντρεπόμυν να μιν καταδικάςο τον έαφτό-μυ κε ςε θάνατο κε ς' ανελέιτο ςτιλιάρι κε θαν τα θεορύςα κε τα διο μεγάλι-μυ τιμι.

7. Ι πςιχί-τυς όμος κςεπερνάι πολι τιν όπςι-τυς κε το ντίςιμό-τυς ς' ομορφια κε πλύτο! Γιατί καταδεχτίκανε να ζιτίςυνε το θάνατό-μυ; Για το καλο τις πολιτίας! Αφτι δεν κερδίζυνε τίποτα κι αν πεθάνο κι αν ζο. Μίτε τα χοράφια, πυ δεν έχο, θέλανε να μυ τα τςεπόςυνε φτινα ςτι διμοπραςία· μίτε να μ' ανανκάςυν

ναν τυς δόςο λεφτα, για να πάρυνε πίςο τι μίνιςι (πύ ναν τα βρο;) μίτε βέβεα βιάζυντε να χιρέπς' ι γρια Κςανθίπι, για να μυ τίνε παντρεφτι κάπιος απο τυς τρις (χαρα στο πράμα!) Θέλαν, ό άνδρες Αθινέι, με το δικό-μυ το πέςιμο να στιρίκςυνε μέςα στιν πςιχί-ςας τιν Αρετι, πυ τρεκλίζι. Τυ λαυ μπροςτάριδες, αν δεν ίτανε τίμιι κε καθαρι, θάταν αφτι κατιγορύμενι κε γο κατίγορος.

8. Πιός δε θαμπόνετε μπροςτα στο μεγαλοδίναμο ταμπάκι, τον Ανιτο; Ο γενέος στρατιγος! Τόνε ςτίλατε με τριάντα καράβια να ςόςι το Νιόκαςτρο κι αφτος κρίφτικε δόθες απο τον καβο-Μαλια (ενάντιος άνεμος), όςπυ να πέςι το κάςτρο κε να γλιτόςι το πετςί-τυ. Το ζαναέτι, βλέπις, τον κάνι να λογαριάζι πιότερο τα πετςια κι απ' τον «ιπερ πατρίδος» θάνατο. Κι όταν ίςτερα δικάςτικε για προδότις, έδικςε πόςο στρατιγικος ίτανε! Αφτος, πυ φοβάτε τι ζοί-τυ για τα χρίματα, δε φοβίθικε τα χρίματα για τι ζοί-τυ. Ετςι ι τοτέςινι δικαςτάδες τον αθοόςανε, καταπος τέριαζε κε ς' αφτόνε κε στα ςινίθια τις Διμοκρατίας κε στον ενάντιο άνεμο, πυ τυ ςτάθικε τόςο βολικος!

9. Δεν τυ ςιχορνάο μονάχα, πυ πλίροςε μιαν ολάκερι μνα στον Πολικράτι το δικολάβο να τυ γράπςι τιν κατιγορία, πυ ςας απάνκιλε ςα θεατρίνος. Κε δεν ερχότανε ςε μένα ο χριςτιανος να τυ ςκαρόςο μιαν καλίτερι (τυλάχιςτο κςιπνότερι) κε με τα μιςα λεφτα; Αφυ με τα διο λόγια, πυ ςας ίπα για ιπεράςπιςί-μυ, κατάφερα να ςας λιςάκςο κε να με καταδικάςετε ςε θάνατο, θαν τα κατάφερνα πολι περιςότερο κατιγορόντας ο ίδιος τον εαφτό-μυ, όπος θαν το κάνο τόρα. Κι αφτα τα λεφτα μυ χριαζόντανε για ν' αγοράςο το φαρμάκι, τιν καλίτερι πιότιτα, κε να φτιάκςο κε το κιβόρι-μυ απο καριδόκςιλο έτςι να ςκάς' ι κιρα-Σοκράτενα, πυ δεν με ίχε ποτέ-τις ςε ιπόλιπςι!

10. Αμ' ο Λίκον, ο ρίτορας; Ιδατε ποτέ-ςας ρίτορα, πυ νάνε μοναχα λαοπλάνος; Γι' αφτο κε ςις τόνε κάνατε στρατιγο κε τυ μπιςτεφτίκατε να φιλάκςι τον Επαχτο. Μα τύτος κςέροντας τί θα πι πατριοτιζμος, πύλιςε το κάςτρο στυς οχτρυς «αντι αργιρίυ». Κ' ίςτερα πιςτέπςατε κι αφτόνε, πος δεν μπόρεςε να κάνι τίποτες ενάντια στι Μίρα, πυ κ' ι θει τις ιποτάζοντε, αντις να πι: ενάντια στο χρίμα, πυ κιβερνάι κε τι Μίρα! Κι αφτος ο δοκςαζμένος ςοτίρας κάνι νόμυς, πυ διαφεντέβυνε τι ζοι, τιν τιμι κε τιν περιυςία

τυ λαυ, διλ. τι δικί-τυ, κε πυ ςκοτόνυνε τυς προδότες, διλ. τυς ανάκςιυς να πυλάνε τιν πατρίδα!

11. Κι αν ετύτ' ι διο καφκιύντε, πος ίνε με το δίκιο-τυς «εραςτες τις πόλις», ίνε κι ο τρίτος «ερομένος τις πόλις»: «Μέλιτος Μελίτυ Πιτθιεφς Σοκράτι Σοφρονίςκυ Αλοπεκίθεν... Τίμιμα θάνατος!» Ο μιροδάτος Μέλιτος, άγνοςτος πιτις κε διάςιμος «τέτιος». Ομος αλιθινο παλικάρι! Δέχτικε για λίγα κατοςτάρικα να ιπογράψει αφτος τιν κατιγορία κε ν' αντικρίςι μοναχός-τυ, τον κίντινο, ςαν τίχενε κε μ' αθοόνατε, να καταδικαςτι ςε «ατιμία» — ςα νάχε τίποτα να χάςι το πεδι.

12. Μπροςτα ς' αφτυς εγο δεν έκανα τίποτα για τιν πατρίδα. Μίτε το Νιόκαςτρο πρόδοςα, μίτε τον Επαχτο πύλιςα, μίτε ςτα ρέματα τυ Κιφιςυ παραδόθικα ςτα μιςτίρια τις αρςενικις Αφροδίτις! Κι όςες φορες μυ φορτόςατε με το ζόρι κανέν' ακςίομα, πάγενα κόντρα με τις ςινίθιες τον άλον αρχόντον κε με τα γύςτα τυ λαυ, πες γιατ' ίμυνα ςτραβόκςιλο, πες γιατ' ίμυν άνθροπος ίςιος. Κε πριν να δοκςαςτίτε ςις θανατόνοντάς-με, παρα τρίχα να πάθενα τρις άλες φορες το ίδιο αςτίο, διο ςτα καλα χρόνια τις Διμοκρατίας κε μια με τυς τριάντα τιράνυς. Μα κι αν δεν ίτανε τόςο μεγάλα τα μπόγια τον κατιγόρον κε τόςο μικρύλι το δικό-μυ, θάφτανε ι δικίςας ςοφία κι αλαθοςίνι, για να καταδικαςτο. Ιςαςτε διαλεμένι με το κυκι — άςπρο, μάβρο! Ενας κ' ένας. «Διος κριτε!» Μοναχα πςιχι κε μιαλο. Χορις φανταςία κε χορις μάτεα πςιλολογίματα. Μια κι όκςο! Γι' αφτο κε βγάζετε τι θανατικιν απόφαςι με τιν ίδια εφκολία, πυ βγάζετε τι μίκςα-ςας με τα δάχτιλα κε τιν κολάτε κι πυ κάθεςτε.

13. Νά-τος ο Πανάρετος απο τιν Πλάκα, πρόεδρος τυ ςιλόγυ για τιν προςταςία τις Ιθικις, πυ δεν αφίνι διο ςκιλια ν' ανταμόςυνε ςτο δρόμο, μα παραδίνι κριφα τι γινέκα-τυ ςτυς αγαπιτικύς-τυ — κε αφτος βλέπι! Να κι ο Χιρέας απο τι Λεψίνα, καταςτρόνκιλος μπροςτα κε πίςυ, κι ολάςπρος μέςα κι όκςο, πυ κςιγάι τα μιςτίρια τις Θεας, μα δεν κςιγάι κε το πός γενίκανε φαμελικά-τυ τα χοράφια κε τα λιοςτάςια-τις. Να κ' ι τρανι ςταρέμπορι κε καραβοκιρέι τυ Πιρέα, τα καλαδέρφια ι Σαρανταδάχτιλι (όνομα κε πράμα!), πυ τα καταφέρνυνε κε γίνοντε κάθε χρόνο «ςιτοφίλακες», για να κανονίζυν αφτι τιν τιμι τον γενιμάτον, τον αλεβριον κε τυ πςομιυ κε να κοντρολάρυνε τα ζίγια τον αλονον, μπας κ' ίνε κςίκικα! Νά

κι ο τοκογλίφος ο Κσινταβελόνις απο τιν Κιφισια, πυ ρίμαχσε τι φτοχολογια, μα χτίζι βομυς στον Ελεο κε τρόγοντας όλο κριθαρόπσομο κε σάπιες ελιες βγάνι βυζύνυς κε κσίνετε κι, πυ τυ τέριαζε να βγάλι κέρατα κε να φοράι τι ζέβγλα. Νά κι ο Παρθενίας απο τον Κολονο, μιγιάνκιχτος καλοπιςτις, λυζμένος ςτ' αρόματα, μα ταχτικος αγοραςτις κάθε χρόνο τυ πορνικυ φόρυ, πυ τυ τόνε πλερόνυνε κι ο αδερφός-τυ κ' ι τσάτςα-τυ. Νά κι ο μέγας ορφανοφάγος Πονόπςιχος, πυ πέταχσε στο δρόμο τα πεδια τ' αδερφύ-τυ κ' ίςτερα κλέγετε, πος αφτα τόνε φτοχίνανε. Νά κι ο Θραςέας, ο μπράβος τυ Κλέονα, πυ έκανε καρτέρι μ' άλυς δεκαπέντε, για να δίρυν ί να ςκοτόςυν ένανε, κε τόρα, πυ αλάκςανε τα πράματα, τον έπιαςε τρεμύλα κε λέι, πος μετάνιοςε κε θα καλογερέπςι, για να ςόςι τιν πςιχί-τυ! Νά κι ο φιμιζμένος πςεφτομάρτιρας Αλιθίον, πυ για να προφτάνι στις πολες δυλιές-τυ, άνιχσε γραφίο στι γιτονια τον δικαςτιρίον με δέκα βοιθυς... Νά κι ο...

Μεγάλος ςαματας, φοβέρες κε φονες: «Κάτυ! Κάτυ!».

14. Τί «κάτυ» κε «κςεκάτυ». Μι βραχνιάζετε τζάμπα!.. Εχετε κερο να θιμόςετε, γιατι θα ςας πςάλο χιρότερα. Φοβιθίκατε μιν κςεςκεπάςο καθενύ-ςας χοριςτα τις μπομπες κε τα μαςκαραλίκια. Σιχάςτε... Δε βλέπο παραπέρ' απο τις διο πρότες ςιρες... Ιςτερα, πύ να ςας κςέρο κι ολονυς με τ' όνομα... Αν βαρένυνε τιν πςιχι καθενύ-ςας απο δέκα μονάχα (βάλε τρις!) ατιμίες, ι ςύμα-τυς θάτανε χιλιάδες! Πιός θα μπορύςε να τις πι μια-μια; Εμένα μυ κολίςανε τρις όλο-όλο κε χριαςτίκαν έκςι ολάκερες όρες, για να ςας τις ιςτορίςυνε κε ναν τις πιςτέπςετε!.. Κε το κάτυ τις γραφις, τί χολοςκάνετε με το κςεςκέπαζμά-ςας; Ιςαςτε ςις ο Νόμος, — ο Νόμος χτες κε ςίμερα κε άβριο... Ενας-ςας νάτανε καθαρος, ο Νόμος θα νκρεμιζότανε χάμυ θρίπςαλα κε κυρνιαχτος.

15. Μι μυ πίτε: «Νά-τος! τόςα χρόνια γλοςοκοπανύςε, πος το πνέμα κιβερνάι τιν ίλι κ' ι πςιχι το ςόμα· πος δεν λογάριαζε τι γνόμι τυ μπυλυκιυ, μα μονάχα τον φιλοςόφον (διλ. τι δικί-τυ· όλ' ι ρέςτι ςοφιςτάδες!). Κε τόρα, μόλις τα βρίκε ςκύρα, τα κςέχαςε όλα κε παραφέρνετε, παραλαλι κε βρίζι». Μα δε βρίζο κε δεν πενο τίποτα! Μίτε λιπάμε, πυ πεθένο τον αδίκον άδικα, μίτε θα ντρεπόμυν, αν πέθενα δίκια. Δε με νιάζι, πυ κςεμπερδέβο ςίμερα με τιν μπαμπεςια τον νόμον, όπος δε θα μ' ένιαζε να ςας άδια-

ζα τι γονιά μετα λίγυς μίνες ι χρόνια με το θέλιμα τις Φίςις. Σας χροςτάο κε χάρι... Φέβγοντας με παράτα κε ςάλπινκες απο τόνα Τίποτα για τ' άλο το πιο Τίποτα κάνο γύςτο να κοροιδέβο κε ςας κε τον εαφτό-μυ. Τί τα θέλετε! Κρίνο θα πι κοροιδέβο.

16. Κε ςα ςιλογιέμε, πος ςκιλιάζετε μ' αφτα, πυ ςας λέο, μα δεν μπορίτε να μυ κάνετε τίποτα, μίτε κε να φίγετε απο δο, γιατι θα χάςετε τυς τρις οβολυς, χοροπιδάο απο κέφι κε χερεκάκια. Σας αγαπάο κε μΰρχετε να ςας ανκαλιάςο κε να ςας φιλίςο, όπος κάνυν ι μεθιζμένι κλαυρίζοντας... Εςις θα τρομάζατε πιο πολι μονάχα να φανταζόςαςτε τον εαφτό-ςας στι θέςι-μυ. Γιά πίτε, πος ςας δέςανε πρότα κ' ίςτερα ςας ποτίςανε με το ζόρι το φαρμακοζόμι... Νά! κ' αρχίςαν ι πόνι κ' ι ςπαζμι, το γιάλομα τον ματιον κε τ' άφριζμα τυ στομάτυ· το χρυςτάλιαζμα τον ποδιον ανεβένι γλιςτρόντας λίγο-λίγο κε μπίγι τα νίχια-τυ πρότα στο στομάχι κ' ίςτερα στιν καρδια... Κι αφτο ίταν όλο!.. Μιν παςπατέβετε τις κιλιέςςας, ό άντρες Αθινέι. Κένε ςαν τις πλάκες τυ φύρνυ. Εκι μέςα κανένα φαρμάκι δε δυλέβι, μα χορέβυν (ί σε λίγο θα χορέπςυν) όλα τα καλα τυ θευ: τράγιο ςικότι πςιμένο στι θράκα, παλαμίδα ςαλαμύρα τις Μαβροθάλαςας, χιρινα λυκάνικα με μπόλικο πιπέρι κε ςκόρδο, καρίδια, σταφίδα, κραςι (πολι κραςι!) κι άνεμος μυςικος! Ιςαςτε αθάνατι! Κε θάςαςτε, να πύμε, αθανατότερι, αν ι Μίρα ςας γενύςε με μιαν αλογίςιαν υρα, πυ να ςαλέβι μοναχί-τις ζερβαδεκςια, ςα βεντάγια κε να διόχνι τις μίγες, πυ ςας τςιμπάνε τιν όρα, πυ κιμάςτε κε τιν όρα, πυ δικάζετε, — ςα δικάζετε κιμάμενι!..

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ.

1. Σαν ίδα τον εαφτό-μυ χαργαριζμένον απάνυ στο ςανιδοκρέβατο με τιν κομικιν επιςιμότιτα πΰχυν όλα τα λίπςανα, κε γίρα-μυ θλιμένες Μαγδαλινες τον πατριοτιζμο τον κατιγόρον, τι δικί-ςας κλαθοςίνι κε τιν παρθενια τον νόμον, γέλαςα με τιν καρδιά-μυ. Γιατι, καθος το κςέρετε, ι πςίρες φέβγυν απο τυς πεθαμένυς κε πάνε στυς ζοντανυς. Κε ςαν κίτακςα κε ςας τυς ζοντανυς απο πάνο ός κάτυ να βρομάτε ςαν πςοφίμια δέκα μερον (άλος νάχι θέρμες, άλος ςπάςιμο κι άλος μαγιαςίλι..., πςόρα..., χτικιο...), κι οςτόςο νάχετε τιν όρεκςι να βγάλετε το μάτι τυ πλαγινύ-ςας, πίγε ο νύς-μυ στα ζόα: όςα τρόνε τ' άλα νομίζυνε τον εαφτό-τυς αθάνατο· κι όςα τρόγοντε δεν μπορι να μιν ελπιζυνε, πος θ' αναςτιθύνε μια μέρα ςε καλίτερι ζοι.

2. Κ' ίςτερα ςκέφτικα: αντις, μορε Σοκράτι, να ςτέκεςε πάνο στο βίμα «κε όμαςι κε ςχίματι φεδρος» ναν τυς κοροιδέβις, αν ίχανε μπροςτά-τυς κςαπλομένο το κυφάρι-ςυ, για ναν το δικάςυν, όπος δικάζυν ι εφέτες στο «επι Πριτανίο» δικαςτίριο τ' άπςιχα πράματα: τα τύβλα, τις πεπονόφλυδες, τα χαςάπικα τςινκέλια..., κςέρις τί θα γινότανε; Θα μαζεβόντανε γίρα-ςυ, θα ςκίβανε να ςε κιτάκςυνε κάμποςιν όρα, θα κυνύςανε λιπιτερα το κεφάλι-τυς κ' ίςτερα θα λέγανε: Καλος ίταν ο κακομίρις!.. Γιά ιδες, πος ομόρφινε πεθαμένος! Κλίςανε τ' αλεπυδίςια μάτια-τυ, λιγνέπςανε τα πριζμένα χίλια-τυ, ςτένεπςε κε μάκρινε ι πλατςυκοτί-τυ μίτι... Εγινε μια χαρα!.. Θιμόςαςτε τί γύστο πυ ίχε, ςαν αλυποτίναζε τυς ςοφιςτάδες κε τυς κάλπιδες!.. Εκανε μεγάλο καλο στιν πολιτία. Γι' αφτο δεν ίδε χαίρι... Εζιςε κε πέθανε στιν πςάθα... Κε ναν τα λέμε ςιναμετακςί-μας, όπιος ζιμιόνετε με τα λόγια κε τις πράκςες-πυ μπορι νάνε κυτος, μα κατεργάρις δεν ίνε· κι όπιος κερδίζι με τις

πράχσες-του κε με τα λόγια-του, αφτονυ βρομάνε κ' ι φύχτες κ' ι πσιχί-του... Κσέρις τί λέο; Ναν του κάνομε τιν κιδία-του «διμοσία δαπάνι»· Χριάζοντε παραδίγματα για τα πεδιά μας.

3. Μα τόρα, που δεν ίμουνα τιχερος νάχο πεθάνι μοναχός-μου, με σκοτόνετε σις... πάλε για παράδιγμα. Σας χριαζόταν ένα θίμα... όχι για να μάθουνε τα πεδιά-σας ν' αγαπάνε τιν αρετι, μα να φοβούντε τι διμοκρατία! Σας χριαζόταν ένα θίμα πολι μεγάλο, για να πλερόσι τα κακουργίματα τις χτεσινις τιρανίας κε να φράκσι το δρόμο του κσαναγιριζμού-τις. Αφου τόσκασαν ι φτέχτες, πιάσατ' εμένα, το «δάσκαλο» του Κριτία κε του Θιραμένι του κόθορνου, τον αρνιτι τις οχλοκρατίας, τιν Αλογόμιγα, που σας έμπενε στα ρουθούνια... Το κορμί-μου (κόκαλα κε σάρκες) δε βαρένι βέβεα μέσα στιν παλάντζα τις Νέμισις όσο τα χίλια πεντακόσια κορμια τον σκοτομένον απο τους τιράνους· όμος βαρένι τ' όνομά-μου, βαρένι κ' ι πσιχί-μου! Κι όλι-σας ίσαμ' εκατο γενιες να μπένατε μάτσο στόνα τάσι τις παλάντζας, πάλι εγο θα βάρενα περισότερο...

4. Θα βρεθουν ίστερ' απο χρόνια πολι κε φίλι κι αρνιτάδες-μου, κε ντόπιι κε κσένι, κε σινκερινι κε μελούμενι, που θα κάνουνε ντόρο μεγάλο γίρα στὸ θάνατό-μου. Θα με πούνε «τον Ελίνον το άριστον», «αιδόνα Μουσον», «τον δικεότατον», «τον φρονιμότατον», «κορόνα τις Ελάδας». Τα πεδιά-σας θα μου χτίσουν εκλισια, το «Σοκρατίον», κε θα μου κάνουνε θισίες κάθε χρόνο, τιν άνικσι... Θα με προσκινάνε για θεο (σε μένα δεν επιτρέψατε νάχο μίτε μιας πεντάρας δεμόνιο...). Κε για πιό λόγο; Ι πρότι για να κολίσουνε τ' όνομά-τους δίπλα στο δικό-μου κε ν' ακούγοντε μαζί-μου· κ' ι δέφτερι για να δίκσουνε, πος αν εζούσα στα χρόνια-τους, θα με καταλαβένανε κε θα με τιμούσαν!.. Μπόσικα πράματα. Κε κίνι κε τούτι θα παραφουσκόνουνε τιν ακσία-μου κε θ' αδικουν εσας· θα λένε ψέματα κε θα πιστέβουνε ψέματα... Εσις κι ο Νόμος κάνατε το χρέος-σας. Μονάχα, που δε με τιμορίσατε, γιατι παρέβικα το Νόμο, μα γιατι στάθικ' ανίκανος να πατίσο απάνο-του κε να περάσο!.. «Αδικι Σοκράτις ασθενις ον, άτε πένις... Τίμιμα θάνατος!!» Αφτο θάπρεπε να λέγ' ι μίνισι.

5. Αν με δικάζατ' ένας-ένας χοριστα, ό άντρες Αθινέι, θα μ' αθοόνατε· τόσο πολι, δε μπορίτε... Οσο πιότερι κολάνε σιναμετακσί-τους κε κάνουνε πλίθος, τόσο λιγότερ' ι κρίσι-τους κε πιότερ' ι κάκιτα. Κι αν ίσαστε κολιμένι πεντακόσιι διαλεχτι σοφι (Σοκρά-

τιδες, να πύμε), δε θα κάνατε μισο Μπερτόδυλο· όχι τόρα, πΰσαςτε πενταχόσιι Μπερτόδυλι!.. Ηλίθος, Διμόσια Γνόμι, — τεράστιο Κοπρόςκιλο δεμένο στο παλύκι μέσα στον ίλιο. Ολο τον κερο κιμάτε, κςίνι τιν πςόρα-τυ κε χιμάι λιςαζμένα, μόλις θελίςι κανις ναν το βγάλι απ' τα ςινίθια-τυ να τυ λίςι τιν αλιςίδα. Ετςι κε ςις, μόλις ςας μινίςανε, πος χαλάο τι Θριςκία, τα πεδια κε τι Λογικι, πεταχτίκατε πάνυ ςτις χιλιάδες τα ποδάρια-ςας κι αρχίςατε να χτιπάτε τις ςιμπλιγάδες τα ςαγόνια-ςας, για να με λιόςετε κιμέςα... Αν έτρογα φλόγες κε κατάπινα σπαθια, ςαν τυς ςαλτιμπάνκυς το πανιγιριον, δε θα παρακςενεβόςαςτε, γιατι θα πιςτέβατε, πος αλιθινα καταπίνο τα σπαθια κε τρόο τις φλόγες. Κι αν ίμυνα κομπογιανίτις να ςας μπυκόνο κάτυρα κε μαγαριςες, θα πιςτέβατε, πος ς' εμένα χροςτάτε τι ζοί-ςας. Θα καταλαβένατε κε θα με πλερόνατε. Μα τόρα μ' ακύγατε να λέο ςιχνα χαμογελόντας, πος δεν «κςέρο τίποτα». Δεν κςέρο τίποτα!.. Αφτο δεν το καταλαβένετε... Το λιπον ίμε ςοςτος Οκςαποδο!.. ένας τέτιος όλα μπορι ναν τα κάνι!..

6. Εβαζα κε τυς άλυς να λένε το ίδιο κε να πιςτέβυνε πραγματικα, πος ότι κςέρυν ίνε πςέματα!.. Κε να πςάχνυνε να βρίςκυνε τιν αλίθια. Μα ςις, ό άντρες Αθινέι, πρότα ανιςιχίςατε κ' ίςτερις αγριέπςατε... Ος πύ θα πάγενε τύτ' ι δυλια; Κςέρετε, πος όςο λιγότερο ςκέφτετε, τόςο πιο μιαλομένος ο πολίτις κι όςο λιγότερο μιλα, τόςο πιο λέφτερος. Αν έκςαφνα κε ςτα καλα καθύμενα με το πςάκςε-πςάκςε ο Γνάθον έβριςκε, πος ίνε ςοςτότερο να τρόι παρα να νιςτέβι; Κι αν δεν τΰφτανε τύτ' ι τρέλα, μα κι άρχιζε ναν το κςεφονίζι; Προτυ λιπον κςεςπάς' ι φυρτύνα, θελίςατε να ςταματίςετε τυς κακυς άνεμυς. Μα τυς κακυς ανέμυς (τυς... καλυς!), τυς ίχανε φέρ' ι ςοφιςτάδες. Εγο τότες ςαν ελεινι Διμόσια Γνόμι, τυς γάβγιζα κε τυς δάνκονα τις άντζες... Ομος για να με κςεκάνετε, μυ κολίςατε τι ρετςινια, πος ίμυν εγο τον ςοφιςτάδον ο ςοφιςτις!.. Μακάρι να ίμυνα!..

7. Κε για να με κςεκάνετε εφκολότερα, μυ κολίςατε κι άλι ρετςινια: πος ίμυν άθεος!.. Μακάρι να ίμυνα!.. Τιν αθεία τιν έχετε για το πιο ςίγυρο μέςο να ερεθίζετε το Σκίλο κε να τον κςεςικόνετε να διαφεντέβι με τα δόντια-τυ τα ιλικά-ςας διάφορα. Τυς οχτρυς τις εφτιχίας-ςας τυς κάνετε πολι ςοφα προςοπικυς οχτρυς τυ Σκίλυ. Για να κςεφορτοθίτε τον Αλκιβιάδι, πυ τον αγαπύςε κε

τόνε θάμαζε ο λαος για τιν ομορφιά-τυ, για τα πλύτι-τυ κε τι μυρνταροςίνι-τυ, τον κατιγορίςατε γι' άθεο. Κε ο λαος, ο Σκίλος, κςέχασε τις αγάπες-τυ κε τον κινίγιςε στιν άκρι τυ κόζμυ. Γιατι τόνε μάθατε να περιμένι τιν εφτιχία-τυ απο τον υρανο κε να μιν τίνε ζιτάι απο ςας! Αμα λιπον τυ πάρις τιν ελπίδα τυ τίποτα, τυ πέρνις το παν! Κε ςε κςεςκίζι!

8. Αν ερχόςαστε ςτο ςπίτι-μυ, θα βλέπατε ςτον τίχο κρεμαςμένες ικόνες, τιν καντίλ' αναμένι, τα ςτέφανά-μας μέσα ςτιν τενεκεδένια θίκι-τυς. Κε ςτιν εκλιςια θα με βλέπατε να φιλάο τι χέρα τυ παπα. Δε ςας φτάνανε τύτα; Τί ςας έμελε κι αν πίςτεβα ί δεν πίςτεβα! Φτάνι, πυ φενόμυνα θρίςκος... Αλιθινα, μι θέλοντας καβγάδες με τιν Κςανθίπι κε για να μι κακομαθένυνε τα πεδια (ςα μεγαλόςυν, ας κάνυν ότι θέλυν), τιν άφινα κε μαςκάρεβε τα ντυβάρια. Φιλύςα κε τι χέρα τυ παπα μπροςτα ςτυς άλυς, για να τόνε ςκάο: «Μπρε με κςεπερνάι ο θεομπέχτις, έλεγε, ςτον ταρτυφιζμο»!

9. Ελεγα, πος ίπαρχε μέσα-μυ κάπιο δεμόνιο, πυ μ' οδιγύςε. Επρεπε ναν το λέο, για να κςιγάνε κάπος ι απλοικι, γιατί το δικό-μυ μιαλο κςεπερνύςε τα μιαλα τον αλονον!.. Δε θα πι πος μ' αφτο χαλύςα τι θριςκία! Ιπάρχυνε τόςι μικρί θει (μιρμίνκια!..), πυ μίτε τυς μετρίςαμε ποτες, μίτε τα ονόματά-τυς κςέρυμε... Κι αν ςε κάθε βρίςι, ςε κάθε δέντρο, ςε κάθε τρίπα φολιάζι κε ένας μικρος θεος, γιατί να μι φολιάζι κε μέσα ςτο Σοκράτι, πΰνε για θευς ακςιότερι μονια κι απο μια κοτρόνα κι απο μια γύβα νερο κι απόνα κύτςυρο τις ςόμπας — κι απο κάθε τρίπα; Κι αν μέσα ςε κάθε τρελο μπένι κάπιος θεος, πυ τΰνε τρελένι, γιατί να μιν μπι κε μέσα ςτο ςοφο Σοκράτι για να τόνε κάνι ςοφότερο; Κι αν όλες ι αρόςτιες κι αν το μεθίςι κι αν ο ίπνος κε τ' όνιρο κι ο θάνατος κι αν ακόμα το φτάρνιζμα κι ο βίχας ίνε θει, γιατί να μιν ίνε κ' ι Κοροιδία;

10. Ας δεχτύμε, πος ίτανε το δεμόνιό-μυ κενύριο θεόπυλο... Εδο κάθε μονυχιζμένος παπας απο τιν Ανατολι φέρνι κε ςας πας άρι κι απο έναν κςετςίποτο θεο ςαν τον Σαβάζιο, τιν Κότιτο κε τον Αφρόδιτο κε ςις τυς δέχεςτε κε τυς προςκινάτε μετα χαρας. Κι αν για τέτιυς θευς φορένετε φυςτάνια κε ντεντελένια παντελονάκια κε χορέβετε μανιαζμένι, κυνόντας τιν κιλιά-ςας κε τα καπύλιά-ςας, ςα γινέκες· κι αν βρίςκετε θεάρεςτο πράμα να τάζετε τις ςκλάβες κε τυς ςκλάβυς-ςας κε τα κορίτςια-ςας, ακόμα κε

τον ίδιο τον εαφτό-σας στιν Αφροδίτι, στιν Αθινα, στον Απόλονα κε να παραδίνεστε «σόματα ιερα» στυς μεραχλίδες για να πενταρολογύνε κε να χαραμοτρόνε ι Κίριχες, ι Εβμολπίδε κε τ' άλα παπαδόσογα, τί σας έφτεχσε το ταπινό-μυ δεμόνιο, πυ καθότανε μέσα-μυ φρόνιμα κε σιμαζεμένα κε μ' ορμίνεβε τάχα να βρίσκο το σοστο, χορις να βγάζι δίσκο κε να θέλι ναυς κε θισίες; Μίτε σας ιποχρέονο να κσεβρακόνεστε για χατίρι-τυ. Κε το κάτυ τις γραφις άμα θα πέθενα, θάφεβγε κι αφτο μαζί-μυ, για να μιν κσαναγιρίσυμε ποτες πια στιν καταραμένι χόρα-σας!

11. Νά τί λένε τόρα μέσα-τυς ι πιο νικοκίριδες απο σας: Γιορτάζο τρακόσες μέρες το χρόνο· μεθοκοπάο, κιλιέμε στι λάσπι, δέρνο τι γινέκα-μυ, κλέβο το κυτι τις εκλισιας, κάνο κοντραμπάντο, πυλο κσίκικα, πέρνο πσέφτικυς όρκυς, σπιυνέβο κε δεν πιράζο κανένανε! Δεν πάο να διδάκσο στυς άλυς τιν αθεία! Εγο μπορι να μιν πιστέβο, μα το πλίθος;.. Ι σαχλες σκυλικαντέρες τον χοραφιον, ι λαδομένι ποντικι τον λιμανιον, ι κσενιστικομένι σκίλι τυ παζαριυ άμα χάσυνε τιν πίστι στο θεο, πιός θα τυς σινκρατίσι; Ας μορφοθύνε πρότα... Για σίμερις ίνε πρόορα πράματα... Ι θρισκία, πυ λες, ίνε το θεμέλιο τις πατρίδας κε τις ιθικις. Ο λαος χορις το φόβο τυ θευ θα χιθι ν' αρπάζι τυς παράδες κε τα χτίματα, τυς «κόπυς» τον αλονον, κε να παλυκόσι τυς φιλακάτορέςτυ..! Δε σιφέρνι, δε θέλετε να σας μιμιθι κι ο λαος. Τυ πετάτε λιπον μπροστα στα πόδια-τυ τ' άθλιο κυφάρι-μυ, για να μιν κσεχνα, πος ι αθεία ίνε το μεγαλίτερο φτέκσιμο...

12. Μα χαλύσα κε τιν ιθικι! Κσεμάβλιζα τα πεδια! Πιά πεδια; Υλ' ι μαθιτάδες-μυ τάχανε περαζμένα τα σαράντα... Κε δεν ίτανε „μαθιτάδες", ίτανε φίλι-μυ... Αν τα πεδια με πέρνανε το κατόπι, δεν μπορύσα κε ναν τα διόκσο!.. Τα πεδια θέλυν αστία κε γέλια... Φιλοσοφίες κε τέτια δεν τα χονέβυνε· κοροιδέβυνε το δάσκαλο, βαριεστίζυνε κε το σκάνε απο το σκολιο!.. Τα δασκάλεβα, λέτε, πος έχυνε το δικέομα να δένυνε κε να δέρνυνε τυς πατεράδες-τυς, όταν μπεκρολογύνε κε χαλάνε τα λεφτά-τυς στον τσόγο κε στις γινέκες κι όταν κσεμοραθυν ί τρελαθύνε. Αφτα δεν τάλεγα στα πεδια· τάλεγα στυς πατεράδες! Ινε, θαρο, κάπια διαφορα.

13. Θα μυ πίτε: «Κε τον Αλκιβιάδι; Δεν τον ίχες μαθιτι, τον Αλκιβιάδι;» Κε πιός θα βαστύσε να μιν τον ίχε! Ορέο πεδι,

πλύσιο, ζοιρο, πρότο τζάκι, λιγάκι παλαβο κε πιζματάρικο κι αδάμαςτο, μα τετραπέρατο — το κςιπνότερο πεδι τις Αθίνας! Α! πολι πιο δινατος απο μένα!.. Γίμναζα κοντά-τυ τιν πςιχί μυ να νικα τα πάθι-τις... να μιν ταράζετε μπροστα ςτον πλύτο, ςτιν ομορφια κε ςτα νιάτα... Λιπον, εγο ίμυνα μαθιτίς-τυ κι όχι αφτος δικόςμυ. Κ' έφταςα να πιςτέπςο κε να το διαλαλίςο, πος ο πνεματικος έροτας, διλαδι ο αφίςικος, καθαρίζι τιν πςιχι κε κατεβάζι ιδέες!.. Γι' αφτο κε φόναζα, πος πρέπι να κλίςύν ι ταβέρνες κε ι ναι τις Αφροδίτις. Ε! τότε θιμόςαν ι διμόςιι ταμίες κε τα παπαδόςογα, γιατι θα λιγοςτέβανε τα ιςοδίματά τυς. Κε με κατιγορίςανε, πος θέλο να χαλάςο τιν... ελινικι ικογένια!..

14. Τί; Ιμυνα επικίντινος ςτι Διμοκρατία! Επικίντινος εγο κε ςις διμοκρατία!.. Μα τυς επικίντινυς, ό άντρες Αθινέι, δεν τυς δικάζυνε. Τυς προςκινάνε ραγιάδικα ί τυς δολοφονύνε μπαμπέςικα. Κι όςυς μπορι να γίνυν επικίντινι μια μέρα, γιατι τυς εχτιμάι το πόπολο, προλαβένετε κε τυς εκςοςτρακίζετε. Αν ίμυνα επικίντινος, θα βάζατε μερικυς χαςικλίδες να με μαχερόςυνε· θα κςαγοράζατε τυς μαγέρυς-μυ να ρίκςυνε ςυλιμα ςτο φαγί-μυ, ςτο κραςί-μυ, ςτον καφέ-μυ... Ενας επικίντινος μίτε δικάζετε μίτε κι απολογιέτε... Δικάζι κε θανατόνι. Γιατι κατέχι τιν εκςυςία! Κε μονάχα ςαν τίνε χάςι, τότε μπορι να τόνε δικάςετε, αν ςας βαςτάι... Κι αν τόνε πιάςετε!

15. Επικίντινος ίταν ο Πιςίςτρατος κε τα πεδιά-τυ, ο Αλκιβιάδις, ι Τριάντα. Θα γινότανε κι ο Κίλον, αν τα κατάφερνε ν' αρπάκςι τιν εκςυςία, κι ο Αριςτίδις, αν ίτανε λιγότερο «δίκεος» κε περιςότερο παλιάνθροπος. Ι τέτιι ςας κλέβυνε, ςας ςκοτόνυνε, ςας εκςορίζυνε, ςας λένε κε «προδότες». Κε ςις μιλια! Κι αν εγο, αντις ν' αεροκοπανάο ςτο παζάρι, ςκότονα καμια ςαρανταρια χιλιάδες απο ςας κε θρόνιαζα τυς οχτρυς ςτο Τατόι, για ν' αρπάζυνε τα ζοντανά-ςας, να κόβυνε τα λιόδεντρα κε τ' αμπέλια-ςας, να κένε τα χοράφια-ςας κε ςις να πςοφάτε κλιζμένι μέςα ςτο Κάςτρο κι απο πίνα κι απο λιμικι· κι αν εκςόριζα μερικες χιλιάδες απο ςας, τυς πιο πλύςιυς, για να βυτίκςο τιν περιυςία-τυς· κι αν ανίγοντας τις πόρτες τις πολιτίας έμπαζα μέςα τυς Παλιομοραίτες, τυς Ατζέμιδες κε όπιον άλον κερατα, για να με καθίςυνε ςτο ζβέρκο-ςας για ςοτίρα, πιός θα τολμύςε να κάνι κιχ! — όχι κε να με δικάςι; Ολ' ι τιχοδιόχτες θα τρέχανε δίπλα-μυ κε θα γινόντανε

λιβανιστάδες-μυ. Κ' ι «καλι πατριότες» θα χτιπύςανε το κςερό-τυς ςτον τίχο, πυ δεν προλάβανε να κάνυν αφτι χιρότερα κε να πλυτίςυνε περιςότερο.

16. Οχι! Δε φοβιθίκατε το Σοκράτι, μα θελίςατε να φοβίςετε τυς άλυς με το θάνατό-τυ. Ι διμοκρατία-ςας δε ςτέκετε καλα ςτα πόδια-τις. Τα μακροτίχια τις Αθίνας κε τυ Πιρεα κίτοντε χάμυ, ναν τα κλες. Καράβια δεν έχετε. Σ ι μ ά χ υ ς να πλερόνυνε χαράτςι να τρότε, δεν έχετε. Μετακςί-ςας μ' όλυς τυς ςκοτομυς κε τις εκςορίες, πυ κάνατε, κρίβοντε πολι, πυ νοςταλγύνε τον καλο κερο τις τιρανίας· γιατι χάνυνε τόρα τα όςα κερδίζανε τότες, όπος κε ςις προςπαθίτε να κςαναβγάλετε τόρα τα όςα χάςατε τότες. Οπιος ίνε ςτα πράματα φοβάτε τιν αλαγι· κι ο πεζμένος τιν αποθιμάι κε τιν ετιμάζι με κάθε τρόπο. Ο κοζμάκις ςτέκετε ςτι μέςι κε πλερόνι τα ςπαζμένα· το ίδιο διςτιχι κε με τα παράνομα κε με τα νόμιμα καθεςτότα κε με τιν τιρανία κε με τι λεφτερια. Για να μιν καταλαβένι κε να μιν αντιςτέκετε, τυ λέτε πςέματα κε τόνε φοβερίζετε. Ινε λαι, πυ ζύνε ςτα δάςι, δεν έχυνε νόμυς, τρόνε τις πςίρες-τυς, όμος αγαπάνε τι λεφτεριά-τυς. Βάρβαρι λαι! Εμις ζύμε ςτιν ορεότερι πολιτία τυ κόζμυ, έχυμε τυς ςοφότερυς νόμυς, δεν τρόμε τις πςίρες-μας κι αγαπάμε τυς κατεργαρέυς, πυ μας τρόνε.

17. Ι τριάντα ςκοτόνανε κι αρπάζανε δίχος προςκίματα. Καταργίςανε νόμυς, δικαςτίρια, λαοςίνακςες — τιν κιριαρχία τυ λαυ! Κε κάνανε βυλι δικιά-τυς απο μπράβυς κε μαχεροβγάλτες. «Κε τύτον ιμις θανατύμεν!» — μια κι όκςο. Κςέρανε, πος θα μένανε λίγο κε βιαζόντανε. Σις θέλετε να μίνετε για πάντα κε μεταχιρίζεςτε κάπια προςκίματα. Κε γι' αφτο ςκεφτίκατε να περιορίςετε τα πολιτικα δικεόματα μονάχα ς' όςυς έχυνε χτίματα κ' ίνε κι απο ςόι, για να κρατίςετε μακρια απο το Ταμίο πέντε χιλιάδες φτοχυς. Κίνι μποδίςανε τι λεφτερια τυ λόγυ κε τι διδαςκαλία τις ριτορικις· εςις πάτε να μποδίςετε τι λεφτερια τις ςκέπςις κε τι διδαςκαλία τις φιλοςοφίας. Απο κίνυς επίρατε το φτινο κε ςίντομο θανατικο μέςο, το βρομόχορτο, πυ με ποτίζετε ςίμερα. Ι διμοκρατία-ςας ίνε, καθος βλέπετε, μαςκαρεμένι τιρανία.

18. «Εμις δεν κςέρυμε δικολαβίες. Εφαρμόςαμε τυς νόμυς», ακύο κάπιονε, πυ φονάζι. Κ' εγο ςας λέο: μονάχ' αν παραβένατε το νόμο, δε θα μ' αδικύςατε! Γιατι ςκοπος τον νόμον δεν ίνε να τιμορύνε τυς φτέχτες, μα τυς αδικιμένυς, κε να μποδίζυνε τυς

κλεμένους να κλέπςυνε κι αφτι. Νόμος θα πι θέλιςι τον δινατον κι αδιναμία τον άβυλον. «Δίκεον υκ άλο τι ί το τυ κρίτονος ςιμφέρον». Ετςι πάνυ-κάτυ τόχα μιριςτι κε μοναχός-μυ, μα πρόλαβε κε το διαλάλιςε κίνος ο Πόλος κε μ' ανάνκαςε να τόνε κοντραςτάρο. Κε ςτι γλόςα-μας «κρίτον» θα πι δινατότερος. Κι ο Σόλον δε διςκολέφτικε να πενεφτι, πος έφερε τιν τάκςι ςτιν τρικιμιζμένι πολιτία «κράτι νόμυ βίιν-τε κε δίκιν ςιναρμόςας». Μ' άλα λόγια, ςιγυράριςε με τι βία το δίκιο, ίγυν το ςιφέρο, τον δινατότερον.

19. Κε πιί 'νε ι δινατότερι; Μίτε κίνι, πόχυνε τα πιο γερα κε γιμναζμένα κορμια: ι μπεχλιβάνιδες, ο Μίλον, ο Ιρακλις· ο πετινόμιαλος Ιρακλις, πυ μ' όλα τα ατςαλένια μπράτςα-τυ γίνικε κλοτςοςκύφι μιας νκόμενας κε κοκόνα με ρόκα κε φυςτάνια. Μίτε κίνι, πόχυνε τα πιο γερα κε ανοφέλεφτα μιαλα: φιλόςοφι, ςατιρικι πιτάδες κι ύλ' ι μιςάνθροπι κ' ι γεροπαράκςενι. Μίτε κίνι, πόχυνε τις πιο γερες πςιχες: ένας Προμιθέας, ένας Λεονίδας, ένας Κινέγιρος, — μιθικα προςόπατα, πλάζματα τις φανταςίας τον φοβιτςάριδον! Δινατότερι παντυ κε πάντοτε ίνε ι κλέφτες.

20. «Παραμίθια»;.. Ε λιπον θα ςας πο κ' ένα παραμίθι, για να κςεκυραςτίτε! Μια φορα κ' έναν κερο ι κλέφτες τις πρότις πολιτίας τυ κόζμυ, αφυ πλυτίςανε αρκετα, αποφαςίςανε να ταχτοπίςυνε τι ζοί-τυς. Μπλοκάρανε το λιπον τυς φτοχυς τις πολιτίας κι αφυ τυς μαζόκςανε ςτιν πλατέα, τυς ίπανε: «Πςιλα τα χέρια! θέλυμε το καλό-ςας. Δε θα ςας πάρυμε τα φκιάρια, τυς καζμάδες, τα ςκεπάρνια, τα διςάκια κε τα ζεμπίλια-ςας με το πςομοτίρι, τα τρίπια-ςας πυκάμιςα με τις πςίρες κε τις απάτοτες καλίβες-ςας, πυ κάνυνε νερα, ςα βρέχι. Ιςαςτε λέφτερι! — (πςιλα τα χέρια!). Λέφτερι να ζίτε κατα το κέφι-ςας, να κερδίζετε, να κάνετε κομπόδεμα, να μεθάτε, να χορέβετε, να γενοβολάτε κε να πεθένετε. Εμις θα ςας μαθένυμε τις... αλίθιες!.. Θα ςας δόςυμε πλύςια φανταςία κ' εςθαντικι καρδια· θα ςας δόςυμε κι αθάνατι πςιχι. Κι όπιος απο ςας τυ γυςτάρι, θα μπορι να γράφι πίίματα, να ςκαρόνι θεορίες κε να δοκςάζετε! Ο κιρίαρχος λαος θάςαςτε ςις! Εμις μονάχα θα ςας κυμαντάρυμε. Θα φροντίζυμε για τιν αςφάλια τις ζοις, τις τιμις κε τις περιυςίας-ςας — μ' ένα λόγο για τι λεφτεριά-ςας. Σις θα δυλέβετε, καταπος θέλετε κι ότι θέλετε κι όποτε θέλετε. Εμις θα ςας δίνυμε δυλια, φτάνι να βρίςκετε, κε ςις θα μας δίνετε τα κόπια-ςας. Κε για να μι θαρέπςετε, πος ςας αδικύμε, θα

πλερόνυμε κ' εμις το ίδιο δόσιμο στο κράτος, — στον εαφτό-μας!

21. «Κ' εσις κ' εμις θάχυμε πάνυ απο τα κεφάλια-μας τυς ίδιυς θευς, πυ θα προστάζυν εσας να δυλέβετε κε να μιν τρότε κ' εμας να καθόμαστε κε να τρόμε. Κ' εμις κ' εσις θάχυμε πάνυ απο τα κεφάλια-μας τυς ίδιυς νόμυς, πυ εμις θα σας τυς δίνυμε κ' εσις θα τυς πσιφίζετε σα βυλεφτάδες κε θαν τυς εφαρμόζετε σα δικαστάδες ενάντια στον εαφτό-σας. Κε για να μιν πλακόνυν απο άλες στεριες κε θάλασες κυρσάρι κε κλέφτες, ν' αρπάζυνε το ιστέριμά-σας κε να πέρνυνε σκλάβυς κ' εσας κε τις γινέκες-σας κε τα πεδιά-σας, θα σας αρματόνυμε, θα σας γιμνάζυμε, για να μπορίτε να διαφεντέβετε τυς θεύς-σας, τον εαφτό-σας κ' εμας, διλ. τιν πατρίδα. Να σκοτόνεστε σις κε να ζύμε μις. Κ' επιδι μοναχί-σας δε θα μπορόσατε να σκεφτίτε το σιφέρο-σας κε να φιλάκσετε τον εαφτό-σας, θα σας ανανκάζυμε με το ζόρι (πσιλα τα χέρια!). Ενα πράμα μονάχα σας απαγορέβυμε: να κλέβι ο ένας τον άλονε. Γιατι μπόρι να κλέπσετε κ' εμας».

22. Ετσι λιπον ο λαος δύλεβε λέφτερα κε λέφτερα σκεφτότανε. Κε τραγυδύσε χαρύμενα στις ταβέρνες σαν τον κότσιφα στο κλαρι (στο κλυβι!). Κ' ι σοτίρες τυ κσαπλονόντανε τ' ανάσκελα σε ζεστα παλάτια το χιμόνα κε κάτυ απο ανθισμένα δέντρα το καλοκέρι — κε σορο γινεκύλες όμορφες τυς πσιρίζανε το σβέρκο κε τυς κυκυλίζανε το ριζάφτι (πολι σιντελι!). Κ' ι εφτιχία-τυς ίτανε δίναμι τις πατρίδας κ' ι κσετσιποσιά-τυς καθαρμος. Κι αν κάπυ βαριεστίζοντας ο λαος τυς έδιοχνε, ζιτύσε αμέσος άλυς να τόνε κλέβυνε: δεν μπορύσε πια μίτε να ζίσι μίτε να σκεφτι, χορις «σοτίρες».

23. Γελάτε κε με το δίκιο-σας, ό άντρες Αθινέι. Τέτια παράκσενι πολιτία μίτε γίνικε μίτε θα γίνι ποτες! Παραμίθι, βλέπετε. Τόρα θα μυ ζιτάτε κ' επιμίθιο! Πύ ναν το βρο!.. Μονάχα σας λέο: «Αλίμονο στον αφτόδυλο πολίτι, πυ φτασμένος στα έσχατα τις απελπισιας παραδίνετε, για να σοθι, στο έλεος τυ θευ κε στυς νόμυς τον κλεφτον».

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ.

1. «Τί περιμένις απὄναν άνθροπο ςιμαδιακο, ςτριμένονε κε φαρμακόπςιχο. Κοπροςκιλιάζοντας όλι τιν ιμέρα στο παζάρι τἄβαζε με τυς άλυς, πυ κιτάγανε τι δυλιά-τυς. Τυ φτέγαν εκίνι για τι δικιά-τυ τιν κατάντια! Κι όλι φέβγαν απο κοντά-τυ — μίτε το διάβολο να ιδις μίτε το σταβρό-ςυ να κάνις! Κ' ίςτερα πενεβότανε, πος δε ζιτύςε πλερομι για τι σοφία-τυ!.. Αφτο μας έλιπε! Να μας φορτόνετε με το στανιο κε να τον πλερόνυμε κιόλας!.. Τόρα τυ δόςαμε τιν πλερομι, πυ τυ χριαζότανε! Αβριο δε θἄμαςτε μίτε πιο πλύςιι μίτε πιο φτοχι! Ομος θἄχυμε έναν μπελα λιγότερο!»

2. Εςις, ό άντρες Αθινέι, πέρνετε τα ςκιάχτρα γι' αλιθινυς ανθρόπυς κε τυς αέριδες για θευς· εγο τυς ανθρόπυς για πςέφτικα ςκιάχτρα κε τυς θευς γ' αέριδες. Εςις ονιρέβεςτε κ' εγο βλέπο. Βλέπο, γιατι έχο περιςότερο μιαλο, το περιςότερο, πυ γένικε ποτε ςτι χόρα-ςας. Κ' επιδι μπορύςα να βλέπο, γι' αφτο κε μυ φανιζόντανε όλα κατάμαβρα κι άςκιμα. Αφυ κατάλαβα, πος ι τριγιρινί-μυ δεν ίνε πςιχες κε πνέματα, μα κολάντερα, κ' ι ζοι δεν έχι κανένα ςκοπο, παρα το θάνατο, δεν κινιγύςα τιν εφτιχία μίτε κοπίαζα να γίνο καλίτερος — ίμυνα! Αφινόμυνα ςιγα κε μαλακα στις αδιναμίες-μυ — στι δίναμί-μυ! Ακαμάτις, κοροιδέβοντας κε ςας στο φανερο κε τον εαφτό-μυ στα κριφα, προςπαθύςα να κςεχνο το ςίμερα, το χτες κε το άβριο — διλ. το θάνατο.

3. Δεν ίμυν Απόλονας, για να ςας γδάρο μια κε καλι με το στυρνάρι· ίμυνα γιος τις μαμις, πρόςτιχο ςόι! Σας έγδερνα λιπον κάθε μέρα με τι ςοφία-μυ — με τιν κοροιδία! Δε ςας καλιτέρεβα ςε τίποτα, μονάχα ςας αγρίεβα κε καταλάβενα, πος τελεφτέα θα με φάτε... Ετςι κορόιδεβα κε τι ςοφία-μυ: «τίποτα δεν κςέρο», ίγυν

«αφτα, πυ κςέρο, δεν ακςίζυν τίποτα!» Ετςι δεν έχανα κε τον κερό-μυ ναν τα γράφο. Αν τάγραφα, θα μυ κέγατε τα βιβλία-μυ στιν πλατέα, καθος κάπςατε τυ μεγάλυ Προταγόρα. Απελπιζμένος απ' όλα, παραδόθικα να με ςκοτόςετε μεταχαρας. Δε μεταχιρίςτικα, για να ςοθο, μίτε τιν πολιτικι δίναμι, μίτε τα χρίματα τον φίλον-μυ, μίτε πςεφτιες, μίτε κι αλίθιες. Κι αν μυ αφίνατε τιν πόρτα τις φιλακις ανιχτι, δε θάφεβγα. Για να ζίςο κι άλο; Κε δε νομίζετε, πος γεράζοντας ακόμα περιςότερο μπορύςα πάνυ στο πςιχομαχιτό-μυ να φοβιθο, να μετανιόςο κε να φονάκςο κε τον παπα να με κςεμολογίςι; Τί ντροπι!

4. «Κε γιατί δεν έγδερνες πρότα τιν Κςανθίπι, πυ ςυ τις έβρεχε με τιν παντύφλα;»... Μα γιατ' ίμυνα φιλόςοφος! Αναγνόριζα, πος ίχε δίκιο. Τις άφιςα τις κακομίρας όλα τα βάρι τυ ςπιτιυ κ' εγο γίριζα στυς δρόμυς κ' έκανα παρέα με πλύςιυς κι αρχόντυς, με τον Αλκιβιάδι, τον Περικλι, τον Κρίτονα, τον Καλία, τον Πλύςιο... Κε καλοπερνύςα. Τα πεδια γιρίζανε κςιπόλιτα... Κε κίνι τυς έδινε τιν αναθροφι, πυ χριάζετε, για να γίνυν „καλι πολίτες", ςαν κ' εςας. Οταν βλαςτιμύςανε, λέγανε πςέματα κε κλέβαν απο τα περιβόλια τις γιτονιας, δεν τάδερνε· κι όταν ςκοντάβανε κε χτιπύςανε κε ςκίζανε τα ρύχα-τυς, τάςπαζε στο κςίλο. «Δε θα μιάςετε τον πατέρα-ςας, τον αχάιρεφτο». Ιχαμε βέβεα τιν καλίβα-μας, το κοτέτςι-μας κε το γυρύνι-μας στιν αβλι, πεντακόςα κλίματα πέρα ςτο Γυδι με καμια ςαρανταρια λιόδεντρα... Κι όλα κίνι τα φρόντιζε κε τα δύλεβε μοναχί-τις. Μα δεν ίτανε ζοι! Με τα χρόνια παράγινε ι δίςτιχι! Τςακανότανε για το τίποτα με τις γιτόνιςες, (εγο τόςτριβα νορις-νορις απο το ςπίτι). Μόλις φανιζότανε στι βρίςι με τον νκαζοτενεκέ-τις, όλες τραβιόντανε πέρα κε τιν αφίνανε να γεμίςι πρότι. Τρέμανε τι γλόςα-τις κε τα νίχια-τις.

5. Κε δεν τις έφτανε τόςο χρονόνε βαςανιζμένι ζοι, πίγα κε κςαναπαντρέφτικα, κοντα εκςιντάρις κρεμανταλας, τι Μιρτύλα, τιν ανκονι τυ Αρςτίδι τυ Δίκευ, καλι πςιχι ςαν τυ παπύ-τις κι ακςέβγαλτι πεδύλα, πυ μίριζε γάλα. Κι αρχίζοντας με τι δροςερι λαφίνα τα ςαλιαρίζματα, τις έκανα χορις κόπο διο πεδια — κε μάλιςτα ςερνικα! Κε δεν γίριζα πια να κιτάκςο τι ςκεβρομένι τιν Κςανθίπι. Κε κίνι γινότανε θερίο. Κςεμάλιαζε κάθε μέρα, γρατςύνιζε κι άφινε νιςτικι τιν κακομίρα τιν κοπέλα. Κ' εγο, πύ να μιλίςο!.. Ετςι μαράζοςε κ' έλιοςε στα πόδια-τις κι αςκίμενε. Τιν πα-

ράτιςα το λιπον κι αφτίνε — δε με τραβύςε πια. Κε ςίχναζα στις Ασπαςίας, στις Θεοδότις, στα γιμναστίρια... Φτέο βέβεα κ'εγο, μα φτέι κι ο νόμος πιο πολι, πυ μας έβαλε να πάρυμε κε δέφτερι γινέκα, για να δόςυμε ςτρατιότες στιν πατρίδα. Τ' αθόα τα πλάζματα!..

6. Να δυλέβο!.. Τί να δυλέβο; Μια φορα, στα νιάτα-μυ, έκανα τον μαρμαρα κοντα στον πατέρα-μυ. Κι όπος μ' έκεγεν ο πόθος τυ γινέκιυ κορμιυ, κάθιςα, για να μερόνο τιν πςιχί-μυ, κ' έπλαςα θεόγιμνες τις Χάριτες, πυ μαζι τις πίστεβα κε τις αποθιμύςα. Κι όταν τις αποτέλιοςα, βρέθικα νἄμε εροτεμένος μαζί-τυς... Κι αργότερα, πολι ςιχνα, έπερνα τον ανίφορο τις Ακρόπολις, για ναν τις βλέπο κε να κςαναθιμύμε τα παλια. Μα τόρα πια δεν έχο τις φαγύρες τις νιότις κε δεν πιςτέβο μίτε στυς θευς μίτε στα πλάζματα τις Τέχνις... Το πολι θα μπορύςα ν' ανίκςο μαγαζι στιν οδον Αναπάφςεος, για να φτιάνο κε να πυλάο μαρμαρένιυς σταβρυς κι ανκέλυς για τα μνίματα... Ολ' αφτα μονάχα ναν τα κοροιδέπςο θα μπορύςα τόρα. Το πολι μιαλο, μεγάλι ςκοτύρα. Μὕδεςε τα χέρια δεν μπορο πια να κάνο τίποτα. Μίπος να «δυλέβο» ςαν κε ςας, πυ σταβρόνονας τα χέρια-ςας ανκομαχάτε πιός θα γελάςι τον άλονε κε πιός θα πυλιθι περιςότερο;

7. Μια φορα, ςα με καλύςε ι τιμι τις πατρίδας κι ο κατάλογος τον εφέδρον να ςκοτόνο τυς οχτρυς ί να ςκοτοθο, πολεμύςα πρότος κ' έφεβγα τελεφτέος — κε κορόιδεβα μέςα-μυ τον πόλεμο. Σιλογιζόμυνα, πος ι ςιντρόφι-μυ θα χιθύνε μετα τι μάχι στα τριγίρινα χορια να ςφάζυνε τον άμαχο πλιθιςμο, να κλέβυν ότι λάχι κε να βιάζυνε τις γινέκες. Στο κραςι δεν με παράβγενε κανις. Μπορύςα να πίνο με τιν κύπα κ'ίκοςι όρες κορδόνι, κ' ενο κιλιότανε ι παρέα-μυ μπρύμιτα κι ανάςκελα στο πάτομα μέςα στα κςερατα, στιτος εγο κι απςιλομέτοπος χερετύςα τον ίλιο, πυ πρόβενε θάμα κε κςεχνόντας όλες-μυ τις μιζέριες έφτιν' αδιάφορα στον όχτο τις Λίθις. Στον Ερωτα — τί ναν τα λέο; Μοναχί-ςας με παρανομιάςατε θειχο τραγι, διλ. Σάτιρο. Μονάχα στο φαγι δεν ίμυνα κε τόςο μεραχλις. Ετρογα μια φορα τι μέρα κε λίγο. Ιμυνα πολι παχις κε θα μ' έβλαφτε. Ιθελα νἄχο το στομάχι-μυ λαφρο, για νἄχο κε το μιαλό-μυ φρέςκο κι αλέγρο.

8. Οπιος κιμάτε πολι κε τρόι λίγο: ζαρζαβατικα, φαςόλια, θρύμπες κε κριθαρόπςομο, δεν παθένι ςφίκςι. Δε ςκυριάζι κε δεν

χσινίζι το γέμα-τυ, δε βγάνι σπιρια, βυζύνυς κε ζοχάδες. Επερνα με το πρότο χρισορόδιζμα τα μακρινα χοράφια. Εχι διάλεγα κάπια πρόσχαρι μερια στιν ύγια τυ πεφκόδασυ, αντίκρα στον ίλιο να τον κιτάο κε να με θαμπόνι. Κε πρόσφερνα με κατάνιχσι στι Μιτέρα θεα μιαν ολάκεριν εκατόμβι... Κ' ι θεα τὄγραφε στα κατάστιχά-τις. Μυ λαμπικάριζε τα μάτια, μυ ακόνιζε το μιαλο, μὔδινε κέφι κε ιπομονι!.. Α! δε θα γινόμυνα τόσο μεγάλος άνθροπος, αν ίχανε τίποτα κυσύρι τα λύκια-μυ. Ιχα στομάχι κύρκυ. Μπορύσα να κατὰπίνο κε να χονέβο καρίδια με τα τσόφλια-τυς, καρφια σκυριαζμένα κε φύχτες άμο. Γιά κιτάχτε κε τα δόντια-μυ! Τριανταδιο μίγδαλα — πσίχα... Κι όμος έτρογα λίγο. Μπορύσα το λιπον να να μι δυλέβο, διλ. να μιν πολιτέβομε.

9. Εχοντας τέτιο δινατο σκαρι κε τόσα κέφια, πός δε σκορπύσα χαρα κε καλοσίνι, μα σταλοβολύσα παντυ φαρμάκι κε χολι; Γιστ' ίχα μεγάλο μιαλο — κε σας έβλεπα πέρα-πέρα, σα νἄσαστε γιαλένιι. Κι επιδις ίκσερα, πος δε διορθόνετε τίποτα, κορόιδεβα... Α! Δεν ίνε τόσο έφκολο πράμα ι κοροιδία. Ινε μαζι πεχνίδι κε τέχνι. Πρέπι νἄχις πολι φαντασία κε κρίσι κε πίρα τις ζοις. Κε να μπορις όλ' αφτα ναν τα πέζις ανάλαφρα κε φοτερα, δίχος προσπάθια. Ι κοροιδία δεν ίνε ι αρχι, μα το τέλος τις φιλοσοφίας. Χριάζετε νἄχις περάσι πρότα απο το δράμα τις σιλογις κε τις απελπισιας για να φτάσις στο γέλιο, — στο πικρόγελο. Κι αν μπορέσις να φτάσις!

10. Τις περισότερες φορες προσπαθύσα να μι σας βλέπο. Πίγενα πότε στι θάλασα, πότε στις παλέστρες. Τα πεδια με τα σφιχτοδεμένα κορμιά-τυς, τα λιγερα σαν τα στάχια, με κάνανε να κσεχνιέμε σαν ομπροστα στιν απέραντι θάλασα τ' ανικσιάτικα προινα. Γέλια, κσεφονιτα κε πίζματα... χαρύμενος αέρας, πυ με σιγομεθύσε κε με βίθιζε σε μια γλικια μελανχολία. Ιθελα να γινόμυν άμιαλο πεδι κε μυ ρχότανε να σικοθο κ' εγο, να κιλιστο με τ' άλα μέσα στι σκόνι κε στο μπυχο, σαν τυς γαιδάρυς το καλοκέρι με το σαμάρι στιν πλάτι, — κε να νκαρίζο, να νκαρίζο! Αν εκίνι τιν όρα με ζίγονε κανις, για να μυ κάνι τον έκσιπνο, θα τον έτρογα ζοντανο. Ιστερις, όταν έφεβγα, τραβύσα σκιφτος κε σιλογιζμένος τίχο-τίχο κε μετρύσα τα βίματά-μυ .. δέκα... τρακόσια... χίλια... διο χιλιάδες... Χορις ναν το καταλαβένο, βρισκόμυνα κσαφνικα στα λιβάδια. Νά! νά! νά! Εδερνα με το μπαστύνι-μυ τα στάχια κε τἄστρονα χάμυ. Ετσι

χσεθίμενα κε χσεχνύσα, πος μίτ' εγο θα γίνο πεδι, μίτε κε σις ανθρόπι.

11. Το καλοκέρι! Χρισι εποχι τον φτοχον:.. Μονάχα το καλοκέρι ζύσα πλέρια το κορμί-μυ κε τι σκέπσι-μυ. Ολο-μυ το ίνε βούσε κε φυρφύλιζε χαρύμενα σα λέφκα στον όχτο, γεμάτι αστράματα κε πυλια κε τζιτζίκια. Κε στι ρίζα κυλυριαζμέν' ι πσιχί-μυ με το κεφάλι πσιλα καρφοτο, πιρονότανε στον ίλιο κε κατέβαζε πλήθιο το φαρμάκι στα κανάλια τον δοντιόν-τις!.. Κι αλι σε κίνονε, πυ δάνκονε!.. Πίγατε λιπον να με καταδικάσετε στι δόκσα τυ καλοκεριυ, το Μάι με τα λυλύδια!.. Τιν όρα, πύχο το πιότερο φαρμάκι!.. Αν ίτανε χιμόνας, δε θάβγαζα λέκσι. Μα τόρα γλεντάο κε φρένομε να σας δανκόνο.

Εδο ο Σοκράτις κσεροκατάπιε, έβικσε διο-τρις φορες κε κσακολύθισε. Διηγίθικε στο δικαστίριο μιαν ιμέρα τις ζοίς-τυ.

12. Ολι τι νίχτα κσαπλομένος στιν αβλι πάνυ σε στρατιοτικες μπατανίες κε τσυβάλια, κάτυ απ' τα άστρα, δε μπορύσα να κλίσο μάτι: σκνίπες, κορυ κ' ιδέες. Τις σκνίπες μυ τις στέλνανε τ' άστρα, τυς κοριυς ο τίχος (παλιο το σπίτι, βλέπετε), τις ιδέες ι κάκιτα. Αφτ' ίνε, θαρο, το θεικό-μας στιχίο!.. Το μιαλό-μυ δυλέβι κι όταν αποκιμιθο, κσακολυθι να δυλέβι... Αναχαράζο τις κυβέντες τις ιμέρας, τις βάζο σε τάκσι, τις κσεκαθαρίζο. Τότε βρίσκο τις πιο θανάσιμες αντιλογίες, πυ θαν τις κσεφυρνίσο το πρoι στιν Αγορα... Στάσυ κε θα δις, τί, έχο να συ κάνο, κίριε Τάδε... Λίγο-λίγο γαλινέβυνε τα μέσα-μυ κι αργα πολι κλίνυνε βαρια τα μάτια-μυ. Μόλις κοκινίσυνε τα μάγυλα τις Αβγις, πετιέμε πσιλα σαν το πετινάρι κι αρχίζο να λαλο: να πιράζο τιν Κσανθίπι...

13. Αφυ μυ φέρι τιν πρoινί-μυ κρασοπσιχια μέσα σ'ένα πίλινο καφκι, μυρμυρίζοντας, πάι στο πιγάδι κε τραβάι νερο. Ιστερις μυ χίνι κατακέφαλα τον κυβα γεμάτο. Κ' ενο σφυνκίζομε γρίγορα-γρίγορα με τα μανίκια κε χτενίζο τα γένια-μυ με τα δάχτιλα,... κίνι διναμόνι το καβά-τις. «Δε μ' άφισες όλι νίχτα να κιμιθο. Κλοτσύσες, ρυχάλιζες, έτριζες τα δόντια-συ κε βρομύσες σκόρδο. Δε ντρέπεσε τυλάχιστο τα πέδια; (Ολι κιμόμαστε στιν αβλι κατάχαμα, ένας πλάι στον άλονε). Ε τότες εγο βγάνο φτερα, τις τσιμπάο το μπράτσο... κε δρόμο! Αν δε με βρίσι πρoι-πρoι, θάμε κσινιζμένος κι άκεφος όλι τιν ιμέρα!..

14. Πριν πάι μισο καλάμι ο γίλιος, κόβο μιαν κορφι βασιλικο κε κσεπορτίζο. Ενα ζεβγάρι σπυργίτες τρομάζυνε κσαφνικα κε χαράζυνε στον αέρα διο φοτινες γραμες απο τιν καβαλίνα τυ δρόμυ στιν κορφι τις διπλανις ροδακινιας. Στρίβο δεκσια κε πέρνο τ' ανιχτα... περιβόλια... ρεματιες... ν' ανασάνο βαθια... να κσαλαφρόσο... Ακύγοντε μακρια στις διμοσιες τα πρότα κάρα, πυ κατεβένυνε στιν Αθίνα γεμάτα δροσερα λαχανικα κε φρύτα. Σε λίγο στα καλντερίμια τον σοκακιον ανακατέβοντε τα πέταλα τον αβάσταγον με τα χυγιαχτα τον αγογιάτιδον. Λεκάνες κε ντενεκέδες αδιάζυνε σαπυνόνερα κε λάντζες, όπυ τίχι. Γεροντικα βικσίματα κε ρόχαλα κάνυνε στράκες απάνυ στα κεφάλια τον θεον... Τα χύφταλα! Κσιπνόντας ακσιμέροτα πάνε να δικάσυν ί να σινεδριάσυνε στι λαοσίνακσι για τις δεκάρες... Οσο να κατέβο στο παζάρι, σίνεφα μίγες, κυρνιαχτος, κάτυρα, πυ αχνίζυνε, κι ανθροπίσια βαρβατίλα μαγαρίζυνε τιν παρθενικιν ιμέρα.

15. Κιαλάρο μαζομένυς στι στοα τον Κόλια, τον Πρίφτι, το Δέδε, τον Γκίκα, το Δεδενκίκα... τυς μεγάλυς άντρες! Ινε μαζι κι ο κίριος Τάδες. Κι αν δεν ίνε, θάρτι. Ζιγόνο κε καλιμερίζο. Τυς λέο τα σπυδέα τις ιμέρας: για το γάιδαρο τυ Μελέτι, πΰσπασε τιν τριχιά-τυ πσες το βράδι κε λάκικσε κατα τα Τυρκοβύνια κινιγόντας μιαν καλοθρεμένι τσακίστρα· για το κρασι τυ Μπαρμπαχρίστυ, πυ κσίνισε κι ο γιατρος δε μπόρεσε ναν το γιάνι· για τιν Παπαλάμπρενα, πυ σίκοσε τι γιτονια στο ποδάρι, γιατι τ' ανκύρι, πυ τις έδοσε πσες ο μανάβις, ίτανε κε μικρο κε πικρο φαρμάκι!

16. Κε πιός ίταν αφτος ο κ. Τάδες; Ο σοφιστις, ο πολιτικος, ο πιτάκος. Οσι φαντάζοντε, πος ίνε πανίκσερι κε τΰχυνε καμάρι, πυ λένε πσέματα. Τυς αλάλιαζα. Οχι γιατ' ίθελα να φένυμε καλίτερός-τυς. Δεν ακσίζι τον κόπο νάνε κανις πρότος ί τελεφτέος ανάμεσα σε τελεφτέυς, πυ θαρύνε, πος ίνε πρότι. Τυς τσάκιζα, καθος τσακίζυμε τυς κοριυς... Δε ζιτύμε διλ. ναν τυς καλιτερέπσυμε μίτε να σόσυμε τυς γιτόνυς ί τις μελύμενες γενιες τον Ελίνον! Ενας λίκος μοναχα, τυ Ανκύμπιο, τα κατάφερε να καλιτερέπσι, να γίνι θεοφοβύμενος κε να μιν τρόγι κρέατα ζοντανα, μα... ραδίκια βραστα, πυ κατέβενε κε τ' αγόραζε πρωι-πρωι στο Λαχανοπάζαρο. Για τιν μπλεμπάγια τιν παρακατιανι, για σας, ένιοθα μόναχα λίπισι. Ο νυς, ι καρδια κ' ι πράκσι-σας δεν ίνε δικά-σας: εστάνεστε, νογάτε κε κάνετε, ότι σιφέρνι στυς Λίκυς. Ι Λίκι σας μάθανε, πος

ίνε κε δίκιο κε θέλιμα· τον θεον, αφτι να τρόνε κρέας ανθρόπινο κε σις ραδίκια βραστα — κε να βρίςκοντε!

17. Ι ςοφιςτάδες... Τί μεγαλίο! Ερχόντυςαν απο πολι μακρια. Πςιλι, γεμάτι, χαρύμενι. Σαν κοζμογιριζμένι, μπορύςανε κε γινόντανε ςε διο μέρες βέρι Αθινέι, γένιμα-θρέμα. Ντιμένι κόκινος μαντίες, ςπαρμένυς άςτρα μαλαματένια, κατςαρομένι κε φτιαςιδομένι ςτον καθρέφτι, προβένανε αργα κε πίςιμα με τα ςκαλιζμένα μπαςτύνια-τυς κε το φιλντιςένιο μίλο, ςα βαςιλιάδες. Μας περνύςανε για επαρχιότες — κε τάχατε δεν ίμαςτε; Ι κςενοτοπίτιςα προφορα τυς έκανε το μίλιμά-τυς κελαιδιςτο κε ζαχαρένιο. Ετςι το πςέβδιζμα τον ςπαθάτον αχιλιον ί τ' αλαφρο αλιθόριζμα τον πεχνιδιάρικον ματιον κάνι τις κοκέτες γινεκύλες πιο τςαχπίνιςες κε πιο λαχταριζμένες. Κάθε-τυς λέκςι τίνε βροντύςανε ςτ' αφτιά-ςας, όπος ι ςαράφιδες τις λίρες απάνυ ςτιν πέτρα, μα εςας δε ςας ένιαζε να κςεχορίζετε τις αλιθινες απο τις κάλπικες. Ο Πίγαςος τις ριτορίας-τυς ςας ανέβαζε καμαροτος ςτ' ατέλιοτα βάθι τον ιπςον κ' ι καρδιά-ςας, όπος ι ςπιλια τις Πεντέλις, δεφτέρονε κε τρίτονε το αχολογιτό-τυ. Χάνοντας απο τα πόδια-ςας τι γις, εχάνατε ςτο τέλος κε τον εαφτό-ςας, γινάμενι ςαν τυς ίςκιυς τυ Κάτο Κόζμυ. Οταν λιπον εγο τυς εροτύςα κςαφνικα: «Εχετε πολιτικα δικεόματα, για να φονάζετε τόςο;» χάλαγ' εφτις ι παράςταςι. Κε ςις απο τα πςιλα, πυ αρμενίζατε, πέφτατε κατακέφαλα πάνυ ςτα βράχια τις γις κε τςακιζόςαςτε ςαν τις χελόνες τυ γερο-Εςοπυ. Ιτανε λιπον να με χονέβετε;

18. Εγο, βέβεα, τα πολιτικά-μυ δικεόματα τα ίχα γραμένα ςτα παλιά-μυ τα παπύτςια. Ποτές-μυ δεν πίγα να πςιφίςο· να διαλέγο μοναχός-μυ πιός κλέφτις θα με κλέβι κε πιός τζελάτις θα με κόβι. Ελεγα έτςι ςτυς ςοφιςτάδες, για να θιμόνετε ςις κ' εγο να γελάο. Ι ςοφιςτάδες μοςκοπλερόνοντε... Πέντε μνες... πενινταδιόμιςι χιλιάδες ςιμερινες δραχμες! Θα πι, πος κ' ι ςοφία-τυς άκςιζε τόςο. Απο τιν τιμι καταλαβένις τιν ακςία τις πραμάτιας. Εγο τι φτοχί-μυ τι γνόςι τίνε χάριζα τζάμπα κε κανένας δεν τίνε δεχότανε. Θα πι, πος δεν άκςιζε τίποτα. Μα θα πι κε κάτι-τις άλο. Για να επιμένο να ςας τίνε δίνο με το ζόρι κε με κίντινο τις ζοίς-μυ, κάπιος οχτρός-ςας θα με πλίρονε. Προπαγάντα! Ι Σλάβι με πλερόνανε να κςεβιδόςο τιν ιδεαλιςτικι μιχανι τις πολιτίας! Μα για να μπορο να ρεζιλέβο τιν παντογνοςία τον κοντζάμυ

ςοφιςτάδον, δε θα πι, πος ίχα δίκιο, μα πος ίμυνα πιο πονιρος κε πιο καπάτςος απο δάφτυς. Μπορύςα να κάνο τ' άςπρο μάβρο. Σιμάδι τον κερον... Αφυ με τις λογις αλακςοκαθεςτοςίνες κε προδοςίες μαγαρίςατε κάθε νόιμα δικεοςίνις, ρίκςατε το φτέκςιμο ςε μένα. Εγο με τι διδαςκαλία-μυ κε τις κοροιδίες-μυ κλόνιςα μέςα ςτιν πςιχι τον πολιτον κάθε μπιςτοςίνι ςτυς νόμυς!

19. Ιμυνα λιπον κ' εγο ένας απο τυς ςοφιςτάδες! Μακάρι! Τὄχο βάρος ςτιν πςιχί-μυ, πυ κοροιδέβοντας τι θεατρικί-τυς ριτορία, χτίπιςα μαζι με τις μεγάλες-τυς αλίθιες... Οταν επιτέλυς πέτιχα να τυς διόκςετε, κάθιςα κε ςιλογίςτικα τα λεγόμενά-τυς. Μέςα-μυ τί χαλαζμος! Λιπάμε πολι, πυ δεν πρόλαβα ν' ανίκςο τιν πςιχί-μυ ςτον κόζμο, πριν εςις μυ τίνε κυκυλόςετε για πάντα με μιαν οργια χόμα! Ε! ςτο τέλος τις απολογίας-μυ θα 'ςας αμολίςο τα ςφαλάνκια, πυ βράζυνε μέςα-μυ απο κερο.

20. Νάκι ο πολιτικος Αριβάρι. Μπροςτα πάνε τα αςτραφτερά-τυ μάτια κε πίςυ αφτος. Πριχυ πατίςι το ποδάρι, δοκιμάζι τα γεφιροςάνιδα με τα μάτια-τυ ςαν το μυλάρι. Κςεροβίχι, για να γιρίςυμε να τον κιτάκςυμε. Μαζί-μας ίνε κάμποςι φίλι-τυ. Τον καλιμερίζυμε κι αφτος ζιγόνι. Σφίνκι τα χέρια-μας πολι νκαρδιακα κε με δίναμι. Με τέτιο δινατο χέρι βαςτάι το τιμόνι τυ Καραβιυ. Μας αγαπάι κε γίνετε θιςία για μας! Για χατίρι-μας βυτάι το διμόςιο ταμίο, για να δίνι ς' εμας· κε για χατίρι-μας τςαλαπατάι τυς νόμυς, για να μας ςόζι. Αφτος μας έμαθε να πέρνυμε πςέφτικον όρκο ςτα δικαςτίρια κε να μιν κρατάμε το λόγο-μας ςτ' αλιςβερίςια-μας. Αφὖνε μεγάλος τςορμπατζις, ίνε κε μεγάλος ςτρατιγος. Αν νικύςαν ι ςτρατιότες, αφτος δοκςαζότανε. Μα κι αν τιν παθένανε, αφτος δεν πάθενε τίποτα. Δεν έφτεγε. Φτέγανε... θα ςας το πο παρακάτυ, πιί φτέγανε. Κι αν παράδινε το ςτρατο ςτυς οχτρυς κι αν τυς πυλύςε τα κάςτρα, κι αν έφεβγε πρότος-πρότος, πιός θα μπορύςε να τον κατιγορίςι; Αφτος ίταν ο Διμόςιος Κατίγορος! Αμα λιπον κςέκοβα απο τιν παρέα κε παρυςιαζόμυνα μπροςτά-τυ κε τὖλεγα «Κιρ-Θόδορε, γιατ' ίςε λέρα;» τα ματάκια-τυ χονόντανε βαθια μέςα ςτις τρίπες-τυς, ςαν τα ποντίκια, πυ τα τρόμακςε ι γάτα. Κόκαλο ο κιρ-Θόδορος. Πιός κιρ-Θόδορος; Ο Λίκον κε ο Ανιτος, καλε!

21. Αμέςος τα πράματα ςκυρένυν. Ι φίλι κ' ι μπράβι-τυ νάκι αναςκυμπόνοντε. Τόνε κιτάνε λοκςα ςτα μάτια να τυς κάνι το

νόιμα. Μα τύτος δεν ίνε τόσο μπόςικος. Πέρνι τιν κυβέντα-μυ για χορατο. Σκάι στα γέλια. Κςέρετε γιατί; Κιτάι τα μπράτςα-μυ τα χοντρα, πυ καταχερίςανε πολυς ός τόρα. Ιςτερις έχυνε ςφιχτι γίρα-μυ πολι, για να πάρυνε το μέρος-μυ. Δεν ίνε φιλοςόφι, δεν ίνε φίλι-μυ· ίνε λέρες ςαν κι αφτον. Ινε πολιτικί-τυ οχτρι. Γελόντας αποτραβιέτε με τυς δικύς-τυ. «Ενια-ςυ», λέι μέςα-τυ, «κε θα ςυ τίνε φέρο εγο εκι, πυ δεν το περιμένις».

22. Ι πιο μαλαγάνες απο δάφτυς κιτάζανε, πός να με καλοπιάςυνε, για να μιν τυς βρίζο. Με προςφονάζανε «μέγιστο φιλόςοφο» κε μυ στέλνανε στο ςπίτι λογής πεςκέςια: κόκιν' αβγα κε τςυρέκια το Πάςκα· γυρυνόπυλα τιν Προτοχρονια· τςαντίλες γιαύρτι Μανολάδας το Φλεβάρι· ορτίκια μανιάτικα τον Αλονάρι· κε στι γιορτί-μυ ςιναγρίδες, ςίκα, νταμιτζάνες κραςι κε λυλύδια. Εγο τάςτελνα πίςυ... κι ας φόναζε ι Κςανθίπι, πος ίμε κορόιδο. Στο θεό-ςας! Θέλανε να μυ κλίςυνε το στόμα! Θάςκαγα!.. Μια φορα μάλιστα κάπιος τρανος απο δάφτυς μύστιλε για ςκλάβυς διο αραπάκια τον εκατον εκςίντα μινον, πυ δεν κςέραν ελινικα· κατςαρα μαλια, ςιντεφένια δόντια, χριςα βραχιόλια κε ςκυλαρίκια...

«Για ναν τα κάνο», μύγραφε, «φιλοςόφυς»! Τα τίλιξα με μιςο ςεντόνι (ίτανε τςίτςιδα) κε τα κςανάστιλα πίςυ. Πιός θαν τάτρεφε; Αφτο το περιςτατικο το κςέρυνε πολι. Κίνι τιν ιμέρα ςικόθικε όλο το Κολονάκι στο ποδάρι. Βγίκαν απο τα ςπίτια κε τα μαγαζιά-τυς κι αραδιαςτίκανε στα πεζοδρόμια, για ναν τα κιτάνε, πυ περνύςανε πιαζμένα χέρι-χέρι... Κε τί, θαρίτε, με κυτςομπολέψανε κατόπι: Ο Σοκράτις τάδιοκςε, γιατι τάθελε νάταν άςπρα!

23. Ο Περικλις, ςαν άκυςε να γίνετε τόςι κυβέντα για μένα, έβαλε τιν Αςπαςία να με φονάκςι στο παλάτι-τυ. Κε κίνι μύστιλε τον Αλκιβιάδι. Μπορύςα να χαλάςο το χατίρι τυ καλόπεδυ κε τις μεγάλις αρχόντιςας; Πίγα με ςκοπο να τςακοθο. Μα ς' ότι κε ναν τυς έλεγα, δεν μυ φέρνανε αντίριςι. Κι όταν κατάκρινα τον «Ολίμπιο Δία» για όςες ρομαντικες παπαρδέλες ςας ίπε στον επιτάφιό-τυ, κύνιςε γελόντας τι ςυβλερί-τυ καράφλα, κε με παρακινύςε να κακολογο τυς οχτρύς-τυ κε να λέο αρςίζικα χορατα. Κ' ι Αςπαςία, γελόντας κι αφτι, μυ χάιδεβε με τα θία-τις κρινοδάχτιλα τύτιν εδο τιν παλιοπατατύκα, πυ βλέπετε, κε μύλεγε ςιγανα: «Βγάλ'-τινε, καιμένε, να ςυ τίνε μπαλόςο!..». Μυ κάνανε μεγάλα ικράμια κε μ' ακύγανε με κατάνικςι κε θαμαζμο. Μα δεν ίνε γι'

αφτα, πυ δεν έβρισα κε τον Περικλι. Μΰδινε το λόγο-τυ, πος όπυ νάνε, θαν τα τέριαζε με τυς Μοραίτες κε θα τέλιονε τον πόλεμο... Τόρα το βλέπο, με κορόιδεβε. Ο μόνος, πυ με κορόιδεψε στι ζοί-μυ. Αν εζύσε, θα πολεμύσε ακόμα!.. Εκσυσία κε πόλεμος δεν μπορι να χοριστύνε!.. Θαρο βγίκ' απο το θέμα... Γεροντικι φλιαρία. Να με σιμπαθάτε!

24. Αμ' ι πιτάδες; Αρσενικες Πιθίες, πυ κοβεντιάζυνε με τυς θευς, σαν παλιι κυμπάρι... Μεσάτι, κονιστι κε με κομένα μάτια κι, πυ περπατάνε σκορπίζοντας αρόματα κε χάχανα καμπανιστα, σταματάνε κσαφνικα, γυρλόνυνε τα μάτια κε κιτάζυνε τα άστρα μέρα μεσιμέρι. Κίνι τι στιγμι κατεβένυν ανκέλι τον, θεον κε τυς καλύνε στον Ολιμπο τις Μορίας!.. Εκι μάθανε κ' εδο χριζμολογύνε. Με τα μάγια τον στίχον μας λιτρόνυν απο τα δεζμα τις ματεότιτας. Αφτι δίνυν εονιότιτα ς' ότι ανκίσυνε με τιν πνοίτυς. Χάρι ς' αφτυς ο κόζμος γίνετε καλίτερος κε βασιλέβυνε στι γις ι πσιχι κι ο θεος! Καλι όρα σαν το Μέλιτο... Αμα λιπον τυς έπερνε το μάτι-μυ κε τυς χερετύσα: «τί μυ γλικοπικρογίνεσε, Μαρίκα;» φισικα θιμόνανε κ' αφτι κ' ι φίλι-τυς. Κε νά πΰρθανε τα πράματα δεκσια κ' ι Μαρίκα-Μέλιτος στάθικε πρότος θανάσιμος κατίγορός-μυ.

25. Στο αναμετακσι μυ γράφαν επιγράματα τσυχτερα, πυ κάνανε τι βόλτα-τυς στα σοκάκια, στα χορια... Οσο πυ κάποτες ο Αριστοφάνις, ο μόνος, πυ τυ τέριαζε νάνε πιτις, γιατ' ίταν μισάνθροπος κε τζαναμπέτις, μ' ανέβασε στο θέατρο... Προταγονιστις τον «Νεφελον»! Γελύσε ο κόζμος κ' εγο καμάρονα... όσο πυ μ' ανανκάσαν να πιδίκσο πάνυ σε μια καρέκλα για να με ιδύνε! Απο τότες έγινα «σπυδέος» άνθροπος. Ολ' ι Ελάδα μιλύσε για μένα... Προτίτερα δε με καλοκσέρανε μίτε με λογαριάζανε. Μετα τιν παράστασι με πίραν ι φίλι κε πίγαμε στιν ταβέρνα να γιορτάσυμε τι δόκσα-μυ. Γενίκαμε στυπι στο μεθίσι κ' ίπαμε σορο καρίπικα τραγύδια... Τα κσιμερόματα γίρισα στο σπίτι... Πατύσα στα νίχια, για να μι με μιριστι ι Κσανθίπι. Μα πύ! Τινάχτικε απάνυ κι άρχισε τον αναβαλόμενο... «Κσέρις», τις λέο, «απο σίμερις ίμε ο μεγαλίτερος άνθροπος ς' όλο τον... κόζμο (έτσι τὄλεγα, για να τιν καλμάρο). Κε σι, πυ μ' ίχες τυ μπάτσυ κε τυ κλότσυ!.. Μ' ανεβάσανε στο θέατρο...» Ετριψε τα μάτια-τις, στάθικε λίγο κ' ίστερα για πρότι φορα στι ζοί-τις μ' ανκάλιασε, με φίλισε κε μΰπε: «χρισό-μυ!» Ος

το πρωί μετάνιοσε!: «Κίταχσε να βρις χαμια δυλια· να διοριστις... χε ναν τ' αφίσις αφτα... Γεροπαραλιμένε... αγράματε!».

26. Αφτα, πυ σας διιγίθικα, δε γινόντανε κάθε μέρα τα ίδια. Τις περισότερες φορες κίταγα να φέβγο απο τον κόζμο... Να κατεβένο στι θάλασα τιν πολίμορφι χε χιλιότροπι, τιν αχόρταστιν ερομένι! Να πέφτο μέσα, να τιν ανκαλιάζο χε να πιγένο βαθια... πολι βαθια σιντροφια με τις Νεράιδες χε τυς Τρίτονες. Να χιλιέμε κατόπι στιν πιρομένιν αμυδια, να χσαπλόνο τ' ανάσκελα στον ίλιο χε να τόνε χορέβο σαν τόπι πάνυ στιν τυρλοτι χιλιά-μυ... Επερνα το λιπον τ' απόμερα σοχάχια χε τραβύσα τίχο-τίχο στις Ιτονίδες Πίλες. Εχι στεχόμυνα στόνα-μυ ποδάρι χ' έβγαζα τόνα τσαρύχι χ' ίστερα στ' άλο ποδάρι χ' έβγαζα το δέφτερο τσαρύχι. Τάσφινκα χε τα διο χάτυ στιν αμασχάλι — για να μι λιόνυν ι σόλες άδικα, — χ' εν διο, εν διο κατέβενα στο Φάλιρο. Καμια φορα μυ τίχενε να πατίσο καμια μαγαρισια (γιομάτες ι σινιχίες χε τα σοχάχια!). «Μά τον Κίνα!» μυρμύριζα. «Καλίτερα να πατας μαγαρισιες, παρα να σχοντάβις όλι μέρα πάνυ σε διαχονιαρέυς χε πσέφτες, «Ελινες Ελίνον!».

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ.

1. Βαρέθικα πια να πέζο μαζί-σας... Κερος να σας εκσιγίσο κε τι φιλοσοφία-μυ... Τί κατσυφιάζετε;.. Δε σας αρέσυν ι θεορίες, έ; Θα προτιμύσατε χαμια βρομοκυβέντα. Ακσαφνα, το πος μυ ρίχτικε κάποτε ι Θεοδότι... Μα δε με πέρν' ι όρα. Ανάνκι, πριν πεθάνο, να μαθεφτι, πος ο Σοκράτις ίχε καταλάβι τα σφάλματα τις διδασκαλίας-τυ κε μετάνιοσε... Αλίθια τις ίχανε πι τις Θεοδότις, πος δε γυστάρο τάχα τις γινέκες, — εγο! Κε πικαρίστικε. Τὄβαλε πίζμα να με καταφέρι. Με καλύσε κάθε τόσο στι βίλα-τις να σιζιτύμε φιλοσοφία. Κι όλο τίχενε να λύζετε, ν' αλίφετε κε να προβάρι γιμνι τυς νέυς χορύς-τις ομπροστά-μυ. «Σαν άνθροπος ανότερος» μὖλεγε, «δεν παρεκσιγις»... Επιτα κσαπλονότανε στο ντιβάνι τ' ανάσκελα για να κσεκυραστι, με κάθιζε δίπλα-τις κ' ενο ζεστος κε φοτινος ο κόρφος-τις ανεβοκατέβενε γρίγορα, τις μιλύσα για... τιν αθανασία τις πσιχις. Κσαφνικα μ'έκοβε στι μέσι κε μὖλεγε: «Κσέρο σοστυς εκσινταενια τρόπυς να κάνο τον έροτα». Κ'εγο τὄριχνα στι σιλογι. «Τί έχις;» με ροτύσε. «Κιτάο να βρο πιός, απο τυς εκσίνταενιά-συ τρόπυς ίνε... φιλοσοφικότερος, απόλιτος»...

Φονες: «πιός ίνε; πιός ίνε;»

2. Βλέπετε, πος χριάζετε να κσέρυμε κε φιλοσοφία; Ετσι κ' ι Θεοδότι, σαν κε σας, με ροτύσε κε με κσαναροτύσε... «πιός ίνε;» Οσπυ μια μέρα, για να γλιτόσο, τις λέο: «Ο τρόπος αφτος ίνε να... δίρις πρότα δίχος λίπισι τι γινέκα κε κι, πυ κυλυριάζετε κσεφονίζοντας στο πάτομα κε τρέμι σίνκορμι, ναν τιν αναποδόγιρίζις»... Τότες ι διαβόλισα σφίχτικε απάνο-μυ κε μισοκλίνοντας τα λανκεμένα μάτια-τις μυρμύρισε λιγόπσιχα: «Δίρε-με».

3. Αφτα δε σας τα λέο μονάχα για να σας πιράκσο. Θέλισα

χε με τρόπο να ςας μπάσο στι φιλοσοφία-μυ... Πάλε κατςυφιάζετε; Ελινες αρχέι, κε να φοβόςαςτε τι ςκέπςι!.. Ιςιχάςτε! «Διος κριτε» θα κοροιδέπςο τόρα κε τι φιλοσοφία-μυ. Σαν έκςιπνι νκανκαρέι θα μιςοκαταλάβατε, πος αν δεν ιπάρχι στις εροτοδυλιες απόλιτον «ίδος», άλο τόςο δεν ιπάρχι κε στα «ιπςιλα ζιτίματα».

4. Κε πρότα-πρότα δεν ίμε φιλόσοφος. Δεν έχο φκιάςι κανένα δικό-μυ «ςίςτιμα», λαμπερο ναο τις Σκέπςις με κολόνες, με πολιελέυς μ' άγιο βίμα κε άδιτα τον αδίτον. Ιχα βρι μονάχα μια δικί-μυ «μέθοδο» ςκέπςις. Τ' Αφάλι τις Γις, τ'αχνιςτο κε ςκανταλιάρικο, μΰδοςε πιςτοπιιτικο ςοφυ κι όχι φιλοσόφυ. Κε δε με ςίνκρινε με τον τρανο τον Πιθαγόρα, τον Εμπεδοκλι, τον Ανακςαγόρα κε τόςυς άλυς, μα με πο Σοφοκλι κε τον Εβριπίδι — με διο πιτάδες! Φένετε, ίθελε να ρεζιλέπςι κι αφτυνυς, ομολογόντας πος κςέρυνε λιγότερα απο το δικό-μυ το «τίποτα», κ' εμένα βάνοντάςμε στιν ίδια ςιρα με διο φιμιζμένυς «αερολόγυς» — κίνι τις καρδιας κ' εγο τυ στοχαζμυ. Ακόμα κ' ι φίλι-μυ δε με φονάζανε φιλόσοφο μα «δάςκαλε» κε «κίριε πρόεδρε».

5. Ο θίος Καπνος τον Δελφον, πυ με ρεκλαμάριςε ς' όλο τον κόζμο για ςοφότατο, δεν αςτιεβότανε. Ιθελε να με στραβόςι. Να με κάνι να πιςτέπςο, πος ίχα βρι τιν Αλίθια, για να μιν τιν αναζιτο κε τιν πετίχο καμια μέρα, — φοβότανε το μεγάλο μιαλόμυ. Δε ςιφέρνι κε στυς αθάνατυς Αφέντες να μαθένυνε τιν αλίθια τα ζοντανα τις γις. Κε ςαν ίδε, πος άρχιςα να τίνε μιρίζομε, δεν έχαςε κερο: έπεςε πιχτος κε μάβρος μέςα στο μιαλό-ςας κε ςας φλόμοςε για να με ςκοτόςετε... Αν όμος ο Λοκςίας τΰπε στα ςοβαρα, πος ίμε ςοφότατος, ενοΰςε βέβεα, πος ανάμεςα στυς ανθρόπυς ίμυν, ότι κι αφτος ανάμεςα στυς θευς: ο πρότος κοροιδεφτις.

6. Οταν, ακόμα πεδι μικςάρικο, χάζεβα στιν αγορα κι άκυγα τυς μεγάλυς, παρακςενεβόμυνα, πυ για κάθε ζίτιμα μαλιοτραβιόντανε ςαράντα γνόμες κι όλες φ ε ν ό ν τ α ν ε ςοςτες. Ι ςοφιςτάδες ιποςτιρίζανε καθαρα, πος ίνε κε ςοςτες. Στιν αρχι με τ'άγυρο μιαλό-μυ κε αργότερα με το γινομένο, προςπαθύςα να βρίςκο πάντοτε μια μοναδικι γνόμι, πυ νάνε ςε κάθε περίςταςι κε για όλυς ιποχρεοτικι, διλαδι παντοτινι κι ανάλαγι, πάνυ απο κερυς κε τόπυς κι ανθρόπυς, — απόλιτι. Θάπρεπε νάχι κάτι το θεικο μέςα-τις, νάνε «ιδέα». Κε για ναν τίνε βρύμε, δε θάπρεπε καθόλυ να ψάχνυμε

στον όχσο χόζμο, πΰνε διαβατιχος χε πσέφτιχος, μα μέσα στιν πσιχί-μας, πΰνε χι άιλι χι αθάνατι. Στα βάθια τις πσιχις χίτοντε θαμένες ι ι δ έ ε ς —α λ ί θ ι ε ς χάτυ απο σχυρια πολι, πυ τίνε σοριάζυνε μέσα-τις ι-έ ς τ ι ς ε ς—α π ο θ ι μ ι ε ς χ ι α π ο θ ι μ ι ε ς—σ ι φ έ ρ α. Για να τιν χσεσίρυμε λιπον στο φος τις ιμέρας, θάτανε δίσχολο πράμα. Χριαζό-τανε μαστορια μαμις. Κε γίνιχα με τα χρόνια μαμι τις πολιτίας. Επιανα τις πσιχες τον ανθρόπον, τις μάλαζα με τρόπο χ' έχονα στιν ανάνχι μέσα-τυς τι χερύχλα-μυ χε τις χυτάλες για να βγάλο το μορο. Κσεγενύσα τις αλίθιες, ό άντρες Αθινέι, γι' αφτο γεμίσανε γις, υρανος χε θάλασα πσέματα, — σίνεφο.

7. Γιατί; Ζυλόντας χε μαλάζοντας τις πσιχες, για να φανερόσυνε τα θειχά-τυς στιχία, τις έχανα χε χσερνύσανε τι σχυριά-τυς: Θεος, Αγαθο, Διχεοσίνι, Πατρίδα χι Ομορφια χι όλα τα ρέστα, πυ δεν ίνε μίτε πρότες αρχες μίτε χ' έσχατι σχοπι, μίτε χαρίζματα τον θεον μίτε χατορθόματα τυ νυ, μα πλάζματα χεριχα, με νόιμα τρεχύμενο χι άπιαστο, μέσα ταπινα, πυ με δάφτα χάθε χιρίαρχι φάρα στραβόνι τυς ιποταχτιχύς-τις χε πνίγι τιν πσιχί-τυς: Ι ανθρόπι χοριζόμαστε σε χίνυς, πυ διατάζυνε χε σε χίνυς, πυ χάνυνε θελίματα· σε χίνυς, πυ χάθοντε χε σε χίνυς, πυ μοχτάνε· σε χίνυς, πυ βλέπυνε χε σε χίνυς, πυ φοράνε χλάπες στα μάτια: σε χορτάτυς χε σε χορόιδα.

8. Ι ζοί-μας μπλέχετε μιας αρχις μέσα στα δίχτια, πυ μας ίνε στιμένα, πριν γενιθύμε. Μορα στο σπίτι, στο δρόμο, στο σχολιο μαθένυμε, χορις ναν το ροτάμε, πιό ίνε το χαλο χε το χαχο, — «το τυ χρίτονος σιμφέρον». Δεχαεφτάριχα παλιχαράχια με φρέσχι χε χαρύμενι πσιχι δίνυμε σινχινιμένα με βραχνι λαλια πετιναριον τον όρχο στα μεγάλα Χρέι χ' Ιδανιχα, — «το τυ χρίτονος σιμφέρον». Σαν απολιθύμε απ' το στρατο χε πάρυμε πσίφο, τα ίδια θ' αχύμε — χε θα λέμε — στιν αγορα, στα διχαστίρια, στις λαοσίναχσες, στα θέατρα — «το τυ χρίτονος σιμφέρον». Κι αφυ μιχρι χε μεγάλι χε χτες χε σίμερα χι άβριο τα ίδια πιστέβυν όλι, θα πι, πος ίνε νόμι «υρανίαν δι εθέρα τεχνοθέντες». Ετσι τραβάμε, χορις να σιλογιζόμαστε, τι μιρέα-μας στράτα δεμένι σιναμεταχσί-μας χε βέβει, πος το σιφέρο τυ «χρίτονος» ίνε διχό-μας σιφέρο: Σιφέρο-μας νάμαστε δεμένι παρα λιτι· σιφέρο-μας ν' αδιχιύμαστε παρα να τιμορύμε! Κι άν άχσαφνα χανις απόχοτος χιμύσε με το μαχέρι να χσεχιλιάσι το Δίχο, θα βάζαμε μπροστα τις πσιχες χε

τα χορμιά-μας να δεχτύμ' εμις τι μαχερια. Κι αν τόφερνε ποτες ι κατάρα να μας λίπσι ο Λίκος, θα τρέχαμε να βρύμε άλονε χιρότερο, για να μας τρόι.

9. Τέτιες αλίθιες έβγαζα απο τιν πσιχι τυ κοπαδιυ. Αλίθιες, πυ με τον χερο κε τι ςινίθια καταντένυνε πσιχόρμητα πιο δινατα κι απο τιν πίνα κι απο τον έροτα. Με τιν ίδια μαμικι μπορύςα να βγάνο απο τις πσιχες — μια κι αρχίςανε να με πέρνυνε για παντογνόςτι, — κε πράματα, πυ δέν τάχανε μέςα-τυς, όπος ι Κινέζι πιχοδιόχτες βγάνυνε ςχυλίκια απο τα μάτια τον μεγαριτον. Τα ςκυλίκια, θα μυ πίτε, τα βλέπις πρότα κ' ίςτερα τα πιςτέβις. Μα τις ιδέες; Αφτες, ό άντρες Αθινέι, πρότα τις πιςτέβις κ' ίςτερα τις βλέπις. Οταν άκςαφνα καμια δεμονοπαρμένι γρια κςεφονίςι μές' τιν εκλιςια δίχνοντας πσιλα τον άγιον Αλφα: «Νά-τος! ςαλέβι... μας κάνι νοίματα»! ύλες ι άλες μαζι κε βλέπυνε με τα μάτια-τυς το ςάλεμα, τα δάκρια κε τα νοίματα, κι αχύνε με τ' αφτιά-τυς τι μιλια κε τι φοβέρα-τυ.

10. Αφτο 'νε θάμα, βέβεα. Μα το πιο ςινιθιςμένο θάμα γίνετε, ςα βάζις μοναχός μές' τιν πσιχί-ςυ κίνο, πυ θες να βρις. Κε κατόπι ςκάβοντας με τα νίχια τις λογικις το βρίςκις, όπος τόθελες. Ι παλιι θεομπέχτες θάβανε στι ρίζα κανενυ κιπαριςιυ ί πλάι σε καμια βρίςι τιν ικόνα κ' ίςτερα βλέπαν όνιρο, πος σε κίνο το μέρος κίτετε χρόνια θαμένος ο «άγιος» κε φονάζι να βγι. Κε κςεςικόνοντας το χοριο με κερια κε λιβάνια παγέναν εκι, τόνε κςεθάβανε κε μοςκοβολύςε ο τόπος! Κε χτιζότανε παρεκλίςι κε γεμίζαν ι δίςκι με δεκάρες κε τα πιθάρια με λάδι κι άγιαζε κι ο θεομπέχτις ςαν «όργανο θίας εκλογις».

11. Με τέτιες θαματυργίες στερέονα τι βαςιλία τον Οραμάτον στιν «Κιλάδα τυ Κλαφθμόνος». Στράβονα το χορόιδο κ' έτςι φελύςα το καθεστος τις αδικίας ςίμφονα με το ακςίομα: «όςο πιο στραβο το χορόιδο, τόςο πιο ντρέτα πορπατι». Δεν έπρεπε λιπον να με ςκοτόςετε. Θάρτυν άλι κερι, πυ ι «κρίτονες» θα πλερόνυν ακριβα τυς Κινέζυς όχι να βγάζυνε, μα να βάνυνε ςκυλίκια μέςα στο μιαλο κε στιν πσιχι τον μεγαριτον κε να κάνυνε θάματα: να μαθένυνε στα πεδια κε στυς μεγάλυς, πος «πατρός-τε κε μιτρος κ. τ. λ. τιμιότερον κε αγιότερον εστιν ι εκμετάλεφςις». Ετςι βιθιςμένος ο λαος μέςα σε γαλάζια καταχνια, στιν ανιπαρκςία τις ςκέπςις κε τις θέλιςις, δε θα μπορι να ςαλέβι τα χέρια-τυ, τι γλόςα-τυ κε το μιαλό τυ.

12. Ι πσιχι, πυ βρίσκετε στο απόλιτο πσίλος πιαζμένι σε χορο με τις εόνιες υσίες, τρέμι να τιν ανκίκσυν ι νόμι τις φίσις κε τον ανθρόπον: ασκίμια, σχετικότιτα κε φθορα! Το σόμα στέκι καρφομένο στι λάσπι κ' ι πσιχι πάντοτες λίπι... Δεν πονάι, δεν παθένι, δεν αδικιέτε. Δεν αντιστέκετε, γιατ' ίνε λέφτερι. Με το κεντρι τις φιλοσοφίας-μυ χτιπόντας τυς απλοικυς στι ραχοκοκαλια τυς παραλιύσα κ' έτσι ασφάλιζα το χαροκόπι τον έκσιπνον. Τί σας ίρτε λιπον κε με σκοτόσατε; Βλέπο τις πολιτίες τυ μέλοντος, ό άντρες Αθινέι! Θεοπιύνε τιν πίνα, τον πόνο κε τι βλακία, χρισόνυνε κε ταγίζυνε κυκυνάρι κε καρίδια τυς Κινέζυς, πυ κσεγελάνε το λαο νά καταφρονάι τιν ίλι κε να προζμένι τιν ανταπόδοσι στον... «κόζμο τυ πνέβματος!».

13. Αν ελάθεβα στι θεορία, δε λάθεβα κε στιν κριτικι τον διμόσιον αντρον. Κε αφτι για να με κσεκάνυνε μια κε καλι με βγάλαν άθεο. Ο Σοκράτις κοροιδέβι τυς θευς κ' ερεθίζι τιν παντοδιναμία-τυς ενάντια στιν πολιτία. Εκσετίας-μυ τραβιχτίκαν ι θει απο τιν Αθίνα κι αφίσανε το βράχο τις Ακρόπολις κε τιν Ακρόπολι τον πσιχόνε-σας στα νίχια κε στα δόντια τον Ερινίον. Αν κσέσπαζε καμια νεροποντι με χαλάζι κε κατάστρεφε τι σπορα κι αν έπεφτε στάχτι στα γενίματα, φιλοκσέρα στ' αμπέλια, μελίνκρα στα κυκια κε στα φασόλια· κι αν ερίμαζε βλογια τις όρνιθες, άφτρα τις γελάδες, σαρατζας τ' αλόγατα· κι αν έπιανε φοτια σε κανένα μαχαλα κ' έμνισκε στυς πέντε δρόμυς ι φτοχολογια· κι αν εβαστύσε διοτρις βδομάδες φυρτύνα στι Μαβροθάλασα κε ποδίζανε τα καίκια με το σιτάρι κε τιν παλαμίδα κε πινύσε ο κόζμος· κι αν ερχότανε το θλιβερο μαντάτο, πος νικιθίκανε τα «παλικάρια-μας» στιν άκρι τις γις κε μαβροφορύσαν ι μανάδες, — πιός έφτεγε;

14. Πιός άλος απο τυς άθευς! Αν δεν ίχα πιζμόσι τυς αθάνατυς με τι φιλοσοφία-μυ, θα μας στέλνανε τιν πανύκλα τυ 430 π. Χ.; Μά τότες εγο δε φιλοσοφύσα! Αν ο γιος τυ Κλινία με τιν παρέα-τυ δε σπάζανε τα κεφάλια τον Ερμίδον αντις να σπάσυνε τα δικά-σας, πυ μυ θέλατε μεγαλία, θα παθέναμε τι σιφορα τις Σικελίας; Κι αν ι στρατιγι τον Αργινυσον δεν ίταν άθει, θ' αναποδογίριζεν ι Νέμεσι τα πέλαγα, για να μιν μπορέσυνε να μαζέπσυνε τυς πνιμένυς; Κ' επιδις εγο τυς αθόοσα, θιμάστε; ανίκσαν ι ορανι να ρίκσυνε ζεματιστο νερο να μας κάψυνε, μα... λιπιθίκαν (ι υρανι!) τυς τριάντα τιράνυς!.. Να λιπον, πιί φτέγανε για όλα τα

ζαβα, καθος σας ιποσχέθικα να σας το κσιγίςο στιν παράγραφο 20, Μέρος Τρίτο τις ομιλίας-μυ.

15. Ετςι με τιν αθεία-μυ κε τιν προδοσιά-μυ φελύσα με το παραπάνο τιν Πατρίδα κε τι θρισκία,... όσυς θρέφοντε απο τα μαστάρια τον μεγάλον αφτον ιδεον! Πολιτικι, παπάδες, Κινέζι φορτόνανε στιν πλάτι-μυ κάθε δικιά-τυς αναχσιοσίνι κι ατιμία, κάθε ζιμια τον φισιχον στιχίον, όλες τις αναποδιες τις Μίρας! Οταν εγο λίπςο, θα πςάκςυνε να βρύνε κάπιον άλο Σοκράτι να τόνε βαφτίςυνε μέσα στιν άγια κολιμπίθρα τις διμόσιας γνόμις άθεο κε προδότι. Τυς χριάζετε να τον πετάνε στα δόντια το ρανιαζμένο πλίθος για εκςιλαςτίριο θίμα κάθε φορα, πυ θαν τα βρίςκονε σκύρα. Δε θα μπορύςε να ζίςι μιδε μια στιγμι κε το κοπάδι χορις Λίκυς κ' ι Λίκι χορις άθευς κε προδότες.

16. Ολι νκρινιάζετε, πος χάλαςε ο κόζμος. Πιός κόζμος; Τα βυνα κι ο υρανος; Φόβο δεν έχυνε! Ι διο τρις άθει; Τυς κόβετε κε σιάζυν αμέςος τα πράματα. Νά-τος ο κόζμος, ι αφεντιάςας, ό άντρες Αθινέι! Ολα-σας τα ζακόνια, γραμένα κε άγραφα: φόβος τον θεον, σεβαζμος τον νόμον, αγάπι τυ καλυ κι αντριζμος ςέποντε πςοφίμια τύμπανα μέσα στο βάραθρο ςιντροφια τον σκοτομένον σκλάβον. Πςεφτια, κλεπςια, κι ατιμία, νά τα «δεμόνια» τις Πολιτίας, — «το μέσα πλύτος»! — πυ σας οδιγάνε πςιλα. Κ' ίςτερα βγίκε το δικό-μυ το δεμόνιο («κενο δεμόνιο») να κςαναζοντανέπςι τα π ς ο φ ί μ ι α φιςόντας με το καλάμι τις φιλοσοφίας μέςα στιν κιλιά-τυς το «πνέβμα τις αλίθιας», για ναν τα στίςι καθάριες ιδέες, απίραχτες απ' τυ κερυ κε τον ανθρόπον τα καμόματα, μέςα στον άπιρο Νυ!

17. Τα τιφλα κινίματα τις πςιχις άμα πιάςις ναν τα κάνις προςτάγματα τυ λογικυ, διλαδι ναν τα μεταφέρις απο τιν αςίνιδι μίμιςι κε ςινίθια στι φοτιζμένι σκέπςι κε βύλιςι, πάι τα σκότοσες. Ομος κ' έτςι σας οφελύσα. Μια κε τις «μεγάλες υςίες» τις αφίνετε να τις ροκανάνε ι ποντικι τον λαγυμιον κε τον αποπάτον, εγο σας ςιμβύλεβα, πος δεν πρέπι να γελάτε κε να καμαρόνετε γι' αφτο νομίζοντας, πος ο πιο φανερος μπαγαπόντις ίνε κε πιο κςιπνος Αθινέος! Σας μάθενα για το ςιφέρο-σας να τιμάτε τ' όνομά-τυς κε να λιβανίζετε τον ίςκιο-τυς μπροστα στις γινέκες, στα πεδια, κε τυς σκλάβυς, για να μιν πέρνυν αέρα κε κατεβύνε καμια μέρα στιν πιάτςα κε κάνυνε χιρότερ' απο σας! Σας μάθενα, πος πρέπι

ν' ασεβίτε κε να παρανομίτε ςτ' όνομα τον θεον κε τον νόμον!

18. Ολα, πύ ναν τα θιμύμε τόρα! Μα δεν κςεχνο, πος εςι κ' εςι κ' ετύτος κ' εκίνος... ύλι-ςας ίςαςτε ςίμφονι ςε ότι ςας έλεγα κε ςκίβατε το αδιανό-ςας κεφάλι μπροςτα ςτιν Κυκυβάγια κε ςτο Μόμο. Τρις μονάχα κυβέντες-μυ φτάνυνε να δίκςυνε, πόςο δύλεψςα για το καλο τις Πατρίδας, για το χοριζμο τον πολιτον ςε χορτάτυς κε ςε κορόιδα.

α) Απόδικςα, πος ι πςιχί-μας ίνε αθάνατι! Ιπάρχι λιπον πςιχι! Για χάρι-τις ιπάρχυνε (πρέπι διλαδι να ιπάρχυνε) κράτος — νόμι, κε παπάδες — θει! Ι φοβέρα τον θεον κε τον νόμον μας ςινκρατάι να μιν κολάζυμε τιν πςιχί-μας... κε να μιν παγένυμε φιλακι! Αντρες Αθινέι! Αν δεν ίπαρχε κράτος δε θα ιπάρχανε μίτε θει μίτε παπάδες μίτε κι αθάνατι πςιχι! Ι βαςανιζμένι τις ζοις πρέπι να πιςτέβυμε, πος θα χαρύμε κε θα βαςιλέψςυμ' εόνια, — φτάνι να πεθάνυμε πρότα! Δεν κάνι να πέρνυμε πίςυ με τα χέρια-μας, ότι μας πέρνυν ι αφέντες με τι δίναμι κε με τιν πονιρια — διλαδι με τα δικά-μας τ' άρματα κε με τιν πςίφο τι δικιάμας. Αφτυνυς θα τυς τιμορίςυν ι θει ςτον άλον κόζμο. Θα βράζυνε μέςα ςτο καζάνι τις πίςας ςτον εόνα τον άπαντα. Αν τυς τιμορίςυμ' εμις, θα γίνυμε κακι κε τότε θα χάςυμε τιν πςιχί-μας κε θα βράζυμ' εμις μέςα ςτο καζάνι!

β) Δεν ίτανε λόγος — αέρας, ίταν ανκονάρι μαρμαρένιο, τύτ' ι διδαςκαλία-μυ. Γι' αφτο κε τις έδοςα τιν τετράνκονι φόρμα: «προτιμο ν' αδικιέμε παρα ν' αδικο!». Τύτο τ' ανκονάρι ςτερεόνετε καλίτερα ςτον άμο κε ςτο νερο, ςτις πςιχες τον αδίνατον! Οςο πιο ταπινομένος ο άνθροπος, τόςο πιότερο κι αναποφάςιςτος· όςο πιο κυραζμένος, τόςο λιγότερο αναςένι κε ςκέφτετε κε θιμόνι. Χριάζετε κυράγιο κε μπιςτοςίνι ςτον εαφτό-ςυ, για ν' αντιςταθις ςτιν αδικία — κε πιο πολι ακόμα για ν' αδικίςις! Μαθιμένος να φοβάςε, δε θέλις να φοβιθις περιςότερο. Αφίνεςε ςτι γλίκα τις αβυλίας, ςτον εγοιζμο τυ πόνυ. Κι όχι μονάχα ςτέκεςε να ςυ πέρνυν τα όςα δεν έχις, μα δεν ανκίζις κε τα λίγα πόχις: νιςτέβις απο το δικό-ςυ το φαγι, το πιοτο κε τις γινέκες· μιςις τον ίλιο, τι θάλαςα, τον αγέρα τυ δάςυ κε τιν κίνιςι κι αποζιτας τιν αρόςτια, τα βάςανα, τιν απλιςια, τι ςιοπι κε το θάνατο, για να πάς ςτον παράδιςο. «Ο πόνος ιθικοπιι»! Ιπςονα λιπον μεςυρανις για φλάμπυρο τυ κοπαδιυ τι χαρα τυ πόνυ. Για όςυς δεν μπορύνε να βαςτά-

χσυνε τον πόνο, φρόντισαν ι νόμι τυ Σόλονα· χτίσανε παράμερες εχλισιες τις Πάνδιμις Αφροδίτις. Εχιμές' αγοράζι καθ' ένας πολι φτινα τιν τελιότιτα, διλαδι τι λιζμονια τυ εαφτύ-τυ.

γ) Τιν ίδια γνόμι τιν ίπα χι αλιος: «Υδις εχον χαχος». Αφτο το θα πι: μιν τιμορίτε τυς αδιχιτάδες, γιατι θαν τυς... αδιχίσετε. Ινε αθόι! Δεν χσέρυν, ότι χάνυνε χαχο! Ιπομονι! Αμα τυς διδάχσυμε τί 'νε χαλο χε χαχο, θα λίπσυν απο τον χόζμο χάχιτα χι αδιχεμος χε θα βασιλέπς' ι χαλοσίνι... Χριάζοντε σχολια. Κε τα σχολια θαν τα χτίζυν ι αδιχιτάδες. Κσέρετε γιατί; Καλο χε δίχιο χε χρέος ίνε ι σαχύλα-τυς. Θα μαθένυν λιπον ι ίδιι στα πεδια τυ λαυ να μιν αντιστέχοντε στιν αδιχία, όταν μεγαλόσυν.

19. Ετσι ι φιλοσοφία-μυ στίλονε το χαθεστος τις ανισότιτας, «το τυ χρίτονος σιμφέρον». Φισιχα δεν έπρεπε να με σχοτόσετε γι' αφτο! Ι μελύμενες πολιτίες θα χσέρυνε χαλίτερα τι δυλιά-τυς. Αμπονας, Θρανίο, Εφιμερίδα χε Κλομπ θα δυλέβυν αδελφιχα να χορίζυνε τυς πολίτες σε χορτάτυς χε σε χορόιδα χε να τεριάζυν τ' ατέριαστα με τιν «αρμονία τον τάχσεον». Αφτινις τις αρμονίας στάθιχα πρότος μαέστρος. Κι ας με σχοτόνετε γι' άθεο. Τα διχάμυ τα μαθίματα θαν τα χάνυνε μεθάβριο θρισχία-τυς ι χριστιανι. Θα με τιμίσυνε για προφίτι τυ θεύ-τυς χε θα ζογραφίζυνε τα μύτρα-μυ στις εχλισιές-τυς, με πλατι χρισοστέφανο γίρο στα τσυλύφια-μυ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ.

1. Δεν ίτανε γένα τις κόλαςις, πυ ταμπυρόθικε μέςα ςτιν πςιχί-μυ, για να ςας βάνι τριχλοποδιες κε να ςας γυρςυζέβι, το δεμόνιό-μυ! Ιτανε κάτι χιρότερο! Δεν ίτανε κενύργιο, καθος το γνορίςανε τάχατες ι κατιγόρι. Ιταν ι παμπάλει ςινίδιςι τυ Κοπαδιυ, ι προπατορικι ςκλαβια, πΰδενε τιν πςιχί-μυ με τις δικές-ςας, για να τις κρατάι ολόρτες, ακατάλιτο κάςτρο τις πολιτίας τον άνομον. Δεν ίταν άνκελος οδιγος, πυ με φότιζε· ίτανε φίλακας άνκελος τις διμόςιας Πςεφτιας, πυ με τίφλονε. Ιτανε «το τυ κρίτονος ςιμφέρον» γινομένο μέςα-μυ φονι κε θέλιμα τον θεον κε τυ Λόγυ. Ιταν ι καταχτόνια κε μιςτικι φοβέρα «Μι!» κε «Πίςο!». Ιτανε το δεμόνιο το δικό-ςας, ό άντρες Αθινέι — πολι χιρότερο, γιατ' ίτανε κε δινατότερο.

2. Αν το μιςο, λέι! Αχ! να μπορύςα να το παράδινα ςτο πατριοτικό-ςας μένος ναν τυ βγάζετε τα μάτια· να τυ κόβατε τι μίτι κε τ' αφτια· να τυ χίνατε λάδι τςιτςιριςτο κι αλάτι χοντρο μέςα ςτις πλιγές-τυ· να τυ καρφόνατε πέταλα ςτις πατύςες-τυ με ταβανόπροκες· να το δένατε ς' ένα παλύκι κε βρέχοντάς-το με πετρόλαδο κε πίςα να τυ βάνατε φοτια, ςα νἄτανε Τύρκος! Αφτο με ςαλαγύςε κε με κέντρονε ζεμένονε ςτο χάρο τις Διμοκρατίας τον «αρίςτον», αφτο μ' έκανε να περπατάο κιμάμενος ςαν τ' άλογα τον ίςιο δρόμο τις ςινίθιας — κε να μιν παραςτρατίζο. Αφτο μ' έκανε να κςετινάζο κε να κοροιδέβο τυς άνομυς, αντις να κοροιδέβο κε να κςετινάζο τυς νόμυς· να ταπινόνο τυς ανίδευς, αντις να τυς λιπάμε! Μα τόρα το ζιτάο κε δεν το βρίςκο. Μ' έχι παρατίςι δο κε κάμποςυς μίνες, ό άντρες Αθινέι. Κςαναγίριςε, μια κε

πεθένο, στο τμίμα τις Γενικις Ασφάλιας να παραδός' ιπερεσία κε να προβιβαςτι!

3. Οταν ο Περικλις μας έλεγε, πος ι δίναμι κ' ι καλοπέραςι τις πολιτίας ίνε σοτιρία (καλοπέραςι κε δίναμι) τον διςτιχιζμένον, δεν ίθελα να παραδεχτο, πος κοροίδεβε. Τί ενούςε λέγοντας πολιτία; Ολυς-μας; Οχι βέβεα. Αν όλι-μας εφτιχύμε, δεν έχι κανένας ανάνκι να ςοθι. Ενούςε καθαρα τυς λίγυς παραλίδες κε πολιτικυς· μ' ένα λογο τυς έκςιπνυς. Οταν εκίνι τρόνε, χορτένυμ' εμις· κι όταν αφτι θιςαβρίζυν, εμις πλυτένομε· κι όταν εκίνι δεν γίνοντε πλυςιότερι, φτοχένυμ' εμις περιςότερο· κι όταν εκινον ι περιυςία βρίςκετε ςε κίντινο, χάνυμ' εμις τον ίπνο-μας!.. Ο πρότος, βλέπετε, πολιτικος κε παραλις τις Αθίνας ίπςονε χορις ντροπι μπροςτα ςτα μάτια τυ φλομομένυ πλίθυς τιν ατιμία τον ολίγον ςε χρέος, μεγαλίο κε δόκςα τον πολον, — τις Πατρίδας! ίτανε πόλεμος τότε κ' έπρεπε να δόςυμε τι ζοί-μας για τυς «αρίςτυς», αν θέλαμε να ςόςυμε τιν πίνα-μας τιν παντοτινι κε τον ίπνο-μας τον μακάριο, για να τον κάνυμε εόνιο!.. Καταλάβατε; Κε βέβεα. Γιατι ςας το κςιγο. Μα τότες ι μέςα-μυ φονι τυ κοπαδιυ, — το δεμόνιο — δε μ' άφινε ναν το νιόςο. Εβριςκα μάλιςτα, πος καλα μας τάλεγε ο γέρος, γιατι ςιμφονύςανε με τιν... απόλιτι Λογικι!

4. Σαν άρχεπςε να μυ ςτρίβι, να πςιχανεμίζομε, πος δεν κρίνο ςοςτα κε πος το μιαλό-μυ κάνι νερά, ο φίλακας άνκελό-ςας έςφιкςε τι βρακοζόνα-τυ κι άνικςε τα φτερά-τυ κε πέτακςε τρίζοντας τα δόντια-τυ. Υςτ!.. Μα πάλε δεν ιςίχαςα! Μόλις έφιγε κι άρχεπςε να με τρόι άλο ςαράκι. Ο μετανιομος για το κακο, πυ έκανα κε ςτυς ςινκεριανύς-μυ κε ςτυς μελύμενυς, όςο θα κιβερνάνε τον κόςμο τ' άδικο κ' ι πςεφτια. Μερόνιχτα βαςανιζόμυνα. Επρεπε να διορθόςο το κακο! Κε νά τί θάκανα, αν δεν προλαβένατε να με ςκοτόςετε:

Το λαρίνκι-τυ ςτέγνοςε. Ζίτις' ένα ποτίρι νερο, μα πύ να βρεθι ποτίρι κε νερο! Κάπιος αςτίος τυ φόνακςε: «Δεν καταπίνις τιν κλεψίδρα να τελιόνυμε;» Χάχανα κε θόριβος. Πολι, πυ κιμόντανε, τιναχτίκανε κςινιζμένι κι αρχίςανε να γριλίζυν. Αλι ςικοθίκαν ορτι κε κάνανε νόιμα τυ κλιτίρα να τυς πι, πόςο νερο μνίςκι ακόμα μέςα ςτο λαγίνι. Ο κλιτίρας έςκιπςε πάνυ κ' ίςτερα ςικόνοντας πςιλα το δεκςί-τυ χέρι εςιρε διο-τρις φορες το μεγάλο δάχτιλο πάνο ςτο δέφτερο κόμπο τυ δίχτι. Ο Σοκράτις κατάπιε το ςάλιο-τυ κε κςακολύθιςε:

5. Γι' αφτα, πυ δίδαξα, θάπρεπε να με κάνετε χρισόνε κε να με προσκινάτε. Γι' αφτα, πυ θάκανα, αν εζύσα, θάπρεπε με το δίκιο-σας όχι να με σκοτόσετε μοναχα, μα να με κοπανίσετε ζοντανο μέσα στο γυδι, όπως ο τίρανος ο Νέαρχος θα κοπανίσι το Ζίνονα τον Ελεάτι, για να μάθι να διδάκσι τιν αρετι στο λαο, μα να μιν μιλάι για τιν παλιανθροπια τον αρχόντον. Θάπρεπε να μυ κόψετε τι γλόσα, καθος ο βασιλιας Αντίπατρος θα κόψι τι γλόσα τυ Ιπερίδι τυ ρίτορα, για να μάθι, πος μπορι να προδίνι τιν πατρίδα-τυ, μα δεν κάνι να βρίζι κε τον κσένο μισθοδότι... Θάμυνα πραγματικα επικίντινος στι διμόσια τάκσι, στο «σιμφέρον τυ κρίτονος». Κε να ρίχνατε το κυφάρι-μυ μακρια στον Κορινθιακο ί σε κανένα φαράνκι τυ Κιθερόνα — «μι ταφίνε εν γι ατικι!». Δεν ιπάρχι μεγαλίτερι ατιμία κε προδοσια απο το να λες τιν αλίθια!..

6. Θα πίγενα, πυ λέτε, στυς λαικυς μαχαλάδες τις Αθίνας, στα βρομοχόρια τις Ατικις απο τις Κάβο-Κολόνες ίσαμε τα Κύντυρα κε απο τιν Κύλυρι ίσαμε το Καπαντρίτι. Θα κατέβενα στα σκοτινα χαμόσπιτα, γιομάτα κοριυς κε χτίκιαζμα, θάμπενα στα μικρομάγαζα τις φτοχολογιας, στα καρβυνιάρικα τυ λιμανιυ, γιομάτα λέρα κε βόχα. Κε θάλεγα: «Λέφτερι πολίτες! Αφτος ο τόπος κι αν ακόμα βρισκόντανε στι Σκιθία, όπυ σπάνια κσεμιτίζι ο γίλιος ανάμεσ' απο μάβρα σίνεφα κε πάνυ σ' άλιοτα χιόνια, πάλι θάτανε ο καλίτερος απ' όλυς, γιατι το θέλ' ι καρδιά-σας. Ινε ι πατρίδα. Δικιά-σας ι πατρίδα, μα τίποτα δικό-σας μέσα σ' αφτίνε: χοράφια κε παλάτια, καράβια κε χρίμα, θει κ' εκσυσία, σκέψι κε θέλισι — όλα κσένα! Λιγοστί-σας έχετε τόσο μέρος, όσο να τριπόνετε ζοντανι κε να θάβεσθε πεθαμένι κε τόσι λεφτερια, όσο να κάνετε τι φισικί-σας ανάνκι στι ρεματια, όταν δε σας βλέπι χοροφίλακας... Κι όταν βιθίζετε το μάτι-σας πέρα στο γαλάζιο πέλαγος, όπυ πάνε κ' έρχυντε καίκια κε φρεγάδες κυβαλόντας απο το στόμα τυ Νίλυ κι απ' τον Κιμέριο Βόσπορο κι απ' τις Ιράκλιες στίλες σιτάρι, χάλκομα. μετάκσι κε γινέκες, περιφανέβεστε, πος ίνε δικί-σας, γιατ' ίνε «εθνικα»! Κε κανένας δε σιλογάτε, πος όλα τ' αγαθα μαζέβοντε σε λίγα χέρια. Ατζέμιδες, Μοραίτιες, Θιβέι κε Κορθιότες σας σκοτόνυνε μια φορα· μα τα χέρια τα αδελφικα σας σφίνκυνε το καρίδι τυ λαρινκιυ σ' όλι-σας τι ζοι κε σας δολοφονύνε κάθε μέρα. Οχι μονάχα τίποτα δικό-σας γίρα, μα κι όλος ο εαφτός-σας κ' ι πσιχί-σας ίνε δικά-τυς.

7. Ιςτερα θα πίγενα στα νταμάρια τις Πεντέλις, στις μίνες τυ Δαςκαλιυ κε τυ Λάβριυ, στυς ταρςανάδες τυ Πιρέα, στα εργοςτάςια, πυ φτιάνυνε ςκυτάρια κε λυρίκια τυ πολέμυ — στυς δύλυς! Θα κατέβενα ςτ' αμπάρια τον καραβιον, όπυ χιλιάδες ςκεβρομένι κυπιλάτες μ' άςπρα μαλια, μέτοπα καμένα με το πιρομένο ςίδερο βροντάνε ριθμικα τυς χαλκάδες-τυς κε κςεφονίζυν απο τα χτιπίματα τυ βύρδυλα, ςαν τίχι κε λιγοθιμίςυν απο τιν κύραςι. Θα πίγενα στα μεγάλα τςιφλίκια, ςαν τυ Αλκιβιάδι στον Κυβαρα, όπυ ζεμένι με τα καματερα οργόνυνε τα κατςάβραχα κε τα πυρνάρια. Θα πίγενα ςτιν Ακρόπολι, ςτι Ραμνύτα, στα Κύντυρα, στις Κάβο-Κολόνες, όπυ ςικόνυνε με τα χέρια-τυς στον απςιλο υρανο τυς μαρμαρένιυς κολοςυς τυ πνέματός-ςας, τυς Παρθενόνες, κε θαν τυς έλεγα:

8. «Θρακιότες, Αςιάτες, Άφρικανι κε Σκίθες κε Ρομιι! Ικέτες, θεράποντες, επιςτάτες, πεδαγογι, τςογλάνια. Μαντινύτες τυ γινεκονίτι κι άγιες πόρνες τον θεον κε τον ανθρόπον. Σκλάβι διμόςιι κε ςκλάβ' ιδιοτικι. Ι κςετςίποτι φιλοςοφία δαςκαλέβι, πος ίςαςτε γενιμένι ςκλάβι. Μα μίτε ι θει μίτε κ' ι φίςι διατάκςανε το ςπέρμα τυ πατέρα-ςας να ςας γενίςι τέτιυς. Ι τίχι ςας έκανε κ' ι ςινίθια ςας αποτελίοςε. Ιςαςτε ςκλάβι εςις, για νάμαςτε εμις λέφτερι. Σικόςτε το κεφάλι κε κιτάχτε τον ανικςιάτικο υρανο. Εχετε κςεχάςι το βάθος κε το χρόμα-τυ. Στιν πατρίδα-ςας όμια γελάνε τ' ακρογιάλια κι αςτροβολάνε κάμπι κε γίλιος. Κάποτες ίςαςτε κε ςις λέφτερι κι άδικι, για να γίνετ' εδο ςκλάβι κι αδικιμένι — ςις, ι πρόγονί-ςας, αδιάφορο! Ιςαςτε το μεγάλο πςιχομέτρι! Νιόςτε τι δίναμί-ςας κ' ενοθίτε με τυς αδικιμένυς λέφτερυς. Να ςικόςετε μονάχα τα ςφιρια, τα δρεπάνια, τα πελέκια, τα χρικέλια-ςας κε θα γίνι κορνιαχτος ολάκερ' ι διμοκρατία τον αρίςτον. Να τυς πάρετε τ' αγαθα κε να τυς βάνετε να δυλέβυνε για να τρόνε». — «Κε θα καθόμαςτ' εμις», θ' απαντύςανε ςα ραγιάδες μαθιμένι να ςέρνυντε στιν κιλια μπροςτα στυς δινατυς κε να κςεκιλιάζυνε τυς αδίνατυς. — «Οχι», θα φόναζα εγο. «Θα δυλέβυνε κ' αφτι κε ςις. Κινι δυλια, κινα τ' αγαθα κ' ι λεφτερια...». — «Αμ τότες, ας λίπι τέτια λεφτέρια. Δε μας κάνι...». — «Μιν πιράζεςτε!.. ςαν έρθι κίν' ι όρα, θα ςας βάλυνε με το στανιο να γίνετε ανθρόπι· να λιτρόςετε, θέλοντας κε μι, το ςόμαςας, τιν πςιχί-ςας κε το πνέβμα-ςας». — «Πιί, μορε θα μας βάλυνε με το στανιο;» θα κςεφονύςαν όλι μαζι. — «Ι ςκίθες!».

Μια βροντερι φονι πετάχτικε κςαφνικα ςα ρυκέτα: „τέλιοςε το νερο!" Ιταν ο κλιτίρας. Ι δικαςτάδες τιναχτίκαν απάνυ μ' ορμι κςεφονίζοντας κε βλαςτιμόντας κε τρέκςαν όλι πατίς-με πατό-ςε κατα τιν πόρτα. Δεν ίτανε πιρκαια. Δεν ίτανε ςίζμος. Τρέχανε, ςτριμογνόντανε, χτιπιόντυςαν αναμεταχςί-τυς πιος θα πάι πρότος ςτο ταμίο να πάρι το μιςθό-τυ! Ακόμα κ' ι κλιτίρες ορμίςανε κατα τιν πόρτα για τιν ίδια δυλια κι αφίςανε το Σοκράτι μοναχό-τυ πάνυ ςτο βίμα να πικρογελα. Κε κίνος με τιν παντοτινί-το γαλίνι ςτιν πςιχι κε ςτο πρόςοπο, κατεβένοντας απο το βίμα παρακάλεςε τον Πλάτονα, πυ ςτεκότανε ςαςτιζμένος εκι κοντα, να τον οδιγίςι ςτι φιλακι: „Δεν κςέρο, καιμένε, μίτε πύ βρίςκετε μίτε κι απο πιό δρόμο πάνε!".

ΤΟ ΦΟΣ, ΠΥ ΚΕΙ

Α

«ΤΟ ΦΟΣ, ΠΥ ΚΕΙ»*

Δ. ΓΛΙΝΥ.

Στο ςιμίομα, πυ έγραπςα για τον πιιτι Κόστα Βάρναλι στο φίλο τυ Φλεβάρι τον «Ν. Προτοπόρον» έλεγα, πος ίνε ανάνκι να γίνυν ιδιέτερες μελέτες για το καθένα απο τα μεγαλίτερα έργα-τυ, πυ διμοςίεψςε απο τα 1920 ός ςίμερα. Γιατι τα έργα αφτα, διλαδι, το «Φος, πυ κέι», ι «Σκλάβι πολιορκιμένι» κε ι «Απολογία τυ Σοκράτι» ςιμπλιρομένα με τα διιγίματα τυ τόμυ «Ο Λαος τον Μονύχον» κε τιν κριτικι μελέτι «Ο Σολομος χορις μεταφιςικι» μας δίνυνε μέςα στιν πικιλία τις μορφίς-τυς ένα ολοκλιρομένο ςίνολο με ιδεολογικι ενότιτα σπάνια στι δικί-μας λογοτεχνία.

Αρχίζο ςίμερα απο το «Φος, πυ κέι».

Το έργο αφτο διμοςιέφτικε τιν πρότι φορα στιν Αλεκςάντρια στα 1922 με το πςεφτόνομα τυ «Δίμυ Τανάλια». Στα 1933 κςανατιπόθικε στιν Αθίνα με τον τίτλο «Κόστα Βαρνάλι. Το φος, πυ κέι. Δέφτερι έκδοςι, κςαναπλαζμένι».

Ι ανάλιςί-μας έχι ςκοπο να κάνι το έργο γνοςτο ςε όλυς τυς ςιντρόφυς, στον κάθε εργάτι κε αγρότι κε γι' αφτο θα ίνε όςο μπορι απλύςτερι. Θα στιριχτύμε στι δέφτερι έκδοςι. Τιν πρότι θα τιν κιτάζυμε μόνο όςο μας χριάζετε, για να νιόςυμε καλίτερα το έργο τυ πιιτι, να παρακαλυθίςυμε τιν πορία τυ στοχαςμύ-τυ κε το κςετίλιμα κε το μέςτομα τις τεχνικίς-τυ φόρμας.

---

* Το α! κε το β! μέρος τις κριτικις αφτις μελὲτις διμοςιὲφτικε στυς „Νὲυς Προτοπόρυς" τυ Ιὺλι-Αβγὺςτυ κε τυ Σεπτέβρι τυ 1935. Το γ! μὲρος, πυ αςφαλος θὰ διμοςιέφτικε αργότερα στο ίδιο περιοδικο δε μας ὶρθε, γι' αφτο κε ι ςὶνταkςι τυ μὲρος αφτυ ανατέθικε στο ς. Ι. Ιορδανὶδι (Σιμ. Εκδοτικυ „Κομυνιστις").

Κε πρότα-πρότα θα έπρεπε να κσεδιαλίνυμε τί ίδυς έργο ίνε το «Φος, πυ κέι». Υτε δiίγιμα ίνε, ύτε μιθιστόριμα, μα ύτε κε δράμα με τι ςινιθιζμένι ςιμαςία τις λέκςις. Υτε απλι ςιλογι απο λιρικα πιίματα, ύτε μεγάλο επικο ί λιρικο ί επικολυρικο πίιμα. Τί ίνε, λιπον;

Ας δύμε πιό ίνε το περιεχόμενό-τυ. Το έργο έχι ένα πρόλογο κε τρία μέρι. Ο πρόλογος ίνε ένα πίιμα λιρικο για τι θάλαςα. Το πρότο μέρος επιγράφετε «Ο μονόλογος τυ Μόμυ». Ο μονόλογος αφτος ίνε μολατάφτα διάλογος, γιατι μιλάνε τρία πρόςοπα, ο Προμιθέας, ο Ιιςυς κε ο Μόμος. Πιάνι περιςότερο απο το μιςο βιβλίο κε ίνε γραμένος ςτον πεζο λόγο.

Ακολυθάι το δέφτερο μέρος, το «Ιντερμέδιο», με τέςερα λιρικα πιίματα, όπυ μιλυν ο Χορος τον Οκεανίδον, ι Μάνα τυ Χριςτυ κε ι Μαγδαλινι. Στο τρίτο μέρος, γραμένο κι αφτο ςε ςτίχυς, παρυςιάζοντε ι Αριςτέα κε ι Μαιμυ κε πέρνυνε τρις «εκςαίλοςες» κε τελιόνι το έργο με διο τραγύδια: τον «Οδιγιτι» κε το «Τραγύδι τυ λαυ».

Ι μετάβαςι απο το ένα μέρος ςτο άλο γίνετε με ςίντομα ςιμιόματα τυ πιιτι, γραμένα ςε πεζο. Μα ο αναγνόςτις κε μάλιςτα ο αμάθιτος, θα διςκολεφτι να βρι μέςα ςτιν αςινίθιςτι αφτι φόρμα τιν ενότιτα κε το νόιμα τυ έργυ ςινολικα.

Κε όμος το έργο ίνε ενιέο κε ςτιν ιδέα-τυ κε ςτιν εχτέλεςί-τυ. Μόνο, πυ το ίδος-τυ ίνε τέτιο, πυ δεν μπορι παρα να κσεφέβγι απο τα ςινιθιςμένα καλύπια. Ινε ένα ςιμβολικο δραματικο πίιμα. Το πρότιπο για τέτια έργα το έδοκε ο Γκέτε με το Φάουςτ. Απάνο ςε ανάλογο αχνάρι ίνε κομένο κε το «Φος, πυ κέι».

***

Πιά ίνε τόρα ι κεντρικι ιδέα τυ έργυ, τί ςιμαςία έχυνε τα διάφορα μέρι-τυ, τί αντιπροςοπέβυνε τα πρόςοπα, πυ παρυςιάζοντε;

Πιςτέβο, πος όλ' αφτα θα γίνυνε φανερα με τιν ανάλιςί-μας.

Ας παρακολυθίςυμε το έργο γενετικα, ςτι ςίλιψί-τυ.

Οπος έγραψα ςτο πρότο-μυ ςιμίομα για το Βάρναλι, ο πιιτις ςτα 1919 φτάνι ςτιν κοριφι τυ ιδεαλιςτικύ-τυ οργαςμυ κε καταπιάνετε με τον «Προςκινιτι» να ιμνίςι τιν εόνιαν Ελάδα-Ιδέα.

Το πίιμα αφτο, όπος τόνιςα κε κιπέρα, ίνε πολι χαραχτιριςτικο, γιατι ςιμιόνι ένα ςταθμο χορεςμυ τις αςτικις τέχνις ςτον τόπο-

μας. Τιν ίδια ανάνκι να ιμνίςυνε τιν Ελάδα-Ιδέα ίχαν εςτάνθι κε άλι λογοτέχνες. Μα ςινάμα θέλυν να πάνε παραπέρα. Ι Ελάδα με τιν ιςτορία τον τριον χιλιάδον χρόνον, με τυς διο ολοκλιρομένυς πολιτιζμυς, πυ έδοκε ςτον κόζμο, τον αρχέο κλαςικο κε τον χριςτιανοβιζαντινο, έφκολα μπορι να ςιμβολίςι τιν τίχι τις ίδιας τις ανθροπότιτας. Κε ι νεοέλινες αςτι διανούμενι κε λογοτέχνες ίνε φιςικο, φτάνοτας ςε μια κορίφοςι τις διανοιτικίς-τυ εκςόρμιςις, ν'αναζιτίςυνε ςίμβολα για να παραςτίςυνε τιν ενςάρκοςι τυ ανθροπιζμυ μέςα ςτον ελινιζμο κε τιν καθαγίαςι τις ελινικις πατριοτικις ιδέας ςαν ιδέας ανθροπιςτικις.

Όςο κε να μιάζι αφτο το ςίμερα κε για τι ςιμερινι Ελάδα ςαν το φύςκομα τυ βατράχυ, πυ ίθελε να γίνι βόδι, οςτόςο, επιδι μέςα ςτι ςφέρα τιν πνεματικι, καθος λεν ι ιδεαλιςτες, δεν έχυνε πέραςι τα μέτρα κε τα ςταθμα τυ ιλικυ κόζμυ, εκι μπορις να φυςκόνις το αερομπαλονάκι-ςυ όςο θέλις κε να το κάνις απο χροματιςτο πεχνιδάκι τον πεδιον ςτο Ζάπιο, ολάκερο Τςέπελιν κε να ταξιδέπςις μ' αφτο ςτις ςφέρες τον ονίρον κε τις αθαναςίας. Παράδιγμα ο Σικελιανος, ι δελφικι ιδέα, ο διθίραμβος τυ ρόδυ κε τα παρόμια. Ι Ελάδα τον Βενιζελοπλαςτιρέον κε τον Τςαλδαροκονδιλέον κε τον Μεταξςοπολιχρονόπυλον «ομφαλος τις γις».

Τυλάχιςτο ο Παλαμας ςταμάτιςε ςτο „Δοδεκάλογο τυ Γίφτυ“. Ο Καζαντζάκις με τιν αδιμοςίεφτι ακόμι «Οδίςιά»-τυ, τιν ίδια περίπυ εποχι καταπιάνετε μιαν άλι προςπάθια, να ςιμβολίςι τον έλιναάνθροπο ςτον εόνιο κε πολιβαςανιζμένον αγόνα-τυ για τιν καλιτέρεψςι τις ζοίς-τυ με τον Οδιςέα, πυ ςινεχίζι τις περιπέτιές-τυ ίςτερ' απο το γιριζμό-τυ ςτιν Ιθάκι.

Ο Βάρναλις όμος ςιλαβένι το πρόβλιμα πολι διαφορετικα. Σ' αφτυνυ τιν ψιχι κε μόνο ς' αφτυνυ έγινε ο μεγάλος χαλαζμος, το νκρέμιζμα τις αςτικις ιδεολογίας. Ο Παλαμας μένι ο έλινας πατριότις, αςτος, ο Σικελιανος γίνετε αγίρτις καμποτίνος, ο Καζαντζάκις γίνετε ιδεαλιςτοκομυνιςτις, α ν ί κ α ν ο ς να πάρι πραγματικι θέςι κε μόνος αλιθινος επαναςτάτις γίνετε ο Βάρναλις. Αφτο ίνε το αποτέλεζμα τις ιδεολογικις κρίςις, πυ έφερε ςτιν Ελάδα ο πανκόζμιος πόλεμος κε ι ρύςικι επανάςταςι ςτυς τέςερις καθολικότερυς τεχνίτες τυ λόγυ ςτον τόπο-μας.

Ο Βάρναλις απολιτρόθικε ολότελα απο κάθε απομινάρι αςτικις πατριδολατρίας. Γι' αφτο δεν ενδιαφέρετε καθόλυ να δόςι τον άν-

θρωπο μέσα στον έλινα, τιν ανθροπότιτα μέσα στιν Ελάδα, τον ανθροπιζμο μέσα στον ελινιζμο. Πιγένι κατ' εφθίαν στον άνθροπο κε στα προβλίματά-τυ. Γιατι αφτος αλιθινα τα εστάνθικε κε ιλικρινα σινκινίθικε. Ο πανκόζμιος πόλεμος κε ι ρύσικι επανάστασι ίταν ι σινκλονιστικι σπαζμι, πυ κσίπνισαν εκατομίρια σινίδισες. Κε όσι αλιθινα κσίπνισαν, ίδανε το τραγικο δράμα τις ανθρόπινις ζοις να πέζετε ταφτόχρονα με χίλιες μορφες απάνο σ' όλι τι γι για τον ενκλέζο ανθρακορίχο, όπος κε για τον ιντιάνο παρία, για το ρύσο μυζίκο, όπος κε για τον καφεκαλιεργιτι τις Βραζιλίας, για τον κινέζο σκλάβο, όπος κε για το γερμανο προλετάριο. Κε όχι μόνο για το σίμερα παρα κε για το χτες. Για τον εγίπτιο δύλο, πυ έχτισε τις πιραμίδες κε για τον έλινα δύλο, πυ έχτισε τον Παρθενόνα, για το μεσεονικο σκλάβο τις φευδαρχοκρατιμένις γις κε για τον κατεργάρι[1], πυ όργονε το μαστίγιο τι γιμνι ράχι-τυ μέσα στις μεσεονικες γαλέρες. Το σκλιρο κε φοβερο δράμα, πυ πέζετε σ' όλιν τιν ιστορικι διαδρομι τις ανθροπότιτας, σ' όλες τις γλόσες, σ' όλες τις ράτσες, σ'όλες τις φιλες, σ'όλα τα έθνι τις γις κάτο απο τα ανελέιτα μάτια όλον τον «θεον», κάτο απο τα «ιερα» σίμβολα όλον τον πατρίδον, κάτο απο τις εόνιες κε απόλιτες «ακσίες» όλον τον πολιτιζμον.

Το δράμα αφτο ίνε το θέμα για το «Φος, πυ κέι». Κε όχι μόνο γι'αφτο, παρα κε για τυς «Σκλάβυς πολιορκιμένυς» κε για τιν «Απολογία τυ Σοκράτι». Κε τα τρία μεγάλα έργα τυ Βάρναλι έχυνε το ίδιο θέμα.

***

Πός να ζιγόσι ένας τεχνίτις τυ λόγυ το γιγάντιο αφτο θέμα; Ι δρόμι ίνε άπιρι. Ο Βάρναλις διάλεκσε τον πιο δίσκολο, τον πιο επικίντινο. Εκίνον, πυ ανκίζι το θέμα στιν πιο γενικι σίλιπισί-τυ, το δρόμο τυ σιμβολιζμυ. Κε το δρόμο αφτο τον εδισκόλεπσε ακόμι περισότερο πέρνοντας για σίμβολά-τυ, τις πιο πσιλες, μα κε πιο γνόριμες μορφες στον έλινα αναγνόστι, σίμβολα τεράστια, μα κε σιμάμα κοντινα, αλιθινα σίμβολα «θεικα», τον Προμιθέα, το Χριστο, το Σοκράτι, τιν Παναγία. Κε μόνο πυ κατόρθοσε ο Βάρναλις να βάλι να μιλίσυνε τα σίμβολα ετύτα για τα προβλίματα, πυ φλογίζυνε εκατομίρια πσιχες χορις να πύνε τα λόγια, πυ έχι βάλι στο

1 Κατεργάρις: βαριπινίτις κατάδικος, πυ ιπιρετύσε σαν κυπιλάτις στα κρατικα πλία—φιλακες (κάτεργο) (Σιμ. Εκδ. „Κομυνιστις“).

στόμα-τυς ι χιλιόχρονι παράδοσι, μα κε χορις να κσεφίγυνε απόλιτα απο το ιστορικό-τυς πλέσιο, χορις να πύνε κινοτιπίες ί γελιότιτες κε χορις να κσεπέσυνε απο το μεγαλίο-τυς, μα κε χορις να χαθύνε μέσα σε καπνυς απο σίνεφα κε αρλύμπες ιδεαλιστικες, αφτο κε μόνο φέρνι το Βάρναλι στιν πρότι-πρότι γραμι τις διμιυργικις ικανότιτας. Ο σιμβολιζμος τυ Βάρναλι ίνε ρεαλιστικος κε επαναστατικος κε δεν έχι καμια σχέσι με το μεταφισικο σιμβολιζμο τυ κσεπεζμυ.

Κε κάτι άλο ακόμι πρέπι να σιμιοθι. Το ότι ο Βάρναλις πίρε για σίμβολα τον Προμιθέα, το Σοκράτι, το Χριστο δεν προέρχετε απο κανενος ίδυς ελινοκεντριζμο. Το ίδιο θα μπορύσε να βάλι να μιλίσυν το Βόταν ί το Βύδα ί τον Κομφύκιο ί το Ζαρατύστρα. Κε θα ίτανε κ' εφκολότερο, γιατι θα ίχε λιγότερι εφθίνι απέναντι στον έλινα αναγνόστι για κάθε παραμόρφοσί-τυς. Οστόσο αφτο δε θα ίτανε το ίδιο. Ο δρόμος, πυ διάλεκσε ο Βάρναλις ίνε κε καλιτεχνικα ο πιο άμεσος κε ο πιο σιμαντικος.

Κε τόρα, ας δύμε, πός εχιρίστικε ο Βάρναλις το θέμα-τυ στο «Φος, πυ κέι».

Ο πρόλογος ίνε ένα θαμαστο για τιν τέχνι-τυ πίιμα. Μιλάι ο ίδιος ο πιιτις κε λέι τον εσόβαθο καιμό-τυ. Οραματίζετε κε περιγράφι μια στιγμι ιπέρτατις φισικις ομορφιας· ν' αγνατέβι τι θάλασα απο το βυνο πσιλα ένα χινοποριάτικο απομεσίμερο ίστερ' απο βροχι, μέσα στι λάμπσι τυ ίλιυ. Ινε μια στιγμι, πυ αποκοριφόνετε ι προσοπικι ζοι τυ φισιολάτρι πιιτι, ι στιγμι, πυ τον κάνι να βλέπι μόνο τα μελύμενα κε να λιζμονάι τα βάσανα τις ζοις.

Ετσι να στέκο, θάλασα, παντοτινε έροτά-μυ,
με μάτια να σε χέρομε θολα
κε νἄνε τα μελύμενα στιν άπλα-συ μπροστά-μυ
πίσο κι αλάργα βάσανα πολα.

Μα μέσα σε κίνι τιν ιπέρτατι στιγμι ο πιιτις κσεμολογιέτε κε τον πιο κριφο πόθο-τυ. Να φίγι μακρια, να χαθι, να ζβίσι να μι βλέπι τιν κόλασι τις ζοις.

Ος να με πάρις κάποτε, μαργιόλα σι,
στυς κόρφυς-συ απσιλα τυς ανθιζμένυς
κε να με πας πολι μακρια απ' τι μάβρι τύτι Κόλασι,
μακρια πολι κι απο τυς μάβρυς κολαζμένυς...

Ο πόθος αφτος τυ πιιτι φένετε να βρίσκετε σε απόλιτι αντίθεσι με τιν αγονιστικί-τυ διάθεσι. Αφτος ο επαναστάτις, ο μαχιτις,

ο χαλαςτις έχι μέςα-τυ τον πόθο τις φιγις απο τιν πραγματικότιτα κε όχι τις πάλις, τυ αγόνα, τις νίκις; Κε όμος ο πιτις προτίμιςε να ίνε αλιθινος κε ανθρόπινος.

Τυ ίτανε τόςο έφκολο να τελιόςι με μια μαγιτικι παρλαπίπα. Μα δεν ίτανε ο Βάρναλις, πυ θα μιλύςε τότες, ο τίμιος, ο ίςιος, ο άνθροπος. Αφτος ίνε ο μαγιτις, πυ ενο αλιθινα μάγετε ποθι ςαν άνθροπος τι γαλίνι, ι άλι ίνε εκίνι, πυ ενο όλο-τυς το έργο ίνε φιγι ί μάςιμα στιν κυζίνα, παραστένυν τον ίροα κε το θίμα.

Το πρότο μέρος τυ έργυ-τυ ίνε ο μονόλογος τυ Μόμυ. Μα ενο ίνε μονόλογος μιλάνε τρία πρόςοπα. Σε μιαν άγρια κορυφι πάνο στον Κάφκαςο ίνε καρφομένος με ςίδερα απο χιλιάδες χρόνια ο Προμιθέας, ο ανθροποθεος, πυ μαρτιράι εόνια, γιατι θέλιςε να ςόςι τυς ανθρόπυς δίνοντάς-τυς τι φοτια κε το φάς τυ λογικυ. Τα βονκιτά-τυ απο τυς πόνυς-τυ γεμίζυνε τι γι. Σίμερα όμος γίνετε κάτι το εκςερετικο. «Μέγα βάρος βυλιάζι τον υρανο». Απο μακρια φτάνι στον Προμιθέα ένα κλάμα ςφαγερο.

Πονι κε άλος θεάνθροπος. Ινε ο Χριςτος, πυ τον σταβρόνυν. Ο «μονόλογος λιπον τυ Μόμυ» ίνε ένας διάλογος ανάμεσα στον Προμιθέα, το σταβρομένο Ιςυ κε το Μόμο κε γίνετε τιν ιμέρα, πυ σταβρόςανε το Χριςτο.

Ινε ι ςιμβολικι στιγμι, πυ ενόνι κε χορίζι διο κόζμυς ιςτορικυς, τον αρχέο κε το χριαστιανικο, ίνε ι στίγμι, πυ αντικρίζοντε διο τρόπι ζοις. Ο Προμιθέας, ο ένας ανθροποθεος, το ςίμβολο τυ «λόγυ» τον ελίνον τυ λογικυ κε τις λογικις τον αφεντάδον. Κε ο Χριςτος ο θεάνθροπος, πυ θέλιςε να ςόςι τυς ανθρόπυς με τιν αγάπι, με το ςινέςτιμα. Κε απέναντί-τυς, ανκαλιάζοντας κε τυς διο κε ςινάμα κςεπερνόντας-τυς, στέκετε ο Μόμος, ο διαλεχτικος νυς, ι εόνια άρνιςι κε ι θέςι, ο νκρεμιςτις κε χτίςτις.

Τιν άρτια αφτι ςίλιπςι έχι ο Βάρναλις στι δέφτερι έκδοςι τυ έργυ-τυ. Στιν πρότι ο Μόμος δεν έχι πάρι ακόμα το καθαρο αφτο περίγραμα κε ο διάλογος δεν ονομάζετε «Μονόλογος τυ Μόμυ».

Ι διο καρφομένι «Σοτίρες», ο ένας απάνο στον Κάφκαςο, ο άλος απάνο στο σταβρο, προςπαθι ο καθένας να «δικεόςι» τον εαφτό-τυ, το ίνε-τυ, τιν αποστολί-τυ, το έργο-τυ. Κε ο Μόμος, το πνέμα το καταλιτικο, κςεςκεπάζι τις αδιναμίες κε τον διο, γιατι βλέπι παραπέρα κε απο τυς διο.

Οταν ο Προμιθέας αναθιμάτε τιν αχαριςτία τον ανθρόπον,

πυ τον προδόσανε, ενο αφτος έκλεψε τι φοτια απο τον Ολιμπο κε τυς τιν έφερε κε τυς έδοκε το λογικο κε τι γλόσα, ο Μόμος τυ λέι: «Δε φτένε αφτι. Φτες εσι. Νέ! εσι! πυ νικίθικες. Αν νικύσες το Δία, τότες όλι θάτανε μαζί-συ. Κε θει κι ανθρόπι... Δεν το κσέρις; Π ά ν τ α ι ν ι κ ι μ έ ν ι έ χ υ ν ε τ' ά δ ι κ ο. Ι ι σ τ ο ρ ί α τ υ κ ό ζ μ υ ί ν ε ι σ τ ο ρ ί α τ ο ν ν ι κ ι τ ο ν».

Ο Προμιθέας απαντάι. «Κι όμος εγο θέλισα να τυς λεφτερόσο απο τον Τίρανο». Κε ο Μόμος: «Αφτα να μιν τα λες σε μένα! Για ναν τυς ιποτάκσις στιν τιρανία τι δική-συ. Τυς γέλασες, πος θα πολεμύσανε για το δικό-τυς σιφέρο: για λεφτερια, δικιοσίνι κε παντοτινι εφτιχία. Ενο πολεμίσανε μονάχα για ν' αλάκσυν αφέντι — για το δικό-συ το σιφέρο».

Λίγο παρακάτο στο «λογικο» τυ Προμιθέα αντιστίνι ο Ιισυς το δικό-τυ όπλο σοτιρίας, τιν αγάπι.

«Το λογικο δε φελα σε τίποτα, λέι ο Χριστος. Υτε το πολι, ύτε το λίγο. Μίπος ι φιλόσοφι κσέρυνε περισότερα απ' τα πυλια τ' υρανυ; Μίπος ίνε καλίτερι απο τυς άλυς ανθρόπυς; Οσο πιο κσανίγιτε ι σκέψι, τόσο πιο στενέβυν ι καρδιες. Κι ο άνθροπος χάνετε.

Ε γ ο π ρ ο σ π ά θ ι σ α ν α φ ο τ ί σ ο τ ι ν κ α ρ δ ι ά - τ υ ς. Ναν τις δόσο μεγαλίτεριν άπλα κε πιότερο βάθος. Ι β α σ ι λ ί α τ ο ν Υ ρ α ν ο ν ί ν ε β α σ ι λ ί α Κ α ρ δ ι α ς.

Οπος εγο θισιάστικα για όλυς τυς ανθρόπυς απο καλοσίνι, εγο ο Βασιλιας τον Υρανον κε θισαβρος τον αγαθον, έτσι θα μάθυνε κ' ι βασιλιάδες τις Γις να θισιάζοντε για τυς σκλάβυς κε ναν τυς αγαπάνε. Τότε δε θα ιπάρχυνε ψεφτια κε αδικία».

Σ' αφτα ο Προμιθέας απαντάι. «Ο δινατος έχι χρέος να πλιθένι τι δίναμί-τυ κι όχι να τίνε λιγοστέβι. Κ' ι περισότερι δίναμι δε χαρίζετε. Πέρνετε. Π έ ρ ν ε τ ε μ ε τ ι β ί α α π ο τ υ ς ά λ υ ς δ ι ν α τ υ ς».

Κε ο Μόμος: «Σις ι δινατι — πρότα τις Γις κ' ίστερα τ' Υρανυ — δεν μπορίτε να ιπάρχετε χορις τυς αδίνατυς. Τ ι δ ί ν α μ ί - σ α ς τ ι ν κ λ έ β ε τ ε α π ο δ ά φ τ υ ς. Κ' ίστερα πολεμάτε αναμετακσί-σας πιός θα μπορέσι να τιν χάνι ολάκερι δική-τυ.

Ενια-συ! Δεν ίρθε (ο Ιισυς) να καταλίσι τι Δίναμι. Ιρθε ναν τι στερεόσι πιο πολι.

Ι μέθοδο ι δική-συ (τον ελίνον κε τον ρομέον) ίνε ι μέθοδο

τυ «έτςι θέλο εγο ο αφέντις»! Ι μέθοδο ι δικί-τυ ίνε ι μέθοδο τυ «έτςι θέλι ο θεος, έτςι θέλυμε κ' εμις ι ςκλάβι»! Ινε μέθοδο πολιτιζμένι. Χάρι ς' αφτίνε θα μπι ριθμος κε τάκςι στο μιαλο κε ςτιν πςιχι τον αδικιμένον. Θα ζιτάνε μοναχί-τυς ν' αδικύντε — για καλό-τυς.

Ιρθε λέι να ςόςι όλυς τυς ανθρόπυς... μετα θάνατον.

Μα θα ςόςι μοναχα τυς αφέντες εδο ςτι Γις. Αφτυνυς, πυ κατέχυν όλα τ' αγαθα κι όλι τι δίναμι. Τυς Σοζμένυς.

Μα εκινυς, πυ έχυν ανάνκι να ςοθύνε, εκινυς πυ τα στερύντε όλα, τυς απαγορέβι να πιθιμύνε τ' αγαθα τον αλονον κε ν' αντιςτέκοντε ςτι δίναμί-τυς. Αφτι θα πλυτίςυνε κε θα λεφτεροθύνε (αφυ πεθάνυνε πρότα) ις εόνα τον άπαντα.

Διδάχνι, καθος βλέπις, τιν αγνότιτα τις Σκλαβιας κε τις Πίνας· διλαδι το δίκιο τις Δίναμις κε τις Βίας απο τιν ανάποδι. Ι θεορίες-ςας διαφέρυνε μονάχα ςτι διατίποςι. Κατα βάθος ίνε ι ίδιες κι απαράλαχτες».

Απο τέτια διαμάντια κε αςτραπες επαναςτατικις ςκέπςις ίνε πλύςιος ο μονόλογος τυ Μόμυ καθος κε όλο το βιβλίο ετύτο κε τ' άλα τυ Βάρναλι. Σπάνια ιπόθικαν ι επαναςτατικες αλίθιες με τόςι επιγραματικι, ςπαθοτι διατίποςι, με τόςι φοτινι διαλεχτικι λογικι.

Χορις να πέφτι πυθενα ςε αρθρογραφικες φόρμυλες, χορις να ιπςόνετε ςε μεταφιςικες αερολογίες, χορις ριτορικι, μετυςιόνι παντυ καλιτεχνικα τιν επαναςτατικι διανόιςι. Κε δίπλα ςφιχτοδεμένα με τι ςκέπςι βαδίζι ι λιρικι ςινκίνιςι, το γλικο δοκςάρι, πυ ςινκλονίζι ός τα ςίβαθα τιν πςιχι, ι μεγάλι χάρι τυ πιιτι.

«Οςο πλιςιάζι να γίρι ο ίλιος, ο αέρας γίνετε πιο ζεςτος κε πιο μιρομένος. Μια ρόδινι άχνα πλέι απάνυ στα βυνα, πεδιάδες κε θάλαςες.

Πυλια κε ζυζύνια αχολογύνε στα δέντρα κε στα χορτάρια — ένα πολίβοο κίμα ζοις ανεβένι ολύθε γιομάτο χαρες κε λαχτάρες.

Ακςαφνα απο κάπια ρεματια ςκάζυνε κι ανατινάζοντε πςιλα ι τρίλιες ενος αιδονιυ. Ολ' ι πλάςι βιθίζετε αμέςος ς' ατελιοτι ςιοπι». Κε τραγυδάι τ' αιόδι.

. . . .

Μές' τ' άνθι τις ροδακινιας, στις λέφκας
τιν κορφι,
όπου ίςκιομα βαθι
κι όπου κριες δριςύλες
πάο τις καρδιάς-μυ κε μετράο λαχτάρες
κε τρεμύλες

Μ' αςτροφενκιες ολόβαθες, τριανταφιλια
χαράματα,
με φενκαρομαλάματα
κι όταν ςιγα κι αγάλι
βρέχι υρανος ςε μια μερια κ' ιλιοφοτάι
ςτιν άλι,

Τυ λαρινκιυ δονο πςιλα τι φυςκομένι φλέβα
κι ανέβα ο αχος ανέβα
όλο κε πιο μεςτόνι
κε τον αγέρα, κςέχιλον απο ιδονες, ματόνι.

. . . .

«Ακυ, άκυ τ' αιδόνι, λέι ο Μόμος στον Ιισυ. Ιςος ςτερνα καταλάβις, πόςο δεν πρόςεκςες τις ομορφιες τις ζοις, για να διδάκςις τιν ομορφια τυ θανάτυ!»

Μα θα ροτίςι ίςος κανις. Ο πιτις δε δίχνι το δρόμο τις απολίτροςις; Αφτο θα φανι προχορόντας στιν ανάλιςί-μας.

«Ο μονόλογος τυ Μόμυ τελιόνι με το θάνατο τυ Χριςτυ, πυ λέι κςεπςιχιζμένα το «Τετέλεςτε».

Β

Ο μονόλογος τυ Μόμυ, διλαδι ο διάλογος Προμιθέα, Χριςτυ κε Μόμυ, κλίνι μέςα στα διο βαςικά-τυ ςίμβολα, τον Προμιθέα κε το Χριςτο, ολάκερι τιν περαζμένι ιςτορία τις ανθροπότιτας, τις ανθροπότιτας, πυ ίνε μιραζμένι ςε αφεντάδες κε ςκλάβυς, ςε πλύςιυς κε φτοχυς, ςε αρχόντυς κε δύλυς, ςε αςτυς κε προλετάριυς.

Για τον Προμιθέα, ι τάκςι αφτι τυ κόζμυ ίνε ι μόνι ςοςτι κε δε θα μπορύςε να γίνι αλιος. Αφτος έκλεπςε τι φοτια απο τον υρανο κε έδοκε το λογικο στυς ανθρόπυς, μα «άνθροπι» ίνε μόνο ι αφέντες. «Ετςι ίνε κανονιζμένο απο τιν αρχι τυ κόζμυ: ι φτοχι, πυ δυλέβυνε, δε θα μπορύςανε να σταθύνε ύτε μια στιγμι χορις τυς αφέντες, πυ τυς ςινκρατύνε κε τυς κυμαντάρυνε κε τυς δίνυνε δυλια».

Κε ς' αφτο ίνε είμφονος κε ο Χριςτος με τι διαφορα, πος το διατιπόνι με το δικό-τυ τρόπο «Τα τυ Κέςαρος Κέςαρι κε τα τυ θευ το θεο».

Κε ι διο «Σοτίρες» δε φέρνυνε χαμιαν αλιθινι γιατρια. Το μεγάλο δράμα τις ανθροπότιτας μένι πάντα κ' εόνια άλιτο κε κάτο απο τι βαςιλία τυ Λόγυ τον ελίνον κε κάτο απο τι βαςιλία τις Αγάπις.

Δεν ιπάρχι λιπον λιτρομος;

Ο Μόμος, πυ απαρνιέτε κε τυς διο «Σοτίρες» κε κςεςκεπάζι τιν ικονικι λίτροςι, πυ φέρνυνε ςτυς πονεμένυς τις γις, λέι για μια ςτιγμι απαντόντας ςτον Προμιθέα. «Εμις θα κςαναφιάκςυμε τον κόζμο άλι μια φορα απο τιν αρχι». Μα το λέι «γελόντας» πεχνιδιςτα, ςα να κοροιδέβι τον ίδιο τον εαφτό-τυ.

Κε όταν ςοπένυν ο Προμιθέας κε ο Χριςτος, ο «Μόμος βρίςκετε καθιζμένος ς'ένα μεγάλο γεφίρι απάνυ απο μιαν τεράςτιαν άβιςο. Ινε το γεφίρι, πυ δένι τα περαζμένα με τα μελύμενα». Κε ςιλογίζετε: «Θα έρθι κερος, πυ θα πλιθένυνε τόςο ι Μόμι, πυ μονόλογι ςαν κι αφτόνε θἄνε ολότελα περιτι:

Μα πρότα θα έχυμε περάςι το γεφίρι...»

Σ' όλο λιπον το πρότο μέρος τυ έργυ μόνο αφτι ι κάπος αόριςτι ιπενιγμι γίνοντε για τιν επανάςταςι κε τιν αλαγι τυ κόζμυ.

Ο Μόμος μένι τελιοτικα, όπος δίχνι δα κε τ' όνομά-τυ, μόνο ι αρνιτικι μορφι τυ διαλεχτικυ νυ, ο νκρεμιςτις τον παλιον ιδόλον. Τα μελύμενα ίνε πέρα απο το γιοφίρι. Αραγες θα περάςι το γιοφίρι αφτο κι ο ίδιος ο πιιτις;

***

Το δέφτερο μέρος τυ έργυ ίνε ένα «Ιντερμέδιο» με τέςερα λιρικα τραγύδια «Ο χορος τον Οκεανίδον», ο «χορος τον Σεραφιμ», ι «Μάνα τυ Χριςτυ» κε ι «Μαγδαλινι».

Τα τέςερα αφτα λιρικα κομάτια, αν τα έργο ίχε οργανικότερι δραματικι ςίνθεςι, θα έπρεπε να βρίςκοντε μέςα ςτο πρότο μέρος, όπος βρίςκετε εκι κε το τραγύδι τυ αιδονιυ. Ο Προμιθέας κε

Χριστος, ι διο κίριες μορφες τυ λιτρομυ, πυ μπόρεςε ο ανθροπος να διμιυργίςι ός τόρα μέςα στο ςκλιρον αγόνα τις ζοίς-τυ, δεν ίνε ςκιες χορις ςάρκα, πλάζματα φαντασιας, αγέρινα ίδολα. Ινε πλάζματα ζοντανα, πολι κοντα στιν ανθρόπινι ζίςι, στον παλμο τις ανθρόπινις καρδιας. Ο Χριστος μάλιστα ίνε περιςότερο ανθρόπινος απο τον έλινα μιςοθεο. Γιατι αν τον Προμιθέα μέςα στο τραγικο μαρτίριό-τυ τονε ζιγόνυνε πλάζματα θεικα, ι Οκεανίδες, όπος φτερυγίζυνε γίρο απο το σταβρο τυ Χριστυ τα Σεραφιμ, όμος κοντα στο Χριστο βρίςκοντε τιν όρα τυ μαρτιρικυ θανάτυ κε ι διο ιπέρτατες μορφες τις αγάπις, ι αγάπι τις μάνας κε τις γινέκας, ι μιτρικι στοργι κε ο έροτας στιν πιο ιδανικί-τυ μορφι, ι Παναγία κε ι Μαγδαλινι.

Ολες ετυτες ι μορφες ςε μια οργανικα δραματικι πλοκι θα ίχανε τι θέςι-τυς γίρο απο τα κίρια πρόςοπα στιν κατάλιλι στιγμι. Μα ο Βάρναλις ύτε καν καταπιάστικε να κανι δράμα το «Φος, πυ κέι». Ινε ένα πίιμα δραματικο με πολι χαλαρι ςίνθεςι, μια παράθεςι τον δραματικον στιχίον κε ι ςίνθεςι αφίνετε να γίνι βαθίτερα, στιν πςιχι τυ αναγνόστι, αν ο αναγνόστις ζι το δράμα μέςα-τυ. Γι' αφτο τα τέςερα αφτα λιρικα διαμάντια ίνε βαλμένα χοριστα στο ιντερμέντιο. Ας τα κιτάκςυμε ένα-ένα.

***

Με βαθι νόιμα μεστο ίνε το τραγύδι τον Οκεανίδον. Ο άνθροπος, πυ παλέβι με το βαρι πρόβλιμα τις μίρας-τυ κε βρίςκετε καρφομένος απάνο στον Κάφκαςο κε τυ τρόνε το ςικότι τ' άγρια όρνια, δε μένι ολότελα μόνος στιν παγονια, στο μάβρο ςκοτάδι, στις μπόρες κε τυς άγριυς ςίφυνες τις φίςις.

Γιατι ι μάνα-τυ ι Γις δεν ίνε πάντα άπονι μαζί-τυ κε ι Ζοι έχι κε τις γλικές-τις όρες. Ενα στιχίο ακατάλιτο χαρας παραστέκι πάντα τον άνθροπο για να φοτίςι κε τιν πιο ςκλιρι στιγμι τις ζοίς-τυ. Ι ομορφια. Ι ομορφάδες τις πλάςις, τα λυλύδια, τον πυλιον τα τραγύδια κε απάνο απ' όλα το γινέκιο κορμι. Ι ομορφια μπορι να γλικάνι τον απέραντο πόνο τυ μεγάλυ Δεζμότι κε μόνι αφτι προσπαθι να τον φτάςι κε να μίνι κοντά-τυ ός τιν απάτιτι τυ πόνυ κορφι.

«Αν ταράζουνε γις, υρανο κε πελάι
κε με πάνε μακρια, με τινάζουνε πλάι
τον αβίςον πλυτόνιι θιμι,
κι αν το δρόμο-μυ χάνο ςε τόςι μαβρίλα
αντιχάνε βαθια ςτις καρδιάς-μυ τα φίλα
τις οργίς-ςυ ι μεγάλες βροντες.
Δε ςε χάνο ποτες».

Ερχετε λιπον ι ομορφια κοντα ςτον Προμιθέα για να τυ φέρι δόρο παριγοριας κε χαρας πρότα-πρότα το κορμι ορέας γινέκας.

«Να κορμι ςτον αφρο κε ςτιν άρμι δεμένο,
να κορμι ςα λαμπάδα χιτο,
ςαν τριαντάφιλο νέο, τις αβγις πρότι γνόρα,
γλικαζμο τον ματιόν-ςυ κε πάντα κε τόρα!
Να κε αςτίθι, ςα ρόδι ςφιχτο,
πυ μ' αγάπι κε πόνο για ςε
το φροντίζο, χριςε».

Μα ςινάμα τυ φέρνι κι όλα τ' άλα πλύςια δόρα τις φιςικις ομορφιας.

„Τα λυλύδια απο χόρες, πυ ο ίλιος τις πνίγι
ςε γαλάζια, χριςα, καταχόκινα ρίγι,
τον πυλιον τα τραγύδια, πυ αχυν
ςε νερα, ςε κλαρια, με φενκάρι κε μ' ίλιο,
τις ζοις τι χαρα, τις χαρας το βαςίλιο,
όπυ πάο κε ςταθο μ' ακλυθυν,
όλα ζέςτα, εφροςίνι κε φος
το τραγύδι κι ο ανθος.

Αν μπορέςι ο άνθροπος να δεχτι τα δόρα τις ομορφιας, θα μπορύςε ίςος να νικίςι τι μίρα-τυ.

δέκςυ-τά-μυ κι ος πριν αλαφρος
απο πάνο-ςυ διόκςε τι μίρα
τιν κακια κε τι ςτίρα.

***

Πιο εκςαιλομένα απο τις Οκεανίδες, πιο πνεματικα, ςίμφονα κε με τι χριςτιανικι παράδοςι, ίνε τα Σεραφιμ. Κε αφτονον ι υςία ίνε ι ομορφια κε ι ζοί-τυς, τραγύδι.

Αγέρινα πυλια ςτο φος
κε φότα ςτον αγέρα,
τις Ομορφιας πετύμενα
κε νιάτα δίχος γέρα
ςτυ Μίθυ τα μεςύρανα
(τριαντάφιλα κε κρίνα)
μονάχα τραγυδύςανε
(βιολια κε μαντολίνα).

Τα πλάζματα όμος αφτα λιγίζυν, πονυν, κλένε κε ςοριάζοντε ςαν περιςτέρια ςτα πόδια κε ςτο λεμο τυ Σταβρομένυ. Δεν ίνε ι ομορφια, πυ μπορι να λιτρόςι απο τον πόνο, ίνε ι ομορφια, πυ ζβίνι μπροςτα ςτο μαρτίριο.

Πικρι ςαγίτα κι άκςαφνι
'πέραςε τιν καρδιά-μας
κε μονομιας ςκοτίνιαςεν
ι αθάνατι φοτιά-μας.
Κι απο το κλάμα τ' άςοτο
τα μάτια έχυνε ζβίςι
χ' εχάθι ο ίλιος άρατος
για Σένα, Αλίθιας βρίςι.

Μα ι αγάπι τις Μάνας μιν ίνε δινατότερι κε απο τιν Ομορφια; Πός ςτάθικε ι Μάνα τυ Χριςτυ δίπλα-τυ απάνο ςτο μαρτίριό-τυ; Πός παραςτέκι τον άνθροπο ι αγάπι τις μιτέρας τι ςτιγμι τις μεγάλις θιςίας για τυς άλυς, για τιν απολίτροςι όλις τις ανθροπότιτας; Σα μιτέρα. Απάνο απ' όλα ι γενίτρα τις-ζοις ένα πράμα θέλι χ' ένα πράμα νιόθι: να ζίςι το πεδί-τις. Ο θάνατός-τυ κε ο πιο ιροικος κε ο πιο εβγενικος κε ο πιο δοκςαζμένος κε ο πιο θεικος ίνε κάτι, πυ δε χορι ποτε ςτιν πςιχι τις μάνας. Ι καρδια τις μάνας δε μπορι ποτε να ςινενοιθι με το θάνατο. Το χριςόνιρο τις μιτέρας ίνε ι εφτιχιζμένι ζοι τυ πεδιύ-τις. Κ' έτςι μιλάι χ' ι Μάνα τυ Χριςτυ.

Α! πός ίχα ςα μάνα χ' εγο λαχταρίςι
(ίταν όνιρο χ' έμινεν άχνα κε πάι)
ςαν κε τ' άλα-ςυ αδέρφια να ς' ίχα γενίςι
κι απο δόκςες αλάργα κι αλάργ' απο μίςι.

Να μεγαλόςι ο γιός-τις να τον καμαρόςι έναν καλο δυλεφτι κε νικοκίρι, μαζι με τι γλικια γινεκύλα τυ κε τα πεδιά-τυ.

Ενα κόκινο ςπίτι ς' αδλι με πιγάδι
κε μια δράνα γιομάτι τςαμπια κεχριμπάρι
νικοκίρις καλος να γιρνας κάθε βράδι.

Κε τόρα, πυ τον βλέπι πεθαμένο δέρνετε κε χτιπιέτε, ςαν κάθε μάνα απάνο ςτο κορμι τυ πεθαμένυ πεδιυ.

Καθος κλέι, ςαν τις πέρνυν το τέκνο, ι δαμάλα,
κςεφονίζο κε νόιμα δεν έχυν τα λόγιά.
Στίλοςέ-μυ τα διό-ςυ τα μάτια μεγάλα.
Τρέχυν έμα τ' αςτίθια, πυ βίζακςες γάλα.

Κε ο πόνος για το θάνατό-τυ δε τιν αφίνι ύτε να νιόςι το ιροικό-τυ φέρςιμο, τι θειχι θιςία. Το μαλόνι, τυ βρίςκι λάθια ςτιν πράκςι-τυ, αδιναμίες:

• Πός αδίναμι ςτάθικε τόςο ι καρδιά-ςυ
ςτα λαμπρα Γεροςόλιμα Κέςαρας νἄμπις!
Μα γιατί να ςταθις να ςε πιάςυν! Κι ακόμα
ςα ροτίςανε: „Πιός ο Χριςτος;" τΐπες „Νά-με!"

Μ' άκςαφνα ςτο κορίφομα τυ πόνυ, αςτράφτι μέςα-τις ι κατανόιςι, αν όχι ι πλέρια κατανόιςι κε ι επιδοκιμαςία κε ι ςιμετόχι, τυλάχιςτο ι διέςτιςι, πος εδο πρόκιτε για κάτι άλο.

«Αχ, δεν κςέρι τί λέι το πικρό-μυ το ςτόμα.
Τριάντα χρόνια πεδί-μυ δε ς' έμαθ' ακόμα.

Το κάτι άλο αφτο θάρθι κερος, πυ θα το νιόςυνε χιλιάδες μάνες κε ο Γόρκι θα πλαςτυργίςι ολοζόντανι τι «Μάνα» αφτυ τυ προλετάριυ μαχιτι κε ίροα κε λιτροτι, ςτο αθάνατο έργο-τυ.

Κοντα ςτι Μάνα όμος τυ Χριςτυ «γονατιζμένι παράμερα κλέι με τα γαλανά-τις μάτια ι Μαγδαλινι χορις να τιν ακύι ί να τι βλέπι κανένας». Ινε ι γινέκα, πυ αγάπιςε το Χριςτο με τιν πιο ιδανικι μορφι τις αγάπις, αφυ το κορμί-τις γνόριςε κ'έδοκε τυς πιο πίρινυς ςαρκικυς ςπαζμυς ςτυς πλύςιυς κε δινατυς άντρες τυ κερύ-τις.

Στιν τεςεροβαςίλεφτι Γιυδέα εγο 'μυν ι Πιγι:
τυ κόρφυ-μυ τ' αμάραντα κε μοςκοβόλα κίτρα.
Οςαν τι φλόγα τυ κορμιύ-μυ άλι δε γνόριςεν ι Γι,
. . . .
Ο εροτάς-μυ νίκαγε τι Ρόμι τι νικίτρα.

Κε όμος αφτι ι γινέκα, πυ ζύσε μιαν οργιαστικι ζοι μέσα ς' αφάνταστα πλύτια, ίχε άδια τιν πσιχί-τις, ίτανε διστιχιζμένι.

Σκοτάδια ίτανε μέσα-μυ, κσέρα μεγάλι κι αμυδια
κε στα γλικα τα χίλια-μυ πικρα πολι τα γέλια.

Οςπυ ίδε το φτοχο κε ταπινο προφίτι κ' ένιοσε ορμι ασινκράτιτι στα πόδια-τυ να κιλιστι, ίδε να σιέτε μέσα-τις πσιχι παρθένα ός τόρα.

Ορέος δεν ίςυν, τίποτα δεν ίχες πάνο-συ άκσο!
Κίταγες χάμυ τα χαλίκια, ος μίλαγες σιγα κι αργα.
. . . .
Πράματα νέα δεν έλεγες κε ότε με λόγια νέα, παλια
απο πολυς κι απο κερυς όλα ίταν ιπομένα.
Μα 'χες τι δίναμι ν' ακυς τον ορανον, τι σιγαλια
κι όλα για σένα (κι άπσιχα κι ανθρόπι) διάφανα γιαλια.

Κ' έδοκε στον προφίτι ολάκερι τιν παρθένα πσιχί-τις κε τότε μόνο ένιοσε τιν ιπέρτατι ιδονι, έγινε λέφτερι κ' εφτιχιζμένι.

Τιν εφτιχια τι γνόριςα στο δόσιμο χορις μιςτο,
τι λεφτερια — στο σκλάβομα σε κάπιο ιδανικο σοςτο
κε τιν ιπέρτατ' ιδονι στον πόνο — άκσια γνόρα.

Ετσι φτάνι ι Μαγδαλινι στο πιο πσιλο σκαλοπάτι, πυ μπορι να φτάσι ι παθιτικι γινέκια αγάπι, όπος ο Χριστος έφτασε στο πιο πσιλο σκαλοπάτι, πυ μπορι να φτάσι ι παθιτικι θισία. Γι' αφτο τα τελεφτέα-τις λόγια ίνε σκοτινα κε μένυνε χορις απάντισι.

Κι αν πρόζμενες το λιτρομο απο τιν άδικι θανι,
εγο μονάχα τόνιοσα, πυ ίμυνα λάσπι κε κινι...
Πόσο, Χριστε 'συν άνθροπος! Κ' εγο θα ς' αναστίσο!

Πός θα τον αναστίσι; Με τα μίρα κε τα δάκρια;

Τιν απάντισι τιν έδοκαν άλες γινέκες σε άλυς κερυς. Ι γινέκες, πυ κσεπέρασαν τιν παθιτικι αγάπι κε το δόσιμο, ι γινέκες, πυ με παρθένες πσιχες ανάστισαν τον «Ανθροπο» χιρίζοντας το πολιβόλο μέσα στις άγριες στέπες τυ Βορα.

Γ

Ι. ΙΟΡΔΑΝΙΔΙ.

Στο τρίτο μέρος τυ έργυ έχυμε τις τελεφτέες αναλαμπες τις άνομις κιριαρχίας τον αφεντάδον. Ι σιντέλια τις Ανομίας πλισιάζι. Κι αφτο το εστάνετε πσιχόρμιτα κ' ι ίδια. Ετσι μπροστα στον κρεμνο, πυ ανίγετε απιλιτικος εμπρός-τις, ι Ανομία παρυσιάζετε τόρα ομι κε απροσχιμάτιστι, διαλαλόντας κινικα τυς σκοπυς κε τις πρόθεσές-τις.

Τα σίμβολά-τις δεν ίνε πια ανθροποθει με μάσκα «Σοτίρα». Ινε τα ίδια τα σίμβολα τις ομις κσετσιποσιας κε τυ ακράτυ κινιζμυ: ι πόρνι κε ι μαιμυ. Αγνάντια όμος σ' αφτα κ' ενάντιά-τις προβάλυν τα κενύργια, τα πάναγνα σίμβολα: ο πλαστυργος τις Νιας Ζοις, ο Οδιγιτις κε ι πανκόζμια πσιχι, ο Λαος.

Το μέρος αφτο, δίχος γενικι επιγραφι, γραμένο επίσις σε στίχυς, έχι το τραγύδι κε το χορο τις Αριστέας, τιν αφτοσίστασι τις μαιμυς, τιν κυβέντα — κσελιγόματα τις Αριστέας με τι μαιμυ κε σαν κατακλίδα κε λίσι τον Οδιγιτι — τι μεγαλόπνοι κε βροντερι φονι τυ αρχιγυ, πυ έρχετε να κιρίκσι το λιτρομο κε «Το τραγύδι τυ λαυ», το τραγύδι, τις πανκόζμιας πσιχις, πυ λεφτερομένι πια χέρετε τις ομορφιες τις Φίσις κε τις Τέχνις, πυ τις πλιθένι κιόλας με τι λέφτερι διμιυργικι πνοί-τις.

Ι Αριστέα, ι γιμνι, ι χιλιοκολαζμένι πόρνι, ίνε το ενιέο σίμβολο, πυ κλι μέσα-τυ τα τρία μερικότερα σίμβολα: Τιν Πολιτία — Πατρίδα, τι Θρισκία κε τιν Τέχνι τον Τεχνον, τα τρία αφτα σίμβολα, πυ πάνο-τυς στιρίζυν ι άρχυσες τάκσες τι δίναμι τις κιριαρχίας-τυς, ενο ι κσαδιάντροπι μαιμυ ίνε το σίμβολο τις κιρίαρχις τάκσις, ι ίδια ι αστικι τάκσι.

Το σίμβολο μαιμυ λίπι απο τιν πρότι έκδοσι τυ έργυ, κε ι πόρνι δεν ονομάζετε Αριστέα, αλα ομότατα Π ό ρ ν ι.

Τα μιρολόγια, πυ γλικέναν τυς πόνυς τυ Προμιθέα κε τυ Χριστυ, έχυν πια σοπάσι. «Τα πίρεν όλα ο άνεμος κε το σκοτάδι, πυ πίχτοσε πίσα. Ι Γις ολάκερι μίκρινε, μαζέφτικε — λίγα μέτρα, ένας τάφος». Ινε ο Τάφος, πυ θα κλίσι για πάντα μέσα-τυ τα περαζμένα, θευς κε ανθρόπυς. Μίκρινε ι γις, γιατι πια μονάχα για

τυς λίγους ιπάρχι, για τις μαιμύδες· ς' αφτες μονάχα δίνι τ' αγαθά-τις. Ιςα-ίςα γι' αφτο γίνετε ο Τάφος, πυ θα κλίςι για πάντα μέςα-τυ τιν αμαρτολι προιςτορία τις ανθροπότιτας, θευς κι ανθρόπυς, πυ κράτιςαν χρόνια κε χρόνια τις πλατιες μάζες μέςα ςτι διπλι ςκλαβια, τιν πνεματικι κε τιν ικονομικι.

Ετςι ο πιιτις μας προετιμάζι για να περάςυμε μαζί-τυ το γιοφίρι τυ Μόμυ κε να βαδίςυμε το δρόμο τις απολίτροςις. Οςτόςο πριν απ' αφτο ίνε ανάνκι να μας παρυςιάςι τις κιρίαρχες τάκςες ς'όλιτυς τιν κςετςιποςια κε τιν ατιμία οδιγόντας-μας ός τις μιςτικες πιγες τις άνομις κιριαρχίας-τυς.

Ενας ελαφρος φοςφοριζμος, πυ τρεμυλιάζι, πυ χάνετε κε κςαναφένετε πλάι ςτον τάφο «δένι ςιγα-ςιγα κε γίνετε ένα κατάγιμνο γινέκιο ςόμα. Ινε ι Αριςτέα, πυ τανιέτε, καμαρόνι, ςιέτε κε λιγιέτε — κε γελάι κατάμυτρα ςτι Φοβέρα, πυ τίνε περιζόνι. Κε τραγυδάι...» Τραγυδάι κςετςίποτα το τραγύδι τις κολαζμένις, τις αγέραςτις ίπαρκςίς-τις, το τραγύδι τις ομορφιάς-τις, πυ αποτελι ςινάμα κε τι δίναμί-τις. Για λίγο πέφτι ςε ςιλογι. Ιςτερα όμος κςαφνικα πετιέτε απάνυ κι αρχίζι να χορέβι κε χορέβοντας να τραγυδι.

Θα περίμενε κανις ι ςιλογι να τίνε φέρι ςε κάπια επίγνοςι, να τις λιγοςτέπςι κάπος τιν κςαδιαντροπια. Οςτόςο κάθε άλο. Το τραγύδι τόρα γίνετε πιο ιταμο, πιο ανέντροπο:

Κε νά τα γέλια-μυ ςπαθι
κι ο λαβομένος τα ποθι
ναν τόνε ςφάζυν ός τα κόκαλα·
ςτα βάθι-τυ τα ςκοτινά
τα γέλια αφτά-μυ τα βράχνα
λαμποκοπυν αγνα κε λιόκαλα!

Απ' τιν αφράτι-μυ κιλια
περναν αμάκςια με βιολια,
προςκινιτάδες καραβάνια
κι όςο να πέφτο, να γερνο,
τόςο καλίτερι κςιπνο
ςε νιάτα κε ςε περιφάνια.

Κε ςτο τέλος λαχανιαζμένι ςταματάι το χορό-τις κε ςτρονκιλοκάθετε χάμυ. «Ακςαφνα παρυςιάζετε μπροςτά-τις κολοπιδόντας ι μαιμυ. Φοράι κίτρινι ςκυφίτςα, γαλάζιο μπαςμαδένιο φυςτανάκι — κι

ας ίνε ςερνικι... Αφυ κιτάκςι κάμποσι όρα ςαςτιζμένα τι γιμνι Αριςτέα, αρχίζι να κάνι λογις-λογις νκριμάτςες, ςα να δάνκοςε λεμόνι».

Ιςτερα κάνοντας βαθια ιπόκλιςι μπροςτα ςτιν Αριςτέα, αφτοςιςτένετε ςτιν Αφέντρα-τις κε με αδιαντροπια ςινιθιζμένι ςτο γένος-τις, μα περιςότερο ςτιν τάκςι, πυ ςιμβολίζι, έρχετε ςτο προκίμενο:

Κάνο μια τύμπα κε τςιρίζο
μές' ςτον αγέρ' αγερικο,
πιδο, ςκαλόνο, τριγιρίζο —
παντυ μιρίζο θιλικο.

Κάθε ςτιγμι, κάθε λεφτο
τιν αλιςίδα-μυ δανκάνο.
Δίγι Κατίνκο, δε βαςτο,
γιατι πολι κακο θα κάνο!

Κε ι πόρνι, ι Αριςτέα, ιπερθεματίζοντας σε κςετςιποσια:

Καλό-μυ ςι, πυ να ςε πιο
μέςα ςτις φύχτες-μυ τις διο
ςαν πετιμέζι κε ςιρόπι.
Στιν ανκαλιά-μυ τι ζεςτι
ςτερνο να ς' έςφινκα εραςτι —
ςιχάθικα ύλι τις ανθρόπι!

Οςτόςο ι μαιμυ πιο κςετςίποτι, πιο κςαδιάντροπι:

Απο τον άςπρο-ςυ λεμο
με τιν υρά-μυ πολεμο
να κρεμαςτο κε να τανίςο,
τι ρίζα-ςυ να χυχυνίςο.

Κε μέςα ςτιν ιλεχτριζμένι απο κςετςίποτυς γλικαζμυς κε αλιλοθαμαζμυς ατμόςφερα, διμιυργιέντε ι όρι τις εκςαίλοςις: «Λίγο-λίγο φέβγι ο τόπος κι ο χρόνος κ' ι Αριςτέα χάνι τιν ανθρόπινι μορφί-τις. Εκςαιλόνετε. Γίνετε Σίμβολο κ'Ιδέα. Ετςι θα εκςαιλοθι τρις φορες».

Με τιν πρότι εκςαίλοςι ι Αριςτέα γίνετε ι Πολιτία - Πατρίδα, ι Πατρίδα τον αφεντάδον το Δίκιο τον αδικιτάδον. Κε τραγυδόντας παθιτικα με το χέρι ςτο ςτίθος διαλαλι ανάμεςα ς' άλα:

Εχο τον πόλεμο θεμέλιο
κε δίναμί-μυ τιν κλεπςια.
Εχο το πςέμα για βανκέλιο
κι όπιος το πίνι πιο διπςα.

Κε ςα να λέι απ' όχςο το μάθιμά-τις μπροςτα ςτο δάςκαλο κι αφέντι-τις, τι μαιμυ, αρμαθιάζι όλα-τις τ' αντραγαθίματα, όλες-τις τις εκδύλεπςες προς το ζόο, αρχίζοντας απ' το πιδέκςιο κλέπςιμο τυ φτοχυ, τυς πολέμυς, όπυ κυβαλα τα θίματά-τις ςαν αρνάκια τις Λαμπρις, για να φτάςι ςτο κρίπςιμο, πυ κάνι απο πίςο-τις τον εμπόρον τις Σφαγις κε το πάχεμα τυ αφαλύ-τυς. Κε ςαν καταχλίδα κε επιςφράγιςι τον ςχέςεόν-τις με τυς εμπόρυς τις Σφαγις:

Ι πρότι εγο, ςτα τελεφτέα
ίμε ι δικιά-τυς Αριςτέα
κι αφτι 'νε ι γνόμι-μυ κι ο νυς!
Εγο πλερόνο τις χαρές-τυς
κι όςα βυτάο απ' τυς ρέςτυς
όλα τα δίνο ς' αφτυνυς.

Ι μαιμυ τότε ακράτιτι απο ςινκίνιςι κε ενθυςιαζμο για τις πολαπλες ιπιρεςίες τις Αριςτέας, κάνι ςε δάφτινε τις πιο τριφερες κςομολόγιςες:

Εςένα θέλο κι αγαπο
Γιά ιδές-με προς φτερνοκοπο!
Στο γόνα-ςυ να γίρο αγάλι
να ςυ πςιρίςο τι μαςκάλι.

Κε ςαν ομολογία πίςτις κε αφοςίοςις:

Για ςένα γο, για ςένα γο
τρέχο ςτι μάχι να ςφαγο...

Μα εδο δανκόνι τα χίλια-τις ι μαιμυ. Σαν πολα να τις τάζι. Μεγάλο βέβεα το χατίρι τις Αριςτέας, μα πάλι να ςφαγι ςτι μάχι! Οχι δα! γιατι τότε πιός θα εμπορεφτι ός κε τα κόχαλα[1] τον ςχο-

[1] Ιςτερ' απ' τι Μικραςιατικι καταςτροφι τα κόχαλα τον „ιρόον", πυ έπεςαν «ιπερ πατρίδος», πυλίθικαν απ' τυς εμπόρυς τις ςφαγις ςτυς εβροπέυς βιομίγανυς, ςαν πρότι ίλι. (Ι. Ι.)

27*

τομένον για τιν πατρίδα! Ετςι αμέσος παρακάτο, θιμίζι στιν Αριςτέα, πος δεν ίνε δίκιο να ςφαγι κε ζιτα να τίνε κάνι αρχιγο — μια κε ίνε το καλίτερό-τις πεδι ςε γνόςι, ςε πονιρια κε ςε... ομορφια (έχι κε δόντια πιο γερα), για να καταλίκςι:

Κε ςα γεμίςυν όλ' ι τόπι
τάφυς ιρόον, θεικες τιμες,
κε λιγοςτέπςυνε ι ανθρόπι
θε να περιςέπςυν ι μαιμες.

Ιταν ο ςοςτότερος ιπολογιζμος, πυ μπορύςε να κάνι ι μαιμυ, διλαδι ι μπυρζυαζία.

Κε τόρα ερχόμαςτε ςτι δέφτερι εκςαίλοςι. (Αλι μορφι, άλι φονι). Ι Αριςτέα γίνετε ι Θριςκία, το „δέφτερο ςίμβολο - αφιόνι, πυ έχυν ςτι διάθεςί-τυς ι μαιμύδες για να κάνυν τι δυλιά-τυς.

Μές' ςτα χριςάφια καμαρόνο
κε ςε θιμιάματα καπνο.
Ιμε ι Θριςκία, πυ φανερόνο
τι θέλιςι τον υρανο
κε ζβίνο κάθε πεθιμια
για τον απάνο το ντυνια.

Κε παρακάτο ι ίδια ι Αριςτέα, πυ ςαν Πατρίδα οδιγι τα θίματά-τις στο Μακελιο, εδο ςα Θριςκία εβλογι τυς μακελάριδες κε πέρνι μέτρα — τόνε ςτέλνι διλαδι ςτιν κόλαςι — ενάντια ςε κίνον πυ θ' αρνιθι να ςφαγι ί θα ζιτίςι το δίκιο.

Με τρόπο πίςιμο κι αργο
τυς μακελάριδες βλογο
κε πυ το θάνατο αρνιθι
κε δικιοςίνι τάχα θέλι,
ρίχνο ςε τάρταρο βαθι
δίχος αρχί κε δίχος τέλι.

Ι μαιμυ όμος, πυ πριν δέχτικε πρόθιμι — απ' τιν ανάποδι βέβεα— να ςφαγι στον πόλεμο, τόρα φορι το ράςο κε με ίφος αςκιτικο ιεραπόςτολυ — θιμίθικε το ριτο τις Γραφις: „υχ επ' άρτο μόνο ζίςετε άνθροπος“ — κιρίχνι:

Οπυ το ςόμα-τυ κςεχνα
μάιδε διπςα, μάιδε πινα
κε λέφτερα πςιλόνι ο νυς,
πςολότερ' απ' τυς υρανυς.

Κε βλέπι οράματα μεγάλα
μεγάλα οράματα ςομυ,
ςε κάθε ςίνεφο καβάλα
κε μιαν αθάνατι μαιμυ.

Ανίχτε δρόμο να περάςο
νά-με κ' εγο ντιμένι ράςο.
Τ' αφάλι-μυ ςταβροκοπο
το λιβανίζο, τ' αγαπο.

Ινε τ' αφάλι, πυ τις παχένι μια πιθαμι ι Αριςτέα-Πατρίδα, κε αν τι βλέπυμε να το εβλογι, δεν πρέπι να κςεχνάμε τι λαικι παριμία: «ο παπας πρότα τα γένια-τυ βλογα».

Με τιν τρίτιν εκςαίλοςι ι Αριςτέα γίνετε ι Τέχνι, «ι Τέχνι τυ Απόλιτυ, τυ έκςο κερυ κε τόπυ, ι Τέχνι χορις ςκοπο κε δίχος όφελο, ι Τέχνι τις Μορφις, τον λέκςεον, τον ριθμον, τυ εςθίματος, τυ ιποκιμενιζμυ, τον αντιφάςεον τις ιδονις!.. Τέχνι τον μορον, τον τςαρλατάνον, τον μιχον κε τον εβνύχον, ι πυλιμένι, ι ατιμαζμένι, τυ Μπαρες, τυ Κλοντελ κε τυ Ντ' Ανύντςιο. Ιμε «ι Φλογέρα» εγο «τυ Βαςιλια» κε «το Πάςχα τον Ελίνον!»[1] όπος ο ίδιος ο πιτις τίνε χαραχτιρίζι ςτιν πρότι έκδοςι τυ «Φος, πυ κέι».

Ινε ι Τέχνι, πυ χριάζετε κάθε κιρίαρχι τάκςι ςτιν αντιδραςτικί-τις περίοδο, ςτιν περίοδο τις χρεοκοπίας τον ιθικον κε πνεματικον ακςιόν-τις. Ι τέχνι τις φιγις απο τιν πραγματικότιτα, για τιν περιοχι τυ ιπερπέραν ί τον τάφον, τον περαζμένον, πυ πέζι ςιχνα για τις μάζες, όχι λιγότερο απο τι θριςκία, το ρόλο τυ ναρκοτικυ.

Αριςτοκράτιςα ζοι,
τον ιπερκόζμιον ακοι,
εόνια, απόλιτι, ςπυδέα.
Πςιχι δεν έχο κε ζιτο
ςε κάθε τάφον ανιχτο
καμια ςκυλικιαζμέν' ιδέα.

[1] Εργα, το πρότο τυ Κ. Παλαμα, το δέφτερο τυ Α. Σικελιανυ (Ι. Ι.).

Με τι Θριςκία κε τιν Πατρίδα
τιν ίδια απλόνυμε αρίδα
τον ίδιον έχυμε ςκοπο.
Κερνύμε ςτο λαο χαςίςι,
όνιρα, πςέματα κε μίςι —
δεν ντρέποντε για να ντραπο.

Εδο πια ι μαιμυ κςελιγομένι τις τρέχυν τα ςάλια μπροςτα ςτιν Αριςτέα, πυ έδιχςε κε τις τρις όπςες-τις, παρυςιάζοντας κύμυλο το χανίςκι τις δύλεπςίς-τις:

Να ςε κιτο κε να ς' ακο,
τρέχι το ςάλιο-μυ γλικο.

Κε ςτο τέλος — έτςι για να μιν ιςτερίςι — μιλα κι, αφτι για το δικό-τις τον κςεχοριςτο ρόλο:

Με το μελάνι-μυ ςυπια,
θολόνο τα νερα κε κόβο.
Εχο για ςένα αδιαντροπια,
για τιν αλίθια οργι κε φόβο.

Κε τόρα ίνε πια κέρος να παρυςιαςτι ι Αριςτέα τριςιπόςτατι κε με τις τρις μορφές-τις μαζι, για να κλίςι κε το ςιμφονιτικο με τι μαιμυ:

Καλα να ζις, καλα να ζο
μια θέιςα αντάμα μ' ένα ζο.
Στιν Κιβοτο τυ Μιςτιρίυ
μαζι με ςένα να κλιςτο,
μέςα ςτιν άγια Κιβοτο
τις Πολιτίας κε τυ Κιρίυ.

Κε ι Κιβοτο τυ Μιςτιρίυ, πυ μέςα ς' αφτιν θα κλιςτυν ι θέιςα με το ζόο, ίνε ι Εκςυςία με το οπλοςτάςιο τον νόμον κε τον θεςμόν-τις κε τα μιςτιριακα ςίμβολα, τα άγια τον αγίον τις κιρίαρχις τάκςις, τα μιςτικα τις κιριαρχίας-τις. Εδο ο πιιτις δανίζετε το ςίμβολο απ' τιν Παλια Διαθίκι. Ι Κιβοτος τις Διαθίκις ί τυ Μαρτιρίυ για τυς Ιςδραιλίτες τις εποχις εκίνις ίταν το λατρεφτο ςκέβος, πυ μέςα ς' αφτο φίλαγαν εβλαβικα τις πλάκες τυ Μοςαικυ νόμυ,

τι στάμνα τυ μάνα κε τι ράβδο τυ Ααρον, σίμβολα ιερα κι αφτα, πυ έπεζαν στον κερό-τυς ανάλογο ρόλο για το ιπνότιζμα τον μαζον.

Κε ι μαιμυ προσιπογράφοντας το σιμφονιτικο, βάζι τυς τελεφτέυς σιμπλιροματικυς όρυς-τις:

Για σένα ντίθικα φυστάνι,
κάνο ότι θες, μονάχα φτάνι
νάχο ταγίνι ταχτικο,
να με φιλας κι απο κακο.

Μα δεν επρόφτασε να στεγνόσι το μελάνι τυ σιμφονιτικυ κε «ι Αριστέα πέφτι χάμυ κε κιλιέτε ανκαλια με τι μαιμυ. Αφρι κόκινι βγένυν απ' τα βαμένα χίλι-τις. Κ' ι διό-τυς υρλιάζυνε σα δεμονιζμένι. Ο αγέρας έχι κοπάσι ολότελα. Μα βαθια σιοπι καταπίνι τα υρλιάζματά-τυς».

. Αποδο κε πέρα ι σκινοθεσία αλάζι, αλάζυν τα σίμβολα κε ι ρόλι-τυς. Ο πιτις τόρα ίνε κερος να μας δίκσι το δρόμο τις απολίτροσις, περνόντας το γιοφίρι, πυ δένι τα περαζμένα με τα μελύμενα. Βρισκόμαστε στι σιντέλια τυ κόζμυ τις Ανομίας, στις παραμονες τις πανκόζμιας επανάστασις. «Αξαφνα μια πολίβυι αντάρα απο νεανικες φονες περιζόνι ολύθε τι γις. Κ' ένας φοτινος κίκλος αρχίζι να χαράζι εκι, πυ δένετε ο υρανος με τα βυνα κε με τι θαλασα. Ανάμεσα σ' αφτες τις φονες, πυ ζιγόνυνε ριθμικα, ξεχορίζι μπροστα μια πιο βαρια, πιο δινατι, πυ σκεπάζι όλες τις άλες». Ινε ι φονι τυ Οδιγιτι, πυ έρχετε σαν όριμο τέκνο τις Ανάνκις, μιας ανάνκις τελεολογικις,—μιας ανάνκις, πυ διμιυργι τιν άρνισι τις άρνισις, τιν κενύργια σίνθεσι,—σαν όριμο τέκνο τις Οργις τον χολαζμένον τις γις, πυ εόνες σέρνονταν σκλάβι πίσο απ' τα απατιλα σίμβολα. Κι ο Οδιγιτις αφτος δεν ίνε πια σίμβολο θεικο, γιατι δεν τον έστιλε κανις υράνιος Πατέρας απο τα σίνεφα παριγορια στο σκλάβο, πυ πονι. Ετσι ύτε υράνιες δίναμες τόνε παραστέκυν. Τον παραστέκυν ι θιμομένες καρδιες τον σκλάβον, τον διναστεμένον. Στο δρόμο-τυ δε βρίσκι χαλια στρομένα, ύτε «βάια κε κλάδυς», όπος ο Χριστος, όταν έμπενε στι Γερυσαλιμ. Προχορι μέσα στυς ανεμοστρόβιλυς κε τυς άγριυς ενάντιυς κερυς. Μέσα στο νυ κε στιν καρδιά-τυ φύντοσαν ντροπες κε έσχι εόνον, πυ τυ αρματόνυν τιν παλάμι-τυ με αστραπες φλογιζμένες, πυ τυ δίνυν τιν ορμι κε τι δίναμι για τον αγόνα. Δεν ίνε ένας, ίνε χιλιάδες, εκατομίρια, ίνε

ι ςινιςταμένι τις αγανάχτισις τον διςεκατομιρίον, πυ έζιςαν ςκλάβι μέςα στα βάθι τον εόνον κε ός τα χτες ακόμα, ίνε τα εκατομίρια τον διναςτεμένον, πυ ζυν ςίμερα το μεταβατικο ςτάδιο τις ανθρόπινις προιςτορίας. Μα κε ι αγένιτι, ι άπλαςτι ακόμα — το μέλον — κι αφτι τον παραςτέκυν, ίνε μαζί-τυ. Δεν ίρθε να παριγορίςι με λόγια τυς πονεμένυς ςκλάβυς, ί να τυς ταγίςι το λιζμοβότανο κε να γιατρέπςι τις πλιγές-τυς με γιατροςόφια. Κιρίχνι τιν ένοπλι εκςέγερςι. Κιρίχνι το χαλαζμο, πυ μέςα κε πάνο απ' αφτόνε θα βγι το φος, ο νυς, πυ θα κατεφθίνι τιν κενύργια διμιυργία, ι επιςτίμι, ι μιτέρα κε θεράπενα όλον, πυ έχυν τιν ανάνκι-τις για τι ζοι, για τιν πρόοδο, τι δίχος φραγμυς κε δίχος μπόδια. Μέςα στο λόγο πονι όλι ι ανθροπότιτα κε

Οθε περνα, νκρεμίζι κάτυ
ςαν το βορια, ςαν το νοτια
όλα τα φονικα ριγάτα
θεμελιομένα ςτιν πςεφτια.

Κ' ένα ςτιλόνι κι αναςτένι
τὄνα βαςίλιο τις Δυλιας,
(ιρὶνι! ιρίνι!) το βαςίλιο
τις Πανανθρόπινις Φιλιας.

Ινε λιπον ο λόγος ο νκρεμιςτις, μα κε ο χτίςτις, πυ θα ςτίςι πάνο ς' όλον τον κόζμο το βαςίλιο, τιν τιμι τις Δυλιας, το παλάτι τις Ιρίνις κε θα διμιυργίςι τον Πανανθρόπινο πολιτιζμο.

Ι φονι ι ςτεντόρια τυ Οδιγιτι βρίκε απίχιςι ςτις πςιχες τον εκατομιρίον, πυ ενομένες ςε μια πανκόζμια πςιχι τραγυδύνε «Το τραγύδι τυ λαυ».

Κε το τραγύδι αφτο το τραγυδα ο «Λαος» νικιτις πια, ενο ο „άρχοντας" — ι κιρίαρχι τάκςι — ςπαρταρα χάμυ „ςαν πςάρι, πυ το κάρφοςεν άκςαφνα το καμάκι". Ατςαλομένι ι καρδια τον εκατομιρίον απ' τιν απονια τυ Οχτρυ, ςτιν όρα τύτι τυ γδικιομυ, „πυ γίνετε φοτια μαζι κε μπόρα", οπλίζι το χέρι τυ λαυ, πυ χτιπα τον τακςικο οχτρο κατάςτιθα κε ςπα τα δεζμά-τυ. Ι Νια Ζοι καταργι τυς τακςικυς ανταγονιζμυς, νκρεμίζι τα οχιρομένα με μπετον κε με ατςάλι ςίνορα, ιςοπεδόνι τα θεμέλια τον πατρίδον τα κάνι όλα ςτράτα μαβια,

„πυ τιν περνα ακατάλιτι τόρα, πυ κςίπνιςε, ι Σκλαβια.

«Το τραγούδι του λαου» ίνε — στιν αρχι — ένας καφτερος σαρκαζμος στον «άρχοντα», που σπαράζι απ' τα χτιπίματα, κ' ένας ίμνος μεγαλόστομος στιν πανκόζμια επανάστασι.

Το τραγούδι αφτο το επινίκιο, το κόβι στι μέσι ο άρχοντας, που μέσα στο χαροπάλεμά-του, σε τόνο πσεφτολιρικο μιξοκλέι για τιν Ιστορία, που τις κίλισαν στι λάσπι τον ανθο τις παρθενιάς-τις. Κε ταλανίζοντας το αντίχριστο θερίο τις Αποκάλιπσις — τιν επανάστασι — χίνι κορκοδίλια δάκρια για τον ξεπεζμο του ανθρόπου, για τιν ασπλαχνιά-του κε για τι μάβρι καταχνια τις Αρετις. Κίνο, που κάνι τιν τριφερι καρδούλα-του να ιποφέρνι ίνε που: «ξεχιλιάζι άστοχα τον αδερφον ο αδερφος».

Σ' αφτο απαντα ο «Λαος» σινεχίζοντας το τραγούδι-σαρκαμο, που κόπικε στι μέσι, κε που το τελιόνι έτσι:

Για να μιν πσάχνις άδικα να μας δανκόσις ξαφνικά,
γραμι στα ξεριζόσαμε τα δόντια-σου τα παστρικά.

Ιστερ' αφίνοντας κατα μέρος τον άρχοντα στο χαροπάλεμά-του, τραγουδι χαρούμενος τα όσα του έδοκε ι επανάστασι, κε για τους απάτιτους δρόμους, που του ανίγι.

Το ό,τι ακολουθι παρακάτο, ίνε ένα ιπέρλαμπρο λιρικο άστραμα μέσα στις τετράβαθες προοπτικες που διμιουργι ι πανκόζμια επανάστασι. Ο πιιτις, μεθιζμένος απο βαθι ανθροπιστικο σινέστιμα, πετα με τι φτεροδίναμι, μα πάντα ρεαλιστικι φαντασία-του, γεμάτος χαρα πάνο απ' τους απέραντους κάμπους τον κάθε λογις καταχτίσεον τις βασανιζμένις ανθροπότιτας.

Ο πολιτίες, που καθεμια κι ολάκερ' ικουμένι,
παλάτια κε παράδισι, παντόγιρα κλιζμένι,
ι πλούσια Γις ολάκερι, τα κόπια-μας κλεμένα ός χτες,
όλα μας ξαναδίνοντε με τις ανκάλες ανιχτες.

Κ' ι θάλασα, αφροθάλασα, κι απανοσια κε βάθι,
με τα καλα, που κουβαλι κε τα καλα, που πλάθι,
Δεφτερομάνα τις Ζοις, αντάμα αγόνας κε χαρα,
που δένι όλα τα πέρατα με τα γαλάζια-τις φτερα, —

Στερια, Θάλασα κι Ανθροπος, στιχία εόνια τρία,
αφεντικο δεν έχουνε κι αφεντικο ιστορία!
Ιρθε κ' εμας ι αράδα-μας, για να χαρούμε τα πολια,
τι θάλασα κε τα βουνα, τον ίλιο κε τι σιγαλια.

Κε τόρα ι Πλεμπάγια, ο „όχλος“, όπος τόνε έλεγαν ι αφεντάδες-τυ, ανεβαζμένι στις Λεφτεριας τα φτερα, φτάνι τα θάματα τυ Λόγυ, τα αστράματα κε τα μάγια. Φτάνι στις πςιλότερες κορφες τις πνεματικις διμιυργίας, κάνι τα αμίλιτα να μιλυν, εκςιγα τα άγνοστα μελύμενα· τα κάνι όλα λαλύμενα κε γνόριμα. Ετσι χέρετε κατάματα κε τι διμιυργία τις Τέχνις, τις κάθε λογις Τέχνις, τις πςιλες κορφες τις Φαντασίας, εκι όπυ ίλιος, υρανος κε ανθρόπι ςιναδερφόνυντε. Κι όχι μόνο τα χέρετε ο λαος, μα κε τα πλιθένι, γίνετε ο ίδιος διμιυργος, πράμα πυ ός τα χτες μονάχα στυς λίγυς, στυς εκλεχτυς ίταν μπορετο:

Ολα-ςυ Τέχνι τα καλα κε τα μεγάλα δόρα,
ςα νἄνε μια το χέρετε πςιχι πανκόζμια τόρα.
Τα χέρετε κε τα πλιθένι όλα-ςυ τ' άκςια θάματα,
παλια κε νέα, κάθε λογις εόνιες μορφες κε οράματα.

Κε τόρα πια πυ ο Λαος ίνε αφέντις κε κίριος τον τιχόνε-τυ, τεχνίτις κε διμιυργος, μα κε ερμινεφτις τον μιστικον κε τον απόκριφον τις ζοις κε τις φίςις, δεν έχι ανάνκι απ' τι θριςκία κε τα ίδολά-τις. Τα νκρεμίζι ςαν άχριστα ί ςοστότερα βλαβερα:

Κε ςένα χριςοπάλατον ανίπαρχτις Υγίας,
ςένα εκλιςια, ομορφοκλιςια, λιμέρ' Ιποκριςίας,
τα πλάνα-ςυ φαντάζματα ςυ βγάναμε απο τιν κιλια:
υράνιι Χοροφίλακες δε μας χριάζυντε τόρα πλια.

Κε τελεφτέα γιρνόντας στον άρχοντα, πυ χαροπαλέβι τυ κςαναλέι:

Σαν πςάρι, πυ το κάρφοσεν άκςαφνα το καμάκι,
χάμυ σπαράζις Ανομε, κςερνοβολας φαρμάκι.
Για να μιν πςάχνις άδικα να μας δανκόςις κςαφνικα,
γραμι• τα κςεριζόςαμε τα δόντια-ςυ τα παστρικα.

Στιν πρότι έκδοςι τυ έργυ-τυ ο πιιτις δε φτάνι ός το λιτρομο, ός τιν επανάσταςι, μονάχα το δρόμο δίχνι. Προιγίτε ο «Λαος» κε κατόπι έρχετε ο «Οδιγιτις». Ο Λαος ίνε ένας λαος, πυ έχι πλέρια τι ςινίδιςι τυ ταξικυ αγόνα κε τις ενιέας πάλις ενάντια στιν τιρανία τον ολίγον. Σκέφτετε διεθνιστικα, κιρίχνι τι διεθνικι αλιλενκίι όλον τον ςκλάβον, τον διναστεμένον, κιρίχνι τον εμφίλιο πόλεμο τυ δόλυ ενάντια στον αφέντι, τις Βίας ενάντια στι Βία:

Οχτρος δεν ίνε ο αλόγλοςος, ο αλόθριςκος,
ο κςένος!
Ο οχτρός-μας ίνε μές' ςτο ςπίτι-μας,
το Κράτος ίνε οχτρός-μας,
το Κράτος ίνε ο κςένος!
Το χέρι τύτο δε θα ςικοθι
ςτυς αδερφυς ενάντια!
Το ατςαλομένο χέρι-μας θα ςικοθι
ςτυς τίρανυς ενάντια!

Ινε ο Λαος, πυ εςτάνετε βαθια τι δίναμί-τυ κ' έχι τι δίψα τις πρόοδος, τυ ιπςομυ, τιν επίγνοςι τις μεγάλις αποςτολίς-τυ.

Ο! πόςο δινατα 'νε τα φτερά-μας
πόςο γεμάτα για το πςίλος!
Κε πόςο δινατα τα μπράτςα-μας
ν' ανίκςυν ςαν ινια οργοτόμα
ςτις Γις τ' ακύραςτα τα ςπλάχνα
νέυς δρόμυς, νέα αβλάκια νέας ςποράς!

Κε όμος ι επανάςταςι ίνε ακόμα «όραμα γαλινο, όραμα παρίγορο»:

Οραμα γαλινο, όραμα παρίγορο,
πυ δίνεςε ςτα βάθι τ' υρανυ,
εκι πυ ζμίγυν Γις κ'. εθέρας!

Δε μας λέι όμος ο πιιτις αν το κίριγμα το φλογερο τυ Οδιγιτι, πυ ακολυθι, έφερε αποτέλεζμα.

***

Το «Φος, πυ κέι», ένα απο τα λαμπρότερα αςτράματα τις μεταπολεμικις επαναςτατικις τέχνις, ςα ςίλιψι κε ςαν εχτέλεςι ίνε απο τα έργα, πυ μπορυν να ςταθυν δίπλα ςτα αρτιότερα διμιυργίματα τις ςίνχρονις επαναςτατικις λογοτεχνίας.

Ο Βάρναλις με τιν καθολικότιτά-τυ ςα διμιυργυ, δύλεψε ςτο ατςαλένιο αμόνι τις ιπέροχις πιιτικίς-τυ μαεςτρίας ένα θέμα με πανανθρόπινι ςιμαςία, πράμα πυ τόνε τοποθετι ςα ςιγραφέα μέςα ςε πλέςιο πανεβροπαικο, πανκόζμιο.

Απο το Βάρναλι, το μεγάλο επαναστάτι ςινγραφέα, πυ τον έχι ςίμερα ο ελινικος φαςιζμος — για δέφτερι τόρα φορα — εχςοριζμένο ςτα νιςια τυ θανάτυ, περιμένυμε περιςότερα, περιμένυμε όχι μονάχα αςτραφτερυς οραματιζμυς για τιν πανκόζμια επανάςταςι, πυ θάρθι, αλα ικόνες απο τιν τιτάνια πάλι τυ ελινικυ λαυ ενάντια ςτο φαςιζμο, τον λαον τις ιπόδυλις ακόμα εργαζόμενις ανθροπότιτας ενάντια ςτο διεθνικο φαςιζμο. Σίγυρα ι ςκλιρι δοκιμαςία τις εχςορίας κε τον μαρτιρίον θα αβγατίςυν τιν πίρα-τυ κε θα τυ ατςαλόςυν τιν πένα για ένα τέτιο ενχίριμα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΝΑ ς', αγναντέβο, θάλαςα, να μι χορτένο,
απ' το βυνο πςιλα
ςτροτι κε καταγάλανι κε μέςα να πλυτένο
απ' τα μαλάματά-ςυ τα πολα.

Νἄνε χινοποριάτικον απομεςίμερο, όντας
μετ' άκςαφνι νεροποντι
χιμάι μές' απ' τα ςίνεφα θαμποτικα γελόντας
ίλιος χορις μαντι.

Να ταξιδέβυν ςτον αγέρα τα νιςάκια, ι κάβι,
τ' ακρόγιαλα ςα μετακςένιι αχνι
κε με τυς γλάρυς ςινοδια κάποτ' ένα καράβι
ν' ανίγυν να το πέρνυν ι υρανι.

Κςανανιςμένα απ' το λυτρο να ροβολάνε κάτυ
τιν κόκινι πλαγια χορεφτικα
τα πέφκα, τα χριςόπεφκα, κι ανθος τυ μαλαμάτυ
να ςτάζυν τά μαλιά-τυς τα μιριςτικα·

κι αντάμα-τυς να ςέρνυντε ςτο φοτινο χορό-τυς
ος μέςα ςτο νερο
τα εριμικα χιονόςπιτα — κι αφτα μές' τ' ονιρό-τυς
να τραγυδάνε, ακςίπνιτα κερο.

Ετςι να ςτέκο, θάλαςα, παντοτινε εροτά-μυ,
με μάτια να σε χέρομε θολα
κε νάνε τα μελύμενα ςτιν άπλα-συ μπροςτά-μυ,
πίςο κι αλάργα βάςανα πολα.

Ος να με πάρις κάποτε μαργιόλα σι,
ςτυς κόρφυς-συ απςιλα τυς ανθιζμένυς
κε να με πας πολι μακρια απο τι μάβρι τύτι Κόλαςι,
μακρια πολι κι απο τυς μάβρυς κολαζμένυς...

ΜΕΡΟΣ ΠΡΟΤΟ

Ο ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΤΥ ΜΟΜΥ

ΠΡΟΣΟΠΑ ΤΥ ΜΟΝΟΛΟΓΥ

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

ΙΙΣΥΣ

ΜΟΜΟΣ

Ι ΜΑΝΑ ΓΙΣ

ΕΝΑ ΑΙΔΟΝΙ

ΑΝΙΚΣΙΑΤΙΚΟ ΑΠΟΜΕΣΙΜΕΡΟ

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(απάνυ απο τον Κάφκαςο)

Ο! Οο!..

Τί μέγα βάρος ςίμερα βυλιάζι τον υρανο! Ανάλαμπος κε κρίος τυ ίλιυ ο δίςκος, ςαν απο κςερο πιλο, θαρις, όπυ κε νἄνε, θα πέςι απάνυ ςτ' αντικρινα τα βράχια κε θα γίνι θρύπςαλα... Πόςο πνιχτα ανας͜ένυνε τις γις τα ςπλάχνα, πυ κάποτε με κςεπετάκςανε ςτον ανικςιάτικο αέρα μ' ένα χαρύμενο ςπαζμο!.. Πός κρέμοντε μέςα ςτα βάραθρα, τα ςκοτινα νερα, άνιχα κι ανάφριςτα ςαν πετρομένα!..

Με φτάνι απο μακρια ένα κλάμα ςφαγερο.

Πιός νἄνε;

Κατα ςένα όπυ κε νἄςε, άγνοςτε αδερφε, δε μ' αφίνυν τα καρφιά-μυ να ςτραφο. Λιγάκι να ςαλέπςο, με δανκάνυν αγριεμένα ςαν τα φίδια, πυ τα πατάι κανις τιν όρα, πυ κιμύντε.

Ομος απάνο απο τις άβιςες κε δόθε απο τα μάκρι ςε νιόθυμε πολι ζεςτα, κατάςαρκα, ι πλιγές-μυ...

Μπορι νἄνε κ' ι δικιά-μυ φονι, πυ μυ τιν κςαναςτέλνυν πίςυ τα ςκοτάδια τον βιθον...

ΙΣΥΣ

(απάνυ απο το Γολγοθα)

Τί γλικα, πυ γλαρόνανε τα μάτια-μυ γεμάτα αςτραφτερο ςκοτάδι! Τί γλικα, πυ βιθύςανε τα κόκαλα κε ι ςάρκες-μυ μέςα ςτιν απεραντοςίνι τις Ανιπαρκςίας, όπυ λιόνανε ςαν τ' αλάτι μέςα ςτο νερο.

Κι όπος αδιάζανε ςτάλα τι ςτάλα ι φλέβες κ'ι καρδιά-μυ, ένιοθα τιν πςιχί-μυ όλο κε πιότερο να λαφρένι κε να τιν πέρνυνε ςα φτερα ι πςιλότερι υρανι!

Ανάμεςα Θανάτυ κε Ζοις, πέρ' απο τι Γις κε πέρ' απο τον Ηλιο, καρφια, λοχίζματα, φτιςίματα, βλαςτίμιες δε φτάνανε τιν πςιχί-μυ, πυ έφεβγε κι όλο έφεβγε...

Ολα γινόντανε ίςκιος κε πνοι γίρο απο τον ίςκιο-μυ κε τι ςτερνι πνοί-μυ!..

Πιά τόρα με κςιπνάι φονι κι απο πιό λαρίνκι βραχνο κε ραγιζμένο;

Πύθε βρίςκι τόςι δίναμι να κςαναδένι τιν πςιχί-μυ με το ςόμα κε να με κςαναφέρνι πίςο ςτι Φθορα κε ςτον Πόνο;

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Αμέτριτυς εόνες ζο με το θάνατο ανκαλια κι αφτί-μας ι α γ ά π ι δεν έχι τελιομο.

Σαπίςανε ι κολόνες τις υράνιας Σφέρας, μα ι πλιγί-μυ ςαπίζι, κςεςαπίζι. Κ' ίνε πάντα φρέςκι κε λαχταριςτι...

Δο κε χιλιάδες χρόνια περνάι απο μπροςτά-μυ ο Κόζμος — κι όλα τυ τα ιςτορικα κίτογτε μές' ςτο νύ-μυ αςάλεφτα κε ςτίρα ςαν ένα ςτρόμα κόκαλα ςτα βάθι τον οκεανον.

Σ' απανοςια, ςε βάθος κε ςε πςίλος δεν ίνε τίποτα παντοτινο, δεν ίνε τίποτα κενύργιο. Τόςο μιάζυνε το ςίμερα με το χτες κε το χτες με τ' άβριο, πυ με τον κερο έπαπςα να βλέπο, να ςιλογίζομε κε να θιμάμε. Ετςι μυ φένετε, πος τόρα δα έχο γενιθι, καρφοθι κε λιζμονίςι...

Τί να τρέχι ςίμερα;

ΜΟΜΟΣ

Πεθένι ο θεος!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(κςαφνιζμένος διςάρεςτα)

Πάλι εςι;
Πύθε μυ κςεφίτροςες;

ΜΟΜΟΣ

Αφτος ίνε ο ρόλος-μυ. Να κςεφιτρόνο ακάλεςτος — κι ανεπιθίμιτος!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πεθένι, λες, ο θεος;
Ο Δίας τάχα;

ΜΟΜΟΣ

Οχι.
Ο ένας θεος.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Καλα ο ένας. Μα πιός απ' όλυς;

ΜΟΜΟΣ

Ο Ενας κε Μοναχος!
Δεν ιπάρχι άλος.
Γι' αφτο ίνε κι ο αλιθινος θεος.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Αλιθινος κε να πεθένι;

ΜΟΜΟΣ

Αφυ ίνε παντοδίναμος!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Ο θάνατος ίνε αδιναμία τον ανθρόπον. Δεν ίνε δίναμι τον θεον.

ΜΟΜΟΣ

Μα δεν πεθένι ο ίδιος. Ινε πνέμα.
Πεθένι το σόμα-τυ.
Το θέλισε μοναχός-τυ να γενιθι κε να ζίσι για λίγα χρόνια σαν άνθροπος.
Μα σε τρις μέρες θα ξαναβγι απο τον τάφο-τυ κε θα ξαναπάι στυς ορανυς, απ' όπυ ίρθε.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Το πνέμα ί το σόμα-τυ;

28*

ΜΟΜΟΣ

Ρότα τον ίδιονε.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πός τόνε λένε;

ΜΟΜΟΣ

Ιιςυ!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πός τον ίπες;

ΜΟΜΟΣ

Ιιςυ!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Ιιςυς!.. Ιιςυς!..
Περίεργο!
Εγο τυς κςέρο όλυς τυς θευς. Εναν, ένανε, μεγάλυς κε μικρυς, ιμίθευς κε ιρόυς με όλα-τυς τα ςόγια, τις γινέκες, τα πεδια, τις ερομένες κε τα παραςπόρια.
Τέτιο όνομα δεν ιπάρχι πυθενα!

ΜΟΜΟΣ

(μιςοκλίνοντας το μάτι)

Μα δεν ίνε έλινας!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Δεν ίνε έλινας;
Μα τότε τί μπορι να ίνε!

ΜΟΜΟΣ

Εβρέος!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Εβρέος;
Κε δε μυ τὄλεγες απο την αρχι να μιν πονοκεφαλάο;
Ενας βάρβαρος! Αρα πςέφτικος θεος!

ΜΟΜΟΣ

Το ίδιο λέι κι αφτος για τυς έλινες θευς. Πος ίνε πςέφτικι κε βάρβαρι.

(ςιγι)

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(φοτιζμένος κςαφνικα)

Ιςυς... Ιςυς...

Καλα λες. Τόρα θιμάμε.

Μυ μίλιςε γι' αφτον, εδο κε λίγον κερο, ο μορφονιος ο Ερμις. Ερχετε μια-διο φορες το χρόνο κε με βλέπι. Τόνε στέλνι ο Δίας να δοκιμάζι τα χαρφιά-μυ, αν βαςτύνε. Κε ν' αλάζι τα όςα τἄφαγε ι ςκυρια...

Τόνε λιπάμε. Δεν ίνε μικρι ι ανκάρια.

Με λιπάτε κι αφτος — έχι καλι χαρδια.

Με τον κερο γενίκαμε φίλι. Κι όντας αργι να μυ έρθι στενοχοριέμε.

Μυ διγιέτε με τ' αλέγρο-τυ ίφος όλες τις βρομιες, πυ γίνοντε ςτον Ολιμπο κι όπυ αλυ ανταμοθύνε θεος με θεο ί θεος με άνθροπο.

Ινε κυτςομπόλις, μα με γύστο πολι.

(δινατα ςτο Μὸμο)

Ε, ςι!

Ακύς;

ΜΟΜΟΣ

(διναμόνοντας τι φονὶ-τυ)

Ακύο κε παρακύο.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Μυ ίπε το λιπον τιν τελεφτέα φορα: «Καναχάρι γιε τυ Ιαπετυ! Ενας εβρέος θεος, Ιςυς (Ιςυς... Χριςτος... νομίζο) θέλι να νκρεμίςι τον Ολιμπο κε ν' αφανίςι όλυς τυς έλινες θευς. Ετςι θα λιτροθις κε ςι απο τα βάςανά-ςυ, γιατι δε θα ιπάρχις!..» Κ'

έςχασε στα γέλια ο μορφονιος ο Ερμις, ο Γλάρος, ο Ιθίφαλος, ο Κοζμογιριζμένος — το Κοπέλι τυ Δία. Κι όλο κςανάλεγε κε κςανάλεγε: «Εβρέος θεος... Εβρέος θεος!..»

Ιτανε μεςιμέρι καλοκερινο, μα έκανε τόςο κρίο εδο πςιλα, πυ, ενο γελύςε, κτιπύςανε τα δόντια-τυ απο το τύρτυρο: χι! χι! χι!.. τάκα! τάκα! τάκα!.. Τόςο μυ φενότανε αςτίος, πυ άρχιςα να γελο κ'εγο. Κε τα χάχανά-μας κςαφνίςανε τα πεθαμένα τύτα ερημοτόπια... Μαζί-μας γελύςε κοφτερα κι απέςια, ςα να μας κορόιδεβε, ο αντίλαλος.

Πόςο φριχτα πονύςε το ςικότι-μυ ςε κάθε τίναγμά-τυ! Πόςον έμα χίθικε τι μέρα εκίνι απο τις πλιγές-μυ!.. Ι ςτιχιομένες αβλακιες τις όπςις-μυ, ςκαμένες απο τα πάγι κε τυς πόνυς, ακόμα κρατάνε μέςα-τυς μια θίμιςι καφτι ςα φλόγα.

Ιταν ι πρότι-μυ φορα, πυ γέλαςα απο τότες, πυ καρφόθικα.

(ςτον Ιςυ)

Κλες;

Ντροπι!

ΙΣΥΣ

Βαθια ςτο μέτοπο κε ςτα μελίνκια-μυ ίνε χομένα τρομερα τ' ανκάθια. Το έμα τόρα έχι πίκςι ολόγιρα... Κι απο τα πόδια-μυ κε τις απαλάμες — κι απο τιν τριπιμένι-μυ καρδια — βγένι νερο μονάχα.

Ιμε καρφομένος ςαν κε ςένα. Κε κάτοθέ-μυ αςτράφτυνε, βροντολογάνε κε με ςυβλίζυνε λάμες αμέτριτες.

Κε γλόςες αμέτριτες με βλαςτιμάνε κε με φτιύνε.

Κι αργο να πεθάνο.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Δε ςυ καρφόςανε, ιποθέτο κε τι γλόςα-ςυ!

Βλαςτίμα-τυς κε ςι κε φτίνε-τυς.

Ετςι θαν τυς δίκςις, πος ίςε άντρας κε δεν τυς φοβάςε.

Δεν μπορύνε να ςυ κάνυνε τίποτα παραπάνο.

ΙΣΥΣ

(γαλίνια)

Πατέρα...

Σιχορεςέ-τυς... Ινε αθόι!

Δεν κςέρυνε τί κάνυνε κε τί λένε.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(θιμομένα στο Μόμο)

Πιί, μορε, δεν κσέρυνε τί λένε κε τί κάνυνε;
Εμις;

ΜΟΜΟΣ

Ι εβρέι.
Αφτι, πυ τον έχυνε σταβρόσι.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Τί;
Ανθρόπι τόνε σταβρόσανε;
Τί θεος ίνε!

(στον Ιισυ δινατα κε σικόνοντας το κεφάλι-τυ πσιλα, όσο μπορι)

Εμένα με καρφόσανε θει. Πολι θει μαζι.
Πός το δέχτικες μοναχα κε να σ' ανκίκσυνε αφτα τα ζοντόβολα;

(προσταχτικα)

Κατέβα γρίγορα απο κι!
Ντροπιάζις το σόι-μας!

ΙΙΣΥΣ

(πάντα γαλίνια)

Θα ιπάρκσυνε μαθιτές-μυ, πυ θα τυς καρφόνυνε τα πόδια με σφίνες τρις πιθαμες βαθια στι γις κι αφτι πάλι θα περπατάνε.

Μπορύσα το λιπον κ' εγο πολι πιο έφκολα να κατέβο απο το σταβρό-μυ. Μα δε θέλο.

Ιρθα στον κόζμο επίτιδες να πεθάνο...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Για πιό λόγο;

ΙΙΣΥΣ

Για να τόνε σόσο!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(περιφρονιτικα)

Τυς εβρέυς!
Χαρα στο πράμα!

Αμ τυς κσέρο τυς εβρέυς!

Οντας ίμυνα λέφτερος κε νιος — κε δε με χορύςε ο τόπος — κςέπεςα κάποτε ςτι χόρα-τυς.

Πύς βρομάνε! Λάδι τανκο!

Κόκινα μαλια ςαν τυ τςακαλιυ· μίτες μεγάλες κε καμπυροτες — όρνια μονάχα· μάτια γρίγορα κι αναμένα ςαν τις γάτας τι νίχτα· ςκυλαρίκια ςτ' αφτια κε πανάδες στα μάγυλα κε ςτα χέρια· φονες ςτρινκλιάρικες ςαν το γάβγιζμα τις φόκιας.

Λοβιαζμένι κε πςέφτες, πατριότες κε θρίςκι, πυλάνε πατρίδα κε θεο για λίγες δεκάρες...

ΜΟΜΟΣ;

Ι έλινες ίνε καλίτερι;

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Χιρότερι.

Ι έλινες θει, αφτι 'νε καλίτερι! Πιο όμορφι, πιο κςιπνι, πιο παλικάρια. Κε φαγάδες κε γινεκάδες, όςο δεν πέρνι.

ΜΟΜΟΣ

Θα ςόςι κε τυς έλινες.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Σόθικε!

ΜΟΜΟΣ

Θα ςόςι όλυς τυς ανθρόπυς!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Τυς έςοςα κ' εγο μια φορα κε πρόκοπςα!

Καλα τυς ίχα φκιάςι ολάκερυς απο λάςπι! Τί μυ κατέβικε να τυς δόςο κε πνέμα;

Πύς ίτανε αλίθια, ςτιν αρχι!

Τριχοτι απ' τιν κορφι ός τι φτέρνα με τα μάτια κολιτα το ένα με τ' άλο ςτι ρίζα τις μίτις δίχνανε τα ςυβλερά-τυς δόντια ςιναμετακςί-τυς κε γρύζανε ςτρινκλιάρικα... Τα χέρια-τυς μακρίτερ' απ' τα πόδια ςερνόντανε χάμυ ςτι γις, ςαν περπατύςανε γέρνοντας μπροστα κε τρεκλίζοντας ζερβα-δεκςια.

Σοςτες μαιμύδες.

Εχλεπςα τι φοτια απο τον Ολιμπο χε τυς τιν έφερα. Τυς έδοςα το λογικο χε τι γλόςα. Τυς ανέβαςα πςιλα, ίςαμε τυς θευς. Κι αφτι με προδόςανε.

Με το λογικο αναχαλίπςανε τιν μπαμπεςια χε τιν αχαριςτία· χε με τι γλόςα το πςέμα χε πάλι το πςέμα!

Κε τί τυς γίρεπςα γι' αντάλαγμα; Να με βοιθίςυνε χι αφτι ενάντια στο Δία για να τυ πάρο τιν εχςυςία τυ Κόζμυ. Κε να με τιμάνε πιότερο απο το Δία — γιατι, θαρο, το αχςίζο!

Ε, λιπον! Σαν τυς ρότιχςε ο Δίας αςτράφτοντας απάνο ός χάτυ απο θιμο: «Πιός σας έδοςε τιν υράνια φοτιά-μυ;» — «ο Προμιθέας! ο Προμιθέας!» φονάχςαν ύλι μαζι χε χιλιάδες δάχτιλα βυτιμένα στο φαρμάχι με δίχνανε στον Τίρανο.

Αφτι με χέρια χε με δόντια βοιθίςανε το Κράτος χε τι Βία να με πιάςυνε χε να μ' αλιςοδέςυν. Κι όντας ετύτ' ι ανελέιτι μπράβι τυ Δία με χαρφόναν εδο πςιλα, τα ζαγάρια χςελαρινχιζόντανε απο χάτυ: «Ετςι χε χιρότερα... Ανομε!..»

Δε θάρτο μια μέρα στα πράματα;

ΜΟΜΟΣ

(ιςιχα)

Δε φτένε αφτι.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πιός φτέι διλαδι;
Ο Δίας;

ΜΟΜΟΣ

Εςι!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(οργιζμένα)

Εγο;

ΜΟΜΟΣ

Νέ! Εςι! Πυ νιχίθιχες.

Αν νιχύςες το Δία, τότες όλι θάτανε μαζί-ςυ. Κε θει χι ανθρόπι. Ολι τότες θα βοιθύςανε τιν αφεντιά-ςυ να πιάςις τον οχτρό-ςυ χε να τον αλιςοδέςις. Κε το Κράτος χε ι Βία θα ςε πα-

ραςτεκόντανε μπράβι δικί-ςυ. Κε θα τον καρφόνανε κατα δικί-ςυ προςταγι στο ίδιο μέρος με τιν ίδια λίςα.

Κι ο μορφονιος ο Ερμις θάτανε κοπέλι δικό-ςυ, να πιγενοέρχετε για τι δοκιμι τον καρφιόν κε τον χαλκάδον-τυ.

Τότε ο Δίας θάταν ο αποστάτις κι ο άνομος. Κι ός τόρα θα τον ίχαν όλι κςεχάςι, όπος κςεχάςανε κε ςένα.

Δεν το κςέρις; Πάντα ι νικιμένι έχυνε τ'άδικο. Κε τ' άβυλο πλίθος πάι ταχτικα με τυς νικιτες.

Ι ιςτορία τυ Κόζμυ ίνε ι ιςτορία τον νικιτον.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Κι όμος εγο θέλιςα ναν τυς λεφτερόςο απο τον Τίρανο.

ΜΟΜΟΣ

Αφτά να μιν τα λες ςε μένα!.. Για ναν τυς ιποτάκςις στιν τιρανια τι δικιά-ςυ.

Τυς γέλαςες, πος θα πολεμύςανε για το δικό-τυς το ςιφέρο: για λεφτερια, δικιοςίνι κε παντοτινι εφτιχία. Ενο πολεμίςανε μονάχα για ν' αλάκςυν αφέντι — για το δικό-ςυ το ςιφέρο.

Τα ίδια κάνυνε κ' ι αφέντες, ι τιράνι τις Γις...

Οςτόςο δεν ίνε δα πιο αχάριςτι κε προδότες ι λαι απ' όςο τυ λόγυ-ςας άδικι κε πςέφτες.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Γιε τυ Ιλιυ κε τις Νίχτας. Παραίςε, μυ φένετε, ςοφιςτις. Πιότερο βαςτας απο τι μάνα-ςυ παρα απο τον μπαμπά-ςυ.

Πάντα μυ χαλνας το κανονικο περπάτιμα τις ςκέψις-μυ: τον εόνιο Ριθμο τυ Κόζμυ.

Δεν ίτανε δίςκολο νάχες κε ςι μια πςίχα λογικο — αφυ έχυν ακόμα κ' ι ανθρόπι!

(ςε λίγο)

Κι απο τί θα ςόςι τυς ανθρόπυς;

ΜΟΜΟΣ

Απο τιν αμαρτία.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Κι αφτο το λέι σοτιρία;
Μα ι αμαρτία ίνε όλ' ι εφτιχία κ' ι λεφτερια τον θεον.

ΜΟΜΟΣ

Κε τον Κιρίον τις Γις.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Αν θιμάμε τόρα τίποτα κε ζιλέβο — ίςτερις απο τόςον ξόνον κάρφομα — ίνε ι αμαρτίες, πυ έχο κάνι.

Κε για να μπορέςο να κςανακάνο πάλι, μυ χριάζετε ι εκςουςία.

Νά γιατί δεν ιποτάζομε.

Αν ίθελε ναν τυς σόςι, θάπρεπε ναν τυς έδινε τι λεφτερια να κάνυν αμαρτίες.

Μα λεφτερια θα πι δίναμι. Κε μις ι Ελινες θει δε θ' αφί-'ναμε ςε κανένανε να μας πάρι τι δίναμί-μας.

ΜΟΜΟΣ

(ςτον ίδιο τόνο)

Υτε κ' ι δινατι τις Γις!

(ςιγότερα)

Δε μπορύνε να ςοθυν ι πςιχες απο τίποτα, όςο παραμένι όκςο-τυς ι πιγι τυ Κακυ.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πιά;

ΜΟΜΟΣ

Ι Ανιςότιτα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Με ςκότιςες!
Πάπςε!

(ςε λίγο)

Μα δεν καταλαβένο, πος, για να ςοθύνε ι ανθρόπι απο τιν αμαρτία, πρέπι αφτος να πεθάνι!

ΜΟΜΟΣ

Ι ανθρόπι θα ςοθύνε, άμα τον πιςτέπςυνε γι' αλιθινο θεο. Μα για να τον πιςτέπςυνε, θα κάνι το θάμα ν' αναςτιθι. Για ν' αναςτιθι, πρέπι να πεθάνι πρότα.

Γι' αφτο ςιχορνάι τυς ςταβροτίδες-τυ· ακόμα δεν κςέρυνε, πος ίνε θεος.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Αφτα ίνε πράματα πολι ανατολίτικα!

Κε πιά ι ανάνκι να ςοθύνε ι ανθρόπι; Εμις ι Ελινες θει δε δίνυμε ένα όβολο για δάφτυς. Οχι κε να πεθάνυμε!

Κε το κάτο τις γραφις, αν ίθελε να τον πιςτέπςυνε για θεο, μπορύςε να τυς έκανε κανένα μεγάλο κακο, για να τόνε φοβιθύνε.

Ναν τυς έκεγε μ' αςτροπελέκια κι αφτυνυς κε τα χοριά-τυς. Ναν τυς ζεμάτιζε με βραςτο νερο. Ναν τυς έςτελνε πανύκλα, ςιζμυς κε καταποντιζμυς...

ΜΟΜΟΣ

Αφτα κςεχνιύντε γρίγορα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(κοροιδεφτικα)

Μα θαρο, πος, άμα τον πιςτέπςυνε, θα ςοθι αφτος κι όχι εκίνι!

ΜΟΜΟΣ

Μα δεν τυς ζιτάι, όπος εςις ι Ελινες θει, ςφαχτάρια κε γινέκες! Για τον εαφτό-τυ δε ζιτάι τίποτα.

(ςιγότερα)

Παραδίνι όμος τα μιλιύνια τον ςκλάβον, πςιχικα δεμένα, ςτυς Κιρίυς τις Γις.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Κςέχαςα να ροτίςο. Θα τον ιδύνε ι εβρέι ν' αναςτένετε;

ΜΟΜΟΣ

Κανένας.

Μονάχα μετα τιν ανάςτασί-τυ θα παρυσιαστι στυς μαθιτές-τυ. Σαν όραμα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Διλαδι σε κινυς, πυ τόνε πιςτέπςανε κε πριν πεθάνι!

Μα τότες ίτανε ολότελα περιτο να πεθάνι.

Να παρυσιαστι στυς σταβροτίδες-τυ! Σε κινυς, πυ δεν τον πιςτέβυνε. Μέρα μεσιμέρι στιν Αγορα! Κι ολόςομος!

Εδο τόνε θέλο.

Εκςον αν φοβάτε!

ΜΟΜΟΣ

Τί Ελινας;

Αμα τόνε βλέπανε, τότες ίςα-ίςα δε θά τόνε πίςτεβε κανένας.

Θα μαθεφτι όμος απο στόμα σε στόμα, πος αναςτίθικε. Κε τότες όλι θα πιςτέπςυνε.

Δεν κσέρις, καιμένε, τι λαικι πςιχι.

Ι λαι πιςτέβυνε πιότερο ςτ' αφτιά-τυς απο τα μάτια-τυς. Πιότερο το Μίθο απο τα γεγονότα. Πιότερο τι φαντασιά-τυς απο τιν κρίςι-τυς.

Μίπος εςένα, το Δία, τιν Αφροδίτι — κι όλυς τυς άλυς — σας έχυν ιδομένα ι Ελινες κε σας πιςτέβυνε;

Εμις θα σας δίκςυμε στυς λαυς. Ετςι μονάχα θα πάπςυνε να νας πιςτέβυνε.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Μι μυ κάνις, ίπα, τον έκςιπνο!

(στον Ιςυ)

Αφτα δεν ίνε λογικα πράματα!

ΙΙΣΥΣ

Το λογικο δε φελα σε τίποτα. Υτε το πολι, ύτε το λίγο.

Μίπος ι φιλόσοφι κσέρυνε περισότερα απ' τα πυλια τ' υρανυ κε απ' τα σκυλίκια κε τα λυλύδια τις γις; Μίπος ίνε καλίτερι απο τυς άλυς ανθρόπυς;

Οςο πιο κςανίγετε ι ςκέπςι, τόςο πιο ςτενέβυν ι καρδιες. Κι ο άνθροπος χάνετε.

Εγο προςπάθιςα να φοτίςο τιν καρδιά-τυς. Ναν τις δόςο μεγαλίτεριν άπλα κε πιότερο βάθος.

Ι βαςιλία τον Υρανον ίνε βαςιλία τις Καρδιας.

Οπος εγο θιςιάςτικα για όλυς τυς ανθρόπυς απο καλοςίνι, εγο ο Βαςιλιας τον Υρανον κε Θιςαβρος τον Αγαθον, έτςι θα μάθυνε κ' ι βαςιλιάδες τις Γις να θιςιάζοντε για τυς ςκλάβυς κε ναν τυς αγαπάνε.

Τότε δε θα ιπάρχυνε πςεφτια κε αδικία.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(απότομα)

Εςι, έ;

Να κςοδιάζυνε το πνέμα-τυς, να χαραμίζυνε τι δίναμί-τυς ι άκςιι για τυς τιποτένιυς! Για ναν τυς μιάςυνε!

Αφτο δεν κςανακύςτικε!

Ιμε παλιότερος απο ςένα. Αβριο-μεθάβριο θάμε κι ο πρότος απ' όλυς-ςας. Μπορο να ςε διατάζο.

Μάθε το λιπον απο μένα. Ινε κανις δινατος, γιατι αγαπάι μοναχα τον εαφτό-τυ κε μπορι να θιςιάζι τυς αλυνυς.

Ο δινατος έχι χρέος να πλιθένι τι δίναμί-τυ κε όχι ναν τίνε λιγοςτέβι. Κ' ι περιςότερι δίναμι δε χαρίζετε. Πέρνετε. Πέρνετε με τι βία απο τυς άλυς δινατυς.

Αφτο δεν ίνε νόμος, πυ τόνε φκιάςαμ' εμις ι θει. Ιπάρχι πριν απο μας. Ινε Α ν ά ν κ ι.

ΜΟΜΟΣ

(κοροιδεφτικα)

Σις ι δινατι — πρότα τις Γις κ' ίςτερα τ' Υρανυ — δε μπορίτε να ιπάρχετε χορις τυς αδίνατυς.

Τι δίναμί-ςας τιν κλέβετε απο δάφτυς. Κ' ίςτερα πολεμάτε ςιναμετακςί-ςας πιός θα μπορέςι να τιν κάνι ολάκερι δικί-τυ.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(ςτο Μόμο θιμομένα)

Εςι να μιν ανακατέβεςε!

(στον Ιςυ)

Μπας κε ςυ πέραςε ι ιδέα — επιδι με βλέπις καρφομένον εδο — πος τάχατε θιςιάςτικα κ' εγο για τυς ανθρόπυς;

Δε θιςιάςτικα για κανένανε. Τιν έπαθα για λογαριαζμό-μυ.

Δεν πρέπι να ςτοχάζετε κανις με τα μάτια. Να πιγένι πέρ' απ' τα φενόμενα.

ΜΟΜΟΣ

(περιπεχτικα)

Μα κε δεν πρέπι να ςτοχάζετε κανις με τ' αφτιά-τυ κε δίχος μάτια. Να πιγένι πέρ' απ' τα λεγόμενα.

... Μιν ακυς, λιπον, τί λέι.

Ενια-ςυ! Δεν ίρθε να καταλίςι τι Δίναμι. Ιρθε να τι ςτεριόςι πιο πολι.

Ιςε λιγάκι προτόγονος κε χοντροκομένος. Τα λες όκςο απο τα δόντια.

Ο νέος θεος (όςι θα μιλάνε για λογαριαζμό-τυ) ίνε πιο πιτίδιος, πιο διπλομάτις. Κςέρι τι δυλιά-τυ καλίτερα.

Ι μέθοδο ι δικί-ςυ (τον Ελίνον κε τον Ρομέον) ίνε ι μέθοδο τυ «έτςι θέλο εγο ο αφέντις»! Ι μέθοδο ι δικί-τυ ίνε ι μέθοδο τυ «έτςι θέλι ο θεος, έτςι θέλυμε κ' εμις ι ςκλάβι-τυ»!

Ινε μέθοδο πολιτιζμένι. Χάρι ς' αφτίνε θα μπι ριθμος κε τάκςι στο μιαλο κε ςτιν πςιχι τον αδικιμένον. Θα ζιτάνε μοναχί-τυς ν' αδικιύντε — για καλό-τυς.

Μα θα ροτίκςις: «πύ ίνε τελοςπάντον αφτι ι θιςία τον δινατον;»

Κε λίγο το έχις να κοπιάζυνε να κιβερνάνε κε ν' αδικύνε το βρομόλαο για καλό-τυ;

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Δεν πολικαταλαβένο.

ΜΟΜΟΣ

Ιρθε, λέι, να ςόςι όλυς τυς ανθρόπυς... μετα θάνατον.

Μα θα ςόςι μοναχα τυς αφέντες εδο ςτι Γις. Αφτυνυς, πυ κατέχυν όλα τ' αγαθα κι όλι τι δίναμι. Τυς Σοζμένυς.

Μα εκινυς, πυ έχυν ανάνκι να ςοθύνε· εκινυς, πυ τα ςτερύντε όλα, τυς απαγορέβι να πιθιμύνε τ' αγαθα τον αλονον κε ν' αντι-

στέκοντε στι δίναμί-τυς. Αφτι θα πλυτίςυνε κε θα λεφτεροθύνε (αφ' πεθάνυνε πρότα) ις εόνα τον άπαντα.

Διδάχνι, καθος βλέπις, τιν αγιότιτα τις Σκλαβιας κε τις Πίνας· διλαδι το δίκιο τις Δίναμις κε τις Βίας απο τιν ανάποδι.

Ι θιορίες-σας διαφέρυνε μονάχα στι διατίποσι. Κατα βάθος ίνε ι ίδιες κι απαράλαχτες.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(βαριεςτιζμένα)

Κατάλαβα...

ΜΟΜΟΣ

Αν δεν ίμυν εγο να συ κςιγο, δε θα καταλάβενες κε ςπυδέα πράματα.

Κι ας καμαρόνις, πος ίςε τάχατες ο θεος τις Λογικις.

(πιραχτικα)

Εχι δίκιο να συ λέι, πος το λογικο δε φελα σε τίποτα...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(στον ίδιο τόνο)

Σπυδέα πράματα μυ κςιγας!
Σπυδέα πράματα καταλαβένο!
Ας λίπανε!

ΙΙΣΥΣ

(γαλίνια)

«Μακάριι ι πινόντες κε διψόντες... Μακάριι ι πτοχι το πνέβματι... ότι αφτον εστιν ι βασιλία τον υρανον».

ΜΟΜΟΣ

Σιγα!

Θα ς' ακύςυν ι χορτάτι κ' ι κςιπνι κε θα ζιλέπςυνε τυς πιναζμένυς κε κυτυς!

ΙΙΣΥΣ

(στον ίδιο τόνο)

„Ι πίςτι-ςυ ςέςοκέ-ςε!.."

Οπιος πιςτέβι στον αλιθινο θεο, ςόζετε. Αρα κι ο πλύςιος κι ο κςιπνος.

ΜΟΜΟΣ

Περιςότερο απ' όλυς θα σε πιςτέπςυν ι πλύςιι. Γιατι 'νε κςιπνι. Ιπάρχι αλιθινότερος θεος; απο κίνον, πυ τυς επιτρέπι νάνε πλύςιι, διλαδι να κλέβυνε τυς φτοχυς;

Απ' όλες τις αρετες βάζις πρότι κε καλίτερι τιν πίςτι. Κι απ' όλες τις αμαρτίες πρότι κε χιρότερι τιν απιςτία.

Ετςι ο θεομπέχτις, πυ πιςτεβι απο εκςιπνάδα, ίνε καλίτερος απο τον άθεο, πυ δεν πιςέτβι απο... κυταμάρα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(ςτο Μόμο)

Με κύραςε ο πελάτις-ςυ!
Πότε θα πεθάνι;

ΜΟΜΟΣ

Βιάζεςε;

Οπυ κε νάνε!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Ζυ!
Τόνε ζιλέβο, πυ θα κςεκυράςι το ςόμα-τυ για τρις μέρες.

ΜΟΜΟΣ

Για πάντα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Αχ! να μπορύςα κ' εγο να κιμιθο μιαν όρα! Ετςι να ςταματίςι για λίγο το προεόνιο ζβύριζμα τυ Κόζμυ ολόγιρά-μυ κε το ςπάραμα τις πλιγίς-μυ ολόγιρα απο τον Κόζμο. Να κςεχάςο για λίγο τον πόνο μυ...

ΜΟΜΟΣ

Το μίςος κε τιν πλεονεκςία-ςυ!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Μυ φένετε, πος έχο καρφοθι κε ριζόςι απάνυ ςτο Χρόνο. Κε φέβγο κε κςανάρχομε ακατάπαφτα μαζί-τυ, χορις να ςαλέβο απο τι θέςι-μυ.

Μάνα-μυ Γις!

Κςανακλίςε-με για μια στιγμι μονάχα μέςα στ' απέραστα βάθια τις κιλιάς-ςυ! Κίμιςέ-με για μια στιγμι μέςα στιν απεραντοςίνι κε τιν κριάδα τις ίλις-ςυ!

Μ' αγαπας το λιπον λιγότερο απο τις πέτρες-ςυ;

ΜΑΝΑ ΓΙΣ

Πιός ίςε;

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Ο Προμιθέας. Ο γιός-ςυ.

ΜΑΝΑ ΓΙΣ

Δε σε κςέρο.

Δεν κςέρο με τ' όνομα κανένα απο τα πεδιά-μυ.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Ιμε ο θεος τις Φοτιάς κε τυ Λογικυ.

Ενας απο τυς Τιτάνες!

ΜΑΝΑ ΓΙΣ

Θεος·

Κε ζιτας εγο να σε βοιθίςο; Κε να μπορύςα, δε θα τόχανα. Να φίγετε, να φίγετε όλι εςις απο πάνο-μυ!

Εκςετίας-ςας ιποφέρο κ' εγο. Εγινα Χτίμα.

Γενο, καρπίζο, λυλυδίζο· στολίζομε κι ομορφένο για όλα τα πεδιά-μυ. Μα με χέροντε λίγι. Αφτι, πυ με κατέχυνε. Κε δε μπορο να γλιτόςο απο τι φάρα-τυς. Ναν τυς έχεγα με λιομένο μαντέμι! Ν' άνιγα τα σπλάχνα-μυ ναν τυς εκατάπινα!

Αμα χαλάςο έναν απο δάφτυς, κςεφιτρόνυνε διο κε πέντε.

Αφτι 'νε ι χαμοθεί-μυ. Κε τυς μιςο. Εςις, ι πανοθει, ίςαστε πεδια δικά-τυς. Οχι δικά-μυ. Κε διαφεντέβετε ο ένας τον άλον ενάντια-μυ.

(ςιγι).

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(στον Ιιςυ)

Δε σε βλέπο.

ΙΙΣΥΣ

Εγο ςε βλέπο.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Θἄςε νέος πολι. Ετςι δίχνυν ι κυβέντες-ςυ.

ΜΟΜΟΣ

Τριαντατριο χρονο.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Καλα τὄλεγα! Πεδι!
Κ' ι ςτοχαζμί-τυ πεδιάςτικι.

(ςτον Ιιςυ)

Κε για πιάν αφορμι ςε ςταβρόςαν ι Εβρέι;

ΙΙΣΥΣ

Δίδαχςα...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(κοροιδεφτικα)

Καμιαν επανάςταςι βέβεα!
Μάτεα πράματα.
Ολι ςτιν ιλικία-ςυ έχυν αφτίνε τι λόχςα. Με τα χρόνια τυς περνάι — όπος χ' εμένα!

ΙΙΣΥΣ

Απαγόρεπςα κάθε επανάςταςι.
Δίδαχςα τιν ιποταγι ςτο Νόμο.
Τιν Αγάπι τυ πόνυ κε τον Πόνο τις αγάπις.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Μα τότε, πός ςε θανάτοςε ο Νόμος;
Εςι δεν πίγες κόντρα. Τόνε θεοπίιςες, καθος βλέπο.

ΙΙΣΥΣ

Με θανάτοςε για επαναςτάτι κε γι' αντίθεό.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Περίεργο!

ΜΟΜΟΣ

Ελεγε κε κσανάλεγε, πος θάδινε τάχα στυς φτοχυς (αν καθόντανε φρόνιμα!) τι βαςιλία τον υρανον. Μα τύτ' ι κακομίριδες ακύγανε μοναχα το «βαςιλία», δεν τ' ακύγανε το «υρανον»! Κε πίρανε τα μιαλά-τυς αέρα. Γιατι νομίζανε, πος θάδιοχνε τον κσένο τίρανο, τυς Ρομέυς, κε θάδινε ς' αφτυς τι βαςιλία τις Ιυδέας.

Μα ι ντόπιι τίρανι, ι πλύςιι Εβρέι, — Φαριςέι κε μεγαλοπαπάδες — φοβιθίκανε, πος, άμα χάνανε τιν προσταςία τον κσένον, θαν τυς πέρναν ι κυρελίδες τα πλύτια-τυς κε τα ιςοδίματά-τυς.

Γι' αφτο μεγαλοπαπάδες κε Φαριςέι κάνανε ςιμβύλιο κε τον κατιγορίςανε απο τι μια μερια στι ρομαικι εκςυςία για οχτρο τυ Νόμυ κι απο τιν άλι στο λαο για οχτρο τυ θευ.

Οχτρος τυ θευ; Τότες ο λαος τον κυρελίδον, πυ ίνε θρίςκος (όλα κι όλα!) αγρίεπςε, έκανε ςιλαλιτίριο κε ζίτιςε απο τυς Ρομέυς το θάνατό-τυ. Κ' ι Ρομέι (ένας Εβρέος λιγότερος στον κόζμο, τόςο το καλίτερο!) τον παραδόςανε στυς Φαριςέυς, ςτυς μεγαλοπαπάδες κε στο λαο κι αφτι, τόνε σταβρόςανε μετα χαρας!

ΙΣΥΣ

Αφτο ίθελα. Επρεπε να με ςκοτόςυνε, για να ςιχορεθύνε...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πάλι τα ίδια;

(ςιγι)

ΜΟΜΟΣ

Ι Φαριςέι κ' ι παπάδες όλυ τυ κόζμυ μετα λίγα χρόνια θα ςε κάνυνε θεο. Θα ςυ χτίζυνε μεγαλόπρεπες εκλιςιες κε θα ςε προςκινάνε ντιμένι στο μάλαμα. Κε θα σταβρόνυν όπιονε ς'αρνιέτε.

Εςι, ο θεος-Πνέμα, θα γίνις ο θεος-Σοτίρας τις Κιλιάς-τυς. Γι αφτυνυς απόθανες.

Αντις να φέρις τι βαςιλία τον Υρανον, θεμέλιοςες τι βαςιλία τυ Πλύτυ.

Θάπρεπε ν' αφάνιζες τυς Φαριςέυς κε τυς μεγαλοπαπάδες, αν ίθελες να ςόςις τα μιλιύνια τον ςκλάβον.

Μα τότε δε θα γινόςυνα θεος!

ΙΙΣΥΣ

Κάθε ενκόζμια εχςυςία ίνε προςορινι.

Τις άφιςα όλες να ιπάρχυνε, γιατι χριάζοντε. Αλιος ι ανθρόπι θα γινότανε χιρότερι κ' ι διςτιχιά-τυς μεγαλίτερι.

Ι μεγάλι κι ακατάλιτι εχςυςία ςτον κάτυ κόζμυ ίνε ο Θάνατος. Αφτόνε τον κατάργιςα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πός;

Εκανες τυς ανθρόπυς αθάνατυς;

ΜΟΜΟΣ

Μετα θάνατον!

Συ το κςανάπα, μα δεν πρόςεχςες.

Μετα θάνατον θαν τυς αναςτίςι όλυς ςτον υρανο.

ΙΙΣΥΣ

Εκι καθένας θα κριθι κατα τα έργα-τυ.

Αφτι 'νε ι Αλίθια-ΜΥ.

Ι ΑΛΙΘΙΑ.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Φένετε, πος απο τότες, πυ καρφόθικα πολι πςιλα, εγο ο πνεματικος Λίχνος τυ Κόζμυ, το ςκοτάδι πίχτοςε μέςα ςτο μιαλο κε τον θεον κε τον ανθρόπον!

ΜΟΜΟΣ

(ςτον Ιιςυ)

Σι, πυ έκανες το θάμα τον πέντε πςομιον, δεν έδινες ςτυς πιναζμένυς τι χάρι να κάνυνε κι αφτι το ίδιο θάμα;

Ετςι θα καταργύςες τιν Πίνα. Κε μαζί-τις θ' αφανιζόντανε κ' ι Αγνια κ' ι Κάκιτα. Κε τότες δε θα ίπαρχε ανάνκι ςοτιρίας μετα θάνατον...

Μα όςα πςομια κε να φκιάνανε, ίτε πέντε χιλιάδες ίτε κ' ένα μοναχο, πάλι θα πινύςανε.

Θαν τυς τα πέρναν όλα ι Δινατι.

Αφυ δεν τυς κςεπάςτρεπςες αφτυνυς, ας έδινες ςε κάθε ςκλάβο, αντις τιν αθαναςία, ένα ςτιλέτο.

ΠΣΥΣ

Ενα ςτιλέτο;
Τί ναν το κάνανε;

ΜΟΜΟΣ

Για να δίνανε το γριγορότερο ςτυς Δινατυς τι βαςιλία τον υρανον.

ΠΣΥΣ

(μέςα-τυ με παράπονο)

Πόςο τόνε λιπάμε!
Ινε καταδικαζμένος για πάντα.

ΜΟΜΟΣ

Αφυ δεν κατάλαβες τα γνοςτα, πός κςέρις τα άγνοςτα;
Κι αφυ δεν κατάλαβες τα τορινα, πός κςέρις τα μελύμενα;

ΠΣΥΣ

Το Αγνοςτο ίμ' εγο! Ο θεος. Κε θέλις να μιν το κςέρο;
Τα γνοςτα, πυ τόςο τα γνιάζεςε, ίνε όλα πςέφτικα. Γι' αφτο κε τα περιφρόνιςα.
Οςο για τα μελύμενα, πότε ςυ ίπα, πος ιπάρχι μέλον;
Κατόπι-μυ έρχετε ι ςιντέλια τυ κόζμυ. Μόλις απομένι ςτυς ανθρόπυς λίγος κερος να ετιμαςτύνε για τιν εόνια ζοι. Να με πιςτέπςυνε κε να μετανιόςυνε για τ' αμαρτίματά-τυς.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(ςτο Μόμο)

Τα λόγια-τυ δεν έχυνε νόιμα.

ΠΣΥΣ

(πιραγμένος)

Εγο μ' αφτά-μυ τα λόγια, πυ δεν έχυνε νόιμα, θα ρίκςο όλυς εςας τυς πςέφτικυς θευς.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(πιραγμένος)

Θα μας ρίκςις με τα λόγια;
Δε μπορο να γελάςο. Πονάι το πρόςοπό-μυ.
Ι θει ρίχνυν ο ένας τον άλονε με τι Βία κε με το Ενκλιμα.
Ετςι λένε τα ιςτορικα τις θεοςίνις.
Το ίδιο κάνυνε κε ι αφέντες τις Γις.
Ετςι λένε τα ιςτορικα τις ανθροπότιτας.
Μιλας ςαν ένας κςιλυργος ί ςαν ένας τρατάρις.
Δεν έμαθες γράματα;

ΙΙΣΥΣ

Εγο έπλαςα τον κόζμο κε τυς ανθρόπυς. Κ' ι ανθρόπι τα γράματα.
Τί μπορύςα να μάθο απο τυς ανθρόπυς;

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(κόκινος απο θιμο)

Εςι έπλαςες τυς ανθρόπυς;

ΙΙΣΥΣ

Ο Πατέρας-μυ. Διλαδι εγο.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(ςτο Μόμο)

Γιατί με γέλαςες, πος ίνε ο μόνος θεος;
Νά! πυ έχι κε Πατέρα!

ΜΟΜΟΣ

Δε ςε γέλαςα.
Ο ίδιος ίνε Πατέρας τυ εαφτύ-τυ. Ο ίδιος γένιςε τον εαφτό-τυ.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(ςτον Ιιςυ)

Θα έχις, φένετε, πιρετο!
Σ' έπιαςε το παραμιλιτο τυ θανάτυ!

(δινατότερα)

Ο κόζμος γενίθικε απο το Χάος.
Κ' εγο έπλαςα τυς ανθρόπυς με λάςπι.
Κε τυς έδοςα κε πςιχι απο λάςπι...
Ι λάςπι αφτι μένι πάντα ογρι κε βρόμικι μέςα-τυς.

ΠΣΥΣ

Ο Πατέρας-μυ έπλαςε τυς ανθρόπυς με λάςπι.
Κε τυς έδοςε για πςιχι τιν πνοί-τυ ατόφια.
Αρα πςιχι αθάνατι.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Μονάχα ο ίςκιος τις λάςπις μένι μετα το θάνατο. Ενα τίποτα.

Οταν ιπόςκεςε μεταθανάτια ζοι στυς απλοικυς, τυς λες πςέματα!

ΜΟΜΟΣ

Κ' ι διό-ςας δε λέτε τιν αλίθια.

Ο κόζμος δεν έχι αρχι. Δεν έχι διμιυργο. Ιπαρχι πάντα. Κε γίνετε πάντα μοναχός-τυ.

Οςο για τον άνθροπο, τον έπλαςε... ι μαιμυ! Κε ςας ι ανθρόπι.

Σας πλάςαν ι αφέντες τις Γις «κατ' ικόνα κε ομίοςί-τυς».

Δυλιά-ςας ίνε να διατιρίτε τιν Ανιςότιτα κε να προστατέβετε τιν Αδικία.

Κε μετα θάνατον; — Αέρας φρέςκος!

Οκςο απο το ςιφέρο τον Κρίςον (με κορόνα κε δίχος κορόνα) κι όκςο απο τι φανταςία τον φοβιζμένον κε τον ανίδεον, δεν ιπάρχετε πυθενα...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Γιε τις Νίχτας!
Συ απαγορέβο να πέζις μαζί-μυ!
Απετό να με ςέβεςε!

ΜΟΜΟΣ

(ςκάι στα γέλια)

Χα! χα! χα!..

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(κατακόκινος απο το θιμό-τυ)

Τί γελας, κςετςίποτε!

ΠΣΥΣ

(κςαφνιαζμένος)

Πιός γελάι έτςι;

ΜΟΜΟΣ

Εγο, ο Μόμος! Ενας απο τυς Μόμυς! (Ιμαςτε πολι!)

Κε δε γελάο, πυ θιμόνετε. Μα πυ θιμόνετε δίχος να ιπάρχετε! Κε πυ ςας κυβεντιάζο, ενο κςέρο, πος δεν ιπάρχετε!

Αφυ όμος όλι ι ανθρόπι ςας πιςτέβυνε κε ςας βλέπυνε, μπορο κ' εγο να μι ςας βλέπο κε να μι ςας κυβεντιάζο;

Τί Μόμος θα ίμυνα!

Εκςον αφτο δε θα ςας ρίκςο εγο μοναχός-μυ. Θα ςας ρίκςυν ι ςκλάβι, ςαν κςιπνίςυνε μια μέρα.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(περιφρονιτικα)

Για να γίνυν αφτι θει!

ΜΟΜΟΣ

Για να γίνυν ανθρόπι.

Τί να τιν κάνυνε τι θεοςίνι-ςας;

Τί να τιν κάνυνε τιν εκςυςία τις Πρόλιπςις κε τυ Μίθυ;

Κι ύτε, καν θα κοπιάςυνε, για να ςας ρίκςυνε.

Θα πέςετε μοναχί-ςας, χορις να μεταχιριςτυν ενάντια-ςας ύτε ςαγίτες, ύτε ςφεντόνες, ύτε αςτροπελέκια.

Αφτα θα τα μεταχιριςτυν ενάντια ςτυς αφέντες τις Γις!

Αμα ρίκςυν αφτυνυς, θα πέςετε κε ςις ο επυράνιος ίςκιος-τυς...

(σιγι)

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Οχ!..

Σταθίτε μια στιγμι.

Ο αιτος τυ Δία μυ βίθισε το κοφτερό-τυ πσαλίδι ός τα βάθι τις καρδιάς-μυ.

Πονάο, όσο ποτες!

Κι όσο πονάο, τόσο μεγαλόνι το μίσος-μυ.

Αν ίχα τόσι δίναμι στα χέρια, όσο μίσος στα σπλάχνα-μυ, θα μπορύσα μ'ένα τράνταγμά-μυ να κσεριζόσο τον Κάφκασο απο τα θεμέλια-τυ κε ναν τόνε πετάκσο πάνυ απο τιν Ασία κε τιν Ασπροθάλασα κατάκορφα στον Ολιμπο.

Θἄλιονα το κακομιριαζμενο δοδεκάθεο τιν όρα, πυ τσακόνετε, μαλιοτραβιέτε κε γρατζυνίζετε σαν ένα τσύρμο μαιμύδες για ένα καρίδι...

Θἄλιονα κε τυς ανθρόπυς!

ΜΟΜΟΣ

Ασε τυς ανθρόπυς.

Τον Κάφκασο τον κυβαλάνε στι ράχι-τυς περισότερυς εόνες απ' όσο σε κυβαλάι εσένα ι ράχι τυ Κάφκασυ!

ΙΙΣΥΣ

Πατέρα!

Εκανα το χρέος-μυ.

Τα νεφρά-μυ τσακιστίκανε.

Τα πόδια-μυ παγόσανε ός τα γόνατα!

Διπσο!

Κριόνο!

(Οσο πλισιάζι να γίρι ο ίλιος, ο αέρας γίνετε πιο ζεστος κε πιο μιρομένος.

Μια ρόδινι άχνα πλέι απάνυ σε βυνα, πεδιάδες κε θάλασες.

Πυλια κε ζυζύνια αχολογύνε στα δέντρα κε στα χορτάρια — ένα πολίβοο κίμα ζοις ανεβένι όλύθε γιομάτο χαρες κε λαχτάρες.

Ακσαφνα απο κάπια ρεματια σκάζυνε κε ανατινάζοντε πσιλα ι τρίλιες ενος αιδονιυ.

Ολι ι πλάσι βιθίζετε αμέσος σ' ατέλιοτι σιοπι).

ΜΟΜΟΣ

(ςτον Ιιςυ)

Αχυ, άχυ τ' αιδόνι!

Ιςος ςτερνα καταλάβις, πόςο δεν πρόςεχςες τις ομορφιες τις ζοις, για να διδάχςις τιν ομορφια τυ θανάτυ!

ΤΟ ΑΙΔΟΝΙ

Μάνα, ζεςτι αγυροχςιπνας μέςα ςε χίλια αρόματα,
φότα πολα κε χρόματα
κε μοναχα απ' το νκίμα
τ' αγέρα δένυν μέςα-ςυ κόζμι κε κόζμι χίμα!

Εροτοφίςιμα κ' εγο το λαμπερό-ςυ φλύδι
το ςπάο με το τραγύδι,
πυ τιν απλι χαρά-μυ
ιπςόνι ςτα μεςύρανα πλέον άκςια απ' τα φτερά-μυ.

Μές' τ' άνθι τι ροδακινιας, ςτις λέφκας τιν κορφι,
όπυ ίςκιομα βαθι
κι όπυ κριες βριςύλες
πάο τις καρδιάς-μυ κε μετράο λαχτάρες κε τρεμύλες.

Μ' αςτροφενκιες ολόβαθες, τριανταφιλια χαράματα,
με φενκαρομαλάματα
κι όταν ςιγα κι αγάλι
βρέχι ι υρανος ςε μια μερια κ' ιλιοφοτάι ςτιν άλι,

τυ λαρινκιυ δονο απςιλα τι φυςκομένι φλέβα
κι ανέβα ο αχος ανέβα
όλο κε πιο μεςτόνι
κε τον αγέρα, κςέχιλον απο ιδονες, ματόνι.

Κι όταν ςοπάςι-μυ ι καρδια κε το λαρίνκι ςπάςι,
ςτι μαγεμένι πλάςι
κε ςτιν καρδιά, πυ νιόθι,
κερο βαςτα ο αντίλαλος, κερο πονάνε ι πόθι.

Ο! δε θαμπόνι τι λαλιά-μυ θάνατυ φοβέρα:
γις κε νερυ κε αγέρα
δεν κςέρυνε τα γένι,
πος ότι ζι κε χέρετε, ςίντομα-αργα πεθένι.

Ο χορταζμένος έροτας, τις ζοις ι γλικάδες,
τις πλάςις ι ομορφάδες
έτςι βαθια με ορίζυν,
πυ τις καρδιας το κςέςπαζμα λιγμο μυ το γιρίζυν!

ΜΟΜΟΣ

(ςτον Ιςυ)

Ακυςες;
Καταλαβένις τι γλόςα τον πυλιον;

ΙΙΣΥΣ

Δε θέλο να καταλάβο τίποτα απο κανένα τραγύδι.

Σ' όλι-μυ τι ζοι έςκιβα μέςα-μυ ν' ακύο το θέλιμα τυ Πατέρα-μυ.

Οπιος ακύι πολι τα έκςο, χάνι τιν πςιχί-τυ.

Κ' εγο, ο πρότος θεος κι ο πρότος άνθροπος, έπρεπε να δόςο το παράδιγμα ςτυς άλυς.

Ο βαςιλιας Σολομόντας, ο ςοφος, πυ καταλάβενε τι γλόςα τον πυλιον, ίτανε φιλίδονος. Σοφος με χίλιες γινέκες!

Αρα δεν ίτανε ςοφος. Ιτανε μονάχα βαςιλιας!

ΜΟΜΟΣ

Βγίκες καμια φορα τιν άνικςι, τα χαράματα, να περπατίςις όκςο ςτυς ανθιζμένυς κάμπυς;

Ιδες, πος μένι στα μαλιά-συ, στα μάτια κε στα χίλια-συ όρες πολες ι δροσια τυ χαμομιλιυ, το μπάρσαμο τυ πέφκυ;

Ακόμα κ' ι ανάσα-συ μοσκοβολάι.

Κε τα σοθικά-συ, φοτινα κε γαλάζια, σαν τον υρανο, βυίζυν απο τα κελαιδίματα, λες κε πίρανε μέσα-τυς όλα τα πυλια, όλα τα δέντρα κι όλο τον ίλιο τις Αβγις.

ΙΙΣΥΣ

Τί τ' όφελος!

Πολες φορες μετάνιοσα, πυ γενίθικα άνθροπος. Μυ ερχότανε να παρατίσο το έργο-μυ κε να φίγο πίσυ στον ύρανο...

Δε βαστύσα να περιμένο το πλίρομα τυ χρόνυ, για να σταβροθο.

Εμινα ολονίστικος σαράντα μέρες. Ακίνιτος στιν ίδια βυνοκορφι, ενο γίρα-μυ τα πυλια, τα νερα, ο αγέρας σπαρταρύσαν απο κέφι κε χαρα...

Ιταν ο Πιρασμος.

Μα εγο δεν έβλεπα, δεν άκυγα, δε σάλεβα.

Ο εαφτός-μυ — το Χρέος-μυ — σκέπαζε τα πάντα.

ΜΟΜΟΣ

Κε δεν εροτέφτικες ποτές-συ;

ΙΙΣΥΣ

Οσες φορες σινάντυσα σε ρύγες κε σε διμοσιες όμορφες γινεκες: αρχόντισες μέσα στα φορία, γεμάτες αρόματα, φκιασίδια, μαλάματα κε αλαζονία· λαικες κσιπόλιτες, έφκολες κι αφόβιστες, με το λαγίνι στο κεφάλι κε τιν πρόκλισι στα μάτια, γίριζ' αλυ το πρόσοπό-μυ.

Ι ψιχί-μυ μάτονε. Εβλεπα πίσυ απο το πλανερο σκίμα τις ομορφιας κε πίσυ απο τιν πρόσκερι λάμψι τις νιότις, να παραμονέβυνε τα νίχια τυ Οκσαποδο, τα σκυλίκια κ' ι σαπίλα τυ τάφυ κ' ι εόνια τιμορία!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(στον Ιισυ)

Κρίμα!

Πεδι πράμα κε νάσε τόσο κυρασμένος!

Καθος φένετε, θα τελιόνι με σένα κάπια παλια αρχοντογενια, πυ κσεσοίστικε.

ΜΟΜΟΣ

Ι Φαρισέι κ' ι παπάδες θα τυ δόσυνε μεθάβριο βασιλικια καταγογι.

Μα ίνε φτοχόπεδο: γιος κσιλυργυ, πυ γενίθικε στι φάτνι τον αλόγον.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(στον Ισυ)

Μπα!
Κε τί δυλια έκανες, πρίν συ κατέβις να διορθόσις τον κόζμο;

ΙΣΥΣ

Μικρος, πυ πίγενα σχολιο, βοιθύσα κε τον πατέρα-μυ στι δυλιά-τυ...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Πιόν πατέρα-συ;

ΙΣΥΣ

Τον Ιοσιφ!

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Αλος πάλι αφτος!

(στο Μόμο)

Μα δε μυ ίπες, πος ίνε ο ίδιος πατέρας τυ εαφτύ-τυ;
Πιός ίνε πάλι αφτος ο νέος πατέρας;

ΜΟΜΟΣ

Ο άντρας τις μιτέρας-τυ κε πατέρας τον αδερφόν-τυ...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Τί πσιλοροτάο;
Παραμιλάνε κ' ι διό-τυς!

(στον Ισυ)

Κι άμα τράνεπσες, κσακολύθισες τι δυλια τυ πατέρα-συ;

ΠΙΣΥΣ

Αμα τράνεπςα δεν έκανα καμια δυλια.
Μυ άρεζε λιγάκι ι πςαρικι.
Ιςτερα τίποτα...

(ςιγότερα)

Το δικό-μυ το Τίποτα ίτανε ι αρχι τις Εονιότιτας για τυς άλυς.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

(θιμομένος)

Πεδι τυ λαυ κε να μι δυλέβις;
Τότε πιός θα δυλέβι;
Τέτιο παράδιγμα έδοςες ςτυς φτοχυς;
Ο φτοχος, πυ ίνε ακαμάτις, καταντάι ςτιν κρεμάλα.
Καλα λιπον ίςε κι, πυ βρίςκεςε.

ΠΙΣΥΣ

Πίγα κι απομονόθικα ςτιν εριμια, τά καλίτερα χρόνια τις ζοίς-μυ ός τα τριάντα!
Ζύςα ανάμεςα ςε αμυδιες κε θάμνα κι αγριομέλιςες...
Ετρογα κάπυ-κάπυ κανένα ακροβλάςταρο ί άγριο μέλι...
Δεν ίχα ανάνκι απο τίποτα.
Μοναχα ςκεφτόμυνα: πρωι, μεςιμέρι, βράδι — κι όλι τι νίχτα...

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Οπιος δυλέβι δε ςκέφτετε.
Γι' αφτο ίνε χαρύμενος.

ΜΟΜΟΣ

Οταν δυλέβι ο άλος για μας, εμις καθόμαςτε κ' ίμαςτε χαρύμενι...
Ο ςκλάβος με τιν κύραςι τις δυλιας, πυ τυ κλέβυνε, δεν έχι κερο κε δίναμι να ςκεφτι.
Δε γνορίζι τιν αθλιότιτα τις πςιχίς-τυ.

(στον Ιςυ)

Οςτόςο, ςαν έριχνες για τον εαφτό-ςυ τα δίχτια-ςυ στι θάλαςα με τιν αςτροφενκια κε τα ςίκονες τιν αβγι, με τιν ανάλαφρι άχνα πάνυ στα τριανταφιλια νερα, τα χίλια-ςυ δεν τραγυδίςανε ποτες;

ΙΙΣΥΣ

Τα χίλια-μυ προςεφχόντανε...

ΜΟΜΟΣ

Κι όταν άδιαζες απο τα μάβρα δίχτια-ςυ μέςα στο πανέρι το λαχταριςτον αςίμι τον βιθον τα μάτια-ςυ δε λαμποκοπύςαν απο χαρα;

ΙΙΣΥΣ

Τα μάτια-μυ ίτανε πάντα δακριζμένα. Απο λίπι.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Α! εγο!..

Ιμυνα πεδι τις Γις. Μέςα-μυ βράζαν όλες ι φυςκοδεντριες, απο μένα κςεκινύςαν όλες ι δίναμες τον στιχίον, όλες ι φοτιες...

Ιςτερ' απο τόςον εόνον μαρτίρια, με παριγοράι ι ςκέπςι, πος τα νιάτα-μυ δεν πίγανε χαμένα. Τα χάρικα.

Κε γέλαςα κε τραγύδιςα κ' εροτέφτικα... Εροτέφτικα ςα θεος, χορις αρχι κε τέλος!

Κι όντας με κάρφοναν εδο, κςεφονύςα, τιναζόμυνα, δάνκονα. Ικςερα τί ακςίζυν ι κίνιςι, το κςόδιαζμα τις δίναμις, ο χορταζμος τις αποθιμιας.

Κε θα μιςο εόνια τον Οχτρό-μυ, όχι τόςο γιατι μυ πίρε τον υρανο, όςο γιατι μυ στέριςε τι γις...

Εςι δε θάβγαλες τςιμυδια όντας ςε σταβρόνανε.

Ετςι δεν καρφόςαν ένα ζοντανον άνθροπο, μα ένα πτόμα.

Κε ςινχορνας τυς φονιάδες-ςυ, γιάτι τυς φοβάςε ακόμα!

Κ' έτςι έπρεπε, αφυ ίςε λαος. Ινε το μόνο πράμα, πυ έκανες σοςτο ίςαμε τόρα: να φοβάςε!

ΜΟΜΟΣ

Καλα τα λες!

Μα θέλις τι χαρα τις ζοις μοναχα για τον εαφτό-συ. Θέλις μοναχός-συ ν' ακυς τα πυλια, μοναχός-συ να ίςε χορταζμένος! Νἄνε δικά-συ όλα: γις, δέντρα, ίλιος, θάλαςα.

Το ίδιο κάνυνε κ' ι αφέντες τις Γις, ι αφέντες-Σας!

Μα θα έρθι κι αφτονον ι όρα να πονέςυνε: όταν τυς βάλι ο λαος με το ζόρι να δυλέβυνε.

ΠΡΟΜΙΘΕΑΣ

Τί λες, μορε;

Γίνοντε αφτα τα πράματα;

Κρίμα, πυ ςε ίχα για έκςιπνο!

Υτε όλι μπορι νἄνε αφέντες — τότε πιός θα δυλέβι; — ύτε όλι φτοχι — τότε δε χριάζετε ι δυλια, γιατι ι δυλια πλυτένι...

Ετςι ίνε κανονιζμένο απο τιν αρχι τυ κόζμυ: ι φτοχι, πυ δυλέβυνε, δε θα μπορύςανε να σταθύνε ύτε μια στιγμι χορις τυς αφέντες, πυ τυς ςινκρατύνε κε τυς κυμαντάρυνε κε τυς δίνυνε δυλια.

ΜΟΜΟΣ

(γελόντας)

Εμις θα κςαναφιάκςυμε τον κόζμο άλι μια φορα... απο τιν αρχι!

ΙΣΥΣ

(μόλις ακύγετε)

«Τα τυ Κέςαρος το Κέςαρι κε τα τυ Θευ το Θεο»...

ΜΟΜΟΣ

Γελιέςε!

Οςο το ςόμα θ' ανίκι στον Κέςαρα, θαν τυ ανίκι μαζι κι ο νυς κ' ι πςιχι.

Αφτα δε χορίζοντε.

Τα χρέι στο θεο κε τα χρέι στον Κέςαρα ίνε το ίδιο πράμα.

Δε θέλυμε Κέςαρες!

ΙΣΥΣ

(κςέπνοα)

«Τετέλεςτε!»

ΜΟΜΟΣ

Τί ίπες;

(ςιγι)

ΜΟΜΟΣ

(ςτον Προμιθέα)

Τί ίπε;

(βαθίτερι ςιγι)

ΜΟΜΟΣ

(μέςα-τυ)

Δεν ακύγοντε!
Χαθίκανε κ' ι διό-τυς μαζι απο το πρόςοπο τις γις.

(Νίχτοςε. Σιγοχαράζι το φενκάρι.
Ο Μόμος βρίςκετε καθιζμένος ς' ένα μεγάλο γεφίρι απάνυ απο μιαν τεράςτιαν άβιςο. Ινε το γεφίρι, πυ δένι τα περαζμένα με τα μελύμενα.
Καθος κιτάι ςτο βάθος τα νερα, πυ κιλάνε αςτράφτοντας ςα μάβρο ατςάλι κε βονκάνε, ςιλογίζετε:)

Ολα ετύτα ίτανε πλάζματα τις φαντα̣ςιάς-μυ, ένα κςέςπαζμα κε κςαλάφρομα τυ ςτοχαζμύ-μυ!
Μυ αρέςι κάπυ-κάπυ να μιλάο μοναχός-μυ. Να χορίζο τον εαφτό-μυ ςε λογις αντίθετα ςίμβολα κε να τα βάζο να μαλόνυνε.
Πιός κςέρι;
Ιςος κάπιος να με άκυςε...
Αν όχι, θα έρθι κερὸς, πυ θα πλιθένυνε τόςο ι Μόμι, πυ μονόλογι ςαν κι αφτόνε, θἅνε ολότελα περιτί!
Μα πρότα θα έχυμε περάςι το γεφίρι...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

ΙΝΤΕΡΜΕΔΙΟ

ΟΛΑ σκεπάζοντε ξαφνικα μ' ένα χαμιλο σκοτάδι, πυ σέρνετε σίριζα πάνυ στι γις κι όλο ζιγόνι.

Κάπυ-κάπυ αστράφτι ο υρανος πολι μακρια κε πολι χαμιλα σίγος να βροντα.

Λίγο-λίγο ο άνεμος φυντόνι κε περνόντας απο πλαγιες κε φαράνκια κάνι τα κλαρια να βονκύνε. Κάποτε σιοπα.

Κε τότες το χάζμα τις σιοπις, πυ ανίγετε ανάμεσα στα βονκιτα τυ ανέμυ, το γεμίζυνε κάπια σιγανα μιρολόγια τυ Παλιυ Κερυ.

ΧΟΡΟΣ ΤΟΝ ΟΚΕΑΝΙΔΟΝ.

ΑΝ ταράζυνε γις, υρανο κε πελάι
κε με πάνε μακρια, με τινάζυνε πλάι
τον αβίςον πλυτόνιι θιμι
κι αν το δρόμο-μυ χάςο σε τόςι μαβρίλα,
αντιχάνε βαθια στις καρδιάς-μυ τα φίλα
τις οργίς-ςυ ι μεγάλες βροντες.
Δε ςε χάνο ποτες.

Στιν κορφι τυ νερυ, ςτον αγέρ' ανεβένο...
Νά κορμι ςτον αφρο κε ςτιν άρμι δεμένο,
νά κορμι ςα λαμπάδα χιτο,
ςαν τριαντάφιλο νέο, τις αβγις πρότι γνόρα
γλικαζμο τον ματιό-ςυ κε πάντα κε τόρα!
Νά κι αςτίθι, ςα ρόδι ςφιχτο,
πυ μ' αγάπι κε πόνο για ςε
το φροντίζο χριςε!

Τα βαριά-ςυ τα βλέφαρα, Αγνε, ςίκοςέ-τα,
τα ρυθόνια, πυ ι πάγι τα κλίυν, άνιξέ-τα,
μές' τα ςπλάχνα-ςυ νἄμπι το φος,
τυ κορμιύ-μυ το φος, ι εβοδιά-τυ ςινάμα,
(τυ κορμιυ, πυ λιγάι ςα νερόφιδο, θάμα)
χ' ένας κόζμος ορέος, μιςτικος
ςτιν πςιχί-ςυ γλικα να χιθι,
τι βαρια κε παθι.

Πλύσια δόρα συ φέρνο, ότι μπόρεσα νάχο
κυβαλίσι μ' αγάπι στον άκσενο βράχο.
Ο! καθος σε νερα γαλινα
τα πσιλα κε σπιθόβολα πέφτυν υράνια,
τιν αβγι ρυμπινια κε το δίλι γεράνια,
κε τα πράσινα γίρο βυνα,
κι ο κατάκορφος ίλιος ορτος
πα στι γι καρφοτος, —

σε πσιχί-μυ κε σάρκα, τα διο πελαγίσια,
ι ομορφάδες τις πλάσις, τυ ονίρυ τα ιλίσια
καθρεφτίζοντε, ζβιυν ός αφρος
κε με πιότερο λάμπος κσανα μεταδένυν
μιας στιγμις φαντασιες, πυ για πάντοτε μένυν,
δέκσυ-τά-μυ κι ος πριν αλαφρος
απο πάνο-συ διόκσε τι μίρα
τιν κακια κε τιν στίρα.

Τα λυλύδια απο χόρες, πυ ο ίλιος τες πνίγι
σε γαλάζια, χρισα, κατακόκινα ρίγι,
τον πυλιον τα τραγύδια, πυ αχυν
σε νερα, σε κλαρια, με φενκάρι κε μ' ίλιο,
τις ζοις τι χαρα, τις χαρας το βασίλιο,
όπυ πάο κε σταθο μ' ακλυθυν,
όλα ζέστα, εφροσίνι κε φος
το τραγύδι κι ο ανθος.

Τα χρισά-μυ μαλια στα νερα τα κσαπλόνο,
τα μαλιά-μυ στα χέρια πσιλα τα σικόνο,
διχος βάρος μετάκσι λεφτο,
τιν πλιγί-συ αν μπορύσαν να φτάνανε λίγο
θα δενόμυνα γίρα, ποτες να μι φίγο,
τον καιμό-τις εγο να βαστο
κι όντα σκύζυν βοριάδες αγρίμια,
να συ σκέπο τι γίμνια.

Ο υρανος ραγίζετε κσαφνικα κε κσεχίνοντε στον αέρα μαζι μ' ένα ποτάμι φοτος αμέτριτα Σεραφιμ, πυ πετάνε απάνυ-κάτυ, δεκσια κι αριστερα σαν αποζαλιζμένα.

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΝ ΣΕΡΑΦΙΜ.

ΑΓΕΡΙΝΑ πυλια στο φος
κε φότα στον αγέρα.
τις Ομορφιας πετύμενα
κε νιάτα δίχος γέρα
στυ Μίθυ τα μεσύρανα
(τριαντάφιλα κε κρίνα)
μονάχα τραγυδύσαμε
(βιολια κε μαντολίνα).

Πικρι σαγίτα κε άκσαφνι
πέρασε τιν καρδιά-μας
κε μονομιας σκοτίνιασεν
ι αθάνατι φοτιά-μας.
Κε το κορμί-μας τ' άσαρκο
κε το καθάριο πνέμα
το μάτεο Κίκλο τις Ζοις
τον πλιμιρίσαν έμα.

Κι απο το κλάμα τ' άσοτο
τα μάτια έχυνε ζβίσι
κ' εχάθι ο ίλιος άρατος
για Σένα, Αλίθιας βρίσι,
Γλικαδερφε, ανικσιάτικι
λυλυδιαζμένι Πλάσι,
Εόνια, πυ σ' έχυν άνθροπι
σε κσίλα διο κρεμάσι.

Κι όλο χτιπάμ' εδο κ' εκι
τιφλα μές' το ςκοτάδι...
Σαν περιςτέρια, πυ άκςαφνα
μπυρίνι τἄβρε ομάδι
ςτο χόμα ςοριαςτίκαμε,
ςτα πόδια, ςτο λεμό-ςυ,
Αχςιε, πυ πάι ανόφελα
κι ο λόγος κι ο χαμός-ςυ.

Ι ΜΑΝΑ ΤΥ ΧΡΙΣΤΥ.

ΠΟΣ ι δρόμι εβοδάνε με βάγια ςτρομένι,
ιλιοπάτιτι δρόμι κε γίρο μπακςέδες!
Ι χαρα τις γιορτις όλο πιότερο ακςένι
κε μακριάθε βονκάι κε μακριάθε ανεβένι.

Τι χαρά-ςυ, Λαοθάλαςα, κίμα το κίμα,
τον αλονόνε τα μίςι κερο τίνε θρέφαν
κι αν ι μάβρι-ςυ κάκιτα δίπςαε το κρίμα,
νά πυ βρίκε το θίμα-τις, άκακο θίμα!

Α! πός ίχα ςα μάνα κ' εγο λαχταρίςι
(ίταν όνιρο κ' έμινεν, άχνα κε πάι)
ςαν κε τ' άλα-ςυ αδέρφια να ς' ίχα γενίςι
κι απο δόκςες αλάργα κι αλάργ' απο μίςι!

Ενα κόκινο ςπίτι ς' αβλι με πιγάδι...
κε μια δράνα γιομάτι τςαμπια νεχριμπάρι...
νικοκίρις καλος να γιρνας κάθε βράδι,
το χριςο, ςιγαλο κε γλικο ςαν το λάδι.

Κι άμ' ανίγις την πόρτα με προιόνια στο χέρι,
με τα ρύχα γεμάτα πςιλο ροκανίδι,
(άςπρα γένια, άςπρα χέρια) ι ςιμβία περιςτέρι
ν' αναςένι βαθια τ' όλο κέδραν αγέρι.

Κι αφυ λίγο σταθις κε το ςπίτι γεμίςι
τον καλό-ςυ τον ίςκιο, Πατέρα κι Αφέντι,
ι ακριβί-ςυ να βγάνι νερο να ςυ χίςι,
ο ανιπόμονος δίπνος με γέλια ν' αρχίςι.

Κι ο κατόχρονος θάνατος· θάφτανε μέλι
κε πολι φίτρα θ' άφινες τέκνα κι ανκόνια
καθενυ κε κοπάδι, χοράφι κι αμπέλι,
τ' αργαστίρι εκινυ, πυ τιν τέχνι-ςυ θέλι.

Κατεβάζο στα μάτια τι μάβριν ομπόλια,
για να πάπςι κι ο νυς με τα μάτια να βλέπι...
Κςεφαντόνυν τ' αιδόνια στα γίρο περβόλια,
λειμονιας ςε κικλόνι λεφτι μοςκοβόλια.

Φέβγις πάνυ στιν άνικςι, γιέ-μυ καλέ-μυ,
Ανικςί-μυ γλικια, γιριζμο πυ δεν έχις.
Ι ομορφιά-ςυ βαςίλεπςε κίτρινι, γιέ-μυ,
δε μιλας, δεν κιτας, πός μαδιέμε, γλικέ-μυ!

Καθος κλέι, ςαν τις πέρνυν το τέκνο, ι δαμάλα,
κςεφονίζο κε νόιμα δεν έχυν τα λόγια.
Στίλοςέ-μυ τα διό-ςυ τα μάτια μεγάλα.
Τρέχυν έμα τ' αςτίθια, πυ βίζακςες γάλα.

Πός αδίναμι στάθικε τόσο ι καρδιά-ςυ
στα λαμπρα Γεροςόλιμα Κέςαρας νάμπις!
Αν τα πλίθι αλαλάζανε κςόφρενα (αλιά-ςυ!)
δεν ικςέραν ακόμα ύτε πιό τ' όνομά-ςυ!

Κι ςτο πλάγι δανκάναν ι οχτρί-ςυ τα χίλι...
Δολερα κιεςικόςανε τ' άγνομα πλίθι
κι όςο ο γίλιος να πέςι κε νάρθι το δίλι,
το ςταβρό-ςυ καρφόςαν ι οχτρί-ςυ κ' ι φίλι.

Μα γιατί να ςταθις να ςε πιάςυν! Κι ακόμα
ςα ροτίςανε: «Πιός ο Χριςτος;» τ' ίπες «Νά-με»!
Αχ! δεν κςέρι, τί λέι το πικρό-μυ το ςτόμα!
Τριάντα χρόνια πεδί-μυ δε ς' έμαθ' ακόμα!

Γονατιζμένι παράμερα κλέι με τα γαλανά-τις μάτια ι Μαγδαλινι χορις ναν τιν ακύι ί ναν τιν βλέπι κανένας.

Τα χριςά-τις μαλια ςέρνοντε καταγις κε, το πορφιρό-τις ιμάτιο πέφτοντας απ' το δεχςιο τον όμο τις φανερόνι — λαχτάρα κε καιμος! — τι μιςι πλάτι κι ολάκερο το ςτίθος.

Κε ςπαράζι πιο πολι παρ' όςο, νια κι αμαρτολι, ςπάραζε μέςα ςτιν ανκάλι τυ Επαρχυ.

I ΜΑΓΔΑΛΙΝΙ.

ΜΕΣ' ςε παλάτια, πυ ςαν ςπίλια αντίχαν απ' τις μοςικες
κι αςτράβαν απ' τα μέταλα κε τα δεμένα φότα,
ςτα μάγουλά-μυ, πυ κανίς δεν τα ίδεν ίλιος, ι μοςκιες
γλίςτραν με λάνκεμα πολι κε τα δανκόναν ςαν οχιες·
ςτιν κρυςταλένια-μυ φονι θαμπι εγλιςτρύςε νότα.

Στιν τεςεροβαςίλεφτι Γιυδέα εγό 'μυν ι Πιγι:
τυ κόρφυ-μυ τ' αμάραντα κε μοςκοβόλα κίτρα.
Οςαν τι φλόγα τυ κορμιύ-μυ άλι δε γνόριςεν ι Γι,
ςαν τις ανκάλις-μυ μεςτι καμια δεν ίπαρχε ςιγι.
Ο έροτάς-μυ νίκαγε τι Ρόμι τι νικίτρα...

Σκοτάδια ίτανε μέςα-μυ, κςέρα μεγάλι κι αμυδια
κε ςτα γλικα τα χίλια-μυ πικρα πολι τα γέλια.
Κε μυ τινάζαν άκςαφνα τ' αγνόςτυ φόβι τιν καρδια
κε μυ κοβόταν ι αναπνια μές' ςε φορέματα φαρδια —
απ' τυ Θριάμβυ τιν κορφι μακρια 'βλεπα ςιντέλια.

. . . .

Δεν ίταν άκςαφνι αςτραπςια. Τύτο ςινέβι αργα ςιγα...
Ορέος δεν ίςυν, τίποτα δεν ίχες απάνο-ςυ άκςο!
Κίταγες χάμυ τα χαλίκια, ος μίλαγες ςιγα κι αργα.
Τιν τρίτ' ί τέταρτι φοραν άρχιςε ο νύς-μυ να ριγα
κι ος ςίκοςες τα μάτια-ςυ, δε βάςταα να κιτάκςο.

Κ' ένιοσα ορμι ασινκράτιτι στα πόδια-συ να κιλιστο.
Ιδα να σιέτε μέσα-μυ πσιχι παρθένα ός τόρα.
Τιν εφτιχια τι γνόρισα στο δόσιμο χορις μιστο,
τι λεφτερια — στο σκλάβομα σε κάπιο ιδανικο σοστο
κε τιν ιπέρτατι ιδονι στον πόνον, — άκσια γνόρα.

Κε στυς φτοχυς μιράζοντας τα ιπάρχοντά-μυ (ασιμικα,
διαμαντικα, μετακσοτα, μπακσέδες κε παλάτια)
τα βίματά-συ ακλύθισα, πυ κι αν τα ζβιύσε ταχτικα
στον άμ' ο αγέρας τυ βραδιυ, σα φότα μένανε γλικα
για πάντα σ' άμο κε πσιχι κε σ' ακοες κε μάτια.

Πράματα νέα δεν έλεγες κι ύτε, με λόγια νέα, παλια.
Απο πολυς κι απο κερυς όλα-ίταν ιπομένα.
Μα 'χες τι δίναμι ν' ακυς τον υρανον τι σιγαλια;
κι όλα για σένα (κι άπσιχα κι ανθρόπι) διάφανα γιαλια
κε δάφαν' ι καρδια τυ θευ για σένα — κε για μένα!

Κανις (κε πλίθι κε σοφι κε μαθιτάδες κε γονι)
δεν κσάνιγε το σπαραγμο στα θάματά-συ πίσο.
Κι αν πρόζμενες το λιτρομό-συ απο τιν άδικι θανι,
εγο μονάχα τό'νιοσα, πος ίμυνα λάσπι κε κινι...
Πόσο, Χριστε 'συν άνθροπος! Κ' εγο θα σ'αναστίσο!

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Τα μιρολόγια ςοπάςανε κε τίποτα δεν απόμινε. Τα πίρεν όλα ο άνεμος κε το ςκοτάδι· ο άνεμος, πυ φιςομανάι λιςαζμένα, κε το ςκοτάδι, πυ πίχτοςε ςαν πίςα.

Ι Γις ολάκερι μίκρινε, μαζέφτικε — λίγα μέτρα, ένας τάφος.

Ινε ο Τάφος, πυ θα κλίςι για πάντα μέςα-τυ τα περαζμένα, θευς κι ανθρόπυς.

Πλάι-τυ ένας ελαφρος φοςφοριζμος τρεμυλιάζι, χάνετε κε πάλι κςαναφένετε, όςπυ δένι ςιγα-ςιγα κε γίνετε ένα κατάγιμνο γινέκιο ςόμα.

Ινε ι Αριςτέα, πυ τανιέτε, καμαρόνι, ςιέτε κε λιγιέτε — κε γελάι κατάμυτρα ςτι Φοβέρα, πυ τίνε περιζόνι.

Κε τραγυδάι...

ΑΡΙΣΤΕΑ ΚΕ ΜΑΙΜΥ.

Ι ΑΡΙΣΤΕΑ

ΔΙΟ ϛτιθολέιμονα ζεϛτα
κορφόνυν ίϛα κε μπροϛτα
για μένα κε για τον καθένα.
Αν μυ τ' ανκίκϛυν έτϛι δα,
ι μέϛα πλάϛι-μυ πιδα,
ι μέϛα λάϛπι-μυ παρθένα.

Μερι κε γάμπα-μυ χιτα
ϛε μάτια ορθάνιχτα μπροϛτα
άκϛαφνο θάμπομα τα γδίνο
κι ολόνε κόβετε ι μιλια,
μα τραγυδάνε τα πυλια,
όντας τα δίχνο κε τα δίνο.

Τ' αφάλι ετύτο ϛε κιλια
πολα κρυϛτι (με τιν ελια
μιϛοκριμένι εδο ϛτο πλάγι
μέϛα ϛε κλίδοϛι βαθια,
κανάλι ερότον κε φοτια)
ϛα μάτι ϛτέκι κε φιλάγι.

Κι αφτος ο ςκοτινος ανθος,
ο ςκοτινότερος βιθος
ς' όλα τα ςκότι κε τα βάθι,
οςαν το θάνατο χτιπα
όπιονε θέλι κι αγαπα
κοντα πολι ναν τόνε μάθι.

Ιταν ι πρότι-μυ φορα
κ' ίταν ι πρότι-μυ χαρα —
τα κλάματά-μυ έχυν στεγνόςι...
Τόρα πια δέςανε ι ανθι
κ' ίνε γλικότερ' ι βιθι,
πιότερ' ι τέχνι-μυ κ' ι γνόςι.

(Πέφτι ςε ςιλογι. Ιςτερα κςαφνικα πετιέτε κι αρχίζι να χορέδι).

Καθος χτιπο τα παλαμάκια
κε ςιχνοκρύο τα παςυμάκια,
κςοπίςο το κεφάλι γέρνο
κε τα μαλιά-μυ έχυν θιμόςι
κι έχυν τι φτέρνα-μυ ανταμόςι —
ςα φλόγα στο χαλι τα ςέρνο.

Κε τα ματάκια-μυ τα διο
τις μαργιολιας κε το χαδιο,
απ' τιν αγρίπνια γιαλομένα
βαρια μολίβι μυ ςφαλνυν
κε με πονύνε, με πονυν —
αχ! μάτια, δίναμί μυ εμένα!

Κε νά τα γέλια-μυ σπαθι
κι ο λαβομένος τα ποθι
ναν τόνε ςφάςυν ός τα κόκαλα·

ςτα βάθι-το τα ςκοτινα
τα γέλια αφτά-μυ τα βραχνα
λαμποκοπυν αγνα κε λιόκαλα!

Απ' τιν αφράτι-μυ κιλια
περναν αμάξια με βιολια,
προςκινιτάδες καραβάνια
κι όςο να πέφτο, να γερνο,
τόςο καλίτερι κςιπνο
ςε νιάτα κε ςε περιφάνια.

(Ι Αριςτέα ςταματάι το χορό-τις κε ςτρονκιλοκάθετε χάμυ λαχανιάζοντας.

Ακςαφνα παρυςιάζετε μπροςτά-τις κολοπιδόντας μια μαιμυ. Φοράι κίτρινι ςκυφίτςα, γαλάζιο μπαζμαδένιο φυςτανάκι — κι ας ίνε ςερνικι.

Στόνα χέρι βαςτάι μια χάρτινι ομπρελίτςα κε ςτ' άλο ένα ςτρονκιλο καθρεφτάκι τις δεκάρας.

Απο τι μέςι-τις ςύρνετε μια ςιδερένια αλιςιδίτςα.

Αφυ κιτάκςι κάμποςι όρα ςαςτιζμένα τι γιμνι τιν Αριςτέα, αρχίζι να κάνι λογις-λογις κόμικες νκριμάτςες, ςα να δάνκοςε λεμόνι).

I ΜΑΙΜΥ

(προςκινόντας)

Μάρκο με λένε, Μάρκος ίμε,
ρότα, ςα θες, κε τον παπα
κε ςαν εμε, το λιγιςτί-με,
δε βρίςκετ' άλος εδεπα.

(κιτάζετε μέςα ςτο καθρεφτάκι-τις)

Στο καθρεφτάκι-μυ καλύδα,
μάβρι-μυ, φένεςε, μυςύδα.
Με μια δεκάρα μοναχι
γίνετε λέφτερ' ι πςιχι.

Χρισι κορόνα στο κεφάλι,
κε κόκινι στον πισινο,
πράσινι ομπρέλα στι μασκάλι,
Αφέντρα-μυ, σε προσκινο.

Κάνο μια τύμπα κε τσιρίζο
μές' τον αγέρ' αγερικο,
πιδο, σκαλόνο, τριγιρίζο —
παντυ μιρίζο θιλικο.

Κάθε στιγμι, κάθε λεφτο
την αλισίδα-μυ δαγκάνο
Λίγι Κατίνκο, δε βαστο,
γιατι πολι κακο θα κάνο!

I ΑΡΙΣΤΕΑ

Καλό-μυ σι, πυ νά σε πιο
μέσα στις φύχτες-μυ τις διο
σαν πετιμέζι κε σιρόπι.
Στιν ανκαλιά-μυ τι ζεστι
στερνο να σ' έσφινκα εραστι —
σιχάθικα ύλι τις ανθρόπι!

I ΜΑΙΜΥ

Απο τον άσπρο-συ λεμο
με τιν υρά-μυ πολεμο
να κρεμαστο κε να τανίσο,
τι ρίζα-συ να χυχυνίσο.

(Κιτάζοντε κ' ι διό-τυς στα μάτια, χορις να σαλέβυν.

Λίγο-λίγο φέβγι ο τόπος κι ο χρόνος κ' ι Αριστέα χάνι τιν ανθρόπινι μορφί-τις. Εκσαιλόνετε. Γίνετε Σίμβολο κε Ιδέα. Ετσι θα εκσαιλοθι τρις φορες.

Ολόγιρά-τις ανίγετε σα βεντάλια ένα φος χρισογάλαζο. Πνέματα φτεροτα, ζοζμένα με τριαντάφιλα, πετύνε, τραγυδύνε κε πέζυνε μαντολίνα, άρπες κε φλάυτα).

ΠΡΟΤΙ ΕΚΣΑΙΛΟΣΙ

(με το χέρι στο στίθος)

Ι Πολιτία τον αφεντάδον,
το Δίκιο τον αδικιτάδον!
Εχο τον πόλεμο θεμέλιο
κε δίναμί-μυ τιν κλεπσα.
Εχο το πσέμα για βανκέλιο
κι όπιος το πίνι πιο διπσα.

Ανίκσερο κι αθόο, πριχυ
ν' ανίκσις, μάτι τυ φτοχυ,
κσέρο το φός-συ ναν το πάρο
κ' ίτε πονας κ' ίτε πινας,
σε κάνο κε με προσκινας
σοτίρα εμένα κε το Χάρο.

Τα θίματά-μυ αραδιαστα
στο Μακελιο τραβο μπροστα,
μπροστα ζυρνάδες κε μπαιράκια,
στα κύτελά-τυς θα χαρις
άνθι, κορδέλες κε βαράκια —
σάμπος αρνάκια τις Λαμπρις.

Μα νά! ι εμπόρι τις Σφαγις
μένυνε πίσο-μυ κριμένι.
Δικά-τυς θάλασα κε γις,
δικί-τυς όλ' ι σκοτομένι.
Κε τυς παχένο με καλο
μια πιθαμι τον αφαλο.

Ι πρότι εγο, στα τελεφτέα,
ίμε δικιά-τυς Αριστέα
κι αφτι 'νε ι γνόμι-μυ κι ο νυς!

Εγο πλερόνο τις χαρές-τυς
κι όςα βυτάο απο τυς ρέςτυς
όλα τα δίνο ς' αφτυνυς.

Ι ΜΑΙΜΥ

Εςένα θέλο κι αγαπο.
Γιά δές-με πός φτερνοκοπο!
Στο γόνα-ςυ να γίρο αγάλι
να ςυ πςιρίςο τι μαςκάλι.

Για ςένα γο, για ςένα γο
τρέχο ςτι μάχι να ςφαγο...
Οντας το κάλιο-ςυ πεδι
ςε γνόςι, πονιρια κ' ιδι

(έχο ςαγόνια πιο γερα
κ' έχο μακρίτεριν υρα)
δίκιο δεν ίνε να ςφαγο!
Το λιπος κάνε-με αρχιγο!

Κε ςα γεμίςυν όλ' ι τόπι
τάφυς ιρόον, θεικες τιμες,
κε λιγοςτέπςυνε ι ανθρόπι,
θε να περςέπςυν ι μαιμες.

ΔΕΦΤΕΡΙ ΕΚΣΑΙΛΟΣΙ

(άλι μορφι, άλι φονι)

Μές' τα χριςάφια καμαρόνο
κε ςε θιμιάματα καπνο.
Ιμε ι Θριςκία, πυ φανερόνο
τι θέλιςι τον υρανο
κε ςβίνο κάθε πιθιμια
για τον απάνο τον τυνια.

Με τρόπο πίςιμο κι αργο
τυς μακελάριδες βλογο
κε πυ το θάνατο αρνιθι
κε δικιοςίνι τάχα θέλι,
ρίχνο ςε τάρταρο βαθι
δίχος αρχι κε δίχος τέλι.

Ι ΜΑΙΜΥ

Οπυ το ςόμα-τυ κςεχνα
μάιδε διπςα, μάιδε πινα,
κε λέφτερα πςιλόνι ο νυς,
πςιλότερ' απ' τυς ορανυς.

Κε γλέπι οράματα μεγάλα,
μεγάλα οράματα ςομυ,
ςε κάθε ςίνεφο καβάλα
κε μιαν αθάνατι μαιμυ.

Ανίχτε δρόμο να περάςο,
νάμε κ' εγο ντιμένι ράςο.
Τ' αφάλι-μυ ςταβροκοπο
το λιβανίζο, τ' αγαπο.

ΤΡΙΤΙ ΕΚΣΑΙΛΟΣΙ

(άλι μορφι, άλι φονι)

Εγο 'με ι Τέχνι, πυ νικο
τιν ίλι με το ιδανικο.
Αφυ κςεςκίςτικα βαθια,
κι αφυ κςεςκίςτικα παντυ,
ναζάρα κε καμοματυ
θα κάνο το κορίτςι πια.

Εγο 'με ι Τέχνι τον Τεχνο,
(Θεος κε Πατρίδα το πςαχνο!)
πυ τραγυδάο κε διαφεντέβο
κάθε-τι ςάπιο κε πυ ζέχνι,
χορις καθόλυ να πιςτέβο,
γι' αφτο 'με τον Τεχνον ι Τέχνι!

Αριςτοκράτιςα ζοι,
τον ιπερκόζμιον ακοι,
εόνια, απόλιτι, ςπυδέα.
Πςιχι δεν έχο κε ζιτο
ςε κάθε τάφον ανιχτο
καμια ςκυλικιαζμέν' ιδέα.

Ιμε τυ Πνέματος ιέρια
με πνέμ' ακάθαρτο κε χέρια,
λόγια μεγάλα κε παχια.
Στα ςίνεφα ςε μετορίζο,
κι αεροβαςίλια ςυ χαρίζο,
λαε, δεμένε με τριχια.

Με τι Θριςκία κε τιν Πατρίδα
τιν ίδια απλόνυμεν αρίδα,
τον ίδιον έχυμε ςκοπο.
Κερνύμε το λαο χαςίςι,
όνιρα, πςέματα κε μίςι —
δεν ντρέποντε, για να ντραπο.

Ι ΜΑΙΜΥ

(λιγομένι)

Να ςε κιτο κε να ς' ακο,
τρέχι το ςάλιο-μυ γλικο.
Μα τόρα πιο πολι μ' αρέςις
με τα κυνίματα τις μέςις.

Ολι τςιτςίδι, πίςο-μπρος,
χάνις ανίποτα τςαλίμια.
Ποτες δεν ίχεν ο χορος
έτςι τεριάχςι με τι γίμνια.

Με το μελάνι μυ, ςυπια,
θολόνο τα νερα κε κόβο.
Εχο για ςένα αδιαντροπια,
για τιν αλίθια οργι κε φόβο.

Ι ΑΡΙΣΤΕΑ

(κε με τις τρις μορφές-τις μαζι. Τριςιπόςτατι)

Καλα να ζις, καλα να ζο
μια θέιςα αντάμα μ' ένα ζο.
Στιν Κιβοτο το Μιςτιρίυ
μαζι με ςένα να κλιςτο,
μέςα ςτον άγια Κιβοτο
τις Πολιτίας κε τυ Κιρίυ.

Ι 'ΜΑΙΜΥ

(κι αφτι τριςιπόςτατι)

Για ςένα ντίθικα φυςτάνι,
χάνο ότι θες, μονάχα φτάνι
νάχο ταγίνι ταχτικο,
να με φιλας κι απο κακο.

Ι Αριςτέα πέφτι χάμυ κε κιλιέτε ςπαράζοντας ανκαλια με τι μαιμυ. Αφρι κόκινι βγένυν απ' τα βαμένα χίλι-τις. Κι υρλιάζυνε κ' ι διό-τυς ςα δεμονιζμένι.

Ο αγέρας έχι κόπςι ολότελα. Μια βαθια ςιοπι καταπίνι τα υρλιάζματά-τυς.

Αχςαφνα μια πολίβοι αντάρα απο νεανικες φονες περιζόνι ολύθε τι γις. Κ' ένας φοτινος κίκλος αρχίζι να χαράζι ολόγιρα ςτον ορίζοντα εκι, πυ δένετε ο υρανος με τα βυνα κε με τι θάλαςα.

Ανάμεςα ς' αφτες τις φονες, πυ ζιγόνυνε ριθμικα, κςεχορίζι μπροςτα μια πιο βαρια, πιο δινατι, πυ ςκεπάζι όλες τις άλες.

Ο ΟΔΙΓΙΤΙΣ.

ΔΕΝ ίμ' εγο ςπορα τις Τίχις,
ο πλαςτυργος τις νιας ζοις.
Εγο 'με τέκνο τις Ανάνκις
κι όριμο τέκνο τις Οργις.
Δεν κατεβένο απο τα νέφι,
γιατι δε μ' έςτιλε κανις
Πατέρας, τάχα παριγόρια
για ςένα, ςκλάβε, πυ πονις.

Υράνιες δίναμες, ανκέλι,
κρίνα, πυλια κε πςαλμυδιες —
τίποτα! Εμένα παραςτέκυν
Ι θιμομένες-ςας καρδιες.

Εγο τυ καραβιυ γοργόνα
ςτ' ορθόπριμνο καράβι μπρος.
Απάνο-μυ ςπάνε φυρτύνες
κι άγριος ενάντια-μυ κερος.

Μέςα στο νυ κε στιν καρδιά-μυ
Εόνον φυντόςανε ντροπες
κε τιν παλάμι-μυ αρματόνυν
με φλογιζμένες αςτραπες.

Ενας δεν ίμε, μα χιλιάδες!
Οχι μονάχα ι ζοντανι —
κ' ι πεθαμένι μ' ακλυθάνε
ςε μιαν αράδα ςκοτινι.

Μα κι όςι αγένιτι, χιλιάδες
άπλαςτι ακόμα με βλογυν
κι όλι ακυμπάνε τα ςπαθιά-τυς
απάνο-μυ κε τα λιγυν.

Δε δίνο λέκςες παριγόρια,
δίνο μαχέρι ς' ολυνυς·
καθος το μπίγο μές' το χόμα
γίνετε φος, γίνετε νυς.

Ακυ, πός πέρνυνε ι αγέρες
χιλιάδον χρόνον τι φονι!
Μέςα ςτο λόγο το δικό-μυ
όλ' ι ανθροπότιτα πονι.

Ο! πός τον πέρνυνε ι αγέρες
κε πός φονάζυνε μετα
άβιςι μάβρι, τάφρι μάβρι,
ποτάμια γέματα πιχτα!

Οθε περνα, νκρεμίζι κάτυ
ςαν το βορια, ςαν το νότια
όλα τα φονικα ριγάτα
θεμελιομένα ςτιν πςεφτια.

Κ' ένα ςτιλόνι κι αναςτένι,
τόνα βαςίλιο τις Δυλιας,
(ιρίνι! ιρίνι!) το βαςίλιο
τις Πανανθρόπινις Φιλιας.

Αμα ςόπαςε ο Οδιγιτις, όλες ι άλες φονες κε πςιχες ενοθίκανε ςε μια κε λένε το ακόλυθο τραγύδι.

ΤΟ ΤΡΑΓΥΔΙ ΤΥ ΛΑΥ.

Ο ΛΑΟΣ

ΒΥΝΑ, πελάι αντίμαχα κε ριζιμια καςτέλια
κε τον εμάτον άβιςι, τον πατρίδον θεμέλια,
ι Νια Ζοι τ' αφάνιςε κε ςτράτα γίνανε μαβια,
πυ τιν περνα ακατάλιτι τόρα, πυ κςίπνιςε, ι Σκλαβια.

Ο Γδικιομος, πυ χίνετε μαζι φοτια κε μπόρα,
ο καταλίτις Καθαρμος, τις Πλερομις ι Ορα
ίμαςτ' εμις, πυ κόπςαμε τα πυ μας δένανε ςκινια
κε τιν χαρδια ατςαλόςαμε με τι δικιά-ςυ, Οχτρε, απονια.

Σαν πςάρι, πυ το κάρφοσεν άκςαφνα το καμάκι,
χάμυ ςπαράζις Ανομε, κςερνοβολας φαρμάκι.
Αν με το χρίμα-ςυ ανκαλια το θάνατο απςιφας, ομπρος
για τιν Εόνια· τι Χαρα διάβα, όπος έζιςες, γαμπρος!

Θιμάςε, όντας αράδιαζες μιλιύνια τον αρμάτον
για ςε να ςκοτονόμαςτε, το θάμα τον θαμάτον!
Ιςυν ο Λόγος τυ Θευ κι όμορφος ίτανε πολι
ο τάφος, πυ μας άνιγες μές' τιν χαρδιά-ςυ τιν καλι.
Κε τόρα, πυ αχςιοθίκαμε κ' εμις κε τα πεδιά-μας
χίλιες οργιες ςυ ανίκςαμε τον τάφο ςτιν χαρδιά-μας.

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ

Τις παρθενιάς-ςυ τον ανθο, τ' αςτραφτερα μαλάματα
ςτι λάςπι τα κιλίςαν, Ιςτορία κ' ίςε για κλάματα!

Οιμε τ' Ανθρόπυ ο κςεπεζμος κε τις καρδιας το κρίο!
Οιμε τις Αποκάλιπςις τ' αντίχριςτο θερίο!
Μάβρ' ι κατάντια-ςυ, Αρετι! Σκοτίνιαςε τυ ίλιυ το φος!
Να κςεκιλιάζυν άςτοχα τον αδερφό-τυ ο αδερφος!

Ο ΛΑΟΣ

Ανάςτροφα, λαςκάροντας, έφερε βόλτα ι Τίχι
κε στο ζιγο περάςαμε το εβοδερό-ςυ ςνίχι.
Απάνο ςτι δ ι κ ι ά - ς υ γις, πυ αλιθινα τιν αγαπας,
γίρε κε μάθε να χτιπας, να κόβεςε, να ιδροκοπας.

Να ςύρνεςε στα τέςερα να βγάνις το πςομί-ςυ
κε τις δυλιας τιν ατιμία να μολογας τιμί-ςυ.
Για να μιν πςάχνις άδικα να μας δανκόςις κςαφνικα,
γραμι τα κςεριζόςαμε τα δόντια-ςυ τα παςτρικα.

. . . .

Ο πολιτίες, πυ καθεμια κι ολάκερ' ικυμένι,
παλάτια κε παράδιςι, παντόγιρα κλιζμένι,
ι πλύςια Γις ολάκερι, τα κόπια-μας κλεμένα ός χτες,
όλα μας κςαναδίνοντε με τις ανκάλες ανιχτες.

Κ' ι θάλαςα, αφροθάλαςα, κι απανοςια κε βάθι,
με τα καλα, πυ κυβαλι κε τα καλα, πυ πλάθι,
Δεφτερομάνα τις Ζοις, αντάμ' αγόνας κε χαρα,
πυ δένι όλα τα πέρατα με τα γαλάζια-τις φτερα, —

Στερια, Θάλαςα κι Ανθροπος, ςτιχία εόνια τρία,
αφεντικο δεν έχυνε κι αφεντικυ ιςτορία!
Ιρθε κ' εμας ι αράδα-μας για να χαρύμε τα πυλια,
τι θάλαςα κε τα βυνα, τον ίλιο κε τι ςιγαλια.

. . . .

Στις Λεφτεριας ανεβαζμένι τα φτερα ι Πλεμπάγια
ςας φτάνι, ό θάματα τυ Λόγυ, αςτράματα κε μάγια,
πυ τα παλια τ' αμίλιτα κε τ' άγνοςτα μελύμενα,
τα κάνετε όλα γνόριμα, παντοτινα λαλύμενα.

Κε ςας, Μορφες κε Χρόματα, πεγνίδια κι αγονία,
τυ Σμιλαριυ κε τυ Φοτος διπλι κοζμογονία,
κατάματα ςας χέρετε, τις Φαντας̣ιας πςιλι κορφι,
εκι, πυ γίλιος, υρανος κι ανθρόπι γίνοντε αδερφι.

Κε ςας, ό γάργαρα νερα τις Καςταλίας τον Ιχον,
τις Ακοις οράματα κε Γλόςα τον απςίχον,
ςας δέχετε κατάπςιχα κι ανατριχίλα κε φοτια,
για τα μεγάλα ονίρατα μεγάλ' ιρόις' αποκοτια.

Ολα-ςυ, Τέχνι, τα καλα κε τα μεγάλα δόρα,
ςα νἄνε μια, τα χέρετε πςιχι πανκόζμια τόρα.
Τα χέρετε κε τα πλιθένι όλα-ςυ τ' άκςια θάματα,
παλια κε νέα, κάθε λογις εόνιες μορφες κι οράματα.

Κε ςένα χριςοπάλατον ανίπαρχτις Υςίας,
ςένα εκλιςια, ομορφοκλιςια, λιμέρι Ιποκριςίας,
τα πλάνα-ςυ φαντάζματα ςυ βγάναμε απο τιν κιλια:
υράνιι Χοροφίλακες δε μας χριάζοντε τόρα πλια.

. . . .

Σαν πςάρι, πυ το κάρφοςεν άκςαφνα το καμάκι,
χάμυ ςπαράζις, Ανομε, κςερνοβολας φαρμάκι.
Για να μιν πςάχνις άδικα να μας δανκόςις κςαφνικα,
γραμι τα κςεριζόςαμε τα δόντια-ςυ τα παςτρικα.

Ι Αριςτέα κε ι μαιμυ τρομαγμένες θέλυνε να φίγυνε κε να χριφτύνε. Μα δεν ιπάρχι πυθενα τόπος κε καταφιγι.

Γλιςτράνε κε πέφτυνε ανκάλιαζμένες κ' ι διο μέςα στον ανιγμένο τάφο κε το χόμα τις ςκεπάζι για πάντα.

Ι γις κςανίγετε μεγάλι, απέραντι κε χαρύμενι. Κ' ένας κενύργιος ίλιος φιτρόνι απο τον τάφο τις Αριςτέας κε τις μαιμυς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Главный редактор Х. КАЧАЛОВ

Составители: И. ИОРДАНИДИ, Ф. ГРИГОРИАДИ, К. КАНОНИДИ

Ответ. по корректуре С. АСАНОВ — Техред. У. ГРИГОРИАДИ

Сдано в набор 22/XI—1936 г. — Подпис. к печ. 8/XII—1936 г.
Издание № 252 — Уполкрайлит Г—1
Формат бумаги 62×94 1/16 — Об'ем печ. 31 3/4 п. л.
Тираж 1500+90. — Заказ № 1737.
Цена книги 5 р. переплет 2 р.

Типография „Коммунистис" Ст. Крымская 1937 г.

Ц. 1937 г.
Акт № 761

7003

ΤΑ ΣΠΥΔΕΟΤΕΡΑ ΠΑΡΑΤΙΠΟΜΑΤΑ

ΣΕΛ.	ΣΙΡΑ	ΑΝΤΙ	ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΤΙ
21	1 από κάτο	χαρίδια	χαριδια
38	2	τια	τέτια
91	6 απο κάτο	φαςὺλι· πυ θα το	φαςυλι, πυ θα τον
132	18	πίνο	πινο
196	11	άνιχςε	άνχιχςε
230	22	αμπριν	αμπριυ
237	27	μαςτὶχιο	μαςτίγιο
250	31	ςτιγι	ςτιγμι
342	4	μετριόφονο	μετριόφρονο
408	1 απο κάτο	αιόδι	αιδόνι
433	16/16	νιὸθυμε	νιόθυνε
445	10 απο κὰτο	να νας	να ςας
448	5	θιορίες	θεορίες
477	4 απο κάτο	προιόνια	πριόνια
493	17	νἄμε	νὰ-με
504	5	κςανὶγετε	χςαναγίνετε

ΤΑ ΣΠΥΔΕΟΤΕΡΑ ΠΑΡΑΤΙΠΟΜΑΤΑ

ΣΕΛ.	ΣΙΡΑ	ΑΝΤΙ	ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΤΙ
21	1 από κάτο	καρίδια	χαριδια
38	2	τια	τὲτια
91	6 απο κάτο	φασὺλι· πυ θα το	φασυλι, πυ θα τον
132	18	πίνο	πινο
196	11	άνιχσε	άνχιχσε
230	22	αμπριν	αμπριυ
237	27	μαστὶχιο	μαστὶγιο
250	31	στιγι	στιγμι
342	4	μετριὸφονο	μετριὸφρονο
408	1 απο κάτο	αιὸδι	αιδὸνι
433	16/16	νιὸθυμε	νιόθυνε
445	10 απο κὰτο	να νας	να σας
448	5	θιορίες	θεορίες
477	4 απο κάτο	προιόνια	πριόνια
493	17	νἄμε	νὰ-με
504	5	κσανὶγετε	κσαναγίνετε

D 3
435

Τιμή 7ρ.
Цена 7р.

На греческом языке

СБОРНИК

НОВОГРЕЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

СКЛАД ИЗДАНИЯ
Ростов на Дону,
Ул. Московская 53.
КОГИЗ